

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡ. ΕΛΛΗΝ. ΔΙΚΑΙΟΥ

18 1971

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ. 1846
ΕΙΔ. ΑΡΙΘ. 72p. 47

ΕΠΕΤΗΡΙΣ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

18
(1971)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1973

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

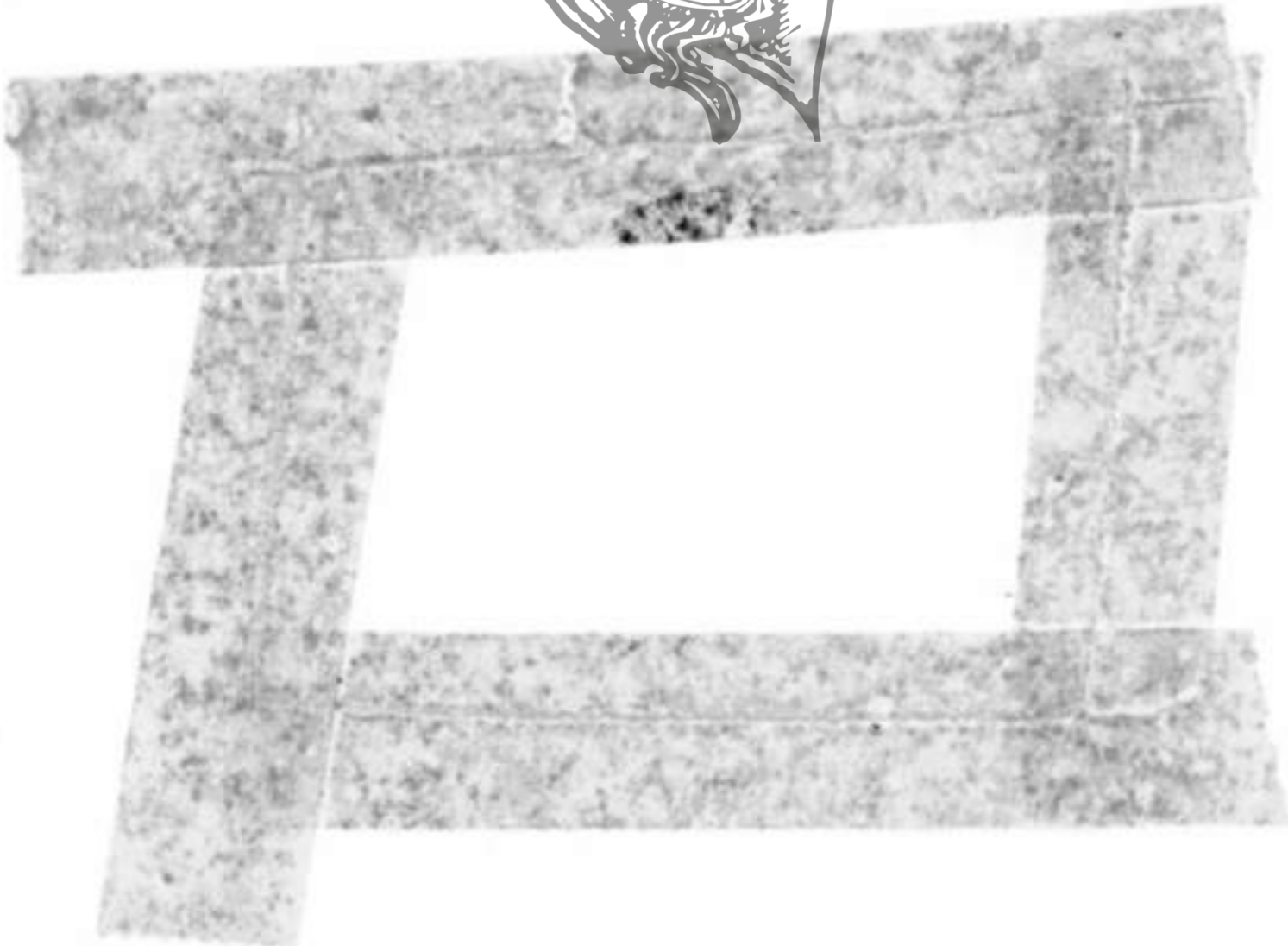

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΖΕΠΟΥ: Νομοθεσία Σόλωνος 1

ΑΝΔΡ. Θ. ΔΡΑΚΑΚΗ: Πρωτότυποι νομικοί θεσμοί εις τὴν οἰκισομένην Ἑρ-
μούπολιν (1821 - 1830) 169

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ: <Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου;> Ἀνέκδοτη «Πραγμα-
τεία» Περὶ Νηστειῶν 223

DIETER SIMON: Eine Unbekannte Ecloga - Handschrift 239

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ: Κριτικὲς παρατηρήσεις στὸ κείμενο τῆς Ἑξαβίβλου 249

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

ἐκ τῶν καταλοίπων † ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΖΕΠΟΥ (1870 - 1946)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

I. Ἡ «Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος» εἶναι τμήμα τῶν καταλοίπων τοῦ Ἰωάννου Δ. Ζέπου, ὅστις, μέχρι τοῦ 1946, ὅτε ἀπεβίωσεν, εἶχε συμπληρώσει ἢ σχεδὸν συμπληρώσει ὀγκῶδες ἔργον ἀφιερωμένον εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν δικαίων. Τὸ ἔργον του αὐτὸ δὲν ἐπρόφθασε νὰ δημοσιεύσῃ ὁ ἀείμνηστος συγγραφεύς, καίτοι ἱκανὰ τμήματα αὐτοῦ ἦσαν ἔτοιμα πρὸς δημοσίευσιν ἤδη κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του.

Ὁ σύρων τὰς γραμμὰς αὐτάς, ἐπιτελῶν καθήκον εὐκλῆς στοργῆς, ἀλλὰ καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς σημασίας τῆς ἀδημοσίευστος ἐργασίας, ἐδώρησε τὸ καταλειφθὲν δακτυλογραφημένον χειρόγραφον εἰς τὸ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀθηνῶν λειτουργοῦν Κέντρον Ἑρευνῆς τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Παραδίδει δὲ νῦν εἰς τὴν δημοσιότητα τμήμα τῆς ὅλης ἐργασίας, ἐπιυλασσόμενος νὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἄλλα τμήματα εἰς τὸ μέλλον, εὐελπιστῶν, ὅτι ἡ ἐπὶ ἔτη μακρὰ σημειωθείσα καθυστέρησις τῆς δημοσιεύσεως οὐδαμῶς θέλει ἐμφανισθῇ ὡς ἀμέλεια ἢ ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς καὶ συγγραφέως.

Θεομὰς ἀπευθύνω καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἐπετηρίδος», ἣτις εὐμενῶς ἀνεδέχθη, ὅπως ἡ κατάλοιπος ἐργασία δημοσιευθῇ τμηματικῶς ἐν τῇ Ἐπετηρίδι ταύτῃ. Εὐλαβῶς δὲ στρέφω τὴν μνήμην πρὸς τὸν ἀείμνηστον πατέρα, τοῦ ὁποίου ἡ παροῦσα δημοσίευσις ἔστω μακρυνὸν μὲν ἀλλὰ πάντοτε ἐγκάρδιον μνημόσυνον.

II. Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον τμήμα, ὡς ἄλλως τε καὶ ὁλόκληρος ἡ καταλειφθεῖσα μακρὰ πραγματεία, φέρει προδήλως τὸν χαρακτήρα ἔργου συλλεκτικοῦ. Ὁ σύγχρονος μελετητὴς τῶν ἀρχαίων δικαίων θὰ συνελάβανεν ἴσως ἄλλως τὴν δομὴν τοῦ ἔργου, ἐχόμενος πιστῶς τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς, ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιογνωστικῆς μεθόδου. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ὁμῶς συγγραφέως συστηματικὴ κατάταξις τοῦ πλουσιωτάτου ὕλικου τῶν σωζομένων πηγῶν συνιστᾷ, ὡς φρονοῦμεν, ἐν πάσῃ περιπτώσει σημαίνουσαν συμβολὴν εἰς τὴν ἀνερεύνησιν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δικαίου, ἀξίαν προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν, ἀτυχῶς εὐαρίθμων, νεωτέρων παρ' ἡμῖν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου.

Πέρα πάσης κριτικῆς, τόσον τὸ δημοσιευόμενον τμήμα ὅσον καὶ τὸ ὅλον ἔργον χαρακτηρίζει ἡ ὅλον ἐν περισσότερον σπανίζουσα βαθεῖα γνῶσις τῶν πηγῶν καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα εὐχέρεια κινήσεως ἐν μέσῳ τοῦ οὐχὶ πάντοτε εὐπροσίτου, συχνότατα δὲ δυσδαμάστου ὕλικου. Νοσταλγικὴ δ' οὕτως ἀναβλύζει ἡ σκέψις, ὅτι ἡ ἀμέσως προηγούμενη γενεὰ συνεκινεῖτο ἴσως περισσότερον ἢ ἡ σημερινή, ἐπεξεργαζομένη τὰ κείμενα τῆς κλασσικῆς ἐθνικῆς κληρονομίας.

Εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀπόκειται νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ προσόντα τῆς δημοσιευομένης ἐργασίας. Τὰ προσόντα ταῦτα, ἀναμφισβήτητα καθ' ἡμᾶς, τοποθετοῦν καὶ τὸ δημοσιευόμενον τμήμα καὶ τὸ ὅλον ἔργον εἰς ἀρμόζουσαν ἀξίαν θέσιν ἐν τῇ ἐλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην, ἡ δημοσίευσις συνιστᾷ χρήσιμον καὶ εὐπρόσδεκτον προσφορὰν, διευκολύνουσαν τὸν νεώτερον μελετητὴν καὶ ἀνανεοῦσαν τὴν συναφῇ ἱστορικὴν ἔρευναν.

III. Ὁ Ἰωάννης Δ. Ζέπος ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 28 Μαΐου 1946. Εἶχε γεννηθῇ εἰς Πύλον τῆς Μεσσηνίας τὴν 116 Μαΐου 1870, διήνυσεν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἰς Καλαμάταν καὶ ἐσπούδασεν τὰ νομικὰ εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἐσταδιοδρόμησεν εἰς τὴν δικηγορίαν καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Χρόνιτος προέβη εἰς δημοσίευσιν τῶν «Βασιλικῶν» κατὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ *Heimbach* καὶ τὰ συμπληρώματα τοῦ *Zachariae von Lingenthal* καὶ τῶν *Ferrini* καὶ *Mercati*, προσθέσας τὰς Νεαρὰς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατορῶν καὶ πολλὰ ἄλλα βυζαντινὰ κείμενα, ὡς καὶ λίαν ἐκτενεῖς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις μὲ μνείαν τῆς νομολογίας τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ.ἀ. (5 τόμοι, 1896 - 1900, β' ἔκδ. 1910 - 1912). Ἀπὸ τοῦ 1901 - 1904 ἐκδίδει τὸ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὅλως ἀξιοσημεῖωτον περιοδικὸν «Νομικὴ Ἐπιθεώρησις», ὡς παράρτημα δὲ τοῦ Β' τόμου αὐτῆς δημοσιεύει κατὰ τὸ 1902 τὴν «Πεῖραν Εὐσταθίου τοῦ Ρωμαίου» καὶ τὰς «Νεαρὰς καὶ Χρυσόβουλλα» τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατορῶν, ἀμφότερα ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Zachariae von Lingenthal*. Κατὰ τὸ 1926 εἶναι διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Δικαιοσύνη», ἔνθα κατὰ καιροὺς δημοσιεύει πλείονας μελέτας ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἢ τοῦ συγχρόνου ἐλληνικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸ 1930 ἐκδίδει τὸν «Ἀστικὸν Κώδικα, καθὰ ἐν Ἑλλάδι πολιτεύεται», ἥτοι κωδικοποίησιν τοῦ τότε ἰσχύοντος δικαίου. Κατὰ τὸ 1931 ἐκδίδει μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἀδελφοῦ μου Δημ. Ἰ. Ζέπου συμπεπληρωμένον τὸ «Οἰκογενειακὸν Δίκαιον» τοῦ Π. Παπαρηγοπούλου, μετὰ τοῦ γράφοντος δὲ τὸ *Jus Graecoromanum* εἰς ὀκτὼ τόμους (1931, ἀνατύπ. 1962). Εἶτα δὲ κατὰ τὸ 1934 καθίσταται συνιδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου», ἔνθα μέχρι τοῦ 1945 δημοσιεύει πολλὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος, ἀλλ' ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

IV. Αἱ τελευταῖαι αὗται μελέται ἦσαν ἀποσπάσματα τῆς μεγάλης ἐργασίας τὴν ὁποίαν συνέγραψεν ἀπὸ ἐτῶν καὶ τῆς ὁποίας τμῆμα εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη «Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος». Δύναμαι δὲ καὶ νῦν νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἔγραψον κατὰ τὸ 1946 ἐν τῇ ἀναλυτικῇ περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του νεκρολογίᾳ, ἣν ἐδημοσίευσα εἰς τὸ «Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου», τόμ. II', σελ. 1 - 7, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐργασία του αὐτῇ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων δικαίων ἦτο τὸ τέρμα τῆς ἐπιστημονικῆς σταδιοδρομίας τοῦ Ἰωάννου Δ. Ζέπου, τῆς ρωμαντικῆς σταδιοδρομίας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ δεκαετίας εἶχε θερμάνει ὁ φλογερὸς ἔρως τοῦ παλαιοῦ, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ ἀρχαῖον, πρὸς τὸ κλασσικὸν Ἑλληνικὸν καὶ πρὸς τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον. Διότι ὁ Ἰωάννης Δ. Ζέπος ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶχεν ἀγαπήσει τὸ ἐλληνικὸν παρελθόν, ἡ μελέτη τοῦ ὁποίου διὰ βίου τὸν ἔθελγε καὶ μέχρι τέλους τὸν εἵλκει μεθ' ὁρμῆς καὶ πάθους, ὁρμῆς καὶ πάθους, τὰ ὁποῖα συνώδευεν ἡ καταπλήσσουσα ἐργατικότης καὶ ἐπιμέλειά του, ἥς δεῖγμα ἀπόκειται καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἐργασία.

ΠΑΝ. Ι. ΖΕΠΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

Ἡμετέρα πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὐ ποτ' ὀλεῖται
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων·
Τοίη γὰρ μεγάλθυμος ἐπίσκοπος ὀβριμοπάτρη
Πάλλας Ἀθηναίη χειρὰς ὑπερθεὶν ἔχει·

.....
Ταῦτα διδάξαι θυμὸς Ἀθηναίους μὲ κελεύει,
ὥς κακὰ πλεῖστα πόλει δυσνομίη παρέχει,
εὐνομίη δ' εὖκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει,
καὶ θ' ἅμα τοῖς ἀδίκουσ' ἀμφιτίθησι πέδας·
τραχέα λειαίνει, παύει νόστον, ὕβριν ἀμανροῖ,
αὐαίνει δ' αἵματι ἀνθρώπων φόνονα,
εὐθύνει δὲ δίνας ἀκολίαν, ἐκτρέφει τ' ἔργα
προὔνει, παύει δ' ἔργα ἀντροστίας,
παύει δ' ἀρπαγῆς ἐρίδας γόλον, ἔστι δ' ὑπ' αὐτῆς
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἀρτία καὶ πινυτά.

(Ἐξ ἐλεγείου τοῦ Σόλωνος)

Πρόκριμα. Ἡ ὤμῃ καὶ αἵματηρὰ νομοθεσία τοῦ Δράκοντος, καὶ αἱ τροποποιήσεις, ἃς ἐπέφερεν οὗτος εἰς τὸ πολίτευμα, δὲν ἱκανοποίησε τὸν Ἀθηναϊκὸν δῆμον, οὗ ἔνεκα προεκλήθησαν στάσεις εἰς αὐτόν, καθ' ἃς οἱ μὲν κάτοικοι τῶν εὐφόρων γαιῶν (οἱ *Πεδιαῖοι*) ἐζήτουν νὰ ἐπανιδρυθῇ ἡ ὀλιγαρχία, οἱ τῶν παραλίων μερῶν (οἱ *Παράλιοι*) ἠξίουσαν μικτὸν πολίτευμα, οἱ δ' ὄρεινοὶ (οἱ *Διάκριοι*) ἀπῆτουν πλῆρες δημοκρατικὸν πολίτευμα (α). Αἱ στάσεις αὗται ἐπεδεινώθησαν ἐπὶ Κύλωνος, κατεσίγησαν δὲ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἐπιμενίδου (β), διὰ νὰ ἐπαναρχίσουν

(α) Ἦν γὰρ τὸ μὲν Διακρίων γένος δημοκρατικώτατον, ὀλιγαρχικώτατον δὲ τὸ τῶν Πεδιέων· τρίτοι δ' οἱ Πάραλοι μέσον τινα καὶ μεμιγμένον αἰρούμενοι πολιτείας τρόπον, ἐμποδῶν ἦσαν καὶ διεκώλυον τοὺς ἐτέρους κρατῆσαι (*Πλουτ. Σόλ. XIII, Ἡροδ. Α. 59*).

(β) Τότε δὲ τῆς τῶν πενήτων πρὸς τοὺς πλουσίους ἀνωμαλίας ὥσπερ ἀκμὴν λαβούσης παντάπασιν ἐπισφαλῶς ἡ πόλις διέκειτο καὶ μόνως ἂν ἐδόκει καταστῆναι καὶ παύσασθαι ταραττομένη τυραννίδος γενομένης. "Ἀπας μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν ὑπόχρεως τῶν πλουσίων. Ἡ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἕκτα τῶν γινομένων τελοῦντες ἐκτημόριοι προσαγορευόμενοι καὶ θῆτες· ἡ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσιν ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένῃ πιπρασκόμενοι. Πολλοὶ δὲ καὶ παῖδας ἰδίους ἠναγκάζοντο πωλεῖν. (*Πλουτ. Σόλ. XIII*).

σφοδρότεραι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ. "Οθεν, κατεπείγουσα ἀνάγκη παρέστη τότε, ὅπως εὔρεθῇ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ τὸν σάλον. Καὶ ὡς τοιοῦτον ὁμοφώνως ἐπελέγη ὁ Σόλων κατὰ τὸ 594 π.Χ. Οὗτος, Κοδρίδης τὴν καταγωγὴν, ἐγεννήθη ἐν Σαλαμῖνι κατὰ τὸ ἔτος 638 π.Χ., λόγῳ δὲ τῆς ἐπισήμου καταγωγῆς του, ἔλαβε μὲν μορφῶσιν ἐξαιρετικὴν, ὅταν δὲ ἠνδρώθη, μετῆλθε τὸν ἔμπορον, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ νὰ ἐπουλώσῃ τὰς ἐξ ἐλευθεριότητος αὐτοῦ κατενεχθείσας εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας του πληγὰς, βραδύτερον δέ, ὅτε ἀπέκτησεν ἰδιόκτητον πλοῖον, ὅπως ταξιδεύων, ἐμπορεύηται ἀνετώτερον καὶ ἐμπλουτίσῃ τὰς γνώσεις του, καὶ γνωρίσῃ ξένας χώρας καὶ μελετήσῃ τὰ ἥθη καὶ τὰς νομοθεσίας αὐτῶν. Ὁδεύων δὲ ἡ θαλασσοπορῶν ἐπεσκέφθη τὴν Φοινίκην, τὴν Λυδίαν, τὴν Βαβυλωνίαν καὶ Ἀσσυρίαν, τὴν Κρήτην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Περσίαν, ἐξ ἧς, ἐχούσης συγκοινωνίαν μέχρι τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, πιθανῶς νὰ ἐπεσκέφθη καὶ τὰς ἀνθούσας τότε Ἰνδίας, ἐνθα ἴσως νὰ ἐμελέτησε καὶ τοὺς ἰσχύοντας ἐκεῖ θεσμούς. Εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ παρεχωρήθη θέσις ἀνωτάτου Ἀρχοντος, ἥτοι τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν, καὶ κυριαρχικῶς διοικεῖν τὴν χώραν. Καὶ παρέσχεν ἡ χώρα ὁμοθυμῶς τὰ δικαιώματα ταῦτα, διότι οὗτος μὲν σθένος, συνέσει καὶ καρτερικότητι ὑπεστήριξε καὶ ἐπέτυχεν τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Σαλαμῖνος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (γ). Ὁ Σόλων ἐχρηματιστήριζεν ὡς ὁ ἐπιφανέστερος τῶν ἐπτὰ σοφῶν (δ).

Ἡ Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος. Ὁ Σόλων, ἀναλαβὼν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ἔργον, ἐπελήφθη τούτου μετὰ σοφίας ἀξιοθαυμάστου. Οὕτως, ἠκύρωσεν ἐν ἀρχῇ πᾶσαν προγενεστέραν νομοθεσίαν, ἐξαιρέσει τῶν φονικῶν νόμων τοῦ Δράκοντος (ε), λόγῳ τοῦ ὅτι ἐθεωροῦντο οὗτοι ἱεροί, ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἰσχύοντες (στ), ἔδωκεν ἱκανοποιητικὴν λύσιν εἰς τὰ προκαλοῦντα τὰς μεταξὺ πλουσίων καὶ ὀφειλετῶν στάσεις οἰκονομικὰ ζητήματα, καθώρισε μετὰ δικαιοσύνης τὰ τῶν Συνελεύσεων τοῦ

(γ) Διὰ τούτου ἐπιτευχθείσης τῆς ἀνακατάληψεως τῆς Σαλαμῖνος, ἣν εἶχον προσαρτήσῃ ἑαυτοῖς οἱ Μεγαρεῖς. (Πλουτ. Σόλ. VIII ἐπ).

(δ) Διογ. Λαερτ. Προοίμιον IX.—Ὑπῆρξε φιλόσοφος, οὐ μόνον δὲ ὡς νομοθέτης, κατώρθωσε διὰ τῆς σοφῆς νομοθεσίας του νὰ καταπαύσῃ τὸν σάλον τῆς πατρίδος του, ἧς ἀπέβη ἀληθὴς λυτρωτής, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ποιημάτων του (ὧν τινὰ περιεσώθησαν) νὰ τονώσῃ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀλληλεγγύην συναισθήματα τοῦ λαοῦ.— Σόλων ἦν ὁ τῶν ἐπτὰ σοφώτατος (Πλάτων. Τίμαιος II. 20).

(ε) Χρῆσθαι δὲ καὶ τῆς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷς περ ἐχρώμεθα καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις (Νόμος τοῦ Σόλωνος).

(στ) Ὑπάρχει μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀρχαιστάτοις εἶναι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἔπειτα τοὺς αὐτοὺς αἰεὶ περὶ αὐτῶν, ὅπερ μέγιστον σημεῖον νόμων καλῶς κειμένων (Ἀντιφῶντος, Περί τοῦ Χορευτοῦ 2). Ἐντεῦθεν δικαιολογεῖται καὶ ὁ θεσμὸς τῶν Ἐξηγητῶν.

Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς, τὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀρχόντων καὶ τὰ τῆς λειτουργίας τῶν Δικαστηρίων, διήρεσε τοὺς πολίτας εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐπιβαλὼν ὠρισμένα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις εἰς ἐκάστην τούτων, καὶ τέλος κατέστρωσε πλήρη νομοθεσίαν, ἥτις θὰ διεῖπεν ἐν τῷ ἐφεξῆς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ χαρακτηριστικωτέρα καὶ μᾶλλον ἰδιότροπος τῶν διατάξεων τούτων, εἶναι ἡ ἀφορῶσα εἰς τὴν λαϊκὴν ἀγωγὴν, ἣν παρέσχεν εἰς πάντα πολίτην ὥπως ἀσκῇ, οὐ μόνον ὅταν βλάπτωνται τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ζημιῶται πᾶς πολίτης, δογματίσας ὅτι πᾶσα βλάβη, ἥτις προσγίνεται πρὸς πάντα πολίτην, ἀποτελεῖ βλάβην πρὸς αὐτὴν τὴν πολιτείαν (ζ). Τοὺς νόμους τούτους ἐδημοσίευσεν εἰς πίνακας, στρεφομένους ἐπὶ ἰδίου ἄξονος, ἐνῶ τοὺς ἀφορῶντας εἰς τοὺς θρησκευτικούς νόμους ἐδημοσίευσεν εἰς πίνακας, κύρβεις ἀποκληθέντας (η). Οἱ νόμοι οὗτοι τῶν ἀξόνων καὶ τῶν κύρβεων, ἀντεγράφησαν βραδύτερον ἐπὶ χαλκῶν πινάκων καὶ ἐτοποθετήθησαν ἔξω τοῦ βουλευτηρίου (θ). Τέλος οἱ νόμοι οὗτοι ὑπέστησαν μεταρρυθμίσεις τινάς, ἰδίᾳ ἐπὶ Ἀρχοντος Κλεισθένους κατὰ τὸ 509 π.Χ. (ι) καὶ ἐπὶ Περικλέους κατὰ τὸ ἔτος 442 π.Χ. Πάντως ὁμοῦς διετηρήθησαν καὶ μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτάς ὑπὸ τὸ ὄνομα Σολώνειος Νομοθεσία, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰσεχωρήσαν καὶ εἰς πλείστας ἄλλας ἐλληνικὰς χώρας. Ὁ Σόλων, ὀλίγω ὕστερον μετὰ τὴν εἰσαγωγήν τῆς νομοθεσίας τοῦ ἀπεδήμησεν τῶν Ἀθηνῶν (ια), ἀπεβίωσε δὲ κατὰ τὸ 495 π.Χ. Εἰς ἡμᾶς ἐλάχιστοι τῶν νό-

(ζ) Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπόνθους. — Ἴδε κατωτέρω θέμα 16.

(η) Ἐνιοὶ δὲ φασιν ἰδίως, ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται κύρβεις, ἄξονας δὲ τοὺς ἄλλους ὠνομάσθαι (Πλουτ. Σόλ. XXV).

(θ) Ἐστήσαν δὲ τούτους ἐν τῇ στοᾷ τῇ βασιλείῳ καὶ ὤμοσαν χρῆσασθαι πάντες (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. VII). Κύρβεις δὲ τρίγωνοι σάνιδες πυραμοειδεῖς, ἄξονες δὲ τετράγωνοι χαλκοὶ ἦσαν (Πολυδ. Η. 128). Ἦσαν ἐν χαλκαῖς στήλαις ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου (Ἀνδοκίδ. Περὶ Μυστηρ. 95, κλπ.).

(ι) Ὁ Κλεισθένης κατήργησε τὰς τέσσαρας Ἰωνικὰς ἀριστοκρατικὰς φυλάς τῶν Ἀθηνῶν, ἀντικαταστήσας αὐτάς διὰ δέκα γεωγραφικῶν τοιούτων, καὶ διαιρέσας ταύτας εἰς δέκα δήμους. — Ἡὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν κυρίως πολιτῶν, ἐγγράψας ὡς τοιούτους πολλοὺς μετοίκους καὶ ξένους, ἠὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν ἀπὸ 400 εἰς 500, ἥτοι 50 ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καθώρισε τὰ ὅρκω-τά δικαστήρια τῆς Ἡλιαίας εἰς δέκα, εἰσήγαγε τὸν περὶ ὁστρακισμού νόμον, ἐκνόντισεν εἰς 50 τὰς φορολογικὰς μονάδας τῶν ναυκραριῶν, ἀνὰ πέντε ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ τέλος περιώρισε τὴν δύναμιν τῶν γενῶν, ἀφαιρέσας ἐξ αὐτῶν πᾶσαν πολιτικὴν καὶ ἀστικὴν δύναμιν, ἣν μετεβίβασεν εἰς τοὺς Δήμους, οἵτινες ἐν τῷ ἐφεξῆς ἐξεπροσώπουν τὴν πολιτείαν, καὶ εἰς οὓς μετεῖχον καὶ οἱ γεννήται, οὐχὶ πλέον ὥς ἐκ τῆς γεννήσεως προσερχόμενοι ἢ ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας, ἀλλ' ὥς δημόται.

(ια) Ἐπειδὴ πλείστοι δ' ἦσαν οἱ πυνθανόμενοι καὶ ἀνακρίνοντες καὶ κελεύοντες αὐτόν, ὥπως ἐκαστον ἔχει καὶ πρὸς ἣν κεῖται διάνοιαν ἐπεκιδιδάσκειν καὶ σαφηνίζειν ὅρων, ὅτι ταῦτα καὶ

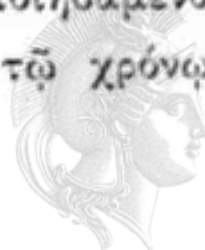
μων τούτων περιῆλθον. Ἐν τῷ προκειμένῳ τίτλῳ δημοσιεύονται οἱ διασωθέντες καὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν ρητόρων σημειούμενοι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

τὸ πράττειν ἄτοπον καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐπίφθονον, ὅλως δὲ ταῖς ἀπορίαις ὑπεκστῆναι βουλόμενος καὶ διαφυγεῖν τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ φιλαίτιον τῶν πολιτῶν· ἔργμασι γὰρ ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπὸν, ὥς αὐτὸς εἶρηκε· πρόσχημα τῆς πλάνης τὴν ναυκληρίαν ποιησάμενος ἐξέπλευσε δεκαετῇ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀποδημίαν αἰτησάμενος. Ἦλπιζε γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς ἔσεσθαι συνήθεις (Πλουτ. Σόλ. XXV).

ΛΕΞΟΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

1. Ἡθικὰ παραγγέλματα. Μηδὲν ἄγαν (α). Κριτὴς μὴ κάθησο· εἰ δὲ μή, τῷ κτηφθέντι ἐχθρὸς ἔσῃ. Ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις λύπην τίκτει. Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν. Σφραγίζου τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν ἐν καιρῷ. Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. Τὰ σπουδαῖα μελέτα. Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιοτέρα. Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. Ἀρχεσθαι μαθὼν ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Εὐθύναν ἑτέρους ἀξίων διδόναι καὶ αὐτὸς ὕπεχε. Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. Μὴ θρασύνου. Μὴ κακοῖς ὀμίλει. Χρῶ τοῖς θεοῖς. Φίλους εὐσέβει. Γονεῖς αἰδοῦ. Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. Ὁ ἂν (μὴ) ἴδῃς, μὴ λέγε. Εἰδὼς σίγα. Τοῖς σεαυτοῦ πρῶος ἴσθι. Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου (β).

2. Τὸν τεθνηκότα μὴ κακῶς ἀγορεύειν.

3. Τοῖς πρεσβυτέροις ὑπανίστασθαι.

4. Μὴ μακρολογεῖν, μήτε ἄδικον, μήτε δίκαιον λέγειν.

1. Διογ. Λαερτ. Σόλων. XVI. Τὸ ἴσον πόλεμον οὐκ ποιεῖ. Πλουτ. Σόλ. XIV (α). Ἰω. Στοβαίου I. σελ. 87. — Διογ. Λαερτ. Σόλων XII. — Δημοσθ. Αἰστογείτ. Α. 24, σελ. 777 (β).

2. Μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνηκότα, μήδ' ἂν ὑπὸ τῶν ἐκείνου τις ἀκούῃ παίδων αὐτός. (Νόμοι Σόλωνος).—Μετὰ τὴν κηδείαν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ θανόντος παρεκάθηντο εἰς κοινὸν δεῖπνον, περιδείπνον καλούμενον. Ἀλλὰ δέον ποιεῖν αὐτοὺς τὸ περιδείπνον, ὡς παρ' οἰκειοτάτῳ τῶν τετελευτηκότων, ὥσπερ πολλὰ εἶωθε γίνεσθαι, τοῦτ' ἐποίησαν παρ' ἐμοί. (Δημοσθ. Περι Στεφάνου 288, κ.λπ.). Κατὰ τὸν ἱαμβικὸν στίχον· «θνητὸς πεφυκώς, μὴ γέλα τεθνηκότα». Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει (ἐν τοῖς Ἡθικοῖς), ὁ Σόλων θεωρεῖ μακαρίους τοὺς ἐκτελέσαντας τὸ καθήκον τῆς μοίρας, παρὰ δὲ τῷ Πλάτῳ (ἐν Νόμοις 7), νομίζοντες οὗτοι ἄξιοι ἐπαίνων, καὶ δὴ οἱ ἐναρέτως διαβιώσαντες. (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 128). Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ λαμβάνεται πρόνοια περὶ μὴ ἐξυβρίσεως τῶν θανόντων (ν. 6 Κ. 9.19 καὶ 60 νεαρ. Ἰουστινιανοῦ). — Καθ' ἡμᾶς ὁ νόμος 5060 τοῦ 1913 διὰ τοῦ ἄρθρ. 22 ἐπιβάλλει ποινὰς κατὰ τοῦ ἐξυβρίζοντος ἢ συκοφαντοῦντος νεκρὸν (ἴδε Ἰω. Δ. Ζέπου διατριβὴν ἐν «Βραδυνῇ» τόμ. 8, τὰ δίκαια τῶν νεκρῶν, ἴδε καὶ θέματα, 114, 287).

3. Τὸν πρὸς τοὺς πρεσβύτας σεβασμὸν υἱοθετεῖ καὶ τὸ Ρωμ. Δίκαιον ἐν ν. 6. Π. 50, 6, καὶ ν. 1. Π. 50. 3, κ.λπ. Πρὸς δὲ Νόμους Πλάτων. IX. Πλάτων. Πολιτεία III. 414, Κριτίας 114, Αἰσχύλου Πέρσαι 826, Ὀμήρ. Ἰλ. Β. 53, Ὀδ. Β. 14, κ.λπ.

4. Μετὰ τὸ κατελθεῖν, τοὺς μετὰ τοῦ Θρασυβούλου φυλὴν καταλαβόντας καὶ νικήσαντας ἐν Πειραιεῖ τοὺς Τριάκοντα, ψηφίσασθαι ἔδοξε, μὴ μνησικακῆσαι ἀλλήλοις καθάπαξ τοὺς πολίτας (Ἀριστοφ. Πλούτον, σχόλ.).

5. *Κοινοφελεῖς διατάξεις. Σεισαρχεὶα κουφίσεσθαι τοὺς χρεωφειλέτας.*

5. Περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως σεισάχθεια, ἐγείρονται ἱκαναὶ ἀμφισβητήσεις. Οὕτω κατὰ τινας, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη τῶν κτηματίαι, ἠναγκάζοντο νὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς δανειστάς τῶν τὰ 5/6 τῶν εἰσοδημάτων τῶν κτημάτων τῶν καὶ νὰ κρατῶσι δι' ἑαυτοὺς τὸ 1/5, ἐντεῦθεν δ' ἐκαλοῦντο ἐκτῆμοροι καὶ ὅτι διὰ τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος, κατηργήθησαν τὰ χρέη ταῦτα καὶ ἀποκατεστάθησαν οἱ ὀφειλέται εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν δίκαια. Κατ' ἄλλους, οἱ ἐκτῆμοροι ἦσαν ἀπλοὶ πελάται (θῆτες), οἵτινες ἐκαλλιέργουν τὰς γαίας τῶν Εὐπατριδῶν ἀντὶ τοῦ 1/6 τῶν προϊόντων. Ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ Σόλωνος

« Γῇ μέλαινα, τῆς ἐγὼ ποτε
ὄρους ἀνείλον πολλαχῇ πεπηγότας,
πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα.
Πολλοὺς δ' Ἀθήνας, πατρίδ' εἰς θεόκτιτον,
ἀνήγαγον προθέοντας, ἄλλον ἐκδίκως,
ἄλλον δικαίως, τοὺς δ' ἀναγκαίης ὑπὸ
χρειοῦς φυγόντας, γλῶσσαι ὄρεσσι Ἀττικῇ
ιέντας, ὡς ἂν πολλαχῇ πλανώμενοι,
τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτῶν θεῶν ἀείκεα
ἔχοντας, ἦθη δ' ἀποποιῶ τῶν κακῶν,
ἐλευθέρους ἔθηκεν. » (Κριναῖος, Ἀθην. Πολιτ. XVII)

προκύπτει ὅτι, μετὰ τὸν νόμον τῆς σεισάχθειας, ἀφαιρῶντο οἱ ὄροι, ἦτοι τὰ ὀρόσημα, ἅτινα ἐτίθεντο ἐπὶ τῶν ὑποθηκευμένων κτημάτων, ὅτι οἱ ἀσπυρίοι, ἦτοι οἱ μικροὶ ἰδιοκτῆται τῶν βορείων, ἀλλ' ἀφόρων γαιῶν, μὴ δυνάμενοι ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς δαπάνας, ἠναγκάζοντο νὰ δανείζωνται παρὰ τῶν πλουσίων, οἵτινες, λόγῳ τοῦ ἀναπαλλοτριώτου καὶ ἀκατασχέτου τούτων, ἔθετον ὄρους ἐπὶ τῶν γαιῶν, καὶ εἰσέπραττον τὰ 5/6 τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, ὅπερ ἠνάγκαζε τοὺς ἰδιοκτῆτας τούτων νὰ ἐκπατρίζωνται ἢ νὰ καθίστανται δοῦλοι τῶν πλουσίων, ἢ νὰ προβαίνωσιν εἰς τὴν πώλησιν τῶν τέκνων τῶν. Ἀλλ' ὁ Σόλων, ἐπιβαλὼν τὴν σεισάχθειαν, προέβη συγχρόνως εἰς τὴν δημοσίευσιν τριῶν εἰσέτι νόμων, ἦτοι 1) πρὸς τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασιν μηδένα δανείζειν, 2) μὴ ἐξεῖναι θυγατέρας πωλεῖν μήτε ἀδελφάς, πλην ἂν λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεγεννημένην, καὶ 3) ἑκατὸν δραχμὰς τὴν μνᾶν, πρότερον ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν οὔσαν, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν διατάξεων τούτων, πιθανολογεῖται ἡ ὑποστηριζομένη ὡς ἀνωτέρω πρώτη γνώμη. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Πλούταρχος (Σόλων XV), καίτοι τινὲς ἔγραψαν, ὅν ἐστὶ Ἀνδροτίων, οὐκ ἀποκοπὴ χρεῶν, ἀλλὰ τόκων μετριότητι κουφισθέντας ἀγαπῆσαι τοὺς πένητας, καὶ σεισάχθειαν ὀνομάσαι τὸ φιλανθρωπεύμα τοῦτο καὶ τὴν ἅμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν καὶ τοῦ νομίσματος τιμὴν, ποιήσας ἑκατὸν δραχμὰς τὴν μνᾶν, ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν οὔσαν, ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἑλαττον ἀποδιδόντων (Ἴδε καὶ Ἰσοκράτ. Ἀεροπαγ. ς2, καὶ Πλαταῖκ. XIV, Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι σελ. 403, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 2, II), περὶ τῆς δυσπραγίας τῶν ἀγροτῶν. — Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, κύριος γενόμενος τῶν πραγμάτων Σόλων. . . καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, ἃς σεισάχθειαν καλοῦσιν (Ἀθην. Πολ. 6 κ.λπ.). Ἐπίσης καὶ ὁ Πλούταρχος (Σόλων 15 κ.λπ.), ἐντεῦθεν ἡ γνώμη αὕτη ἐμφανίζεται περισσότερον εὐλογοφανές. Ἡ ἄποψις δὲ αὕτη, ὅτι ἡ σεισάχθεια ἀπετέλει ἀποκο-

6. Πρὸς τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδὲνα δανείζειν.
7. Μὴ ἐξεῖναι θυγατέρας πωλεῖν, μήτε ἀδελφάς, πλὴν ἂν λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεγεννημένην.
8. Θύματα πολέμου. Τοὺς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίᾳ τρέφεσθαι.
9. Δημοσίᾳ ταφὰς ποιεῖσθαι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ θανόντων.

πὴν χρεῶν, προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὅρκου, ὃν ἔδιδον οἱ Ἡλιασταί, καὶ καθ' ὃν, πλὴν ἄλλων ὠρκίζοντο, ὅτι, οὐ ψηφιοῦμαι. . . οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν ἰδίων ἀποκοπὰς κ.λπ. (Δημοσθ. Τιμοκρ. 149, ἴδε ἐντοσοῦτῳ Ἀνδοκίδ. Περὶ Μυστηρ. 88, καὶ Δημοσθ. Περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν 88). Συναφὴς πρὸς τὴν σεισάχθειαν εἶναι ἡ χρεωκοπία παρὰ τοῖς Αἰτωλεῖς (Διοδώρ. Σικελ. Ἱστορ. Βιβλιοθ.), ἐπίσης ἡ γενικὴ κατάργησις τῶν χρεῶν ἐν Ἐφέσῳ, γενομένη κατὰ τὰ ἔτη 87 καὶ 84 π.Χ., καθά, ὅσα δὲ ἱερὰ δεδάνεισται, πάντας τοὺς ὀφείλοντας καὶ χειρίζοντας ἀπολελύσθαι ἀπὸ ὀφειλημάτων κ.λπ. (Dareste, inser. jur. σελ. 24), ὡσαύτως ἡ διαταχθεῖσα ἐν Μεγάρῳ ἐπιστροφή εἰς τοὺς ὀφειλέτας τῶν παρὰ τῶν δανειστῶν εἰσπραχθέντων τῶν, ἥτις ἐνέργεια ἐκλήθη παλιντοκία (Πλουτ. Κεφαλαίων Καταγραφὴ. Ἑλληνικά, 21, καὶ τέλος ἐν Λακεδαίμονι, οἱ δανεισταὶ (παρορμηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀγιδος) τὰ γραμματεῖα τούτων, ἡ ἀγορά καλοῦσι, συνενέγκαντες εἰς ἀγοράν, καὶ πάντα συνθέντες εἰς ἓν συνέπρησαν (Πλουτ. Ἀγιδ. 13, ἴδε ἐντοσοῦτῳ Ἰσοκρ. Παναθην. 259, κ.λπ.) Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ παρεμφερὴς διαταχθεῖσα ἐπιστροφή, ἀπὸ τοῦ Νουμά, ὅστις διένειμεν εἰς τοὺς ἀπόρους τὰς αἰγὰς, κτηθείσας γαίλας, ὡς ἀντικατὰ τὴν αἰκίαν, ἀφαιρῶν τὴν ἀπορίαν καὶ τρέπων ἐπὶ τὴν γεωργίαν τὸν δῆμον ἅμα τῇ χώραν ἀνακταμένην (Πλουτ. Νομῆς, XVI. 71).

6. Ἀτοπον γὰρ στρατιώτην εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προϊόντα κίνδυνον, εἰ τύχοι, πρὸς δάνειον ὑπὸ τοῦ πιστεύσαντος ἀπάγεσθαι καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν πλεονεξίας ἕνεκα κινδυνεύειν τὴν κοινὴν ἀπάντων σωτηρίαν (Διοδώρ. Σικελ., Λιον. Λαερτ. Σόλωνος I. 45, Πλουτ. Σόλ. 15. κ.λπ.). — Καὶ κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον, ἕνεκα τοῦ χρέους τὰ δίκαια οὐκ ἀνέχονται τοὺς ἐλευθέρους ἐξαναγκάζεσθαι ἵνα τοῖς πιστωταῖς δουλεύωσι (ν. 12 K. 4. 10).

7. Ἀπηγορεύθη ἡ πώλησις τῶν θυγατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἐκτός, ἐὰν συνελαμβάνοντο αἱ παρθένοι συνευρισκόμεναι μετ' ἀνδρός (Πλουτ. Σόλ. XXIII). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐταίρησις τούτων συνεπῆγε βαρείας ποινάς, ἴδε Αἰσχίν. Τιμάρχ. 21. Ἐπίσης ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ τιμωρεῖται ἡ προαγωγή καὶ ἡ ἐταίρησις. (ν. 43 Π. 23. 2, καὶ ν. 2 Π. 48, 5).

8. Τοῦτο δὲ φησιν Ἡρακλείδης καὶ πρότερον ἐπὶ Θερασίππῳ πηρωθέντι τοῦ Σόλωνος ψηφισαμένου, μιμήσασθαι τὸν Πεισίστρατον (Πλουτ. Σόλ. XXXI. 35).

9. Πρὸς δέ, δημόσιος ρήτωρ καθ' ἑκάστον ἔτος, ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐντεταλμένος ἐξεφώνει πανηγυρικὸν ὑπὲρ τῶν ἐνδόξως ἀποβιωσάντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος, συνηθέστατα δέ, τὸν πατέρα τοῦ ἄριστα ἀποθανόντος λέγειν τὸν ἐπιτάφιον (Νόμος τοῦ Σόλωνος, Λιον. Ἀλικαρν. E). Καὶ μὴν πολλαχῇ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν, καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, οἱ οὕτω καλῶς ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἐκάστου λέγοντες, κάλλιστά πως τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες (Πλάτ. Μενέξενος, 2).

10. Τοὺς τῶν ἐν πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες. Τοὺς δὲ παῖδας δημοσίᾳ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, καὶ πανοπλίᾳ κεκοσμημένους ἐκπέμπεσθαι ἐπὶ τὰ σφέτερον αὐτῶν καὶ καλεῖσθαι εἰς προεδρίαν.

11. Ἀδύνατοι. Τῶν ἄλλων ἔνεκα, τοῦτο γὰρ ἐστὶ δημοτικόν.

12. Διπλᾶ ἐπιτηδεύματα. Μὴ δύο τέχνας μετιέναι.

13. Ἀργία. Ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι.

10. Τὰ τέκνα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν τίθενται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πολιτείας, τὰ δὲ τέκνα των διατρέφονται καὶ ἐκπαιδεύονται δημοσίᾳ δαπάνῃ, παρέχεται εἰς ταῦτα πανοπλία, καὶ εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις καταλαμβάνουν τὰς πρώτας θέσεις. "Οτι ταύτη ποτὲ τῇ ἡμέρᾳ (ἐν τοῖς Διονυσίοις) μελλόντων, ὥσπερ νῦν τῶν τραγωδῶν γίγνεσθαι... προσελθὼν ὁ κῆρυξ καὶ παραστησάμενος τοὺς ὀρφανούς, ὧν οἱ πατέρες ἦσαν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτηκότες, νεανίσκους πανοπλίᾳ κεκοσμημένους, ἐπήρξατο τὸ κάλλιστον κήρυγμα καὶ προτρεπτικώτατον πρὸς ἀρετὴν. ὅτι τοῦσδε τοὺς νεανίσκους, τῶν οἱ πατέρες ἐτελεύτησαν ἐν πολέμῳ, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, μέχρι μὲν ἡβῆς ὁ δῆμος ἐτρέφε' ἔτι δὲ καθοπλίσας τῇδε τῇ πανοπλίᾳ, ἀφίησιν ἀγαθῇ τύχῃ τρέπεσθαι ἐπὶ τὰ ἐκείνων, καὶ καλεῖ εἰς προεδρίαν (Αἰσχίν. Κτησιφ. 154). Ἀνάλογος Ν. 1. Κ. 12. 148.

11. Δημοσθ. Τιμοκρ. 117, 162. — Οἱ ἐπὶ ἑνὶ πολέμῳ καθυστεροῦντες εἰς τὸ δημόσιον χρήματα, ἐπλήρωναν τὰ διπλάσια. Φαίνεται δὲ τὸ πέραν τῶν ὀφειλομένων εἰσπραττόμενον, διετίθετο ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων, τῶν ἄλλων ἔνεκα. — Καὶ μηδεὶς ὑπολαμβάνετω με λέγειν ὡς οὐ χρῆν εἰσπράττειν τοὺς ὀφείλοντας. χρῆν γὰρ. ἀλλὰ πῶς; ὡς ὁ νόμος κελεύει, τῶν ἄλλων ἔνεκα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δημοτικόν. . . τοῖς δ' ἐλευθέροις, κἂν τὰ μέγιστα ἀτυχῶσι, τοῦτό γ' ἔνεστι σῶσαι· εἰς χρήματα γὰρ τὴν δίκην περὶ τῶν πλείστων παρὰ τούτων προσήκει λαμβάνειν (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 51, 55, Δημοσθ. Τιμοκρ. 162 σελ. 750). — Ἀδύνατοι, εἰ ἐντὸς τριῶν μνῶν κεκτημένοι τὸ σῶμα πεπηρωμένον, ἐλάμβανον δὲ οὗτοι δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ὀβολούς τῆς ἡμέρας ἐκάστης, ὀβολόν, ὡς ψηφιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ὡς δὲ Φιλόχορος φησι, ἐννέα δραχμὰς κατὰ μῆνα. "Εστι δὲ καὶ λόγος ὡς Λυσίου περὶ τοῦ ἀδυνάτου, ἐν ᾧ ὡς ὀβολὸν λαμβάνοντος, μέμνηται. (Ἀρποκρατίων, ἀδύνατοι). "Ιδε καὶ λόγον 24 Λυσίου πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν περὶ τοῦ μὴ δίδοσθαι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον (Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου 4). Τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν (Ἰσοκράτ. Παιηγγορ. 53).

12. Δὲν ἐπετρέπετο νὰ μετέρχηται τις δύο ἐπαγγέλματα, διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ τελειοποιηθῇ εἰς ἀμφοτέρω. — Ἐάν τις διχόθεν μισθοφορῇ ἐκ δύο τεχνῶν, δύο τέχνας πάλιν κωλύει, διὰ τὸ μηδεμίαν κατορθοῦν ἐν τῷ τὴν γνώμην μερίζεσθαι (Οὐλπιανός).

13. Τὰς ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας (Ἰσοκράτ. Ἀεροπαγ., ιζ', 148, Δημοσθ. Εὐβουλίδ. σελ. 1308). — Τῆς δὲ ἀργίας ἐπὶ μὲν Δράκοντος ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα· ἐπὶ δὲ Σόλωνος, εἰ τρίς τις ἀλώῃ, ἡτιμοῦτο (Πολυδ. Η'. 42, Πλουτ. Σόλ. 37, Ἡροδότ. Β'. 177, Διοδ. Α' 77, κ.λπ.). — Οἱ Ἕλληνες ἀποδίδοντες μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐδημιούργησαν καὶ τὴν Ἐργάνην Ἀθηναῖν, ἐθέσπισαν ὅτι, ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι (ἦτοι παρέσχον δικαίωμα εἰς πάντα πολίτην νὰ καταγγέλῃ τὸν ἀργόν),

14. *Πόθεν ἔσχε*. Εἷς ἕκαστος, ἔτους ἑκάστου πρὸς τοὺς ἐπάρχους πόθεν ζῇ ἀποδείξειεν, καὶ τοῦτο μὴ ποιῶν ἢ μὴ ἀποδείξων, θανάτῳ ζημιούσθω.

15. *Συμμετοχὴ ἐν διχοστασίᾳ*. Ἐὰν διὰ διχοστασίαν καὶ διαφωνίαν ὁ δῆμος ἀποχωρήσῃ, καὶ δι' ὀργὴν ὀρμισθέντων θυμῶν ἑκατέρωθεν ὅπλοις μάχωνται, καὶ μὴ τότε εἰς οὐδέτερον μέρος ἑαυτὸν τιθῆται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κοινοῦ πόλεως κακοῦ ἀφορίσας μονάζῃ, ἀναχωρήσει οἴκου, πατρίδος, καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀποστερείσθω, καὶ ἄπολις ἔστω.

16. *Λαϊκὴ ἀγωγή*. Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος.

καὶ τέλος ἔταξαν τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν ἐπισκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολάζειν (*Πλουτ. Σολ. XXII*).

14. Νόμον τε Αἰγυπτίοισι τὸν δὲ Ἄμασις ἐστὶ ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύναι ἔτεος ἑκάστου τῷ Νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὅθεν βιοῦται· μηδὲν ποιοῦντα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίαν ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναίων λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοις ἔθετο· τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰὶ χρέονται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ (*Ἡροδ. Εὐτέρπη 177*). — Καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔταξαν ἐπισκοπεῖν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια (*Πλουτ. Σολ. XXII*). Ἴδε καὶ ν. 4. Π. 50. 15 καὶ ν. 13 Π. 1. 18. — *Ἡροδοτ. Εὐτέρπη 2*

15. Ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. Βούλεται δ', ὡς ἔοικε, μὴ ἀπαθῶς μηδ' ἀναισθήτως ἔχειν πρὸς τὸ κοινόν, ἐν ἀσφαλεῖ θεμένον τὰ οἰκεῖα καὶ τῷ μὴ συναλλεῖν μηδὲ συννοσεῖν τῇ πατρίδι καλλωπιζόμενον, ἀλλ' αὐτόθεν τοῖς τὰ βελτίονα καὶ δικαιότερα πράττονσι προσθέμενον συκινδυνεύειν καὶ βοηθεῖν μᾶλλον ἢ περιμένειν ἀκινδύνως τὰ τῶν κρατούντων (*Πλουτ. Σολ. XX*). — Διὰ τοῦ νόμου τούτου, καθ' ὃν, ἄτιμος ἐστὶν ὁ ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενος, ὁ Σόλων, κατὰ τὸν Γέλλιον (βιβλ. 2 κεφ. 12), ἀπέβλεψεν οὐχὶ εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν στασιαζόντων, ἀλλὰ εἰς τὴν, διὰ συνδρομῆς πλειόνων, κατάπαυσιν αὐτῆς.

16. Ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν κοινωνίαν, ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ συμφέρον ὅπως καταστήσωσιν αὐτὴν σεβαστήν, καὶ ὅπως τὴν προστατεύσωσιν ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας. Διότι ὅταν ἡ κοινωνία ἀκμάζῃ, ἀκμάζουν ἀναμφισβητήτως καὶ τὰ ἄτομα. Ἐξαιρετικῶς δὲ ὅταν ἡ κακουργία ἐπέρχεται ἀπὸ τοὺς κυβερνῶντας τὴν Πολιτείαν, καθίσταται ἐπιτακτικωτέρα ἢ ὑποχρέωσις τοῦ πολίτου, τοῦ μέλους αὐτῆς, ὅπως καταγγείλῃ πᾶσαν παράβασιν αὐτῶν, διότι ἄλλως ἡ Πολιτεία κακῶς κυβερνωμένη, κινδυνεύει καὶ διόλλυται, καθάπερ πλοῖον καταδυόμενον (*Πλάτ. Πολιτ. 302*). — Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ παραβάσεων, τὸ δημόσιον συμφέρον ἀφορωσῶν, πᾶς πολίτης (ὁ βουλόμενος τῶν Ἀθηναίων), (οἷς ἔξεστιν) εἶχεν ὑποχρέωσιν ν' ἀσκήσῃ τὴν δημοσίαν δίκην, τὴν γραφὴν, δι' ἧς νὰ καταμηνύσῃ πάντα ὅπωςδῆποτε ζημιοῦντα τὸ δημόσιον συμφέρον, διότι, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ δημοσίου ἐξυπακούεται καὶ τὸ συμφέρον τοῦ πολίτου. Ἡ γραφὴ αὕτη ἐνησκειτο διὰ διαφόρων ἐνδίκων μέσων, διάφορον ἀποτέλεσμα, διάφορον ἐνέργειαν καὶ διάφορον δικαιοδοσίαν ἐχόντων, ἥτοι διὰ τῆς ἀπαγωγῆς, ἢ τῆς ἐνδείξεως, ἢ τῆς προβολῆς, ἢ διὰ τῆς εἰσαγγελίας, ἢ τῆς φάσεως, δι' ἧς παρείχετο εἰς τὸν φαίνοντα (τὸν μηνυτὴν) ποσοστὸν τῆς ἐπιβαλλομένης χρηματικῆς ποινῆς. Ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ἐθεσπίσθησαν καὶ τραχεῖαι ποιναὶ κατὰ τῶν ψευδῶς καταμηνυόντων, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἠδύναντο ν' ἀποδείξωσι τὸ βάσιμον τῶν μηνύσεών των, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ γίνεται κατάχρησις τοῦ παρεχομένου εἰς τοὺς πολίτας δικαιώματος. Εἰς ταύτας καταλέγεται καὶ ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους

ἀσκηθεῖσα περὶ ἀσεβείας γραφή. Αἱ πλεῖσται τῶν μηνύσεων τούτων καταλέγονται μεταξύ τῶν τιμητῶν δικῶν, ἥτοι ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὴ ἢ ἐπιβαλλομένη ποινή, ἀλλὰ καθωρίζετο αὕτη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μετὰ τὴν περὶ ἐνοχῆς ἐτυμηγορίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τιμήματος (ἥτοι τῆς ποινῆς), ὅπερ καθόριζεν ὁ μηνυτής, καὶ τοῦ ἀντιτιμήματος ἢ ὑποτιμήματος, ὅπερ ἀντεπρότεινεν ὁ κατηγορούμενος. Εἰς τὴν τιμητὴν δίκην ἠδύνατο ὁ ἐγκαλῶν νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβολὴν εἰσδότητε τῶν ἀναγνωριζομένων ποινῶν, ἐν αἷς καὶ τὸν διὰ κωνείου θάνατον, τὸν ὁποῖον ἐζήτησαν οἱ τοῦ Σωκράτους κατήγοροι, Μέλητος, "Ανυτος καὶ Λύκων, καὶ ἐπέβαλε τὸ δικαστήριον, ἀπορρίψαν τὴν ἀντιπρότασιν τοῦ Σωκράτους (τὸ ἀντιτίμημα) περὶ ἐπιβολῆς εἰς αὐτὸν χρηματικῆς ποινῆς δύο μνῶν. Ἄλλ' ὁ Σόλων, περαιτέρω βαίνων, ἐθέσπισεν ὅτι δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν ἔχει πᾶς πολίτης νὰ καταμηνύῃ τὸν ἀδικοπραγῶντα, ὅχι μόνον ὅταν πικραβλάπτηται τὸ δημόσιον συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ὅταν βλάβηται πᾶς πολίτης παρὰ τοῦ δημοσίου ἢ παρ' ἰδιώτου (καὶ μᾶλλον οἰόμενος δεῖν ἐπαρκεῖν τῇ τῶν πολλῶν ἀσθενείᾳ, παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἔδωκε), ἥτοι ἐπεξέτεινε τὴν προστασίαν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, εὐλόγως δέ, καὶ γὰρ πληγέντος ἑτέρου καὶ βιασθέντος ἢ βλαβέντος, ἐξῆν τῷ δυναμένῳ καὶ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἀδικοῦντα καὶ διώκειν, ὁρθῶς ἐθίζοντος τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας, ὥσπερ ἑνὸς μέρους συναίσθηνται καὶ συναλγεῖν ἀλλήλοις (Πλουτ. Σόλ. XVIII), καὶ διότι, ὡς ὁ ἴδιος Σόλων ἐδωκεν εἰσεῖναι τῶν πόλεων κάλλιστα οἰκεῖται, ἐν ἣ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἦττον οἱ μὴ ἀδικοῦμενοι περιβιβάσκονται καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας (Πλουτ. αὐτ.). Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν, ἥτοι εἰς ἐπιβολῆς τοῦ δημοσίου συμφέροντος, ὡς καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, ὁ μηνυτὴς ἐὰν δὲν ἐλάβαντο τὸ πέμπτον τῶν μνηστῶν τῶν δικαστῶν, καταδικάζετο εἰς χρηματικὴν ποινήν, ἴσην πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς δίκης, ἥτοι ὀβολὸν ἐπὶ τῇ δραχμῇ, ἐπωβελίαν καλούμενον. Τοῦ κινήματος τούτου, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, ἐξηρουῖντο ὠρισμέναι γραφαί. Οἱ Ῥωμαῖοι, δὲν ἦσαν δυνάτουν νὰ παρίδωσι τὸν σπουδαῖον τοῦτον θεσμόν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου, ἐντεῦθεν, ἀνεγνώρισαν μὲν τὴν δημοτικὴν ἀγωγὴν, ὡς φυλάττουσαν τὸ τοῦ δήμου δίκαιον (Βασ. 60.32.5), καὶ υἱοθέτησαν τὴν ἀρχήν, ὅτι συμφέρει ταῖς πόλεσιν ὑπὸ πολλῶν διεκδικεῖσθαι (Βασ. 58.10.13), ἀλλ' ἐνεκα τῆς κρατούσης ἐν Ῥώμῃ συγκεντρωτικῆς καὶ ἀπολυταρχικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου, οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισθη τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως ἀγωγῆς εἰς τὸν ἰδιώτην διὰ τὴν προσβολὴν δικαιωμάτων ἰδιώτου, ἀλλὰ καὶ περιωρίσθησαν αἰσθητῶς αἱ περιπτώσεις τῆς ἀσκήσεως τούτων, οὕτω ἐπέτρεψαν αὐτάς, ὅταν δόλῳ μετατίθενται τὰ ὅρια (Βασ. 60.31.3), ὅταν ἐκχύνηται ἢ ρίπτηται τι εἰς δημόσιον πάροδον (Βασ. 60.3.1, 5 καὶ 13), ὅταν φθείρηται ἔκθεμα τῆς ἀρχῆς (Βασ. 7.3.7), ὅταν παρὰ νόμῳ ἀνοίγηται ἢ διαθῇκη (Βασ. 35. 16. 23 καὶ 2), ὅταν ἐνεργῇται τι ἐν δημοσίῳ τόπῳ (Βασ. 58.3.1 καὶ Βασ. 58.10.1), ἢ ἐν ποταμῷ ἢ ὄχθῃ αὐτοῦ, ἵνα χεῖρον πλευσθῇ ἢ ρεύσῃ (Βασ. 58.26.1 ἐπ.), ἢ ἐν ὑπονόμῳ, ἵνα μὴ χεῖρων γένηται (Βασ. 58.22.1), ἢ ἐν λίμνῃ (Βασ. 58.16), ἢ ἐπὶ ἐπαγγελίας πρὸς πόλιν ἐπὶ εὐσεβεῖ καὶ εὐλόγῳ αἰτίᾳ (Βασ. 54.13.1), καὶ εἰς ὀλίγας ἄλλας παρεμφερεῖς περιπτώσεις. Κατὰ τοὺς Ῥωμαίους αἱ ἀγωγαὶ αὗται ἤσκούντο παρὰ τῶν ἐντίμων, τῶν συνηγορεῖν δυναμένων (Βασ. 60.32.8), δὲν ἠδύναντο ν' ἀσκηθῶσιν παρὰ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων, εἰ μὴ ἐν πράγματι ἰδίῳ (Βασ. 60.32.10), ἐὰν δὲ ἤσκούντο παρὰ πολλῶν, ὁ Ἄρχων ἐπιλεγέσθω τὸν ἐπιτήδειον (Βασ. 60.32.6), καὶ ὅτι τέλος δὲν μετέβαινον οὔτε εἰς τοὺς κληρονόμους, οὔτε ἐδίδοντο κατ' αὐτῶν (Βασ. 60.32.11, 12). — Ἐκ δημοσιευθείσης διατριβῆς τοῦ Ἰωάννου Δ. Ζέπου.

Α'. Ἀστικά

17. Τὸν νόμον καθ' ὃν τρόπον θέσθαι.

18. Ἐπιχειροτομία (ἐγκρισις). Τὴν δ' ἐπιχειροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτομία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν.

19. Διόρθωσις. Τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ

17. Τὸν κανόνα τοῦτον ἔταξεν ὁ Σόλων ὀρθῶς, διότι ὁ νόμος δεόν νά εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ ἥθη τοῦ τόπου καὶ ἀρμόδιος διὰ τὸν λαόν, δι' ὃν προορίζεται (Δημοσθ. Λεπτίν. 93 σελ. 485), καὶ νόμιμος καὶ δίκαιος καὶ συμφέρων (Δημοσθ. Λεπτίν. ὑπόθ. σελ. 453). — Δεῖ δὲ τὸν νόμον ἀκόλουθον ἤμεν τῇ φύσει, δυνατόν τοῖς πράγμασι, συμφέροντα τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ· αἶτε γὰρ ἐνὸς τούτων αἶτε πληθόνων, αἶτε πάντων ἀπολείπεται, ἥτοι οὐ νόμος ἢ οὐ τέλος νόμος ἐσεῖται. Ἀκόλουθος μὲν ὢν καὶ εἴη τῇ φύσει, μιμεόμενος τὸ πρὸ φύσεως δίκαιον· τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ἀνάλογον καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἐκαστοῦ ἀξίαν. Δυνατὸς δέ, αἰ ποτὶ τὼς νομοθετουμένως ἔχει τὴν συναρρογάν· πολλοὶ γὰρ τῇ φύσει καὶ πράγματι ἀγαθὸν οὐχ ἱκανοὶ δέξασθαι, τὸ δὲ ποθ' αὐτῶς καὶ τὸ ἐνδεχόμενον. Συμφέρων δὲ τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, αἶκα μὴ μόναρχος ἢ καὶ ἰδιοκρατής ὁ νόμος, κοινωφελής δὲ καὶ διὰ πάντων διατείνων (Αἰθ. Σταβαίου Περὶ πολιτ. 136). — Ὁ Σόλων, κατὰ τὸν Πλούταρχον, προσήρμοσε τοὺς νόμους πρὸς τὰ πράγματα.

18. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης πρυτανείας τῇ ἐνδεκτικῇ ἐν τῷ δήμῳ, ἐπειδὴν εὐξήται ὁ κῆρυξ, ἐπιχειροτονίαν ποιεῖν τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τῶν βουλευτικῶν, δεύτερον δὲ τῶν κοινῶν, εἴτα οἱ κεῖνται τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν, εἴτα τῶν ἄλλων ἄρχων. ἡ δ' ἐπιχειροτομία ἔστω ἡ προτέρα, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀρκεῖν οἱ νόμοι οἱ βουλευτικοί, ἡ δ' ὑστέρα, ὅτῳ μὴ δοκοῦσιν· εἴτα τῶν κοινῶν κατὰ ταῦτά. τὴν δ' ἐπιχειροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτομία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν· τοὺς δὲ προέδρους, οἳ ἂν τύχωσι προεδρεύοντες ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, χρηματίζειν ἐπάναγκες πρῶτον μετὰ τὰ ἱερὰ περὶ τῶν νομοθετῶν, καθ' ὃ τι καθεδοῦνται, καὶ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὁπόθεν τοῖς νομοθέταις ἔσται· τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἐκ τῶν ὁμωμοκότων τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον. ἐὰν δ' οἱ πρυτάνεις μὴ ποιῶσι κατὰ τὰ γεγραμμένα τὴν ἐκκλησίαν ἢ οἱ πρόεδροι μὴ χρηματίσωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, ὀφείλουν τῶν μὲν πρυτάνεων ἑκάστον χιλίας δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ, τῶν δὲ προέδρων ἑκάστος ὀφειλέτω τετταράκοντα δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ ἐνδείξεις αὐτῶν ἔστω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, καθάπερ ἐάν τις ἄρχῃ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ· οἱ δὲ θεσμοθέται τοὺς ἐνδειχθέντας εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν νόμον ἢ μὴ ἀνιόντων εἰς Ἀρειον πάγον, ὡς καταλύοντες τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων. (Δημοσθ. Τιμοκρ. 20).

19. Αἰσχίν. Κτησιφ. 38 ἐπ. — Νόμος τοῦ Σόλωνος. — Ἀλλὰ διαρρήδην προστέτακται τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους, εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἐκάστης πράξεως, κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ.

τούς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντες καὶ σκεψαμένους εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἐκάστης πράξεως. Κἂν τι τοιοῦτον εὐρίσκωσιν, ἀναγεγραφόντας ἐν σανίσιν ἐκτιθέναι κελεύει πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων... τὸν δ' ἐπιστάτην τῶν προέδρων διαχειροτονίαν διδόναι τῷ δήμῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπειν.

20. *Μεταβολὴ νόμου.* Πρὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ βουλόμενος νομοθετεῖν, ἐκτιθέσθω πρόσθεν τῶν Ἐπωνύμων, γράψας τοὺς νόμους, οὓς ἂν τιθῇ, ὅπως ἂν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐκτεθέντων νόμων ψηφίσῃται ὁ δῆμος, περὶ τοῦ χρόνου τοῖς νομοθέταις. Τῶν δὲ νόμων τῶν κειμένων μὴ ἐξεῖναι λῦσαι μηδὲν, ἐὰν μὴ ἐν νομοθέταις. τότε δ' ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων λύειν, ἕτερον τιθέντι ἄνθ' ὅτου λύῃ. διαχειροτονίαν δὲ ποιεῖν τοὺς Προέδρους περὶ τούτων τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ κειμένου, εἰ δοκεῖ ἐπιτήδειος εἶναι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ οὐ, ἔπειτα περὶ τοῦ τιθεμένου. ὁπότερον δ' ἂν χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται, τοῦτον κύριον εἶναι. ἐναντίον δὲ νόμον μὴ ἐξεῖναι τιθέναι, τῶν νόμων τῶν κειμένων μηδενί.

21. Ὁ τιθεὶς τὸν καινὸν νόμον, ἀναγράφει εἰς λεύκωμα, ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν Ἐπωνύμων ὁσημέραι, ἕως ἂν ἐκκλησία γένηται. Αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογισομένους τῷ δήμῳ τοῖς νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων τῇ ἐνδεκάτῃ τῶν Ἑκατομβαιῶνος.

38). — Ἐπιστάτης, ὡς θέλομεν ἴδει κατωτέρω, ἐνομιάζεται ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως τοῦ Δήμου. — Ἐπώνυμοι ἀνδριάντες ἦσαν τῶν Ἑκτόρων, ὧν αἱ φυλαὶ ἐπώνυμοι ἦσαν, παρ' οἷς ὁ βουλόμενος νομοθετεῖν προετίθει, ἵνα πάντες Ἀθηναῖοι ἴδοιεν, πότερον ἀρέσκει, ἢ οὐ ἐν ἐπισήμῳ δὲ τόπῳ εἰστήκασιν (Δημοσθ. Λεπτ. ὑπόθεσις).

20. Δημοσθ. Τιμοκρ. 33. — Ἐδοξε τῷ δήμῳ, Τεισαμενὸς εἶπε, πολιτεύεσθαι Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος, καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς, χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷσπερ ἐχρώμεθα ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. Ὀπόσων δ' ἂν προσδῇ, οἷδε ἡρημένοι νομοθέται ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀναγράφοντες ἐν σανίσιν ἐκτιθέντων πρὸς τοὺς ἐπωνύμους σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ παραδιδόντων ταῖς ἀρχαῖς ἐν τῷδε τῷ μηνί. Τοὺς δὲ παραδιδόμενους νόμους δοκιμασάτω πρότερον ἢ βουλὴ καὶ οἱ νομοθέται οἱ πεντακόσιοι, οὓς οἱ δημόται εἴλοντο, ἐπειδὴν ὁμομόκωσιν. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιώτῃ τῷ βουλομένῳ, εἰσιόντι εἰς τὴν βουλὴν συμβουλευεῖν ὅ τι ἂν ἀγαθὸν ἔχῃ περὶ τῶν νόμων. Ἐπειδὴν δὲ τεθῶσιν οἱ νόμοι, ἐπιμελείσθω ἡ βουλὴ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου τῶν νόμων, ὅπως ἂν αἱ ἀρχαὶ τοῖς κειμένοις νόμοις χρῶνται. Τοὺς δὲ κυρουμένους τῶν νόμων ἀναγράφειν εἰς τὸν τοῖχον, ἵνα περ πρότερον ἀνεγράφησαν, σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ (Ἀνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 83). — Ἐν Λοκροῖς, ἐὰν τις βούληται νόμον καινὸν τιθέναι, ἐν βρόχῳ τὸν τράχηλον ἔχων νομοθετεῖ, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καλὸς καὶ χρήσιμος εἶναι ὁ νόμος, ζῇ ὁ τιθεὶς καὶ ἀπέρχεται, εἰ δὲ μὴ, τέθνηκεν ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου (Δημοσθ. Τιμοκρ. 139, σελ. 743). — Ἴδε προηγουμένας σημειώσεις καὶ θέμα 406.

21. Νομοθέται δ' ἦσαν χίλιοι, οἷς ἐξῆν λῦσαι νόμον παλαιόν, ἀλλ' οὐ θεῖναι νέον· τοὺς γὰρ νέους ἐδοκίμαζεν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ τὰ δικαστήρια (Πολυδ. Η', 101).

22. Ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῇ νόμον, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτοῦ.

22α. Μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, εἰ μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις, ἔάν μὴ ψηφισαμένων μὴ ἔλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξη κρύβδην ψηφίζομένοις.

23. Τὸν λέγοντά τινα νόμον καὶ μὴ ἀντεισφέροντα κολάζεσθαι.

23α. Ὅς ἂν ἄρχων ἢ ιδιώτης αἴτιος ᾗ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, ἄτιμον εἶναι καὶ παῖδας καὶ τὰ ἐκείνου.

24. Ἐάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται, θάνατος ζημία ἔστω.

25. *Μὴ ὀπισθενέργεια.* Τοὺς πρὸ Εὐκλείδου τεθέντας ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ὅσοι ἐπ' Εὐκλείδου ἐτέθησαν καὶ εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι, κυρίους εἶναι. Τοὺς δὲ μετ' Εὐκλείδην τεθέντας καὶ τὸ λοιπὸν τιθεμένους, κυρίους εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἕκαστος ἐτέθη, πλὴν εἰ τῷ προσγέγραπται χρόνος ὅντινα δεῖ ἀρχεῖν. Ἐπιγράφαι δὲ τοῖς μὲν νῦν κειμένοις τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς τριάκοντα ἡμερῶν. Τὸ δὲ λοιπόν, ὅς ἂν τυγχάνῃ γραμματεῦων, προσγραφέτω παραχρῆμα τὸν νόμον κύριον εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐτέθη.

26. *Ἄγραφοι νόμοι.* Ἀγράφῳ δὲ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἑνός.

22. Ὑπομυσία δ' ἐστὶν ὅταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γράφῃ καὶ γράψῃται ὡς ἀνεπιτήδειον· τοῦτο γὰρ ὑπομύσασθαι λέγουσι· καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπομυσίαν τὸ γράφειν, πρὶν κοιθῆναι κύριον (Πολυδ. Η', 44). Ἴδε θέμα 23.

22α. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 86, Τιμοκρ. 59. — Ἄνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 87.

23. Ὁ συντελέσας εἰς τὴν κατάργησιν νόμου, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι θὰ προτείνῃ νέον τοιοῦτον, τιμωρεῖται. — Τὸν γράψαντα νόμον μετὰ ἑνὶ αὐτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον τιμωρία, ὅμως δὲ ἐξεῖναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας (Δημοσθ. Λεπτίν. 144).

23α. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 62.

24. Καὶ θάνατον μὲν ὠρικέναι ζημίαν, ἔάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται (Δημοσθ. Ἀριστογείτ.).

25. Δημοσθ. Τιμοκρ. 42 σελ. 713. — Ἐδοκιμάσθησαν μὲν οὖν οἱ νόμοι, κατὰ τὸ ψήφισμα τουτί, τοὺς δὲ κυρωθέντας ἀνέγραψαν εἰς τὴν στοάν. Ἐπειδὴ δ' ἀνεγράφησαν, ἐθέμεθα νόμον, ὃ πάντες χρῆσθε. . . ὅπου οὖν ἀγράφῳ νόμῳ οὐκ ἔξεστι χρήσασθαι, ἢ που ἀγράφῳ γε ψηφίσματι παντάπασιν οὐ δεῖ γε χρήσασθαι. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐωρῶμεν ὅτι πολλοῖς τῶν πολιτῶν εἶεν συμφοραί, τοῖς μὲν κατὰ νόμους, τοῖς δὲ κατὰ ψηφίσματα τὰ πρότερον γενόμενα, τουτουσί τοὺς νόμους ἐθέμεθα (ἀγράφῳ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἑνός), αὐτῶν ἕνεκα τῶν νυνὶ ποιουμένων. (Ἄνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 86).

26. Ὁ νόμος οὗτος ἀφεώρα τὰ ἀδικήματα, ὡς προκύπτει ἄλλως καὶ ἐκ τῆς σημειουμένης φράσεως τοῦ Ἀνδοκίδου ἐν τῇ προηγουμένη σημειώσει. — Τὸν νόμον τοῦτον υἱοθέτησε καὶ τὸ ρωμ. δίκαιον, δογματίσαν ὅτι *nulla poena sine lege*. — Τὴν ἀποψιν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Ν. Σαρίπολος ἐν τῇ Ποινικῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ, ἐντεῦθεν, δὲν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ ἡ γνώμη τοῦ Δημοσθένους (πρὸς Λεπτίνην 118), καθ' ἣν, καὶ περὶ ὧν ἂν νόμοι μὴ ᾧσι, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ κρινεῖν, οὐδὲ αἰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀπόψεις τοῦ Ἀριστοτέλους.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

27. "Ελλειψις νόμου. Δικάσω περί ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾖ, καὶ περί ὧν μὲν νόμοι εἰσὶ κατὰ τοὺς νόμους ψηφιοῦμαι, περί ὧν δὲ μὴ εἰσι, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ.

28. "Αξονες - Κύρβεις. Κατεγράφησαν εἰς ξυλίνους ἄξονας ἐν πλαίσιοις περιέχουσι στρεφομένους. Κύρβεις δέ, ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται.

29. "Επιτήρησις τῶν νόμων. Τὴν "Ανω Βουλὴν ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων εἶναι.

30. "Ισχύς νόμων Σόλωνος. "Ισχὺν δὲ τοῖς νόμοις πᾶσιν εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτοὺς (Σόλων) ἔδωκε.

31. Ψήφισμα. Ψήφισμα δὲ μηδὲν μήτε βουλῆς μήτε δήμου νόμου κυριώτερον εἶναι.

32. "Επέτεια τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα.

33. "Απροβούλευτον ψήφισμα μὴ εἰσιέναι ἐν τῷ δήμῳ.

34. Μηδένα ψευδῇ ἐγγράφειν ἐν τοῖς δημοσίοις ψηφίσμασι.

27. "Ιδε προηγουμένην σημείωσιν καὶ ὁρᾶν ἀποκρίσεων, ὧν ἔδιδον ἐν ἑκάστη δίκῃ (Δημοσθ. Τιμοκρ.).

28. "Ιδε σημειώσεις ἡ' καὶ θ' τοῦ παρόντος τίτλου.

29. "Η βουλὴ τοῦ "Αρείου Πάγου, πλὴν τῆς διακοδοσίας ἣν εἶχε καὶ δικάζει τὰ φονικά ἀδικήματα, καὶ ὠρισμένη τῶν ποινικῶν (1). "Αρείος Πάγος ἐπὶ πλείον ἦτο ἐπιφορτισμένος, ὃ τὴν τῶν σωμάτων φυλακὴν ὁ δῆμος ἔδωκεν, ὃ τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλάκις ἐγκεχείρικεν, ὃ διαπεφύλαχθε τὸ σὸν σῶμα τοῦ βλάσφημεῖν περὶ αὐτοῦ μέλλοντος πολλάκις, ὃ φυλάττει τὰς ἀπορρήτους θήκας, ἐν αἷς τὰ τῆς πόλεως σωτήρια κεῖται, κ.λπ. (Δεινάρχ. Δημοσθέν. 9).

30. Πλουτ. Σόλ. 25.

31. "Αρθοκ. Περί Μυστηρ. 87. — Δὲν ἠδύνατο τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς νὰ εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ νόμου, διότι ὁ νόμος ἀποτελεῖ κοινὴν τῆς πολιτείας συνθήκην (ν. I. Π. 1.3, ν. 8. K.1.14). Οὐκ ἔῃ ψήφισμ' ὁ νόμος κυριώτερον εἶναι νόμου (Δημοσθ. "Αριστοκρ. 218, 87). — "Ιδε ν. 1 Εἰσηγ. 1.2.

32. Δύο εἰδῶν βουλευόμενα ὑπῆρχον, τὰ τῆς βουλῆς καὶ τὰ τοῦ δήμου. — "Ο νόμος δ' ἐπέτεια κελεύει τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα· ἰστέον δ' ὅτι τῶν προσταττομένων καὶ κυρουμένων ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισμάτων, τὰ μὲν ἄχρι αὐτῆς ἴστατο τῆς βουλῆς· τὰ δὲ καὶ εἰς τὸν δῆμον ἐπέμπετο· ὅσα μὲν οὖν ἴδια τῆς βουλῆς ψηφίσματα ἦν, ταῦτ' ἦν ἐπέτεια, καὶ συνανηρεῖτο τῇ βουλῇ μετὰ ἐνιαυτὸν παυομένη, ὅσα δὲ ἀπὸ τῆς βουλῆς ἔδει πρὸς τὸν δῆμον πεμφθῆναι καὶ τὸ κῦρος παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ταῦτ' οὐκ ἦν ἐπέτεια. — Τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκδιδόμενα ἐκαλοῦντο ψηφίσματα ἢ προβουλευόμενα, ὅσα δὲ ἐπέμποντο εἰς τὸν δῆμον (ἐκτιθέμενα πρὸ τῶν ἐπωνύμων ἡρώων), καὶ μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτῶν, ἐκαλοῦντο προγράμματα.

33. "Αλλὰ διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκδιδόμενα ψηφίσματα, λέγει ὁ Πλούταρχος (Σόλων XIX), ἔτι δ' ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα καὶ θρασυνόμενον τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει... ἑκατὸν ἄνδρας (τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς) ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἔῃ ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεισθαι.

34. "Ο δὲ τρίτος νόμος εἰς τὴν ὅλην ὁρᾷ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας ἐξέτασιν· κελεύει γάρ

35. Μὴ καθελεῖν τὸ πινάκιον ἐν ᾧ τὸ ψήφισμα γεγραμμένον ἦν.

36. *Πρόσωπα.* Ἀθηναῖοι. Μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων γεγονότας.

37. *Ὄνομα.* Τοὺς γονέας θέσθαι τοῦνομα ἐξ ἀρχῆς, καὶ πάλιν ἐξαλεῖψαι, εἴαν βούλωνται.

38. *Ταυτότης.* Ἐάν τε τινὰ φύσει γεγονότα (ἐν φρατρίᾳ) εἰσαγάγῃ τις, εἴαν τε ποιητόν, ἐπιτιθέναι πίστιν κατὰ τῶν ἱερῶν, ἢ μὴν ἐξ ἀστῆς εἰσάγειν καὶ γεγονότα ὁρθῶς, καὶ τὸν ὑπάρχοντα φύσει καὶ τὸν ποιητόν.

39. *Θυσίαι.* Τὸ ἱερεῖον μὴ μεῖον εἰσάγειν ὠρισμένου σταθμοῦ, αἷγα μὲν πεντήκοντα μνῶν, δύο δὲ πρόβατα τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ μνῶν.

μηδέποτε ψευδῆ γράμματα εἰς τὸ Μητρώον εἰσάγειν, ἐνθα ἐστὶν ὅλα τὰ δημόσια γράμματα (*Αἰσχίν. Κτησιφ. 50*).

35. Λέγουσι δέ, πρεσβείας Ἀθήναζε περὶ τούτων ἐλθόντα ὁ ἀφαιρισμένος ἀφιγμένης καὶ τοῦ Περικλέους νόμον τινὰ προβαλλομένου κωλύοντα καθελεῖν τὸ πινάκιον, ἐν ᾧ τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα γεγραμμένον ἐτύγχανεν, εἰπεῖν Πολυάρχῃ τῶν πρεσβέων τινὰ «Σὺ δὲ μὴ καθέλῃς, ἀλλὰ στρέψον εἴσω τὸ πινάκιον, οὐ γὰρ ἐστὶ νόμος ὁ τούτου κωλύων» (*Πλουτ. Περικλ. XXXI*).

36. Ἀρχαῖον ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸ πάντων πολλῶν χρόνων καὶ παίδας ἔχων, ὥσπερ εἴρηται, γνησίους νόμον ἔγραψε μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων γεγονότας (*Πλουτ. Περικλ. XXXVII*). — Ἀλλ' ἐπέπρωτο, καὶ στέρησεν οὗτος τῶν υἱῶν του, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι, δόξαντες αὐτὸν νεμέσητά τε παθεῖν ἀνθρωπίνως, ὅς τις δεῖσθαι συνεχώρησαν ἀπογράψασθαι τὸν νόθον (υἱὸν του) εἰς τοὺς φράτορας ὄνομα θέμενον τὸ αὐτοῦ (*Πλουτ. Περικλ. αὐτόθι*).

37. Τοὺς γονέας ποιεῖ κυρίους οὐ μόνον θέσθαι τοῦνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξαλεῖψαι βούλωνται ἀποκηρῦξαι (*Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτ. περὶ τοῦ ὀνόματος 39*). — Τὸ ὄνομα ἐδίδετο δέκα ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν (*Ἰσαίου - Μενεκλ. 36*).

38. Ἀπολλόδωρος εἰσήγαγεν εἰς τοὺς φράτορας θετὸν υἱὸν ἑαυτῷ Θράσυλλον τοῦτον, υἱὸν ὄντα τῆς τε ὁμομητρίας αὐτοῦ ἀδελφῆς καὶ Ἀρχεδάμου. Τοῦ δὲ Θρασύλλου ἤδη μὲν εἰς τοὺς γεννήτας καὶ φράτορας ἐγγεγραμμένου, οὐπω δ' εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, ἐτελεύτησεν Ἀπολλόδωρος. Καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ἐγγέγραπται μὲν ὁ Θράσυλλος εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, ἡ δὲ θυγάτηρ, τοῦ θεοῦ Ἀπολλοδώρου (ἐξ ἀδελφοῦ) ἀμφισβητεῖ ὥς πεπλάσμενην εἶναι τὴν εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτας ποίησιν (*Ἰσαίου - Περὶ Ἀπολλοδώρου κλήρου, ὑπόθ.*). — Τοῦ νόμου δὴ οὕτως ἔχοντος καὶ τῶν φρατέρων τε καὶ γεννητῶν ἐκείνῳ οὐκ ἀπιστούντων ἐμὲ τε οὐκ ἀγνοούντων ὅτι ἦν ἐξ ἀδελφῆς αὐτῷ γεγονώς, ἐγγράφουσί με εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ψηφισάμενοι πάντες, ἐπιθέντος ἐκείνου τὴν πίστιν καθ' ἱερῶν (*Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 17*).

39. Κατεγράφοντο οἱ παῖδες κατὰ τὴν Κουρεώτιδα ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀπατουρίων, διαρκούσης ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, ὧν ἡ πρώτη Δορπία καλεῖται, ἡ δευτέρα Ἀνάρρυσις, ἡ τρίτη Κουρεῶτις καὶ ἡ τετάρτη Ἐπίβδα (*Ἡσύχιος*). — Εἰς τοὺς φράτορας τοὺς τε κόρους καὶ τὰς κόρας εἰσῆγον, καὶ εἰς ἡλικίαν προσελθόντων ἐν τῇ καλουμένῃ κουρεώτιδι ἡμέρᾳ ὑπὲρ μὲν τῶν ἀρρένων τὸ κούρειον ἔθουον, ὑπὲρ δὲ τῶν θηλειῶν τὴν γαμηλίαν (*Πολυδ. Η. 107*).

40. *Ἐνηλικιώσεις.* Ἐγγράφεται δὲ εἰς τοὺς δημότας, ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονώς, διαψηφίζόμενος ὑπὸ ὁμωμοκότων δημοτῶν, καὶ δοκιμαζόμενος.

41. *Ὅρκος ἐφήβων.* Οὐ καταισχυνῶ τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχήσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὀσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω, ὅσης ἂν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν αἰ κραινόντων, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι, καὶ ὅσους ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρύσῃται ἐμφρόνως. Καὶ ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πείθεται, οὐκ ἐπιτρέψω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων. Καὶ ἱερὰ πάτρια τιμήσω. Ἱστορες θεοὶ Ἀγραυλος, Ἐνυάλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Θαλλώ, Αὖξώ, Ἡγεμόνη.

42. *Ἀπομάκρυνσις τῶν Ἀθηναίων.* Ἐξεῖναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, λαβόντι τὰ αὐτοῦ, ἀπιέναι ὅπῃ ἂν βούληται (α). Τὸν ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐν Πειραιεῖ μέιναντα, τοῦτον τεθνάναι (β).

43. *Γυναῖκες.* Τὴν γυναῖκα ἐξιέναι μὲν ἑταίρων τριῶν, μὴ πλέον ἔχουσιν, μηδὲ βρωτὸν ἢ ποτὸν πλείονος ἢ ὀβολοῦ φερόμενην, μηδὲ κάνητα πηχυαίου μείζονα. Μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἑταίρῳ κορυμβομένην λύχνου προφαίνοντος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

40. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἐφήβους εἰσῆσαν ὀκτωκαίδεκα ἔτη γενόμενοι, δύο δὲ εἰς περιπόλους ἡριθμοῦντο· εἰκοστῷ δὲ ἐνεγράφοντο τῷ ἀρχιερατικῷ γραμματεῖ, καὶ ὠμνυον ἐν Ἀγραύλου (Πολυδ. Η. 105).

41. Πολυδ. Η. 105. — Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους 77.

42. Ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιημένῳ Ἀθηναίων βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα, καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς νόμους, ὧς ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ, ἀπιέναι ὅπῃ ἂν βούληται, καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδὼν ἐστίν, οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τε τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθὼν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅπῃ ἂν βούληται ἔχων τὰ αὐτοῦ (Πλάτωνος Νόμοι) (α). — Ὁ νόμος αὐτὸς ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, διότι οἱ Πειραιεῖς ἦσαν στασιαστικώτεροι τῶν Ἀθηναίων, ἐφοβεῖτο δὲ μήπως οἱ Ἀθηναῖοι, κατερχόμενοι εἰς Πειραιᾶ, δημιουργοῦν ἐπαναστάσεις. (Ἴδε καὶ Λυσίου Ἀπολογία περὶ καταλύσεως τοῦ δήμου, 33, καὶ ἀπολογ. περὶ ἱεροσυνλίας Καλλίου) (β).

43. Πλουτ. Σόλ. XXI. 30. — Ὁ Σόλων κατέστησε εἰδικοὺς ἄρχοντας, γυναικονόμους ἢ γυναικοκόσμους καλουμένους, εἰς οὓς ἀνέθεσε τὴν ἐπίβλεψιν τῶν γυναικῶν. — Γυναικονόμοι δὲ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν γυναικῶν. τὰς δὲ ἀκοσμούσας ἐζημίουν, καὶ τὰς ζημίας αὐτῶν γράφοντες ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμειῷ (Πολυδ. Η. 112). — Εἶχον οὗτοι τὸ δικαίωμα νὰ καταμηνύωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀναιδῶς ἢ ἀμελῶς ἐνδεδυμένους. "Ὅτι χιλίας ἐζημιούντο αἱ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀκοσμοῦσαι γυναῖκες, Ὑπερείδης ἐν τῷ κατ' Ἀρισταγόρῃ β' εἶρηκεν. Κρώβυλος δὲ ὁ κωμικὸς φησι τοῦ Φιλιππίδου τὸν νόμον εἶναι, τὸν περὶ τούτων κείμενον (Ὑπερείδου ἀπόσπασμα κατ' Ἀρισταγ. ἀπροστασίον, V, 14). — Οἱ γυναικονόμοι ἐν ἀρχῇ ἦσαν

44. Τὴν γυναῖκα μὴ συναλλάσσειν, πλὴν ἄχρι μεδίμνου κριθῶν.
45. Ἐπὶ ζεύγους μὴ ἀπειναι γυναῖκα Ἐλευσίναδε, εἰ δέ τις φωραθείη, ἀποτίνειν δραχμὰς ἑξακισχιλίας.
46. Χιλίας ζημιοῦσθαι τὰς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀκοσμούσας γυναῖκας.
47. Τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν.
48. Ὁ Σόλων πρῶτος κατέστησε χαμαιτυπεῖα καὶ ἑταίρας δημοσίας, ἵνα νέοι ἀρκούμενοι τῇ Ἀφροδίτῃ ταύτῃ, ἀφίστανται τῶν αἰσχυνητῶν μεριμνῶν.
49. Ξένοι. Τοὺς ἐξ ἄλλοδαπῆς Ἀθήνησι κατοικεῖν ἐθέλοντας, εἰς πολίτας ἐνταῦθα χρόνον ὀλίγον διατρίψαντας ἐγγράφεσθαι.

ἄρχοντες ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐπίβλεψιν τῶν γυναικῶν, βραδύτερον ὅμως, φαίνεται, ὅτι, ἐγένοντο ὑπάλληλοι τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ ὅτι παρεσχέθησαν αὐτοῖς εὐρύτατα ἀστυνομικά καθήκοντα. Οὕτω παρηκολούθουν αὐτάς, μεταβαινούσας εἰς ἐορτὰς καὶ συμπόσια, καὶ ἐδικαίουντο νὰ ζητῶσι παρὰ τῶν μαγείρων τῶν ἐν διαφόροις ἐορταῖς ὑπηρετούντων, τὰ ὀνόματα τῶν κειλημένων, ὧν ὁ ἀριθμὸς (ἴδε κατωτέρω θέματα 543 καὶ 544) δὲν ἦδύναντο νὰ ὑπερβαίνει τοὺς τριάκοντα.

Παρὰ τοῖς Γυναικονόμοις αἱ τοῖς ἐν τοῖς γάμοις
διακονοῦντας ἀπογεγραμμέναι περὶ τῶν
πάντας μαγείρων κατὰ τῶν ἐορτῶν αἰετῶν,
ἵνα πυνθάνωνται τοὺς κειλημένους εἶναι
πλείους τις ὧν ἔξεστι ἐστὶν ὅσον
ἐλθόν.

(Μένανδρος).

44. Ὁ περιορισμὸς οὗτος δὲν ἐτηρήθη, διότι αἱ γυναῖκες βραδύτερον, οὐ μόνον ἠδύναντο νὰ συναλλαγῶσι διὰ μείζονα ποσά, ἀλλὰ καὶ διαχειρίσιν εἶχον ἰδίαν, καὶ δάνεια συνωμολόγουν.
45. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀπηγορεύθη εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μεταβαίνουν εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια ἐφ' ἀμάξης. — Τοῦτο δέ, ὅπως μὴ ἐλαττωῖνται ὑπὸ τῶν πλουσίων, εἰ δέ τις φωραθείη, ἀποτίνειν δραχμὰς ἑξακισχιλίας· τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ μὴ πεισθείσης, τῶν συκοφαντῶν φωρασάντων, τάλαντον αὐτοῖς ἔδωκε.
46. Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 43.
47. Ὡς τὸν δραπετὴν τὰ στίγματα, οὕτως τὴν μοιχαλίδα δείκνυσι τὰ ἀνθίσματα (Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς).
48. *Thesaurus Ottonis*, Τόμ. IV. σελ. 438. — Νίκανδρος ἐν στ' Κολοφωνιακῶν Σόλωνά φησι σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπῇ ἐπὶ στέγῃς στήσαι διὰ τοὺς νέους, καὶ ἐκ τῶν περιγενομένων χρημάτων ἰδρύσασθαι Ἀφροδίτης πανδήμου ἱερόν. (Ἀρποκρ. λ. Πάνδημος).
49. Ἐν ἀρχῇ, ὁ Θησεὺς, ἔτι δὲ μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν πόλιν βουλόμενος ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ τὸ Λεῦρ' ἵτε πάντες λεῶ, κήρυγμα Θησεῶς γενέσθαι φασὶ πανδημίαν τινὰ καθιστάντος (Πλουτ. Θησεὺς XXV). — Οἱ Ἀθηναῖοι τὸ παλαιὸν εὐθύς μετεδίδοσαν πολιτείας· ὕστερον δὲ οὐκέτι (Θουκυδ. I). — Ἀλλ' ἵνα ὁ ἐν Ἀθήναις διατρίψας ξένος γίνῃ πολίτης, ἔδει νὰ πολιτογραφηθῇ. Οὕτω, κωμωδεῖται ὁ Ἀρχέδημος, ὅς καίτοι χρονίσας ἐν Ἀθήναις, οὐκ ἠδυνήθη ἀναγραφῆναι εἰς τοὺς πολίτας (Σχόλ. Ἀριστοφ.).

50. Τοὺς ξένους ἐν τῇ ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι.

51. Τοὺς ξένους μὴ ἀδικεῖσθαι.

50. Οὐκ ἔξεστι ξένῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐργάζεσθαι (Δημοσθ. Εὐβουλίδ. 31, σελ. 1308).

51. Τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὃ τε Σίννης καὶ Σκεῖρων, καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθούς, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ὅπλα κτῶνται οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικοῦντας (Ξενοφ. Ἀπομνημ. 1. 14). — Ξενία. Ἰδιάζουσα εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀρετὴ ἐθεωρεῖτο ἢ φιλοξενία. Οἱ ξένοι ἐθεωροῦντο ὡς προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ Διός, ὅστις καὶ ξένιος καὶ ἱκετήσιος ἐκαλεῖτο (Ὅμηρον Ὀδ. Ε. 57, 283, κλπ.). — Ἐάν δὲ ξένος ἐπιδημήσας ὁπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν διαπορευόμενος τὰς ὁδοὺς, τῆς μὲν γενναίας ἀπτέσθω, ἐάν βούληται, μεθ' ἐνὸς ἀκολούθου χωρὶς τιμῆς, ξένια δεχόμενος, τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων, ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους. (Πλάτων. Νομ. Χ. σελ. 845). — Λέγει τις νόμος Λευκανῶν, ἐάν ἡλίου δύντος ἀφίκηται ξένος καὶ παρελθεῖν ἐθελήσῃ ἐς στέγην τινός, ὁ δὲ μὴ δέξηται τὸν ἄνδρα, ζημιουῖσθαι αὐτὸν καὶ ὑπέχειν δίκας τῆς κακοξενίας, ἐμοὶ δοκεῖν καὶ τῷ ἀφικομένῳ καὶ τῷ ξένῳ Διί. (Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. Δ' 1). — Εἰς τὰς οἰκίας τῶν εὐπόρων Ἀθηναίων περιλαμβάνεται τὸ αὐτὸν διχμέρισμα, προσωρισμένον διὰ τοὺς ξένους, ὑπὸ τὸ ὄνομα ξενῶν, ὅταν δὲ ἤρχισε μεγάλη σμύρη εἰς τὰς Ἀθήνας ξένων καὶ συμμάχων, καὶ δὴ καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, ἰδρύνθησαν οἱ πόροι καὶ τὰ ἐρύματα δι' αὐτούς, πανδοχεῖα, ἢ καταγώγια, ἢ καταλύσεις ἢ σκηνομήματα ἀποκαλεῖται (Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. Δ. 9), ἐν οἷς κατέλουν, καθάπερ οἱ τῶν φρονίμων διαπορευόμενοι (Πλάτων. Νόμοι ΙΒ. V B σελ. 952) ἀπολαμβάνοντες περιποιήσεων κατὰ λόγον τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἦλθον καὶ τῆς τάξεως, ἐκ τῆς ἀνῆκον (Πλάτων. Νόμοι, αὐτόθι). — Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλας Ἕλληνας χώρας, οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ξένοισιν ἀπρόσμικτοι (Ἡροδ. Α' 65), ἀπηγορεύθη δὲ ἡ ἐν τῇ Σπάρτῃ ἡ διαμονὴ ξένων, ὅπως μὴ ραδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλυνται (Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. ΙΔ'. 4. Πλουτ. Λυκούργ. XXVII. Θουκυδ. Β'. 39). — Ἀπότοκος τῆς πρὸς τοὺς ξένους ἀγάπης καὶ βοηθείας ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία τῆς Προξενίας, ἥτοι τῆς δημιουργηθείσης σχέσεως μεταξὺ δύο πολιτειῶν. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ προξενία ἦτο ἰδιωτική, ἥτοι πᾶς κάτοικος συνδεόμενος μετὰ τινος χώρας εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φιλοξενήσῃ τοὺς ἐξ αὐτῆς προερχομένους, ἐκαλεῖτο δὲ οὗτος ἐθελόξενος (Πολυδ. Γ. 59, κλπ.), βραδύτερον ὅμως κατέστη δημοσία, ὅταν πόλεως δημοσίᾳ προξενῇ τις ἐν ἄλλῃ πόλει, ὡς ὑποδοχῆς τε τῶν ἐκεῖθεν φροντίζειν, καὶ προσόδου τῆς πρὸς τὸν δῆμον καὶ ἑδρας ἐν τῷ θεάτρῳ (Πολυδ. Γ. 59). — Οἱ πρόξενοι οὗτοι, ἦσαν πολῖται εἴτε τῆς ἐκπροσωπούσης χώρας, ὅπερ συνηθέστερον (Αἰσχίν. Κτησιφ. σελ. 647, κ.λπ.), εἴτε τῆς ἐκπροσωπουμένης (Ξενοφ. Ἑλλην. Ε. 4. 22. Πανσαν. ΙΙΙ. 8.3, κ.λπ.). — Μεταξὺ τῶν καθηκόντων τούτων, ἦτο ἡ προστασία τῶν συμφερόντων τῆς ἐκπροσωπουμένης χώρας (Ξενοφ. Ἑλλην. ΣΤ. 3, 4), καὶ ἡ ἀνάμιξις τοῦ Προξένου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ἀποβιοῦντος ξένου. Ἐγὼ δὲ προξενῶν τυγχάνω τῶν Ἡρακλεωτῶν, ἀξιῶ δὴ σε δεῖξαι μοι τὰ γράμματα, ἵν' εἰδῶ, εἴ τι καταλέλειπεν ἀργύριον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ μοί ἐστιν ἀπάντων Ἡρακλεωτῶν ἐπιμελεῖσθαι (Δημοσθ. Καλλίππου, 5 σελ. 1237). Οἱ πρόξενοι οὗτοι ἀπήλαυνον ἰδιαιτέρων προνομίων, ἥτοι, ἀνεγνωρίζετο αὐτοῖς ἰσοπολιτεία, δικαίωμα ἐγκτήσεως, ἐπιγαμίας, ἀτέλεια καὶ ἀσυλία, δικαίωματα ἅτινα συνήθως διὰ συνθήκης ἀνεγνωρίζοντο εἰς τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, τῆς τε ἐκπροσωπουμένης καὶ τῆς ἐκπροσωπούσης (Δημοσθ. Στεφ. 256. Δημοσθ. Λεπτιν. 475. Ξενοφ. Ἑλλην. Α. Ι. 20, Ε. 2. 19, κ.λπ.).

52. Ὑποφαίνειν ὁδὸν πλανωμένοις καὶ κοινωνεῖν κατὰ τὸν βίον ὕδατος καὶ πυρός.

53. Τοὺς τῆς ξενίας γραφθέντας, ἐν τῷ οἰκήματι πρὸ τῆς κρίσεως μένειν, καὶ μὴ ἐξεῖναι ἐγγυητὰς καταστήσαι. Κἂν μὲν ἄλῳσι καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, πεπράσθαι.

54. Τοὺς ἀποφυγόντας ξενίας, ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ πάλιν γράψασθαι δωροξενίας.

55. Μὴ ἐξεῖναι διαμαρτυρεῖν τοῖς ξένοις ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ἀπροστασίου.

56. Ἐὰν δὲ ξένος ἀστῇ συνοικῇ τέχνῃ ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων ὁ βουλούμενος, οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δὲ ἄλῳ, πεπράσθω καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἔστω τοῦ ἐλόντος.

57. Ὡσαύτως, καὶ ἐὰν ξένη ἀστῷ συνοικῇ κατὰ ταῦτά. Καὶ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλούσῃ, ὀφειλέτω χιλίας δραχμάς.

58. Μηδένα ξένον μυεῖν.

52. Ὁ γὰρ Βουζύγης Ἀθήνησιν ἀρᾶται καὶ τὰς μὴ κοινωνοῦσι κατὰ τὸν βίον ὕδατος ἢ πυρός, ἢ καὶ ὑποφαίνουσιν ὁδὸν πλανωμένοις.

53. Οἱ ἐγγυητούμενοι παρὰ τὸν νόμον τὴν ἰδιότητα τοῦ πολίτου, ἡδύναντο παρὰ αὐτὸς πολίτου νὰ καταμηνυθῶσι διὰ τῆς γραφῆς ξενίας ἢ διὰ τῆς Εἰσπυγχαλίας, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ἐὰν οἱ μηνυόμενοι ἡμφισβήτουν τὴν γραφὴν, ὡς βασιλευμένη ἐπὶ ψευδῶν μαρτυριῶν, ἐπροφυλακίζοντο, μέχρι τῆς ἐκβάσεως τῆς περὶ ψευδομαρτυριῶν οἰκίας, μὴ δυνάμενοι ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς προφυλακίσεως καὶ ἐὰν παρεῖχον ἐγγυητὰς. — Οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς ξενίας ἀλισκόμενοι ἀγανακτοῦσιν ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ ὄντες, ἕως ἂν τῶν ψευδομαρτυριῶν ἀγωνίσωνται, ἀλλὰ μένουσι καὶ οὐκ οἶονται δεῖν ἐγγυητὰς καταστήσαντες περιμέναι. Ἔδοξε γὰρ τῇ πόλει ἀπιστεῖν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ὤρετο δεῖν διακρουσθῆναι τῆς τιμωρίας δι' ἐγγυητῶν καταστάσεως (Δημοσθ. Τιμοκρ. 131 σελ. 741).

54. Ἐὰν ὁ μηνυθεὶς διὰ τῆς γραφῆς ξενίας ἀθωωθῇ, διότι τυχὸν ἐδωροδόκησε τὸν μηνυτὴν ἢ τοὺς μάρτυρας, ὑπεβάλετο κατ' αὐτοῦ ἡ γραφὴ δωροξενίας. Εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς (τοὺς θεσμοθέτας) ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἂν τις δῶρα δοὺς ἀποφύγῃ τὴν ξενίαν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LIX). Ἴδε Ἀρποκρ. λ. δωροξενία, καὶ Ὑπερεῖδ. Ἀναξαγόρα, ἀπόσπ. 20.

55. Οἱ ξένοι δὲν ἡδύναντο νὰ χρησιμεύσουν ὡς μάρτυρες εἰς γραφὴν ἀπροστασίου κατὰ μετοίκου.

56. Δημοσθ. Νεαίρας, 16 σελ. 1350. — Ἴδε ἐπομένην σημείωσιν.

57. Ὁ νόμος οὐκ ἐᾷ τὴν ξένην τῷ ἀστῷ συνοικεῖν οὐδὲ τὴν ἀστὴν τῷ ξένῳ, οὐδὲ παιδοποιεῖσθαι, τέχνῃ οὐδὲ μηχανῇ οὐδεμιᾷ· ἐὰν δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, γραφὴν πεποίηκε κατ' αὐτῶν εἶναι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, κατὰ τε τοῦ ξένου καὶ τῆς ξένης, κἂν ἄλῳ, πεπράσθαι κελεύει (Δημοσθ. Νεαίρας 17, σελ. 1350).

58. Μέλλων οὖν ἐπὶ ταύτην ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς Εὐμολπον, εἰς Ἐλευσίνα, βουλούμενος μνη-

59. Τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις ἐλθεῖν ἐξεῖναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, καὶ θεσασμένους καὶ ἱκετεύσαντας εἰσιέναι.

60. *Μέτοικοι.* Μὴ γενέσθαι πολίτας, πλὴν τοὺς φεύγοντας ἀειφυγία τὴν ἑαυτῶν, ἣ πανεστίους Ἀθήναζε μετοικιζομένοις ἐπὶ τέχνη.

61. Τῶν μετοίκων ἕκαστον ἓνα τῶν ἀστῶν νέμειν προστάτην, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ μετοίκιον τίθεσθαι κατ' ἔτος, καὶ τὰ ἄλλα διοικεῖσθαι.

62. Ἀπροστασίου δίκη.

θῆναι· ἦν δὲ οὐκ ἐξὸν ξένοις τότε μυεῖσθαι· ἐπεὶ δὴ περ Θεσπίος Πυλίου γενόμενος παῖς, ἐμυεῖτο. (Ἀπολλοδ. 11. 5, 12).

59. Τῇ μοιχαλίδι οὐκ ἔξεστιν ἐλθεῖν εἰς οὐδὲν τῶν ἱερῶν τῶν δημοτελῶν, εἰς ὃ καὶ τὴν ξένην καὶ τὴν δούλην ἐλθεῖν ἐξουσίαν ἔδωσαν οἱ νόμοι καὶ θεασαμένην καὶ ἱκετεύουσάν εἰσιέναι (Δημοσθ. Νεαίρας 85, σελ. 1374). — Οἱ δοῦλοι μάλιστα καταφεύγοντες εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν Θεῶν (καὶ δὴ εἰς τὸ Θησεῖον) εἶχον ἀσυλίαν.

60. *Μέτοικοι.* Τοῦτο δὲ ποιῆσαι τὸν Σόλων, ὅχι οὕτως ἀπελαύνοντα τοὺς ἄλλους, ὥς κατακαλούμενον Ἀθήναζε τούτους ἐπὶ θεσπίῳ τῷ μετέσειν τῆς πολιτείας· καὶ ἅμα πιστοὺς νομίζοντα, τοὺς μὲν ἀποβεβληκότας τὴν ἑαυτῶν διὰ τὴν ἀναρχίαν, τοὺς δὲ ἀπολελοιπότας διὰ τὴν γνώμην (Πλάτ. Σόλ. 427V). — Μέτοικος ὁ μετοικήσας εἰς ἑτέραν πόλιν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ μὲν ξένου πλεον τι ἔχων, τοῦ δὲ πολίτου ἔλαττον (Πλάτ. ἀποθ.). — Ὁ τῶν μετοίκων ἀνὴρ δώδεκα δραχμὰς ἐτέλει μετοίκιον, ἡ δὲ γυνὴ ἕξ, καὶ ὅτε τοῦ υἱοῦ τελοῦντος, ἡ μήτηρ οὐκ ἐτέλει· μὴ τελοῦντος δ' ἐκείνου, αὐτῇ τελεῖ (Ἰσαίου - Ἑλληνιστὴν καὶ Δημοφάνους, Ἀρποκρ. λέξ. μετοίκιον). — Οἱ μέτοικοι ὑπεχρεοῦντο νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὰς ἐκτάκτους συνεισφορὰς τοῦ δήμου (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 54, 61, σελ. 609, 612), δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἰδίαν κτῆσιν, διὰ τοῦτο, οὐχ οἷός τε ἔσοιτο εἰσπράττειν ὅσα Πασίων ἐπὶ γῇ καὶ συνοικίαις δεδανεικῶς ἦν (Δημοσθ. Φορμίων. σελ. 946, Ξενοφ. Περὶ προσόδ. 11. 6, κ.λπ.), ἐκτὸς ἐὰν ἐτύγχανον τοῦ δικαίου ἰσοπολιτείας. — Ἡ ἐπιμέλεια τῶν μετοίκων καὶ ἡ προστασία αὐτῶν ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸν ἄρχοντα Πολέμαρχον, ὅστις ἐπίσης ἦτο ἀρμόδιος νὰ ἐκδικάζῃ τὰς διαφορὰς τῶν κληρονόμων τῶν μετοίκων κατὰ τὸν νόμον, ὃς κελεύει ἐπιδικασίαν εἶναι τῶν ἐπικλήρων... περὶ δὲ τῶν μετοίκων τὸν πολέμαρχον, καὶ ἀνεπίδικον μὴ ἐξεῖναι ἔχειν μήτε κλῆρον μήτε ἐπικλῆρον (Δημοσθ. Στεφάνου Β' 22 σελ. 1135). Εἰς τούτους κυρίως ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐμπορία καὶ ἡ βιομηχανία, διὰ τοῦτο δὲ ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν καὶ τοῖς μετοίκους πρὸς τοὺς ἀστούς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων διὰ τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν καὶ διὰ τὸ ναυτικόν (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 12, κ.λπ.). Κατ' ἐξαίρεσιν ὅμως ἐὰν μέτοικόν τις ἀποκτείνῃ φυγῆς μόνον καταδικάζεται, ἐὰν δὲ μέτοικος ἀστόν, θάνατος ἡ ζημία (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 10). — Ἰδε Πλάτων. Πολιτεία Β' καὶ γ. 2 Π. 50. 11).

61. Ἦρεῖτο γὰρ ἕκαστος τῶν μετοίκων ὃν ᾔθελε τῶν πολιτῶν τινα προστάτην, τὸν ἐπιμελησόμενον καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐγγυητὴν ὄντα (Ἑτυμολογικόν, λέξ. ἀπροστασίον).

62. Διὰ τῆς περὶ ἀπροστασίου γραφῆς κατεδιώκοντο οἱ μὴ ἔχοντες προστάτην μέτοικοι, οἱ ἰδιοποιούμενοι δικαιώματα πολίτου, καὶ οἱ μὴ καταβάλλοντες τὸ μετοίκιον (Ἑτυμολογικόν, λέξ. ἀπροστασίον).

63. Ὁ νόμος οὐκ ἔῃ τοὺς μετοίκους ἐξοικεῖν ἐν τῷ πολέμῳ.

64. Δοῦλοι. Ἀνικανότητες αὐτῶν. Οὐ πολίτης (α), οὐ μετέχει ἱερῶν (β), οὐδὲ παλαίστρα (γ), οὐ δύναται ἐρᾶν ἐλευθέραν (δ), ὁ ἀργὸς οὐ τρέφεται (ε).

65. Προστασία. Οὐ τύπτεται (α), προστατεύεται ὑβριζόμενος, δύναται μεταβαλεῖν σκληρὸν κύριον (β).

66. Τελεῖ ὑπὸ κύριον. Τοῦ λυσαμένου ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι τὸν λυθέντα, ἂν μὴ ἀποδῷ λύτρα.

67. Ἐάν τις μὴ δόξῃ δικαίως εἰς ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι τινά, τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ.

68. Ἀπελευθέρωσις. Ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ ὑπὸ ξένου. Ἐξεῖναι τοῖς δούλοις

63. Οὐκ ἔῃ τοὺς μετοίκους ἐξοικεῖν ἐν τῷ πολέμῳ (Ὑπερείδ. Ἀθηνογ. XVI, 33). — Βραδύτερον ὁμοῦς ἐπετράπη. Οὕτω, ἐκ τῶν 25.000 μετοίκων τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, μέτοικοι ξυνεσέβαλον οὐκ ἐλάσσονες τρισχιλίων ἐπλητῶν (Θουκυδ. II, 31) καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν ἐπλήρωσαν ναῦν ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ καὶ οἱ μετοῖκοι (Θουκυδ. III, 16), καὶ εἰς τὸ ἱππικόν, καὶ τοῦ ἱππικοῦ εὐνουστέρους ἂν ποιεῖσθαι (Ξενοφ. Περὶ πόρων, II, 5).

64. Τὸν φύσει δοῦλον γενόμενον μὴ μεταβαλεῖν τῇ πολιτείᾳ (α). — Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 59 (β). Δοῦλον μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις. Ὅπως γὰρ οἱ νομοθέται τὸ κατὰ τὴν ἐκ τῶν γυμνασίων κταδόντες, ἀπέειπον τοῖς δούλοις μὴ μετέχειν ἐν ταῖς παλαίστραις (Αἰσχίν. Τιμοκρ. 138) (γ). — Δοῦλον ἐλευθέρου παιδὸς μὴ ἐρᾶν, μητ' ἐπακολουθεῖν, ἢ τύπτεσθαι τῇ δημοσίᾳ μάστιγι πεντήκοντα πληγῶν (Ἐλευθέρου παιδός, ἥτοι θυγατέρα ἐλευθέρου ἀνδρός). Οἱ νόμοι, ἃ τοῖς ἐλευθέροις ἡγούντο εἶναι πρακτέα, ταῦτα τοῖς δούλοις ἀπέειπον μὴ ποιεῖν (Αἰσχίν. Τιμοκρ. 138) (δ). — Μὴ ἐξεῖναι ἀργὸν τρέφειν οἰκέτην (Δημοσθ. Μειδίου) (ε).

65. Ἄν τις τύπτῃ τὸν ἀλλότριον δοῦλον, γραφὰς εἶναι αἰκίας κατὰ τοῦ τύπτοντος. Οὐ γὰρ ὅστις ὁ πάσχων ὤφειτο δεῖν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὁποῖόν τι τὸ γιγνόμενον· ἐπειδὴ δ' εὗρεν οὐκ ἐπιτήδειον, μήτε πρὸς δοῦλον μὴτ' ὅλως ἐξεῖναι πράττειν ἐπέτρεψεν (Δημοσθ. Μειδίου σελ. 529 ἐπ.). — Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι οὔτε ὑπεκστήσεται σοι ὁ δοῦλος (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 10, Ὑπερείδ. Κατὰ Μαρτιθέου αἰκίας, ἀπόσπ. 120) (α). — Τοῖς δούλοις ἐξεῖναι πρᾶσιν αἰτεῖσθαι καὶ δεσπότην μεταβάλλειν ἐπιεικέστερον (Νόμος τοῦ Σόλωνος). — Οἱ δοῦλοι τυραννόμενοι ὑπὸ τοῦ κυρίου των κατέφευγον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὡς εἰς ἄσυλον, καὶ ἐκεῖ ἐδικάζοντο μετὰ τοῦ κυρίου των, ὅστις ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι ἦτο σκληρὸς ὑπεχρεῦτο νᾶ τὸν πωλήσῃ εἰς ἄλλον (β).

66. Ἀπελθὼν γὰρ εἰς τὴν πρώτην πρεσβείαν εὗρεν ἐν Μακεδονίᾳ τινὰς τῶν Ἀθηναίων αἰχμαλώτους, καὶ ὑπέσχετο φέρειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων καὶ ρύσασθαι αὐτούς, οὐκ ἡδύνατο δὲ τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ ἐν προσχήματι πρεσβευτοῦ (Δημοσθ. Περὶ παραπρεσβείας 413).

67. Καί μοι λέγε τὸν τε νόμον, ὃς κελεύει τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ ὃς ἂν δόξῃ μὴ δικαίως εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι (Δημοσθ. Θεοκρίτου 21 σελ. 1328). — Ἴδε ν. 24, 26 Π. 40. 12 καὶ ν. 14 Κ. 7. 16.

68. Ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ ἀφαιρεῖσθαι εἰς ἐλευθερίαν, καὶ κατεγγυῆσαι τὸν ἀγόμενον εἰς

ἑαυτοὺς ἐλευθερῶσαι, ἀργύριον καταβάλλοντας τῷ δεσπότῃ (α). Μὴ οἰκέτην ἀπελευθεροῦν ἐν τῷ Θεάτρῳ (β).

69. Τοὺς ἀπελευθέρους μὴ ἀφίστασθαί τι ἀπὸ τῶν ἀπελευθερωσάντων, μήτε ἕτερον ἐπιγράφεσθαι προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι ποιεῖν (α). Μηδενὶ ἐξεῖναι Ἀθηναίων, μηδὲ τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, ἐλεύθερον σῶμα πρίασθαι ἐπὶ δουλείᾳ ἐκ τῶν ἀλίσκομένων, ἄνευ τῆς τοῦ προτέρου δεσπότη γνώμης (β).

70. Ἀποστασίῳ γραφὰς εἶναι κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων, ἐὰν ἀφιστῶται τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ ἕτερον ἐπιγράφονται προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιῶσι. Καὶ τοὺς μὲν ἀλόντας δούλους εἶναι, τοὺς δὲ νικήσαντας τελέως ἤδη ἐλευθέρους.

71. Ἐξεῖναι ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίῳ διαμαρτυρεῖν τῷ βουλομένῳ, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων.

72. Πολιτογραφῆσις. Μὴ ἐξεῖναι ποιήσασθαι Ἀθηναῖον, ὃν ἂν μὴ δι' ἀνδραγαθίαν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἄξιος ᾖ γενέσθαι πολίτην. Ἐπειτ' ἐπειδὴν πεισθῇ

δουλείαν πρὸς τῷ Πολεμάρχῳ (Δημοσθ. Νεαίρας 48, σελ. 1358). — Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἀλίσκομένον δούλον, παρέχων ἐγγύησιν εἰς τὸν Πολεμάρχον (α). — Μὴ οἰκέτην ἀπελευθεροῦν ἐν τῷ Θεάτρῳ, ἢ ἄλλῳ εἶναι τὸν κήρυκα. — Ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη, ἵνα μὴ μειῶται ἡ ἀξία τοῦ πολίτου διὰ τῆς παραχωρήσεως πρὸς δούλους τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου (β).

69. Ὁ ἀπελευθερούμενος ὀφείλει νὰ παρέχῃ τὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὸν ἀπελευθεροῦντα κύριον, δὲν δύναται δὲ νὰ προσλάβῃ ἄλλον ὡς προστάτην. Ἀμα τῇ ἀπελευθερώσει των, περιήρχοντο εἰς τὴν τάξιν τῶν μετοίκων, ὑπεχρεοῦντο ἐπομένως νὰ καταβάλλουν εἰς τὸν τελώνην τὸ μετοίκιον, ἐκ δραχμῶν δώδεκα πρὸς δὲ καὶ τριῶν ὀβολῶν διὰ τὸν γραμματέα (Ἀποκρ., λέξ. μετοίκιον) (α). — Δὲν πωλεῖται δι' οἵανδήποτε αἰτίαν ὁ ἀπελευθερωθεὶς δούλος ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἀπελευθερώσαντος τοῦτον κυρίου του (β).

70. Ἀποστασίῳ, δίκη τις ἐστὶ κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων, ἐὰν ἀφιστῶνται τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ ἕτερον ἐπιγράφονται Προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιῶσι, καὶ τοὺς μὲν ἀλόντας δεῖ δούλους εἶναι τοὺς δὲ νικήσαντας τελέως ἤδη ἐλευθέρους (Γραμματικοί).

71. Οἱ νόμοι κελεύουσι διαμαρτυρεῖν ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ ἀποστασίῳ τὸν βουλόμενον, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων. Ἐν μὲν ταῖς τοῦ ἀποστασίῳ δίκαις οὐ κεκώλυνται διαμαρτυρεῖν οἱ ξένοι, ἐν δὲ ταῖς τοῦ Ἀποστασίῳ κεκώλυνται (Ὑπερείδ. Ἀναξαγόρα ἀποσπασμ. 16).

72. Οἱ ὑπὲρ τῆς Πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ἐνεργῶς ἐργασθέντες ἠδύναντο νὰ πολιτογραφηθῶσι, ἀποφάσει τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, ἀποφαινομένης δι' ἐξακισχιλίων ψήφων. Οἱ οὕτως πολιτογραφηθέντες δὲν δύνανται νὰ γίνουν Ἀρχοντες ἢ νὰ καταλάβουν ἀξιώματα ἱερωσύνης. — Χαρίδημον ἐποίησάμεθα πολίτην, καὶ διὰ τῆς δωρεῖας ταύτης μετεδώκαμεν αὐτῷ καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ νομίμων καὶ πάντων ὧσων περ αὐτοῖς μέτεστιν ἡμῖν (Δημοσθ. Ἀρίστοκρ. 65, σελ. 641 καὶ Νεαίρας 89, σελ. 1375).

δῆμος καὶ δῶ τὴν δωρεάν, οὐκ ἔῃ κυρίαν γενέσθαι τὴν ποίησιν, ἐὰν μὴ τῇ ψήφῳ αἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν, ὑπερεξακισχίλιοι Ἀθηναίων, ψηφίσωνται κρύβδην ψηφίζόμενοι. Τοὺς δὲ Πρυτάνεις κελεύει τιθέναι τοὺς καδίσκους ὁ νόμος καὶ τὴν ψήφον διδόναι προσιόντι τῷ δήμῳ, πρὶν τοὺς ξένους εἰσιέναι καὶ τὰ γέρρα ἀναεῖν... ὅσους γὰρ ἂν ποιήσῃται ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων πολίτας, ὁ νόμος ἀπαγορεύει λιαρρήδην μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς τῶν ἐννέα Ἀρχόντων γενέσθαι, μηδὲ ἱερωσύνης μηδεμιᾶς μετασχεῖν· τοῖς δ' ἐκ τούτων μετέδωκεν ἤδη ὁ δῆμος ἀπάντων, καὶ προέθηκεν, ἐὰν ὦσιν ἐκ γυναικὸς ἀστῆς καὶ ἐγγυητῆς κατὰ τὸν νόμον.

73. Ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων παρανόμων γραφὴν κατὰ τοῦ δημοποιήτου γράφειν, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ παρὰ τοὺς νόμους Ἀθηναῖος γέγονε.

74. Γενέσθαι ζήτησιν πάντων τῶν ἐγγεγραμμένων τοῖς ληξιαρχικοῖς γραμματείοις εἴτε γνήσιοι πολῖται εἰσὶν, εἴτε μή. Τοὺς δὲ μὴ γεγονότας ἐξ ἀστοῦ καὶ ἐξ ἀστῆς, ἐξαλείφειν. Διαψηφίζεσθαι δὲ περὶ πάντων τοὺς δημότας, καὶ τοὺς μὴ ἀποψηφισθέντας καὶ ἐμμείναντας τῇ ψήφῳ τῶν δημοτῶν, ἐξαληλεῖφθαι καὶ εἶναι μετοίκους. Τοὺς δὲ βουλομένους ἔφειν εἰς δικαστὴν δεδύσθαι, καὶ μὲν ἄλῳσι καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, πεπράσθαι. Ἐὰν δ' ἀποπράσῃ, εἶναι πολίτας.

75. Ἄτιμοι. Ἐκτενέσσονται οἱ μεταπεισθέντες θεσμόν (α), ὁ μὲν τρέφει, ὃ δὲ

73. Ἐπειτα μετὰ ταῦτα παρανόμων γραφὴν ὁ νόμος ἐποίησε κατ' αὐτοῦ (τοῦ δημοποιήτου) τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων, καὶ ἔστιν εἰσελθόντα εἰς τὸ δικαστήριον ἐξελέγξει, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ παρὰ τοὺς νόμους Ἀθηναῖος γέγονεν. καὶ ἤδη τισὶ τοῦ δήμου δόντος τὴν δωρεάν, λόγῳ ἐξαπατηθέντος ὑπὸ τῶν αἰτούντων, παρανόμων γραφῆς γενομένης καὶ εἰσελθούσης εἰς τὸ δικαστήριον ἐξελεγχθῆναι συνέβη τὸν εἰληφότα τὴν δωρεάν μὴ ἄξιον εἶναι αὐτῆς, καὶ ἀφείλετο τὸ δικαστήριον (Δημοσθ. Νευίρας, 90 σελ. 1375).

74. Ἐγένετο ἔλεγχος τῶν ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις (δημοτολογίοις) ἐγγεγραμμένων, ἐὰν δὲ ἀπεδεικνύετο ὅτι τις δὲν προήρχετο ἐξ ἀστοῦ καὶ ἀστῆς, διεγράφετο, καὶ ἐὰν μὲν ἀπεδέχετο οὗτος τὴν διαγραφὴν καθίστατο μέτοικος, ἐὰν δὲ ἐφασίβαλλε τὴν ἀπόφασιν ταύτην καθίστατο δοῦλος, ἐὰν ἀπερρίπτετο ἢ ἐφασίς του. — Εἰ τις ξένος ἔδοξεν εἶναι οὐ πολίτης, τοῦτον ἐν ταῖς διαψηφίσεσι τῶν δήμων ἀπεψηφίζοντο οἱ δημόται, καὶ ἐλέγετο ἀπεψηφισμένος (Σουῖδα λεξ. ἀπεψηφίσατο).

75. Ἡ ἀτιμία ἦτο προσομοία τῷ πολιτικῷ θανάτῳ. — Ἡ ποινὴ τῆς ἀτιμίας διεκρίνετο εἰς τρεῖς βαθμούς. — Οἱ τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἄτιμοι, ἦτοι, οἱ καθάπαξ, ὑποβαλλόμενοι εἰς τελείαν ἀτιμίαν, δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν οἰκονομικὴν ἢ ἱερατικὴν ἀρχήν, δὲν ἠδύναντο νὰ μετέχωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἢ τὴν βουλήν, ἀπείργοντο τῆς ἀγορᾶς, ἀπεκλείοντο τῶν δημοτελῶν καὶ θυσιῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀσκήσωσι δίκην ἢ γραφὴν, ὅταν προσεβάλλοντο δικαιώματα τούτων, οὐδὲ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάρτυρες, οὐδὲ νὰ στρατολογηθῶσιν, ἐθεωροῦντο ὡς πρόσωπα ἐκτὸς τοῦ νόμου, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν καὶ ἡ περιουσία των ἐπίσης περιλαμβάνοντο εἰς τὴν ἀτιμίαν, τέλος ἡ περιουσία των ἐδημεύετο, ἐὰν ἦσαν ὀφειλέται τοῦ δημοσίου. — Τοῦ δευτέρου βαθμοῦ

τύπτων γονεῖς (β), ὁ νοσφιζόμενος δημόσια χρήματα (γ), ὁ τὰ πατρῶα δαπανῶν (δ), ὁ ἄεργος (ε), ὁ συνοικῶν μοιχαλίδι (στ), ὁ ἐκδίδων ξένην γυναῖκα (ζ), ὁ τὰ ὄπλα ἀποβεβληκῶς (η), ὁ μὴ μετέχων ἐν τοῖς τῆς πόλεως (θ), ὁ τὸν Ἄρχοντα ἢ τὸν ὑπὸ τῆς πόλεως τιμηθέντα ὑβρίζων (ι), ὁ ἐταιρήσας (ια), ὁ ψευδομάρτυς (ιβ), ὁ

ἄτιμοι ἦσαν οἱ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου, ὧν διήρκει ἡ ἀτιμία μέχρι τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. — Εἰς τὸν τρίτον τέλος βαθμὸν τῆς ἀτιμίας ὑπεβάλλοντο πλὴν ἄλλων, ἰδίᾳ οἱ ἀσκήσαντες γραφὴν κατὰ τινος, καὶ μὴ λαβόντες τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν ὅτε ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος νὰ ἀσκήσωσι γραφὴν καθ' οἴουδῆποτε ἄλλου, ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ γραφῆς εὐσεβείας, εἰς ἣν ἡττήθησαν, δὲν ἠδύναντο εἰς τὸ ἐφεξῆς νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ναοὺς (*Ἀρδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 71. Αἰσχίν. Τιμάρχ. 28 ἐπ.*). — "Ὅς ἂν ἄρχων ἢ ἰδιώτης αἵτιος ᾗ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, ἄτιμον εἶναι καὶ παῖδας καὶ τὰ ἐκείνου (*Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 62 σελ. 640*) (α). "Ὁ τοὺς γονέας τύπτων ἢ μὴ τρέφων ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄτιμος ἔστω. — "Εὰν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκῶς ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένον αὐτῷ τῶν νόμων εἴργεσθαι εἰσιὼν ὅποι μὴ χρή, δησάντων αὐτόν οἱ ἑνδεκα καὶ εἰσαγόντων αὐτόν εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεῖται δὲ ὁ βουλούμενος οἷς ἐξεστίν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ, τιμάτω ἡ ἡλιαία ὅ τι χρή παθεῖν αὐτόν ἢ ἀποτίσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδασθῶ εἰς ἡμέραν ἐκτίσῃ. (*Νόμοι τοῦ Σόλωνα ἐν Δημοσθ. Τιμοκρ. 105 σελ. 733, καὶ 103 σελ. 732. Ἀρδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 74, κλπ.*). Κελεύει γὰρ τρέφειν τοὺς γονέας· γονεῖς δ' εἰσὶ μήτηρ καὶ πατήρ καὶ πάσις καὶ τήθη καὶ τούτων μήτηρ καὶ πατήρ, ἐὰν ἐτι ζῶσιν ἐκείνη γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὰ ἐκείνων παραδίδονται τοῖς ἐγγόνους (*Ἀισχίν. - Κλέωνος κλέροισι 32*). — Τούτων καὶ παρὰ Ῥωμαίους τὰς γενεάς τῶν γονέων τοὺς παῖδας βοηθεῖν δίκαιόν ἐστι (*Κώδ. Ε. 25, ν. 5. Π. 23-3*). γονεῖς δὲ θεωρητέοι μόνον ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Παύλου (3). — Οἱ μὲν ἀργύριον ὀφείλοντες τῷ δημοσίῳ, ὅπόσοι εὐθύνας ὥφλον ἄρξαντες ἀρχάς, ἢ ἐξούλας ἢ γραφάς ἢ ἐπιβολάς ὥφλον, ἢ ὧνάς πριάμενοι ἐκ τοῦ δημοσίου μὴ κατέβαλον τὰ χρήματα, ἢ ἐγγύας ἐγγυησάμενοι πρὸς τὸ δημόσιον (*Ἀρδοκίδ. 73*) (γ). — "Ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς, ἢ ὧν κληρονόμος γένηται, ἄτιμος ἔστω (δ). — "Ἰδε ἄνωτέρω θέμα 13 (ε). — "Επειδὴν δ' ἔλῃ τὸν μοιχόν, μὴ ἐξέστω τῷ ἐλόντι συνοικεῖν τῇ γυναικί· ἐὰν δὲ συνοικῇ, ἄτιμος ἔστω (*Δημοσθ. Νεαίρας 87, σελ. 1374, κ.λπ.*). — Κατὰ τὸν ρωμ. νόμον, ἐγκλημα προαγωγείας διαπράττουσιν, ὅσοι τὴν συλληφθεῖσαν ἐν μοιχείᾳ σύζυγον διατηροῦσι (ν. 2 Κ. 9.9.). — "Ὅς ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται (*Εὐαγγ. Ματθαίου 5, στίχ. 32 καὶ κεφ. 19 στίχ. 9*) (στ). — "Ἰδε θέμα 88 (ζ). — "Ὁ τὰς στρατείας μὴ ἐστρατευμένος, ἢ ὁ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκῶς (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. 29, Ἀρδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 74, Λυσίου - Θεομν. 1, κ.λπ.*) (η). — "Ἰδε ἄνωτέρω θέμα 15 (θ). — "Εὰν θεσμοθέτῃ ἢ Ἄρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινὰ τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν ἢ στεφανηφορίαν ἢ τινὰ τιμὴν δῶ, ὑβρίσῃ τις ἢ πατάξῃ ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ. (*Δημοσθ. Μειδίον 32, σελ. 524*) (ι). — "Ἰδε κατωτέρω θέμα 311 (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. 21*) (ια). — "Ἡ τρεῖς ψευδομαρτυρίων ἢ τρεῖς ψευδοκλητείας ὄφλοιεν (*Ἀρδοκίδ. 74, κ.λπ.*) (ιβ). — "Εὰν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρὰ τινος, ἢ αὐτὸς διδῶ ἑτέρῳ, ἢ διαφθείρῃ τινὰς ἐπαγγελλόμενος ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου, καὶ τινος πολιτῶν τρόπῳ, ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, ἄτιμος ἔστω, καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου (*Δημοσθ. Μειδίον 113 σελ. 551, Ἀρδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 74, κ.λπ.*) (ιγ). — "Ἰδε θέμα κατωτέρω 477 (ιδ). — Διότι οὐδὲν δεινότερον τῆς συκοφαντίας, δι' ἧς πᾶς ὁ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κόσμος συνταράσσεται καὶ διαφθείρεται (*Δημοσθ. Ἀριστογ. 19, 20, κ.λπ.*). — "Ἰδε κατωτέρω θέμα 296 (ιε).

ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου διαφθείρων (ιγ), ὁ μὴ ἐξοφλῶν χρέος πρὸς τὸ δημόσιον (ιδ), ὁ συκοφάντης (ιε) καὶ ἄλλοι.

76. Ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν πρὶν ἢ Σόλωνα ἄρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ Ἀρείου Πάγου, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν Ἐφετῶν, ἢ ἐκ Πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπὶ φόνῳ ἢ σφαγαῖς, ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφυγον, ὅτε ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε.

77. Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, ὅπως χρὴ ἐπιτίμους αὐτοὺς εἶναι, μηδὲ περὶ τῶν ὀφειλόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων περὶ ἀφέσεως τοῦ ὀφλήματος ἢ τάξεως, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων Ἀθηναίων τὴν ἄδειαν πρῶτον μὴ ἔλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφίζομένοις. τότε δ' ἐξεῖναι χρηματίζειν καθ' ὃ τι ἂν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. — Ἐάν δέ τις ἰκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧν δικαστήριον ἢ ἡ βουλή ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐὰν μὲν αὐτὸς ὀφλῶν ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, ἐνδειξιν εἶναι αὐτοῦ, καθάπερ ἐάν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζηται· ἐὰν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὀφληκότος ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, δημοσία ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία ἅπασα. ἐὰν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τινὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν ἢ αὐτῷ τῷ ὀφληκότῃ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτίσαι, ἄτιμος ἔστω.

78. Νομικὰ πρόσωπα. Ἐάν δέ δῆμος, ἢ φράσις, ἢ ἱερῶν ὀργίων, ἢ ναῦται, ἢ σύσσιτοι, ἢ ὁμόταφοι, ἢ θιασῶται, ἢ ἐπὶ εἰσὶν οἰχόμενοι, ἢ εἰς ἐμπορίαν, ὃ τι ἂν πρῶτον διαθῶνται πρὶν ἀλλήλους κύριον εἶναι, ἐὰν μὴ ἀπαγορεύῃ δημοσία γράμματα.

79. Μέτρα καὶ σταθμά. Νόμους δὲ χρῆσθαι Σόλωνος καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς.

80. Νόμισμα. Ἐκατὸν δραχμάς τὴν μνᾶν εἶναι, πρότερον ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὔσαν.

76. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐδόθη ἀμνηστία εἰς τοὺς καταδικασθέντας πρὸ τοῦ Σόλωνος εἰς ἀτιμίαν διὰ πολιτικὰ ἀδικήματα.

77. Δημοσθ. Τιμοκρ. 45 σελ. 715 καὶ 50 σελ. 716. — Οἱ ἄτιμοι ἠδύναντο νὰ ἀποκατασταθῶσι, ἐὰν ἀποφασίσῃ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, δι' ἐξακισχιλίων ψήφων. Ἀλλ' ἐὰν ὁ κηρυχθεὶς ἄτιμος, ἢ ὁ ὀφειλέτης, ἢ τρίτος τις ὑπὲρ αὐτῶν, προσφύγῃ εἰς τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλήν δι' ἰκεσίας, ὑπεβάλλοντο εἰς ποινάς, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Πρόεδρος, ὅστις ἐδέχθη τοιαύτην ἰκετήριον αἵτησιν. «Ἄλλος οὗτος νόμος, οὐκ ἐὼν περὶ τῶν ἀτίμων οὐδὲ τῶν ὀφειλόντων λέγειν οὐδὲ χρηματίζειν περὶ ἀφέσεως τῶν ὀφλημάτων οὐδὲ τάξεως, ἂν μὴ τῆς ἀδείας δοθείσης, καὶ ταύτης μὴ ἔλαττον ἢ ἐξακισχιλίων ψηφισαμένων» (Δημοσθ. Τιμοκρ. 46 σελ. 715). — Ὁ νόμος ὅλως ἀπεῖπε μήτ' αὐτῷ μήτε ἄλλῳ μηδενὶ μήθ' ἰκετεύειν μήτε λέγειν περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ποιεῖν τὰ δίκαια σιγῇ (Δημοσθ. αὐτόθι).

78. Ὁ νόμος οὗτος περιελήφθη βραδύτερον ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ τῶν Ρωμαίων μετηνέχθη δὲ ἀκολούθως, ἐλληνικαῖς λέξεσιν ἐν ν. 4 Πανδ. 47. 22. — Ἴδε καὶ Κ. 4. 59 καὶ ν. 20 Π. 34, 5.

79. Νόμος Σόλωνος. — Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν θέματος 20.

80. Καὶ τὴν ἅμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν καὶ τοῦ νομίσματος τιμὴν.

81. Χρόνος. Κατὰ σελήνην ἄγουσι τὸν ἐνιαυτὸν (α). Τὴν τριακάδα, ἑνὴν καὶ νέαν ἐκάλεσε. Ὁ ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν, ἡ ἐσχάτη ὥρα ἔστω (β).

82. Οἰκογενειακά. Γάμος. Ἐπ' ἀρότῳ παίδων.

Ἐκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν πρότερον ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν· ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων ὠφελεῖσθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους (Πλουτ. Σόλ. XV).

81. Συνιδὼν δὲ τοῦ μηνὸς τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν κίνησιν τῆς σελήνης, οὔτε δυομένῳ τῷ ἡλίῳ πάντως οὔτ' ἀνίσχοντι συμφερομένην, ἀλλὰ πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ καταλαμβάνουσαν καὶ παρερχομένην τὸν ἥλιον, αὐτὴν μὲν ἔταξε ταύτην ἑνὴν καὶ νέαν καλεῖσθαι, τὸ μὲν πρὸ συνόδου μόριον αὐτῆς τῷ παυομένῳ μηνί, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη τῷ ἀρχομένῳ προσήκειν ἡγούμενος· πρῶτος, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἀκούσας Ὀμήρου λέγοντος· «Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένου» τὴν δ' ἐφεξῆς ἡμέραν νομηνίαν ἐκάλεσε. Τὰς δ' ἀπ' εἰκάδος οὐ προστιθείς, ἀλλ' ἀφαιρῶν καὶ ἀναλύων, ὥσπερ τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἑώρα, μέχρι τριακάδος ἠρίθμησε (Πλουτ. Σόλ. XXV). — Ἐντεῦθεν, Πρυτανεῖαι δ' ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς, δέκα ἐγένοντο κατ' ἐνιαυτὸν, ὅτι καὶ δέκα αἱ φυλαί, ἐκ πεντήκοντα ἐκάστη· ἐνιαυτὸν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Σεληνιακὸν ἦγον. — Ἐπέβαλλε δὲ ἐκάστη φυλὴ τῶν δέκα, τριάκοντα πέντε ἡμέρας, καὶ ἐπερίττευν ἐκ τοῦ Σεληνιακοῦ ἡμέραι τέσσαρες, ἃς ἐπεμέριζον ταῖς πρώταις τετραετίαι· ἐπὶ ταῖς φυλαῖς καὶ τῶν μὲν τεσσάρων πρώτων ἐκάστη εἶχε πρυτανεῖαν, ἀπαρτιζομένην ἐκ τριάκοντα πέντε ἡμέρας, καὶ δὲ λοιπαὶ εἴς ἀνὰ τριάκοντα πέντε (Πλουτ. Σόλ.). — Τὸ Σεληνιακὸν ἔτος εἶχε καὶ ἡμέρας, ἧτοι πρὸ συμπλήρωσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους ἀπητοῦντο ἑνδεκα ἡμέραι, αἵτινες κατὰ τετραετίαν προστιθέμεναι ἀπετέλουν τὸν ἐμβόλιμον μῆνα ἐκ τριάκοντα τριῶν ἡμερῶν. Τῶν 354 ἡμερῶν τὰς ἑκατόν οἱ Ἀθηναῖοι ἀρχαιρεσίαις, ἐν αἷς ἀναρχὸς ἢ Ἀττικὴ ἦν, ἐν ταύταις προεβιβάσαντο τοὺς ἄρχοντας (Δημοσθ. Ἀνδροτ. ὑπόθεσις). — Ἀλλὰ κατ' ἄλλων γνώμην, ἐκτὸς τῶν 354 ἡμερῶν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, καθ' ἃς διόσκουν αἱ δέκα φυλαί (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XLIII. 3), ἐμεσολάβουν καὶ τέσσαρες εἰσέτι ἡμέραι, αἱ ἄπρακτοι, ἧτοι αἱ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἐντεῦθεν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους ἀπητοῦντο 7 καὶ 1/2 ἡμέραι, αἵτινες κατὰ τετραετίαν προστιθέμεναι ἀπετέλουν τὸν ἐμβόλιμον μῆνα. Ἴδε Ἡσιόδ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 765 ἐπ., Ὀμήρου Ὀδ. K. 14, M. 325, Ξ. 162, κ.λπ. — Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ, ἐνθα ἴσχυε τὸ ἡλιακὸν ἡμερολόγιον ἴδε ν. 98 II. 50. 16, ν. 101 II. 50. 17, κ.λπ. (α). — Ἡ διὰ τὰς δικαστικὰς προθεσμίας ἡμέρα ἤρχιζε τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἐπερατοῦτο ἅμα τῇ δύσει αὐτοῦ. — Καὶ τριῶν ἡμερῶν αὐτῷ δοθεισῶν, τῇ πρώτῃ ἔπιε, καὶ οὐ προσέμεινε τῆς τρίτης ἡμέρας τὴν ἐσχάτην ὥραν παρατηρεῖν, ἡ ἐστὶν ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν (Στοβαῖος) (β).

82. Γάμος. Τὴν γὰρ παρθένον ὁ ἀνὴρ συναπτόμενος γυναικα, τοὔτεστι γόνιμον ποιεῖ· διὸ καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἡ συνάφεια ἢ κατὰ νόμον, ἐπ' ἀρότῳ παίδων, ἐλέγετο γενέσθαι (Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης). — Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτακτικὴ ἐθεωρεῖτο ἡ ἀπόκτησις τέκνου ἄρρενος, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅπως διατηρήσῃ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως τελῇ τὰ ὑπὲρ τῶν προγόνων ἐπιβαλλόμενα μνημόσυνα, τὰ κομιζόμενα, οὕτω δέ, ἵνα μὴν ἐξερημῶται ὁ οἶκος (Ἀρχιάδῃ γὰρ πρὸς ἀνδρῶν ἡμεῖς ἡμεν γένει ἐγγυτάτῳ, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ἀξιούντες τῆς ἐκείνου οὐσίας κληρονομεῖν καὶ τὸ γένος μὴ περιδεῖν ἐξερημωθὲν (Δημοσθ. Λεωχ. II σελ. 1083). — Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων, καὶ δὴ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἄρρενος τέκνου ὑπὸ τοῦ εἰς γάμον συνερχομένου, ἐθεσπίσθησαν τὰ περὶ ἐπικλήρου, καὶ ἐδόθη μείζων ἔκτα-

83. Τὸν ἄνδρα μιᾶς γυναικὸς τυχεῖν (α). Γαμεῖν ἀσπὴν μίαν (β).

84. Ἐξεῖναι γαμεῖν τὰς ἐκ πατέρων ἀδελφάς.

85. Ἐπὶ ξένης μὴ ἐκδίδοσθαι ἀσπὴν οὔσαν.

Εἰς τὰς διατάξεις περὶ υἱοθεσίας. (Ἰσαίου περὶ Ἀπολλοδ. κλήρον, 66, Πλάτων. Νομ. ΣΤ. 773, κ.λπ.). — Ἡ σύμβασις τοῦ γάμου συνωμολογεῖτο μεταξὺ τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ κυρίου τῆς νύμφης, τοῦτο δ' ἀπετέλει τὴν ἐγγύησιν τοῦ γάμου, καὶ καθίστα αὐτὴν ἐγγυητήν. Ἡ ἐπίκληρος ἐπεδικάζετο διὰ διαδικασίας. Τὸν γάμον ἀπηκολούθει ἡ ἐγγραφή εἰς τοὺς φράτορας τοῦ συζύγου καὶ ἡ ἐγγραφή τῆς συζύγου εἰς τὸ φρατορικὸν γραμματεῖον, ἡ ἐγγραφή αὕτη ἐκαλεῖτο γαμηλία (καὶ γαμηλίαν ὑπὲρ αὐτῆς τοῖς φράτερσιν εἰσενεγκαεῖν καὶ εἰσαγαγεῖν τὴν ἐκ ταύτης ἀποφανθεῖσαν θυγατέρα ὡς γνησίαν οὔσαν αὐτῷ, Ἰσαίου - Πύρρου 79) καὶ ἡ ἐστίασις φίλων καὶ συγγενῶν (ὅτε γὰρ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐλάμβανε, γάμους εἰστίασε καὶ ἐκάλεσε τρεῖς αὐτοῦ φίλους μετὰ τῶν αὐτοῦ προσηκόντων Ἰσαίου - Πύρρου 79, Κίρωνος 18, 20 κ.λπ.). Ὁ ἄνευ ἐγγυήσεως γάμος ἐθεωρεῖτο ἄτακτος, καίτοι δὲν ἀπέκλειε τὰ τέκνα τῆς κληρονομίας, ἅτινα ὅμως δὲν ἐθεωροῦντο γνήσια (οὐ γὰρ ἐὰν εἴπῃ μητρός ὄνομα, γνήσιοί εἰσιν, ἀλλ' ἐὰν ἐπιδεικνύῃ ὡς ἀληθῆ λέγει, τοὺς συγγενεῖς παρεχόμενος τοὺς εἰδότες συνοικοῦσαν τῷ ἄνδρι καὶ) τοὺς δημότας καὶ φράτερας (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 64 κ.λπ.).

83. Ἐν Ἀθήναις πρῶτος Κέρωψ μίαν ἐνέειλε τὴν Ἀθήνην (Γ), καὶ πρῶτος μιᾶς γυναικὶ συνεζεύχθη, τῶν ἀνδρῶν, πρὸ τῶν χρόνων τούτων, μεταξὺ τῶν ἄνδρων καὶ τῶν γυναιξί. — Ἀλλ' ὕστερον, βουλευθέντα Ἀθηναῖοις, διὰ τὸ λειπανόειν, ἀνέλασαν τὸ πλῆθος, ἀφίστασθαι γαμεῖν μὲν ἀσπὴν μίαν, παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἐτέρας (Ἰερωνίμου). — Γάμου δὲ ὅρον εἶναι κόρη μὲν ἐκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφαιρούμενον, κόρῳ δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα (Πλάτων. Νομ. ΣΤ. 783). — Ὅσοι γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γεννήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν ἀνδράσι μὲν ὁ τῶν ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος πεντήκοντα δὲ γυναιξί. . . τὰς μὲν ἀρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δὲ ἐπτὰ καὶ τριάκοντα ἢ μικρόν (Ἀριστοτ. Πολιτ. VII, 14, σελ. 1334β). — Ὁ γάμος ἐτελεῖτο συνήθως κατὰ τὸν μῆνα Γαμηλιῶνα (Ἰανουάριον), εὐλογον γὰρ ὤφεντο τότε σπεῖρειν, ὅτε καὶ ἡ γῆ ἀρδεύεται, ἐπιτήδειος γὰρ ὁ καιρὸς πρὸς καρποῦ γένεσιν (Ὀλυμπ. εἰς Μετέωρα Ἀριστοτέλους) (β).

84. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵτινες ἐπέτρεπον τὸν γάμον μεταξὺ τῶν ὁμοπατρίων ἀδελφῶν, ἀπηγόρευον δὲ τὸν μεταξὺ ὁμομητρίων, ὁ Σόλων ὁμοπατρίους ἀφιεῖς ἄγεσθαι, τὰς ὁμομητρίους ἐκώλυσε (Φίλων). — Ἴδε σημείωσιν 131 Νομοθεσίας Σπάρτης.

85. Ἀπηγορεύετο ὁ γάμος μετὰ ξένης. — Πέπρακε γὰρ αὐτὴν (τὴν ἀδελφήν), οὐκ ἐκδέδωκε. τῶν γὰρ ὑμετέρων ἐχθρῶν ἐνί, Κερκυραῖοι τινὲς τῶν νῦν ἐχόντων τὴν πόλιν, καταλύοντι παρ' αὐτῷ, ὅτε δεῦρο πρεσβεύοι, καὶ βουλευθέντι λαβεῖν αὐτὴν (ἐξ οὗ δὲ τρόπου, παραλείψω) λαβὼν ἀργύριον δέδωκε· καὶ νῦν ἐστὶν ἐν Κερκύρᾳ. ὅς οὖν τὴν μὲν ἀδελφήν ἐπ' ἐξαγωγῇ ψησὶ μὲν ἐκδοῦναι, πέπρακε δὲ τῷ ἔργῳ (Δημοσθ. Τιμοκρ. 202 σελ. 763). — Θυγατριδὴν Ἀριστογείτονος ἐν Ἀθήνῃ πυθόμενοι ταπεινὰ πράττειν ἀνδρὸς ἀποροῦσαν διὰ πενίαν κατήγαγον Ἀθήναζε καὶ συνοικίσαντες ἀνδρὶ τῶν εὖ γεγονότων τὸ Ποταμοῖ χωρίον εἰς φερνὴν ἐπέδωκαν (Πλουτ. Ἀριστείδ. XXVII). — Ἐὰν δὲ ξένος ἀστὴ συνοικῇ τέχνῃ ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων, ὁ βουλόμενος, οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δὲ ἄλῳ, πεπράσθω καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἔστω τοῦ ἐλόντος. ἔστω δὲ καὶ ἐὰν ἡ ξένη τῷ ἀστὶ συνοικῇ κατὰ

86. Ἐὰν δέ τις ἐκδιδῶ ξένην γυναῖκα ἀνδρὶ Ἀθηναίῳ ὥς ἑαυτῷ προσήκουσαν, ἄτιμος ἔστω, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημοσία ἔστω, καὶ τοῦ ἐλόντος τὸ τρίτον μέρος γραφέσθων δὲ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, οἷς ἔξεστι, καθάπερ τῆς ξενίας.

87. Τὴν γυναῖκα τοῦ Βασιλέως ἀστὴν εἶναι καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν.

88. Τὸν βιασάμενον κόρην αὐτὴν γαμεῖν.

89. Χρῆσθαι δὲ δούλους συνουσίαις γυναικῶν.

90. Ἐπίκληρος. Μὴ ἐξεῖναι ταῖς ἐπικλήροις ἔξω τῆς ἀγχιστείας γαμεῖν, ἀλλὰ προσῆκον εἶναι αὐταῖς μετὰ τῶν χρημάτων τῷ ἐγγύτατα γένους συνοικεῖν.

91. Ἐγγύησις. Ἦν ἂν ἐγγυήσῃ ἐπὶ δικαίοις δάμαρτα εἶναι ἢ πατὴρ ἢ ἀδελ-

ταυτά, καὶ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλούσῃ ὀφειλέτω χιλίας δραχμὰς. (Δημοσθ. Νεαίρας 16, σελ. 1350).

86. Γράφεται ὁ Φράστωρ Στέφανον τοῦτον γράφειν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, Ἀθηναῖον ὄντι ξένης θυγατέρα αὐτῷ ἐγγυῆσαι ὥς αὐτῷ προσήκουσαν (Δημοσθ. Νεαίρας, 52 σελ. 1362).

87. Τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ (τοῦ βασιλέως) ἀστὴν εἶναι καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν, ἔνα κατὰ τὰ πάτρια θύεται τὰ ἄρρητα ἱερὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τὰ νομιζόμενα γίνονται τοῖς θεοῖς εὐσεβῶς καὶ ἀφ' ὧν κατελύεται μηδὲ κληρονομῆται, καὶ τοῦτον τὸν νόμον γράψαντες ἐν στήλῃ λιθίνῃ ἔστησαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου παρὰ τὸν βομὸν ἐν Λίμναις, μαρτυρίαν ποιούμενος ὁ δῆμος ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ εὐσεβείας πρὸς τὸν θεὸν καὶ παρακαταθήκην καταλείπων τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ὅτι τὴν γε θεῶν γυναῖκα δοθησομένην καὶ ποιήσουσαν τὰ ἱερὰ τοιαύτην ἀξιοῦμεν εἶναι (Δημοσθ. Νεαίρας 75 σελ. 1370). — Ὁρκος γεραρῶν. Ἀγιστεύω καὶ εἰμὶ καθαρὰ καὶ ἀγνή ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν οὐ καθαρευόντων καὶ ἀπ' ἀνδρὸς συνουσίας, καὶ τὰ θεόνια καὶ τὰ ἰοβάκχεια γεραρῷ τῷ Διονύσῳ κατὰ τὰ πάτρια καὶ ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις (Δημοσθ. Νεαίρας 78).

88. Νόμος τὸν ἐξιόντα στρατηγὸν εἰς πόλεμον, εἰ ἔχει θυγατέρα, παρατίθεσθαι τῷ συστρατήγῳ αὐτὴν, τὴν θυγατέρα λαβὼν ἐκεῖνος ἐβιάσατο. Ἐπανελθὼν ὁ στρατηγὸς κρίνει αὐτὸν ὡς δημοσίων ἀδικημάτων, ὁ δὲ ὡς βιασάμενος τὰς χιλίας διδόναι (Συριανὸς εἰς Ἐρμογένην).

89. Οἱ δούλοι ἠδύναντο νὰ συζῶσι μετὰ γυναικὸς ἄνευ νομίμου γάμου. — Συνώκησε δὲ ἀνδρὶ, ἐπειδὴ ἀφείθη ἐλευθέρῳ (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησίβ. 55 σελ. 1156).

90. Ἐπίκληρος ἐκαλεῖτο ἡ στερουμένη ἀρρένων ἀδελφῶν, ὑπεχρεοῦτο δὲ αὕτη νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ ἐκ πατρὸς στενωτέρου συγγενοῦς τῆς (Ἰσαίου - Ἀρισταρχ., 4). — Καὶ ἡ τυχὸν ὑπανδρος, καθισταμένη ἐπίκληρος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς τῆς, ἠδύνατο νὰ διαζευχθῇ τὸν σύζυγόν τῆς καὶ νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὸν ἐγγύτερον συγγενῇ τῆς, τὸ δικαίωμα τοῦτο παρείχετο καὶ εἰς τοὺς συνεζευγμένους ἄνδρας (Δημοσθ. Εὐβουλ. 40, σελ. 1311, Ἰσαίου - Πύρρου 78). — Ἐὰν συνέτρεχον πλείονες ἐπίκληροι διαιμοιράζοντο τὴν περιουσίαν ἐξ ἴσου, καὶ ἐκάστη τούτων συνεζεύγνυτο ἀνὰ ἓνα συγγενῇ (ἀπέθανεν ἐν Σικελίᾳ ἅπαις ἀρρένων παίδων, θυγατέρας δὲ δύο καταλιπὼν, αἱ ἐγίγνοντο εἰς τε ἐμὲ καὶ τὸν Λέαγρον (Ἀνδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 118, κ.λπ.).

91. Ἐγγύησις. Αὕτη ἀπετέλει στοιχεῖον ἀπαραίτητον ὅπως καὶ ὁ γάμος εἶναι ἰσχυρός,

πρὸς ὁμοπάτωρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρός, ἐκ ταύτης εἶναι παῖδας γνησίους. ἐὰν δὲ μηδεὶς ἢ τούτων, ἐὰν μὲν ἐπικληρός τις ἦ, τὸν κύριον ἔχειν, ἐὰν δὲ μὴ ἦ, ὅτω ἂν ἐπιτρέψῃ, τοῦτον κύριον εἶναι.

92. Τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλινομένην, μήλου κυδωνίου κατατραγεῖν, καὶ τρεῖς ἐκάστου μηνὸς αὐτὸν ἐκείνη ἐντεύξεσθαι.

93. Τρεῖς ἐκάστου μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα.

94. Τὰς νύμφας ἰούσας ἐπὶ τὸν γάμον φρύγετρον φέρειν σημεῖον.

95. Κληροῦν δὲ τὸν ἄρχοντα κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ὅσοι εἰσὶ μῆνες, πλὴν τοῦ σκιροφοριῶνος. ἀνεπίδικον δὲ κλῆρον μὴ ἔχειν.

καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ τέκνα γνήσια. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ τὸν γάμον κόρης, ἢ ὁ πατήρ, ἢ ὁ ὁμοπάτριος ἀδελφὸς ἢ ὁ πατρικὸς πάππος. (Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 18, σελ. 1134). — Γάμους ἐστιᾶν καὶ γαμηλίαν εἰσενεγκεῖν (Ἰσαίου - Κίρων. 20).

92. Ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλινέσθαι μήλου κυδωνίου κατατραγοῦσαν, αἰνιττόμενος (ὡς ἔοικεν), ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ γυνῆς χάριν εὐάρμοστον εἶναι καὶ ἡδεῖαν (Πλουτ. Γαμικὰ Παραγγέλματα I ἐπ.). — Σωκράτης καὶ ἄλλοι εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς, τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων ἀποπνέουσι δυσοσμίαν, διότι ἡ εἰσαγγελίστῃς Ματθαῖος, λέγει, ὅτι δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ τὸ ἐκέρχόμενον ἐξ αὐτοῦ (καρ. 15, 10). — Ὅπως ἐπικλινέτωσαν σημεῖον.

93. Ἐὰν ὁ σύζυγος δὲν ἐξεπλήρου τὰς γαμικὰς ὑποχρεώσεις, τουλάχιστον τρεῖς τοῦ μηνός, ἢ σύζυγος ἡδύνατο ν' ἀσκήσῃ τὴν δίκην καρπώσεως ἢ κακώσεως (Πλουτ. Σόλ. 20). — Καὶ οὐκ (ἂν) εἰσῆγγελες πρὸς τὸν ἄρχοντα κακοῦσθαι τὴν ἐπικλῆρον ὑπὸ τοῦ εἰσποιήτου οὕτως ὑβριζομένην καὶ ἄκληρον τῶν ἐκείνης πατρῶων καθισταμένην, ἄλλως τε καὶ μόνων τούτων τῶν δικῶν ἀκινδύνων τοῖς διώκουσιν οὐσῶν καὶ ἐξόν τῷ βουλομένῳ βοηθεῖν τοῖς ἐπικλήροις; οὔτε γὰρ ἐπιτίμιον ταῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰσαγγελίαις ἔπεστιν, οὐδὲ ἐὰν μηδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγείλαντες μεταλάβωσιν, οὔτε πρυτανεῖα οὔτε παράστασις οὐδεμία τίθεται τῶν εἰσαγγελιῶν· ἀλλὰ τοῖς μὲν διώκουσιν ἀκινδύνως εἰσαγγέλλειν ἔξεστι, τῷ βουλομένῳ, τοῖς δ' ἀλίσκομένοις (αἱ) ἔσχαται τιμωρίαι ἐπὶ ταῖς εἰσαγγελίαις ἔπεισιν (Ἰσαίου - Πύρρον, 46). — Ἦτοι αἱ δίκαι αὗται ἦσαν ἀπηλλαγμένα πάσης δικαστικῆς δαπάνης, τῆς ὑποχρεώσεως ὅπως αἱ δίκαι αὗται μεταλάβωσι τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν, καὶ τῶν περιορισμῶν τῆς κλεψύδρας.

94. Νόμος τοῦ Σόλωνος, Φρύγετρον, ὃ τὰς κέγχρους ἔφρυγον (Πολυδ. 10, 109). — Τὸ φρύγετρον τοῦτο, μεταβαίνουσαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου των, ἐκράτουν αἱ νύμφαι, εἰς ἐνδειξιν ὅτι ἐγνώριζον τὴν οἰκογενειακὴν οἰκονομίαν.

95. Ἡ διεκδίκησις ἐπικλήρου ἢ κληρονομίας ἐγένετο κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν, ἐξαιρέσει τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος (Αὐγούστου, τελευταίου μηνὸς τοῦ ἔτους), διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ πολιτεία ἦτο ἀπησχολημένη εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἀρχῶν. Πάντως δὲν ἡδύναντο αἱ ἀμφισβητήσεις τῆς κληρονομίας καὶ τῆς ἐπικλήρου νὰ λυθοῦν ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως. — Νόμος κελεύει ἐπιδικασίαν εἶναι τῶν ἐπικλήρων ἀπασῶν, καὶ ξένων καὶ ἀστῶν, καὶ περὶ μὲν τῶν πολιτῶν τὸν ἄρχοντα εἰσάγειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, περὶ δὲ τῶν μετοίκων τὸν πολέμαρχον, καὶ ἀνεπίδικον μὴ ἐξεῖναι ἔχειν μήτε κλῆρον μήτε ἐπικλῆρον (Δημοσθ. Στεφάνου Β'. 22 σελ. 1135).

96. Τὴν ἐπίκληρον, ἂν ὁ κρατῶν καὶ κύριος γεγονώς κατὰ τὸν νόμον αὐτὸς μὴ δυνατὸς ᾗ πλησιάζειν, ὑπὸ τῶν ἐγγιστα τοῦ ἀνδρὸς ὀπυίεσθαι.

97. Ἐάν τις μὴ δυνάμενος συνεῖναι, χρημάτων δ' ἔνεκα λαμβάνων ἐπίκληρον, καὶ τῷ νόμῳ καταβιαζόμενος τὴν φύσιν, φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην δοῦναι.

98. Ἐάν δὲ ἐπιδεδικασμένου ἀμφισβητῇ τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐπικλήρου, προσκαλείσθω τὸν ἐπιδεδικασμένον πρὸς τὸν Ἄρχοντα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων δικῶν. Προκαταβολὰς δὲ εἶναι τῷ ἀμφισβητοῦντι. Ἐάν δὲ μὴ προσκαλεσάμενος ἐπιδικάσῃται, ἀτελής ἔσται ἡ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου. Ἐάν δὲ μὴ ζῇ ὁ ἐπιδικασάμενος τοῦ κλήρου, προσκαλείσθω κατὰ ταῦτα ὃ προθεσμία μήπω ἐξῆκε. Τὴν δ' ἀμφισβήτησιν εἶναι τῷ Ἄρχοντι, καθότι ἐπιδικάσατο οὗ ἂν ἔχη τὰ χρήματα.

99. Προίξ. Ἰμάτια τρία, καὶ σκεύη μικροῦ νομίσματος ἄξια, ἕτερον δὲ μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τὴν γαμουμένην τὰς φερνάς.

96. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην, ἐάν ὁ σφύρας τῆς ἐπικλήρου ᾗτο ἀνίκανος νὰ συνέρχεται μετὰ τῆς συζύγου του, ἢ νὰ τεκνοποιήσῃ μετ' αὐτῆς, ἡ δύνατο αὕτη νὰ συνέρχεται μετὰ τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς τοῦ συζύγου τῆς. Ὁ νόμος δὲ καὶ γελοῖος δοκεῖ ὁ νόμος οὗτος. ... Εὖ δ' ἔχει καὶ τὸ μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρὸς ὃ βούλεται διαλέγεσθαι τὴν ἐπίκληρον, ὅπως σκεῖται ἢ καὶ μετὰ τὸν τοῦ γένους τοῦ κληρονομήσαντος. (Πλουτ. Σόλ. XX). — Ἰδε Δευτερονομίον 25. 5.

97. Πλουτ. Σόλων XX. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν πρῶτην ὀνομάζει τοὺς γάμους, τοὺς συναπτομένους οὐχὶ πρὸς ἀπόκτησιν τέκνων, ἀλλὰ χάριτι καὶ πλούτου. — Ἰδε ν. 1 § 3 Π. 1. 1. καὶ ἐν Βασ. 2.1.1.

98. Ἐάν ἐπιδικάσῃ κληρονομία ἢ κληρὸς ὑπὲρ τινος, ὁ ἀμφισβητῶν τινὰ ἐκ τούτων, δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐνώπιον τοῦ Ἄρχοντος, τὸν ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ προσκύρωσις, κατὰ τὴν διαδικασίαν τῶν λοιπῶν δικῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ προκαταβάλῃ τὴν παρακαταβολήν, ἧς ἄνευ καθίσταται ἀπαράδεκτος ἡ δίκη. Τὴν ἀγωγὴν αὐτὴν δύναται νὰ ἀσκήσῃ καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ προσκύρωσις, ἐφ' ὅσον δὲν παρῆλθεν ἡ νόμιμος προθεσμία. Ὁ Ἄρχων θὰ δικάσῃ καθ' ὃν τρόπον ἐπιδίκασε τὴν ἀρχικὴν ἀγωγὴν, τοῦ ὑπὲρ οὗ ἡ πρώτη ἐπιδίκασις. — Παρακαταβολὴ ἦν ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 39). —

99. Οὐ γὰρ ἐβούλετο μισθοφόρον οὐδ' ὄνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότῃ γίνεσθαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμὸν (Πλουτ. Σόλ. XX). — Ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς προικὸς πιθανὸν νὰ ἀφεώρῃ τὸν προικῶν ἱματισμὸν, πάντως ὁμῶς ᾗτο συμβουλευτικὸς καὶ οὐχὶ ἐπιτακτικὸς, οὐδέποτε ἴσχυσε, οὔτε ἡδύνατο νὰ ἰσχύσῃ, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνεκούφιζε τὰ ἐκ τοῦ γάμου βάρη, καὶ ἀφ' ἑτέρου καθίστα τὴν σύζυγον ἴσην πρὸς τὸν σύζυγον. Ἀναφέρεται μάλιστα, ὅτι ἡ ὑπαρξὶς προικὸς ἀπετέλει διακριτικὴν κατάστασιν μετὰ τὴν προικιζομένης συζύγου καὶ ἀπροίκου παλλακῆς, καὶ ἐνίοτε ἡ ἀνυπαρξὶς προικὸς ἡδύνατο νὰ παράσχῃ τεκμήριον περὶ μὴ νομιμότητος τοῦ γάμου (Ἰσαίου-Περὶ Πύρρον κλήρου, 8, 39, κ.λπ., Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτὸν περὶ προικός). — Κατὰ ταῦτα ὁ ἐμφανιζόμενος περιορισμὸς τοῦ Σόλωνος δὲν ἐσκόπει νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν σύστασιν προικός, ὥς ἄλλως προκύπτει ἐκ τῆς ἀκολούθου διατάξεως, δι' ἧς, οἱ

100. Θῆσσα ἐπικλήρος. Τῶν ἐπικλήρων ὅσαι θητικὸν τελοῦσιν, ἐὰν μὴ βούληται ἔχειν ὁ ἐγγύτατα γένους, ἐκδιδότω ἐπιδούς ὁ μὲν πεντακοσιομέδιμνος πεντακοσίας δραχμάς, ὁ δ' ἵππεὺς τριακοσίας, ὁ δὲ ζευγίτης ἑκατὸν πεντήκοντα, πρὸς οἷς αὐτῆς. ἐὰν δὲ πλείους ᾧσιν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τῇ ἐπικλήρῳ πρὸς μέρος ἐπιδιδόναι ἕκαστον, ἐὰν δ' αἱ γυναῖκες πλείους ᾧσι, μὴ ἐπάναγκες εἶναι πλέον ἢ μίαν ἐκδοῦναι τῷ γένει, ἀλλὰ τὸν ἐγγύτατα δεῖ ἐκδιδόναι ἢ αὐτὸν ἔχειν. ἐὰν δὲ μὴ ἔχη ὁ ἐγγυτάτῳ γένους ἢ μὴ ἐκδῶ, ὁ ἄρχων ἐπαναγκαζέτω ἢ αὐτὸν ἔχειν ἢ ἐκδοῦναι. ἐὰν δὲ μὴ ἐπαναγκάσῃ ὁ ἄρχων, ὀφειλέτω χιλίας δραχμάς ἱεράς τῇ "Ηρα. ἀπογραφέτω δὲ τὸν μὴ ποιοῦντα ταῦτα ὁ βουλόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα.

101. Τὴν ὁμολογηθεῖσαν προῖκα γίνεσθαι εἰς τὸν ἐγγυήσαντα, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ.

ἀποκρούοντες νὰ συζευχθῶσι θῆσσαν ἐπικλήρον συγγενεῖς, ὥφειλον νὰ προικίσωσιν αὐτήν, καὶ ἐκ χωρίων τῶν ρητόρων, καθ' ἃ ἢ μὴ σύστασις προικὸς δὲν ᾔδυντο νὰ θέσῃ ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κῦρος τοῦ γάμου τῆς ἀπροίκου ('Ισαίου - Μενεκλ. 5, Δημοσθ. - Βουλιάρ. 11.20). — Ἐκεῖνος γὰρ ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ, παρὸν μετὰ πολλῶν χρημάτων γῆραι ἄλλαν, τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν οὐδὲν ἐπιφερομένην, κ.λπ. (Λυσίου - Ἀριστοφαν. 14, 15).

Πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἐμφορὰ
καὶ γυναικὴν ἔχει
γυναῖκες ἔσμεν
ἀθλιώτατον φυτὸν·
ᾧς πρῶτα μὲν δεῖ
χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσιν πρίασθαι δεσπότην τε
σώματος λαβεῖν (Εὐριπίδ. Μήδεια, 230).

Κατὰ τὸ ρωμ. δίκαιον, ἐξηναγκάζοντο οἱ ἀρνούμενοι γονεῖς νὰ συστήσωσι προῖκα εἰς τὰς θυγατέρας των (ν. 19. Π. 23. 2). — Συνήθως οἱ σύζυγοι παρεῖχον ἀσφάλειαν εἰς τοὺς συστήσαντας τὴν προῖκα, ἀποτίμημα καλουμένην (εἰώθασι δὲ τότε, αὐτὴν αἰτεῖν παρὰ τοῦ ἀνδρός, ὥσπερ ἐνέχυρόν τι τῆς προικὸς ἄξιον, Ἀποκρ. Προῖξ, Δημοσθ. Ὀνήτορ. Α. 20 σελ. 866). — Ἴδε καὶ Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'.

100. Δημοσθ. Μακάρι. 54, σελ. 1067. — Τὴν ὀρφανὴν, τὴν στερουμένην περιουσίας (θῆσσαν) ὀφείλει ἐπίσης νὰ συζευχθῇ ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς τῆς, ἢ ἄλλως νὰ προικίσῃ αὐτήν διὰ τοῦ ὀριζομένου ποσοῦ, ἐὰν ἡ θῆσσα ἔχει πλείονας συγγενεῖς, ἕκαστος τούτων συμμέτρως συνεισφέρει διὰ τὴν προῖκά τῆς, ἐὰν ὑπάρχωσι πλείονες ὀρφαναί, ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς ὀφείλει νὰ νυμφευθῇ ἢ νὰ προικίσῃ μίαν μόνην. Τιμωροῦνται οἱ ἀρνούμενοι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν παροῦσαν διάταξιν, καὶ δύνανται νὰ καταμηνυθῶσι παρὰ παντὸς πολίτου.

101. Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀποθάνῃ ἄτεκνος, ἡ προῖξ ἐπιστρέφει εἰς τὸν συστήσαντα τὴν προῖκα. — Εἴτα παρ' οὗτου ἐκομίσατο τὴν προῖκα οὗτος, ἐπειδὴ τετελευτηκῶς ἦν ('Ισαίου - Πύρρου, 78, 'Ισαίου - Κίρωνος 8, κ.λπ.). — Καὶ ταῦτα εἰδὼς τὸν ἅπαντα χρόνον ἄτοκον οὖσαν αὐτήν, καὶ τῆς ὁμολογηθείσης προικὸς ἐκ τῶν νόμων γιγνομένης εἰς αὐτόν, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ ('Ισαίου - Πύρρου, 36). — Αἱ περὶ προικὸς δίκαι ἦσαν ἐμμήναι (Πολυδ. Η. 63, 101).

102. Ἐὰν ἀπολίπη ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἢ ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι τῷ δόντι ὁ μὴ προικὶ τιμήσας ἔδωκεν.

103. Ἐὰν ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα, ἀποδιδόναι τὴν προῖκα, ἐὰν δὲ μὴ ἐπ' ἐννέα ὄβολοις τοκοφορεῖν, καὶ σίτου εἰς Ὀδεῖον εἶναι δικάσασθαι ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῷ κυρίῳ.

104. Μενούσης μοι τῆς μητρὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ζώσης, καὶ προῖκα ἐπενεγκαμένης, οὐκ ἀπογράφω τὴν προῖκα χρέως αὐτῇ, ἀλλὰ μετέχειν τῶν παίδων τὴν μητέρα.

105. Ἐὰν ἐξ ἐπικλήρου τις γένηται, καὶ ἅμα ἡβήσῃ ἐπὶ διετές, κρατεῖν τῶν χρημάτων, τὸν δὲ σῖτον μετρεῖν τῇ μητρὶ.

106. Διαζύγιον. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα ἀποδιδόναι τὴν προῖκα.

102. Ὁ διαζευγνύμενος τὴν σύζυγόν του ἀπέδιδε τὴν προῖκα αὐτῆς, ἄλλως τῇ κατέβαλλε λόγῳ τόκου ἐννέα ὄβολους κατὰ μῆνα, καὶ τῇ παρεῖχε διατροφήν μέχρις ἀποπληρωμῆς τῆς προικὸς. — Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι τῷ δόντι ὁ μὴ ἐν προικὶ τιμήσας ἔδωκε (Ἰσαίου - Πύρρου, 35). — Ἐὰν κατέλειπε τὸν ἄνδρα τέκνα, αὕτη περιήρχετο εἰς αὐτὰ (Δημοσθ. Βοιωτ. Β. 50, 60, σελ. 1023, 1026, κ.λπ.). — Ἰδε ν. 69 Π. 23. 3.

103. Ἰδε προηγουμένως σημειώσεις. — Ἰσαίου - Πύρρου 78.

104. Ἡ μήτηρ συμπλοῦσα μετὰ τῶν τέκνων τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου, δὲν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τόκον τῆς προικὸς τῆς. — Διὰ τί γὰρ ἐγώ, Φαίνιππε, μενούσης μοι τῆς μητρὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ζώσης καὶ προῖκα ἐπενεγκαμένης, οὐκ ἀπογράφω τὴν προῖκα χρέως αὐτῇ οὐδὲ παρακρούομαι τοὺς δικαστάς, ἀλλ' εἰς μετέχειν τῶν ἐμαυτοῦ τὴν μητέρα, ἂν τε τὴν Φαίνιππου ἂν τε τὴν ἐμαυτοῦ ἔχω οὐσίαν; ὅτι οἱ νόμοι ταῦτα κελεύουσι (Δημοσθ. Φαίνιππου 27, σελ. 1047).

105. Δημοσθ. Στεφάν. Β. 20. Ἰσαίου - Κίρων. 31. — Ὁ υἱὸς τῆς ἐπικλήρου, δύο ἔτη μετὰ τὴν ἡβὴν αὐτοῦ, λαμβάνει τὴν ἐπικαρπίαν τῆς περιουσίας τῆς μητρὸς του, συγχρόνως δὲ ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς διατροφῆς τῆς. — Ἐπιδιετές ἡβῆσαι. Δίδυμός φησιν ἀντὶ τοῦ ἐὰν ἐς ἐτῶν γένωνται· τὸ γὰρ ἡβῆσαι μέχρι ιδ' ἔστιν. ἄλλ' οἱ ἔφηβοι παρ' Ἀθηναίοις ὀκτωκαιδεκαετεῖς γίνονται, καὶ μένουσιν ἐν τοῖς ἐφήβοις ἔτη β' ἔπειτα τῷ ληξιαρχικῷ ἐγγράφονται γραμματεῖω, καθά φησιν Ὑπερείδης ἐν τῷ πρὸς Χάρητα ἐπιτροπικῷ. (Ἀρποκρ., λ. ἐπιδιετές ἡβῆσαι). — Ἐπεὶ δὲ ἐνεγράφη ἐγὼ καὶ ὁ νόμος ἀπέδωκε τὴν κομιδὴν τῶν καταλειφθέντων τῇ μητρὶ, ὅς κελεύει κυρίους εἶναι τῆς ἐπικλήρου καὶ τῆς οὐσίας ἀπάσης τοὺς παῖδας, ἐπειδὴν ἐπὶ διετές ἡβῶσιν (Ὑπερείδ. πρὸς Χάρητα, ἐπιτροπικός, ἀπόσπ. 192).

106. Ἰσαίου - Πύρρου 35. Ἰδε ἀνωτέρω σημειώσεις 102 καὶ 103. — Τὸ διαζύγιον, ἐὰν μὲν ἐγένετο κοινῇ συναινέσει τῶν συζύγων, δὲν ἀπῆρτετο διαδικασία τις, ἀλλ' ἡ σύζυγος ἀπέστρεφεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, ἢ τὸν πρὸς προστασίαν ὑποχρεούμενον συγγενῇ αὐτῆς (Δημοσθ. Νεαίρας 1362) ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ ἐξεδίωκε τὴν σύζυγον, ἡ πρᾶξις του αὕτη ἐκαλεῖτο ἀπόπεμψις (Δημοσθ. Νεαίρας 59 σελ. 1365), ἐὰν τέλος ἡ σύζυγος κατέλειπε τὸν ἄνδρα, ἡ πρᾶξις αὕτη ἐκαλεῖτο ἀπόλειψις (Δημοσθ. Ὀνήτορ. 4, σελ. 865, κ.λπ.). — Ἡ ἀπόπεμψις τοῦ ἀνδρὸς ἐγένετο ἐνώπιον μαρτύρων (πολλοὺς παρακαλέσας ἐξέπεμψε τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, Λυσίου, Ἀλκιβιάδ. Α. 28), ἡ δὲ τῆς γυναικὸς

107. Τὴν γυναῖκα τὴν ἀπολείπουσιν, τὸ τῆς ἀπολείψεως γράμμα παρὰ τῷ Ἀρχοντι θέσθαι, μὴ δι' ἐτέρων, ἀλλ' αὐτὴν παροῦσαν.

108. Νόθοι. Νόθον εἶναι τὸν μὴ ἐξ ἀστῆς γεγονότα.

109. Μηδὲ νόθῳ, μηδὲ νόθῃ, εἶναι ἀγχιστεῖαν μήθ' ἱερῶν μήθ' ὀσίων, ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος.

110. Υἱοθεσία. Ὅταν τις ὢν ἄπαις κύριος τῶν ἑαυτοῦ ποιήσῃται υἱόν, τοῦτον κύριον εἶναι.

κατὰ τὸν κατωτέρω νόμον, ἐνώπιον τοῦ Ἀρχοντος). Ἐὰν ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις περὶ τὴν ἀπόπεμψιν ἢ τὴν ἀπόλειψιν, ἡσκειτο ἡ δίκη περὶ ἀπολείψεως ἢ ἀποπέμψεως).—Ἐὰν διεzeugνυντο οἱ σύζυγοι, ἐπεστρέφετο ἡ προίξ, καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται, ἢ παρείχετο τόκος ἐννέα ὀβολῶν κατὰ μῆνα (ἀντιστοίχων πρὸς 18%), καὶ διατροφή μέχρι τῆς ἀποπληρωμῆς τῆς προικός. Ἡ διατροφή ἐζητεῖτο διὰ τῆς δίκης σίτου, ἥτις ἐδικάζετο εἰς τὸ Ὠδεῖον ὑπὸ τοῦ πρώτου Ἀρχοντος (Σουίδα).

107. Ἡ σύζυγος ὥφειλε νὰ ἐγχειρίζῃ αὐτοπροσώπως τὴν περὶ ἀπολείψεως αἴτησιν. — Εὐτακτος δ' οὖσα καὶ φίλανδρος Ἰππαρέτη, λυσιπάρῃς ἄνθρωπος (τοῦ Ἀλκιβιάδου) περὶ τὸν χάμον, ἐτέρας ξένας καὶ ἀσταῖς συνόντος, ἐκ τῆς νόμιμης ἀπολείψεως, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὤχετο. Τοῦ δ' Ἀλκιβιάδου μὴ φροντίζοντος, ἀλλὰ τρυφῶντος, ἔδει τὴν τῆς ἀπολείψεως γράμμα παρὰ τῷ ἄρχοντι θέσθαι μὴ δι' ἐτέρων, ἀλλ' αὐτὴν παροῦσαν. Ὡς οὖν παρῆν τοῦτο πράξουσα κατὰ τὸν νόμον, ἐπεξελθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ συναρπάσας αὐτὴν ἀπῆλθε δι' ἀγορᾶς οἴκαδε κομίζων, μηδενὸς ἐναντιωθῆναι μηδ' ἀφελέσθαι τολμήσαντος... Αὐτὴ μὲν οὖν οὐ παντελῶς ἔδοξεν ἡ βία παράνομος οὐδὲ ἀπάνθρωπος εἶναι· καὶ γὰρ ὁ νόμος δοκεῖ διὰ τοῦτο προάγειν τὴν ἀπολείπουσιν εἰς τὸ δημόσιον αὐτὴν, ὅπως ἐγγένηται τῷ ἀνδρὶ συμβῆναι καὶ κατασχεῖν (Πλουτ. Ἀλκιβ. 8/195).

108. Ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη ἐπὶ Ἀρχοντος Εὐκλείδου. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, διορθώσαντα τὸν νόμον τοῦ Περικλέους, καθ' ὃν οἱ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν γονέων τεχθέντες δὲν ἦσαν γνήσιοι, νόθος ἐστὶ μόνον ὃς ἂν μὴ ἐξ ἀστῆς γένηται (Ἀθήν. ΙΓ. 577).

109. Ἰσαίου - Φιλοκτήμονος 47. — Οἱ νόθοι ἐξεπαιδεύοντο εἰς τὸ Κυνόσαργες γυμνάσιον (Πλουτ. Θεμιστ. 1, Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 691· κατὰ Νεαίρας 18, κ.λπ.).

110. Ἰσαίου - Φιλοκτ. 13, 25, 45. — Ὁ ἄτεκνος ἠδύνατο νὰ υἱοθετήσῃ τινὰ καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ κληρονόμον του. — Διὰ τοῦτο τὸν νόμον ἔθηκεν οὕτως, ὁρῶν μόνην ταύτην καταφυγὴν οὖσαν τῆς ἐρημίας καὶ παραψυχῆς τοῦ βίου τοῖς ἄπαισι τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐξεῖναι ποιήσασθαι ὅντινα ἂν βούλωνται (Ἰσαίου-Μενεκλέους 13, 17).—Ὅτι ἐποίησατ' ἂν ὅστις αὐτὸν ἐμελλε ζῶντα θεραπεύσειν καὶ τελευτήσαντα θάψειν (Ἰσαίου, αὐτόθ. 25). — Ἡγαγέ με ἐπὶ τοὺς βωμοὺς εἰς τοὺς γεννήτας τε καὶ φράτερας. ἔστι δ' αὐτοῖς νόμος ὁ αὐτός, ἐὰν τέ τινα φύσει γεγονότα εἰσάγῃ τις ἐάν τε ποιητόν, ἐπιτιθέναι πίστιν κατὰ τῶν ἱερῶν ἢ μὴν ἐξ ἀστῆς εἰσάγειν καὶ γεγονότα ὀρθῶς καὶ τὸν ὑπάρχοντα φύσει καὶ τὸν ποιητόν· ποιήσαντος δὲ τοῦ εἰσάγοντος ταῦτα μηδὲν ἥττον διαψηφίζεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, κἂν δόξῃ, τότε εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ἐγγράφειν, πρότερον δὲ μὴ (Ἰσαίου - Ἀπολλοδώρ. 15, κ.λπ.). — Ἡ υἱοθεσία ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ διὰ διαθήκης, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν εἶχεν ὁ υἱοθετῶν γνήσια τέκνα, ἢ ἐὰν τὰ τέκνα εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν

111. Τὸν ζῶντα ποιεῖσθαι παῖδα.

112. Τῷ ποιηθέντι οὐκ ἐξεῖναι ἐπανιέναι, ἐὰν μὴ υἱὸν καταλίπη γνήσιον.

113. Τοῖς ποιηθεῖσι οὐκ ἐξὸν διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὔσι τοῦ ποιησαμένου.

114. Πατρικὴ ἐξουσία. Ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν πίστιν δοῦναι, ἐὰν τις τεθνεῶτι ἐπικαλῶν δικάζεται τῷ κληρονόμῳ.

ταῦτα θὰ ἀπέθνησκον πρὶν ἔλθωσιν εἰς νόμιμον ἡλικίαν (Δημοσθ. Στεφάνου Β'. 13).— Υἱοθετοῦντο καὶ θυγατέρες ('Ισαίου - Ἀγνίου, 8). — Ἡ υἱοθεσία ἐχώρει καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοθετοῦντος (Δημοσθ. Μακάρι. καὶ Δημοσθ. Λεωχάρ.).

111. Μόνον οἱ ζῶντες υἱοθετοῦντο. — Οὐ γὰρ ζῶν, φησὶν, ὁ Λεωκράτης ἐποιήσατο παῖδα τὸν Λεωχάρην, καθάπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐπ' ἀποστερήσει τῆς οὐσίας παρὰ τοὺς νόμους ἢ εἰσποίησις γίνεται (Δημοσθ. Λεωχάρ. 1080, ὑπόθ.). — Υἱοθεσία. Ἐτελεῖτο αὕτη τριχῶς, ἦτοι, α) ἐν ζῳῃ, γενόμενης ἀπλῆς δηλώσει τοῦ υἱοθετοῦντος ('Ισαίου Μενεκλ. 13), θρησκευτικῇ μυσταγωγίᾳ, ἐπὶ τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ υἱοθετουμένου εἰς τὴν φρατρίαν ('Ισαίου - Ἀπολλ. 1), τῇ ἐξομολογίᾳ τοῦ υἱοθετοῦντος ὅτι ὁ θετὸς υἱὸς ἦτο ἀμφοτέρωθεν Ἀθηναῖος, καὶ τῇ ἐγγραφῇ εἰς τὰ πρακτικὰ βιβλία (Δημοσθ. Βοιωτ. Α. 39). β) διὰ διαθήκης, ἐπεχούσης θέσει ἐγκαταστάσεως κληρονομίας καὶ γινομένης ἐνώπιον συγγενῶν ('Ισαίου - Ἀστυφ. 8, Δημοσθ. Μακαρι. 11), καὶ καθ' ἣν ὁ θετὸς υἱὸς εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ νυμφευθῇ τὴν τυχόν ὑπάρχουσαν θυγατέρα τοῦ υἱοθετοῦντος ('Ισαίου - Πύρρου 42, 68 κ.λπ.), ἢ υἱοθεσία αὕτη ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ μερικὴ ('Ισαίου - Δικασθ. 6), καὶ γ) μετὰ θάνατον, ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἀρχοντος ('Ισαίου Ἀπολλ. 31 κ.λπ.). — Ἔδει ἀμφοτέροι νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι, νὰ μὴν εἶχον κηρυχθῇ ἄτιμοι καὶ νὰ μὴν ᾔσαν ὀφειλέται τοῦ Δημοσίου. Δὲν ἀπαιτεῖτο διαφορὰ ἡλικίας ἢ κοινωνικῆς καταστάσεως. Ὁ θετὸς ἔδει νὰ μὴν εἶναι μονογενής. Ἡ υἱοθεσία ἠδύνατο ν' ἀνακληθῇ. Ὁ θετὸς υἱὸς ὑπεισέρχετο εἰς πάντα τὰ δίκαια τῆς θετῆς οἰκογενείας. Ὁ θετὸς πατὴρ ἔδει νὰ μὴν ἔχη ἄρρενα τέκνα.

112. Ὁ θετὸς υἱὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν φυσικὴν οἰκογένειάν του, ἐὰν δὲν καταλίπη νόμιμον υἱὸν εἰς τὸν υἱοθετήσαντα. — Ὁ γὰρ νόμος οὐκ ἐᾷ ἐπανιέναι, ἐὰν μὴ υἱὸν καταλίπη γνήσιον ('Ισαίου - Φιλοκτημ. 44).

113. Οἱ υἱοθετηθέντες, ἐὰν δὲν καταλείψωσιν υἱὸν εἰς τὸν υἱοθετήσαντα, δὲν δύνανται νὰ διαθέσωσι περιουσίαν αὐτῶν, ἀλλ' αὕτη περιέρχεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ υἱοθετήσαντος. — Ὅσοι μὴ ἐπεποίηντο, φησὶν, ὅτε Σόλων εἰσῆει εἰς τὴν ἀρχήν, ἐξεῖναι αὐτοῖς διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλωσι. τοῖς δὲ ποιηθεῖσιν οὐκ ἐξὸν διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὔσι τοῦ ποιησαμένου (Δημοσθ. Λεωχάρ. 68, σελ. 1100).

114. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἔληγεν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνηλίκου, ἀφ' ἧς οὗτος ἐθεωρεῖτο ἀνήκων τῇ πόλει. Ἐὰν κατηγορήσῃ τις τὸν ἀποθανόντα πατέρα, ὁ υἱὸς ὑποχρεοῦται ν' ἀποδείξῃ τὴν τιμιότητα αὐτοῦ. — Ὅτι δὲ ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἠθέλησα αὐτῷ πίστιν δοῦναι, ἦν περ ὁ νόμος κελεύει, ἐὰν τις τεθνεῶτι ἐπικαλῶν δικάζεται τῷ κληρονόμῳ.

114α. Τοὺς γονέας ποιεῖ κυρίους, οὐ μόνον θέσθαι τὸννομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξαλειψαί βούλωνται καὶ ἀποκηρῦξαι.

115. Τοὺς γονεῖς τιμᾶν. Ἐάν τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην ἐπιτιθέναι καὶ οὐκ ἔαν τοῦτον ἄρχειν.

116. Ὁ τοὺς γονέας τύπτων, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν καὶ τὰ ἐπιτήδεια, ἄτιμος ἔστω.

117. Ἐάν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκώς... εἰσιὼν ὅποι μὴ χρή, ἀδυσάντων αὐτὸν οἱ ἔνδεκα καὶ εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεῖτω δὲ ὁ βουλόμενος, οἷς ἔξεστιν. ἐάν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία, ὅ τι χρή παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίσαι. ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἄν ἐκτίσῃ.

118. Υἱὼ τρέφειν τὸν πατέρα, μὴ διδασκόμενον τέχνην ἐπάναγκας μὴ εἶναι.

μο, μὴ δοκεῖν μοι μήτε ὁμολογῆσαι τὸν πατέρα τούτῳ ἀποδώσειν τὸ ἀργύριον (Δημοσθ. Κάλλιπ. 17 σελ. 1241).

114α. Δημοσθ. Βοιωτ. ὀνόμ. 39.

115. Ὁ μὴ σεβόμενος τοὺς γονεῖς του, εἰσέρχεται εἰς δίκην, καὶ ἐπεκλείετο πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας. — Οὐκ οἶσθ', ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλοτε μὲν ἀρχιερεῖας σφραμιᾶς ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περὶ τοῦ εἰς πατρὸς χάριν οὐκ ἀπαδιδότα, ἐάν τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθῃ καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἐκ ἄρχῃ τούτου, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, αὐτε ἄλλα καὶ ὡς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος καὶ νῆ Δία ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τὰς τάρας μὴ κοσμή, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις. (Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, 13).

116. Οὐ τοίνυν ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κακώσεως νόμου δῆλόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ἔζη μὲν ὁ πάππος, ἐνδεὴς δὲ ἦν τῶν ἐπιτηδείων, οὐκ ἂν οὗτος ὑπόδικος ἦν τῆς κακώσεως, ἀλλὰ ἡμεῖς. Κελεύει γὰρ τρέφειν τοὺς γονέας· γονεῖς δ' εἰσὶ μήτηρ καὶ πατήρ καὶ πάππος καὶ τήθη καὶ τούτων μήτηρ καὶ πατήρ, ἐάν ἔτι ζῶσιν· ἐκεῖνοι γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους εἰσὶ, καὶ τὰ ἐκείνων παραδίδονται τοῖς ἐγγόνοις· διόπερ ἀνάγκη τρέφειν αὐτούς ἐστι, καὶ μὴδὲν καταλίπωσι (Ἰσαίου - Κίρωνος, 32).

117. Ὁ καταδικασθεὶς ὡς κακοποιήσας τοὺς γονεῖς του, ἐάν συλληφθῇ εἰσερχόμενος εἰς ἀπηγορευμένον μέρος, δεσμεύεται ὑπὸ τῶν ἔνδεκα, καὶ προσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἠλιαίας, ἐνθα δύναται νὰ τὸν κατηγορήσῃ πᾶς πολίτης, ἐκ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο. Ἐάν δὲ ἀποδειχθῇ ἀληθὴς ἡ κατηγορία καταδικάζεται εἰς χρηματικὴν ἢ σωματικὴν ποινὴν, ἐάν δὲ καταδικασθῇ εἰς χρηματικὴν ποινὴν, φυλακίζεται μέχρις οὗ πληρώσῃ αὐτήν. Ἐνδεκα ἐκαλοῦντο οἱ ἐκ τῶν δέκα φυλῶν ἐκλεγόμενοι, οἷς προσθετέον καὶ τὸν Γραμματέα, καὶ οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐπιτηροῦν τὰς φυλακὰς ἢ νὰ ὀδηγοῦν τοὺς καταδίκους εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. (Τὸν νόμον ἴδε ἀνωτέρω εἰς σημείωσιν 75β).

118. Πλουτ. Σόλ. 22. — Ἐπαινέσαι δ' ἂν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὅς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι (Γαληνός). Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ὁ υἱὸς εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ διατρέφῃ τὸν πατέρα (v. II. 25. 3 καὶ v. I K. 5. 25), κατ' ἐξαιρέσιν ὁμοίως ὁ πατήρ

119. Μηδὲ τοῖς ἐξ ἐταίρας γενομένοις ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πατέρας τρέφειν.

120. Τοὺς παῖδας διδάσκεσθαι πρῶτον νεῖν τε καὶ γράμματα, καὶ τοὺς μὲν ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ τὴν τέχνην. Τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περί τε μουσικὴν καὶ ἵππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβειν.

121. Ἐπιτροπεία. Ἐπίτροπον τῶν ὀρφανῶν μητρὶ μὴ συνοικήσειν.

δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διατρέψῃ τὸν υἱὸν ἐὰν οὗτος τὸν κατήγγειλε διὰ πρᾶξιν τινὰ (Πανδ. 5 ἐδ. II Πανδ. αὐτόθι). — Κατὰ τοὺς θείους κανόνας οἱ υἱοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ διατρέφωσι τοὺς γονεῖς, καί-
τοι οὗτοι δὲν ἐδίδαξαν αὐτοὺς τέχνην τινά.

119. Ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρορῶν τὸ καλὸν οὐ τέκνων ἔνεκα δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς ἀγαγόμενος γυναικᾶ· τὸν τε μισθὸν ἀπέχει καὶ παρρησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς γενομένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γενέσθαι πεποίηκεν ὄνειδος (Πλουτ. Σόλ. XXII). — Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ ὁ υἱὸς τῆς ἐταίρας ὥφειλε νὰ διατρέφῃ καὶ αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς (v. 5 II. 25. 3), διότι κατὰ τὸν Συνέ-
σιον, τοῖς γὰρ οὕτω γεγονόσιν ἀποδέδεικται μὲν ἡ μήτηρ, ὁ δὲ λοιπὸς τοῦ πατρὸς ἀμφισβητή-
σιμος.

120. Οἱ γονεῖς ὥφειλον νὰ διδάσκουν εἰς τὰ τέκνα τὸν τὴν κολυμβητικὴν καὶ τὰ γράμματα, κατὰ λόγον δὲ τῆς κατὰστάσεώς των, οἱ μὲν πτωχοὶ τὴν γεωργίαν ἢ τὸ ἐμπόριον, οἱ δὲ πλούσιοι τὰς καλὰς τέχνας, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν μουσικὴν καὶ τὰ γυμνάσια. Ἄπαντες μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτάς ἄγειν διατριβάς οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τε περὶ τὸν βίον ἔχοντας· ὥς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἤρμοττεν, οὕτως ἐκάστοις προσετέταττον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωρ-
γίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες τῆς ἀπορίας μὲν διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουρ-
γίας διὰ τὰς ἀπορίας· ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν ἀπαλλάξιν ὦντο καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων τῶν μετ' ἐκείνην γιγνομένων. τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους περί τε τὴν ἵππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἠνάγκασαν διατρίβειν, ὁρῶντες ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους (Ἰσοκράτ. Ἀρεοπα-
γитικός 44, σελ. 148).

121. Ὁ κηδεμὼν δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα τῶν ὀρφανῶν. — Δημοσθένης γὰρ οὐμὸς πατήρ, ὃ ἄνδρες δικασταί, κατέλιπεν οὐσίαν μὲν σχεδὸν τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων, ἐμὲ δ' ἔπτ' ἐτῶν ὄντα καὶ τὴν ἀδελφὴν πέντε, ἐτι δὲ τὴν ἡμετέραν μητέρα πεντήκοντα μνᾶς εἰς τὸν οἶκον εἰσε-
νηνεγμένην. βουλευσάμενος δὲ περὶ ἡμῶν, ὅτ' ἐμελλε τελευτᾶν, ἅπαντα ταῦτα ἐνεχείρισεν Ἀφόβῳ τε τούτῳ καὶ Δημοφῶντι τῷ Δήμωνος υἱεῖ. . . Δημοφῶντι δὲ τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν καὶ δύο τάλαντα εὐθὺς ἔδωκεν ἔχειν, αὐτῷ δὲ τούτῳ τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν καὶ προῖκα ὀγδοήκοντα μνᾶς, καὶ τῇ οἰκίᾳ καὶ σκεύεσι χρῆσθαι τοῖς ἐμοῖς. . . μὴ γήμαντος δ' αὐτοῦ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ὁ μὲν νόμος κε-
λεύει τὴν προῖκα ὀφείλειν ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς, ἐγὼ δ' ἐπὶ δραχμῇ μόνον τίθημι (Δημοσθ. Ἀφόβου Α. 4, 17, σελ. 814, 818 Ἰδε v. 1 K. 5. 49). — Ἐπιτροπεία. Ἐπίτροποι ἦσαν τριῶν εἰδῶν, ἥτοι, α) οἱ διο-
ριζόμενοι διὰ διαθήκης τοῦ πατρὸς, β) οἱ ἐλλείψει διορισμοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καλούμενοι ἐγγύτεροι συγγενεῖς, ὧν ἡ ἐκλογὴ ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος, καὶ γ) οἱ ἐλλείψει ἐγγυτέρων συγγενῶν διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος. Οἱ ἐπίτροποι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἀρχοντος, ἀλλὰ καὶ πᾶς πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ καταγγεῖλῃ πάντα ἐπίτροπον, ὀλιγωροῦντα ἢ κακομεταχειριζόμε-
νον.

122. Τῶν ὀρφανῶν κληρονομήσων ἐπίτροπος μὴ ἔστω.

123. Τὸν ἐπίτροπον τὸν οἶκον μισθοῦν.

124. Ἐὰν πέντε ἔτη παρέλθῃ, καὶ μὴ δικάσωνται, μηκέτι εἶναι τοῖς ὀρφανοῖς δίκην περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκλημάτων.

125. Ἀπαγόρευσις. Υἱῷ τὸν πατέρα ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθέμενον αἰσχροῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι. Παρανοίας δὲ ἐλόντι τὸν πατέρα ἐξεῖναι καὶ δῆσαι.

νον τὸν ὀρφανὸν ἢ διὰ τῆς κακώσεως γραφῆς ἢ διὰ τῆς γραφῆς ἐπιτροπῆς (Πολυδ. Η.). Ἡ ἐπιτροπεία ἔπαυεν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ὀρφανοῦ.

122. Ἰσαίου - Δικαιογ. 10. — Μὴ ἐπιτροπεύειν, εἰς ὃν ἡ οὐσία ἔρχεται, τῶν ὀρφανῶν τελευτησάντων. — Ἀντιθέτως τὸ ρωμ. δίκ. ν. 1 καὶ 5 Π. 26. 4. — Μέσσην λύσιν ἀκολουθεῖ ὁ Χαρώνδας (ἴδε νομοθεσίαν αὐτοῦ ἀνωτέρω).

123. Ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ὀρφανοῦ ἀπετελεῖτο ἐκ χρημάτων, ὁ ἐπίτροπος ὥφειλε νὰ διαχειρίζεται ταῦτα ἐπιμελῶς, νὰ ἐκδανείζῃ ταῦτα ἐπὶ ὑποθήκῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς ναυτοδάνεια, ἐπιβλεπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος διὰ πᾶσαν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἢ καὶ προνομοδοτοῦντος (τοσαῦται πραγματεῖαι καὶ λόγοι καὶ παρὰ τῷ ἄρχοντι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐγγράφονθ' ὑπὲρ τῶν ἐμῶν (Δημοσθ. Ὀνήτορ. Α. 6, σελ. 865). — Ἀλλ' ἐὰν ἡ περιουσία ἀποτελεῖτο ἐξ ἀκινήτων, ὁ ἐπίτροπος ὑπερθεῖτο νὰ ἐμισθώσῃ αὐτά, μεσολαβοῦντος τοῦ Ἀρχοντος, διὰ δημοπρασίαν, εἰς τοὺς παρέκκοντας ἀνάλογον ἐγγύησιν (οἱ μισθούμενοι τοὺς τῶν ὀρφανῶν νόμους παρὰ τοῦ Ἀρχοντος, ἐνέχυρα τῆς μισθώσεως παρείχοντο. Ἔδει δὲ τὸν Ἀρχοντα πέμπειν τινὰς ἀποτιμησομένους τὰ ἐνέχυρα καὶ ἐλέγοντο τὰ μὲν ἐνέχυρα ἀποτιμήματα, οἱ δὲ ἀποτιμησόμενοι ἀποτιμηταί (Σουΐδας). — Πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ μηνύσῃ τὸν ἐπίτροπον, ἐὰν ἀνωμαλῶς ἢ δολίως ἐνήργησε τὴν μίσθωσιν, διὰ τῆς φάσεως. Ἴδε Δημοσθ. Ἀφόβου Α. 58, σελ. 832, Ἰσαίου - Δικαιογ. 11, 35, Ἀγρίου, 42, Μενεκλ. 9, ἀπόσπ. 29, κ.λπ.

124. Λυσίου - Διογείτονος. — Ἄμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπείας (Δημοσθ. Ναυσιμάχου). — Ἐὰν δ' ἀπέθνησκεν ὁ ἐπίτροπος πρὸ τῶν πέντε ἐτῶν, ὁ ὀρφανὸς ἠδύνατο ν' ἀσκήσῃ κατὰ τῶν κληρονόμων του τὴν δίκην βλάβης. — Ἡ περὶ λογοδοσίας δίκη τοῦ ὀρφανοῦ (γραφὴ ἐπιτροπῆς) ἦτο ἰδιωτική.

125. Ἐὰν ὁ πατὴρ ὑπὸ γήρως ἢ νόσου παρανοήσῃ, ὁ νόμος οὐκ ἔῃ τοῦτον τὰ ἑαυτοῦ δοῦναι (Υπερείδ. Ἀθηνογ. 8, 1, κ.λπ. Ἰσαίου - Φιλοκτ. 21, ἡ φαρμάκων ἢ γυναικὶ πειθόμενος, Δημοσθ. Στεφ. 11, 14, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 35, 56, κ.λπ.). — Πρὸς τοῦτο ἤσκειτο ἡ γραφὴ παρανοίας, δι' ἧς ἐτίθετο φραγμὸς εἰς τὸν πρεσβύτερον πρὸς σύνταξιν διαθήκης, ἢ πρὸς υἱοθεσίαν, ἢ πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἐνέργειαν, ἐμβάλλουσιν εἰς κίνδυνον τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἰοφῶν ἤσκησε τὴν περὶ παρανοίας γραφὴν κατὰ τοῦ πατρὸς του Σοφοκλέους, τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος τραγωδοῦ, ζητήσας ἀπὸ τὸ φρατορικὸν δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆλθῃ ἡ δίκη, νὰ κηρυχθῇ ὁ πατὴρ του Σοφοκλῆς εἰς κατάστασιν ἀπαγορεύσεως λόγῳ γήρατος. Κληθέντος τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὅπως διατυπώσῃ τὰς ἀντιρρήσεις του ἐπὶ τῆς γραφῆς τοῦ υἱοῦ, ἤρκεσθη οὗτος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀβασίμου αὐτῆς, νὰ ἀναγνώσῃ ἐνώπιον τοῦ φρατορικοῦ δικαστηρίου, τὴν πρότινος, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν, συντελεσθεῖσαν τραγωδίαν του «Ὁ Οἰδίπους ἐπὶ Κόλωνῳ». Ἡ ἀνά-

126. Τοὺς Ἀρεοπαγίτας κολάζειν τοὺς ἀσώτους.

127. Ἐπιμέλεια Ἀρχοντος. Ὁ Ἀρχων ἐπιμελείσθω τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν οἰκῶν τῶν ἐξερημουμένων καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι μένουσιν ἐν τοῖς οἰκοῖς τῶν ἀνδρῶν τῶν τεθνηκότων φάσκουσαι κυεῖν. τούτων ἐπιμελείσθω καὶ μὴ ἐάτω ὑβρίζειν μηδένα περὶ τούτους. ἐὰν δέ τις ὑβρίζη ἢ ποιῇ τι παράνομον, κύριος ἔστω ἐπιβάλλειν κατὰ τὸ τέλος. ἐὰν δὲ μείζονος ζημίας δοκῇ ἄξιος εἶναι, προσκαλεσάμενος πρόπεμπτα καὶ τίμημα ἐπιγραψάμενος, ὅ τι ἂν δοκῇ αὐτῷ, εἰσαγαγέτω εἰς τὴν ἡλιαίαν. ἐὰν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία περὶ τοῦ ἀλόντος ὅ τι χρὴ αὐτὸν παθεῖν ἢ ἀποτίσαι.

128. Κληρονομικά. Ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν.

129. Ἐξ ἀδιαθέτου. Ὅστις ἂν μὴ διαθέμενος ἀποθάνῃ, ἐὰν μὲν παῖδας κατὰ λῆπην θηλείας σὺν ταύτῃσι. Ἐὰν δὲ μὴ, τοὺς δε κυρίους εἶναι τῶν χρημάτων. Ἐὰν δὲ ἀδελφοὶ ὧσιν ὁμοπάτορες, καὶ ἐὰν παῖδες ἐξ ἀδελφῶν γνήσιοι, τὴν τοῦ πατρὸς μοῖ-

γνωσις αὐτῆς ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα γ' ἀπορριπθῇ ἢ περὶ παρανοίας γραφή, καὶ νὰ δοθῇ εὐκαιρία εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τὸ πυκνότατον ἀκροατήριον γ' ἀποθεώσῃ τοῦτον καὶ νὰ τὸν προπέμψῃ, ὥσπερ ἐκ θεάτρου μετὰ κρόπου καὶ βοῆς (Ἀριστοτ. *Ῥητορική*, I, 15).

126. Ὅτι δὲ τοὺς ἀσώτους τὸ πάλαιον ἀνεκάλουντο οἱ Ἀρεοπαγίται, καὶ ἐκόλαζαν, ἱστέ-
ρησε Φανόδημος καὶ Φιλόχορος, ἄλλοι τε πλείους (Ἀθηναῖος Δ.).

127. *Δημοσθ. Μακάρι*. 75 σελ. 1016. Ἐπιμελεῖται δὲ ὁ Ἀρχων καὶ τῶν γυναικῶν, αἱ ἂν φῶσιν ἐπ' ἀνδρὸς τελευτῇ κύειν. Ἔστι δ' ἐκδύναμις οὗτος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀριθμεῖται (Πολυδ. *Η*. 89). — Πρόπεμπτα, ἦτοι ἐντὸς πέντε ἡμερῶν.

128. Εὐδοκίμησε δὲ (ὁ Σόλων) κἂν τῷ περὶ διαθηκῶν νόμῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν (Πλουτ. *Σόλ.* XXI). — Ἴδε θέμα 135.

129. Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 22, Ἀγνίου 1, 11. — Κατὰ τὴν προκειμένην διάταξιν, ἡ περιουσία, τοῦ ἄνευ ἀρρένων τέκνων ἀποβιοῦντος πατρὸς, περιήρχετο εἰς τὰς θυγατέρας του, ἐπικλήρους καθισταμένας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νυμφευθῶσι τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς των. — Ἐὰν ὁ ἀποβιώσας κατέλιπεν υἱούς, ἡ περιουσία περιήρχετο εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα τῶν τυχόν προαποβιωσάντων υἱῶν, κατὰ ρίζας κληρονομούντων, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐὰν συντρέχωσι καὶ θυγατέρες τοῦ θανόντος, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπεχρεοῦντο νὰ προικίσωσιν αὐτάς, ἐπιπροίκους καθισταμένας, κατὰ λόγον τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν ἀντοχῆς (Δημοσθ. *Βοιωτ.* Β'. 19, σελ. 1014, κ.λπ.). — Ἐὰν δὲν κατέλιπεν οὔτε υἱούς, οὔτε θυγατέρας, ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἀδελφόπαιδας κατὰ ρίζας κληρονομούντας. Ἐὰν δὲν συντρέχουν τοιοῦτοι καλοῦνται αἱ ὁμοπάτριαι ἀδελφαὶ καὶ οἱ ἐκ τούτων παῖδες. Ἐλλείψει τούτων ἐκαλοῦντο ἐν τρίτῳ γένει οἱ ἀνεψιοὶ (ἦτοι ἐξάδελφοι) καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν (ἦτοι μέχρι τοῦ πέμπτου βαθμοῦ). Ἐλλείψει δὲ καὶ τούτων, ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς πρὸς μητρὸς τοῦ θανόντος συγγενεῖς του, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν πατρικῶν κληρονόμων. Ἐλλείψει δὲ καὶ τούτων, περιέρχεται εἰς τὸν ἐφεξῆς ἐγγύτερον πατρικὸν συγγενῆ (Ἰσαίου - Ἀγνίου, 1, 2, Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 22), κληρωστὴν καλούμενον. — Ὁ

αν λαγχάνειν. Ἐάν μὴ ἀδελφοὶ ὦσιν ἢ ἀδελφῶν παῖδες ἐξ αὐτῶν, κατὰ ταῦτά λαγχά-
νειν. Κρατεῖν δὲ τοὺς ἄρρενας, καὶ τοὺς ἐξ ἄρρένων, ἐάν ἐκ τῶν αὐτῶν ὦσιν, καὶ
ἐάν γένει ἀπωτέρω. Ἐάν δὲ μὴ ὦσι πρὸς πατρός μέχρις ἀνεψιαδῶν παίδων, τοὺς
πρὸς μητρός τοῦ ἀνδρός κατὰ ταῦτά κυρίου εἶναι. Ἐάν δὲ μὴ ἐτέρωθεν ᾗ ἐντὸς
οὗτων, τὸν πρὸς πατρός ἐγγυτάτω κύριον εἶναι.

130. Τοῖς νόθοις μέχρι πέντε μνῶν καταλιμπάνειν.

131. Γνησίας μὲν οὖσης θυγατρός, νόθου δὲ υἱοῦ, μὴ κληρονομεῖν τὸν νόθον
τὰ πατρῶα.

132. Ἄπαντας τοὺς γνησίους υἱοὺς ἰσομοίρους εἶναι τῶν πατρώων.

133. Τοῦ μέρους ἕκαστον λαγχάνειν.

134. Ἐάν ποιησαμένῳ παῖδες ἐπιγένωνται, τὸ μέρος ἐκάτερον ἔχειν τῆς οὐσίας
καὶ κληρονομεῖν ὁμοίως ἀμφοτέρους.

πατήρ: Ὅπως καὶ ἐν Κρήτῃ, οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις φαίνεται ὅτι ὁ πατήρ δὲν ἐκληρονόμει τὸν θνή-
σκοντα υἱὸν (περὶ τούτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις). ἐνῶ δὲ ἀντιθέτου ἡδύνατο νὰ κληρονομήσῃ
ὁ θεῖος ἐάν συνεζεύγνυτο τὴν ἐπίκληρον θυγατέρα τῆς θνήσκουσας. Ἐάν ὁ ἀποβιώσας κατέλιπε
ἐγγονὴν ἐξ υἱοῦ, καὶ ἐγγονὴν ἐπίσημην ἐξ ἐτέρου υἱοῦ, καθίσταται ἐκληρονόμος κατ' ἰσομοίρην,
χωρὶς νὰ ὑφίσταται ἀπικλεισμός τῆς ἐγγονῆς, ὅσοι ὁ πατήρ αὐτῆς ἀπέκτησε δικαίωμα κληρονο-
μίας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου δὲν ἐκαλοῦντο εἰς τὴν κληρονομίαν οὔτε ὁ ἐκ θυγα-
τρός προερχόμενος ἐγγονός, οὔτε ἡ ἐξ αὐτῆς ἐγγονή. Ἐκκληστοὶς ἐκαλοῦντο οἱ ἐγγύτεροι ἐξ αἵ-
ματος συγγενεῖς, καὶ εἰς τὴν διαδοχὴν καλούμενοι, συγγενεῖς δὲ οἱ ἐκ πλαγίου μὲν ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ
γένος ἀνήκοντες, οἵτινες ἐλλείψει ἀγχιστέων ἐκαλοῦντο εἰς τὴν κληρονομίαν, ἀνεψιαδοὺς ὁ υἱὸς
τοῦ πρώτου ἐξαδέλφου, θυγατριδοὺς ὁ υἱὸς τῆς πρώτης ἐξαδέλφης, ἀνεψιοὶ ἐνίοτε ἐκαλοῦντο οἱ
ἐξαδελφοί, καὶ χηρωσταὶ οἱ ἀπώτεροι συγγενεῖς, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἐλλείψει ἐγγυτέρων (Ὁμήρ.
'Ιλ. Ε. 158, Ἡσιόδου Θεογόν. 607). — Ἐάν δὲν ὑπῆρχον συγγενεῖς, ἢ ἐάν ὁ ἀποθανὼν δὲν κατέ-
λιπε διαθήκην, νόμῳ τῷ ἄρχοντι τῶν οἴκων, ὅπως ἂν μὴ ἐξερημῶνται, προστάττει (Ἰσαίου - Ἀ-
πολλοδ. 31).

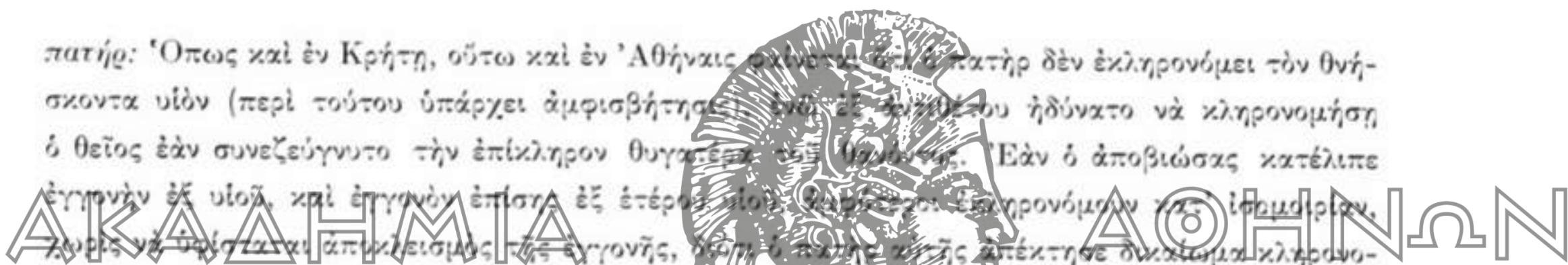
130. Τὸ ἀργύριον δὲ τοῖς νόθοις διὰ χειρὸς ἐδίδοσαν, ἐπειδὴ οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς κληρονομεῖν
(Σουΐδας). — Νοθεῖα τὰ τοῖς νόθοις διδόμενα ἐκ τῶν πατρώων οὕτω καλεῖται· ᾗ δὲ μέχρι χιλίων
δραχμῶν (Σουΐδας).—Καὶ τοῦτο, διότι, νόθῳ δέ, μηδὲ νόθῃ μὴ εἶναι ἀγχιστεῖαν, μήτε ἱερῶν, μήθ'
ὁσίων ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος (Δημοσθ. Μακάροτ. 51, σελ. 1067).

131. Ὁ νόθος δὲν κληρονομεῖ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει γνησία θυγάτηρ. Τῶν δὲ πατρώων οὐδ'
ἀκαρεῖ μέτεστί σοι, νόθος γάρ εἰ καὶ οὐ γνήσιος (Ἀριστοφ. — Ἰδε καὶ Ἀρποκρ. λ. Νοθεία).

132. Ἄπαντας τοὺς γνησίους ἰσομοίρους εἶναι τῶν πατρώων (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 25).

133. Ἰσαίου - Ἀγνίου 23, Δικαιογ. 6. Ἰδε προηγουμένην σημείωσιν.—Ἐπὶ πλειόνων κλη-
ρονόμων, διαφοροτρόπως συντρεχόντων, ἕκαστος ἐλάμβανε τὸ ἀνήκον αὐτῷ, οὕτω οἱ κατὰ ρίζας
κληρονομοῦντες δὲν ἐλάμβανον ὅσα οἱ κατὰ κεφαλὰς.

134. Ἐάν μετὰ τὴν υἱοθεσίαν ἀποκτήσῃ ὁ θετός πατήρ ἴδια γνήσια τέκνα, ταῦτα συγ-
κληρονομοῦν ἐξ ἴσου μετὰ τῶν θετῶν. — Καὶ διαρρήδην ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ἐάν ποιησα-

135. Ἐκ διαθήκης. Ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις τὰ αὐτοῦ, ἂν θηλείας γνησίας καταλίπη, ἐπὶ ταύταις (α). Τὰ νομικὰ πρόσωπα διατίθενται (β). Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνήλικοι δὲν διατίθενται (γ).

136. Τὰς μὲν ὑπὲρ τῶν πατρώων ἐκδοθείσας καὶ συνοικούσας ἀνδράσι γυναῖ-

μένω παῖδες ἐπιγένωνται τὸ μέρος ἐκάτερον ἔχειν τῆς οὐσίας καὶ κληρονομεῖν ὁμοίως ἀμφοτέρους, εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικὸς, τοῦτον κληρονομεῖν τῶν ἐαυτοῦ (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 63).

135. Ὁ ἔχων μόνον θυγατέρας καὶ ὄχι υἱοὺς ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του ὥςτιν βούλεται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νυμφεύωνται αὐτάς. — Καὶ τῷ μὲν πατρὶ αὐτῆς, εἰ παῖδες ἄρρενες μὴ ἐγένοντο, οὐκ ἂν ἐξῆν ἄνευ ταύτης διαθέσθαι· κελεύει γὰρ ὁ νόμος σὺν ταύταις κύριον εἶναι δοῦναι, ἐὰν τῷ βούληται, τὰ ἐαυτοῦ (Ἰσαίου - Ἀριστοφ. 13). — Ἰδε *v. 1 Π. 35. 2, v. 30 Π. 28.2* καὶ *1 Νεαράν Ἰουστινιανοῦ* (α'). — Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 78 (β'). — Οἱ ἐνήλικες ἠδύνατο νὰ διαθέσουν τὴν περιουσίαν των, οἱ ἀνήλικοι καὶ αἱ γυναῖκες ἐστεροῦντο τοῦ δικαίουματος τούτου. (Ἰσαίου - Ἀριστοφ. 10). — Διαθήκη. Ἡ διαθήκη συνετάσσετο ἐν ἐγγράφῳ συνήθως δὲ ἐσφραγισμένη καὶ παρουσίᾳ μαρτύρων· παραδίδοτο εἰς φίλον ἢ ἄρχοντα, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι μυστική, ἢ νὰ γίνῃ ἐνώπιον ξένων (τὴν διαθήκην καὶ ὅτε παρὰ τῷ κηδεστῇ Χαιρέα, τῷ τὴν ἐτέραν αὐτοῦ ἀδελφὴν ἔχοντι, Ἰσαίου - Φιλοκτ. 17, 21, κ.λπ.), ἠδύνατο νὰ ἀνακληθῇ (ἐβουλήθη ταύτας τὰς διαθήκας ἀναλεῖν καὶ προσέειπε Πρωσιδίᾳ τὴν ἀρχὴν εἰσπαγκρεῖν, Ἰσαίου - Κλεονόμ. 14, 18, 21, κ.λπ.), ἢ καὶ νὰ συμπληρωθῇ (γράφει δ' ἐξῆν εἰς ἕτερον εἰ τι ἐβούλετο, καὶ μηδὲ τοῦθ' ἡμῖν ἀμφισβητήσιμον εἶναι, εἰ τοῖνυν καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, ὥς ἐκεῖνος ἐπανορθῶσαι τὰς διαθήκας ἐβούλετο κ.λπ., Ἰσαίου - Αἰσχυρ. 25, κ.λπ.) ἢ καὶ ν' ἀνακληθῇ ἀγράφως (διομολογησάμενος ὁ Εὐκτῆμων... ὥς οὐκέτι αὐτῷ κέρειτο ἡ διαθήκη... ἀποδίδονται ἄγρὸν κ.λπ., Ἰσαίου - Φιλοκτ. 33). — Ἐξεῖναι δοῦναι τὰ ἐαυτοῦ ἢ ἂν τις βούληται, ἐὰν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι, οὐχ ἔν' ἀποστερήσῃ τοὺς ἐγγυτάτῳ γένει τῆς ἀγχιστείας, ἀλλ' ἔν' εἰς τὸ μέσον καταθεῖς τὴν ὠφέλειαν ἐφάμιλλον ποιήσῃ τὸ ποιεῖν ἀλλήλους εὖ (Δημοσθ. Λεπτίν. 102 σελ. 488). — Ὑποχρεώσεις κληρονόμων. Οἱ κληρονόμοι ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐνταφιάσουν τὸν νεκρὸν κατὰ λόγον πρὸς τὴν προσωπικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτοῦ, νὰ τελοῦν τὰ καθωρισμένα μνημόσυνα, νομιζόμενα καλούμενα, (καὶ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς τοὺς πατέρας οὗτος βαδιεῖται, καὶ τελευτήσαντι αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου προγόνοις τὰ νομιζόμενα ποιήσῃ.... ἀλλὰ πρῶτον μὲν συγγενεῖς παρακαλέσας, ἔπειτα δὲ φράτερας καὶ δημότας, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιτηδεῖων ὅσους δύναιτο πλείστους. Ἰσαίου - Αστυφίλ. 7 - 8). — Ἐὰν παρέλειπον νὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, κατεδιώκοντο διὰ τῆς γραφῆς κακώσεως γονέων. Ὑπεχρεοῦντο ἐπίσης οἱ κληρονόμοι νὰ ἐξοφλήσουν τὰ χρέη τοῦ θανόντος, ἐφ' ὅσον ἐπῆρκει ἡ καταλειφθεῖσα περιουσία του καὶ ἡ ὑποθηκευμένη τοιαύτη (Δημοσθ. Νανσιμ. 12 ἐπ. σελ. 988, πρὸς Σπονδίαν, 10 σελ. 1030, πρὸς Κάλλιππον 14. σελ. 1240, κ.λπ.), ἐὰν δὲ ὁ ἀποθανὼν ἦτο ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου ἐξ οἰασδὴποτε αἰτίας, οἱ κληρονόμοι ὑπέκειντο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας μέχρι τῆς ἀποτίσεως τοῦ χρέους (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 33, σελ. 603), ἐπίσης ὑπέκειντο εἰς ἀτιμίαν καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος (Λυσίου - Ἀγοράτ. 1 ἐπ.) (γ').

136. Ὁ πατὴρ τῶν προικισθειῶν θυγατέρων, ἐφ' ὅσον δὲν συνέτρεχον υἱοὶ αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς. — Ἰδε Ἀριστοφ. Σφήκας 583.

κας, ἂν ὁ πατήρ αὐτῶν τελευτήσας μὴ καταλίπη αὐταῖς γνησίους ἀδελφούς, τοῖς γγγύτατα γένους ἐπιδίκους εἶναι.

137. "Οσοι μὴ ἐπεποίηντο ὥστε μήτε ἀπειπεῖν μήτ' ἐπιδικάσασθαι, ὅτε Σόλων εἰσῆει τὴν ἀρχήν, τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι εἶναι, ὅπως ἂν ἐθέλῃ, ἂν μὴ παῖδες ᾖσι γνήσιοι ἄρρενες, ἂν μὴ μανιῶν ἢ γήρων ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἔνεκεν, ἢ γυναικί πειθόμενος, ὑπὸ τούτων του παρανοῶν, ἢ ὑπ' ἀνάγκης, ἢ ὑπὸ δεσμοῦ καταληφθεῖς.

138. "Ο τι ἂν γνησίων ὄντων υἱῶν, ὁ πατήρ διαθῇται, ἐὰν ἀποθάνωσιν οἱ υἱεῖς πρὶν ἐπὶ διετὲς ἡβᾶν, τὴν τοῦ πατρὸς διαθήκην κυρίαν εἶναι.

139. Τοῖς ποιηθεῖσι μὴ ἐξεῖναι διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὔσι τοῦ ποιησαμένου.

139α. Ἀποκήρυξις. Τοὺς γονέας κυρίους εἶναι ἀποκηρῦξαι.

137. Δημοσθ. Στεφάν. Β' 14 σελ. 1133, Ὀδυσσεύς 30, Ἰσαίου - Μενεκλ. 1, 13, 19, Ἰσαίου - Νικοστρ. 14, Ἰσαίου - Φιλοκτήμ. 9. — Οὐδ' ἂν ἴσταντο, κήριός ἐστι τὰ αὐτοῦ διαθέσθαι, ἐὰν μὴ εὖ φρονῇ· νοσοῦντα δὲ ἢ φαρμακῶντα ἢ γυναικὶ πειθόμενον ἢ ὑπὸ γήρων ἢ ὑπὸ μανιῶν ἢ ὑπὸ ἀνάγκης τινὸς καταληφθέντα ἄκυρον κληρονομίαν εἶναι οἱ νόμοι (Δημοσθ. ἀπάνθι, Ἰσαίου - Κλεοφύμ. 19, 43, κ.λπ.). — Οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν εἰδὲ ἀπὸ τῶν δόσεων ἐφῆκεν, ἀλλ' εἰ μὴ νόσων ἔνεκεν ἢ φαρμάκων ἢ δεσμῶν ἢ ἀνάγκῃ κατασχεθεῖς γυναικί πειθόμενος· εὖ πάνυ καὶ προσηκόντως τὸ πεισθῆναι παρὰ τὸ βέλτιστον εἶδέν· ἡ γὰρ φύσις τοῦ βιασθῆναι διαφέρειν, ἀλλ' εἰς ταῦτό τὴν ἀπάτην τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῷ πόνῳ τὴν ἡδονὴν θέμενος, ὥς οὐχ ἤττον ἐκστῆσαι λογισμὸν ἀνθρώπου δυναμένων (Πλουτ. Σόλ. XXI).

138. Ἡ ὑπὲρ τρίτων διαθήκη τοῦ ἔχοντος τέκνα πατρός, ἰσχυροποιεῖται, ἐὰν ταῦτα ἀποθάνωσι μέχρι δύο ἐτῶν μετὰ τὴν ἡβην, ἥτοι ἐὰν ἀποθάνωσι πρὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἐπίσης ἡδύνατο νὰ γράψῃ ὁ πατήρ ἐν τῇ διαθήκῃ, εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικός, τοῦτον κληρονομεῖν τῶν ἑαυτοῦ (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 7, κ.λπ.). — Ἰδε r. 1 Εἰσηγ. 2. 13 καὶ r. 1 Π. 28. 3. — Ὁμοίως κατωτέρω θέμα 179.

139. — Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 113.

139α. — Ἀποκήρυξις (ἀπείπασθαι) καλεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ν' ἀποκηρύξῃ τὸ τέκνον του (Ἡροδότου 1. 59, Εὐριπίδ. Ἀλκιστ. 737). — Ὁ ἀποκήρυκτος διαφέρει τοῦ ἐκποιήτου (τοῦ εἰς υἰοθεσίαν διδομένου), ὅτι ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ ἀμαρτήματι ἐκβάλλεται, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ φύσει πατρὸς εἰς ἕτερον οἶκον δίδεται πρὸς θέσιν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνῆκε μόνον εἰς τὸν πατέρα, ὅστις κύριος εἶναι οὐ μόνον θέσθαι τὸ ὄνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν βούληται ἐξαλεῖψαι καὶ ἀποκηρῦξαι (Δημοσθ. Βοιωτόν, περὶ τοῦ ὀνόματος 39). — Ἡ ἀπόφασις τοῦ πατρὸς, ἔδει νὰ τύχῃ δικαστικῆς κυρώσεως (Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 30, Πλάτων. Νόμοι XI. 928, Λουκιαν., Ἀποκηρύττ. 8), καὶ νὰ γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸ κοινὸν διὰ κήρυκος (Πλάτων. — Νόμοι XI. 928). — Ἡ ἀποκήρυξις ἐρρήγνυε πάντα δεσμὸν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ πάσης τῆς οἰκογενείας, ἐστέρει δὲ τὸν ἀποκηρυττόμενον τῆς τε ἀγχιστείας καὶ τῆς κληρονομίας (Διογυσ. Ἀλικαρν. 11. 26), οὐχ ἤττον ἡδύνατο νὰ ἀνακληθῇ ὑστέρως (Λουκιαν. Ἀποκηρυττ. 9, ἴδε ἐντοσούτῳ αὐτ. 10). — Ἐὰν ὁ ἀπο-

140. Ἐξαίρετον. Ἐξαίρετον δ' ἡμῖν γενομένην τὴν οἰκίαν.

141. Ἀγωγή κλήρου. Κληροῦν δὲ κλῆρον καὶ ἐπικλῆρον, ὅσοι εἰσὶ μῆνες, πλὴν τοῦ Σκιροφοριῶνος, ἐπίδικον δὲ κλῆρον μὴ ἔχειν.

142. Ἐάν δ' ἐπιδεδικασμένου ἀμφισβητῇ τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐπικλήρου, προσκαλείσθω τὸν ἐπιδεδικασμένον πρὸς τὸν ἄρχοντα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων δικῶν παρακαταβολὰς δ' εἶναι τῷ ἀμφισβητοῦντι. ἐάν δὲ μὴ προσκαλεσάμενος ἐπιδικασθῇ, ἀτελὴς ἔσται ἡ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου. ἐάν δὲ μὴ ζῇ ὁ ἐπιδικασάμενος τοῦ κλήρου, προσκαλείσθω κατὰ ταύτά, ὃ ἡ προθεσμία μήπω ἐξήκῃ τὴν δ' ἀμφισβήτησιν εἶναι τῷ ἔχοντι, καθότι ἐπεδικάσατο οὗ ἂν ἔχῃ τὰ χρήματα.

κηρυττόμενος ἦτο ἀνῆλικος, ὁ Ἄρχων ἐφρόντιζε περὶ τοῦ διορισμοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ. — Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ρητῶς ἀναφέρεται ὅτι δὲν ἀναγνωρίζεται αὕτη (ν. 8. Κ. 8. 46/47, ἐν Βασ. 31.2.8).

140. Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτὸν περὶ προικός, 60, σελ. 1026. — Πρωτοτόκια. Δὲν ἀναγνωρίζοντο ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος. Εἰς τὸν πρωτότοκον ἐξαιρετικῶς παρείχετο τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ πρῶτος τὸν κλῆρον αὐτοῦ (Δημοσθ. Φορμίων. 11 σελ. 947), νὰ συνεχίζῃ τὰς παραδόσεις τοῦ οἴκου, καὶ νὰ μετέχῃ ἐνταφίσεων ἡμῶν, παρασχεθεῖσιν εἰς τὸν πατέρα.

141. Ἴδε θέμα 95.

142. Δημοσθ. Πρὸς Μάκαρτ. 16 σελ. 1051, 1052. — Ἀμφισβήτησις μὲν, ὅστις ἀμφισβητεῖ κλῆρον κατὰ γένος ὡς ὄντος υἱοῦ τοῦ τελευτήσαντος, παρακαταβάλλει δὲ ὅστις ἀντιλέγει ὡς αὐτὸς δικαιότερος ὢν ἔχειν τὸν κλῆρον ἐξ ἀρχαιοτάτης ἢ διαθηκῶν παρακατέβαλλε δὲ τῆς οὐσίας τὸ δέκατον, ὡς προσεισοίσων ἐάν ἡττηθῇ. Διαμαρτυρία δὲ, ὅστις διαμαρτυροῖτο μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον ὡς ὄντος υἱοῦ. ἐπίσκηψις δὲ, εἰ τὸν κλῆρον διαμαρτυρίαν ὡς ψευδῆ αἰτιῶτο (Πολυδ. Η. 32, 33). — Προσεκαλέσαντο τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰς διαδικασίαν τοῦ κλήρου τοῦ Ἀγνίου, φάσκοντες τὸν νόμον κελεύειν παρὰ τοῦ ἐπιδεδικασμένου καὶ ἔχοντος τὸν κλῆρον προσκαλεῖσθαι, ἐάν τις βούληται ἀμφισβητεῖν ἢ παρακαταβάλλειν βούλεται τοῦ κλήρου τοῦ Ἀγνίου ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ διαθήκας, οὐκ ἐτόλμησε παρακαταβαλεῖν (Δημοσθ. Μακαρτ. 5, 7, σελ. 1051, 1052, Ἰσαίου - Νικοστρ. 10). — Διαδικασία. Οἱ οἰκεῖοι κληρονόμοι κατελάμβανον τὴν κληρονομίαν ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ κληρονομουμένου (οἱ γνήσιοι παῖδες ἀνεπίδικα ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρῶα, Ἰσαίου - Πύρρον 59, καὶ τὰ τῶν πάππων παραδίδονται τοῖς ἐγγόνους, Ἰσαίου - Κίρωνος 32), ἢ ἐγκατάστασις τούτων ἐκαλεῖτο ἐμβατεία, ἐάν οἱ ἀναγκαῖοι οὗτοι κληρονόμοι παρημποδίζοντο παρὰ τρίτου ἡσκειτο ἢ περὶ ἐξούλης δίκῃ, ἢ ἢ περὶ κακώσεως εἰσαγγελία (Ἰσαίου - Πύρρον 62), ταύτῳ καὶ διὰ τὴν ἐπικλῆρον (Ἰσαίου - Πύρρον 46 ἐπ.), δι' ἧς, οὐδὲν ἐπιτίμιον ἔπεστιν, οὐδὲ ἐάν μηδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγεῖλαντες μεταλάβωσιν, οὔτε πρυτανεῖα, οὔτε παράστασις οὐδεμία τίθεται (Ἰσαίου - Πύρρον 47). — Ἐξ ἀντιθέτου οἱ λοιποὶ κληρονόμοι, καὶ οἱ ἐξ υἱοθεσίας προσερχόμενοι, ὥφειλον νὰ ζητήσουν τὴν ἐπιδικασίαν τῆς κληρονομίας διὰ τοῦ Ἄρχοντος, κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν, πλὴν τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος (ἴδε προηγούμενον θέμα), ἢ ἐνέργεια αὕτη ἐκαλεῖτο λαγχάνειν τοῦ κλήρου (Δημοσθ. Στεφάν. Β. 23 σελ. 1136). — Μεθὸ δ' Ἄρχων (ἢ ὁ Πολέμαρχος, ἐάν ἐπρόκειτο περὶ ξένου ἢ μετοίκου, Δημοσθ. ἀνωτέρω) κατὰ τὴν κυρίαν ἐκκλησίαν ἐκάλει διὰ τοῦ κήρυκος, εἰ τις ἀμφισβητεῖν ἢ παρακαταβάλλειν βούλεται τοῦ κλήρου, καὶ ἐάν μὲν οὐδεὶς ἐνεφανίζετο διὰ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κληρονομίαν, ἐπεδικάζε ταύτην εἰς τὸν αἰτήσαντα,

143. Πέντε ἐτῶν δικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἐπειδὴν τελευτήσῃ ὁ κληρονόμος.

144. Ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς, ἢ ὢν ἂν κληρονόμος γένηται, ἄτιμος ἔσται.

145. Ἄταφοι νεκροί. Ὁς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας.

146. Τοὺς δ' ἀπογιγνομένους ἐν τοῖς δήμοις, οὓς ἂν μηδεὶς ἀναιρῇται, ἐπαγγέλλετο ὁ δήμαρχος τοῖς προσήκουσιν ἀναιρεῖν καὶ θάπτειν καὶ καθαίρειν τὸν δῆμον, τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἂν ἀπογένῃται ἕκαστος αὐτῶν. ἐπαγγέλλειν δὲ περὶ μὲν τῶν δούλων αὐτῷ δεσπότῃ, περὶ δὲ τῶν ἐλευθέρων τοῖς τὰ χρήματ' ἔχουσιν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ χρήματα τῷ ἀποθανόντι, τοῖς προσήκουσι τοῦ ἀποθανόντος ἐπαγγέλλειν. ἐὰν δὲ τοῦ δημάρχου ἐπαγγείλαντος μὴ ἀναιρῶνται οἱ προσήκοντες, ὁ μὲν δήμαρχος ἀπομισθώσάτω ἀνελεῖν καὶ καταθάψαι καὶ καθαῖραι τὸν δῆμον αὐθημερόν, ὅπως ἂν δύνωνται ὀλιγίστου. ἐὰν δὲ μὴ ἀπομισθώσῃ, ὀφειλέτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ. ὅτι δ' ἂν ἀναλώσῃ, διπλάσιον πραξάσθω παρὰ τῶν ὀφειλόντων· ἐὰν δὲ μὴ πράξῃ, αὐτὸς ὀφειλέτω τοῖς δημόταις. Τοὺς δὲ μὴ ἀποδιδόντας τὰς μισθώσεις τῶν τεμενῶν τῶν

ἐὰν δὲ ἐνεφανίζοντο ἀμφισβητήσεις παρ' ἐνὸς ἢ πλείονων προσώπων, ἀνεκρίνετο ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος βάσει τῶν ὑποβληθεῖσων προτάσεων, ἀντιγραφῶν καὶ ἀποδείξεων (Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 21, 30 ἐπ. σελ. 1173, 1175) καὶ παρεπέμπετο εἰς τὴν ἀντίθην δικαστήριον τοῦ δικαστηρίου τῆς Πλειάδας, ὑποχρεομένου ἐν μιᾷ συνεδριάσει νὰ ἐκδικάσῃ πᾶσας τὰς ἀμφισβητήσεις. Ἐὰν ἐκ τῶν πλείονων διαδίκων δὲν ἐνεφανίζετο εἷς, ἡ δίκη ἐπροχώρει διὰ τοῦ ἐμφανισθέντος, ἀλλ' ἐὰν ἦτο ὁ ἀντίδικος μόνον εἷς, καὶ δὲν ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν δίκην, ἐπεδικάζετο αὐτῷ ἡ κληρονομία (διέγραφεν ὁ ἄρχων κατὰ τὸν νόμον τὴν ἀμφισβήτησιν, Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 26 σελ. 1174). — Ὁ ἐρήμην δικασθεὶς, ἡδύνατο νὰ ἀσκήσῃ νέαν δίκην πρὸς ἀμφισβήτησιν τῆς κληρονομίας, ἐὰν ἦτο ἀπὸν λόγῳ ἀποδημίας (δημοσίᾳ ἀπειῖναι στρατευόμενον, Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 25 σελ. 1174), ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἔδει νὰ καταβάλλῃ τὴν παρακαταβολὴν καὶ νὰ κλητεύσῃ τὸν ἀντίδικον (Δημοσθ. Μακάριτ. 15 σελ. 1054). — Ἀλλ' ἡδύνατο νὰ μὴν ἐδικάζετο ἡ δίκη εὐθυδικία, ἀλλὰ νὰ ὑποβληθῶσιν ἀναβλητικαὶ ἐνστάσεις διὰ διαμαρτυρίας, μὴ εἶναι τὸν κλῆρον ἐπίδικον, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀνεστέλλετο ἡ πρόοδος τῆς δίκης (τὸ τῶν διαμαρτυριῶν γένος ἀποκλείει εἰσαγωγῆς ἕκαστα τῆς εἰς τὸ δικαστήριον, Δημοσθ. Λεωχάρ. 59 σελ. 1098).

143. Ἐὰν παρήρχετο ἄπρακτος ἡ πενταετής προθεσμία, ἐκαλοῦντο οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἐκ τῶν ἐγγυτέρων. (Ἰσαίου - Πύρρου, 58).

144. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 75.

145. Ἴδε βιβλ. Α' τίτλ. β' θέμα 4. — Ὁ ἐνταφιασμός ἐθεωρεῖτο ἱερὸς (Αἰλίου τοῦ Ποικ. Ἰστ. Ε. 14), καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἀναξίους γονεῖς. Ἡ παραμέλησις τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐθεωρεῖτο βαρὺ ἔγκλημα (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α' 54, σελ. 787 κ.λπ.). — Ἡ μὴ ταφή ἐθεωρεῖτο ὡς κατάρα· Κακὸς κακῶς ἄθαπτος ἐκπέσοι χθονὸς (Σοφοκλ. Αἴας).

146. Δημοσθ. Μακάριτ. 57, σελ. 1069. — Παρ' ἡμῖν ἐπίσης θεωρεῖται ὁ ἐνταφιασμός ἱερὸν καθῆκον, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ὑποχρεῶνται οἱ Δῆμοι (νῦν καὶ αἱ Κοινότητες) ὅπως θάπτωσιν ἰδίαις δαπάναις τοὺς μὴ ἔχοντας οἰκείους καὶ συγγενεῖς (Διάτ. τῆς 11 Σεπτ. 1836).

τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τῶν ἐπωνύμων, ἀτίμους εἶναι καὶ αὐτοὺς καὶ γένος καὶ κληρονόμους τοὺς τούτων, ἕως ἂν ἀποδῶσι.

147. *Ταφή αὐτοκτονοῦντος*. Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν ἀποκόπτειν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτομεν.

148. *Τάφοι*. Ἐπ' ἀλλότρια μνήματα μὴ βαδίζειν χωρὶς ἐκκομιδῆς.

149. *Τάφον μὴ ἐξαλείψειν, μηδ' ἀλλότριον νέκυν φέροιεν*.

150. *Διατυπώσεις πένθιμοι*. Τὸν ἀποθανόντα προτίσσεσθαι ἔνδον, ὅπως ἂν

147. *Αἰσχίν. Κτησιφῶντος*, 244. — Τὸ δὲ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρόν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίποννα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακὸν (*Ἀριστοτ. Ἠθικὰ — Νικομάχ. Γ. 11*, σελ. 1116a, *Αἰσχίν. Κτησιφ.* 636, 637, κ.λπ.).

148. *Τάφος*. — Οἱ δ' αὖ ἐκείνων ἔτι πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας (*Πλάτων. Μένως*, V. σελ. 315), βραδύτερον ὅμως οἱ νεκροὶ ἐνεταφιάζοντο ἐκτὸς τῆς πόλεως, συνήθως εἰς τὰς παρὰ τὰς πύλας αὐτῆς ὁδοὺς. — Οἱ ἀγρόται ἐνεταφιάζοντο συνήθως ἐντὸς τῶν κτημάτων των (*Δημοσθ. Εὐεργ. καὶ Μισῆρ*, 65 σελ. 1159), οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες, ἐκηδεύοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ἔξω τοῦ Κεραμεικοῦ (*Θουκυδ. Β. 34, Πανσαρ. Α. 29*), καὶ οἱ κεραυνόπληκτοι, οἵτινες, θεωρούμενοι ὡς ἱεροί, ἐνεταφιάζοντο ἐν τῷ χώρῳ ἐνθα ἐπλήγησαν (*Εὐριπ. Ἰγέρ.* 935), ἐν ᾧ οἱ δὲ ὠρισμένα ἐγκλήματα θανατοῦμενοι ἐστεφάνωντο τῆς ταφῆς (*Πλάτων. Θεμιστ.* 22, *Θουκυδ. Ι. 134*). — Οἱ παροὶ ἦσαν οἰκογενειακοὶ καὶ κοινοὶ ἅπασι τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας προερχομένοις (*Δημοσθ. Μακάρι.* 79 σελ. 1077), ὅσοι περ τοῦ γένους κοινωνοῦσι, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ταφή τινος ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ, ἀπετέλει ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἰσχυρὸν τεκμήριον περὶ τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν (*Δημοσθ. Εὐβοιῶν.* 28, σελ. 1307). — Ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ διατήρησις τῶν οἰκογενειακῶν τάφων ἐν καλῇ καταστάσει, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐκλεγῶσι μεταξὺ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, οἱ παραμελοῦντες τοὺς οἰκογενειακοὺς τάφους των (*Ξενοφ. Ἀπομνημ.* II. 2, 13). — Κατὰ διάταξιν τοῦ Σόλωνος, ἀπηγορεύετο ἡ ἀνέγερσις πολυτελῶν μνημάτων, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη συνήθως δὲν ἐτήρεῖτο (*Λυσίου — Διογείτ.* 21, *Δημοσθ. Στεφάν.* Α'. 79, σελ. 1125). — Ἐν ἀρχῇ ἡ σύζυγος μὴ ἀποσχιζομένη τοῦ οἴκου αὐτῆς διὰ τοῦ γάμου, θνήσκουσα, ἐθάπτετο εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τοῦ πατρός της τάφον, βραδύτερον ὅμως, κατὰ τὸν Θεόφραστον (περὶ Περιεργείας) ἐθάπτετο εἰς τὸν τάφον τοῦ συζύγου της, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐδηλοῦτο τὸ ὄνομα τῶν γονέων της. Τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἤδη ἐγεννήθη, προκειμένου περὶ συζύγου, ἀποθνησκούσης ἀτέκνου, οὕτω, ἀναφέρεται πατὴρ τοιαύτης, ὅστις ἠξίωσεν, ὅτι λυομένου τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου, ἔδει ἡ ἀτεκνος θυγάτηρ νὰ ταφῇ εἰς τὸν ἰδικὸν τοῦ οἰκογενειακὸν τάφον, ἀλλὰ τὸ Ἐφετεῖον Τζανὶ τῆς Ἰταλίας, ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν τοῦ πατρός, δεχθὲν ὅτι διὰ τοῦ γάμου τίκτεται ἰδιάζουσα σχέσις μεταξὺ τῶν συζύγων, καθ' ἣν ἀναπτύσσονται δεσμοὶ στοργῆς καὶ προσωπικαὶ σχέσεις, ἐμπνεόμεναι ὑπὸ ὑψηλῶν ἠθικῶν ἰδεῶν, δικαιώματος καὶ καθήκοντος πίστεως καὶ βίου κοινοῦ (*Νομικὴ Ἐπιθεώρ. Ζέπου Α.* σελ. 539).

149. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν. — Κατὰ τὸ ῥωμ. δίκαιον ἡ παραβίασις τάφου ἐπιφέρει ἀτιμίαν (*ν. 1 Π. 47. 12*). — Ἴδε καὶ *Βασ. 60. 23 καὶ 59. 1*.

150. *Δημοσθ. Μακάρι.* 62. — Ὁ νεκρὸς ἐξετίθετο εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἐνετα-

βούληται. ἐκφέρειν δὲ τὸν ἀποθανόντα τῇ ὑστεραίᾳ, ἢ ἂν προθῶνται, πρὶν ἥλιον ἐξέχειν. βαδίζειν δὲ τοὺς ἄνδρας πρόσθεν, ὅταν ἐκφέρονται, τὰς δὲ γυναῖκας ὀπίσθεν. γυναῖκα δὲ μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ τοῦ ἀποθανόντος μηδ' ἀκολουθεῖν ἀποθανόντι, ὅταν εἰς τὰ σήματα ἄγῃται, ἐντὸς ἐξήκοντ' ἐτῶν γεγονυῖαν, πλὴν ὅσαι ἐντὸς ἀνεψιαδῶν εἰσι· μηδ' εἰς τὰ τοῦ ἀποθανόντος εἰσιέναι, ἐπειδὴν ἐξενεχθῇ ὁ νέκυς, γυναῖκα μηδεμίαν πλὴν ὅσαι ἐντὸς ἀνεψιαδῶν εἰσι, καὶ πρὸς τὸ μνήμα ἀκολουθεῖν τὰς αὐτὰς ταύτας.

151. Ἐξιέναι ἱματίων τριῶν μὴ ἐχούσας κελεύει. Μηδὲ βρωτὸν ἢ πότον πλείονος ἢ ὀβολοῦ φερομένην, μηδὲ κάνητα πηχιαίνου μείζονα. Μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἀμάξῃ κομιζομένην, λύχνου προφαίνοντος. Ἀμυχὰς δὲ κοπτομένην καὶ τὰ θρηνεῖν πεποιημένα καὶ τὸ κωλύειν ἄλλον ἐν ταφαῖς ἐτέρων ἀφεῖλε.

152. Μὴ συντιθέναι πλεόν ἱματίων τριῶν.

153. Θυσίαι πρὸς νεκρὸν. Μὴ ἐναγίζειν βοῦν.

154. Τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς ἐν Ἀκροπόλει, ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος φέρειν χοῖνικα κριθῶν, καὶ πυρῶν ἐτέραν, καὶ ὀβολόν.

155. Μνημόσυνα. Τοὺς παῖδας ἢ τοὺς κηδεμόνας, ἐπειδὴν ἀποθάνωσιν οἱ γονεῖς, ὅπως τῶν νομιζομένων τύχῳσι, παρασκευάζειν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

φιάζετο δὲ τὴν ἐπομένην πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὴν ἐκφορὰν προηγούντο οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν, ἐκ τούτων δὲ, μόνον αἱ στενωτέραι συγγενεῖς, καὶ αἱ ὑπερεξηκοντούτιδες, ἡδύναντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ, καὶ νὰ συνοδεύουσι τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

151. Ἴδε Κικέρωνος περὶ νόμων, βιβλ. 2, κεφ. 23. — Ἴδε καὶ ν. 3 Κ. 3. 44, Αἰνεϊάδ. Βιργιλίου βιβλ. 4 στίχ. 672. — Οὔτε δὲ κόσμια, οὔτε δὲ τοιοῦτο δεῖ συνθάπτειν, ὅπερ οἱ ἀπλούστεροι ποιοῦσι. (ν. 14 § 5 Π. 11. 7 ἐν Βασ. 59.1.10).

152. Ὑπῆρχε συνήθεια ὅπως μετὰ τῶν νεκρῶν θάπτονται καὶ πάντα τὰ ἱμάτια τοῦ θανόντος, διὰ τοῦ νόμου τούτου τοῦ Σόλωνος ἀπηγορεύθη τοῦτο.

153. Ἐπίσης ὁ νόμος οὗτος κατήργησε τὴν συνήθειαν ὅπως, καὶ ἅμα τῇ κηδεύσει, καὶ κατὰ τὰ ὕστερον τελούμενα μνημόσυνα (ἐναγίσματα, κτερίσματα, προθέσεις, ἐκφοραί, ἑνατα τριακάδες, γενέσια, νεκύσια, (Πολυδ. Γ'. 102), θυσιάζεται βοῦς.

154. Τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν Ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος φέρειν χοῖνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἐτέραν καὶ ὀβολόν, καὶ ὅτε ἂν παιδάριον γένηται, τὸ αὐτὸ τοῦτο (Ἀριστοτ. Οἶκον. Β. 4 σελ. 1347α).

155. Ἰσαίου — Φιλοκτήμ. 10, Μετεκλ. 36. — Οἱ δὲ νόμοι καὶ ζῶντας ἀναγκάζουσι τοὺς παῖδας τοὺς γονεῖς τρέφειν, καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνωσιν, ὅπως τῶν νομιζομένων τύχῳσι, παρασκευάζουσιν; (Δημοσθ. Τιμοκρ. 107, σελ. 733). — Καὶ νῆ Δία, ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν Ἀρχόντων δοκιμασίαις (Ξενοφ. Ἀπομνημον. Β. β, 13).

156. Κατοιχομένους χοάς (ἐναγίσματα) ποιεῖν τοὺς προσήκοντας ἐν ταῖς καθηκούσαις ἡμέραις.

157. Ἐμπράγματα. Μέγεθος ιδιοκτησίας. Μὴ κτᾶσθαι γῆν, ὁπόσῃν ἂν βούληται τις.

158. Γειτονικά δίκαια. Ὅπου μὲν ἐστὶ δημόσιον φρέαρ ἐντὸς ἱππικοῦ, χρῆσθαι τούτῳ... ὅπου δὲ πλεῖον ἀπεῖχε, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον.

159. Ἐάν τις φρέαρ παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, ὀργυιὰν ἀπολιπεῖν.

160. Ἐὰν δὲ ὀρύξαντες ὀργυιῶν δέκα βάθος παρ' ἑαυτοῖς μὴ εὕρωσιν ὕδωρ, τότε λαμβάνειν παρὰ τοῦ γείτονος, ἐξάχουν ὕδριαν δις ἐκάστης ἡμέρας.

161. Πυρὰν καὶ τύμβον νέον τῷ ἄλλοτρίῳ οἴκῳ μὴ παραβάλλειν ἐγγυτέρω τῶν ἐξήκοντα ποδῶν.

162. Ἐάν τις τάφρον ἢ βόθρον παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, ὅσον τὸ βάθος αὐτοῦ ἦ, τοσοῦτον ἀπολείπειν.

163. Ἐάν τις αἵμασιὰν παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, τὸν ὅρον μὴ παραβαί-

156. Ἰδε *Λημοσθ. Μάχαρι*, 67 *De leg.* 1972. — *Κικέρων. ΧΑΤΟΥ ΡΗ* βιβλ. 3, κεφ. 16. — Τὰ μνημόσυνα ταῦτα ἐγένοντο ὅπως ἐξομαλύνοντες αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων δι' ἐμπραγμάτων καθ' ὠρισμένας ἡμέρας. — Ἰδε καὶ *Βιργιλ. Αἰνείαδα* στιχ. 213.

157. Διότι μὲν οὖν ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἢ τῆς οὐσίας ὁμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες εἶναι καὶ Σόλων ἐνομοθέτησε, καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος, ὃς κωλύει κτᾶσθαι γῆν, ὁπόσῃν ἂν βούληται τις..... ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως, αὐτάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν οὐκ ἀπειρός ἐστιν, ὥσπερ Σόλων φησὶ ποιήσας, πλούτου δ' οὐδὲν τέρας πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται. — Κεῖται γὰρ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· οὐδὲν γὰρ ὄργανον ἀπειρον οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης, οὔτε πλήθει οὔτε μεγέθει, ὁ δὲ πλοῦτος ὀργάνων πλήθός ἐστιν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν (*Ἀριστοτ. Πολιτ. I. 8, σελ. 1256β*).

158. Ὁ Σόλων ἔγραψε τὸν νόμον τοῦτον, ἐπεὶ δὲ πρὸς ὕδωρ, οὔτε ποταμοὺς ἐστὶν ἀεννάοις, οὔτε λίμναις τισὶν οὔτε ἀφθόνοις πηγαῖς ἢ χώρᾳ διαρκῆς, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι φρέασι ποιητοῖς ἐχρῶντο. — Τὸ δ' ἱππικὸν διάστημα τεσσάρων ἦν σταδίων (*Πλουτ. Σόλ. XXIII*).

159. Ἐτάχθη τοῦτο ἵνα μὴ βλάβηται ὁ γείτων, ἐὰν τυχὸν προὔπῃρχε φρέαρ αὐτοῦ.

160. *Πλουτ. Σόλ. XXIII*. — Ἐξάχουν, ἤτοι περιλαμβάνουσιν ἐξ χοάς. — Κατὰ τὸ ρωμ. δ. (ν. 1 § 23 Π. 39. 3) θεωρεῖται ὡς οἶονεὶ δουλεία ἢ χρῆσις γειτονικοῦ ὕδατος, γενομένη ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἄνευ συμβάσεως, ἢ λάθρα ἢ βία νομεῖς.

161. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐτέθη ἕνεκα τοῦ φόβου πυρκαϊᾶς. — Ἡ διάταξις αὕτη περιελήφθη καὶ εἰς τὴν Δωδεκάδελτον.

162. *Πλουτ. Σόλ. XXIII. 19*. — Ἦτοι ἐὰν σκάψῃ τις τάφρον ἢ λάκκον πλησίον γειτονικοῦ κτήματος, ὑποχρεοῦται νὰ ἀφίνη ἀπόστασιν, ἴσην πρὸς τὸ βάθος τοῦ λάκκου ἢ τῆς τάφρου.

163. Ὁ νόμος οὗτος τοῦ Σόλωνος μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν Δωδεκάδελτον. Περιλαμβάνεται ἐν ν. 13 Π. 10. 1, Βασ. 58.9.13.

ειν. Ἐάν δὲ τειχίον, πόδα ἀπολείπειν, ἐάν δὲ οἶκημα δύο πόδας, καὶ ἐάν φρέαρ, ὀργυιάν.

164. Εἰ δέ τις ἐν ἀγρῷ βούλοιτο κτίσαι τόξου βολὴν ἀπὸ τοῦ ἀγρογείτονος ἀπέχετω ὀργυιάν.

165. Ἐλαίαν δὲ καὶ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας.

166. Στοιχάδας.

167. Μελισσῶν σμήνη καθιστάμενον, ἀπέχειν τῶν ὑφ' ἐτέρου πρότερον ἰδρυμένων πόδας τριακοσίους.

168. Ἐκρίζωσις ἐλαίας. Ἐάν τις ἐλάαν Ἀθήνησιν ἐξορύττη, ἐάν μὴ εἰς ἱερὸν Ἀθηναίων δημόσιον ἢ δημοτικόν, ἢ ἑαυτῷ χρῆσθαι μέχρι δυοῖν ἐλάαιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκάστου, ἢ ἐπὶ ἀποθανόντα δέῃ χρήσασθαι, ὀφείλειν ἑκατὸν δραχμὰς τῷ δημοσίῳ τῆς ἐλάας ἐκάστης. τὸ δὲ ἐπιδέκατον τούτου τῆς θεοῦ εἶναι. ὀφειλέτω δὲ καὶ τῷ ἰδιώτῃ τῷ ἐπεξιόντι ἑκατὸν δραχμὰς καθ' ἐκάστην ἐλάαν. τὰς δὲ δίκας εἶναι περὶ τούτων πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὧν ἕκαστοι δικασταὶ εἰσι. πρυτανεῖα δὲ τιθέτω ὁ διώκων τοῦ αὐτοῦ μέρους. οὗτου δ' ἂν καταγνώσθῃ, ἐγγραφόντων οἱ ἄρχοντες, πρὸς οὓς ἂν ᾖ ἡ δίκη, τοῖς πράκτορσιν ὅ τῷ δημοσίῳ γίγνεται· ὁ δὲ τῇ θεῷ γίγνεται, τοῖς ταμίαις τῶν τῆς θεοῦ. ἐάν δὲ μὴ ἐγγραφῶσιν, αὐτοὶ ὀφειλόντων.

164. Αἱ γειτονικαὶ ἀγροτικαὶ οἰκίαι δεόν νὰ ἀπέχων μίαν ὀργυιάν.

165. "Ὀρίσε δὲ καὶ φυτειῶν μέτρα μάλ' ἐμπείρως, τοὺς μὲν ἄλλο τι φυτεύοντας ἐν ἀγρῷ, πέντε πόδας ἀπέχειν τοῦ γείτονος καλεύσας, τοὺς δὲ συκῆν ἢ ἐλαίαν ἐννέα. Πορρωτέρω γὰρ ἐξικνεῖται ταῦτα ταῖς ρίζαις· καὶ οὐ πᾶσι γειτνιά τοῖς φυτοῖς ἀσινῶς, ἀλλὰ καὶ τροφήν παραιρεῖται καὶ βλάπτουσιν ἐνίοις ἀπορροὴν ἀφίησι (Πλουτ. Σόλ. XXIII. 15).

166. Σόλων δὲ καὶ στοιχάδας τινὰς ἐλάας ἐκάλεσε, ταῖς μορίαις ἀντιτιθείς, ἴσως τὰς κατὰ στόχον πεφυτευμένας (Πολυδ. Ε. 36).

167. Πλουτ. Σόλ. XXIII. 20. — "Ἰδε ν. 5 § 2 Π. 41. 1 καὶ ν. 14 Εἰσηγ. 2. 1.

168. Ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ ἐκρίζωσις ἐλαίας, καὶ αὕτη ἡ εἰς πατρικὸν κτῆμα εὐρισκομένη. Ἐξαιρετικῶς ἐπετρέπετο ἡ ἐκρίζωσις δύο ἐλαιῶν ἐτησίως ἐκ τοῦ ἰδίου κτήματος, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιεθῶσι δι' ἀτομικὰς του ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπλήρωνε πρόστιμον ἑκατὸν δραχμῶν δι' ἐκάστην ἐλαίαν, οὗ προστίμου τὸ δέκατον ἐδίδετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Πᾶσα παράβασις κατηγγέλλετο εἰς τοὺς Ἀρχοντας, ὑποχρεουμένου τοῦ καταγγέλλοντος νὰ καταθέσῃ δικαστικὸν παράβολον, πρυτανεῖαν καλουμένην, ἣτις περιήρχετο εἰς τοὺς δικάζοντας τὴν παράβασιν. Ἡ πρυτανεῖα αὕτη ἦτο δραχμαὶ τρεῖς ἐάν ἡ βλάβη ἦτο δραχμαὶ 100 - 1.000, τριάκοντα δὲ δραχμαὶ μέχρι 10.000. Πράκτορες ἐκαλοῦντο οἱ εἰσπράκτορες τῶν προστίμων. — Ἰδε Δημοσθ. Μακάρι. 71, σελ. 1074. — Τὸ ρωμ. δ. ἀπαγορεύει τὴν ἐκκοπὴν δένδρων. Κατὰ τοῦ παραβάτου ἡσκαεῖτο ὁ Ἀκουῖλιος νόμος. Περὶ δένδρων ἴδε ν. Π. 47. 7, ἐν Βασ. 60. 16. — Ἰδε καὶ ν. 1 Κ. 11. 78.

169. *Διεκδίκησις*. Τὸν ἀμφισβητοῦντα χωρίου, δικάζεσθαι τὸ ἔχοντι αὐτὸ καρποῦ, εἰ δὲ οἰκίας ἐνοικίου.

170. *Χρησις*. Ἡρῶον ἢ τύμβον μὴ χρήσει λαμβάνειν.

171. *Ὑποθήκη*. Ὅρους ἐφεστάναι χωρίων.

172. Εἰς ἃ τις ἀπετίμησε, μὴ εἶναι δίκας, οὔτ' αὐτοῖς, οὔτε κληρονόμοις.

173. *Ἐνοχικά - Συμβάσεις*. Ὅσα ἂν τις ἐκὼν ἕτερος ἐτέρῳ ὁμολογήσῃ ἐναντίον μαρτύρων, ταῦτα κύρια εἶναι.

174. Μὴ συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον.

169. Ἐὰν ἡμφισβητεῖτο ἡ κυριότης κτήματός τινος, ἐπὶ μὲν ἀγροῦ ἡσκειτο ἡ περὶ καρποῦ δίκη, ἐπὶ δὲ οἰκίας ἡ περὶ ἐνοικίου. Μετὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικῶν τούτων, ἡσκειτο ἡ δίκη οὐσίας, ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεως ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἀπέδιδε τὸ κτῆμα, ἡσκειτο τρίτη ἀγωγή, ἡ περὶ ἐξούλης (ἐξώσεως), δι' ἧς ἀπεκαθίστατο ἡ παράδοσις τοῦ ἀμφισβητηθέντος κτήματος. — Κατὰ τὸν Ἀρποκρατίωνα (λέξ. οὐσίας δίκη), οἱ δικάζομενοι περὶ χωρίων ἢ οἰκιῶν πρὸς τοὺς ἔχοντας οὐσίας ἐδικάζοντο τὴν δευτέραν δίκην· ἡ δὲ προτέρα ἦν τῶν μὲν οἰκιῶν ἐνοικίου, τῶν δὲ χωρίων καρποῦ, τρίτη δὲ ἐπὶ τούτοις ἐξούλης· καὶ ἐξῆν τοῖς ἐλοῦσι (ἡττηθεῖσι) κρατεῖν τῶν κτημάτων καὶ εἰ τὴν δίκην τὴν τοῦ καρποῦ ἢ τοῦ ἐνοικίου καὶ εἰ τὴν δευτέραν ἡττηθεῖεν τὴν τῆς οὐσίας· εἰ δὲ καὶ ἐξούλης ἀλλοτρίαν ἡττηθεῖεν, συνέτετι ἐξῆν ἐπικρατεῖν, ἀλλ' ἐξίστασθαι ἐδὲν τῶν κτημάτων τοὺς καταδικασμένους. ταῦτα δὲ ἔστι μὲν καὶ παρ' ἄλλοις ρήτορσιν, ἀκριβέστατα δὲ εἴρηται Ἰσαίῳ ἐν τε τῷ πρὸς Τιμωνίδην περὶ χωρίου καὶ ἐν τῷ πρὸς Δωρόθεον ἐξούλης. διείλεκται δὲ περὶ τῆς δίκης καὶ Θεόφραστος ἐν ιη' περὶ νόμων. — Τὸ τῆς ἐξούλης τίμημα εἶναι δημόσιον (Ἀρποκρατίων).

170. Κατὰ τὸν Κικέρωνα (Νόμοι, II, 23) καὶ ἡ διάταξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν Σόλωνα. — Ἐπὶ τῶν τάφων οὐ συμβάλλεται χρονία νομὴ (r. 4 II. 11. 8, Βασ. 59. 2. 4). — Ἴδε καὶ r. 6 K. 3. 44.

171. Ὅροι ἐκαλοῦντο πίνακες ἢ στῆλαι ἐντιθέμεναι ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ εἰς τὰ ὑποθηκευόμενα κτήματα ἢ οἰκίας, εἰς τοὺς πίνακας τούτους ἀνεγράφετο τὸ ποσὸν τοῦ χρέους, τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπωνόμου ἄρχοντος (Ἀρποκρατ. λέξ. ὄρος, Πολυδ. Γ'. 85, καὶ Θ'. 9). Ὅροι ἐτίθεντο ἐπίσης εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ μισθοῦντος ἀκίνητα ὀρφανῶν ἀνηλίκων, καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων ἐπίσης. — Ἴδε Ἰσαίου — Φιλοκτ. 41, Δημοσθ. Σπουδ. 1029, καὶ Δημοσθ. Ὀνήτορ. Β'. 877.

172. Τὰ ὑποθηκευόμενα κτήματα, ἐφ' ὧν ἐτέθησαν ὅροι, δὲν ἠδύναντο νὰ ζητηθοῦν οὔτε ἀπὸ τὸν συνάψαντα ἐπ' αὐτῶν χρέος ὀφειλέτην, οὔτε ἀπὸ τοὺς κληρονόμους του, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξωφλεῖτο τὸ χρέος. — Ἀστικτὸν ἐκαλεῖτο τὸ ἐλεύθερον ὑποθήκης κτῆμα.

173. Πᾶσα συμφωνία, συνομολογουμένη ἐνώπιον μαρτύρων, καὶ μὴ ἀντιτιθεμένη εἰς τὸν νόμον, εἶναι ἰσχυρά. — ...ῆκει πρὸς ὑμᾶς παραβεβηκῶς ...ἕτερον δὲ (ἐνν. νόμον) κελεύοντα, κυρίας εἶναι τὰ πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίας, ἃς ἂν ἐναντίον ποιήσωνται μαρτύρων (Δημοσθ. Φαινίπ. 1042, κ.λπ., Ὑπερείδ. Ἀθηνογένους 15).

174. Καὶ εἴπου ἐναντίος νόμος εὐδοκιμοῦντι, ἢ καὶ αὐτὸς αὐτῷ· οἷον ἐνίοτε, ὁ μὲν κελεύει κύρια εἶναι, ἅττ' ἂν συνθῶνται, ὁ δὲ, ἀπαγορεύει μὴ συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον (Ἀριστοτέλης).

175. Τὰ σύμβολα κύρια εἶναι, ἐπειδὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ κυρωθῇ.
176. Προσυπογράψειν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ δήμου τοῦνομα.
177. Παιδὶ μὴ ἐξεῖναι συμβάλλειν, μηδὲ γυναικί, πέρα μεδίμνου κριθῶν.
178. Διαιτησία. Ἐάν δέ τινες περὶ συμβολαίων ἰδίων πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβη-
τοῦσι καὶ βούλονται διαιτητὴν ἐλέσθαι ὄντινοῦν, ἐξέστω αὐτοῖς αἰρεῖσθαι ὃν ἂν βού-
λωνται. Ἐπειδὴν δ' ἔλονται κατὰ κοινὸν μενέτωσαν ἐν τοῖς ὑπὸ τούτου διαγνωσθεῖ-
σι, καὶ μηκέτι μεταφερέτωσαν ἀπὸ τούτου ἐφ' ἕτερον δικαστήριον ταῦτ' ἐγκλήματα,
ἀλλ' ἔστω τὰ κριθέντα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κύρια.
179. Δωρεά. Ὡς βούλεται τις τὰ αὐτοῦ, εἰ μὴ παῖδες ὧσιν αὐτῷ δοῦναι ἐξεῖναι.
180. Τὰς δωρεὰς ἃς ὁ δῆμος ἔδωκε κυρίας εἶναι. Τοὺς δὲ ἄρχοντας κρίνεσθαι,
ἵνα εἰ μὲν ἄξιοι, ἔχωσιν, εἰ δὲ ἀναξίως ἔχειν δοκεῖεν, ἐλεγχθέντες ἀφαιρεθῶσι.

175. Ἔτι περὶ συμβόλων φησὶ πεπομφέναι πρὸς ἑκάστου ποιησομένους· ταῦτα δὲ κύ-
ρια ἔσεσθαι, οὐκ ἐπειδὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ παρ' ἡμῶν κυρωθῇ, ὡς νόμος κελεύει, ἀλλ' ἐπει-
δὴν ὡς ἑαυτὸν ἐπανανεχθῇ (Δημοσθ. Ἀλομένης. 9).

176. Προσπαράγραψουσι νῆ Δία τὸν ἐκ Πλατῆνης, ἂν σὲ ἐγγράφωσιν, ἂν δ' ἐμέ, τῆς
ἐμῆς μητρὸς τοῦνομα. καὶ τίς ἔκωψε πώποτε, ἢ κατὰ τοῦτον νόμον προσπαράγραψιτ' ἂν τοῦτο
τὸ παράγραψαι ἢ ἄλλο τι πλὴν ὁ πατήρ καὶ ὁ δῆμος (Δημοσθ. Βεῖωσι περὶ τοῦ νόμου, 9).

177. Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 44.

178. Πάλαι (ἦτοι πιθανῶς πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ρητόρων) οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ διαιτη-
τάς ἐλθεῖν εἰσῆγετο (Πολυδ. Η'. 126), φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ρητόρων, οἱ
ἀρμόδιοι ἄρχοντες, πρὸς οὓς εἰσῆγετο δίκη τις, συνίστων εἰς τοὺς διαφορομένους νὰ ἀναθέσωσι
τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς των εἰς διαιτητάς, πάντως ὅμως πᾶς διάδικος εἶχε τὸ δικαίωμα πρὶν ἢ
εἰσαγάγῃ τὴν δίκην του εἰς τακτικούς δικαστάς, νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς του διὰ διαι-
τητῶν. Οἱ διαιτηταὶ οὗτοι ἦσαν ἀρμόδιοι νὰ λύσωσι μόνον τὰς ἰδιωτικὰς διαφοράς, οὐχὶ δὲ καὶ
τὰς ἐγκληματικὰς (Δημοσθ. Ἀνδροτίωνος 25, σελ. 601). — Ἡ προσφυγὴ εἰς διαιτητάς εἶχε
τὸ πλεονέκτημα, ὅτι δὲν ἦτο δαπανηρά, διότι ἕκαστος τῶν ἰδιωτικῶν διαιτητῶν ἐλάμβανεν μίαν
δραχμὴν ὡς ἀποζημίωσιν, παρὰστασιν καλουμένην, ἐνῶ διὰ τοὺς δημοσίους διαιτητάς, καὶ διὰ τὰ
δικαστήρια ἀπητοῦντο μείζονες δαπάναι. Οἱ ἰδιωτικοὶ διαιτηταί, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, ἐξελέγοντο
ὑπὸ τῶν διαδίκων, οἵτινες, δι' ἐγγράφου (ἐπιτροπὴν κατὰ συνθήκας) (Δημοσθ. Φορμίων. 912),
καθώριζον τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν διαιτητῶν, ἐνίοτε περιοριστικῶς (διαίταν ἐπὶ ρητοῖς,
Ἰσοκρ. Καλλ. σελ. 373), καὶ συνωμολόγουν τὸ ἐκκλητὸν ἢ μὴ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν (Δημοσθ.
Ἀπατούρ. 897). — Αἱ ἀποφάσεις τῶν διαιτητῶν τούτων ἐθεωροῦντο ἀνέκκλητοι (Δημοσθ.
Μειδ. 542), ἐφ' ὅσον δὲν συνωμολογήθη ἀντιθετος ρήτρα. — Ἴδε v. 39 II. 4. 8. v. 76 II. 17, 2 καὶ
v. 2. K. 2. 55.

179. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 138. — Ἰσαίου — Μενεκλ. 13.

180. Πᾶς πολίτης ἠδύνατο ἐν τοσούτῳ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ κῦρος τῆς δωρεᾶς, ἐάν ὁ πρὸς
ὃν αὕτη ἦτο ἀνάξιος αὐτῆς, οἱ δὲ ἄρχοντες ἠδύναντο ν' ἀκυρώσωσιν αὐτὴν ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι
ἡ ἀμφισβήτησις ἦτο ὀρθή.

181. *Ἐπαγγελία*. Ἐάν τις ἐναντίον τῶν πολιτῶν ὁμολογήσας τι παραβῇ, τοῦτον ἔνοχον εἶναι τῷ ἀδικεῖν.

182. *Δάνειον*. Ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν.

183. *Ὑπερημερία*. Εἴ τις ἐκπροθεσμήσειε καὶ καταβάλῃ τὰς δίκας, ἐξεῖναι ἄπτεσθαι αὐτοῦ τῶν κτημάτων.

184. Ἐάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκτίσας τὸ ὄφλημα τῇ πόλει ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου, καὶ οὐ κατὰ τοῦ ὀφείλοντος καὶ μὴ ἐγγεγραμμένου, ἀλλ' ἐνδειξιν κελεύει καὶ ἄλλας τιμωρίας κατ' αὐτοῦ εἶναι.

185. *Ἐγγύησις*. Τὰς ἐγγύας ἐπετείους εἶναι.

186. Εἴ τινα τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστήσαι τοῦ ὀφλήματος, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἢ μὴν ἐκτίσειν τὸ ἀργύριον ὃ ὤφλε. τοὺς δὲ προέδρους ἐπιχειροτανεῖν ἐπ' ἀνάγκης, ὅταν τις καθιστάναι βούληται. τῷ δὲ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητάς, εἰς ἀποδιδῶ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ἐφ' ᾧ κατέστησε τοὺς ἐγγυητάς, ἀφείσθαι τῶν δεσμῶν. εἰ δὲ μὴ καταβάλῃ τὸ ἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. περὶ δὲ τῶν ὠκευμένων τὰ τέλη καὶ τῶν ἐγγυωμένων καὶ ἐκλεγόντων, καὶ τῶν τὰ μισθώσιμα μισθουμένων καὶ ἐγγυωμένων, τὰς πράξεις εἶναι τῇ πόλει κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. εἰ δ' ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας ὄφλῃ, τοῦ ὑστέρου ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνάτης, ἢ δεκάτης πρυτανείας ἐκτίνειν.

187. *Ζημίαι δούλου*. Τὰς ζημίας ἃς ἂν ἐργάσωνται οἱ οἰκέται καὶ τὰ ἀδικήματα διαλύειν τὸν δεσπότην παρ' ᾧ ἂν ἐργάσωνται οἱ οἰκέται.

188. *Βλάβη*. Ἐάν μὲν τις ἐκὼν βλάβῃ διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων ἀπλοῦν τὸ βλάβος ἐκτίνειν.

181. Τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῶν ἀδικούντων, πᾶς ὅστις ὁμολογήσῃ ἐνώπιον τῶν πολιτῶν, καὶ ἀρνηθῇ ὕστερον. — Ἴδε καὶ θέματα 254, 255.

182. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 6.

183. Λαβὼν δ' ὑπερήμερον, καὶ ἔχων, οὐδέποτε ἡψάμην πώποτε τῶν τούτου· ἰδοὺ γοῦν τοῦ νόμου διδόντος εἴ τις ἐκπροθεσμήσειε καὶ καταβάλῃ τὰς δίκας, ἐξεῖναι ἄπτεσθαι αὐτοῦ τῶν κτημάτων· καίτοι ἐκέλευον οἱ νόμοι τῶν ἐνεχύρων λαμβάνεσθαι.

184. Ἴδε θέμα 520.

185. *Δημοσθ. Ἀπατούρ*. 27, σελ. 901. — Αἱ παρεχόμεναι ἐγγυήσεις ἴσχυον δι' ἓν ἔτος μόνον, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνενεοῦντο.

186. Ἴδε θέμα 525β.

187.

188. Ἄν μὲν ἐκὼν βλάβῃ, διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων, ἀπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν.

189. *Βλάβη ζώου.* Κύναι δακόντα κλοιῷ τετραπήχει δεδεμένον παραδοθή-
σεσθαι.

190. *Ἐλαττώματα κεκρυμμένα.* Ὅταν τις πωλῇ ἀνδράποδον προλέγειν ἐάν
τι ἔχῃ ἀρρώστημα, εἰ δὲ μή, ἀναγωγὴ τούτου ἐστίν.

191. *Διαχειρίσεις ἀλλοτριῶν.* Περὶ ὧν καθυφῆκέ τις, αὐτὸν ὁμοίως ὀφλισκά-
ειν, ὥσπερ ἂν αὐτὸς ἔχῃ.

192. *Τόκοι.* Μὴ λαμβάνειν πολλοὺς (α). Ἡ μὴ ἀποδιδομένη προῖξ ἐπ' ἐννέα
ὀβολοῖς τοκοφορεῖν (β).

193. Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι ἐφ' ὅπόσω ἂν βούληται ὁ δανείζων.

194. *Ἀφεςις - Ἀθώωσις.* Ὡν ἂν ἀφῇ καὶ ἀπαλλάξῃ τις μηκέτι τὰς δίκας
εἶναι. Παραγράφεσθαι δὲ ἂν τις πάλιν δικάζεται.

195. *Προστασία ζώων.* Ζῶα μὴ σίνεσθαι.

εἰκότως, ὁ μὲν γὰρ παθὼν πανταχοῦ βοηθείας δίκας τήν τε τὴν δρᾶσαντι δ' οὐκ ἴσην τὴν
ὀργήν, ἂν θ' ἐκὼν ἂν τ' ἄκων, ἔταξ' ὁ νόμος (Δημοσθ. *Μετ.* 43 σελ. 527). — Ἰδε ν. 1. § 2

Π. 18, 19 *Δευτερόν.* 25, 2.

189. Ἐνθα ἦν τὰς αὐλείους θύρας τηρεῖσθαι ἐπὶ ἀνδρῶν (Ὁμήρου *Ἰκ.* Λν). Πρὸς ἀσφά-
λειαν δὲ τῶν πολιτῶν ἐδένοντο μὲ τετράπηχυν παρατραπήλιον. — Ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ γίνεται
μνεία βλάβης ἐκ παντὸς τετραπόδου. — Ἰδε καὶ ν. 11. 9. 1 ἐν Βασ. 60. 2. 1 ἐπ. — Ἄλλ' ἐνθα
μὴ τετράποδον, ἀλλ' ἕτερον ζημιώσῃ ζῶον, οὐτιμία ἀρμόζει (Βασ. 60. 2. 4).

190. Ὅταν τις πωλῇ ἀνδράποδον προλέγειν ἐάν τι ἔχῃ ἀρρώστημα, εἰ δὲ μή, ἀναγωγὴ
τούτου ἐστίν. κ.λπ. (Ὑπερείδ. *Ἀθηνογένη* 15).

191. Ὁ διαχειριζόμενος ξένην περιουσίαν, ὀφείλει νὰ καταβάλῃ οἷαν ἐπιμέλειαν καὶ διὰ
τὰ ἴδια.

192. α) Ὁ τόκος ἐποίκιλλε μεταξὺ 10 - 30 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, καθωρίζετο δὲ ὡς ἐξῆς, ἐπὶ
πέντε ὀβολοῖς ἦτοι 10%, ἐπὶ δραχμῇ ἦτοι 12%, ἐπὶ ὀκτὼ ὀβολοῖς ἦτοι 16%, ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς
ἦτοι 18%, ἐπὶ δυσὶ δραχμαῖς ἦτοι 24%, ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς ἦτοι 36%. — β) Ἡ γυνὴ διαζευγνυ-
μένη τὸν ἄνδρα, ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν δίκην τροφῆς καὶ σίτου. (Σουῖδα *Λεξ. λέξ. Σίτου τροφῆς*
καὶ σίτου δίκη, *Δημοσθ. Νεαίρας* 52, σελ. 1362).

193. Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὅπόσω ἂν βούληται ὁ δανείζων. Τὸ στάσιμον τοῦ-
τό ἐστίν, ὃ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἰστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὅπόσον ἂν βούληται. (Λυσίου —
Θεομν. 18).

194. Ἐὰν συνεβιβάσθῃ τις, ἐναγόμενος δύναται νὰ ὑποβάλῃ ἐνστάσιν περὶ ἀπαραδέκτου
τῆς δίκης. (Δημοσθ. *Πανταίν.* 19 σελ. 972, πρὸς *Νανσίμαχ.* 5).

195. Τῶν τοίνυν Ἀθήνησι νομοθετῶν Τριπτόλεμον παλαιότατον παρειλήφαμεν, περὶ
οὗ Ἑρμιππος ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν γράφει ταῦτα· φασὶ δὲ καὶ Τριπτόλεμον Ἀθη-
ναίοις νομοθετῆσαι, καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ τρεῖς ἔτι Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος λέγει διαμένειν Ἐλευ-
σίνοι, τοὺς δὲ γονεῖς τιμᾶν, θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν, ζῶα μὴ σίνεσθαι (βλάπτειν).

196. Τῷ κομίσαντι λύκον πέντε δραχμάς διδόναι, λυκιδέα δὲ μίαν.
 197. Βοῦν ἀρότην μὴ θύειν.
 198. Μὴ σφάζειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον.
 199. *Προστασία μετάλλων.* Ἐάν τις ἐξείργῃ τινὰ τῆς ἐργασίας τῶν μετάλλων, ἂν ὑφάψῃ τις, ἂν ὅπλα ἐπιφέρῃ, ἂν ἐπικατατέμνῃ τῶν μέτρων ἐκτός, μεταλλικὰς δίκας εἶναι.
 200. *Παραγραφή.* Ἐάν μὴ πέντε ἐτῶν δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι δίκην.
 201. *Συμβάσεις ἀλλοδαπῆς.* Ὑπὲρ μὲν τῶν γενομένων ὁμῶς συμβολαίων Ἀθήνησι, μηδ' εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον παραγράφεσθαι.
 202. *Ἐμπορικὰ - Ὑποχρεώσεις ἐμπόρων.* Ἀψευδεῖν κατὰ τὴν ἀγοράν.

196. Λύκον δὲ τῷ κομίσαντι, πέντε δραχμάς ἔδωκε, λυκιδέα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος τὸ μὲν βοὸς εἶναι, τὸ δὲ προβάτον ταμὴν... Ἀρχαῖον δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ πολεμεῖν τοῖς λύκοις, βελτίονα νέμειν ἢ γυναικεῖν χάριτας ἔχουσι (Πλουτ. Σόλ. XXIII. 20). — "Ἴδε *v. 1* Εἰσ. 4. 9, περὶ βλάβης ἐξ ἀγρίων ζώων, καὶ *v. 1* Μ. Π. 9. 1 καὶ *v. 1* Μ. Π. 11. 45, ἴδε καὶ Βιργιλ. Γεβργ. στίχ. 130.

197. Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικὸς, βούν ἀρότην, καὶ ὑπὸ ζυγόν ποιήσαντα σὺν ἀρότρῳ, ἢ καὶ σὺν τῇ ἀμάξῃ, μηδὲν τούτων θύειν (Ἠλίας *Περὶ Ἰσθ.*).

198. Ἦν δὲ καὶ παλαιὸς νόμος τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης τῶν θρεμμάτων μὴ σφάττειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον (Ἀνδροτίων, *παρ' Ἀθηναίων Α'*).

199. Ὁ νόμος οὗτος σκοπὸν εἶχε νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἐργαζομένους εἰς αὐτά, ἐξ ὧν εἰσεπράττοντο 40 τάλαντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἅτινα διετίθεντο ὑπὲρ τοῦ στόλου. — Ἐντεῦθεν ἐπροστατεύθησαν ταῦτα διὰ τῆς ἀγράφου μετάλλου δίκης. — Ἴδε Σουῖδα Λεξ. λέξ. Ἀγράφου μετάλλου δίκη.

200. Ἴδε κατωτέρω θέμα 229. — Ἐάν μὴ πέντ' ἐτῶν δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι δίκην. Οὐκοῦν ἐλάχομεν, φαῖεν ἂν. καὶ διελύσασθέ γε, ὥστ' οὐκ εἰσὶν αὖθις ὑμῖν δίκαι. εἰ δεινὸν γ' ἂν εἴη, εἰ τῶν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀδικημάτων οὐ δίδωσιν ἔξω πέντ' ἐτῶν τὰς δίκας τοῖς ὀρφανοῖς ὁ νόμος κατὰ τῶν οὐκ ἀφειμένων ἐπιτρόπων, πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ἐκείνων ἡμᾶς, περὶ ὧν αὐτοὺς ἀφήκατε, εἰκοστῷ νῦν ἔτει δίκην τελέσαισθ' ὑμεῖς (Δημοσθ. *Νανσίμ.* 18). — Ὑποστηρίζεται ἐν τοσούτῳ ὅτι ἡ παραγραφὴ αὕτη ἀφορᾷ τὰ ἰδιωτικὰ ἀδικήματα, καὶ οὐχὶ τὰ δημόσια.

201. Συμβόλαια καταρτισθέντα ἐκτός τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἀφορῶντα ἀπηγορευμένην ἐμπορίαν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον δίκης. — Καὶ τοῦτο ἐστὶ παραγραφὴ, καὶ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δίκῃ, περὶ ἧς οὐδὲν ὥριστα παρὰ τοῖς νόμοις, οὐδὲ ἔνεστιν αὐτὴν ὁ εἰσάξων, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας δίκας τῶν γὰρ ἄλλων δικῶν προστέτακται ἐκάστῳ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἰσάγειν τινὰ παραγράφεσθαι οὖν ἐφεῖται καὶ τοῖς τοιοῦτόν τι ἐγκαλουμένοις, περὶ οὗ οὐ νενομοθέτηται (Σουῖδα Λεξ. λέξ. Παραγραφὴ).

202. Ὑπερίδ. Ἀθηνογένη 14. — Δυσὶν τούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖν τοὺς Ἀγορανόμους, τῆς τε ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐκοσμίας καὶ τοῦ ἀψευδεῖν μὴ μόνον τοὺς πιπράσκοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὠνούμενους (Θεόφραστος).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

203. Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ἀποδοῦναι τοὺς ἰχθύας ἐλάττονος ἥς εἶπον τιμῆς, ἢ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγεσθαι.

204. Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ραίνειν τοὺς ἰχθῦς σαπρούς.

205. Δακτυλιογλύφῳ μὴ ἐξεῖναι σφραγῖδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου.

206. Ἀπαγορεύσεις. Τοὺς ξένους ἐν τῇ ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι.

207. Τοὺς ἄνδρας μὴ μυροπωλεῖν.

208. Ἀθήνηθεν μὴ ἐξάγειν ἄλλοσε που σῦκα.

209. Μὴ ἐξάγειν ξύλα καὶ πίτταν.

210. Ἐλαιον μόνον ἐξάγειν, ἄλλα δὲ μὴ. Καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων ἀράς τὸν ἄρχοντα ποιεῖσθαι προσέταξεν ἢ ἐκτίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸ δημόσιον.

211. Προστασία σιταρκείας. Μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

203. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποφευχθῇ τῇ πώλῃσις βεβλαμμένων ἰχθύων ἐπὶ μικροτέρα τιμῇ.

204. Διὰ νὰ μὴ ἐξαπατῶνται οἱ ἀγορασταὶ ὅτι εἶναι πρόσφατοι (Ξέναρχος).

205. Πρὸς ἀπώλητὴν ἐνδεχόμενης καταχρήσεως. Ἰδε ε. 6 41. 10. 4

206. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἀφεώρα τοὺς διατρεμένους τῶν Ἀθηνῶν ἐμπόρους, ἢ προσωρινῶς διακμένοντας, οὐχὶ καὶ τοὺς μονίμως κατοικοῦντας. — Ἡμεῖς δ' ὁμολογοῦμεν καὶ ταινίας πωλεῖν καὶ ζῆν οὐχ ὄντινα τρόπον βουλόμεθα. καὶ εἰ σοὶ ἔστι τοῦτο σημεῖον, ὦ Εὐβουλίδη, τοῦ μὴ Ἀθηναίου εἶναι ἡμᾶς, ἐγὼ σοι τούτου ὅλως τὸνναντίον ἐπιδείξω, ὅτι οὐκ ἔξεστι ξένῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐργάζεσθαι (Δημοσθ. Εὐβουλ. 31, σελ. 1308).

207. Ὡς μὴ ἀνδρικὴν τὴν τέχνην ταύτην. — (Ἀθήναιος βιβλ. Γ').

208. Οὐδ' ἐξάγεσθαι τῆς Ἀττικῆς τὰς ὑπ' αὐτῶν γιγνομένας ἰσχάδας, ἵνα μόνοι ἀπολαύοιεν οἱ κατοικοῦντες τὰ γινόμενα. (Σχόλιον εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτον). — Οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο παντελῶς ἀπιθάνους τοὺς λέγοντας, ὅτι καὶ σύκων ἐξαγωγή τὸ παλαιὸν ἀπείρητο καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας κληθῆναι συκοφαντεῖν (Πλουτ. Σόλ. XXIV. 25.).

209. Καὶ ξύλα καὶ κηρὸν καὶ πίσσαν, ὡς ἀπαραίτητα ταῦτα διὰ τὴν ναυπηγικὴν.

210. Πλουτ. Σόλ. XXIV. 15 Ἰδε καὶ v. I K. 4. 41. — Οὐκ ἔστι δὲ ἐξαγωγή ἐλαίου ἐξ Ἀθηνῶν, εἰμὴ τοῖς νικῶσι· φασὶν οὖν τὴν ὑδρίαν πλήρη ἐλαίου κεκομικέναι ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἄργος τὸν Θεαῖον νικήσαντα· τοῖς γὰρ ἀθληταῖς τοῖς τὰ Παναθήναια νενικηκόσι, δίδοται ὑδρία ἐλαίου πλήρης (Πινδάρου Νεμέα Α. σχόλ.).

211. Σιτοφύλακες, ἀρχὴ τις ἦν Ἀθήνησιν, ἣτις ἐπεμελεῖτο ὅπως ὁ σῖτος δικαίως πραθῇσεται, καὶ τὰ ἄλφιστα καὶ οἱ ἄρτοι· ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πεντεκαίδεκα, νῦν δὲ εἴκοσιν μὲν εἰς ἄστυ, πεντεκαίδεκα δ' εἰς Πειραιᾶ. — Οὗτοι, κληρωτοί, ἐπεμελοῦντο πρῶτον μὲν ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὥνιος ἔσται δικαίως, ἔπειθ' ὅπως οἱ τε μυλωθροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν τὰ ἄλφιστα πωλήσουσιν καὶ οἱ ἀρτοπῶλαι πρὸς τὰς τιμὰς τῶν πυρῶν τοὺς ἄρτους καὶ τὸν σταθμὸν ἄγοντας ὅσον ἂν οὗτοι τάξωσιν· ὁ γὰρ νόμος τούτους κελεύει τάττειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. LI, 3). — Ἰδε κατωτέρω θέμα 217.

212. Ἐάν τις Ἀθηναίων ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων ἄλλοθί που σιτηγήσῃ ἢ Ἀθήναζε, κατὰ τούτου φάσεις εἶναι.

213. Τὸν φαίνοντά τινα ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων Ἀθηναίων, ὡς ἑτερωσέ ποι καὶ μὴ Ἀθήναζε σεσιτηγηκότα, τὰ ἡμίσεα τῶν φανθέντων λαβεῖν.

214. Ἀργύριον δὲ μὴ ἐξεῖναι ἐκδοῦναι Ἀθηναίων καὶ τῶν μετοίκων τῶν Ἀθηνησι μετοικούντων μηδενί, μηδὲ ὧν οὗτοι κύριοί εἰσιν εἰς ναῦν ἥτις ἂν μὴ μέλλῃ ἄξειν σῖτον Ἀθήναζε, καὶ τᾶλλα τὰ γεγραμμένα περὶ ἐκάστου αὐτῶν. ἐάν δέ τις ἐκδῶ παρὰ ταῦτα, εἶναι τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἀργυρίου πρὸς τοὺς ἐπιμελητάς, καθὰ περὶ τῆς νεῶς καὶ τοῦ σίτου εἴρηται, κατὰ ταῦτα. καὶ δίκη αὐτῷ μὴ ἔστω περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ ἂν ἐκδῶ ἄλλοσέ ποι ἢ Ἀθήναζε· μηδὲ ἀρχὴ εἰσαγέτω περὶ τούτου μηδεμία.

215. Μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δείξειν ἐν τοῖς δικασταῖς τὰ γεγενημένα, περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐάν δέ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἔνδειξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν.

216. Ἐάν τις τινὰ φήνας ἢ γραφόμενος γραφάς, μὴ ἐπεξίῃ, ἢ ἐπεξιῶν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν φήνας· χιλίας ἀποτίνειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ φαίνειν, μηδὲ γράφεσθαι, μήδ' ἀπαγεῖν, μήδ' ἀφηγεῖσθαι.

212. Φάσεις δὲ ἦν, τὸ φαίνειν τοὺς περὶ τὸ ἐμπόριον κακουργοῦντας (Πολυδεύκης). — Ἦσκειτο δὲ ἡ φάσις κατὰ παντὸς ἐμπορίου ἢ πλοίαρχου, μεταφέροντος σῖτον εἰς ἄλλο μέρος πλὴν τῶν Ἀθηνῶν.

213. Ὁ καταμηνύσας τὸν εἰς ἄλλο μέρος τῶν Ἀθηνῶν μετακομίσαντα σῖτον, λαμβάνει τὸ ἥμισυ τοῦ σίτου. Ἴδε Δημοσθ. Θεοκρίνου. — Ἴδε κατωτέρω θέματα 215 καὶ 216.

214. Οὐδεὶς τῶν Ἀθηναίων ἢ μετοίκων δύναται ἐκδοῦναι χρήματα εἰς πλοῖον μεταφέρον σῖτον ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὃ παραβάτης ἐγκαλεῖται πρὸ τῶν Ἐπιμελητῶν διὰ τῆς φάσεως καὶ ἀπογραφῆς, στερεῖται δὲ τοῦ δικαιώματος νὰ ἀσκήσῃ ἀγωγὴν διὰ τὸ δάνειον τοῦτο. — Ἴστε γάρ, ὧ ἄνδρες δικασταί, τὸν νόμον ὡς χαλεπὸς ἐστίν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ ποι σιτηγήσῃ ἢ Ἀθήναζε, ἢ χρήματα δανείσῃ εἰς ἄλλο τι ἐμπόριον ἢ τὸ Ἀθηναίων, οἷαι ζημίαι περὶ τούτων εἰσίν, ὡς μεγάλαι καὶ δειναί (Δημοσθ. Λάκριτ. 50, σελ. 941).

215. Ἄλλ' ἐάν ὁ μηνύσας ἔμπορον ἢ πλοίαρχον δὲν προσκομίσῃ τὰς ἀναγκαίας ἀποδείξεις, καταδιώκεται διὰ τῶν ἀγωγῶν ἐνδείξεως καὶ ἀπαγωγῆς. — Ὅτι δ' οὐ ταῖς χιλίαις μόνον ἔνογός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀπαγωγῇ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα κελεύει πάσχειν ὁ νόμος οὕτοσί τὸν συκοφαντοῦντα τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ναυκλήρους, ῥαδίως ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου γνώσεσθε. Βουλόμενος γὰρ ὁ τὸν νόμον τιθεὶς, μήτε τοὺς ἀδικοῦντας τῶν ἐμπόρων ἀθώους εἶναι μήτε τοὺς ἄλλους πράγματ' ἔχειν, ἀπλῶς ἀπεῖπε τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δείξειν ἐν ὑμῖν γεγενημένα περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐάν δέ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἔνδειξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν (Δημοσθ. Θεοκρίν. 10 σελ. 1325). — Ἴδε κατωτέρω θέμα 295.

216. Ἐάν ὁ μηνυτὴς παραιτηθῇ τῆς μηνύσεως, ἢ ἐάν, ἐξακολουθήσας τὴν δίκην, δὲν λά-

217. *Αίσχροκέρδεια*. Οἱ σιτοπῶλαι ὥσπερ οἱ πολέμιοι, ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἀναρπάζουσι τὸν σῖτον καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν. . . ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγῶντε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς. . . ἐλεοῦντες οὕτω τοὺς πολίτας, οἳ δὲ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον.

218. *Προστασία ἐμπορίων*. Τὸν ἄριστον ὄντα τῶν ἑαυτοῦ συντέχνων σίτησιν Πρυτανεῖω λαμβάνειν καὶ Προεδρίαν.

219. Ἐνοχον εἶναι τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ τῶν πολιτῶν ἢ τῶν πολιτίδων ὀνειδίζοντά τινι.

220. *Ναυτικά*. Τοὺς ναυκλήρους καὶ τοὺς ἐπιβάτας πλεῖν εἰς ὃ τι ἂν συνθῶνται ἐμπόριον, εἰ δὲ μὴ ζημιοῦσθαι.

βη τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, καταδικάζεται εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν, καὶ καθίσταται ἀνίκανος νὰ ἀσκήσῃ ἐφεξῆς δημοσίαν ἀγωγὴν καθ' οἴουδήτινος. — Ἐὰν ἐπεξιὼν τις μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, γιλίας ἀποτίνειν, κἂν μὴ ἀπεξίῃ γ' ὧ Θεοκρίνη, γιλίας ἐτέρας, ἵνα μήτε συκοφαντῇ μηδεὶς μητ' ἄδειαν ἔχων ἐργολαβῇ καὶ καθύπερθε τὰ τῆς πόλεως (Δημοσθ. Θεοκρ. 6, σελ. 1323).

217. Προστατεύουσα ἡ πολιτεία τοὺς πολίτας, οἵτινες ἀποβαλλόντο εἰς θυσίας, ἐπέβαλεν αὐστηρὰς ποινὰς κατὰ τῶν αἰσχροκερδῶν, οὓς ἐγθεῖναι αὐτοὶς ἐπαρκετήριον οὕτω ἀπηγόρευσε τὴν ἀγορὰν σίτου πέραν ὁρισμένης ποσότητος (ἐνδεκά τῶν ἐν τῇ πόλει πλείον σίτον πέντηκαίτα ποσότητος ἀποποιεῖσθαι) (νόμος Σόλωνος), καὶ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐπὶ κέρδει, ποιεῖν τοῦ ἀβολοῦ κατὰ μέδιμον. — Κατὰ τῶν παραβαινόντων τὰς ἀπαγορευτικὰς ἀποφάσεις διατάξεις ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, (ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγῶντε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς..... χρὴ δὲ κολάζειν αὐτοὺς καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι) (Λυσίου, Κατὰ σιτοπωλῶν 19, Δημοσθ. Θεοκρίνου). — Καὶ ἐπεβάλλετο ἡ αὐστηρὰ ποινὴ τοῦ θανάτου, διότι, οὗτοι, τότε γὰρ πλείστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν· οὕτω δὲ ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσι.....καὶ εἰς τοῦτ' ἐχθρὰς ἐληλύθασιν, ὥστε ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν οἷσπερ οἱ πολέμιοι· ὅταν γὰρ μάλιστα σίτον τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν (Λυσίου, αὐτόθι). — Διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐμπορίου σίτου ἐκληροῦντο εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Πειραιᾶ ἀνὰ 5 ἀγορανόμοι, ἀνὰ 5 σιτοφύλακες καὶ ἀνὰ 5 μετρονόμοι, πρὸς δὲ ἐκληροῦντο δέκα ἐπιμεληταὶ ἐμπορίου, οἷς προστέτακται τῶν τ' ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ σιτικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν ('Αριστοτ. Ἀθ. Πολιτ. 51). — Κατὰ τῶν παραβατῶν εἶχεν καθορισθῇ βαρύνταται ποινά. — (Διατριβὴ Ἰω. Δ. Ζέπου ἐν Δικαιοσύνῃ Α'. (1923) σελ. 79 ἐπ.). — Λυσίου, Κατὰ σιτοπωλῶν 14 ἐπ.

218. Ἡ σίτησις εἰς τὸ πρυτανεῖον ἀπετέλει ἐξαιρετικὴν τιμὴν, ἥτις παρείχετο καὶ εἰς τὸν ἄριστον τῶν συντεχνιτῶν ὡς ἀμοιβὴ πρὸς τόνωσιν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ συναισθήματος.

219. Καίτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ μόνον παρὰ τὰ ψηφίσματα τὰ περὶ τὴν ἀγορὰν διέβαλλεν ἡμᾶς Εὐβουλίδης, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς νόμους, οἱ κελεύουσιν ἔνοχον εἶναι τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν κ.λπ. (Δημοσθ. Εὐβουλίδ. 30, σελ. 1308).

220. Δημοσθ. Διονυσιοδ. 10, σελ. 1286. — Οἱ πλοίαρχοι ὀφείλουσαν νὰ μεταφέρουν τοὺς ἐπιβάτας των εἰς τὸ συμφωνηθὲν μέρος, ἄλλως τιμωροῦνται.

221. Ἐάν τις τῶν πορθμέων τῶν εἰς Σαλαμῖνα πορθμευόντων, ἄκων ἐν τῷ πόρῳ πλοῖον ἀνατρέψῃ, τούτῳ μὴ ἐξεῖναι πάλιν πορθμεῖ γενέσθαι.

222. Ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἰσχὺν εἶχεν ὁ νόμος Ροδίων.

Β'. Ποινικά

223. Ποινικά. Σόλων ἀνείλε τοὺς Δράκοντος νόμους πλὴν τῶν φονικῶν.

224. Βλάβη. Βλάβη ἴσην τιμωρίαν εἶναι. Ἄν μὲν τις ἐκὼν βλάβῃ διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων ἀπλοῦν τὸ βλάβος ἐκτίνειν.

225. Ἄψυχα. Τὰ ἄψυχα, ἐάν τινὰ ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ ὑπερορίζειν.

226. Ζῶα. Κύνα δακόντα κλοιῷ τετραπήχει δεδεμένον παραδοθήσεσθαι.

227. Ἀκούσια ἁμαρτήματα. Τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐκ εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νοθετεῖν.

228. Αὐτόφωρα. Τῶν κακούργων τοὺς ὁμολογοῦντας ἄνευ κρίσεως κολάζειν.

229. Παραγραφή. Τοῖς ἀδικουμένοις τὰ πέντε ἔτη εἶναι εἰσπράττεσθαι.

221. Αἰσχίν. Κτησιφ. 158. — Δὲν ἰδόντων γὰρ πλοιαρχεῦσθαι ἐφεξῆς ὁ πλοίαρχος, τοῦ ὁποῖου τὸ πλοῖον ἀνετράπη, καὶ ἐάν τοῦτο συνέβῃ ἀκονσίως τῷ.

222.

223. Ἴδε σημειώσιν ε'. τοῦ ἀνωτέρου προκρίματος. — Ἑρμηνείαν τῶν φονικῶν νόμων τοῦ Δράκοντος ἐδίδον οἱ ἐξηγηταί (Δημοσθ. Πέλορ. Μνησιβ. 68 - 71).

224. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 188.

225. Καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινόν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὰ μὲν ξύλα καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον, τὰ ἄφωνα καὶ τὰ ἀγνώμονα, ἐάν τῳ ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζομεν κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ. 244). — Τὸ ἐπὶ πρυτανείῳ δικάζει δὲ περὶ τῶν ἀποκτεινάντων, καὶ ὧσιν ἀφανεῖς καὶ περὶ τῶν ἀψύχων τῶν ἐμπεσόντων καὶ ἀποκτεινάντων. προειστήκεσαν δὲ τούτου τοῦ δικαστηρίου φυλοβασίλεις, οὓς ἔδει τὸ ἐμπεσόν ἄψυχον ὑπερορίσαι (Πολυδ. Η 120. Αἰσχίν. Κτησιφ. 244).

226. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 189.

227. Τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα δὲν δικάζονται.

228. Τίς γὰρ ἢ τῶν λωποδυτῶν ἢ τῶν κλεπτῶν ἢ τῶν μοιχῶν ἢ τῶν ἀνδροφόνων, ἢ τῶν τὰ μέγιστα μὲν ἀδικούντων, λάθρα δὲ τοῦτο πράττοντων, δώσει δίκην; καὶ γὰρ τούτων οἱ μὲν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἄλόντες, ἐάν ὁμολογῶσι, παραχρῆμα θανάτῳ ζημιοῦνται, οἱ δὲ λαθόντες καὶ ἔξαρνοι γιγνόμενοι κρίνονται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, εὐρίσκεται δὲ ἡ ἀλήθεια ἐκ τῶν εἰκότων. (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 91).

229. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 200. — Δοκεῖ γὰρ μοι, καὶ ὁ Σόλων οὐδενὸς ἄλλου ἔνεκα θεῖναι αὐτόν, ἢ τοῦ μὴ συκοφαντεῖσθαι ὑμᾶς· τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις ἱκανὰ τὰ πέντε ἔτη ἡγήσατο εἶναι εἰσπράττεσθαι· κατὰ δὲ τῶν ψευδομένων, τὸν χρόνον ἐνόμισε σαφέστατον ἔλεγχον ἔσεσθαι. Καὶ ἅμα ἐπειδὴ ἀδύνατον ἔγνω ὄν, τοὺς τε συμβάλλοντας καὶ τοὺς μάρτυρας αἰεὶ ζῆν, τὸν νόμον ἀντὶ τούτου ἔθηκεν, ὅπως μάρτυς εἴη τοῦ δικαίου τοῖς εἰρημένοις (Δημοσθένους).

230. Ἡθικὸς αὐτουργός. Τὸν βουλευσάντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν
ἢ χειρὶ ἐργασάμενον.

231. Ἡθικὴ ζημία. Οὐχ ἡ πληγὴ παρίστησι τὴν ὕβριν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία, δι'
ἣν καὶ μεγίστης τυγχάνειν τιμωρίας.

232. Ἐρευνα κατ' οἶκον. Φορέσαντα γυμνὸν χιτωνίσκον, ἔχοντα ἄζωστον,
εἰσιέναι εἰς τὴν οἰκίαν, ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι.

233. Ποιναί. Ζημία (α), φυγὴ (β), ἀτιμία (γ), θάνατος (δ), δεσμὰ (ε), στήλη
(στ), παρατιλμός ἢ ραφανίδωσις (ζ), ἐξοστρακισμός (η), ποδοκάκκη (θ), ξύλον
(ι), πρόστιμα (ια), κρημνός, βάραθρον (ιβ), ἡ δήμευσις (ιγ), τὸ κώνειον (ιδ), ὁ
ἀποτυμπανισμός (ιε), ὁ τροχός (ιστ), ὁ βρόχος καὶ ἡ στραγγάλη (ιζ), καὶ αἱ ἰδιό-
τυποι ποιναὶ τῶν μοιχῶν.

234. Μία μόνη ποινή. Μηδὲν τίμημα ὑπάρχειν ἐπὶ κρίσει πλέον ἢ ἓν, ὁπότερον

230. Ὡς περ ὁ Λαοδάμας κατηγορῶν ἔφη Καλλιστράτου τὸν βουλευσάντα τοῦ πράξαν-
τος μᾶλλον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν πραχθῆναι μὴ βουλευσάντος (Ἀριστοτ. Ρητορ. Α'. 7, σελ. 1364a).

231. Δημοσθ. Μειδίου σελ. 537. — Ὁ νόμος οὗτος παρελήφθη καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ.
r. 16 II. 48. 19.

232. Ἐθὺς ἦν τοὺς εἰσιόντας εἰς οἰκίαν ἄνδρα ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι, γυμνοὺς εἰσιέναι, ἵνα μὴ
ἐν τῷ οἴκῳ τὰ ἑαυτῶν κρημνίσματα κρύπτουσιν, ἢ ἵνα μὴ ἐν τῷ οἴκῳ ἔχοντας ἄζωστον ὑποβαλόντας τὴν ζητούμενον
καὶ ζημίαν αἵτιοι τούτῳ γένωνται (Σχόλιον εἰς Ἀριστοφάνη).

233. Πολυδ. Η'. 70 ἐπ. — (α) Πλάτ. Νόμοι Η'. 927 κ.λπ. — Ἀποτίνειν δεκάβοιον. Καὶ
ἐν τῇ παρὰ Δηλίας θεωρίᾳ τὸν κήρυκα κηρύττειν, φασί, ὅτε δωρεάν τινι ἐδίδετο, ὅτι δοθή-
σονται αὐτῷ τοσοῦτοι βόες, καὶ δίδεσθαι καθ' ἑκάστον βούν δύο δραχμάς Ἀττικάς (Πολυδ. Θ. 73).
Καὶ ἐκατόμβοιον (Πλουτ. Σόλων). (β) Ὀδύσσ. Κ. 117, Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. 1412 κ.λπ. —
(γ) Ἴδε ἄνωτέρῳ θέμ. 75. — (δ) Θουκυδ. Γ'. 37. — (ε) Δημοσθ. Τιμοκρ. 151. — (στ) Πολυδ. Η.
73. — (ζ) Ἡ διὰ ροπάλου τιμωρία τῶν μοιχῶν, καὶ μάδημα τῶν τριχῶν (σχόλ. εἰς Ἀριστοφ.
Πλουτ. 168. — Ἴδε κατωτέρῳ θέμα 300. — (η) Κλεισθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ δεῖν ἐξοστρακί-
ζεσθαι πρῶτος εἰσηγησάμενος, αὐτὸς ἔτυχε τῆς καταδίκης πρῶτος (Αἰλιανοῦ), ἔσχατος δὲ ὁ Ὑπέρ-
βολος. — (θ) Ποδοκάκκη (Λυσίου — Θεομν. 16), ξύλον, εἰς ὃ ἐν εἰρκτῇ τοὺς πόδας ἐμβάλλοντες
συνέχουσιν· ἐν εἰρκτῇ τε καὶ ποδοκάκκῃ στρεβλούμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι ἔμενον (Σουΐδας,
ποδοκάκκη), πέντε γὰρ ὁπὰς ἔχει δι' ὧν οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες καὶ ὁ τράχηλος ἐμβάλλονται (αὐ-
τόθι). — Δεδέσθαι ἐν τῇ ποδοκάκκῃ ἡμέρας δέκα τὸν πόδα, ἐὰν μὴ προτιμήσῃ ἡ Ἡλιαία. —
(ι) Ξύλω δῆσαι (Ἀριστοφ. Ἰππ. 367). — (ια) Χρηματικὴ ποινή ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ νόμου
ἐπιβαλλομένη (Πολυδεύκης). — (ιβ) Χάσμα τι φρεατῶδες, ἔχον ἄγκιστρα (Ἀριστοφ. Πλουτ.
431, Πλάτων. Γοργ. 526, Λυκοῦργ. Λεωκρ. 221, Ξενοφ. Ἑλλήν. Α. 7. 21). — (ιγ) Λυσίου —
Νικομάχ. 22, Ἀριστοφ. Ἰππ. 1370), ταύτην ἐπηκολούθει ἀπογραφὴ (Ἀνδοκίδ. Μυστήρ. 13). —
(ιδ) Πλάτων. Φαίδων 65 - 6. — (ιε) Θάνατος διὰ τυμπάνου, ὅπερ ἐστὶ ξύλον, ὥς περ ρόπα-
λον. — (ιστ) Ἰσαίου — Φαρμακ. 20. — (ιζ) Πλουτ. — Ἄγις Κ.

234. (α) Ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ' ὅτι τῶν τὰ δεινότατα ἡμᾶς ἀδικούντων ἐν ἑκάστῳ τίμημα
ὑπάρχειν διὰ τὸν νόμον, ὃς διαρρήδην λέγει, ὥς χορὴ μηδὲν τίμημα ὑπάρχειν ἐπὶ κρίσει πλέον ἢ

ἂν τὸ δικαστήριον τιμήσῃ, παθεῖν ἢ ἀποτίσαι· ἀμφοτέρω δὲ μὴ ἐξέστω (α). *Διάρκεια* δίκης. Μὴ πλείω εἶναι τριταίας τὴν κρίσιν (β).

235. Σύλληψις - ἐκτέλεσις. Μηδενὸς τοῖς Διονυσίοις ἐπιλαμβάνεσθαι.

236. Ἀδικήματα κατὰ τῆς Πολιτείας. Προδότης. Τὸν τῆς αὐτοῦ πατρίδος προδότην, τῆς Ἀθηναίων χώρας μὴ ἐπιβαίνειν, εἰ δὲ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχον εἶναι, οἷς περ ἂν τις τῶν φευγόντων ἐξ Ἀρείου Πάγου κατῆ.

237. Ἐάν τις φρούριόν τι προὔδωκεν ἢ ναῦν, ἢ στρατόπεδον, θανάτῳ ζημιοῦσθαι.

238. Ἐάν τις ἢ πόλιν προδιδῷ ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι.

239. Ἐάν τις ἐχθροὺς παρορμήσῃ ἢ δὲ πολίτην αὐτοῖς παραδῷ, θανάτῳ ζημιοῦσθαι.

240. Τοὺς αὐτομολοῦντας θανάτῳ ζημιοῦσθαι. Ἄτιμος δ' ἔστω καὶ πολέμιος τοῦ δήμου Ἀθηναίων, καὶ τῶν συμμάχων, αὐτὸς καὶ τὸ γένος.

ἐν, ὁπότερον ἂν τὸ δικαστήριον τιμήσῃ, παθεῖν ἢ ἀποτίσαι· ἀμφοτέρω δὲ μὴ ἐξέστω. (Δημοσθ. *Λεπτίν.* 455). — (β) Πᾶσα δίκη δὲν ἔσται πέραν τῶν τριῶν ἡμερῶν. — Τριταία

παρὰ Σόλωνος (*Ἡσύχιος*).

235. Περὶ τῶν μυστηρίων ἄδων Εὐάνδρου κατεχειροτονήσεν ὁ δῆμος τοῦ Θεσπιέως, προβαλλομένου (αὐτὸν) Μενίππου, Καρὸς τίνος ἀνθρώπου. ἔστι δ' ὁ αὐτὸς νόμος τῷδε τῷ περὶ τῶν Διονυσίων ὁ περὶ τῶν μυστηρίων, κακείνου ἑσπέρου τοῦδ' ἐτέθη. τί οὖν ποιήσαντος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατεχειροτονήσατε τοῦ Εὐάνδρου; τοῦτ' ἀκούσατε, ὅτι δίκην ἐμπορικὴν καταδικασάμενος τοῦ Μενίππου, οὐκ ἔχων πρότερον λαβεῖν αὐτὸν, ὡς ἔφη, τοῖς μυστηρίοις ἐπιδημοῦντος ἐπελάβετο. κατεχειροτονήσατε μὲν διὰ ταῦτα, καὶ οὐδ' ὅτι οὐν ἄλλο προσῆν, εἰσελθόντα δ' εἰς τὸ δικαστήριον ἐβούλεσθε μὲν θανάτῳ κολάσαι κ.λπ. (Δημοσθ. *Μειδίον* 175).

236. Ο προδότης τῆς πατρίδος τοῦ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἄλλως τιμωρεῖται ὡς οἱ καταδικασμένοι ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅταν ἐπανέρχωνται. — Ἡ τὸ γράψαι Ταυρομένην Ἀθηναῖον εἶναι, τοὺς μὲν αὐτῷ πολίτας καταδουλωσάμενον, τῆς δ' Εὐβοίας ὅλης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλίου προδότην Φιλίππῳ γεγεννημένον, ὃν οὐκ ἐῷσιν οἱ νόμοι τῆς Ἀθηναίων χώρας ἐπιβαίνειν, εἰ δὲ μὴ, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχον εἶναι κελεύουσιν, οἷς περ ἂν τις τῶν φευγόντων ἐξ Ἀρείου Πάγου κατῆ (*Δεινάρχον* — Δημοσθ. 44). — Ἀποβεβληκὸς ὄπλα (*Λυσίου* — Θεομνηστ. 1).

237. *Λυσίου* — *Φίλωνος*, 26.

238. Καὶ ψηφίζεται ὁ δῆμος, τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδοσίας, καὶν δόξῃ προδότης ὢν, ἐν τῇ χώρᾳ μὴ τεθάφθαι, τὰ τε ὅστ' αὐτοῦ ἀνορύξαι, καὶ ἐξορίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ὅπως ἂν μὴ κένηται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὅστ' αὐτοῦ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος (*Λυκούργ. Λεωκράτ.* 113).

239. Ο νόμος οὗτος τοῦ Σόλωνος, μετηνέχθη εἰς τὴν Δωδεκάδελτον, καὶ ἐκείθεν εἰς ν. 3 καὶ 4 Π. 48. 4.

240. Πυθώνακτος Ζελεΐτης ἄτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων,

241. Εἴ τις ἐπιχειροίη τυραννεῖν, θάνατον ζημίαν εἶναι.

242. Ὃς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινεῖ τεθάναι, καὶ τὸν ἀποκτείναντα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος.

243. Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθήνησιν, ἢ ἀρχὴν τινα ἄρχῃ καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων καὶ νηποινεῖ τεθνάτω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δημόσια ἔστω, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον ὃ δὲ ἀποκτείνας τὸν ταῦτα ποιήσαντα καὶ ὁ συμβουλεύσας ὅσιος ἔστω καὶ εὐαγής. ὁμόσαι δ' Ἀθηναίους ἅπαντας καθ' ἱερῶν τελείων, κατὰ φυλάς καὶ κατὰ δήμους, ἀποκτενεῖν τὸν ταῦτα ποιήσαντα.

244. Ὃς ἂν ἄρχων ἢ ἰδιώτης αἵτιος ᾗ τοῦ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τὸν δε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, ἄτιμον εἶναι καὶ παῖδας ἀτίμους καὶ τὰ ἐκείνου.

245. Χίλια τάλαντα κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ καὶ μὴ ἀναλοῦν. Ἦν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα εἰς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηῖτι στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέη ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν εἶναι.

αὐτὸς καὶ γένος. εἴθ' ἡ αἰτία γέγραπται, δι' ἣν τοῦτ' ἐγένετο. ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ Μήδων εἰς Πελοπόννησον ἤγαγεν..... ἐκεῖνοι (ἐνν. οἱ Ἀθηναῖοι) Ζέλειον τὸν τῶν Ἀθηνίων, δοῦλον βασιλέως (ἢ γὰρ Ζέλειά ἐστι τῆς Ἀσίας), ὅτι τῷ δεσπότῃ δακτύλῳ χρυσὸν ἤγαγεν εἰς Πελοπόννησον, οὐκ Ἀθήνας, ἐκ τούτου αὐτὸν ἀνέγκαντες καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτὸν καὶ γένος, καὶ αἵματος (Δημοσθ. Φίλιππου Γ', 43).

241. Τὸ δὲ μεσιτύραννον ἐν τῷ Ποπλικόλῳ ἀρρηθὲν ἔσται. Εἰ γάρ τις ἐπιχειροίη τυραννεῖν, ὁ μὲν Σόλων ἀλόντι τὴν δίκην ἐπιτίθῃσιν, ὁ δὲ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως ἀνελεῖν δίδωσι (Πλουτ. Σόλωνος καὶ Ποπλικόλου σύγκρισις, 11. 10).

242. Ὁ δὲ νόμος τί κελεύει, ὅς ἐν τῇ στήλῃ ἔμπροσθέν ἐστι τοῦ βουλευτηρίου; «ὅς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης νηποινεῖ τεθάναι, καὶ τὸν ἀποκτείναντα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος». ἄλλο τι οὖν, ὦ Ἐπίχαρες, ἢ νῦν ὁ ἀποκτείνας σε καθαρὸς τὰς χεῖρας ἔσται, κατὰ γε τὸν Σόλωνος νόμον; (Ἀνδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 95).

243. Ὁρκος Βουλευτῶν. «Ἐπενῶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψήφῳ καὶ τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ, ἂν δυνατὸς ᾖ, ὅς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθήνησι, καὶ ἐάν τις ἄρξῃ τιν' ἀρχὴν καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας τὸ λοιπόν, καὶ ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ· καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομιῶ εἶναι καὶ πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων, ὡς πολέμιον κτείναντα τὸν Ἀθηναίων, καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδόμενος ἀποδώσω τὰ ἡμίσεα τῷ ἀποκτείναντι, καὶ οὐκ ἀποστερήσω οὐδέν. ἐάν δέ τις κτείνων τινὰ τούτων ἀποθάνῃ ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου καθάπερ Ἀρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν. ὅποσοι δὲ ὅρκοι ὁμώμονται Ἀθήνησιν ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἄλλοθί που ἐναντίοι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, λύω καὶ ἀφήμι.» — Τὸ ψήφισμα τοῦτο καὶ ὁ ὅρκος ἐγέναν μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα τυράννων. — Ἰδε καὶ Λυκούργ. Λεωκράτους 124 - 5, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 96.

244. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 23α.

245. Εὐπορήσαντος τοῦ δήμου Ἀθηναίων μετὰ τὸν πόλεμον Αἰχωνητῶν καὶ Λακεδαι-

246. Θανάτῳ ζημιοῦσθαι, εἴ τις ἐπιχειροίη μεταποιεῖν τὰ θεωρικὰ στρατιωτικά.

247. Ἀδικήματα κατὰ τῆς θρησκείας. Τὸν ἄλόντα θακεύοντα ἐν τῷ τεμένει

μονίων, καὶ εἰσρεύσαντος πολλοῦ χρήματος ἐν Ἀθήναις, ἀπεφασίσθη ὅπως χίλια τάλαντα νὰ φυλαχθοῦν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ χρησιμεύσουν δι' ἐνδεχομένην ἐχθρικήν ναυτικήν εἰσβολήν, πρὸς τοῦτο δὲ ὥρισαν τὴν ποινήν τοῦ θανάτου ἐναντίον παντὸς ὅστις ᾔθελε προτείνει τὴν χρησιμοποίησιν τούτων ἄλλως. — Οὗτοι (πρέσβεις ἡμῶν) ἡμῖν εἰρήνην ἐποίησαν πρὸς Λακεδαιμονίους ἔτη τριάκοντα... αὕτη γὰρ ἡ εἰρήνη τὸν δῆμον τὸ Ἀθηναίων ὑψηλὸν ἤρε καὶ κατέστησεν ἰσχυρὸν οὕτως ὥστε πρῶτον μὲν ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν εἰρήνην λαβόντες ἀνηνέγκαμεν χίλια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νόμῳ κατεκλήσαμεν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ (*Ἀνδοκίδ. Εἰρήν. Λακεδαιμ. 6*).

246. Τὰ θεωρικὰ χρήματα προωρίζοντο διὰ θρησκευτικὰς τελετάς, θεατρικὰς παραστάσεις, ἐορτάς, ἀγῶνας, πανηγύρεις καὶ ἄλλα. — Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα τὰ δημόσια, θεωρικά, ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς ὁ Περικλῆς δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ πολλῶν θεωμένων καὶ στασιαζόντων διὰ τὸν τόπον, καὶ ξένων καὶ πολιτῶν, καὶ λοιπὸν τῶν πλευσίων ἀγοραζόντων τοὺς τόπους, βουλόμενος ἀρέσαι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς πένησι, ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ πόθεν ὠνεῖσθαι τόπους, ἔγραψε τὰ προσοδευόμενα χρήματα τῇ πόλει γενέσθαι τῶν θεωρικῶν τοῖς πολίταις. — Πρὸς τοῦτο ἔταξεν ὅπως ἕκαστος πολίτης λαμβάνει ἐκ τῶν δημοσίων ταμείων δύο ὀβολοὺς καθ' ἡμέραν, διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ θεατρικοῦ τόπου. — Εἶτα ἐπιχειροῦντα Ἀπολλοδώρου τινός, πάλιν αὐτὰ ποιῆσαι στρατιωτικά, βουλόμενος Εὐβούλου, δημογράφου τῶν πλείονα εὐνοίαν ἐπισπάσασθαι τοῦ δήμου πρὸς ἑαυτὸν, ἔγραψε νόμον τὸν κελεύοντα, θανάτῳ ζημιοῦσθαι, εἴ τις ἐπιχειροίη τὰ θεωρικὰ στρατιωτικά (*Οὐλπιανοῦ καὶ Λιβανίου εἰς τὸν α' Ὀμιλιανόν*).

247. α) Ἴδε θέμα 537. — Πεισιστράτης ἀκοδόμει τὸν ἐν Πυθίῳ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τῶν δὲ Ἀθηναίων περιϊόντων, μισούντων αὐτὸν, οὐδὲν ἔχοντων ποιεῖν, ἐνίους προσουρεῖν τῷ περιφράγματι, καὶ πλησίον ἀφοδεύειν τῆς οἰκοδομῆς, ὥστε διοχλεῖσθαι τοὺς ἐργαζομένους. Ἐγράψεν οὖν ὁ Πεισιστράτης, ὡς ἂν τις ἄλῳ θακεύων ἐν τῷ τεμένει, ἑαυτὸν αἰτιάσεται. Τῶν δ' οὐ παυόμενων, ἀλλὰ καταγελώντων τοῦ πράγματος, καὶ πλείονων ταῦτα ποιούντων, φύλακας κατέστησε· ληφθέντος δὲ τινός οὐ τῶν πολιτῶν ἀλλὰ τῶν μετοίκων, ἐκέλευσε δῆσαντας αὐτὸν μαστιγοῦν κηρύσσοντας· ἀποθανεῖται ὃς κατηγορεῖ τοῦ γράμματος (*Ἡσύχιος*). — β) Ἡ γραφὴ ἀσεβείας ἤσκειτο, εἴτε κατὰ τοῦ παραβιάζοντος τὴν δημοσίαν λατρείαν, εἴτε κατὰ τοῦ εἰσάγοντος νέους θεοῦς. Αἱ περιπτώσεις τῶν παραβάσεων τούτων εἶναι λίαν ἐκτεταμέναι, οὕτω ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, περιλαμβάνεται ἡ ἱεροσυλία, ἡ διατάραξις θυσιῶν καὶ ἐορτῶν, ἡ καταστροφὴ ἀγαλμάτων τῶν θεῶν καὶ πολλὰ ἄλλα (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 110, κ.λπ.*), ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, περιλαμβάνονται ἐπίσης πολλὰ ἐνέργειαι, οὕτως ἤσκηθη ἡ γραφὴ κατὰ τοῦ Πρωταγόρα, εἰπόντος, περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι οὔθ' ὥς εἰσὶν, οὔθ' ὥς οὐκ εἰσὶν (*Διον. Λαέρτ. Θ'. 51*), κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρα (*Διον. Λαέρτ. Β'. 8*), κατὰ τοῦ Σωκράτους ἐκ τῶν σκωμμάτων τοῦ Ἀριστοφάνους, κατὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ ἄλλων. Ἡ γραφὴ αὕτη, δυναμένη νὰ ἀσκηθῇ παρὰ παντὸς εἰσῆγέτο εἰς τὸν Ἀρχοντα — Βασιλέα, καὶ ἐδικάζετο εἴτε ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἡλιαίας. — Περικλέα ποτὲ φασὶ παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν ἀσεβούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις (*Λυσίου—Ἀνδοκ. 10*). Διοκλῆς.....συνεβούλευσε, ἄκριτον παραχρῆμα ἀποκτεῖναι τὸν ἡσεβηκότα (*Λυσίου—Ἀνδοκ. 54*). — γ) *Λυσίου—Καλλίου ἀπολογία*.

τοῦ Ἀπόλλωνος, ἑαυτὸν αἰτιάσασθαι, καὶ θνήσκειν (α). Ἀσεβείας γραφή (β). Ἱε-
ροσυλίας γραφή (γ).

248. Ἀδικήματα κατὰ τῶν Ἀρχῶν. Ἐάν τις, οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειρο-
τονήσαντος αὐτόν, ὥχετο πρεσβεύων, θάνατος ἢ ζημία αὐτοῦ.

249. Ἐάν τις Θεσμοθέτην ἢ Ἀρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς
ἢ ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν ἢ στεφανοφορίαν ἢ τινα τιμὴν δῶ, ὑβρίσῃ τις ἢ πατάξῃ
κακὸν εἶπη, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ.

250. Ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ ζημιοῦσθαι.

251. Ἐάν τις ὀφείλων ἀρχὴ τῷ δημοσίῳ, θάνατον ζημίαν εἶναι.

252. Ἐάν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρά τινος, ἢ αὐτὸς διδῶ ἑτέρῳ, ἢ διαφθείρῃ
τινὰς ἐπαγγελλόμενος, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου ἢ ἰδίᾳ τινὸς τῶν πολιτῶν, τρόπῳ ἢ
μηχανῇ ἡτινιοῦν, ἄτιμος εἶναι καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου.

253. Μὴ ὑποδέχεσθαι τῶν φευγόντων οὐδένα, ἢ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι τὸν
ὑποδεχόμενον τοὺς φεύγοντας. Ἀποτίνειν δεκάβοιον.

254. Ἐάν τις ὑποσχόμενός τι, τὸν δῆμον ἐξαπατήσῃ, εἰσαγγελίαν εἶναι περὶ
αὐτοῦ. Κἂν ἄλλῳ, θανάτῳ ζημιοῦν.

255. Ταῦτόν ἐάν ἐξαπατήσῃ ἢ τὴν βουλὴν ἢ τὸ δικαστήριον.

256. Ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς. Ἐάν τις ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ θανάτῳ
ζημιοῦσθαι.

248. Τηνικαῦτα ὁ δεινὸς καὶ σοφὸς αὐτῷ καὶ εὐφώνως, οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειρο-
τονήσαντος αὐτόν, ὥχετο πρεσβεύων ἐς Φίλιππον, οὐθ' ὅτι τῶν τειούτων ὁ νόμος θάνατον τὴν ζη-
μίαν εἶναι κελεύει, ὑπολογισάμενος (Δημοσθ. Περὶ παραπρεσβ.).

249. Ὅτι τοὺς νόμους ἤδη ὁ τοῦτο ποιῶν προσυβρίζει καὶ τὸν ὑμέτερον κοινὸν στέφανον
καὶ τὸ τῆς πόλεως ὄνομα· ὁ γὰρ θεσμοθέτης οὐδενὸς ἀνθρώπων ἔστ' ὄνομα, ἀλλὰ τῆς πόλεως (Δη-
μοσθ. Μειδ. 32 σελ. 524).

250. Οἱ δὲ μετὰ Κτησικλέους τοῦ ἀρχοντος, ἀπαγγείλαντός τινος ὡς ἐγὼ λοιδοροῖμι,
τοῦ νόμου ἀπαγορεύοντος, ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ, παρὰ τὸν νόμον ζημιῶσαι ἤξιω-
σαν. ἐπιβαλόντες δὲ τὸ ἀργύριον (Λυσίου — ὑπὲρ στρατιώτ. 6 καὶ 9).

251. Δημοσθ. Λεπτίνην.

252. Ἴδε θέμα 298. — Ὁ μὲν νόμος οὗτος ἐστί, μὴ ἐξεῖναι δῶρα διδόναι, μήτε λαμβά-
νειν ἐπὶ διαφορᾷ· οὐκοῦν πρὸς ἀμφοτέρω χρόσιμος ἢ ἀνάγνωσις τοῦ νόμου· διότι θανάτου τῆς ζη-
μίας ὠρισμένης κατὰ τῶν διαφθειρόντων (Οὐλπ. ἐπὶ Μειδίῳ).

253. Σὺ οὖν ἐάν σωφρονῆς, οὐδένα τῶν φευγόντων ἐάσεις εἰς τὴν ναῦν ἀναβαίνειν· οὐ γὰρ
ἔωσιν οἱ νόμοι (Δημοσθ. Καλλικλ.).

254. Δεινάρχ. Φιλοκλ. 4.

255. Δεινάρχ. Ἀριστογ. 12.

256. Ἐπειτα τίμησίν μοι ἐποίησαν, ἀνταποθανεῖν τοῦ νόμου κειμένου τὸν ἀποκτείναν-

257. Τοὺς Θεσμοθέτας τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας θανάτῳ ζημιοῦν.

258. Ἐὰν δέ τις τὸν ἀνδροφόνον κτείνῃ ἢ αἷτιος ἦ φόνου, ἀπεχόμενον ἀγορᾶς ἐφορίας καὶ ἄθλων, καὶ ἱερῶν ἀμφικτυονικῶν, ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι, διαγιγνώσκειν δὲ τοὺς Ἐφέτας.

259. Σύλληψις. Τὸν ἀνδροφόνον δ' ὁρᾷ περιϋόντα ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ κατὰ τὴν ἀγοράν, ἀπάγειν ἔξεστιν εἰς τὸ δεσμωτήριον... ἐὰν μὲν ἄλῳ, θανάτῳ ζημιωθήσεται, ἐὰν δὲ μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων ὁ ἀπαγαγὼν, χιλίας προσοφλήσει.

260. Τίς μηνύει; Προειπεῖν τῷ κτείναντι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐντὸς ἀνεψιότητος καὶ ἀνεψιοῦ, συνδιώκειν δὲ καὶ ἀνεψιῶν παῖδας, καὶ γαμβρούς, καὶ ἀνεψιούς, καὶ πενθερούς, καὶ ἀνεψιαδοὺς καὶ φράτορας.

261. Ἀνδροληψία. Ἐὰν τις βιαίῳ θανάτῳ ἀποθάνῃ, ὑπὲρ τούτου τοῖς προσήκουσιν εἶναι τὰς ἀνδροληψίας, ἕως ἂν ἡ δίκας τοῦ φόνου ὑπόσχωσιν, ἢ τοὺς ἀποκτείναντας εἰδῶσι. Τὴν δὲ ἀνδροληψίαν εἶναι μέχρι τριῶν, πλεον δὲ μή.

262. Ἀμυνα. Καὶ ἐὰν φέροντα ἢ ἄγοντα βίᾳ ἀδίκως εὐθὺς ἀμυνόμενος κτείνῃ, νηποινεῖ τεθνάναι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τα Ἀπιφθόντος (Ἡρόδου, 10). — Ἀλλ' ὅμως οἱ ἀθηναῖοι νόμοι τοὺς ἐκ προνοίας ἀποκτείνοντας θανάτῳ καὶ ἀνδροληψίᾳ καὶ δηροῦσι, ὥς ἀπεχόμενον ζημιῶσι (Δημοσθ. Μειδία, 43).

257. Οἱ θεσμοθέται τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας κύριοι θανάτῳ ζημιῶσά εἰσι, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἐκκλησίας πέρυσιν πάντες ἐωρᾶτε ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπαχθέντα. ὡς τούτους οὖν ἀπάγειν λέγει (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 31).

258. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 37, σελ. 632. — Ὁ νόμος οὗτος ἦτο τοῦ Δράκοντος. Κατὰ τοῦτον δὲν ἠδύνατο νὰ φονευθῇ ὁ ἀνδροφόνος, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὰ σύνορα τῆς χώρας, εἰς τοὺς ἀγῶνας ἢ τοὺς Ἀμφικτυονικοὺς ναοὺς.

259. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 80, σελ. 647. — Ὁ ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν ἀγοράν ἀνδροφόνος, ἠδύνατο νὰ καταμηνυθῇ παρὰ τρίτου καὶ νὰ φυλακισθῇ, ἀλλ' ἐὰν ἡ μήνυσις ἀπεδεικνύετο ψευδής, ὁ μηνυτὴς κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν. Ἴδε Δημοσθ. Ἀριστοκρ.

260. Δημοσθ. Μακάρι. 57, σελ. 1068. — Οὐκ ἠδύνατο Ἀνδροτίων φόνου κατηγορεῖν κατὰ τοῦ Διοδώρου ποιήσασθαι, μὴ ἐκ τοῦ πεφονευμένου συγγενής· αὐτοῖς γὰρ μόνοις ἐπιτρέπουσιν οἱ νόμοι (Δημοσθ. Ἀνδρ. σχόλ.). — Ἴδε κατωτέρω θέμα 317.

261. Ἐὰν Ἀθηναῖος ἐφονεύετο εἰς ξένον τόπον, οἱ συγγενεῖς του ἠδύναντο νὰ συλλάβωσι τρεῖς ἄνδρας τῆς πόλεως ἐκείνης, ἵνα ἐξαναγκασθοῦν οἱ λοιποὶ νὰ παραδώσωσι τὸν φονέα, τοῦτο ἐκαλεῖτο ἀνδροληψία. Ἀνδροληψία, ἐγκλήματος εἶδος. Ἐὰν ἐξω τῆς Ἀττικῆς ἀνὴρ Ἀθηναῖος τελευτήσῃ, καὶ μὴ ἐκδιδῶσιν οἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ὄντες τὸν δοκοῦντα ἐν τῇ αἰτίᾳ εἶναι, ἐφεῖτο ἐκ τοῦ νόμου τρεῖς τῶν ἐκείνου πολιτῶν ἄγειν εἰς Ἀθήνας, δίκην ὑφέζοντας τοῦ φόνου (Ἡσυχίου, Πολυδεύκ. Η. 50).

262. Ὁ ἀμυνόμενος φονεύων δὲν τιμωρεῖται. Δίκην δ' ἐπαγόντων τινῶν αὐτῷ φόνου, παρανέγνω νόμον Ραδαμάνθυος, λέγοντος, ὡς ἂν ἀμύνηται, τῶν χειρῶν ἀδίκων ἄρξαντι, ἄθῳον εἶναι (Ἀπολλόδορος). — Τῷ δὲ, ἀμυνόμενος γράψαι δηλοῖ αὐτῷ πάσχοντι διδούς τὴν ἐξουσίαν,

263. Συνέπειαι φόνου. Ἐπειδάν τις ἀπογραφῇ φόνου δίκην, εἴργεσθαι τῶν οὐκ ἐκτὸς ἰώρου.

264. Ἐκτὸς ἰώρου εἶναι τοὺς ἀνδροφόνους.

265. Τοὺς δ' ἀνδροφόνους ἐξεῖναι ἀποκτείνειν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἀπάγειν, ὅς ἐν τῷ ἄξονι ἀγορεύει, λυμαίνεσθαι δὲ μή, μηδὲ ἀποινᾶν, ἢ διπλοῦν ὀφείλιν ὅσον ἂν καταβλάβῃ. εἰσφέρειν δὲ τοὺς ἄρχοντας, ὧν ἕκαστοι δικασταί εἰσι, τῷ βουλευμένῳ. τὴν δ' ἡλιαίαν διαγιγνώσκειν.

266. Ἀκούσιος φόνος. Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων, ἢ ἐν ὁδῷ καθελὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρτι ἢ ἐπὶ μητρὶ ἢ ἐπ' ἀδελφῇ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, ἢ ἐπὶ παλλακῇ, ἣν ἂν ἐπ' ἐλευθέροις παισὶν ἔχῃ, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείναντα.

267. Ἐάν τις τινα τῶν ἀνδροφόνων τῶν ἐξεληλυθότων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα, πέρα ὅρων ἐλαύνῃ ἢ φέρῃ ἢ ἄγῃ, τὰ ἴσα ὀφείλιν ὅσα περ ἂν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ δράσῃ.

268. Τὸν ἐργασάμενον φόνον φεύγειν ἔκ τῆς πατρίδος μὴ ψάοντα τῆς πατρίδος.

ὁκ ἄλλῳ τινί. ὁ μὲν δὲ νόμος εὐθὺς ἀμυνόμενος δέδοκεν ἀπαγορεύειν (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 28, σελ. 629).

263. Εἴργοντο δὲ ἱερῶν καὶ ἀγορᾶς οἱ ἐν κατηγορίᾳ φόνου ἔχει κρίσεως· καὶ τοῦτο προαγόρευσις ἐκαλεῖτο (Πολυδεύκ. Η. 66).

264. Οἱ ἀνθρωποκτόνοι δὲν ἠδύναντο νὰ μείνῃ ἐντὸς τῆς πόλεως. — Ἰωρος· ὁ θυρωρὸς (ὁ φρουρὸς τῶν ὀρίων τῆς πόλεως), ὁ φύλαξ. καὶ παροιμία· οὐδ' ἐντὸς ἰώρου. Καὶ νόμος ὁ παρ' Ἀθηναίοις, ἐκτὸς ἰώρου ἐκέλευεν εἶναι τοὺς ἀνδροφόνους (Σουΐδας).

265. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 28, σελ. 629. — Ὁ ἐπὶ φόνῳ καταδικασθεὶς ξένος, τιμωρεῖται μὲ θάνατον, συλλαμβάνεται καὶ φυλακίζεται κατὰ τοὺς νόμους. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κακομεταχείρισις αὐτοῦ, ἢ ἡ εἰσπραξίς χρημάτων παρὰ τούτου, οἱ τυχὸν παραβαίνοντες ταῦτα καταδικάζονται εἰς τὸ διπλοῦν. Πᾶς τις δύναται νὰ καταγγείλῃ τὴν παράβασιν ταύτην εἰς τοὺς Ἀρχοντας, ἵνα δικασθῶσιν εἰς τὴν Ἠλιαίαν. — Ταῦτα δὲ ἐστὶ τί; τὸ μὲν δὲ μὴ λυμαίνεσθαι, γνῶριμον οἷδ' ὅτι πᾶσι μὴ μαστιγοῦν, μὴ δεῖν, μὴ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν λέγει, τὸ δὲ μὴδ' ἀποινᾶν μὴ χρήματα πράττεσθαι· τὰ γὰρ χρήματα ἄποινα ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 33, σελ. 630).

266. Ἐκ τῆς νομοθεσίας τοῦ Δράκοντος, (ἣν ἴδε ἀνωτέρω εἰς θεσμούς Δράκοντος, θέμα 7, ἐνθα καὶ ἐρμηνεῖα). — Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 53, σελ. 637. — Ἴδε κατωτέρω θέμα 319γ.

267. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 44, σελ. 634. — Ὁ καταδιώκων πέραν τῶν ὀρίων τὸν ἐπὶ ἀκούσιῳ φόνῳ κατηγορούμενον, οὗτινος ἡ παρουσία δὲν ἐδημεύθη, τιμωρεῖται ὥσει ἐκακοποιεῖ πολίτην.

268. Ἔθος ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸν ἀκούσιον φόνον ἐργασάμενον φεύγειν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ παραγίνεσθαι εἰς τινος ἀνδρὸς πλουσίου, καὶ καθίζειν ἐπὶ τῆς ἐστίας, συγκεκαλυμμένον καθαρσίῳ δεόμενον (Σχόλ. Λιδύμου Ἰλιάδ. Ω, σχόλ. εἰς Εὐριπ. Ἰππόλυτον).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

269. Τὸν ἀλόντα ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν ἐνιαυτῷ ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδόν, καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδέσῃται τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος. "Ηκεῖν δὲ καὶ θῦσαι, καὶ καθαρθῆναι.

270. Αἵδεσις. Ἐάν δὲ αἰδέσασθαι δέῃ, ἐάν μὲν πατὴρ ἢ ἡ ἀδελφὸς ἢ υἱεῖς, πάντας, ἢ τὸν κωλύοντα κρατεῖν. ἐάν δὲ τούτων μηδεὶς ἢ, κτείνῃ δ' ἄκων, γινῶσι δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς ἄκοντα κτεῖναι, αἰδεσάσθων οἱ φράτερες, ἐάν θέλωσι, δέκα· τούτοις δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς ἀριστίνδην αἰρείσθων. καὶ οἱ πρότερον κτείναντες ἐν τῷδε τῷ θεσμῷ ἐνεχέσθων.

271. Ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγώς, μήπω τῶν ἐκβαλλόντων αὐτὸν ἡδεσμένων, αἰτίαν ἔχῃ ἑτέρου φόνου ἐκουσίου, τοῦτον ἐν πλοίῳ προσπλεύσαντα, ἐν Φρεαττοῖ λέγειν τῆς γῆς οὐχ ἀπτόμενον. Τοὺς δὲ δικαστὰς δικάζειν ἐν τῇ γῇ. Καὶ μὲν ἄλλῳ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἐκουσίοις φόνοις δίκην διδόναι, ἐάν δ' ἀποφύγῃ, ταύτης μὲν ἄθῳον εἶναι, τὴν δὲ ἐπὶ τῷ προτέρῳ φόνῳ φυγὴν ὑπέχειν.

272. Τραῦμα ἐκ προνοίας. Ἄν μὲν τις ἀνδρὸς σῶμα τρώσῃ ἐκ προνοίας, κεφαλὴν ἢ πρόσωπον, ἢ χεῖρας ἢ πόδας, αὐτὸς μὲν φεύζεται τὴν τοῦ ἀδικηθέντος πόλιν, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημεύεσθαι. Καὶ ἐάν μὲν κατίῃ, ἐνδειχθεὶς θανάτῳ ζημιωθήσεται.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

269. Ἐπειθ' οἱ φονικοὶ (ἐνν. νόμοι, τῶν δ' ἀκουσίως (ἐνν. ἀποκτινύντας) αἰδέσεως καὶ φιλάνθρωπίας πολλῆς ἡξίωσαν (Δημοσθ. Μειδ. 44, σ. 528).

270. Δημοσθ. Μακάρι. 57, σελ. 1069, — Διὰ τοῦ νόμου τούτου παρεσχέθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς στενοτέρους συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος ἐφ' ὅσον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ καταμηνύουν τὸν δράστην, νὰ συμβιβάζωνται μετ' αὐτοῦ διὰ χρημάτων, ἅτινα ὠνομάζοντο ὑποφόνια ἢ ἄποινα. Ὑποφόνια τὰ ἐπὶ φόνῳ διδόμενα χρήματα τοῖς οἰκείοις τοῦ φονευθέντος ὑπὸ τοῦ τὴν αἰτίαν ἔχοντος ὅτι ἀνήρηκεν, ἐπὶ τῷ μὴ ἐπεξέρχεσθαι μηδὲ γενέσθαι τὴν τοῦ φόνου δίκην (Θεόφραστος 16). Ἄποινα λύτρα, ἃ δίδωσί τις ὑπὲρ φόνου ἢ σώματος (Σουΐδας). — Ἡ αἵδεσις προσομοιάζει μὲ τὸ ἔθιμον τῶν Λακωνίων, τὸ ψυχικόν.

271. Τὸ Φρεαττοῖ δικαστήριον, ἐν τούτῳ ἐκρίνετο εἰ τις τῶν φευγόντων ἐπ' ἀκουσίου φόνου αἰτία, δευτέραν αἰτίαν ἐκουσίου προσλάβοι. ἢν δ' ἐπὶ θαλάττῃ τὸ δικαστήριον, καὶ τὸν ἐν αἰτίᾳ προσπλεύσαντα, τῆς γῆς οὐ προσαπτόμενον ἀπὸ τῆς νεῶς ἐχρῆν ἀπολογεῖσθαι, μήτε ἀποβάθραν, μήτ' ἄγκυραν εἰς τὴν γῆν βαλλόμενον (Πολυδ. Η. 120). — Ἦτοι τὸ δικαστήριον τοῦτο, συνιστώμενον εἰς Πειραιᾶ, ἐδίκαζε τὸν δι' ἀκούσιον φόνον ἐν ἐξορίᾳ εὕρισκόμενον, ὑποπίπτοντα ὑστέρως καὶ εἰς ἐκούσιον φόνον. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κατηγορούμενος ἐδικάζετο ἐπὶ τοῦ πλοίου, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ τὴν γῆν.

272. Λυσίου — Ἀρδοκίδ. 15. Ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναί τινας ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἡδυνήθησαν, περὶ τῶν τοιούτων τὰς τιμωρίας οὕτω μεγάλας κατεστήσαντο, ἡγούμενοι, ὑπὲρ ὧν ἐβούλευσαν καὶ προύνοήθησαν, ὑπὲρ τούτων προσήκειν αὐτοῖς δίκην δοῦναι (Λυσίου πρὸς Σίμωνα, 42).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

273. Εἴ τις τινος ὀφθαλμὸν ἐξέλη, ἐξορυττέσθω τῷ αὐτῷ ἀμφοτέρῳ.

274. Αἰκία. Ἐάν τις τύπτῃ τινά, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, αἰκίας δίκην εἶναι.

275. Ἐάν τις τύπτῃ τὸν ἀλλότριον δοῦλον, γραφὰς εἶναι αἰκίας κατὰ τοῦ τύτοντος.

275α. Κάκωσις. Αὕτη ἐγένετο κατὰ τῶν γονέων (α), ἢ κατὰ τῶν συζύγων (β), ἢ κατὰ τῶν ἐπικλήρων (γ), καὶ ἢ κατὰ τῶν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν (δ). ἐάν δέ τις παχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκῶς ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένων αὐτῷ τῶν νόμων εἶργεσθαι εἰσιῶν ὅποι μὴ χρή, δησάντων αὐτὸν οἱ ἑνδεκα καὶ εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεῖτω δὲ ὁ βουλόμενος οἷς ἔξεστιν. ἐάν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία ὅ τι χρή παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίσαι. ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω τέως ἂν ἐκτίσῃ.

276. Αὐτόχειρος ποινή. Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χειρὰ τὴν τοῦτο διαπράξασαν ἀποκόπτειν, καὶ χωρὶς τοῦ σώματος θάπτειν.

277. Ἀδικήματα κατὰ τῆς περιουσίας. Τὸν βίαν ὁτιοῦν ἀφελόντα, διπλοῦν ἐκτίνειν τῷ ιδιώτῃ, καὶ τὸ ἴσον τῷ δημοσίῳ προστίθεν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

273. Καὶ τὸ ἀγαπητὸν τοῖς μὲν μόνον, τοῖς δὲ μετὰ ἄλλων ὅτι καὶ οὐ ἴση ζημία ἐάν τις τὸν ἑτερόφθαλμον τυφλώσῃ, καὶ τὸν δύο ἔχοντα ἀγαπητὸν γὰρ ἀφαιρήσῃ (Ἀριστοτέλης).

274. Αἰκίας: εἶδος δίκης ἐστὶν ιδιωτικῆς ἐπὶ πληγαῖς λαγχανομένης, ἥς τὸ τίμημα ἐν τοῖς νόμοις οὐκ ἔστιν ὠρισμένον, ἀλλ' ὁ μὲν κατήγορος τίμημα ἐπιγράφεται ὅποσου δοκεῖ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δικάσταί ἐπικρίνουσιν (Ἀρποκρατ., λέξ. αἰκία). — Ἡ δ' αἰκία, τοῦτ' ἐστίν, ὅς ἂν ἄρξῃ πρότερος χειρῶν ἀδίκων (Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 7, σελ. 1140. — Ἐάν ἐκ τῆς αἰκίας τέθνηκων ὁ ἄνθρωπος, χώρα τῇ περὶ φόνου (Ἀρτιφ. Τετρ. Γ. α).

275. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 65.

275α. Δημοσθ. Τιμοκρ. 105. — α) Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 116 καὶ 118. — Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. στ. 757, 1356. — Καὶ ποιεῖν μνημόσυνα αὐτοῖς (Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 155). — β) Κάκωσιν ὑφίσταντο αἱ γυναῖκες, αἱ κακομεταχειριζόμεναι ὑπὸ τῶν συζύγων των, ἢ ὅταν οὗτοι εἶχον σχέσεις πρὸς ἄλλας γυναῖκας (Ἰππαρέτη τοῦ Ἀλκιβιάδου, λυπουμένη δ' ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸν γάμον ἐταίραις ξέναις καὶ ἀσταῖς συνόντες, Πλουτ. Ἀλκιβιάδ. 8) ἢ ἡσέλγαινον, ἢ παρημέλουν τὰ συζυγικά καθήκοντα (Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 93). — γ) Ἡ μέντοι κλῆρον οὐκ ἔχουσα πατρῶον θῆσσα καλεῖται, ἣν ὁ ἀγχιστεὺς ἐκδίδωσιν, ἂν ἐτέρα συνοικῇ, ἢ πάντως γαμεῖ (Πολυδ. Γ'. 33). Ταῦτόν, ἐάν ὁ σύζυγος εἶναι ἀνίκανος (ὀρῶντες γὰρ ὃ βούλεται τὴν ἐπίκληρον συνοῦσαν ἢ προήσονται τὸν γάμον ἢ μετ' αἰσχύνῃς καθέξουσιν φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην διδόντες, Πλουτ. Σόλων XX). — Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 97. — δ). Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 127, ἴδε καὶ Ἰσαῖον περὶ τοῦ Ἀργίου κλήρου, ἐνθα ἀπολογίᾳ περὶ κακώσεως. — Ἰδε καὶ θέμ. 321 (ιβ).

276. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 147. — Αἰσχίν. Κτησιφ. 244.

277. Τὸν βιασθέντα δημοσίας δεῖσθαι βοηθείας (Δημοσθ. Μειδ).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

278. *Κλοπή.* Εἰ μὲν τις μεθ' ἡμέραν ὑπὲρ πεντήκοντα δραχμὰς κλέπτοι, ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς ἑνδεκα εἶναι. Εἰ δέ τις νύκτωρ ὁτιοῦν κλέπτοι, τοῦτον ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τρῶσαι διώκοντα, καὶ ἀπαγαγεῖν τοῖς ἑνδεκα, εἰ βούλοιτο, τῷ δὲ ἄλόντι ὧν αἱ ἀπαγωγαὶ εἰσιν, οὐκ ἐγγυητὰς καταστήσαντι ἕκτισιν εἶναι τῶν κλεμμάτων, ἀλλὰ θάνατον τὴν ζημίαν. Καὶ εἴ τις γ' ἐκ Λυκείου ἢ ἐξ Ἀκαδημίας, ἢ ἐκ Κυνοσάργους, ἱμάτιον, ἢ ληκύθιον, ἢ ἄλλο τι φαυλότατον, ἢ τῶν σκευῶν τι, τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων ὑφέλοιτο, ἢ ἐκ τῶν βαλανείων, ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ὑπὲρ δέκα δραχμὰς, καὶ τούτοις θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

279. Κλέπτοντα σῦκα κολάζεσθαι.

280. Τοὺς βόλιτον ὑφελομένους κολάζεσθαι.

281. Ὁ μὴ κατέθηκε τις, μὴ ἀναιρεῖσθαι, εἰ δὲ μὴ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

282. *Αὐτόφωρα.* Ἐάν τις φανερός γένηται βαλαντιοτομῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

283. Ἐάν τις φανερός γένηται τοιχωρυχῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

284. Ἐάν τις φανερός γένηται ἀνδραποδιζόμενος, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

285. *Ἐπιστροφὴ κλαπέντος.* Ἐάν τις ἀπολέσῃ, ἐάν μὲν αὐτὸ λάβῃ, τὴν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

278. Ἐν νυκτὶ μείζονα τὴν τιμωρίαν ἐδοξε, ἐπειδὴ περ μείζον ἐστὶ τὸ ἐγκλημα τῆς νυκτός· ἐν γὰρ ἡμέρᾳ, δύναται τις καὶ βοηθοὺς καλεῖσθαι ἐκυτῷ· ἐν δὲ νυκτὶ, οὐκέτι..... Ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ ἐν τοῖς οὕτω κοινοῖς οὔσιν, ὥσπερ τὸ βαλανεῖον, ῥάδιον τῷ βουλομένῳ κακοურγεῖν. οὐδὲν γὰρ ἰσχυρὸν ἔχουσι πρὸς τὴν φυλακὴν οἱ τεθέντες (Ἀριστοτέλης. — Ἴδε καὶ *Λυσίου* — *Θεομνήστου* 17). — Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ἐπίσης ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς ἡ κλοπή, ἴδε *v. 7 Π. 13. 1*, καὶ *v. 4 Π. 9. 2*, *v. 9 Π. 48. 8*, κ.λπ. — Ἴδε καὶ θέμ. 1 τῶν ἀνωτέρω θεσμῶν τοῦ Δράκοντος, καὶ Πλάτων. *Νόμον ΙΑ'*.

279. Τὸ γὰρ παλαιὸν τίμια παρ' Ἀθηναίοις ἦν τὰ σῦκα, καὶ εἴ τις διεβλήθη κλέπτων σῦκα ἐκολάζετο (*Σουΐδας*).

280. Βόλιτον, ἥτοι κόπρον βοῶν.

281. Ὁ ἀφαιρῶν πρᾶγμα, ὅπερ δὲν τῷ ἀνήκει, τιμωρεῖται μὲ θάνατον. — Ὁ μὴ κατέθηκε τις, οὐκ ἀναιρήσεται· ἂν δὲ μὴ κατέθηκεν, ἀνέλθεται, εἰσὶ κολάσεις οὐχ οἷαι παρ' ἑτέροις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μείζον. (*Διογένης Λαέρτις*. εἰς *Σόλωνα*). — Βίβλιος ἀνὴρ ἐν ὁδῷ περιτυχὼν, οὐδὲν ὧν μὴ κατέθετο ἀναιρεῖται· οὐ γὰρ ἡγεῖται τὸ τοιοῦτον εὖρημα, ἀλλ' ἀδίκημα (*Αἰλίου τοῦ Δ'*, 1).

282. Τὰ βαλάντια ταῖς ζώναις ἀπλωρημένα φέρουσιν ἄνθρωποι (Ἀριστοφ. *Βάτραχοι*).

283. Τοιχωρυχῶν, ὁ σκάπτων τοίχους οἰκοδομῶν ἵνα εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς καὶ κλέψῃ.

284. Ἀνδραποδιζόμενος, ἥτοι ὁ πωλῶν ἑαυτὸν ὡς δοῦλον.

285. Ὁ Σόλων ἐτροποποίησε τὸν νόμον τοῦ Δράκοντος, δι' οὗ ἐπεβάλλετο ποινὴ τοῦ θανάτου. Κατὰ τοῦτον, ὁ ἐπιστρέφων τὸ κλαπέν, κατεδικάζετο εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ διπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος, ἀλλ' ἐάν ἡ κλοπὴ διεπράχθῃ διὰ πρότροπῆς τινος, ἐπεβάλλετο ποινὴ εἰς

δεκάπλασίαν καταδικάζειν, ἐὰν δὲ μή, τὴν δεκαπλασίαν, πρὸς τοῖς ἐπαιτίοις. δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκκῃ τὸν πόδα πένθ' ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας, ἐὰν προστιμήσῃ ἡλιαία. προστιμᾶσθαι δὲ τὸν βουλόμενον, ὅταν περὶ τοῦ τιμήματος ᾖ.

286. *Κλεπταποδόχος*. Τοὺς τὰ ἀπολλύμενα τοῖς κλέπταις συνειδότες, τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι.

287. *Ἀδικήματα κατὰ τῆς τιμῆς*. *Ἐξύβρισις*. Ζῶντα δὲ κακῶς λέγειν ἐκώσυνε πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων· ἢ τρεῖς παραχμᾶς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας ἀποτίνειν εἰς τὸ δημόσιον ἔταξε (α). — Τὸν τεθνηκότα μὴ κακῶς ἀγορεύειν (β).

288. *Ἀνδροφόνον* μὴ λέγειν.

289. Ἐάν τις ὑβρίσῃ εἰς τινα, ἢ παῖδα ἢ γυναῖκα ἢ ἄνδρα, τῶν ἐλευθέρων ἢ τῶν δούλων, ἢ παράνομόν τι ποιήσῃ εἰς τούτων τινά, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων οἷς ἔξεστιν, οἱ δὲ θεσμοθέται εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν τριάκοντα ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν ᾖ ἡ γραφή, ἐάν μὴ τὸ δημόσιον κωλύῃ, εἰ δὲ μή, ὅταν ᾖ πρῶτον οἶόν τε. ὅτου δ' ἂν καταγνῶ ἡ ἡλιαία, ἔταξε περὶ αὐτοῦ παραχρῆμα, ὅτου ἂν δοκῇ ἄξιός εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίνασθαι, ὅσα δ' ἂν γράφονται γραφᾶς ἰδίας κατὰ τὸν νόμον, ἐάν τις μὴ ἐπεξέλθῃ ἢ ἐπέλθῃ, μὴ μεταλλάξῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ὀφειλῶν, ἀποτίνασθαι γὰρ ἡλιαίας ὀφειλῆς τῷ δημόσιῳ. ἔαν δὲ ἀργυρίου τιμῇ τῆς ὑβρέως, δεδέσθω, ἐὰν ἐλεύθερον ὑβρίσῃ μέχρις ἂν ἐκτίσῃ.

290. Ἐάν τις φάσκη ἀποβεβληκέναι τὸν πατέρα, ὑπόδικον εἶναι.

τὸν προτρέψαντα ἴση πρὸς τὸ δεκαπλάσιον τῆς ἀξίας, πρὸς δὲ ἐδένετο οὗτος εἰς τὴν ποδοκάκκην ἐπὶ πενθήμερον. Τὴν ποινὴν ταύτην ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ πᾶς πολίτης. — Δεθέντα δὲ πρὸς τούτῳ τῷ τιμήματι ἐν αἰσχύνῃ ἤδη ζῆν τὸν ἄλλον βίον (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 105, σελ. 733*).

286. Ἐάν τις κλεμνίδιον ὀτιοῦν ὑποδέχεται, γινώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι (*Πλάτων*).

287. α) Τὸ γὰρ μηδαμοῦ κρατεῖν ὀργῆς ἀπαίδευτον καὶ ἀκόλαστον· τὸ δὲ πανταχοῦ χαλεπὸν, ἐνίοις δὲ καὶ ἀδύνατον· δεῖ δὲ πρὸς τὸ δυνατόν γραφέσθαι τὸν νόμον, εἰ βούλεται χρησίμως ὀλίγους, ἀλλὰ μὴ πολλοὺς ἀχρήστως κολάζειν (*Πλουτ. Σόλων XXI*). — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 2. — Ἴδε *v. 7 § 8 Π. 47. 10* καὶ *v. 9 Εἰσηγ. 4. 4*.

288. Οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐάν τις εἴπῃ τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι· τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ἀνδροφόνον οὐκ ἔχον λέγειν. ἐγὼ δὲ οἶμαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεισθαι, ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας, καὶ πάντας εἰδέναι ὅτι, ὅσοι [ἀπεκτόνασί τινας, καὶ ἀνδροφόνους τῶν αὐτῶν εἰσι, καὶ ὅσοι] ἀνδροφόνους εἰσί, καὶ ἀπεκτόνασί τινα πολὺ γὰρ ἂν ἔργον ἦν τῷ νομοθέτῃ ἅπαντα τὰ ὀνόματα γράφειν, ὅσα τῇ αὐτῇ δυνάμει ἔχει· ἀλλὰ περὶ ἐνὸς εἰπὼν περὶ πάντων ἐδήλωσεν. (*Λυσίου — Θεομν. 6/7*).

289. *Δημοσθ. Μειδίου 47, σελ. 529*. — *Αἰσχίν. Τιμοκρ. 16*. — Ἴδε *Harv. 47. 16*, καὶ *v. 4. K. 9. 35*.

290. Διότι ἐθεωρεῖτο ἀτιμωτική ἡ πράξις τοῦ ριψάσπιδος. (*Λυσίου — Θεομν. Α' 12*).

291. Τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν.

292. Ἀπόδειξις ἀληθείας. Τὸν λέγοντα κακῶς, ἐὰν μὴ ἀποφαίνη ὥς ἐστὶν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, ζημιοῦσθαι.

293. Ψευδῆς καταμήνυσις. Εἰ μὲν τ' ἀληθῆ μηνύσειέ τις εἶναι τὴν ἄδειαν, εἰ δὲ τὰ ψευδῆ τεθνάναι.

294. Τοὺς ἀπάγοντας εἰς τὸ δεσμωτήριόν τινας ἐπὶ δίκη κλοπῆς, χιλίας διδόναι δραχμὰς τοὺς ἀλόντας.

295. Συκοφαντία. Μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δείξειν ἐν τοῖς δικασταῖς τὰ γεγεννημένα, περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐὰν δέ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἐνδείξειν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν.

296. Ἐάν τις τινα φήνας ἢ γραψάμενος γραφάς, μὴ ἐπεζίη, ἢ ἐπεζιῶν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, χιλίας ἀποτίνειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ φαίνειν, μηδὲ γράφεσθαι, μηδ' ἀφηγεῖσθαι.

297. Καὶ σύκων ἐξαγωγή τὸ παλαιὸν ἀπείρητο καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας κληθῆναι συκοφάντας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

291. Ὡστε καὶ περὶ τῆς κακηγορίας νόμον ἔθεσαν, ὅς κελεύει τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν (Ἰσοκράτ. Λοχίται 3, σελ. 396).

292. Ὅτι ὁ νομοθέτης οὐδεμίαν συντηρήσῃ ὁργὴν δίδωσιν, ἀλλὰ ζημιοῖ τὸν λέγοντα, ἐὰν μὴ ἀποδείκνυῃ ἀληθῆ (Λυσίου — Θεομνήστον 20, καὶ Θεομνήστον Β', 11).

294. Ὁ μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀποδείξῃ τὴν κατηγορίαν τῆς κλοπῆς καταδικάζεται εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν. — Ἐὰν πολλὰς ὁδοὺς δῶ διὰ τῶν νόμων ἐπὶ τοὺς ἡδικοκότες, οἷον τῆς κλοπῆς, ἔρρωσαι καὶ σαυτῷ πιστεύεις· ἄπαγε· ἐν χιλίαις δ' ὁ κίνδυνος. ἀσθενέστερος εἶ· τοῖς ἄρχουσιν ἐφηγοῦ· τοῦτο ποιήσουσιν ἐκεῖνοι. φοβεῖ καὶ τοῦτο· γράφου, καταμέμφει σεαυτὸν καὶ πένης ὧν οὐκ ἂν ἔχοις χιλίας ἐκτίσαι· δικάζου κλοπῆς πρὸς διαιτητὴν, καὶ οὐ κινδυνεύσεις. (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 26, σελ. 601). — (Ἄλλ' ἐὰν ἐδικάζοντο ὑπὸ διαιτητῶν, οἱ στερούμενοι ἀποδείξεων, δὲν κατεδικάζοντο εἰς πρόστιμον).

295. Ἴδε θέμα 215 καὶ 406. — Διότι οὐδὲν δεινότερον τῆς συκοφαντίας, δι' ἧς πᾶς ὁ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κόσμος συνταράσσεται καὶ διαφθείρεται (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 19). Σόλωνά μὲν γάρ... προστάτην ἡξίωσαν τῆς πόλεως εἶναι, περὶ δὲ τῶν συκοφαντῶν χαλεπωτέρους ἢ περὶ τῶν ἄλλων τοὺς νόμους ἔθεσαν. τοῖς μὲν γὰρ μεγίστοις τῶν ἀδικημάτων ἐν ἐνὶ τῶν δικαστηρίων τὴν κρίσιν ἐποίησαν, κατὰ δὲ τούτων γραφάς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δ' εἰς τὴν βουλήν, προβολὰς δ' ἐν τῷ δήμῳ, νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους πειρᾶσθαι γε λανθάνειν κακουργοῦντας, τούτους δ' ἐν ἅπασιν ἐπιδείκνυσθαι τὴν αὐτῶν ὁμότητα καὶ μισανθρωπίαν καὶ φιλαπεχθημοσύνην (Ἰσοκρ. Ἀντίδ. ΚΗ' 314). — Ἴδε ἰδίᾳ Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 145 καὶ 177.

296. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 216.

297. Πλουτ. Σόλων, XXIV.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

298. Δωροδοκία. Τοὺς δωροδοκοῦντας ἢ θανάτῳ ζημιουῖσθαι ἢ δεκαπλοῦν τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμματος ἐκτίνειν.

299. Ἐάν τις συνιστῇται ἢ συνδεκάζῃ τὴν Ἡλιαίαν, ἢ τῶν δικαστηρίων τι τῶν Ἀθηνησιν, ἢ τὴν βουλὴν ἐπὶ δωροδοκίᾳ χρήματα διδούς, ἢ δεχόμενος, ἢ ἑταίριαν συνιστῇ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, ἢ συνήγορος ὧν λαμβάνῃ τὰ χρήματα ἐπὶ δίκαις, ἢ ιδίαις, ἢ δημοσίαις, τούτων εἶναι τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας.

300. Ἀδικήματα κατὰ τῶν ἡθῶν. Μοιχεία. Ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ ἐν ἔργῳ, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, ὅ τι ἂν βούληται χρῆσθαι.

301. Ἐάν τις ἀδίκως εἴρξῃ ὡς μοιχόν, γράφεσθαι πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας

298. Ἴδε θέμα 252. — Δεινάρχ. Ἀριστογ. 17, Δημοσθ. 47. — Ἀλλ' οἱ νόμοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀδικημάτων τῶν εἰς ἀργυρίου λόγον ἀνηκόντων διπλὴν τὴν βλάβην ὀφλεῖν κελεύουσι, περὶ δὲ τῶν δωροδοκούντων δύο μόνον τιμήματα πεποιήκασιν, ἢ θάνατον, ἵνα ταύτης τυχὼν τῆς ζημίας ὁ λαβὼν παράδειγμα γένηται τοῖς ἄλλοις. ἢ δεκαπλοῦν τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμματος τὸ τίμημα τῶν δώρων, ἵνα μὴ λυσιτελήσῃ τοῖς τοῦτο ποιοῦσι ποιεῖν (Δεινάρχ. Δημοσθέει. 60, Λυσίου — Δωροδοκίας).

299. Οἱ Θεσμοθέται ὑπεχρεοῦντο νὰ εἰσάγουν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἢ τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, τὰ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων ἀνάγκη εἶναι ἀποφασίζοντα. — Ἀριστογένης δ' ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ ἑαυτὸν φησὶ καταδείξαι τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια (Ἀριστογ. 17, λέξ. Δεκάζων).

300. Ο νόμος τοῦ Δράκοντος ἐπέβαλλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς πάντα μοιχόν, ἀλλ' ὁ Σόλων, προσέθηκεν ὅτι τότε μόνον θανατοῦται ἐάν συλληφθῇ οὗτος, ἐν ἔργῳ ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, καὶ τοῦτο, διότι ἐνδεχομένως ὁ θεωρούμενος ὡς μοιχός, νὰ ᾔτο ἀνίκανος (πῶς γὰρ ἂν εὐνοῦχος μοιχεύσειεν ὁ μὴ χρῆσθαι δυνάμενος, μηδὲ τὸ γένος ἀμφίβολον ποιῶν, Ἐρμογέν.). εἰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν Ἐρμογένη, μηδὲν διαφέρει πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸν μοιχόν, εἴτε δυνατόν χρῆσασθαι, εἴτε μὴ· τὴν γὰρ προαίρεσιν ἐξετάζειν δεῖ. — Κατὰ τὸν Λυσίαν, διαρρήδην εἴρηται τούτου μὴ καταγινώσκειν φόνον, ὅς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν ταύτην τὴν τιμωρίαν ποιήσεται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἡγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ταῖς ἐλάττονος ἀξίας τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. καίτοι δῆλον ὅτι, εἴ τινα εἶχε ταύτης μείζονα τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς ἐποίησεν ἂν (Λυσίου — Ἐρατοσθ. 30, 36, κατ' Ἀγοράτου 66). Ἔθος ἦν τὸν ἀλόντα μοιχείας παρατίλλεσθαι, ἵνα δοῦς ἀργύριον ποινῆς λυθῇ. Παρατίλλεται οὖν, διασείσεται, τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ τίλλεται· αὕτη ὠριστο δίκη τοῖς μοιχοῖς πένησιν, ἀποραφανίδωσις καὶ παρατιλμός. οἱ γὰρ πλούσιοι χρήματα παρέχοντες ἀπελύοντο. Παρατίλλεται οὖν φησὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι χρήμασι λυτροῦσθαι τὴν πυγὴν, δημοσίᾳ γὰρ ταῦτα ἔπασχον (Σχόλ. Ἀριστοφ. Πλοῦτος). — Ἴδε καὶ Λυσίαν — Ἐρατοσθ. 24 ἐπ. ἐνθα ἐρμηνεία τοῦ νόμου τούτου. — Καὶ ν. 23. Π. 48. 5 καὶ Κ. 9. 13.

301. Ο φυλακισθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ, δύναται, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Θεσμοθέτας, ὅτι συκοφαντεῖται, νὰ ἀποφυλακισθῇ ἐάν παράσχῃ ἐγγύησιν μέχρις ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως, καὶ νὰ ἀθωωθῇ, ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐάν ἀποδείξῃ ὅτι ἐσυκοφαντήθη. Ἀλλ' ἐάν ἀπεδεικνύετο ἡ ἐνοχὴ τοῦ, κατεδικάζετο εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἢ φυλάκισιν.

ἀδίκως εἰρχθῆναι, καὶ μὲν ἔλῃ τὸν εἰρξάντα καὶ δόξῃ ἀδίκως ἐπιβεβουλευσθαι, ἀθῶον, εἶναι αὐτόν, καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπηλλάχθαι τῆς ἐγγύης. Ἐὰν δὲ δόξῃ μοιχὸς εἶναι, παραδοῦναι αὐτὸν τοὺς ἐγγυητὰς τῷ ἀλόντι. Ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου ἄνευ ἐγχειριδίου χρῆσθαι, ὅ τι ἂν βουληθῇ ὡς μοιχῷ ὄντι.

302. Τὴν γυναῖκα ἐφ' ἣ ἂν ἀλῶ μοιχὸς, μὴ ἐξεῖναι κοσμεῖσθαι, ἐὰν δὲ κοσμηται, τὸν ἐντυχόντα καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια, καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου, καὶ τοῦ ἀνάπηρον ποιῆσαι.

303. Ἐπειδὴν δὲ ἔλῃ τὸν μοιχόν, μὴ ἐξέστω τῷ μοιχῷ συνοικεῖν τῇ γυναικί, ἐὰν δὲ συνοικῇ ἄτιμος ἔστω. Μηδὲ τῇ γυναικί ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐφ' ἣ ἂν μοιχὸς ἀλῶ, ἐὰν δὲ εἰσὶν νηποινεῖ πασχέτω ὅ τι ἂν πάσχη, πλὴν θανάτου.

304. Μὴ ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὅποσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου κάθωνται, ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσί τι ἀποπεφασμένως. Ὅσαι δὲ πεφασμένως πωλοῦνται καὶ οἰκῆρος καὶ βλάβης τὴν δούλην εἶναι ἀρεῖν.

305. Βιασμός. Ἐὰν ἀρπάσῃ τις ἐλευθέραν γυναῖκα, καὶ βιάσῃται, ζημίαν ἑκατὸν δραχμὰς διδόναι.

306. Τὸν βιασάμενον κόστην χιλίας δίδοναι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

302. Ὁ δὲ Σόλων ὁ τῶν νομοθετῶν ἐκδοτάτος γέγραπεν ἀρχαίως καὶ σεμνῶς περὶ τῆς τῶν γυναικῶν εὐκοσμίας. Τὴν γὰρ γυναῖκα ἐφ' ἣ ἂν ἀλῶ μοιχὸς οὐκ ἔῃ κοσμεῖσθαι, οὐδὲ εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσιέναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν ἀναμειγνυμένη διαφθεῖρῃ· ἐὰν δ' εἰσὶν ἣ κοσμηται, τὸν ἐντυχόντα κελεύει καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου καὶ τοῦ ἀνάπηρον ποιῆσαι, ἀτιμῶν τὴν τοιαύτην γυναῖκα καὶ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ παρασκευάζων (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 183).

303. Δημοσθ. Νεαίρ. 87, σελ. 1374. — Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὅς ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται (Εὐαγγ. Ματθ. κεφ. 5 στιχ. 32, καὶ κεφ. 19 στιχ. 9). Ἴδε ρωμ. δικ. v. 13 K. 6.35 καὶ v. 2 K. 9. 9, κ.λπ).

304. Ὁ ἐκ καταστήματος πορνείας λαμβάνων γυναῖκα, ἢ ἐκ τῶν προσφερομένων δημοσίᾳ τοιούτων, δὲν θεωρεῖται μοιχός. Τὸ μὲν πεφασμένως ἐστὶ φανερώς πωλεῖσθαι καὶ βαδίζειν, τὸ δὲ οἰκῆρος θεράποντος (Λυσίας).

305. Μὴ σπανίζοντος τότε τοῦ νομίσματος ἐν τῇ πόλει, μεγάλας ἐποίει τὰς ἀργυρικὰς ζημίας τὸ δυσπόριστον (Πλουτ. Σόλων, 23). — Βίνειν, παρὰ Σόλωνι τὸ βιά μίγνυσθαι· τὸ δὲ κατὰ νόμον ὀπυῖεν (Ψύχιος).

306. Νόμος τὸν ἐξιόντα στρατηγὸν εἰς πόλεμον, εἰ ἔχει θυγατέρα, παρατίθεσθαι τῷ συστρατηγῷ, τὴν θυγατέρα λαβὼν ἐκεῖνος ἐβιάσατο. Ἐπανελθὼν ὁ στρατηγὸς κρίνει αὐτὸν ὡς δημοσίων ἀδικημάτων, ὁ δὲ ὡς βιασάμενος τὰς χιλίας δίδοναι (Συριανὸς εἰς Ἑρμογένην).

307. Ἐάν τις γυναῖκα αἰσχύνῃ βία, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν.

308. Προαγωγή. - Ἑταιρήσεις. Ἐάν τις ἐλεύθερον παῖδα ἢ γυναῖκα προαγάγῃ, τὸν προαγωγὸν γράφεσθαι, καὶ ἄλλῳ, θανάτῳ ζημιοῦσθαι.

309. Ἐάν τινα ἐκμισθώσῃ ἑταίρειν πατὴρ ἢ ἀδελφὸς ἢ θεῖος ἢ ἐπίτροπος, ὅλως τῶν κυρίων τις, κατ' αὐτοῦ μὲν τοῦ παιδὸς γραφὴν ἑταιρήσεως οὐκ εἶναι, κατὰ δὲ τοῦ μισθώσαντος καὶ τοῦ μισθωσαμένου, τοῦ μὲν ὅτι ἐξεμίσθωσε, τοῦ δὲ ὅτι ἐμισθώσατο, ἴσα τὰ ἐπιτίμια ἑκατέρῳ εἶναι. Καὶ μὴ ἐπάναγκες εἶναι τῷ παιδί βῆσαντι, τρέφειν τὸν πατέρα, μηδὲ οἴκησιν παρέχειν, ὅς ἂν ἐκμισθωθῇ ἑταίρειν, ἀποθανόντα δὲ θαπτέτω, καὶ τ' ἄλλα ποιεῖτω τὰ νομιζόμενα.

310. Ἄν τις Ἀθηναῖος ἑταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι, μηδὲ ἱερωσύνην ἱεράσασθαι, μηδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μηδὲ ἀρχὴν ἀρχέτω μηδεμίαν, μήτε ἐνδημον μήτε ὑπερόριον, μήτε κληρωτὴν, μήτε χειροτονητὴν, μηδ' ἐπὶ κηρυκείαν ἀποστελλέσθω, μηδὲ γνώμην λεγέτω, μήδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερά εἰσίστω, μήδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορίαις στεφανούσθω, μηδ' ἐντὸς τῶν τῆς ἀγορᾶς περιαντηρίων πορευέσθω. Ἐάν δὲ τὰ πάντα ποιῇ, καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἑταίρειν θανάτῳ ζημιούσθω.

311. Ψευδομαρτυρία. Ὁ μαρτυρήσας τὰ ψευδῆ ὑπόδικος ἔστω τῶν ψευδομαρτυρίων, καὶ ὁ προσβληθεὶς τῶν κακῶς ἐργαζομένων.

307. Ὁ μοιχὸς ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον, ὁ δὲ βιάσας γυναῖκα, μὲ διπλὴν μόνον ποινὴν, ἥτοι φυλάκισιν καὶ πρόστιμον, διότι ἡ προσβληθεῖσα διατηρεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς. — Μόνους γοῦν τοὺς μοιχοὺς νομίζουσι πολλοὶ τῶν πόλεων νηποινεῖ ἀποκτείνειν, δῆλον ὅτι διὰ ταῦτα ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομίζουσι τῆς τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶναι. Ἐπεὶ ὅταν γε ἀφροδισιασθῇ κατὰ συμφορὰν τινα γυνή, οὐδὲν ἥττον τούτου ἕνεκεν τιμῶσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐάν περ ἡ φιλία δοκῇ αὐτοῖς ἀκήρατος διακμένειν (Ξενοφ. Ἰέρων III, 3). Ἴδε καὶ Λυσίου — Ἐρατοσθένους φόνον 32.

308. Ἐν ἀρχῇ ὁ Σόλων ὥρισε, καὶ τις προαγωγέυῃ, ζημίαν εἴκοσι δραχμῶν ἔταξε (Πλουτ. Σόλων, 23), βραδύτερον ὁμῶς λόγῳ τῶν πολλῶν καταχρήσεων, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 184 καὶ 14, Λυσίου — Ἐρατοσθ. 32).

309. Αἰσχίν. Τιμάρχον, 87, 163, 164. — Ἡ ποινὴ ἐπεβάλλετο κατὰ τοῦ μισθωσαμένου καὶ κατὰ τοῦ μισθωτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦ μισθωθέντος παιδός.

310. Αἰσχίν. Τιμάρχον 21, 187 ἐπ.

311. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 74. — Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 1 σελ. 1139. Καλῶς μοι δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἔχειν, ὧς ἄνδρες δικασταί, οἱ ὑπόλοιπον ἀγῶνα ἀποδιδόντες ταῖς δίκαις τῶν ψευδομαρτυριῶν, ἵν' εἴ τις μάρτυρας τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντας παρασχόμενος, ἢ προκλήσεις μὴ γενομένης ἢ μαρτυρίας παρὰ τὸν νόμον μαρτυρηθείσας ἐξηπάτησε τοὺς δικαστάς, μηδὲν αὐτῷ πλέον γένηται, ἀλλ' ἐπισκηψάμενος ταῖς μαρτυρίαις ὁ ἀδικηθεὶς καὶ εἰσελθὼν εἰς ὕμῃς καὶ ἐπιδείξας περὶ

312. *Διαφθορά νομίσματος*. Ἐάν τις τὸ νόμισμα διαφθείρῃ, θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι.

313. *Ὀπλοφορία*. Ὅστις ἐν ἄστει σιδηροφοροίῃ μηδὲν δέον ἢ ὄπλα ἐξενέγκοι εἰς τὸ δημόσιον, τιμᾶσθαι.

314. *Ἀχαριστία*. Ἐξεῖναι ἀχαριστίας δικάζεσθαι κατὰ τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντευποιούντων.

315. *Τίς μηνύει*. Πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος, ἡ ἰσοτελής, ἐνῆλιξ, ἡδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν ποινικὴν δίκην (α). Ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἀπελεύθερος παρίστατο διὰ τοῦ κυρίου (β), ὁ ξένος διὰ τοῦ προξένου του, ἡ διὰ τοῦ ἰδιοξένου αὐτοῦ, ὁ μέτοικος διὰ τοῦ προστάτου του, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνήλικοι διὰ τοῦ κυρίου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου των, καὶ τὰ σωματεῖα διὰ τῶν ἐπιμελητῶν των.

316. Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος.

τοῦ πράγματος τοὺς μάρτυρας τὰ ψεῦδη μεμνησθῆναι, παρὰ τε τούτων δίκην λάβῃ καὶ τὸν προβαλόμενον ὑπόδικον ἔχη τῶν κακοτεχνούντων (Δημοσθ. *Εὐβογ.* *Μηισβ.* I, σελ. 1139) — Κακοτεχνούντων ὄνομα δίκην, ἣν οἱ ἐλόγιστοί τε καὶ ἀποδομαρτυρούντες κατὰ τοῦ παρὰσχόμενου αὐτοῦ ἐδίδουσαν (Πολυδεύκης).

312. Δημοσθ. *Τιμοκρ.* 212, σελ. 765. — Ἐπερωτήσας δὲ εἰ δίκαιος αὐτοῖς καὶ καλῶς ἔχων ὁ νόμος φαίνεται, ἐπειδὴ φῆσαι τοὺς δικαστάς, εἰπεῖν ὅτι αὐτὸς ἡγεῖται ἀργύριον μὲν νόμισμα εἶναι τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων ἕνεκα τοῖς ἰδιωταῖς εὐρημένον, τοὺς δὲ νόμους ἡγοῖτο νόμισμα τῆς πόλεως εἶναι. δεῖν δὲ τοὺς δικαστάς πολλῶ μᾶλλον, εἰ τις ὁ τῆς πόλεως ἐστὶ νόμισμα, τοῦτο διαφθείρει καὶ παράσημον εἰσφέρει, μισεῖν καὶ κολάζειν, ἢ εἰ τις ἐκεῖνο ὁ τῶν ἰδιωτῶν ἐστίν. προσθεῖναι δὲ τεκμήριον τοῦ καὶ μεῖζον εἶναι τὰδίκημα τὸ τοὺς νόμους διεφθείρειν ἢ τὸ ἀργύριον, ὅτι ἀργυρίῳ μὲν πολλαὶ τῶν πόλεων καὶ φανερώς πρὸς χαλκὸν καὶ μόλυβδον κεκραμένῳ χρώμεναι σώζονται καὶ οὐδ' ὅτιοῦν παρὰ τοῦτο πάσχουσι, νόμοις δὲ πονηροῖς χρώμενοι καὶ διαφθείρεσθαι τοὺς ὄντας ἐὼντες οὐδένας πώποτ' ἐσώθησαν. (Δημοσθ. *Τιμοκρ.* 213 - 4, σελ. 766). Ἴδε καὶ ρωμ. δικ. r. 8 Π. 48. 10 καὶ r. 1. K. 9. 24.

313. Καὶ ξυνήθη τὴν δίκην μεθ' ὀπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι· ἐν τοῖς πρώτοις δὲ Ἀθηναῖοι τὸν τε σίδηρον κατέθεντο (Θουκυδ. A'. 6). — Ὅρα δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι τὰ ὄπλα ἐφόρουν οἱ παλαιοὶ καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἦν ἐνόπλους ὄντας βουλεύεσθαι· μικροῦ γὰρ ἂν μέγα συνέβη κακόν, τοῦ Ἀχιλλέως χρησαμένου τῷ ξίφει, διὸ καὶ ἐκωλύθη παρὰ τοῖς ὕστερον ἢ ἀπλῶς ὅποι τύχη ὀπλοφορία διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς κακὰ (Εὐσταθίου εἰς Ἰλιάδα).

314. Καὶ μὴν οἱ γε νόμοι καὶ ἀχαριστίας δικάζεσθαι διδόναι κατὰ τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντευποιούντων (Λουκιανός).

315. α) Δικάσειν γὰρ ὁμωμόκατε ὑμεῖς οὐ περὶ ὧν ἂν ὁ φεύγων ἀξιοῖ, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾖ. (Δημοσθ. *Στεφάν.* *Ψευδομ.* 50). — β) Δημοσθ. *Μακάρι.* σελ. 1054.

316. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 16.

317. Ἀνίκαντοι εἰς τὸ μηνύειν. Φόνου δὲ δίκας μὴ εἶναι οὐδαμοῦ κατὰ τῶν τοὺς εὐγόντας ἐνδείκνυόντων, ἐάν τις κατὴν ὅποι μὴ ἔξεστιν (α). Ἀνίκαντοι ἐπίσης εἶναι, ἂν ἀσκήσαντες φάσιν κατὰ τινος καὶ παραιτηθέντες αὐτῆς ἢ ἀπολέσαντες ταύτην (β), ἢ ἡταιρηκότες (γ).

318. Οὐδεὶς ἀνήκουστος. Τοῦ τε κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ἀμφοῖν κροᾶσθαι.

319. Ποινικὰ δικαστήρια. Ὁ Ἄρειος Πάγος, δικάζων τὸν ἐκ προμελέτης φόνον καὶ τραῦμα, πυρκαϊᾶς καὶ φαρμακείας (α), οἱ Ἐφέται (β), οἵτινες ἐδίκάζον εἴτε εἰς τὸ ἐν Παλλαδίῳ δικαστήριον τὰ ἀκούσια ἀδικήματα (γ) εἴτε εἰς τὸ ἐν Δελφινίῳ, τοὺς ἐκ δεδικοιολογημένης αἰτίας φόνους (δ), εἴτε εἰς τὸ ἐν Πρυτανείῳ τὰ ἄψυχα ὄργανα φόνου (ε), εἴτε εἰς τὸ ἐν Φρεαττοῖ, τοὺς διαπράξαντας ἀκούσιον φόνον, ἀλλὰ βραδύτερον ἐνεργήσαντας ἐκούσιον τοιοῦτον (στ), εἴτε εἰς τὸ τῆς Ἡλιαίας (ζ).

317. α) Δὲν ἐγκαλεῖται ὁ φονεὺς, εἰσερχόμενος εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ ἀπαιτηθέντος. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 216. — γ) Μῆτε λέγειν μῆτε γράφειν ἐπὶ τῇ ἀκούσει (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 30 σελ. 602). — Ἴδε καὶ ἀνωτέρω θέμα 260.

318. Ἴδε κατωτέρω θέμα 329.

319. α) Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προμελέτης καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ (δίκας) (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 22, σελ. 627).

Οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐν νυκτὶ καὶ σκότει δικάζουσιν, ὡς καὶ ἐν τῷ λέγοντας, ἀλλ' εἰς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποιεν (Λουκιαν. Ἐρμώτιμ.). — β) Δοκοῦσι δ' ἀποκτείνεσθαι, ὅτι πρότερον τοῦ βασιλέως τοὺς ἐπ' ἀκούσιῳ φόνῳ κρινομένους ἐξετάζοντος ὁ Δράκων τοῖς ἐφέταις παρέδωκε τὴν κρίσιν, ἐφέσιμον ἀπὸ τοῦ βασιλέως πεποιηκώς (Πολυδ. Η. 125). Ἦσαν οὗτοι 51, ἀριστίνδην αἰρεθέντες, ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότες, καὶ ἄριστα βεβιωκέναι ὑπόληψιν ἔχοντες (Σουΐδας, ἴδε ἀνωτέρω θέμα 270, Δημοσθ. Μακάρι. 57 σελ. 1069, κ.λπ.). — γ) Ἐν ᾧ δικάζουσιν ἀκούσιου φόνου καὶ βουλευσεως (ἥτοι προτροπῆς) (Ἀριστοκρατ. λ. ἐπὶ Παλλαδίῳ), τὸν βουλευσάντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν τῇ χειρὶ ἐργασάμενον (Ἀνδοκιδ. Μυστηρ. 94, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Γ' β.). Τὸν ἄλόντα ἐπ' ἀκούσιῳ φόνῳ ἐν τισιν εἰρημένοις χρόνοις ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδὸν καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδέσῃται τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 72, σελ. 643), ἥτοι, πρὸς θρησκευτικὸν ἱλασμόν (Ὅμηρον Ἰλ. Ψ. 85), ἥτοι ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀκούσιον φονέα ὑπερορία, μέχρις οὗ λάβῃ χώραν αἰδεις (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 269 καὶ 270), ἡ ὑπερορία αὕτη πιθανῶς ἦτο ἐνιαυσία (Πλάτων. Νόμοι 865, Ε, καὶ 866 Γ, καὶ 869 Ε, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Β 10). Δήμευσις δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀκούσιον φονέα (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 38, 39). — δ) Εἴτε λόγῳ ἀμύνης (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 262, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Γ. 2, Πολυδ. Η. 119, Πausan. Α. 28), εἴτε λόγῳ μοιχείας (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 266), εἴτε λόγῳ κλοπῆς καὶ λωποδυσίας (Δημοσθ. Τιμοκράτ. 204, σελ. 763, ἴδε καὶ θέμα 278), εἴτε ἐπὶ ἐνεργείας καταλύσεως τοῦ δήμου (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 243, Ἀνδοκιδ. Μυστηρ. 95), εἴτε λόγῳ φόνου ἐπ' αὐτοφώρῳ (ἐντὸς τόπου, ἐξ οὗ εἴργετο), διότι ἄλλως ἐτιμωρεῖτο ὡς φονεὺς (ἴδε θέμα 258), ὡς ἐπίσης ἐτιμωρεῖτο ὡς φονεὺς ὁ μὴ δυνάμενος ν' ἀποδείξῃ τὴν νομιμότητα τῆς ἐνεργείας του, ἐὰν μὴ ἀποδείκνῃ ἀληθῆ (Λυσίου - Θεο-)

ΑΘΗΝΩΝ

320. "Ασκησις τῆς δικαιοσύνης. Ἐν ἀρχῇ κύριοί τε ἦσαν οἱ ἐννέα "Ἀρχοντες, ὥστε τὰς δίκας αὐτοτελεῖς ποιεῖσθαι. Ὑστερον δὲ Σόλωνος αὐτοῖς νομοθετήσαντος, οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς ἐτελεῖτο, ἢ μόνον ἀνακρίνειν τοὺς ἀντιδίκους.

321. "Ενδिका μέσα. Τοιαῦτα ἦσαν, ἡ δοκιμασία (α), ἡ εὐθύνη (β), ἡ προβολή (γ),

μνήστ. Β' II, Ἐρατοσθ. 99). — ε) Ἐάν λίθος ἢ ξύλον ἢ σίδηρος ἢ τι τοιοῦτον ἐμπεσὼν πατάξῃ, καὶ τὸν μὲν βαλόντα ἀγνοῇ τις, αὐτὸ δ' εἰδῇ καὶ ἔχῃ τὸ τὸν φόνον εἰργασμένον, τούτοις ἐνταῦθα λαγχάνεται (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 76, σελ. 645), Πολυδεύκ. Η. 120, Λισχίν. Κτησιφ. 233). — στ) Ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγώς, μήπω τῶν ἐκβαλόντων αὐτὸν ἡδεσμένων, αἰτίαν ἔχῃ ἑτέρου φόνου ἐκουσίου (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 77 σελ. 645). Οὗτοι, μήτ' ἀποβάθραν, μήτ' ἄγκυραν εἰς τὴν γῆν βαλλόμενον (Πολυδ. Η. 120). — ζ) Τὰ δικαστήρια ταῦτα κατηργήθησαν ἐπὶ τῆς τυραννίας τῶν Τριάκοντα, ἐπὶ δὲ Εὐκλείδου, ὠρίσθη ὅτι ἐκ τῶν δικαστηρίων τούτων διετηρήθησαν τὸ ἐν Παλλιδίῳ καὶ τὸ ἐν Δελφινίῳ, εἰς τὰ ὅποια ἐδίκαζον οἱ Ἑλικασταί (ἴδε ἐν τοσούτῳ Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ. 38 σελ. 632).

320. Σουῖδα, λέξ. "Ἀρχων.

321. α) Δοκιμασία. Αὕτη τοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ τῇ πόλει ἐλέετο, καὶ τοῖς κληρωτοῖς καὶ τοῖς αἵρετοῖς εἴτ' ἐπιτήδειοί εἰσιν ἄρχειν εἴτε καὶ μὴ, καὶ τῶν ἀλλοτρίων, εἰ ἐταιρηκότες εἶεν ἢ τὰ πατρῶα κατεδιδρακότες ἢ τοὺς γονέας κεκατακότες, ἢ ἄλλως ὡς βεβιωκότες· ἀτίμους γὰρ αὐτοὺς ἐχρῆν εἶναι καὶ μὴ κένειν. (Πολυδ. Η. 44, Ἐρατοσθ. Ἀριστοκρ. 76, κ.λ.π.). Εἰς δοκιμασίαν ὕψιστά βάλλοντο καὶ οἱ Ἐννέα "Ἀρχοντες (ὑπὸ τῆς Προβ. — β) Εὐθύνη ἢ εὐθυνα. Αὕτη κατὰ τῶν ἀρξάντων ἢ πρεσβευσάντων ἦν μὲν περὶ χρημάτων πρὸς τοὺς εὐθύνους καὶ λογιστάς (οἱ δ' ἦσαν δέκα), ἦν δὲ περὶ ἀδικημάτων πρὸς τοὺς δικαστάς, ἢ δ' εὐθυνα χρόνον εἶχεν ὠρισμένον, μεθ' ὃν οὐκέτ' ἐξῆν ἐγκαλεῖν. (Πολυδ. Η. 45, Λισχίν. Κτησιφ. 17, κ.λ.π.). Ἐάν ὁ ὑπεύθυνος δὲν ἔδιδε λόγον ἐντὸς 30 ἡμερῶν, κατεδιώκετο διὰ τῆς γραφῆς ἀλογίου (Πολυδ. Η. 54), ἡ περιουσία του ἦτο ὑπεύθυνος εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ἀττικῆς, δὲν ἠδύνατο καθ' οἷονδῃποτε τρόπον ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν περιουσίαν του, καὶ ἐστερεῖτο τῶν τιμῶν ἢ ἀμοιβῶν τῆς πόλεως (Δημοσθ. Μειδίον 87, σελ. 542, κ.λ.π.). — γ) Προβολή. Αὕτη ἦν κλήσις εἰς δίκην κατὰ τῶν κακόνως πρὸς τὸν δῆμον διακειμένων (Πολυδ. Η. 46). — Ἰσχεῖτο ἐπὶ παραπόνων κατὰ καταχρήσεως τῶν Ἀρχόντων, κατὰ τῶν συκοφαντῶν (Ξενοφ. Ἑλληνικ. Α. 35, Λυσίου — Ἀγοράτ. 47), κατὰ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ ἀσεβούντων (Δημοσθ. Μειδίον 9 σελ. 517 ἐπ. 175 σελ. 571), κατὰ τῶν νεοφιστῶν δημοσίας περιουσίας (Δημοσθ. Μειδ. 173, σελ. 570). Ἡ προβολή ὑπεβάλλετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, ἥτις εἰσῆγε τὴν ἐκδίκασιν αὐτῆς εἰς τὰ δικαστήρια. — δ) Φάσις. Φάσεις ἐκαλοῦντο πᾶσαι αἱ μὴνύσεις τῶν λανθανόντων ἀδικημάτων, ἐν αἷς τῶν περὶ τὰ μέταλλα ἀδικούντων, τῶν περὶ τὸ ἐμπόριον κακουργούντων ἢ περὶ τὰ τέλη, ἢ τῶν δημοσίων τι νεοσφισμένων, ἢ τῶν συκοφαντούντων, ἢ περὶ τοὺς ὀρφανοὺς ἐξαμαρτανόντων. Ἐφαίνετο δὲ πρὸς τὸν Ἀρχοντα, ἐδίδοσαν δ' ἐν γραμματείῳ γράψαντες τὴν φάσιν, τὰ θ' ἐαυτῶν καὶ τοῦ κρινομένου ὄνομα προσγράφαντες καὶ τίμημα ἐπιγραφάμενοι. Ἐάν ἀφεώρα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἢ ἐξαγωγὴν ἐμπορίου ἐπεδίδετο εἰς τοὺς ἐπιμελητάς (Δημοσθ. Θεοκρίν. 5, σελ. 1323), ἐάν ἀφεώρα εἰς κατάχρησιν δημοσίων χρημάτων εἰς τοὺς συνδίκους (Λυσίου — Ἀριστ. χρημ. 32, Μαρτιθ. 7, κ.λ.π.), ἐάν μέταλλα εἰς τοὺς θεσμοθέτας, ἐάν ὀρφανοὺς εἰς τὸν Ἀρχοντα (Δημοσθ. — Λάκρ. 48, σελ. 940

χ), ἡ φάσις (δ), ἡ ἔνδειξις (ε), ἡ ἐπαγωγή (στ). ἡ ἐφήγησις (ζ), τὸ ἀνδρολήψιον (η), ἡ εἰσαγγελία (θ), ἡ ἀγραφίου (ι), ἡ ἀλογίου (ια), καὶ διάφοροι γραφαί (ιβ).

αλπ.). — Αἱ φάσεις ἦσαν τιμηταί (*Πολυδ. Η. 48*), τὸ δὲ τίμημα περιήρχετο εἰς τὸ δημόσιον, ἐὰν ἡ βλάβη ἐγένετο εἰς αὐτό, ἐὰν ἡ βλάβη ἐγένετο εἰς τε τὸ δημόσιον καὶ εἰς ἰδιώτας, περιήρχετο ἐξ αἰμαίνας εἰς ἑκάτερον (*Δημοσθ. Θεοκρίνου 13, σελ. 1325*), ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἰδιώτης ἐπαιμιούτο τὸν ἐπωβελίαν καὶ τὰ πρυτανεῖα, ἐὰν δὲ ἡ φάσις ἀφεώρα δημοσίαν ὑπόθεσιν, ὑπεχρεοῦτο οὗτος, ἐὰν δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων, εἰς τὴν καταβολὴν τῆς παραστάσεως καὶ χιλίων δραχμῶν (δ). — Ἐνδειξις. Αὕτη ἦ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογουμένου ἀδικήματος μήνυσις, οὐ κρίσεως ἀλλὰ τιμωρίας δεομένου. ὁ δ' ἐνδεικνύμενος ἐν γραμματείῳ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὴν ἐνδειξιν ἀποφέρει, ἐν' ὑπεύθυνος ἦ τῆς ψευδοῦς ἐνδείξεως. καὶ αὕτη μὲν γίνεται περὶ τῶν οὐ παρόντων (*Πολυδ. Η. 49*). — Ἦτοι εἶναι μήνυσις κατὰ τῶν ἀσκούντων καθήκοντα, ἡ κατεχόντων ἀρχάς, παρὰ τὸν νόμον, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν, οἱ ὀφειλέται πρὸς τὸ δημόσιον, οἱ λάθρα ἐπιστρέφοντες ἐξόριστοι, καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐπὶ ἀσεβείᾳ καταδικασθέντες καὶ ἐπισκεπτόμενοι ἱεροῦς τόπους, οἱ ἐπὶ παραπρεσβείᾳ κατηγορούμενοι (*Ἰσοκράτ. Καλλιμ. 11*), οἱ χορηγοῦντες ἐφόδια τοῖς πολεμίοις (*Ἀριστοφ. Ἰππ. 278, Ἀνδοκίδ. Περὶ τῆς ἐαυτοῦ καθόδου 14*), ὁ Ἐπιστάτης, ὅστις ἤρνεϊτο νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν Βουλὴν ζήτημά τι πρὸς ἐπιψήφισιν. Ἡ ἐνδειξις κατετίθετο εἰς τὸν ἀρμόδιον Ἄρχοντα, ἡ εἰς τοὺς Ἐνδεκα, ἵνα εἰσαγάγουν τὴν δίκην αὐτοῦ. — Ἰδε *Λυσίου — Ἀγοράτου ἐνδείξεως (ε)*. — Ἀπαγωγή. Ὅταν τις ὃν ἔστιν ἐνδείχθαι πρὸς παρόντα, τοῦτον παρόντα ἐπ' αὐτοφώρῳ λαβὼν ἀπαγάγῃ (*Πολυδ. Η. 49*). Αὕτη εἰσάγεται εἰς τὴν τῶν Ἀρχόντων ἢ τῶν Ἐνδεκα (*Δημοσθ. Ἀγόρας 25, σελ. 601*) καὶ ἐὰν μὲν τὸ ἀδίκημα ἦτο αὐτόφωρον ἢ ὁμολογημένον, ἐδικάζετο ὁ μηνυόμενος παρευθὺς, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει παρεπέμπετο ἡ ἐκδίκασις εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 113, σελ. 735, Ἀριστοφ. 32, σελ. 630*). Ἐὰν ἡ μήνυσις ἀπεδεικνύετο ψευδής, ὁ μηνυτὴς ὑπεβάλλετο εἰς ζημίαν χρημάτων (στ). — Ἐφήγησις. Ἐφηγεῖσθαι δὲ ἔστιν, ὅταν τις δι' ἀσθένειαν ἀπαγαγεῖν οὐ θαρρῶν ἐπάγῃ τὸν ἄρχοντα ἐπ' οἰκίαν οὗ τις τούτων ἀποκρύπτεται (*Πολυδ. Η. 50*). — Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ μηνυτὴς, καὶ ἐὰν δὲν ἀπεδεικνύετο βάσιμος ἡ μήνυσις, δὲν ὑπεβάλλετο εἰς χρηματικὴν ζημίαν. Ἡ ἀπαγωγή καὶ ἡ ἐφήγησις ἡσκούντο ἐπὶ κλοπῆς, φόνου, κακώσεως γονέων καὶ ἄλλων, ὧν ἡ ποινὴ ἦτο προσδιωρισμένη (ζ). — Ἀνδροληψία. Ἰδε θέμα 261. Οἱ τριήραρχοι καὶ οἱ διοικηταὶ πλοίων διωρίζοντο ἵνα συλλαμβάνωσι τοὺς ὁμήρους, καὶ νὰ κρατῶσι τούτους ἐν τῇ φυλακῇ μέχρις ὅτου δοθῇ ἱκανοποιήσεις εἰς τοὺς συγγενεῖς. Ἡ περιουσία τῶν συλλαμβανομένων ἐδημεύετο. — Ὁ δὲ ἀδίκως ἀνδροληψίᾳ κεχρημένος οὐκ ἀνεύθυνος ἦν (*Πολυδ. ἀνωτέρω (η)*). — Εἰσαγγελία. Τέτακται ἐπὶ τῶν ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων. κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰσαγγελτικόν, ὅς κεῖται, περὶ ὧν οὐκ εἰσὶ νόμοι, ἀδικῶν δὲ τις ἀλίσκεται ἡ ἄρχων ἢ ρήτωρ, εἰς τὴν βουλὴν εἰσαγγελία δίδοται κατ' αὐτοῦ, καὶ μὲν μέτρια ἀδικεῖν δοκῇ, ἡ βουλὴ ποιεῖται ζημίας ἐπιβολήν, ἂν δὲ μείζω παραδίδωσι δικαστηρίῳ· τὸ δὲ τίμημα, ὅ τι χρή παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, ἐγίνοντο δὲ εἰσαγγελίαι καὶ κατὰ τῶν καταλύνοντων τὸν δῆμον ρητόρων, ἢ μὴ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ λεγόντων, ἢ πρὸς τοὺς πολεμίους ἄνευ τοῦ πεμφθῆναι ἀπελθόντων, ἢ προδόντων φρούριον ἢ στρατιάν ἢ ναῦς (*Πολυδ. Η. 51 ἐπ.*). Ἡ εἰσαγγελία εἰσήγετο εἰς τὴν βουλὴν, δυναμένην ν' ἀπορρίψῃ αὐτήν (*Λυσίου — Νικομ. 5*), ἢ νὰ δικάσῃ αὐτήν, ἐὰν τὸ ἀδίκημα ἐτιμωρεῖτο διὰ ζημίας μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν, ἢ διὰ τῶν ἀρχόντων νὰ εἰσαγάγῃ αὐτήν εἰς τὴν Ἡλιαίαν, ἐὰν τὸ ἀδίκημα ἦτο σπουδαῖον (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 61, σελ. 720*). — Τοὺς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας δραχμὰς ὀφλισκάνειν, εἰ τοῦ

πέμπτου τῶν ψήφων μὴ μεταλάβοιεν, καὶ προσατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μέν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλίας· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ραδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι (Θεοφράστου, ἴδε ἐντοσοῦτῳ Ὑπερείδ. *Λυκόφρ.* VII καὶ IX). — Τιμοκράτης εἶπεν, ὅποσοι Ἀθηναίων κατ' εἰσαγγελίαν ἐκ τῆς βουλῆς ἢ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι, καὶ μὴ παραδοθῇ ἢ κατὰ γνώσιν αὐτῶν τοῖς θεσμοθέταις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ πρυτανείαν κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, δεδόχθαι εἰσάγειν τοὺς ἑνδεκα εἰς τὸ δικαστήριον τριάκονθ' ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν παραλάβωσιν, ἐὰν μὴ τι δημοσίᾳ κωλύσῃ, ἐὰν δὲ μὴ, ὅταν πρῶτον οἶόν τ' ᾖ. κατηγορεῖν δ' Ἀθηναίων τὸν βουλούμενον οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία περὶ αὐτοῦ, ὃ τι ἂν δοκῇ ἄξιός εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ ὃ τι ἂν αὐτοῦ καταγνωσθῇ (*Δημοσθ. Τιμοκρ.* 63, σελ. 720) (θ). — Ἀγραφίον. Κατηγοροῦνται οἵτινες ἂν ἑαυτοὺς ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐξαλείφωσιν (*Πολυδ. Η.* 54), ἤτοι, οἱ ἐξαλείφοντες ἐκ τῶν σανίδων τὸ ὄνομα αὐτῶν, ὡς δημοσίων ὀφειλετῶν, πρὶν πληρώσωσι. Αὕτη ὑπήγετο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν θεσμοθετῶν (ι). — Ἀλογίον. Δίκη ἦν κατὰ τῶν οὐκ ἀποδιδόντων λογισμοὺς ὧν ἂν διαχειρίσωσιν (*Πολυδ. Η.* 54) εἰσήγετο αὕτη εἰς τοὺς Λογιστάς (ια). — Γραφαί. Τούτων αἱ σπουδαιότεραι ἦσαν, αἱ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς, φαρμάκων, μοιχείας, ὕβρεως, ἱεροσυλίας, ἀσεβείας, προδοσίας, δώρων, δεκασμοῦ (δώρων κατὰ τοῦ δίδοντος καὶ δεκασμοῦ κατὰ τοῦ λαμβάνοντος) (*Αἰσχίν. Τιμοκρ.* 12), λιποστρατίου, λιποταξίου, ἀνασταλείας (*Λυσίου — Ἀλκιβ.* 521, 571), λιπονauτίου, ἀναυμαχίου (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ.* 10, 24), τοῦ ρῖψαι τὴν ἀσπίδα (*Λυσίου — Θεομν.* 1 ἐπ.), ἀγαμίου (καὶ παρὰ Λακεδαιμονίους ὀψογαμίου, κακογαμίου), ἀργίας (*Δημοσθ. Εὐβουλ.* 1308, *Ἰσοκρ. Ἀρεοπ.* 17), ἐταιρήσεως, ψευδεγγραφῆς, ψευδοκλητείας (*Δημοσθ. Νικοστρ.* 1252), ξενίας, δωροξενίας, παρανόμων (*Δημοσθ. Τηρ.* 110), παραπροσβείας (*Αἰσχίν. Πισαττ.* 38, 52), καὶ ἄλλαι, ὥς ἴδε εἰς *Τζιβανοπούλου Λεξικόν* σελ. 1044. — Ἐνέργεια τούτων. Ταύτας τὰς δίκας ἢ ὅσαι τοιαῦται — ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι, οὐ μέντοι καὶ αἱ δίκαι γραφαί — ἐξῆν τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι, καὶ ἐπὶ μὲν παλαιῶν χρόνων ὁ μὴ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων προσωφλίσκανε χιλίας· ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας γραψάμενος καὶ οὐχ ἐλὼν ἐθανατοῦτο. καὶ τῆς μὲν ὕβρεως τὸ τίμημα οὐκ ἦν τοῦ παθόντος ἀλλὰ δημόσιον, δώρων δὲ κατὰ τοῦ ἐπὶ δώροις δικάσαντος ἦν ἡ γραφή, δεκασμοῦ δὲ κατὰ τοῦ διαφθείραντος· καὶ ὁ μὲν δεκάζεσθαι ὁ δὲ δεκάζειν ἐλέγετο. τῆς δὲ ἀργίας ἐπὶ μὲν Δράκοντος ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα· ἐπὶ δὲ Σόλωνος. εἴ τρίς τις ἀλώῃ, ἡτιμοῦτο. καὶ λιπονauτίου μὲν ἐκρίνετο ὁ τὴν ναῦν ἐκλιπών, ὥσπερ ὁ τὴν τάξιν λιποταξίου, ἀναυμαχίου δὲ ὁ τὴν ναῦν μὲν μὴ λιπών, μὴ μέντοι ναυμαχήσας. ἐταιρήσεως δ' ἦν γραφή καὶ δοκιμασία καὶ ἐπαγγελία (*Πολυδ.* 41 ἐπ.)· καὶ ταῦτα τῆς κατὰ τῶν ἐταιρηκόντων κατηγορίας τὰ ὀνόματα. ψευδεγγραφῆς δ' ἦν δίκη κατὰ τῶν ὡς ὀφείλοντάς τινας ἐνδειξαμένων, εἰ ψευδῶς σεσυκοφαντηκότες ἀλῶεν. κατὰ δὲ τούτου ἦν καὶ ἐπιβουλεύσεως γραφή, ψευδοκλητείας δὲ κατὰ τῶν οὐ δικαίως κεκλητευκόντων. δωροξενίας δέ, εἴ τις ξενίας κρινόμενος δῶρα δοὺς ἀποφύγοι. παρανόμων δέ, εἴ τις ψήφισμα γράψαι ἢ νόμον παράνομον· ὑπομοσάμενος γὰρ τις τὸ γραφέν, οὗ ἢ κατηγορία ὑπομοσία ἐκαλεῖτο, διήλεγχεν ὅτι ἔστι παράνομον ἢ ἄδικον ἢ ἀσύμφορον (*Πολυδ. Η.* 40 - 44). — Κακώσεως. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 127 καὶ 274α. Αἱ περὶ κακώσεως δίκαι ὑπήγοντο εἰς τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, ἢ εἰς τὸν πολέμαρχον, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ξένων ἢ μετοίκων. Πᾶς Ἀθηναῖος ἡδύνατο νὰ εἶναι κατήγορος ἐν αὐτῇ, ὁ μηνυτῆς δὲν ὑπέκειτο εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῆς κλεψύδρας, οὔτε ὑπεβάλλετο εἰς ἀποζημιώσεις. Ὁ ἀγὼν ἦτο πάντοτε τιμητός, ἀπέκειτο δὲ εἰς τὸ δικαστήριον νὰ ὀρίσῃ τὴν ποινὴν, ὁ ἄρχων ἡδύνατο νὰ εἰσαγάγῃ τὴν δίκην εἰς τὴν Ἡλιαίαν. — Οἱ ἐπὶ κακώσῃ γονέων δίκη ἐπήγετο ἀτιμίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δήμευσιν (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ.* 74, *Ξενοφ. Ἀπομνημον.* Β'. 2, 13) (ιβ).

322. Ἀγὼν τιμητός. Αἱ ἐν τοῖς ποινικοῖς καὶ ἐνίοτε ἐν τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἐκδικαζόμεναι δίκαι, διεκρίνοντο εἰς τιμητοὺς καὶ ἀτιμήτους ἀγῶνας. Καὶ ἀτιμήτος μὲν ἐκαλεῖτο ἡ δίκη, ὅταν ἡ ἐπιβλητέα ποινὴ εἰς τὸν κατηγορούμενον ᾦ οὐκ ὠρισμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῆς ἐνδείξεως, ἐπὶ τῆς ἀπαγωγῆς καὶ τῆς ἐπιτήσεως, τιμητὴ δ' ἐκαλεῖτο ἡ δίκη, ὅταν ἡ ποινὴ καθωρίζετο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, μετὰ τὴν περὶ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου ἀπόφασίν του, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πινῆς, ἥτοι τοῦ τιμήματος, ἣν ἐζήτει, καὶ τοῦ ἀντιτιμήματος ἢ ὑποτιμήματος, ὅπερ ἀπεπρότεινεν ὁ κατηγορούμενος. Ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων ἀπεφαίνετο τὸ δικαστήριον, δεχόμενον τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν προτάσεων. Ἐὰν ἡ καταδίκη ἐγένετο εἰς χρήματα, ἐπὶ μὲν δημοσίας γραφῆς, παρείχετο εἰς τὸν κατηγορούμενον προθεσμία καταβολῆς (μέχρις ἐνάτης πρυτανείας), μεθ' ἣν, ἐδιπλασιάζετο ἡ ποινὴ, ἥτις μοῦτο ὁ καθυστερῶν καὶ ἐδημεύετο ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ ἰδιωτικῆς γραφῆς, παρείχετο εἰς τὸν μηνυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ κατὰσχῃ τὴν περιουσίαν τοῦ κατηγορουμένου, καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν περιουσίαν του διὰ τῆς περὶ ἐξούλης δίκης. Περιπτώσεις τιμητῆς δίκης ἀναφέρονται ἐπὶ γραφῶν κακώσεων, ἀσεβείας, ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαιρέσεως δούλου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΘΗΝΩΝ

323. Δικασταί. Πάντας Ἀθηναίους λαχεῖν εἰς τὰ δικαστήρια.

324. Ἐξεῖναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ καταδέχεσθαι τοὺς ἐκφυλλοφορηθέντας.

325. Κληροῦνται. Τοὺς δικαστὰς ἀποκληροῦν εἰς τὸ δικάζεσθαι.

322. Ἐπὶ τῆς τιμητῆς δίκης, ὁ μηνυτὴς ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβολὴν εἰς τὸν κατηγορούμενον τῆς ποινῆς τοῦ προστίμου, τῆς φυλακίσεως, τοῦ θανάτου διὰ κωνείου (ὡς ἐγένετο διὰ τὸν Σωκράτη), τοῦ βαράθρου, τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ, τοῦ τροχοῦ, τῆς δημεύσεως κ.λπ. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 289, καὶ 285. — Τὸ τίμημα ἠδύνατο νὰ προσυμφωνηθῇ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς συμβάσεσι (Δημοσθ. Διονυσόδ. 27, 45) κ.λπ. — Τὸ ποσὸν τοῦ εἰς χρήματα τιμήματος, καθώριζεν ὁ μηνυτὴς ἀπεριόριστως, ἀλλὰ τὰ δικαστήρια συνήθως ἐμετρίαζον τοῦτο, καὶ δὴ ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἰδιωτικῆς διαφορᾶς.

323. Ἐδίκαζον δ' οἱ ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη ἐκ τῶν ἐπιτίμων καὶ μὴ ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ (Πολυδ. Η. 122).

324. Ἐκφυλλοφορηθέντες ἐκαλοῦντο οἱ βουλευταί, οἵτινες ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τὴν Βουλὴν διὰ γενικῆς ἀποφάσεως αὐτῆς.

325. Οἱ μέλλοντες νὰ δικάσωσι δικασταὶ ἐξελέγοντο κλήρῳ. — Ἀλλ' ὑμεῖς αὐτοὶ πάντων ἄρτι κληρουμένων Ἀθηναίων, καὶ πάντων εἴ οἱδ' ὅτι βουλομένων εἰς τοῦτο λαχεῖν τὸ δικαστήριον, μόνοι δικάζεσθ' ἡμῖν διὰ τί; ὅτι ἐλάχετε, εἴτ' ἀπεκληρώθητε· ταῦτα δὲ οἱ νόμοι λέγουσιν (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α'. 27, σελ. 778).

326. "Απαξ τῆς ἡμέρας. Τοὺς δικαστὰς μὴ δικάζειν δις ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

327. "Ορκος δικαστῶν. Δικάσω περὶ ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾖ, καὶ περὶ ὧν μὲν νόμοι εἰσὶ κατὰ τοὺς νόμους ψηφιοῦμαι, περὶ δὲ ὧν μὴ εἰσὶ, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ.

328. "Ορκος Ἑλιαστῶν. Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, καὶ τύραννον οὐ ψηφιοῦμαι εἶναι οὐδ' ὀλιγαρχίαν· οὐδ' ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, ἢ λέγῃ ἢ ἐπιψηφίζῃ παρὰ ταῦτα, οὐ πείσομαι· οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν ἰδίων ἀποκοπὰς οὐδὲ γῆς ἀναδασμὸν τῶν Ἀθηναίων οὐδὲ οἰκιῶν· οὐδὲ τοὺς φεύγοντας κατάξω, οὐδ' ὧν θάνατος κατέγνωσται, οὐδὲ τοὺς μένοντας ἐξελῶ παρὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς οὔτ' αὐτὸς ἐγὼ οὔτ' ἄλλον οὐδένα ἐάσω· οὐδ' ἀρχὴν καταστήσω, ὥστ' ἄρχειν ὑπεύθυνον ὄντα ἑτέρας ἀρχῆς, καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τοῦ ἱερομνήμονος καὶ ὅσαι μετὰ τῶν ἐννέα ἀρχόντων κυαμεύονται ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ κήρυκος καὶ πρεσβείας καὶ συνέδρων· οὐδὲ δις τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τὸν αὐτὸν ἄνδρα, οὐδὲ δύο ἀρχὰς ἄρξαι τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ· οὐδὲ δῶρα δέξομαι τῆς ἡλικίας ἐνεκα οὔτ' αὐτὸς ἐγὼ οὔτ' ἄλλος ἐμοὶ οὔτ' ἄλλῃ εἰδότος ἐμοῦ, οὔτε τέχνῃ οὔτε μηχανῇ οὐδεμιᾷ. καὶ γέγονα οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη. καὶ ἀκροᾶσθαι τοῦ τε κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ὁμοίως ἀμφοῖν, καὶ διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ οὐ ἂν ἡ δίωξις ᾖ· ἐπομνύμαι Δία, Ποσειδῶ, Δήμητρα, καὶ ἐπαρᾶσθαι ἐξωλεῖν ἑαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, εἴ τι τούτων παραβαίνοι, εὐορκοῦντι δὲ πολλὰ καλὰ εἶναι. Καὶ οὐ μνησικακήσω, οὐδ' ἄλλῳ πείσομαι, ψηφιοῦμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους.

329. Ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι.

326. Ὑμεῖς μὲν γε τὰ ἐπὶ τῷ πλήθει νενομοθετημένα δεινὰ, ἐάν τις ἢ διχόθεν μισθοφορῇ ἢ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἐκκλησιάζῃ ἢ δικάζῃ ἢ ἄλλο τι ποιῇ ὧν οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν (Δημοσθ. Τιμοκρ. 123, σελ. 739). — Οἱ δικασταὶ ἐλάμβανον τρεῖς ὀβολοὺς δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν. — Ἀριθμὸς δικαστῶν. Ἐν τοῖς δικαστηρίοις ὑπῆρχον ἐν ὅλῳ 6.000 δικασταί, οἵτινες ἐπειδὴ ὠμνύοντο ἐκαλοῦντο ὁμωμοκότες, ἐκ τούτων ἐκληροῦντο δι' ἕκαστον δικαστήριον 500, ἐνίοτε δὲ 1.000 ἢ 400 ἢ 200, οἷς προσθετέον καὶ τὴν τοῦ εἰσαγωγέως ἀρχοντος.

327. Διατὶ αὐτοὺς καλεῖ ἀνωμότους; καθὼ εἰσίωντες οἱ δικασταὶ περὶ ἐκείνου ὤμνυσαν, περὶ οὗ ἡ κρίσις ᾔην, οὐ μόντοι περὶ τῶν ἤδη κριθέντων (Δημοσθ. Τιμοκρ.).

328. Δημοσθ. Τιμοκρ. 149, Αἰσχίν. Κτησιφ. 233.

329. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 318. — Ἀλλὰ τοὺς νόμους καὶ τὸν ὅρκον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις δικαίαις καὶ τοῦτο γέγραπται, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι. τοῦτο δ' ἐστίν, οὐ μόνον τὸ μὴ προκατεγνωκέναι μηδέν, οὐδὲ τὸ τὴν εὐνοίαν ἴσῃ ἀμφοτέροις ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ τῇ τάξει, καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, ὡς βεβούληται καὶ προήρηται τῶν ἀγωνιζομένων ἕκαστος, οὕτως ἐᾶσαι χρήσασθαι (Δημοσθ. Στεφάν, Α, 4).

330. Διαδικασία. Κλήσις. Τὸν τῆς προσκλήσεως κλητῆρα ἐπιγράφασθαι.

331. Προανάκρισις. Τοὺς ἄρχοντας ἀνακρίνειν τοῖς συντείνουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς συντείνοντας εἰς τὸν ἀγῶνα ἀποκρίνειν.

332. Ὅρκος - πρόδικος. Τὸν μέλλοντα κατηγορεῖν, ὁμνυσθαι ὑπὲρ τοῦ ἐπελθεῖν, εἰ πάντα ἔτοιμα ἔχει τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἢ ἀπόμνυσθαι.

333. Εἰσαγωγή δίκης. Τοὺς ἄρχοντας καλεῖν εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς συντείνοντας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον.

334. Μὴ ἐμφάνισις. Διαγράφειν τὸν ἄρχοντα τὴν τοῦ ἀμφισβητοῦντος, καὶ τῆς δίκης ἔνεκα ἀπόντων, ἀμφισβήτησιν.

330. Κλητῆρ λέγεται ὁ καλῶν εἰς τὸ δικαστήριον πάντας. σημαίνει δὲ ἡ λέξις καὶ τὸν μάρτυρα (Σουΐδας, Ἀρποκρατ.). Ἡ κλήσις ἐγένετο ἢ διὰ τακτικῶν κλητῆρων τοῦ δικαστηρίου, ὃν τὸ ὄνομα ἐτίθετο εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς κλήσεως, ἢ διὰ τοῦ ἐνάγοντος, ἐνώπιον δύο μαρτύρων, οἵτινες ἐκαλοῦντο μάρτυρες. Ἐὰν ἡ δίκη ἐστρέφετο κατὰ γυναικός, τὸ ἔγγραφον ἀπηρθύνετο κατὰ τοῦ κυρίου αὐτῆς. Τῆς οἰκίας παντὸς θεωρουμένης ὡς ἀσπίου, ἡ ἐπίδοσις τοῦ δικογράφου ἐγένετο ἐκτὸς αὐτῆς, καλουμένου πρὸς τοῦτο τοῦ ἀντιδίκου. Ἐὰν ἐπεγράφοντο ψευδεῖς κλητῆρες, ὁ διάδικος ἢ οἱ κλητῆρες κατεδιώκοντο διὰ τῆς προσηφισμένης ἀμελείας (Δημοσθ. Νικοστρ. 15, σελ. 1251), ἥτις ἐνίοτε ἐπέσυρε θανατικὴν ποινὴν ἐν τριτάτῳ ἀγῶνι (Δημοσθ. Νικοστρ. 17), καὶ τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (Αντοκλῆδ. 33) ἢ καὶ τὴν δίκην διὰ τῆς ἐλλείψεως ἀποδείξεως (Δημοσθ. πρὸς Ἀποβον ὑπὲρ φωνοφ., 15, σελ. 819), ἢ τὴν δίκην συκοφαντίας ἢ μακρολογίας.

331. Οἱ διάδικοι ἐξεταζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος ἀποκρίσθαι καὶ ἀπαντήσωσι. — Ἐτι τοίνυν καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐπιδείξω ἔργῳ ὑμῖν ταῦτα μεμαρτυρημένα. Ὅτε γὰρ αἱ ἀνακρίσεις ἦσαν πρὸς τῷ ἄρχοντι καὶ οὗτοι παρακατέβαλον ὡς ὑπὲρ γνησίων τῶνδ' Εὐκτῆμονος ὄντων, ἐρωτώμενοι ὑφ' ἡμῶν τίς εἴη αὐτῶν μήτηρ καὶ ὅτου θυγάτηρ, οὐκ εἶχον ἀποδείξει, διαμαρτυρομένων ἡμῶν καὶ τοῦ ἄρχοντος κελεύοντος ἀποκρίνεσθαι κατὰ τὸν νόμον (Ἰσαίου — Φιλοκτημ. 12).

332. Ὁ ἐνάγων ἢ ὁ κατήγορος ὠρκίζοντο ὅτι θὰ ἐξακολουθήσουν τὴν δίκην, ὅταν ἐτοιμασθῶσιν αἱ ἀποδείξεις των. — Ἐὰν τις δικάζεται παρὰ τοὺς ὅρκους, ἐξεῖναι τῷ φεύγοντι παραγράψασθαι, τοὺς δὲ ἄρχοντας περὶ τούτου πρῶτον εἰσάγειν, λέγειν δὲ πρότερον τὸν παραγραφάμενον ὁπότερος δ' ἂν ἡττηθῇ τὸν ἐπωβελίαν ὀφείλειν. (Ἰσοκρ. πρὸς Καλλίμ. 1). Ὁ νόμος οὗτος εἰσήχθη μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα, ἐσκόπει δὲ τὴν παραγραφὴν τῶν πρὸ τῆς ἀμνηστείας γενομένων πράξεων.

333. Ὁ ἐνάγων ἢ μηνυτής, ἐὰν δὲν εἶχον πλήρεις τὰς ἀποδείξεις των, ἐζήτησαν ἀναβολήν, ἥτις παρεχωρεῖτο δι' ἐγγράφου καλουμένου ὑπομωσία. Ἐὰν εἰσήγετο ἡ δίκη, ἔτοιμος οὖσα, χωρὶς νὰ προβληθῇ ἐνστασίς τις, ἡ δίκη ὠνομάζετο εὐθυδικία, ὅτε ἀμφότεροι οἱ διάδικοι ὠμνουν, ὁ μὲν ἀληθῆ κατηγορήσειν, ὁ δὲ τ' ἀληθῆ ἀπολογήσειν, ἡ ἐνέργεια αὕτη ἐκαλεῖτο ἀντωμοσία, ἡ δὲ δίκη ἐκαλεῖτο εἰσαγωγίμος. Ὁ ὅρκος τῶν διαδίκων ἐγράφετο ἐπὶ πίνακος, καὶ ἐτίθετο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποδεικτικῶν μέσων εἰς τὸν ἐχῆρον, μεθ' ὃ ἐκληροῦντο οἱ δικασταί, καὶ προσδιωρίζετο ἡ ἡμέρα τῆς δίκης, ἥτις ἐκαλεῖτο κυρία ἡμέρα.

334. Ἐπειδὴ καὶ ἡ σὴ διεγράφη ἀμφισβήτησις, δόξαντος σοῦ ἔνεκα τῆς δίκης ἀπεῖναι, καὶ οὐ δημοσίᾳ ...καὶ συνεβεβήκει, ὡς φόμεθα ἡμεῖς, αὕτη καλλίστη ἀναβολή δημοσίᾳ τούτου ἀποδημοῦντος στρατευομένου (Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 24, σελ. 1174).

335. Ἀπολογία. Ἀπολογητέον.

336. Δύναμις καταθέσεως διαδίκων. Τοῖν ἀντιδίκων ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνασθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον, μαρτυρεῖν δὲ μή.

337. Ἐνστασις ἀπαραδέκτου. Παραγράφεσθαι πρὸς τὸν ἀντίδικον, τὴν δίκην μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι.

338. Ἐνστασις ἐξοφλήσεως. Παραγράφεσθαι περὶ ὧν ἂν τις ἀφείς καὶ ἀπαλλάξας πάλιν δικάζεται.

339. Ἐνστασις ἀναρμοδιότητος. Τὰς παραγραφὰς ἀντιλαγχάνειν, περὶ ὧν οὐκ εἰσὶν εἰσαγωγεῖς.

340. Ἐνστασις μὴ νομίμου. Ὑπὲρ μὲν τῶν μὴ γενομένων ὅλως συμβολαίων Ἀθήνησι, μήδ' εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον, παραγράφεσθαι.

341. Δικαστικὰ ἔξοδα - Πρυτανεῖα. Πρυτανείων δὲ τιθέτω ὁ διώκων καὶ ὁ διωκόμενος, εἰ δὲ μὴ διεγράφετο ἡ δίκη.

335. Οἱ διάδικοι ὑπερήσπιζον τὰ δικαστικά μόνον. Ἡδύναντο ἐντοσοῦτω νὰ προσλάβωσι συνήγορον ἕνεκα δεδικοιολογημένης αἰτίας. — Δεδομένον ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἅπερ ἡγοῦμαι προσήκειν δεηθῆναι, νέον τε ὄντα καὶ ἀπειρώτως ἔχοντα τοῦ λέγειν, συνήγορόν με κελεύσας καλεῖσαι τῶν ἀγῶνι τούτῳ. — Ἀπολλόδοτον (Ἰηρόσθ. Νεαίρ. 14, σελ. 1319).

336. Ἰσαίου — Φιλοκτ. 12. — Ἀποκρίναι, ὦ ἀγαθέ, καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι (Σωκράτης πρὸν Μέλιτον, Πλάτων. Ἀπολογία Σωκράτ.). — Μάρτυρες μὲν εἰσιν οὗτοι, οἷς μηδὲν μέτεστι τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ δίκη ἐστίν (Δημοσθ. Βοιωτοῦ περὶ προικ. 58, σελ. 1025). — Λόγῳ συμφέροντος ἀποκλείονται οἱ μάρτυρες.

337. Παραγραφὴ δ' ἦν ἡ αὐτὴ καὶ διαμαρτυρία, ὅταν τις μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι λέγῃ τὴν δίκην ἢ ὡς κεκριμένος ἢ διακίτης γεγεννημένης ἢ ὡς ἀφειμένος, ἢ ὡς τῶν χρόνων ἐξηκόντων ἐν οἷς ἔδει κρίνεσθαι... οἷον οὐκ εἰσαγγελίας ἀλλὰ παρνόμων, οὐ δημοσία ἀλλ' ἰδίᾳ, ἢ ὡς οὐ παρὰ τούτοις κρίνεσθαι δεόν, οἷον οὐκ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἀλλ' ἐπὶ Παλλαδίῳ. ἄγραπτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ διαγραφεῖσα (Πολυδ. Η. 57).

338. Ἴδε καὶ θέμα 194. — Τὴν γὰρ δίκην, ἐν ἣ ταῦτα ἐμαρτυρήθη, παρεγράψατο Φορμίων πρὸς ἐμὲ μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι ὡς ἀφέντος ἐμοῦ τῶν ἐγκλημάτων αὐτὸν (Δημοσθ. Στέφαν. ψευδομ. 41, σελ. 1113).

339. Ἦτοι προῦβάλλετο ἐνστασις ἀναρμοδιότητος. Πολλάκις γὰρ οἱ ἀντίδικοι παρεγράφοντο· οὐ πρὸς διαιτητὴν με κρίνεσθαι δεῖ, ἀλλὰ πρὸς Ἀργοντα ἢ Θεσμοθέτην (Οὔλιπινός, Δημοσθ. Πανταίν. 33, σελ. 976).

340. Ἴδε ἀνωτέρω θέμ. 201.

341. Δικαστικὰ ἔξοδα, πρυτανεῖα λεγόμενα, κατεβάλλοντο μόνον εἰς τὰς ἰδιωτικὰς δίκας, οὐχὶ καὶ εἰς τὰς δημοσίας. — Τὰ μὲν πρυτανεῖα ὠρισμένα, ὅτι ἔδει καταβαλεῖν πρὸ τῆς δίκης τὸν διώκοντα καὶ τὸν διωκόμενον· εἰ δὲ μή, διέγραφον τὴν δίκην οἱ εἰσαγωγεῖς. ὁ δ' ἡττηθεὶς ἀπεδίδου τὸ παρ' ἀμφοτέρων δοθέν, ἐλάμβανον δ' αὐτὸ οἱ δικασταί. καὶ οἱ μὲν καὶ ἀπὸ ἑκατὸν δραχμῶν ἄχρι χιλίων δικαζόμενοι τρεῖς δραχμὰς κατετίθεντο, οἱ δὲ ἀπὸ χιλίων μέχρι μυρίων

342. Διαμαρτυρία. Ἐξεῖναι τοῖς ἀντιδίκοις ἂν βούλωνται, διαμαρτυρεῖν.

343. Ἐρημοδικία. Τοὺς ἐμπρόθεσμον δίκην ἔχοντας, εἴτα μὴ ἀπαντῶντας τὴν κυρίαν, ἐρήμην ἀλίσκεσθαι, τὸ δὲ τίμημα εἶναι χιλίας δραχμάς.

344. Τὴν μὴ οὔσαν ἀντιλαχεῖν ἐξεῖναι.

345. Ἀπόδειξις - Ὁμολογία. Τὰ ὁμολογημένα ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου κύρια εἶναι.

346. Μάρτυρες. Μὴ μαρτυρεῖν τοὺς ἀτίμους.

τράκοντα. οἱ δὲ οἶονται πρυτανεῖα εἶναι τὸ ἐπιδέκατον τοῦ τιμήματος, κατατίθεσθαι δ' αὐτὸ τοὺς γραφασμένους ἐπὶ μισθοποδοσίᾳ τῶν δικαστῶν (Πολυδ. Η. 38).—Παρακαταβολὴ δ' ἦν ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 39).—Ἐπωβελία δ' ἦν τὸ ἕκτον τοῦ τιμήματος [μέρος], ὃ ὥφειλεν [[ὃ μὴ ἐλὼν, προσώφειλεν]] ὁ αἵρεθεὶς ὠνόμασται δὲ ὅτι ὀβολὸς ἦν τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς (Πολυδ. Η. 39). — ('Ἡ ἐπωβελία παρείχετο εἰς τὸν δικαιοῦμενον διάδικον εἰς τι τὰς ἰδιωτικὰς δίκας καὶ εἰς τὰς φάσεις, ἐφ' ὅσον ὁ διώκων δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων (Δημοσθ. Ἀφόβου 384, καὶ Μνησικλ. Εὐεργ. 1158). — 'Ἡ δὲ παρόστασις δραχμὴ ἦν, ἣν ὁ διώκων παρὰ δικιτητῇ προσεσέφερεν (Πολυδ. Η. 38). — 'Ἡ παρακαταβολὴ παρείχετο συνήθως εἰς τὰς κληρονομικὰς δίκας, καὶ εἰς τὰς δίκας τὰς καλουμένας ἐνεπίσκημμα (μεσεγγύησις), δι' ὧν ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ δανιστοῦ ἀπὸ πιστωτοῦ, ὅπως λάβῃ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ ἐκ τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ δανιστοῦ, ἦτοι, «ὅστις ἀντιλέγοι ὡς αὐτὸς δικαιοῦντος ὧν ἔχεν τὴν ἀλήθειαν ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἀποθήκης» παρακατέβαλλε δὲ τῇ οὐσίᾳ τὸ δέκατον, ὡς προσεσέσσειεν εἰάν ἡττηθῇ» (Πολυδ. Η. 32).

342. Τρόπος τις ἦν παραγραφῆς ἢ διαμαρτυρίας· πρὶν γὰρ αὐτὴ εἰσαχθῆναι τὴν δίκην εἰς τὸ δικαστήριον, ἐξῆν τῷ βουλομένῳ διαμαρτυρῆσαι ὡς εἰσαχόμενος ἐστὶν ἡ δίκη, ἢ οὐκ εἰσαχώγιμος· διαφέρει δὲ τῆς παραγραφῆς τῷ τὴν διαμαρτυρίαν γίνεσθαι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν φευγόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν διωκόντων· καὶ πρότερόν γε τῷ διώκοντι ἦν προβάλλεσθαι τινὰ μαρτυροῦντα εἰσαχώγιμον εἶναι τὴν δίκην, καὶ περὶ τούτου πρότερον ἐγίνετο ἡ κρίσις πρὸς αὐτὸν τὸν διαμαρτυρήσαντα, οὐ πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς δικαζόμενον. Εἰ δὲ μὴ προὔβαλλετο μάρτυρα ὁ διώκων, τότε ἐξῆν τῷ φεύγοντι προσαγαγεῖν τινὰ μαρτυροῦντα μὴ εἰσαχώγιμον εἶναι τὴν δίκην, καὶ πάλιν πρὸς τὸν διαμαρτυρήσαντα ὁ ἀγὼν ἐγίνετο (Γραμματικοί).

343. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἢ ὁ ἐναγόμενος δὲν ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν τῆς δίκης, κατεδικάζετο ἐρήμην, ἦτοι, ἐξ ἐρήμης καταδικασθῆναι, ἢ ἐρήμην ὀφλισκάνειν, κατεδικάζετο δὲ εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν.

344. Ἀντιλαχεῖν δὲ δίκην ἐξῆν, ὅποτε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ μὴ ὑπακούων ἐρήμην ὀφλοῖ. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σχοίῃ, τὸ ἐγγεγραμμένον ὥφλε καὶ ἄτιμος ἦν (Πολυδ. Η. 61). — ('Ἡ δίκη αὕτη εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὴν παρ' ἡμῖν ἀνακοπήν). — Ἐν διαιτηταῖς. Ὅποτε τις παρὰ διαιτηταῖς παραγραφάμενος, καὶ ὑπομοσάμενος νόσον ἢ ἀποδημίαν, εἰς τὴν κυρίαν μὴ ἀπαντήσας ἐρήμην ὀφλη, ἐξῆν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν μὴ οὔσαν ἀντιλαχεῖν, καὶ ἡ ἐρήμη ἐλύετο (Πολυδ. Η. 60).

345. Ἰσαίου — Δικαιογ. 1.

346. Ἀνίκανοι πρὸς τὸ μαρτυρεῖν ἦσαν καὶ οἱ δοῦλοι. — Ἡρόμην αὐτὸν πρὸς τῷ διαιτητῇ εἰ ἔτι δοῦλος εἴη ὁ Αἰσχρίων, καὶ ἡξίουεν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ δέρματι τὸν ἔλεγχον διδόναι. ἀποκρινάμενοι δὲ μοι τούτου ὅτι ἐλεύθερος εἴη, τῆς μὲν ἐξακτιήσεως ἐπέσχον, μαρτυρίαν δ' αὐτὸν ἡξίουεν

347. Μὴ ἐξεῖναι διαμαρτυρεῖν τοῖς ξένοις ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀπροστασίου. Ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίου διαμαρτυρεῖν τῷ βουλομένῳ, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων.

348. Μὴ μαρτυρεῖν αὐτὸν αὐτῷ, οὔτε ἐπὶ ταῖς γραφαῖς, οὔτε ἐπὶ ταῖς δίκαις, οὔτ' ἐν ταῖς εὐθύναις.

349. Συγγενοῦς. Μὴ ἐπάναγκες εἶναι οἰκείου καταμαρτυρῆσαι ἂν τάληθῃ.

350. Αἱ μαρτυρίαι ἑγγραφοί. Μαρτυρεῖν ἐν τῷ γραμματείῳ.

351. Ὁρκισμὸς μαρτύρων. Τοὺς μάρτυρας ὄρκον διομόσασθαι (α). τρεῖς θεοὺς ὁμνῦναι, ἱκέσιον, καθάρσιον, Ἐξακεστήριον (β).

352. Ἄ ἂν εἰδῇ τις, καὶ οἷς ἂν παραγένηται πραττομένοις, ταῦτα μαρτυρεῖν ἐν γραμματείῳ γεγραμμένα.

ἐμβαλέσθαι τοῦ Αἰσχυρίωνος ὡς ἐλευθέρου ὄντος (Δημοσθ. Τιμόθ. 55, σελ. 1200). — Οἱ δοῦλοι ἐξεταζόμενοι ὑπεβάλλοντο εἰς βάσανον.

347. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 55. — Οἱ νόμοι καλεῖν διαμαρτυρεῖν ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίου τὸν βουλόμενον ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων· μήποτε οὖν ἐν μὲν ταῖς τοῦ ἀποστασίου δίκαις κεκώλυνται διαμαρτυρεῖν οἱ ξένοι, ἐν δὲ ταῖς τοῦ ἀπροστασίου οὐ κεκώλυνται (Ὑπερείδ. Ἀριστογ. 16).

348. Δὲν ἠδυνάτο τις νὰ μαρτυρήσῃ δι' ἑαυτὸν. — Τοῖν ἀντιδίκων ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνεσθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον, μαρτυρεῖν δὲ μὴ. (Δημοσθ. Στεφάνου Β 10 σελ. 1137).

349. Οὐ μέντοι οὐδὲ τούτου γ' ἐφασαν καταμαρτυρῆσαι ἂν τάληθῃ· οἰκεῖον γὰρ αὐτοῖς εἶναι (Δημοσθ. Τιμόθ. 38, σελ. 1195). — Δεινὸν μὲν γὰρ ἐστὶν εἰ καὶ καθ' ὅτου τις οὖν τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖ, πολλῷ δὲ δεινότερον καὶ πλείονος ὀργῆς ἄξιον, εἰ κατὰ τῶν συγγενῶν· οὐ γὰρ τοὺς γεγραμμένους νόμους ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως οἰκεῖα ἀναιρεῖ (Δημοσθ. Στεφάν. Α. 53, σελ. 1117). — Τοῦτο εἶναι εὐλογον, διότι ὁ καταμαρτυρῶν συγγενῆς, ἐνεργεῖ συνήθως μὲ ἐμπάθειαν.

350. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι διὰ ταῦτα ὁ νόμος μαρτυρεῖν ἐν γραμματείῳ καλεῖ, ἵνα μήτ' ἀφελεῖν ἐξῇ μήτε προσθεῖναι τοῖς γεγραμμένοις μηδέν. τότε οὖν αὐτὸν ἔδει ταῦτ' ἀπαλείφειν καλεῖν, ἃ νῦν οὐ φησι μεμαρτυρηκέναι, οὐ νῦν ἐνόντων ἀναισχυντεῖν. ἔπειτα καὶ τότε σκοπεῖτε, εἰ ἑάσαιτ' ἂν ἐναντίον ὑμῶν ἐμὲ προσγράψαι τε λαβόντα τὸ γραμματεῖον. οὐ δῆπου. οὐκ οὐδὲ τοῦτον ἀφαίρειν τῶν γεγραμμένων ἔαν προσῇκει (Δημοσθ. Στεφάνου Α. 44, σελ. 1115).

351. α) Τοῦτο δὲ δέον σε διομόσασθαι ὄρκον τὸν μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον, ἐξώλειαν σαυτῷ καὶ γένει καὶ οἰκίᾳ τῇ σῇ ἐπαρώμενον, ἢ μὴν μὴ ἄλλα κατηγορήσῃ ἐμοῦ ἢ εἰς αὐτὸν τὸν φόνον, ὡς ἔκτεινα... ἀνώμοτος μὲν αὐτὸς ἐμοῦ κατηγορεῖς, ἀνώμοτοι δὲ οἱ μάρτυρες καταμαρτυροῦσι, δέον αὐτοὺς τὸν αὐτὸν ὄρκον σοὶ διομοσαμένους καὶ ἀπτομένους τῶν σφαγίων καταμαρτυρεῖν ἐμοῦ (Ἀντιφῶντος — περὶ Ἡρώδου φόρου, 11). — β) Τρεῖς θεοί, παρὰ Σόλωνι, ἐν τοῖς Ἀξοσι ὄρκῳ τέτακται (Ἡσύχιος). Ἰκέσιος ὁ Ζεὺς, Καθάρσιος ὁ Ἀπόλλων καὶ Ἐξακεστήριος ὁ Ἀσκληπιός, ὡς θεραπευτικός. — Τὸν ὄρκον τοῦτον ἔδιδε ἢ μὴ δυναμένη νὰ παρασταθῇ ὡς μάρτυς ἐν δικαστηρίῳ μήτηρ ἢ συγγενῆς (Δημοσθ. Ἀφόβου 26, σελ. 852, κ.λπ.).

352. Μαρτυρία δὲ καλεῖται, ὅταν τις αὐτὸς ἰδὼν μαρτυρῇ, ἐκμαρτυρία δέ, ὅταν τις παρὰ τοῦ ἰδόντος ἀκούσας λέγῃ (Πολυδ. Η. 36).

353. *Ἐκμαρτύρια*. Ἀκοὴν εἶναι μαρτυρεῖν τεθνεῶτος, ἐκμαρτυρίαν δὲ ὑπερορίου καὶ ἀδυνάτου.

354. *Λιπομαρτύριον*. Τιθέναι τῷ τὴν μαρτυρίαν λιπόντι τὴν δραχμὴν τοῦ εἰπομαρτυρίου.

355. *Ἀρνησις μαρτυρίας*. Τὸν ἐκκλητευθέντα ἢ μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομόσασθαι, ἢ χιλίας δραχμὰς ἀποτεῖσαι τῷ δημοσίῳ.

356. *Ψευδομαρτυρία*. Ἐστω δὲ καὶ ὑπόδικος τῶν ψευδομαρτυριῶν ὁ μαρτυρήσας αὐτοῦ τούτου, ὅτι μαρτυρεῖ παρὰ τὸν νόμον, καὶ ὁ προβαλλόμενος κατὰ ταῦτά.

353. Ἀκοὴν δ' οὐκ ἔωσι ζῶντος μαρτυρεῖν, ἀλλὰ τεθνεῶτος. τῶν δὲ ἀδυνάτων καὶ ὑπερορίων, ἐκμαρτυρίαν γεγραμμένην ἐν τῷ γραμματείῳ... ἀκούσας δὲ Φορμίωνος, μεμαρτύρηκεν ἀκοὴν τὰ ψευδῆ τε καὶ παρὰ τὸν νόμον. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, αὐτὸν ὑμῖν τὸν νόμον ἀναγνώσεται (Δημοσθ. Στεφάν. Β. 7,8 σελ. 1130). — Παρὰ δὲ τῶν ἀσθενούντων ἢ τῶν ἀποδημεῖν μελλόντων ὅταν τις ἐκμαρτυρίαν ποιῇται, τοὺς ἐπιεικιστάτους τῶν πολιτῶν καὶ τοὺς ἡμῖν γνωριμωτάτους ἕκαστος ἡμῶν παρακαλεῖ μάλιστα, καὶ οὐ μετ' ἑνὸς οὐδὲ μετὰ δυοῖν, ἀλλ' ὥς ἂν μετὰ πλείστων δυνώμεθα τὰς ἐκμαρτυρίας πάντες προῦμεθα, ἵνα τῷ τε ἐκμαρτυρήσαντι μὴ ἐξῇ ὕστερον ἐξάρνω γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν (Ἰσαίου — Πύρρου 20).

354. Λιπομαρτυρίῳ δὲ κατὰ τῶν ιδόντων μὲν καὶ μαρτυρήσαντι ὁμολογῶντι, ἐν δὲ τῷ κειρῷ τὴν μαρτυρίαν ἐκλιπόντι, τὸν δ' οὐ προβαλλόμενον μαρτυρεῖν ἐκκλητεῦον, ἀνάγκη τοῦ μαρτυρῆσαι προστιθέντες· ἔδει δὲ αὐτὸν ἢ μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομόσασθαι ὥς οὐκ εἰδείη ἢ μὴ παρείη ἢ χιλίας ἀποτίνειν. κλητεύεσθαι μὲν οὖν ἐστὶ τὸ καλεῖσθαι εἰς μαρτυρίαν, ἐκκλητεύεσθαι δὲ τὸ δίκην ὀφείλειν ἐπὶ τῷ τὰς χιλίας καταβαλεῖν (Πολυδ. 41, 36). — Ἐπειδὴ δ' ἡ δίκαια ἦν, προσκληθεὶς ἀπὸ τῆς οἰκίας (οὐ γὰρ ἦν φανερός) ἔλιπε τὴν μαρτυρίαν πεισθεὶς ὑπὸ τουτοῦ. τιθέντος δὲ μου τὴν δραχμὴν τοῦ λιπομαρτυρίου κατὰ τὸν νόμον (Δημοσθ. Τιμοθ. 19, σελ. 1190).

355. Ἐπειδὴ ἐν δικαστηρίῳ ἐσμέν, γέγραφα μαρτυρίαν τῷ Μισγύλῃ... ἐὰν δὲ προαιρῇται ἐκκλητευθῆναι μᾶλλον ἢ τάληθῃ μαρτυρεῖν, ὑμεῖς τὸ ὅλον πρᾶγμα συνίδετε. Εἰ γὰρ ὁ μὲν πράξας αἰσχυνεῖται καὶ προαιρήσεται χιλίας μᾶλλον δραχμὰς ἀποτεῖσαι τῷ δημοσίῳ, ὥστε μὴ δεῖξαι τὸ πρόσωπον τὸ ἑαυτοῦ ὑμῖν... Ἐὰν δ' ἄρα ὑπακούσῃ μὲν, τράπηται δὲ ἐπὶ τὸ ἀναιδέστατον, ἐπὶ τὸ ἐξόμνυσθαι τὰς ἀληθείας (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 45-47). — Διὰ τῆς κλητεύσεως, ὁ μάρτυς προεξετάζετο εἰς τὴν ἀνάκρισιν, ἐὰν δὲ δὲν ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸ ἀκροατήριον κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον δραχμῆς. Διὰ τῆς ἐκκλητεύσεως, ἐκαλοῦντο οἱ γνωρίζοντες μὲν τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀρνούμενοι νὰ καταθέσουν περὶ αὐτῶν, προσεκαλοῦντο κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ἔνθα ὥφειλον ἢ νὰ μαρτυρήσωσιν ἢ νὰ ἀρνηθῶσι ὅτι δὲν ἐγνώριζόν τι, ἐὰν δὲν προσήρχοντο κατεδικάζοντο εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν.

356. Σκέψασθε τοίνυν τουτονὶ τὸν νόμον, ὃς κελεύει ὑποδίκους εἶναι τῶν ψευδομαρτυριῶν καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι μαρτυρεῖ παρὰ τὸν νόμον (Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 10, σελ. 1132). — Ὁ ψευδομάρτυς κατεδιώκετο διὰ τῆς δίκης ψευδομαρτυριῶν, ἐν ᾗ ἐζητεῖτο καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ζημίας τοῦ βλαβέντος. Ἡ δίκη αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ ἐπίσκηψις, καὶ ἐπισκήπτεσθαι τῇ μαρτυρίᾳ (Δημοσθ. Ἀφοβ. φανοῦ, 41, σελ. 856, καὶ 7, σελ. 846, Ἰσαίου — Πύρρου 3, 11, 14, κ.λπ.). — Ὁ ἄγων ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἡδύνατο νὰ εἶναι τιμητὸς (Δημοσθ. Ἀφοβ. σελ. 849,

357. Ἀνάδικοι δίκαι. Εἰ ἐάλωσαν πάντες οἱ μάρτυρες ψευδομαρτυριῶν.

358. Ἐφεσις. Περὶ ἐκείνων ὅσα αἱ ἀρχαὶ κρίνουσιν, εἰς τὸ δικαστήριον ἐφέσεις εἶναι τοῖς βουλομένοις.

359. Ἀπὸ τῶν κληρωτῶν διαιτητῶν εἰς ἕτερον ἐφεῖναι δικαστήριον.

360. Δικαστικαὶ ἀποφάσεις - Ἰσοψηφία. Τὸν φεύγοντα νικᾶν ἴσαις ψήφοις (α). Καδίσκοι. Τοὺς καδίσκους τιθέναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμφισβητούντων (β).

361. Κήρυξ. Τὸν κήρυκα κυρύττειν. Τῶν ψήφων ἡ τετραπημένῃ ὅτῳ δοκεῖ ἀδικῆσαι ὁ δεῖνα, ἡ δὲ πλήρης ὅτῳ μή.

859). — Ὁ παραπείσας τινὰ εἰς ψευδομαρτυρίαν κατεδιώκετο διὰ τῆς δίκης κακοτεχνιῶν (Δημοσθ. Τιμοκρ. 56, σελ. 1201).

357. Ἀνάδικος κρίσις. Εἰ ἐάλωσαν πάντες οἱ μάρτυρες ψευδομαρτυριῶν, ἡ οἱ ὑπερημίσεις, ἐκρίνετο ἄνωθεν ἡ δίκη. Οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἀγώνων ἐγίγονον ἀνάδικοι αἱ κρίσεις, ἀλλ' ὡς φησὶ Θεόφραστος ἐν Ζ'. νόμων, ἐπὶ μόνῃς ἑνείκῃς, καὶ ψευδομαρτυριῶν καὶ κλήρων (σχόλ. εἰς Πλάτων. Νόμους Γ'. 530, Πολυδ. Η. 23, Ἀριστοτ. ἀναδικάσασθαι, Ἰσαίου — Ἀγρίου 46, Δικαιογ. 16). — Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα τριάντων, ἡκυρώθησαν ὅλαι αἱ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις, «ὅπῃς δ' ἐπὶ τῶν τριάκοντ' ἐπράχθη ἡ δίκη ἐδικάσθη, ἡ ἰδίᾳ ἡ δημοσίᾳ, ἄλλα ἔστω» (Δημοσθ. Τιμοκρ. 55, σελ. 713). — Ἐπίσης ἀνάδικος δίκη ἐχώρει ἐπὶ ἐρημοδικίᾳ, ὅτε ὁ καταδικασθεὶς ἰσχυρίζετο ὅτι κακῶς ἐδικάσθη ἐρήμην, ὅτε τὸ ἐγγεγραμμένον τῆς ζητουμένης ἀκυρότητος, ἐκαλεῖτο, ἀντιλαχεῖν. — Ἀντιλαχεῖν δὲ δίκην ἐξῆν, ὅποτε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπακούων ἐρήμην ὄφλοι. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σχῆμα, τὸ ἐγγεγραμμένον ὄφλε καὶ ἄτιμος ἦν (Πολυδ. Η. 61).

358. Ἐφεσις δὲ ἐστίν, ὅταν τις ἀπὸ διαιτητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ δημοτῶν ἐπὶ δικαστὴν ἐφῇ, ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον, ἢ ἀπὸ δήμου ἐπὶ δικαστήριον, ἢ ἀπὸ δικαστῶν ἐπὶ ξενικὸν δικαστήριον ἐφέσιμος δ' ὠνομάζετο ἡ δίκη. αὗται δὲ καὶ ἐκκλητοὶ δίκαι ἐκαλοῦντο. τὸ δὲ παρακαταβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐφέσεων, ὅπερ οἱ νῦν παράβολον καλοῦσι (Πολυδ. Η. 62). — Αἱ ἀπὸ τῶν διαιτητῶν (Δημοσθ. Ἀφόβ. ὑπὲρ φαν. 58, σελ. 862, πρὸς Βοιωτ. προικ. 16, 17, σελ. 1013), αἱ κατὰ τοῦ ἀρνησιδικουῦντος ἄρχοντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου (Ἀντιφῶντος — Χορευτ.). — Ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἡλιαίας, κυριάρχου δικαστηρίου, δὲν ἐχώρει ἐφεσις, κατὰ τὸν κανόνα, «οὐκ ἔῃ περὶ ὧν ἅπαξ γινῶ δικαστήριον πάλιν χρηματίζειν» (Δημοσθ. Τιμοκρ. 55, σελ. 717). — Ὅσων δίκη πρότερον ἐγένετο ἡ εὐθυνα ἡ διαδικασία περὶ τοῦ ἐν δικαστηρίῳ, ἡ ἰδίᾳ δημοσίᾳ, ἡ τὸ δημόσιον ἀπέδοτο, μὴ εἰσάγειν περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον, μηδ' ἐπιψηφίζειν τῶν ἀρχόντων μηδέν, μηδὲ κατηγορεῖν ἐόντων ἃ οὐκ ἐῷσιν οἱ νόμοι... Τὰς δίκας καὶ τὰς διαίτας, ὅσαι ἐγένοντο ἐπὶ τοῖς νόμοις ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει, κυρίως εἶναι (Δημοσθ. Τιμοκρ. 54 - 56, σελ. 717 - 8).

359. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν. — Ὁ γὰρ διαιτητὴς τὸ ἐπεικὲς ὄρᾳ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς εὐρέθη (Ἀριστοτ. Ρητορ. Α. 13.1474b 20, 22).

360. Ὁ κατηγορούμενος ἀθροῦται ἐν ἰσοψηφίᾳ.

361. Ψήφους δ' εἶχον χαλκᾶς δύο, τετραπημένῃ καὶ ἀτρύπητον, καὶ κᾶδον, ὃ κημὸς ἐπέκειτο, δι' οὗ καθίστο ἡ ψήφος. αὐθις δὲ δύο ἀμφορεῖς, ὁ μὲν χαλκοῦς ὁ δὲ ξύλινος, ὁ μὲν κύριος ὁ

362. *Καθορισμός ποινῆς*. Τοὺς δικαστὰς προτιμᾶν τὴν τιμωρίαν, τὸν φεύγοντα ἀντιτιμῆσαι αὐτῷ, ὅτι τοῦδε εἰμὶ ἄξιος, λοιπὸν παρὰ τῷ δικαστῇ εἶναι τὴν κρίσιν τοῦ ἀνασχέσθαι, ἢ οὐ.

363. *Αἰτιολογικόν*. Τοὺς κρίνοντας γράφειν τὰ κεφάλαια ἕκαστον.

364. *Κῦρος ἀποφάσεων*. Τὰς δίκας καὶ τὰς διαίτας, ὅσαι ἐγένοντο ἐπὶ τοῖς ὁμοῖς ἐν δημοκρατούμενῃ τῇ πόλει, κυρίας εἶναι... Ὅποσα δ' ἐπὶ τῶν τριάκοντ' ἐπρά-
θη ἢ δίκη ἐδικάσθη, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἄκυρα εἶναι.

365. *Δεδικασμένον*. Ὅσων δίκη πρότερον ἐγένετο, ἢ εὐθυνα, ἢ διαδικασία περὶ τοῦ ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἢ τὸ δημόσιον ἀπέδοτο, μὴ εἰσάγειν περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον, μηδ' ἐπιψηφίζειν τῶν ἀρχόντων μηδένα, μηδὲ κατηγορεῖν ἐόντων ἀ οὐκ ἐῷσιν οἱ νόμοι.

δ' ἄκυρος· τῷ δὲ χαλκῷ ἐπὶν ἐπίθημα μιᾷ ψήφῳ χώραν ἔχον... οὐ ὕστερον μυστικῶς δικάζοντες ἦσαν ἐκ τῶν ὑπωπτευκόντων. τὸ δὲ δικαστήριον περιεσχονόετο, τοῦ μὲν βασιλέως παραγγεί-
λαντος, τῶν δὲ θεσμοθετῶν πληρούντων τὸ δικαστήριον. τὸ δὲ περισχοίνισμα ἀπὸ πεντήκοντα πο-
δῶν ἐγένετο· καὶ οἱ ὑπηρεταὶ ὑφειστήκεισαν, ὅπως μὴδεὶς ἀνεπὶπτεντὸς προσίη. (Πολυδ. Η. 123).—

Ὁ κῆρυξ περιφερόμενος, ἔχων δύο κάδους εἰς χεῖρας ἀνήθροζε· τὰς ψήφους, καλῶν, ἐξεφώνει, ὅτῳ δοκεῖ ἀδικεῖν ἀράτω τὴν χεῖρα, ἢ ὅτῳ δοκεῖ μὴ ἀδικεῖν ἀράτω τὴν χεῖρα. (Δημοσθ. Απολογ. 14).—

362. Ἐπὶ γὰρ τοῖς ἰδιωτικοῖς ἐκ τῶν νόμων ὥρισται τὸ τίμημα, ἐπὶ δὲ τοῖς δημοσίοις ὁ κατήγορος ἐτιμᾶτο (Οὐλπ. εἰς Δημοσθ. Μειδίον). — Ὁ κατήγορος τίμημα ἐπιγράφεται, ὅπου δοκεῖ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δικασταὶ ἐπικρίνουσιν (Ἀριστοκρατ.). — Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ τιμήματος λαμβάνονται ψῆφον οἱ δικασταί, δεομένων ἡμῶν συγχωρῆσαι, οὐκ ἤθελον· ἀλλὰ πεντεκαίδεκα ταλάντων ἐτιμᾶτο, ἀλλ' οἱ δικασταὶ ἐτίμησαν ταλάντου (Δημοσθ. Νεαίρ. 8, σελ. 1348). Καὶ τιμωμένων τῶν δικαστῶν τί χρὴ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίσαι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἔφη δραχμὰς ἀποτίσειν. Εὐβουλίδης μὲν γὰρ ἑκατὸν φησιν ὁμολογῆσαι· θορυβησάντων δὲ τῶν δι-
καστῶν, «ἐνεκα μὲν», εἶπε, «τῶν ἐμοὶ διαπεπραγμένων τιμῶμαι τὴν δίκην τῆς ἐν πρυτανείῳ σι-
τήσεως». Καὶ οἱ θάνατον αὐτοῦ κατέγνωσαν (Διογ. Λαερτ. Σωκράτη, 42).

363. Ὅτι οὐς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, Σωκράτης οὐ νομίζει· ὅτι ἕτερα κινὰ δαιμόνια εἰσ-
φέρει, ὅτι τοὺς νέους διαφθείρει (Πλάτων. Ἀπολογ. Σωκράτους).— Δικάσειν γὰρ ὁμωμόκατε
ὑμεῖς οὐ περὶ ὧν ἂν ὁ φεύγων ἄξιοι, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾗ (Δημοσθ. Στέφ. ψευδομ.
Α. 50, σελ. 1116).

364. Δημοσθ. Τιμοκρ. 56. — Τὰς μὲν δίκας, ὧ ἄνδρες, καὶ τὰς διαίτας ἐποιήσατε κυρίας
εἶναι, ὅποσαι ἐν δημοκρατούμενῃ τῇ πόλει ἐγένοντο, ὅπως μήτε χρεῶν ἀποκοπαὶ εἶεν, μήτε δίκαι
ἀνάδικοι γίγνοιτο, ἀλλὰ τῶν ἰδίων συμβολαίων αἱ πράξεις εἶεν· τῶν δὲ δημοσίων ἐφ' ὅποσοις ἡ
γραφαὶ εἰσιν ἢ φάσεις ἢ ἐνδείξεις ἢ ἀπαγωγαί, τούτων ἐνεκα τοῖς νόμοις ἐψηφίσασθε χρῆσθαι
ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος (Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 88).

365. Δημοσθ. Τιμοκρ. 54. — Τὸ δεδικασμένον ἀντὶ ἀληθείας παραλαμβάνεται. Οἱ νόμοι
δ' οὐκ ἐῷσι δις πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῶν αὐτῶν οὔτε δίκας οὔτ' εὐθύνας οὔτε διαδικασίαν οὔτε
ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν εἶναι (Δημοσθ. Λεπτίν. 147, σελ. 502).

366. *Διαιτησία*. Τὸν διαιτητὴν ὁμόσαντα διαιτᾶν.

367. Τὸν διαιτητὴν μένειν ἄχρι τῆς ἐσπέρας, μὴ φανέντος δὲ τοῦ φεύγοντος, καταδικάζειν τὴν καταδίκην.

368. Ὁ ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν ἢ ἐσχάτῃ ὥρᾳ ἔστω.

369. *Ἐμπορικαὶ δίκαι*. Τὰς δίκας εἶναι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῖς ναυκλήροις καὶ τοῖς ἐμπόροις τῶν Ἀθήναζε, καὶ τῶν Ἀθήνηθεν συμβολαίων, περὶ ὧν ἂν ὦσι συγγραφαί. Ἐάν δέ τι ἀδικῶνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἐνθένδε ποι πλέοντες, ἢ ἐτέρωθεν δεῦρο, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσωσιν ὃ τι ἂν αὐτῶν καταγνωσθῇ, ἂν δέ τις παρὰ ταῦτα δικάζεται, παραγράφεσθαι ἐξεῖναι.

370. *Ἐμμηνοὶ δίκαι*. Ἐκαλοῦντο αἱ δικαζόμεναι ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς εἰσα-

(366) Ἴδε θέμα 178. — Κατὰ τοὺς νόμους γὰρ ἐπέτρεψα καὶ ἀπήνεγκα πρὸς τὴν ἀρχὴν οὗτος δὲ τὸν κατὰ τοὺς νόμους ἀπενηνεγμένον διαιτητὴν ἐπεισεν ἀνώμοτον δικιτῆσαι, ἐμοῦ διαμαρτυρομένου κατὰ τοὺς νόμους ὁμόσαντα διαιτᾶν (*Δημοσθ. Καλλιπ.* 30, σελ. 1244). — Οἱ διαιτηταὶ διακρίνονται εἰς δημοσίους καὶ ἰδιωτικούς. Οἱ δημόσιοι ἔδει νὰ εἶναι ὑπερπεντηκοντούταις (*Πολυδ. Η.* 126), ἐξελέγοντο ἐξ ἐκάστης φυλῆς (*Δημοσθ. Εὐεργ.* 12) δι' ἓν ἔτος (*Δημοσθ. Μειδ.* 86) ὠρκίζοντο δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν (*Ἰσαίου — Δικαιογ.* 54) καὶ ἐδίκαζον εἰς διάφορα μέρη, καὶ ἐπληροῦντο ὑπὸ τῶν δικολόγων ἀνά μίαν δραχμὴν, καλουμένην παράστασιν. Πάλαι δ' οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ διαιτητὰς εἰσέλαιτο (*Πολυδ. Η.* 126), ὁρᾶν δὲ τὸν δικολόγον εἶχε τὸ δικαίωμα ἢ νὰ ἀναθέσῃ τὴν λύσιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ εἰς διαιτητὴν ἢ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν δίκην εἰς δικαστήριον (*Δημοσθ. Ἀνδροτ.* 36). — Οἱ ἰδιωτικοὶ ἐκαλοῦντο καὶ διαλλακταί (*Ἰσαίου — Δικαιογ.* 51), οὗτοι ἐάν τοις ἐδίδετο ἐντὸς ὅρου (δίκαια ἐπὶ ρητοῖς, *Ἰσοκρ. Καλλ.* 11, ἢ ἐπιτροπὴ κατὰ συνθήκας, *Δημοσθ. Φορμ.* 18), ἐδίκαζον συμφώνως πρὸς αὐτούς. Ἡ ἀπόφασίς των ἦτο ἀνέκκλητος (*Δημοσθ. Μειδ.* 87), ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον ἐπιφυλάξεις περὶ τούτου (*Δημοσθ. Ἀπατούρ.* 15), καὶ ἐθεωρεῖτο ἰσοδύναμος πρὸς τὴν δικαστικὴν (*Δημοσθ. Καλλιπ.* 16).

367. Ὁ διαιτητὴς οὐ κατεδιήτα, ἀλλ' ἀπιὼν ὥχετο ἀποδιδαιτῆσας τούτου τὴν δίκαιαν, ἐσπέρας ἤδη οὔσης (*Δημοσθ. Τιμόθ.* 19 σελ. 1190).

368. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 81.

369. *Δημοσθ. Ἀπατούρ.* 1. σελ. 892 — Τοῖς μὲν ἐμπόροις, ὧ ἄνδρες δικασταί, καὶ τοῖς ναυκλήροις κελεύει ὁ νόμος εἶναι τὰς δίκας πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ἐάν τι ἀδικῶνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἢ ἐνθένδε ποι πλέοντες ἢ ἐτέρωθεν δεῦρο, καὶ τοῖς ἀδικουῦσι δεσμὸν ἔταξε τοῦπιτίμιον, ἕως ἂν ἐκτίσωσιν ὅτι ἂν αὐτῶν καταγνωσθῇ, ἵνα μηδεὶς ἀδικῇ μηδένα τῶν ἐμπόρων εἰκῇ. τοῖς δὲ περὶ τῶν μὴ γενομένων συμβολαίων εἰς κρίσιν καθισταμένοις, ἐπὶ τὴν παραγραφὴν καταφεύγειν ἔδωκεν ὁ νόμος, ἵνα μηδεὶς συκοφαντῇται, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τῇ ἀληθείᾳ ἀδικουμένοις τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυκλήρων αἱ δίκαι ὦσιν (*Δημοσθ. Ἀπατούρ.* 1 σελ. 892). — *Ναυτοδίκαι*. Ἀρχοντες τοῖς ναυκλήροις δικάζοντες καὶ τοῖς περὶ τὸ ἐμπόριον ἐργαζομένοις (*Σουΐδας*). — Αἱ ἐμπορικαὶ δίκαι ἦσαν ἔμμηνοι (*Ἀριστοτ. Πολ.* Ἀθην. *ΛΙΙ. καὶ LIX.* 5).

370. α) *Δημοσθ. Ἀπατούρ.* 23. — β) *Πλυδενκ. Η.* 101. — γ) *Δημοσθ. Πανταίν.* 36. — δ) *Πολυδ. Η.* 101. — ε) Αἱ δὲ λήξεις τῶν δικῶν τοῖς ἐμπόροις ἔμμηνοί εἰσιν ἀπὸ τοῦ βοη-

ωγῆς των. Τοιαῦται ἦσαν, αἱ ἐμπορικαί (α), αἱ περὶ προικός (β), αἱ μεταλλικαί (γ), καὶ αἱ ἐρανιστικαί (δ). Αἱ ἐμπορικαὶ ἐδικάζοντο κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας (ε).

371. Δικαιοστάσιον. Ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ οὐκ εἰσὶ δίκαι.

372. Ἐν πομπῇ Διονύσου ἐν Πειραιεῖ, καὶ Θαρρηγελίων, μὴ ἐξεῖναι μήτε ἐνεργάσαι, μήτε λαμβάνειν ἕτερον ἑτέρου, μηδὲ τῶν ὑπερημέρων ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. Ἐὰν δέ τις τούτων τι παραβαίῃ, ὑπόδικος ἔστω τῷ παθόντι, καὶ προβολαὶ αὐτοῦ ἔστωσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν Διονύσου ὡς ἀδικοῦντος, καθὰ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων γέγραπται (α). Μηδενὸς τοῖς μυστηρίοις ἐπιλαμβάνεσθαι (β). Ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι τοὺς δεσμώτας (γ).

373. Ἐκτέλεσις. Ὁ καταδικαζόμενος εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἐλάμβανε προθεσμίαν πρὸς καταβολήν. Ἄν ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἐπλήρωνεν ἐμπροθέσμως, καθίστατο ὑπερήμερος (α), ὁ δὲ δικαιούμενος λαμβάνειν ἐδικαιοῦτο, τῇ συμβολῇ δημοσίων ἀρχῶν (β), νὰ προβῇ εἰς κατάσχασιν τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου του (ἐνέχυρα λαβεῖν) (γ), ἢ ἐὰν δὲν ᾔτο ἐπαρκὲς αὕτη, νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ ἡδύνατο νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ, ἥτις πρὸς ἐκκαλεῖτο ἐμβατεία (δ) καὶ ἐὰν εὗρισκεν ἀντίστασιν εἰς τοῦτο, νὰ ἀσκήσῃ τὴν δίκην ἐξούλης (ε), ἥτις ἐπέφερεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν ἐπιβολὴν προστίμου ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος (στ). Ἐὰν ἐπεδικασθῇ εἰς τινὰ ἀμφισβητούμενον ἀκίνητον, ἡσκέτο μετὰ τὴν ἐμβατείαν ἢ δίκην καρποῦ καὶ ἢ δίκην οὐσίας. Δικηφορὴν καὶ προσωποκράτησις. Ἐπεβάλλετο κατὰ τοῦ ἐναγομένου ξένου.

δρομιῶνος μέχρι τοῦ μουνυχιῶνος, ἵνα παρχρῆμα τῶν δικαίων τυχόντες ἀνάγωνται (Δημοσθ. Ἀπατούρ. 23, σελ. 900).

371. Ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ, διότι οὐκ ἦσαν δίκαι, οὐ δύνατοί ἡμεν παρ' αὐτῶν ἃ ὀφείλον πράξασθαι (Λυσίου — Δημοσθ. ἀδικημ. 3, καὶ Δημοσθ. Στεφάνου Α/4, σελ. 1102).

372. Δημοσθ. Μειδ. 10, σελ. 518. — α) Τὰ Ἀθηναῖα ἐωρτάζοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατὰ τὸν μῆνα Ἀθηναίων, τὰ δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὸν μῆνα Ἐλαφηβολίωνος. (Θουκυδ. Β', Ἡσύχιος). Θαρρηγελίων ὁ ἐνδέκατος μῆν, μεταξὺ Μαΐου καὶ Ἰουνίου. — β) Ἴδε θέμα 235. — γ) Κατὰ πέντε ἔτη ἦγετο τὰ Παναθηναῖα, τότε δ' ἐξῆν ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ τοὺς δεσμώτας διὰ τὴν πανηγυριν (Οὐλπ. εἰς Δημοσθ. Μειδίου). Τοὺς δεσμώτας τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι ὑποπτεύσας τις ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ γυναικί, τὸν οἰκέτην ἔδωκε, καὶ δῆσας, ἀπεδήμησεν. ἐπιστάντων τῶν Θεσμοφορίων ἔλυσε τὸν οἰκέτην ἢ τὴν γυναῖκα. Ἐξάγειν δεσμωτηρίου δίδωσιν, οὐς μετέχειν ἱερῶν, καὶ σπονδῶν, εὐαγέας, οὐ τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἐναγεῖς, καὶ τῶν περιρραντηρίων ἀπελαυνομένους.

373. α) Δημοσθ. Μειδ. 11. — β) Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 35. — γ) Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 53 - 5. — δ) Δημοσθ. Ὀνήτορ. 2. — ε) Δημοσθ. Ὀνήτορ. ὑπόθεσις, καὶ Μειδ. 44. — Ἴδε καὶ θέμ. 169 καὶ 322. — στ) Ἀρποκρατ. καὶ Σουίδα λέξ. ἐξούλης.

374. Δικαστήρια. Ἐξαιρέσει τῶν ἀνωτέρω ἐν θέματι 319 ὀριζομένων, ἐλειτούργουν τὰ ἀκόλουθα: ἡ Ἡλιαία (α), ὁ Ἄρχων Βασιλεύς (β), ὁ Ἐπώνυμος Ἄρχων (γ), ὁ Πολέμαρχος (δ), οἱ Θεσμοθέται (ε), οἱ Ἑνδεκα (στ), οἱ Ναυτοδίκαι (ζ), οἱ δημόσιοι διαιτηταί (η), οἱ Τεσσαράκοντα (θ), οἱ Εἰσαγωγεῖς (ι), καὶ τὸ Ὠδεῖον (ια).

374. α) Τὸ μέγιστον δικαστήριον τῶν ἐν Ἀθήναις (Ἀρποκρατ.), τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἐξ ἑξακισχιλίων δικαστῶν, ἐτησίως κληρουμένων ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, καὶ ὁμνυόντων (Πολυδ. *H.* 121, 123), ἐκ τούτων ἐκληροῦντο 500 καὶ ὁ εἰσαγωγεὺς δι' ἕκαστον δικαστήριον, ἢ 201, ἢ 401 ἢ πλείονων, ὡς ἐπὶ εἰσαγγελίας (Πολυδ. *H.* 123). — Ἐκαστος τούτων ἐλάμβανε πινάκιον, ἐν ᾧ ἐδηλοῦτο τὸ δικάσον δικαστήριον καὶ αἱ δικάσιμοι ἡμέραι (Πολυδ. *H.* 57), ὧν ἐξηροῦντο αἱ ἐορταί (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 8) καὶ αἱ ἀποφράδες ἡμέραι (Πλάτων. Νομ. σελ. 519). Ἐκληροῦντο ἐκ τῶν δέκα φυλῶν κατὰ νέαν κλήρωσιν, γενομένην καθ' ἑκάστην δικάσιμον (Δημοσθ. Ἀριστογ. 27), καὶ ἐλάμβανον λόγῳ ἀποζημιώσεως τριώβολον δι' ἑκάστην δίκην (Ἀριστοτ. Πολιτ. *B.* 9, 3). — β) Γραφαὶ δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας, κἂν τις ἱερωσύνης ἀμφισβητῇ πρὸς τινα. διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱεροῦσι, τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἀπάσας οὗτος (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. *LII*). — γ) Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται κακώσεως, παρνοίας, εἰς διαιτητῶν αἵρεσιν, ἐπιτροπῶν ὀρφανῶν, ἐπιτρόπων καταστάσεις, κλήρων καὶ ἐπικλήρων ἐπιδικασίαι, ἐπιμελεῖται δὲ καὶ τῶν γυναικῶν αἱ ἂν φῶσιν ἀπ' ἀνδρὸς τελευτῆς χάσιν, καὶ τοὺς οἴκους ἐκμισθοὶ τῶν ὀρφανῶν (Πολυδ. *H.* 89, Δημοσθ. Μακάρι. 75 καὶ Λάκριτ. 48, Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 127). — δ) Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται μετοίκων ἰσοτελῶν προξένων καὶ διανέμει τὸ λαχόν, ἑκάστη φυλῇ μέρος. τὸ μὲν διαιτηταῖς παραδιδούς, εἰσάγων δὲ δίκας ἀποστασίου, ἀπροστασίου, κλήρων μετοίκων (Πολυδ. *H.* 91, Δημοσθ. Λάκριτ. 48, Ζηνόθ. 29, Νεαιρ. 40), ἥτοι, ὅσα τοῖς πολίταις ὁ Ἄρχων, τοῖς μετοίκους ὁ Πολέμαρχος (Ἀρποκρατ.). — ε) Προγράφουσι πότε δεῖ δικάζειν τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ τὰς προβολὰς εἰσάγουσι καὶ τὰς τῶν παρνόμων γραφάς, καὶ εἴ τις μὴ ἐπιτήδειον νόμον γράψειεν, καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας. γίνονται δὲ πρὸς αὐτοὺς γραφαὶ ξενίας, δωροξενίας, δώρων, συκοφαντίας, ψευδοκλητείας, ψευδεγγραφῆς, βουλευσεως, ἀγραφίου, μοιχείας. εἰσάγουσι δὲ καὶ δοκιμασίας ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τοὺς ἀπεψηφισμένους, καὶ τὰς ἐκ τῆς βουλῆς καταγνώσεις, καὶ δίκας ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικὰς, καὶ ἐὰν δοῦλος κακῶς ἀγορεύῃ τὸν ἐλεύθερον, καὶ ταῖς ἀρχαῖς ἐπικληροῦσι τὰ δικαστήρια τὰ τε ἴδια καὶ τὰ δημόσια, καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις κυροῦσι, καὶ δίκας ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰς τῶν ψευδομαρτυριῶν τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου (Πολυδ. *H.* 87 ἐπ., Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. *LIX*). — στ) Ἐπεμελοῦντο δὲ τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ ἀπῆγον κλέπτας ἀνδραποδιστάς λωποδύτας, εἰ μὲν ὁμολογοῖεν, θανατώσοντες, εἰ δὲ μὴ, εἰσάζοντες εἰς τὰ δικαστήρια (Πολυδ. *H.* 102, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. *LII*, Δημοσθ. Τιμοκρ. 113, Λυσίου — Θεομν. *A.* 10, Ἀντιφῶντος — Ἡρώδ. 9, 17). — ζ) Οἱ τὰς τῆς ξενίας δίκας εἰσάγοντες (Πολυδ. *H.* 126). — η) Ἐκ τῶν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότων ἐκληροῦντο, καὶ ἐπεκληροῦντο αὐτοῖς αἱ δίκαι (Πολυδ. *H.* 126, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. *LV*, *LIII*, ἴδε ἀνωτέρω θέμα 366). — θ) Πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, οἱ περιμόντες κατὰ δήμους τὰ μέχρι δραχμῶν δέκα ἐδίκάζον, τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα διαιτηταῖς παρεδίδονσαν· μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν, μίσει τοῦ ἀριθμοῦ

375. Ἐνδίκαι μέσα. Πλὴν τῶν ποινικῶν (θέμα 321) ὑπῆρχον· 1) Ἡ δίκη (α), αἱ γραφαί (β), 3) ἡ ἀντίδοσις (γ). Διάκρισις γραφῶν καὶ δικῶν. Ἐκαλοῦντο γὰρ γραφαί καὶ δίκαι, οὐ μέντοι καὶ αἱ δέκα γραφαί (δ), καὶ τοῦτο διότι ἔστιν ὅτε, ὅτι τῆς γραφῆς ἡσκειτο δίκη (ε). Αἱ ἀφορῶσαι ἀμφισβήτησιν δίκαι ἀπηρθύνοντο πρὸς τινα, αἱ δὲ ἀφορῶσαι παράβασιν νόμου καὶ ἀξιοποῖνοι, ἀπηρθύνοντο κατὰ γένος (στ).

τοῦ τριάκοντα τεσσαράκοντα ἐγένοντο (Πολυδ. 100, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LVI, LIII, LII), τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LIII). — Οὗτοι ἐδίκαζον (ὡς εἰρηνοδίκαι) τὰς δίκας αἰκίας καὶ βιαιῶν (Δημοσθ. Πανταίν. 33, κ.λπ.). — ι) Οἱ τὰς ἐμμήνους δίκας εἰσάγοντες· ἦσαν δὲ προικός, ἐρανικαί, ἐμπορικαί (Πολυδ. Η. 101), δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος. εἰσὶ δ' ἐμμηνοὶ προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδῶ, κἄν τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀπιστερῇ, κἄν τις ἐν ἀγορᾷ βουλόμενος ἐργάζεσθαι δανείσῃται παρά τινος ἀφορμήν· ἔτι δ' αἰκίας καὶ ἐρανικαὶ καὶ κοινωνικαὶ καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχικαὶ καὶ τραπεζιτικαί. οὗτοι μὲν οὖν ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες, οἱ δ' ἀποδέχονται τοὺς τελωνίαις καὶ κατὰ τῶν τελωνῶν, τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν ὄντες κύριοι, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες ἐμμηνα (Ἀριστοτ. Ἀθ. Πολ. LII). — ια) Τὰς δὲ ἐπὶ τῷ σίτῳ δίκας ἐν Ὡδεῖον ἐδίκαζον· σῖτος δ' ἐστὶν αἱ ὀφειλόμεναι τροφαί (Πολυδ. Η. 33, Σουίδα, λ. Ὡδεῖον).

375. α) Καὶ ἰδιωτικὰ μὲν δικῶν ὀνόματα αἰκίας (Δημοσθ. Εὐεργ. 4, 40, Κόρυμπ. 12, Ἀνδρ. 25, Ἰσοκρ. Λοχίτ. 19, Ἀρποκρατ. λέξ. αἰκία), κακῆγορίας ἢ κακολογίας (ἴδε θέμ. 274, Δημοσθ. Μειδ. 92, Λεπτίν. 104, Βοιωτ. προικ. 11, Ἀντίου — Θεομν., Πλουτ. Σόλων 21, Ἰσοκρ. Λοχίτ. 3), βλάβης (Δημοσθ. Μειδ. 43, Φορμίων. 20, πρὸς Ἀφοβορ, ψευδομ. 20), παρακαταθήκης (Δημοσθ. Φορμίων. παραγραφ. 5, Ἀφόβου Β. 15, Πολυδ. ΣΤ. 154, Ἰσοκρ. πρὸς Εὐθεν. 3), ἀποπομπῆς ἢ ἀποπέμφσεως (Δημοσθ. Νεαίρ. 51, 59, Ὀνήτορ. Α. 8, Πλουτ. Ἀλκιβ. 8, Λυσίου — Ἀλκιβ. 28), κακώσεως (ἴδε ἄνωτέρω θέμα 274α), κλοπῆς (ἴδε θέμα 278, Δημοσθ. Τιμοκρ. 105, 113, Ἀριστοφ. Νεφέλ. 407, Πλάτων. Νομ. ΙΒ. 954, Δημοσθ. Ἀνδρ. 26), χρέως (Δημοσθ. Τιμόθεον), συμβολαίων (Θουκυδ. ε. 23, 37, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 661, Πολυδ. ΣΤ. 153, Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. ε. 4, Δημοσθ. Φορμίων. 20, 14, Διονυσ. ὑποθ.), συνθηκῶν παραβιάσεως (ἴδε ἄνωτέρω συμβολαίων, καὶ Ἰσοκράτ. Τραπεζιτικόν), μισθώσεως οἴκου (Διογ. Λαερτ. Πρωταγόρας Θ. 8), ἐπιτροπῆς (Δημοσθ. Ἀφόβ. Α. 19, 60, Ὀνήτορ. Α. 6), ἀχαριστίας (Πολυδ. Ε. 141), σίτου (Δημοσθ. Νεαίρ. 52, Ἀφόβ. Α. 15, Ἀφόβ. Β. 11, πρὸς Ἀφοβ. 33, πρὸς Βοιωτ. 9, Ἀρποκρατ. λέξ. σῖτος), καρποῦ (Ἀρποκρατ. λέξ. καρποῦ δίκη καὶ οὐσίας δίκη), ἐνοικίου, ἀδικίου, φορᾶς ἢ φωρᾶς ἀφανοῦς (φορὰ ἐκαλεῖτο ἡ μηνιαία καταβολὴ τῶν ἐρανιστῶν, πιθανῶς ἰσοδύναμος τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ, φωρᾶς ἦτοι κλοπῆς νυκτερινῆς), μεθημερινῆς (πιθανῶς ἀγωγή τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ οἰκέτου, ἀρνούμενου νὰ καταβάλῃ τὸ εἰσπραχθὲν ἐνοίκιον, ἢ φωρᾶς, κλοπῆς ἡμερησίας), λιπομαρτυρίου (ἦτοι βλάβης ἐκ τῆς μὴ ἐμφανίσεως τοῦ μάρτυρος), ἐρανιστικῶν ἀμφισβήτησεως (ὅστις ἀμφισβητοῖ κλήρου κατὰ γένος ὡς οὐκ ὄντος υἱοῦ τῷ τεθνεῶτι, Πολυδ. Η. 32), παρακαταβολῆς (ὅταν ἀντιλέγοι τις ὡς αὐτὸς δικαιότερος ὢν ἔχειν τὸν κλῆρον ἐξ ἀγχιστείας ἢ διαθηκῶν· παρακατέβαλλε δὲ τῆς οὐσίας τὸ δέκατον, ὡς προσεισοίσων ἐάν ἡττηθῇ, Πολυδ. Η. 32), διαμαρτυρίας (ὅστις διαμαρτυροῖτο μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον

376. Δικαστηριακαὶ ἐνέργειαι. Προωμοσία (α), ἀντωμοσία (β), διωμοσία (γ), ἐξωμοσία (δ), ἀπωμοσία (ε), ὑπωμοσία (στ), παραγραφή (ζ), ἀντιγραφή (η), ἀντιλαχεῖν (θ), ἐξούλης δίκη(ι), μὴ οὔσα δίκη (ια), ἐπίσκηψις. ἐνεπισκήψασθαι (ιβ), πρόσκλησις (ιγ), ἔφεσις (ιδ), δίκαι ἀπὸ συμβόλων (ιε), ἐμπορικαί (στ) καὶ αἱ ἐν θέματι 321 ἀναφερόμεναι.

ὡς ὄντος υἱοῦ, Πολυδ. Η. 32), ἐπίσκηψις (εἴ τις τὴν διαμαρτυρίαν ὡς ψευδῇ αἰτῶντο, Πολυδ. Η. 32), ἀντιγραφῆς (ἐπὶ τῶν κατὰ γένος ἀμφισβητούντων, Πολυδ. Η. 33), εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν (ἡ παραστατικὴ ἀγωγή) ('Ὅποτε τις ἐγγυήσαιτο ἢ αὐτὸν τινα ἢ τὰ χρήματα, Πολυδ. Η. 33, Ἰσαίου — Φιλοκτ. 31), βεβαιώσεως δίκη (ὁπότ' ἂν τις πριάμενος οἰκίαν ἢ χωρίον ἀμφισβητούντός τινος ἀνάγῃ ἐπὶ τὸν πρατῆρα· τὸν δὲ προσήκει βεβαιοῦν, ἢ μὴ βεβαιοῦντα ὑπεύθυνον εἶναι τῆς βεβαιώσεως. εἰ δ' ὁ ἀνάγων ἐπὶ τὸν πρατῆρα ἡττηθείη, τὸ μὲν ἀμφισβητηθὲν τοῦ κρατήσαντος ἐγίνετο, ὁ δ' ἡττηθεὶς τὴν τιμὴν παρὰ τοῦ συκοφαντήσαντος ἐκομίζετο, Πολυδ. Η. 34), ἀποστασίου δίκη (κατὰ τῶν ἀφισταμένων ἀπελευθέρων, Πολυδ. Η. 35), ἀπροστασίου (κατὰ τῶν οὐ νεμόντων προστατήν μετοίκων. ἀλλ' αὕτη μὲν δημοσία, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἐπιτροπῆς· ἐξῆν γὰρ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἐπίτροπον ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ὁρῶντων, Πολυδ. Η. 35), κακοτεχνίου δίκη (ὅταν μάρτυς καλεῖται μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομώσασθαι ὡς οὐκ εἶδείη ἢ μὴ παρείη, Πολυδ. Η. 37). Ἴδε καὶ Τζιβανοπούλου Λεξικὸν σελ. 1045. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 321. — γ) Πᾶς εὐπορος πολίτης καλούμενος εἰς λειτουργίαν τινά, λ.χ. χορηγία, ἢ τριηραρχίας κ.λπ. ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταβάλλῃ ὠρισμένον ποσόν, ἡδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ἕτερον πολίτην, πλέον εὐπορον αὐτοῦ, ὅστις ἀντὶ τούτου ἀναλάβῃ τὴν ὀρισθεῖσαν πόσότητα. Πρὸς τοῦτο, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις παρὰ τοῦ καθ' οὗ ἡ ἐνέργεια αὕτη, ἀντίδοσις καλουμένη, τὰ δικαστήρια, ἡρεύνουν τὰς ἐκατέρωθεν προτάσεις, ἐξετίμων τὰς περιουσίας ἀμφοτέρων τούτων, ἐν τῷ μεταξὺ οὐδέτερος τούτων ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του, τελοῦσαν ὑπὸ μεσεγγύησιν (Δημοσθ. Μειδ. 79). Εἶτα ὠρκίζοντο ἀμφοτέροι περὶ τοῦ μεγέθους τῆς περιουσίας των, τὸ δὲ δικαστήριον, βάσει τῶν προσαγομένων ἀποδείξεων, ἐξέδιδε τὴν ἀπόφασίν του. Κατὰ ταύτην, ἐὰν ἡ δίκη ἀπέβαινε κατὰ τοῦ ἐναχθέντος, οὗτος ἢ ἀνελάμβανε τὴν χορηγίαν, ἢ πληρώνων, ἀντήλλασσε τὴν περιουσίαν του μὲ τὴν τοῦ ἀντιδίκου του, τοῦτο δὲ ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις. (Δημοσθ. Φαίν. 4 καὶ 8. Ἰσοκράτ. Ἀντίδοσις 101 ἐπ., Λυσίου — Ὑπὲρ ἀδυνάτ. σ. 475). — δ) (Πολυδ. Η. 41). — ε) Δημοσθ. Ἀνδροτ., Λυσίου — Ἐρατοσθ. 2 καὶ 16 κ.λπ. — στ) Ἰσαίου — Ἀγρ. 288, Δημοσθ. πρὸς Λεπτίνην 452.

376. α) Προωμοσία. Ὁ ὅρκος ὃν ἔδιδον κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς δίκης ὁ ἐνάγων εἰς τὸν Ἄρχοντα, ὅτι ἀληθῆ λέγει (Πολυδ. Η. 55). — β) Ἀντωμοσία. Ὁρκος ὃν ὁ κατηγορούμενος ἀντομνύει, ἢ μὴν μὴ ἀδικεῖν (Πολυδ. 55, Διογ. Λαερτ. 11. 40, Πλάτων. Ἀπολ. Σωκρ. 3). — γ) Διωμοσία. Ὁ παρ' ἐκατέρου ὅρκος (Πολυδ. Η. 55). — δ) Ἐξωμοσία. Ὅταν τις ἢ πρεσβευτῆς αἰρεθείς ἢ ἐπ' ἄλλην τινὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἀρρωστεῖν ἢ ἀδυνατεῖν φάσκων ἐξομνύεται αὐτὸς ἢ δι' ἑτέρου. ἐξώμνυντο, δὲ καὶ οἱ κληθέντες μάρτυρες, εἰ φάσκοιεν μηδὲν ἐπίστασθαι τούτων ἐφ' ᾧ ἐκαλοῦντο (Πολυδ. Η. 55). — ε) Ἀπωμοσία. Ἐγίνετο παρὰ τῶν ἀντιλεγόντων πρὸς τοὺς ἐξομνυμένους ἐπὶ προφάσει ἀρρωστίας ἢ ἀπουσίας. συνισταμένης δὲ περὶ τούτου δίκης, τὸ παρὰ τοῦ κρίνοντος ἔργον ἀπωμοσία ἐκαλεῖτο (Πολυδ. Η. 56). — στ) Ὑπωμοσία. Ὅταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γραφέντα γράψῃται ὡς ἀνεπιτήδειον· τοῦτο γὰρ ὑπομώσασθαι λέγουσιν, καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆναι κύριον (Πολυδ. Η. 56). — ζ)

Δ. Δημόσιον δίκαιον

377. Πολίτης. Πολίτης ἐστὶν ὁ μετέχων κρίσεως καὶ ἀρχῆς.

Παραγραφή. Ἦν ἡ αὐτὴ καὶ διαμαρτυρία, ὅταν τις μὴ εἰσαγώγιμον λέγῃ εἶναι τὴν δίκην ἢ ὡς κρινόμενος ἢ διαίτης γεγεννημένης ἢ ὡς ἀφειμένος, ἢ ὡς τῶν χρόνων ἐξηκόντων ἐν οἷς ἔδει κρίναι... οἷον οὐκ εἰσαγγελίας ἀλλὰ παρανόμων, οὐ δημοσία ἀλλ' ἰδία, ἢ ὡς οὐ παρὰ τούτοις κρίναι δέον, οἷον οὐκ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἀλλ' ἐπὶ Παλλαδίῳ. ἀγραπτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ διαγραφεῖσα *Πολυδ. Η. 57.* — *η)* Ἀντιγραφὴ δέ, ὅταν τις κρινόμενος ἀντικατηγορῇ. καὶ ἡ παραγραφὴ δὲ ἀντιγραφῇ ἔοικεν· διὸ καὶ προεισέρχεται. ὁ δ' ἀντιγραφάμενος μὴ κρατήσας τὴν ἐπωβελίαν προσωφλίσκανε. τίθενται δὲ τὸ τῆς ἀντιγραφῆς ὄνομα καὶ κατὰ τῶν ἀπαντώντων πρὸς τὰς γραφάς, καὶ ἔστι πρὸς τὴν γραφὴν τὸ τοῦ φεύγοντος γράμμα ἀντιγραφὴ, οἷον τὰ ψευδῇ μου κατεμαρτύρησε Στέφανος, γράψας τὰ ἐν τῷ γραμματείῳ (*Πολυδ. Η. 58.*) — *θ)* Ἀντιλαχεῖν. Δίκην ἐξῆν, ὁπότε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ μὴ ὑπακούων ἐρήμην ὄφλοι. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σχοίη, τὸ ἐγγεγραμμένον ὄφλε καὶ ἄτιμος ᾗν (*Πολυδ. Η. 61.*) — *ι)* Ἐξούλης δίκη. Ὅταν τις τὸν ἐκ δημοσίου πριάμενον μὴ ἔᾱ καρποῦσθαι ἃ ἐπρίατο, ἢ τὸν νικήσαντα ἃ ἐνίκησεν, ἀλλ' ἢ ἔχοντα ἐκβάλλῃ ἢ σχεῖν κωλύσῃ, ἢ αὐτὸς ὁ ὀφλὼν ἢ ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ. καὶ μὴν καὶ εἰ ὁ μὲν ἐπαιόμενος ἀμφισβητεῖ κτήματος, ὁ δὲ ὡς ὑποθήκην ἔχων, ἐξούλης ἡ δίκη (*Πολυδ. Η. 59.*) — *ιι)* Μὴ οὔσα δίκη. Ὅποταν τις παρὰ δικαιοσύνην παραγραφάμενος, καὶ ὑπομολογούμενος νόσον ἢ ἀποδημίαν, εἰς τὴν κύριαν (ὡς ἀπαντήσας ἐρήμην ὄφλη, ἐξῆν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν μὴ οὔσαν ἀντιλαχεῖν, καὶ ἡ ἐρήμη ἐλύετο, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐλθεῖν ἐπὶ δικαιοσύνην. εἰ δὲ μὴ ἔλοι τὴν μὴ οὔσαν, ὀφίσσας μὲν ἐκὼν ἐκλιπεῖν τὴν δίκαιαν, κύρια τὰ δικαιοσύνην ἐγίνετο. ὅθεν ἐγγυητὰς καθίστασαν τοῦ ἐκπίσματος (*Πολυδ. Η. 60.*) — *ιβ)* Ἐνεπισκήψασθαι. Ὅποτε τις ἐν τοῖς δημευθεῖσιν ἐαυτῷ τι ὀφείλεσθαι ἢ προσήκειν λέγοι· καὶ τὸ πρᾶγμα ἐνεπίσκημμα ἐκαλεῖτο (*Πολυδ. Η. 61.*) — *ιγ)* Πρόσκλησις. Ἔστιν ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούντων κλήρου ἢ ἐπικλήρου· ὁ γὰρ ἀμφισβητῶν προσκαλεῖται τὸν ἐπιδεδικασμένον πρὸς τὸν ἄρχοντα· εἰ δὲ μὴ προσκαλέσαιο, ἀτελής ἡ δίκη. αὗται δὲ ἐλέγοντο ἀπρόσκλητοι δίκαι. *Πρόκλησις.* Ἔστι λύσις τῆς δίκης ἐπὶ τινι ὠρισμένῳ ὅρκῳ ἢ μαρτυρίᾳ, ἢ βασάνῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ (*Πολυδ. Η. 62.*) — *ιδ)* Ἐφεσις. Ὅταν τις ἀπὸ δικαιοσύνης ἢ ἀρχόντων ἢ δημοτῶν ἐπὶ δικαστὴν ἐφῇ, ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον, ἢ ἀπὸ δήμου ἐπὶ δικαστήριον, ἢ ἀπὸ δικαστῶν ἐπὶ ξενικὸν δικαστήριον· ἐφέσιμος δ' ὠνομάζετο ἡ δίκη. αὗται δὲ καὶ ἐκκλητοὶ δίκαι ἐκαλοῦντο. τὸ δὲ παρακαταβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐφέσεων, ὅπερ οἱ νῦν παραβόλιον καλοῦσι, παράβολον Ἀριστοφάνης λέγει (*Πολυδ. Η. 62* ἐπ.). — *ιε.)* Δίκαι ἀπὸ συμβόλων. Ὅτε οἱ σύμμαχοι ἐδικάζοντο (*Πολυδ. Η. 63, 88*), πιθανῶς δίκαι τοιαῦται νᾶ ἐγένοντο μεταξὺ Ἀθηναίου καὶ συμμάχου (*Ξενοφ. Πολιτ. Ἀθην. Α. 16*). Τοιαύτη δίκη μεταξὺ δύο συμμάχων ἀναφέρεται εἰς λόγον τοῦ Ἀντιφῶντος περὶ τοῦ Ἡρώδου φόνου. (ἴδε *Δημοσθ. Ἀλονηήσου 78*, *Θουκυδ. Α. 77*, *Σουΐδα*, *Ἀρποκρατ. λέξ. σύμβολα*). Συνήθως παρείχετο τὸ δικαίωμα εἰς σύμμαχον πόλιν, καὶ βάσει συμβόλου (συνθήκης), ὅπως ἡ ἔφεσις κατ' ἀποφάσεως τῶν δικαστηρίων ἐκδικάζεται εἰς ἄλλην πόλιν ὠρισμένην (*Θουκυδ. Α. 34, 78, 140, Ε'. 41, Ζ'. 18*). — *ιστ)* Ἐμπορικαί. Αἱ τῶν ἐμπόρων ἢ περὶ τὸ ἐμπόριον (*Πολυδ. Η. 63*).

377. Ἀριστοτ. Πολιτ. Γ'. 1, 4.

378. *Ἰσότης*. Τοῖς πολίταις τὰ ἴσα εἶναι. Κοινὴν εἶναι τὴν Πολιτείαν, καὶ τοὺς Ἀρχοντας ἐξ Ἀθηναίων πάντων αἰρεῖσθαι.

379. *Οὐδείς ἀτελής*. Ἀτελῆ δὲ μηδένα εἶναι τριηραρχίας πλὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων (α). Ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουργῶσι, μηδένα ἀτελῆ εἶναι, πλὴν τῶν ἀφ' Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος καὶ τῶν ἐννέα Ἀρχόντων (β).

380. Τῶν εἰς πόλεμον πασῶν εἰσφορῶν μηδένα εἶναι ἀτελῆ.

381. *Ἐκλογαί*. Τὸν δῆμον, Ἀρχόντων καταστάσεως κύριον εἶναι.

382. Τῶν ἀρχῶν αἱ μὲν κληρωταί αἱ δὲ χειροτονηταί αἱ ἄλλαι αἰρεταί.

383. Κυάμοις τὰς ἀρχὰς αἰρεῖσθαι.

384. Ἐπὶ τῷ δυοῖν πινακίῳ τὸν ἕνα κληροῦσθαι, θάνατος ζημία.

378. Ἐπεὶ δὲ μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν πόλιν βουλόμενος, ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις· καὶ τό, δεῦρ' ἴτε πάντες λεώ, κήρυγμα Θησέως γενέσθαι φασί, πανδημίαν τινὰ καθιστάντος (Πλουτ. Θησεύς).

379. α) Δημοσθ. Λεπτίν. 27. *Ἰδε γ. 1 Π. 1, 3 καὶ γ. 3 Κ. 1. 14 καὶ γ. 1, 2 Κ. 10. 42 καὶ γ. 1 ἐπ. Π. 50. 5.* — β) Μηδένα μήτε τῶν πλουσιωτάτων μήτε τῶν ἰσοτελῶν μήτε τῶν ξένων εἶναι ἀτελῆ, μὴ διηρῆσθαι δὲ οὗτο ἀτελῆ, χειροτονητὰς ἢ τίνος ἄλλου τέλους, ἀλλ' ἀπλῶς ἀτελῆ μηδένα πλὴν τῶν ἀφ' Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, καὶ ἐν μὲν τῷ μηδένα πάντας περιλαμβάνειν τοὺς ἄλλους, ἐν δὲ τῷ τῶν ξένων μὴ διορίζειν τῶν οὐκ οὐκ Ἀθηναίων, ἀφαιρεῖται καὶ Λεύκωνα τὸν ἀρχοντα Βοσπόρου καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὴν δωρεάν ἣν ὑμεῖς ἔδοτ' αὐτοῖς. (Δημοσθ. Λεπτίν. 29 σελ. 466).

380. Δημοσθ. Λεπτίν. — Τινὲς τὴν ἐμπορίαν προῦφασίζοντο, τὴν εἰσφορὰν βουλόμενοι ἀποφυγεῖν· ἀζήμιοι γὰρ οὗτοι διεφυλάττοντο, ὥς τὴν πόλιν ὠφελοῦντες πλεῖστα, διὰ τῆς αὐτῶν ἐμπορίας· διὸ καὶ ὁ συκοφάντης λέγει, ὅτι ὅταν γένηται τις κακὸς πόλεμος καὶ εἰσφορᾶς, ἔμπορον ἑμαυτὸν ἀποκαλῶ (Εἰς Ἀριστοφ. σχόλιον Εὐφροίου).

381. Καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν ἀποκληροῦν φυλὴν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἥτις προεδρεύσει. Καὶ τί προσέταξεν ὁ τιθεὶς τὸν νόμον; καθῆσθαι τοὺς φυλέτας βοηθοῦντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 33). — Ἐπειδὴν δ' ἀφέλῃ τις τοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου κεχειροτονημένους καὶ τοὺς κληρωτοὺς ἀρχοντας, καταλείπονται εὖς αἱ φυλαὶ καὶ αἱ τριττύες καὶ οἱ δῆμοι ἐξ ἑαυτῶν αἰροῦνται τὰ δημόσια χρήματα διαχειρίζειν, (τούτους αἰρετοὺς ἀρχοντας εἶναι). (Αἰσχίν. Κτησιφ. 30). — Κοινὴν εἶναι τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς ἀρχοντας ἐξ Ἀθηναίων πάντων αἰρεῖσθαι (Ψήφισμα τοῦ Ἀριστείδου. Ἴδε Πλουτ. Ἀριστείδ. XXII).

382. Διάφοροι παρ' Ἀθηναίοις ὑπῆρχον ἀρχαί, ὧν αἱ μὲν κληρωταί, αἱ δὲ χειροτονηταί, αἱ δὲ αἰρεταί. καὶ κληρωταί μὲν αἱ κατὰ κλῆρον γινόμεναι, ὥς αἱ τῶν δικαστῶν, χειροτονηταί δὲ αἱ κατὰ χειροτονίαν τοῦ δήμου γινόμεναι, ὥς αἱ τῶν στρατηγῶν, αἰρεταί δὲ αἱ κατὰ αἵρεσιν, ὥς αἱ τῶν χορηγῶν. τούτων μία ἦν τῶν κληρωτῶν ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων. (Δημοσθ. Ἀνδροτ. ὑπόθεσις, σελ. 588).

383. Διεκλήρουν τὰς ἀρχὰς κυάμω, καὶ ὁ τὸν λευκὸν λαβὼν ἐλάγχχανεν (Ἡσύχιος).

384. Ὁ γράφων τὸ ὄνομά του εἰς δύο ψηφοδέλτια ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ. — Τὶ δέ, ἂν ἄρα (δεῖ)

385. Διαίρεσις εἰς τάξεις. Τρία ἦν τὰ ἔθνη πάλαι, εὐπατρίδαι, γεώμοροι, δημιουργοί (α). Εἶτα Σόλων διεῖλεν εἰς τέσσαρα τμήματα, πεντακοσιομεδίμων (β), ἵππεων (γ), ζευγῖτων (δ) καὶ θητῶν (ε).

386. Εὐπατρίδαι. Τοὺς εὐπατρίδας γινώσκειν τὰ θεῖα καὶ παρέχειν Ἀρχοντας, καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι, καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς.

387. Εὐποροι. Τοὺς εὐπόρους τὰς ἀρχὰς ἀπάσας ἄρχειν.

388. Θῆτες. Τοὺς θήτας μὴ ἄρχειν οὐδεμίαν ἀρχήν (α), ἀλλὰ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν (β).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

α'. Ἐκκλησία

KENTON EREYNHΣ

389. Πολιτεύματα. Μεταβολαί. Πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο μετὰστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς, Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνοικησάντων· τότε γὰρ πρῶτον εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλάς, καὶ τοὺς φυλοβασιλέας κατέστησαν. δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταύτην, ἔχουσα πολιτείας τάξιν, ἡ ἐπὶ Θησέως (1314) γενομένη, μικρὸν παρεγκλίνουσα τῆς βασιλικῆς. μετὰ δὲ ταύτην ἡ ἐπὶ Δράκοντος (624), ἐν ᾗ καὶ νόμους ἀνέ-

γὰρ ἅπανθ' ἡμᾶς ἐξετάσαι) ἄτερος ἡμῶν πείσας τὸν ἑαυτῶν, ἐὰν λάχῃ, παραδοῦναι αὐτῷ τὴν ἀρχὴν οὕτω κληῶται; τὸ δοῦν πεναχίον τὸν ἑνα κληῶσθαι εἰ ἄλλο ἐστίν; εἴτ' ἐφ' ᾧ θάνατον ζημιαν ὁ νόμος λέγει, τοῦθ' ἡμῖν ἀδεῶς ἐξέσται πράττειν. (Δημοσθ. Βαιωτ. ῥήτρ. 12 σελ. 998).

385. α) Ἡ διαίρεσις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ Θησέως. (Πολυδ. Η. 111). — "Ὅτε μέντοι τέτταρες ἦσαν αἱ φυλαί, εἰς τρία μέρη ἐκάστη διήροτο, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο τριττὺς καὶ ἔθνος καὶ φρατρία. ἐκάστου δὲ ἔθνους γένη τριάκοντα ἐξ ἀνδρῶν τοσούτων, ἃ ἐκαλεῖτο τριακάδες. καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ γένους γεννῆται καὶ ὁμογάλακτες, γένει μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς συνόδου οὕτω προσαγορευόμενοι (Πολυδ. αὐτόθι). — β) Τοὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιοῦντας, πρώτους ἔταξε καὶ Πεντακοσιομεδίμους προσηγόρευσε (Πλουτ. Σόλ. XVIII), οὗτοι ἀνῆλiskon δ' εἰς τὸ δημόσιον τάλαντον (Πολυδ. Η. 130, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII, κ.λπ.). — γ) Δευτέρους δὲ τοὺς ἵππον τρέφειν δυναμένους ἢ μέτρα ποιεῖν τριακόσια. καὶ τούτους ἱππάδα τελοῦντας ἐκάλουν (Πλουτ. Σόλ. XVIII, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII), ἀνάλiskon δὲ ἡμιτάλαντον (Πολυδ. Η. 130). — δ) Ζευγῖται δ' οἱ τοῦ τρίτου τιμήματος ὠνομάσθησαν, οἷς μέτρον ἦν συναμφοτέρων διακοσίων (Πλουτ. Σόλ. XVIII, Ἀριστ. Πολ. Ἀθ. VII), ἀνάλiskon δὲ μναῖς δέκα (Πολυδ. Η. 130). — ε) Θῆτες, Ἴδε κατωτέρω θέμα 388).

386. Εὐπατρίδαι ἐκαλοῦντο οἱ αὐτὸ τὸ ἄστυ οἰκοῦντες καὶ μετέχοντες βασιλικοῦ γένους, τὴν τῶν ἱερῶν ἐπιμέλειαν ποιοῦμενοι (Πλουτ. Σόλων), ἐκαλοῦντο καὶ φυλοβασιλεῖς, συνεδρεύοντες ἐν τῷ βασιλείῳ τῷ παρὰ τὸ βουκολεῖον (Πολυδ. Η. 111).

387. Ὁ Σόλων τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ Βουλὴν κατέστησε τὸ πολίτευμα ὀλιγαρχικόν, τὰς δὲ αἰρετάς ἀρχὰς ἀριστοκρατικόν, καὶ τὰ δικαστήρια δημοκρατικόν, διὰ τὴν σύμμιξιν ταύτην μέμφονται τινες αὐτῷ (Ἀριστοτ. Πολιτ. Β. 9, 2, σελ. 1273β).

388. α) Πλουτ. Σόλων XVIII, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII, Πολυδ. Η. 130. — β) Ἴδε ἀνωτέρω (α) σημείωσιν.

389. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XLI. — β) Ἴδε ἀνωτέρω τίτλον Α'. θέμα 11.

γραφαν πρῶτον. τρίτη δ' ἡ μετὰ τὴν στάσιν ἡ ἐπὶ Σόλωνος (594), ἀφ' ἧς ἀρχὴ δημοκρατίας ἐγένετο. τετάρτη δ' ἡ ἐπὶ Πεισιστράτου (559) τυραννίς. πέμπτη δ' ἡ μετὰ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἡ Κλεισθένους (509), δημοτικώτερα τῆς Σόλωνος. ἕκτη δ' ἡ μετὰ τὰ Μηδικά (480), τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς ἐπιστατούσης. ἑβδόμη δὲ καὶ μετὰ ταύτην, ἣν Ἀριστείδης (470) μὲν ὑπέδειξεν, Ἐφιάλτης δ' ἐπέτελεσεν καταλύσας τὴν Ἀρεοπαγίτιν βουλήν· ἐν ᾗ πλεῖστα συνέβη τὴν πόλιν διὰ τοὺς δημαγωγοὺς ἀμαρτάνειν διὰ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχήν. ὀγδόη δ' ἡ τῶν τετρακοσίων κατὰστασις, καὶ μετὰ ταύτην, ἑνάτη δέ, δημοκρατία πάλιν (444). δεκάτη δ' ἡ τῶν τριάκοντα (404) καὶ ἡ τῶν δέκα τυραννίς. ἑνδεκάτη δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον (403), ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν αἰὶ προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν. ἀπάντων γὰρ αὐτὸς αὐτὸν πεποίηκεν ὁ δῆμος κύριον, καὶ πάντα διοικεῖται ψηφίσμασιν καὶ δικαστηρίοις, ἐν οἷς ὁ δῆμός ἐστιν ὁ κρατῶν. καὶ γὰρ αἱ τῆς βουλῆς κρίσεις εἰς τὸν δῆμον ἐληλύθασιν (α).— Ἐχει δὲ ἡ νῦν κατὰστασις τῆς Πολιτείας τόνδε τὸν τρόπον (β).

390. Ἐκκλησία. Πάντες οἱ Δῆμοι τῆς Ἀττικῆς, μετεῖχον τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν. Συνήρχοντο εἰς τὴν Πνυκίαν ἀγορὰν (α), τετράκις τῆς Πρυτανείας ἐκάστης Βουλῆς, προσκλήσει τῶν Πρυτάνεων (β), ἡ τῶν στρατηγῶν (γ).

391. Πρόσκλησις πολιτῶν. Διὰ κήρυκος. Δηξίάρχοι δὲ τοὺς μὴ ἐκκλησιαζόντας ἐζημίου, καὶ τοὺς ἐκκλησιαζόντας ἐξήταζον (α). Μετέχοντες. Μετεῖχον τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν οἱ τριάκοντα ἑτῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν γεγονότες (β), οἱ ποιητοὶ καὶ οἱ ἰσοτελεῖς (γ), εἰργόντο δὲ οἱ ἄτιμοι καὶ οἱ ξένοι.

392. Ἐκκλησιαστικόν. Μισθοφοροῦσι ὁ δῆμος ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμὴν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἑννέα ὀβολούς.

390. α) Ἐν Πνυκί (Αἰσχίν. Κτησιφ. 34, 204), ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ (Δημοσθ. Μειδ. ὑπόθ. Πολυδ. Η. 132, Θουκυδ. Η. 93), συνήρχοντο πάντες οἱ δῆμοι. — β) Οἱ Πρυτάνεις τὴν βουλήν συνάγουσιν ὁσημέραι, πλὴν ἂν τις ἄφετος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἐκάστης πρυτανείας (Πολυδ. Η. 95). — γ) Ἡ τῶν στρατηγῶν (Θουκ. Β. 59).

391. α) Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο πρὸ πέντε ἡμερῶν (Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 20) διὰ προγράμματος (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 9). — Οἱ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι ἐτιμωροῦντο (Πολυδ. Η. 104, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 22). — β) Ἀριστοφ. Νεφέλ. σχόλ. — Ἐν τῷ τούτῳ μετέχεν ὁ Ἀλκιβιάδης εἰκοσαετής ἐπίσης ὁ Γλαύκων (Ξενοφ. Οἶκον. Γ. 6, 1), καὶ Δημοσθένης εἰκοσάοκταετής (Πλουτ. Δημοσθ. 6). — γ) Ἀλλὰ τούτοις ὁ νόμος ἀπαγορεύει διαρρήδην μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς τῶν ἑννέα ἀρχόντων γενέσθαι μηδὲ ἱερωσύνης μηδεμιᾶς μετασχεῖν (Δημοσθ. Νεαίρ. 92). — Εἶναι πιθανὸν νὰ ἀπεκλείοντο τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ ὑπερεξηκοντούταις (Ἀριστοτ. Πολιτ. Γ. 1).

392. Ἀριστοφ. Ἐκκλησι. 248, 315, 404, Βάτραχ. 375, — Ἀγύρριος ὀβολὸν ἐπόρισεν, μετὰ δὲ τοῦτον Ἡρακλείδης ὁ Κλαζομένιος ὁ βασιλεὺς ἐπικαλούμενος διώβολον, πάλιν δ' Ἀγύρριος τριώβολον (Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. ΧΛΙ). — Τοιοῦτο δὲν ἐλάμβανον οἱ εὐποροὶ, οἵτινες ὠνομάζοντο οἰκόσιτοι ἐκκλησιασταί.

393. Σύγκλητοι ἑκτακτοί. Χρηματίζουν δὲ ἐνίοτε καὶ ἄνευ προχειροτονίας. Προσέρχονται δὲ καὶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ πρέσβεις τοῖς Πρυτάνεσι πρῶτον, καὶ οἱ τὰς ἐπιστολὰς φέροντες τούτοις ἀποδιδόασιν.

394. Καθαρός, εὐχαί. Ἐπειδὴν τὸ καθάριστον περιενεχθῇ, καὶ ὁ κῆρυξ τὰς πατρίους εὐχὰς εὐξῆται (α). Πρῶτον καθ' ἑκάστην δημοσίᾳ ἀράς ποιούμενοι κατὰ τῶν ἀνηρῶν, εἴ τις δῶρα λαμβάνων, μετὰ ταῦτα λέγει καὶ γινώσκει περὶ τῶν πραγμάτων (β).

395. Τακτικὴ Συνέλευσις - Ἀντικείμενον. Συνάγουσι τὸν δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης. Προγράφουσι δὲ οἱ βουλευταὶ καὶ τὰς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν (α), μίαν μὲν κυρίαν, ἐν ἣ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν εἰ δοκοῦσι καλῶς ἄρχειν (β), καὶ περὶ σίτου καὶ φυλακῆς τῆς χώρας χρηματίζειν, καὶ τὰς εἰσαγγελίας ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοὺς βουλομένους ποιεῖσθαι, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων ἀναγιγνώσκειν καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων καὶ τῶν ἐπικλήρων (γ), ὅπως μηδὲνα λάθῃ μηδὲν ἔρημον γένόμενον.

396. Ἐτέραν δὲ (τὴν δευτέραν), ταῖς ἰκετηρίαις, ἐν ἣ θείει ὁ βουλόμενος ἰκετηρίαν, ὑπὲρ ὧν ἂν βούληται, καὶ ἰδίων καὶ δημοσίων, ἀνατίθεται πρὸς τὸν δῆμον.

397. Αἱ δὲ δύο περὶ τῶν ἄλλων εἰσὶν, ἐν αἷς κατασκευάζουσιν οἱ νόμοι, τρία μὲν ἰσχυρῶν χρηματίζειν, τρία δὲ κήρυξι καὶ πρεσβείαις, τρία δὲ ὁσίων.

398. Ἐπὶ δὲ τῆς ἑκτῆς πρυτανείας πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ ὀστρακοφορίας ἐπιχειροτονίαν διδόασιν εἰ δοκεῖ ποιεῖν ἢ μή, καὶ συκροφάντων προβολὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν μετοίκων μέχρι τριῶν ἑκατέρων, κἄν τις ὑποσχεμένος τι μὴ ποιήσῃ τῷ δήμῳ.

399. Ἀγορεύσεις. Τὸν κήρυκα καλεῖν πρῶτον τοὺς ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότας, εἴτα δὲ, τὸν βουλόμενον τῶν ἄλλων Ἀθηναίων, οἷς ἔξεστι.

400. Συζήτησις. Πρῶτον μὲν τὸν πρεσβύτατον τῶν Ἀθηναίων σωφρόνως ἐπὶ τὸ βῆμα παρελθόντα τὰ βέλτιστα τῇ πόλει συμβουλεύειν, δεύτερον δ' ἤδη καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τὸν βουλόμενον καθ' ἡλικίαν.

393. Αὔται συνήθως συνεκαλοῦντο ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὸ τῶν στρατηγῶν.

394. Ἐπειδὴν τὸ καθάριστον περιενεχθῇ καὶ ὁ κῆρυξ τὰς πατρίους εὐχὰς εὐξῆται (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 23). — β) Δεινάρχου — Ἀριστογ. 16.

395. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. XLIII, Δημοσθ. Τιμοκρ. 21. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 18 καὶ 399. Δημοσθ. Θεοκρ. 27, Πολυδ. Η. 87. — γ) Πολυδ. Η. 95.

396. Πολυδ. Η. 96, Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. XLIII.

397. Πολυδ. Η. 96, Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. XLIII.

398. Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. XLIII.

399. Πολυδ. Η. 96, Αἰσχίν. Κτησιφ. 4.

400. Αἰσχίν. Κτησιφ. 2. — Ἴδε καὶ γ. 1 Π. 503.

401. *Θέματα*. Ἀπροβούλευτον μηδὲν ψήφισμα εἰσιέναι εἰς τὸν δῆμον.

402. *Ἐπιχειροτονία*. Τὴν δ' ἐπιχειροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτονία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν· τοὺς δὲ προέδρους, οἳ ἂν τύχῃσι προεδρεύοντες ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, χρηματίζειν ἐπάναγκες πρῶτον μετὰ τὰ ἱερὰ περὶ τῶν νομοθετῶν, καθ' ὅτι καθεδοῦνται, καὶ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὁπόθεν τοῖς νομοθέταις ἔσται· τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἐκ τῶν ὁμωμοκότων τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον. ἐὰν δ' οἱ πρυτάνεις μὴ ποιῶσι κατὰ τὰ γεγραμμένα τὴν ἐκκλησίαν ἢ οἱ πρόεδροι μὴ χρηματίσωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, ὀφείλῃν τῶν μὲν πρυτάνεων ἕκαστον χιλίας δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ, τῶν δὲ προέδρων ἕκαστος ὀφειλέτω τετταράκοντα δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ ἔνδειξις αὐτῶν ἔστω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, καθάπερ ἐάν τις ἄρχῃ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ· οἱ δὲ θεσμοθέται τοὺς ἐνδειχθέντας εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν νόμον ἢ μὴ ἀνιόντων εἰς Ἀρειον πάγον, ὥς καταλύοντες τὴν ἐπανάρθωσιν τῶν νόμων.

403. *Εἰσαγωγή νέου νόμου*. Πρὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ἀναγράφας τοὺς νόμους οὓς ἂν τιθῇ, ὅπως ἂν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τεθέντων νόμων ψηφίσῃται ὁ δῆμος περὶ τοῦ χρόνου τοῖς νομοθέταις ὁ δὲ τιθεὶς τὸν καινὸν νόμον, ἀναγράφας εἰς λεύκωμα, ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ὁσημέραι, ἕως ἂν ἡ ἐκκλησία γένηται. αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογησομένους τὸν δῆμον τοῖς νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ ἑκατομβαιῶνος μηνός.

404. *Πολιτεύεσθαι* Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος, καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς, χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷσπερ ἐχρώμεθα ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. Ὅπόσων δ' ἂν προσδέῃ οἳ δε ἡρημένοι νομοθέται ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀναγράφοντες ἐν σανίσιν ἐκτιθέντων πρὸς τοὺς ἐπωνύμους σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ παραδιδόντων ταῖς ἀρχαῖς ἐν τῷδε τῷ μηνί. Τοὺς δὲ παραδιδόμενους νόμους δοκιμασάτω πρότερον ἢ βουλή καὶ οἱ νομοθέται οἱ πεντακόσιοι, οὓς οἱ δημόται εἴλοντο, ἐπειδὴ ὁμωμόκωσιν.

405. *Ψηφοφορία*. Τοὺς νομοθέτας εἶναι ἕνα καὶ χιλίους ἐκ τῶν ὁμωμοκότων, συννομοθετεῖν δὲ καὶ τὴν βουλήν. Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο διὰ ψήφων.

401. Ἴδε θέμ. 33 καὶ σημειώσιν θέμ. 18.

402. Ἴδε ἀνωτέρω θέμ. 20 καὶ 21. Δημοσθ. Τιμοκρ. 20 ἐπ.

403. Δημοσθ. Τιμοκρ. 23. Ἴδε ἀνωτέρω θέμ. 20.

404. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 83, 84.

405. Ἴδε θέμ. 361.

406. Μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων, μὴ ἔλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξη, κρύβδην ψηφισομένοις.

407. Ποιοῦσι δὲ καὶ ἀρχαιρεσίας στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων καὶ τῶν ἄλλων ὧν πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθ' ὅτι ἂν τῷ δήμῳ δοκῇ.

408. Περιορισμοὶ ρητόρων. Τῶν ρητόρων ἐὰν τις λέγῃ ἐν <τῇ> βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ <μὴ> περὶ τοῦ εἰσφερομένου, ἢ μὴ χωρὶς περὶ ἐκάστου, ἢ δις περὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτὸς τῆς αὐτῆς, ἢ λοιδορῇται ἢ κακῶς ἀγορεύῃ τινά, ἢ ὑποκρούῃ, ἢ χρηματίζοντων μεταξὺ ἀνεστηκῶς λέγῃ περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἢ παρακελεύηται, ἢ ἔλκῃ τὸν ἐπιστάτην, ἀφειμένης τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς βουλῆς κυριευέτωσαν οἱ πρόεδροι μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰς ἕκαστον ἀδίκημα ἐγγράφειν τοῖς πράκτοσιν. Ἐὰν δὲ πλέονος ἄξιος ἢ ζημίας, ἐπιβαλόντες μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰσφερέτωσαν εἰς τὴν βουλήν ἢ εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν. Ὅταν δ' ἐξίωσιν <αἱ> κλήσεις, κρινάτωσαν καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ αὐτοῦ κρύβδην ψηφισομένων, ἐγγραψάτωσαν οἱ πρόεδροι τοῖς πράκτοσιν.

409. Δικαστικὴ δικαιοδοσία δήμου. Ἐσκέψατο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἢ παρέμπετο βουλῇ ἢ Ἀρείῳ πάγῳ, ἢ ζητήταις (α). Ὁ δῆμος ὥριζε συνηγόρους ἢ συνδίκους ἀποζημιουμένους (β).

410. Προβολή. Προβολή δὲ ἦν κλήσις εἰς δίκην κατὰ τῶν κακόνως πρὸς τὸν δῆμον διακειμένων (α). Προβολή δ' ἐγένοντο τῶν δῆμου ψηφισαμένου καὶ τῶν εὐνουστάτων τῇ πόλει. . . καὶ περὶ τῶν ἐξυβρισάντων ἢ ἀδικησάντων ἢ ἀσεβησάντων περὶ τὰς ἐορτάς (β) περὶ τῶν ἀδικημάτων κατὰ τῆς δημοσίας περιουσίας (γ), περὶ τῶν ἐμπορικῶν μηνύσεων (δ) καὶ περὶ τῶν συκοφαντῶν, ὅτι οἱ νόμοι ἔδωκαν κατ' αὐτῶν γραφὰς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δὲ εἰς τὴν βουλήν, προβαλάς δ' ἐν τῷ δήμῳ, νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας (ε). Ἰσοδυνάμει αἰτήσῃ ἀδείας πρὸς ἄσκησιν ἀγωγῆς (στ).

406. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 22α.

407. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 44, 4.

408. Αἰσχίν. Τιμάρχ. 35.

409. α) Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 14, 36, 40, 65. — β) Λευιάρχ. Ἀριστοτ. 6, Αἰσχίν. Κτησιφ. 13.

410. α) Πολυδ. Η. 46. — Προσγράφουσι δὲ καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀποχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἄρχειν (Ἀρποκρατ.). — β) Δημοσθ. Μειδ. 175, ἴδε θέμα 247. — Τοὺς πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Πανδίων. ἐν δὲ ταύτῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν τὰς γεγεννημένας ἔνεκα τῆς πομπῆς ἢ τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις, ὅσαι ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ᾧσιν (Δημοσθ. Μειδ. 8). — γ) Προβολή φανεροῦ μὲν τινος, λανθάνοντος δὲ μήνους. Κακίλιος δὲ φησὶν εἰ-

411. *Εἰσαγγελία*. Εἰσαγγελία ἐστὶν ὁ περὶ κοινῶν ἀδικημάτων δεδῶκσιν ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι. Γενέσθαι δέ, ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον ῥήτωρ, ἢ μὴ τὰ ἄριστα συμβουλεύῃ χρήματα λαμβάνων, ἢ ἐάν τις προδῷ χωρίον, ἢ ναῦς ἢ πεζὴν στρατιάν, ἢ ἐάν τις εἰς τοὺς πολεμίους ἀφικνῆται, ἢ ἐνοικῇ παρ' αὐτοῖς, ἢ στρατεύηται μετ' αὐτῶν, ἢ δῶρα λαμβάνῃ (α). Πρὸς δε καὶ τὰ ἄγραφα ἀδικήματα (β).

412. Εἰσῆγετο ἡ εἰσαγγελία εἰς τὸν δῆμον, διορίζοντα πέντε συνηγόρους.

413. Τοὺς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας τ' ὀφλίσκάνειν, εἰ τὸ πέμπτον τῶν ψήφων μὴ μεταλάβοιεν, καὶ προσατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μὲν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλίας· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ῥαδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι.

ναι ἦν κατὰ τὰ δημόσια μέταλλα ὑπορυπτόντων ἀποφέρουσι καὶ καθόλου τῶν κοινὰ κλεπτόντων. (Ρητορ. Λεξ., Δημοσθ. Μειδ. 171, κ.λπ.). — δ) Ρητορ. Λεξ. — ε) Ἴδε θέμα 295. — Διαφέρει φήμη καὶ συκοφαντία. Φήμη μὲν γὰρ οὐ κοινωνεῖ διαβολῇ, διαβολὴ δὲ ἀδελφόν ἐστὶ συκοφαντία. Διορῶ δ' αὐτῶν ἐκάτερον σαφῶς. Φήμη μὲν ἐστίν, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν αὐτόματον ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως λέγῃ τινὰ ὡς γεγενημένην πράξιν· συκοφαντία δ' ἐστίν, ὅταν πρὸς τοὺς πολλοὺς εἰς ἀνὴρ αἰτίαν ἐμβαλὼν, ἐν τε ταῖς ἐκκλησίαις ἀπάσαις πρὸς τε τὴν βουλὴν διαβάλλῃ τινὰ. Καὶ τῇ μὲν φήμῃ δημοσίᾳ θύομεν ὡς θεῷ, τῶν δὲ συκοφαντῶν, ὡς κακούργων δημοσίᾳ προβολῆς πρὸς τὸν λαόν. (Αἰσχίν. Παρασκευ. 145). — στ) Εἰσῆγετο ἡ ὑπόθεσις διὰ τῶν θεσμοθετῶν (Πολυδ. Η. 87) εἰς τὴν Ἡλιαίαν πρὸς ἐκδίκασιν (Δημοσθ. Μειδ. ὑπόθεσις).

411. α) Εἰσαγγελία ἐστὶν ὁ περὶ κοινῶν ἀδικημάτων δεδῶκσιν ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι. Ἔστι δὲ τὸ μελετώμενον ἐν ταῖς τῶν σοφιστῶν διατριβαῖς, ἔστι δ' ὅτε ἐμβάλλοντες τοὺς συκοφαντούμενους εἰσῆγγειλον (Ρητορ. Λεξ.). — β) Ἦτοι τὰ μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ νόμου, ὅτε ὁ δῆμος εἴτε ἐνομοθέτει περὶ αὐτῶν, εἴτε ἐδίκαζεν ὁ ἴδιος, μέχρι προστίμου 500 δραχ., εἴτε παρέπεμπε τὴν ὑπόθεσιν εἰς δέκα ἄρχοντας, οἵτινες εἰσεῖγον αὐτὴν εἰς τὴν Ἡλιαίαν «Τιμοκράτης εἶπεν, ὅπόσοι Ἀθηναίων κατ' εἰσαγγελίαν ἐκ τῆς βουλῆς ἢ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι, καὶ μὴ παραδοθῇ ἢ κατὰγνωσις αὐτῶν τοῖς θεσμοθέταις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ πρυτανείαν κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, δεδῶχθαι εἰσάγειν τοὺς ἐνδεκα εἰς τὸ δικαστήριον τριάκονθ' ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν παραλάβωσιν, ἐάν μὴ τι δημοσίᾳ κωλύῃ, ἐάν δὲ μὴ, ὅταν πρῶτον οἶόν τ' ᾖ. κατηγορεῖν δ' Ἀθηναῖον τὸν βουλόμενον οἷς ἐξεστίν. ἐάν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία περὶ αὐτοῦ ὅ τι ἂν δοκῇ ἄξιός εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ ὅ τι ἂν αὐτοῦ καταγνωσθῇ. (Δημοσθ. Τιμοκρ. 63 σελ. 720). — Καταλέγονται εἰς ταύτας, τὸ ἀδίκημα τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις πολεμησάντων στρατηγῶν (Ξενοφ. Ἑλλην. Α. 7), τὸ κατὰ τοῦ Ἀντιφῶντος ψήφισμα (Πλουτ. Βίος ῥητόρων σελ. 833), τὸ τῆς ἀσεβείας καὶ ἄλλα.

412. Ὁ δῆμος ἢ ἐνήγαγεν ἢ ἐδίκαζεν, ὅτε ὁ δῆμος ἐπεῖχε θέσιν ἐνάγοντος.

413. Ὅτι δὲ ὁ εἰσαγγεῖλας καὶ οὐχ ἐλὼν ἀζήμιος ἦν, Ὑπερείδης ἐν τῷ ὑπὲρ Λυκόφρονος φησίν. καίτοι γε ὁ Θεόφραστος τοὺς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας τ' ὀφλίσκάνειν, εἰ τὸ πέμπτον τῶν ψήφων μὴ καταλάβοιεν, καὶ προσατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μὲν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλίας· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ῥαδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι (Πολυδ. Η. 53).

414. *Γραφή παρανόμων.* Ἐάν τις λύσας τινὰ τῶν νόμων τῶν κειμένων ἕτερον ἀντιθῇ μὴ ἐπιτήδειον τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ ἐναντίον τῶν κειμένων τῶν, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον ὅς κεῖται, ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῇ νόμον.

415. Τὸν λέγοντά τινα νόμον καὶ μὴ ἀντεισφέροντα κολάζεσθαι.

416. Τὸν γράψαντα νόμον μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον τιμωρίας, ὅμως δὲ εἶναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας.

417. Ὑπομοσάμενος γάρ τις τὸ γραφέν, οὗ ἡ κατηγορία ὑπωμοσία ἐκαλεῖτο, ἀνέλεγχεν ὅτι ἔστι παράνομον ἢ ἄδικον ἢ ἀσύμφορον. . . καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆναι, κύριον.

418. Ἦν ὁ ἀγὼν τιμητὸς ὁ τρεῖς ἡλωκῶς παρανόμων ἄτιμος.

419. *Μὴ ὑποβολὴ εἰς τὸν δῆμον ψηφίσματος ἢ εἰσαγγελίας.* Ἐνδειξίς δὲ ἡ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογουμένου ἀδικήματος μήνυσις, οὐ κρίσεως ἀλλὰ τιμωρίας δεομένου. ὁ δ' ἐνδεικνύμενος ἐν γραμματείῳ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὴν ἐνδειξίν ἀποφέρει, ἐν ᾧ ὑπεύθυνος ἢ τῆς ψευδοῦς ἐνδείξεως. Προσγράφουσι δὲ καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἄρχειν.

420. *Ὀστρακισμός.*—Κόλασις οὖν ἦν ὁ ἐξοστρακισμός, ἀλλὰ παραμυθία καὶ κουφισμός, ἡδομένου τοῦ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας. Οἱ δ' ἄρχοντες πρῶτον μὲν διετίθησαν τὸ σὺμπαν ἐν ταύτῃ τῶν ὀστράκων πλῆθος.

414. Ἴδε ἀνωτέρω θέματα 20, 21, 22.

415. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 23.

416. Τοῦ νόμου οὖν οὕτως ἔχοντος, ἐγράψατο μὲν τὸ πρότερον Βάθιππος Λεπτίνην, ὃς ἀπέθανε πρὶν εἰσελθεῖν τὴν γραφὴν· κατὰ διετρίβη χρόνος, καὶ γέγονε Λεπτίνης ἀνεύθυνος· νόμος γὰρ ἦν τὸν γράψαντα νόμον ἢ ψήφισμα μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον. ὅμως ἐπειδὴ καὶ οὕτω κατὰ τὸν νόμον ἐξῆν ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας, καὶ οἱ γράψαντες ἔξω κινδύνων ὦσι (*Δημοσθ. Λεπτίν. προοίμ.*).

417. Ἴδε θέμα 20. — *Δημοσθ. Τιμοκρ. 33 - 39, Αἰσχίν. Κτησιφῶντος, Πολυδ. Η. 57.*

418. Ὁ τρεῖς τιμωρηθεὶς διὰ γραφῆς παρανόμων ἡτιμοῦτο.

419. *Δεινάρχου* — *Ἀριστογ. 10, Δημοσθ. 53.*—*Σουΐδα λέξι. Νομοφύλακες.*—Τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἐναντιώθην ὑμῖν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ρητόρων, καὶ ὑμῶν κελεύοντων καὶ βρώντων (*Πλάτων. Ἀπολογ. Σωκρ. XXβ*).

420. Ἐξοστρακίζεσθαι τοὺς ὑπερέχοντας τὰ δέκα ἔτη. — Ἦ οὗτος διήρκει δέκα ἔτη. — Ἴδε *Πλουτ. Θεμιστ. — Θουκυδ. Α. 102.* — Ἦ ἐξορία ἢ ὁ ὀστρακισμός ἐπεβάλλετο ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἐκούσιον ἢ ἀκούσιον φονέα (*Ὅμηρου Ἰλ. Ψ. 88*), βραδύτερον ὅμως, καὶ πιθανώτερον ἐπὶ Κλεισθένους, ἐνομοθετήθη ὁ ἐξοστρακισμός, ὁ ὁποῖος ἐπεβάλλετο εἰς πᾶν ἄτομον, καὶ δὴ πολιτικὸν κατὰ τὴν ἐπιχειροτονίαν τοῦ δήμου, αἰτήσῃ οἴουδῃποτε, ἐφ' ὅσον αἱ διδόμεναι ψῆφοι ἔδει νὰ μὴν εἶναι ἐλάσσονες τῶν ἐξακισχιλίων (διαρρυθμηθέντων δὲ τῶν ὀστράκων, ὅτε πλεῖστα ἐγέ-

β'. Βουλή τῶν πεντακοσίων

421. Ἐκλογή τῶν πεντακοσίων (α).— Ἐκκληροῦντο πεντακόσιοι οἱ βουλευεῖν ἐφιεμένοι, ἀνὰ πεντήκοντα ἐξ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν, ἐκ τῶν τὴν βουλευτικὴν ἡλικίαν ἀγόντων, ἣν δὲ ἡ ἐκλογή ἐνιαύσιος (β).—Τὰ μέλη ἐπανεξελέγοντο (γ).

422. Οἱ βουλευταὶ ὑπεβάλλοντο εἰς δοκιμασίαν, ἔδει νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι, ἐξ ἀμφοῖν, τριακονταετείς, καὶ νὰ μὴ κατεδικάσθησαν εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (α).— Ἡ βουλή, διὰ ψηφοφορίας, ἠδύνατο ν' ἀποβάλλῃ μέλος τι αὐτῆς, δι' ἀνάρμοστον διαγωγὴν, ὁ τοιοῦτος δὲ ἐκαλεῖτο ἐκφυλλοφορηθεὶς (β).

423. Ὁρκος βουλευτῶν.—Τὰ βέλτιστα βουλευεῖν τῷ δήμῳ Ἀθηναίων. Κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσω.—Οὐδὲ δῆσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὅς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς καθιστῇ τὸ αὐτὸ τέλος τελοῦντας, πλὴν ἐάν τις ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἢ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνιῶν ἄλλῳ, ἢ τέλος τι πριάμενος ἢ ἐγγυησάμενος ἢ ἐκλέγων μὴ καταβάλλῃ. Καθεδεῖσθαι ἐν τῷ γράμματι, ὃ ἂν λάχωσι. Καὶ οὐ δέξομαι ἐνδειξιν ἢ ἀπαγωγὴν ἔνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων, πλὴν τῶν φευγόντων.

424. Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς. Τὸ βουλευτήριον ἦν περὶ τὸ Μητροῶν τῆς Ἀκροπόλεως (α), πάντοτε μεστὸν ἰδιωτῶν (β).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

νοντο καὶ μὴ ἐλάττω τῶν ἐξακισχιλίων), ὁ ἐξοστρακιζόμενος ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ὥφειλε νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ αὐτῆς ἐπὶ δέκα ἔτη. Οὗτος δὲν ἀπετέλει, κυρίως εἰπεῖν, ποινὴν, οὐδ' ἐλάμβανε χώραν γραφὴ τις, διὰ τοῦτο, δὲν ἐπήγετο τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐξοστρακιζομένου, ὅπως ἐγένετο ἐπὶ ἀειφυγίας, καθωρίζετο δὲ καὶ ὁ τόπος τῆς διαμονῆς αὐτοῦ. Ἀναφέρονται ὡς ἐξοστρακισθέντες, ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ Κλεισθένης, ὁ εἰσαγαγὼν τὸν θεσμόν τοῦτον, βραδύτερον δὲ ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Κίμων, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἄλλοι καὶ τελευταῖος ὁ λυχνοποιὸς Ὑπέρβολος (Θουκυδ. Η. 73, Πλουτ. Ἀλκιβ. 13, Ἀριστείδ. 10, Πολυδ. Η. 19).

421. α) Δευτέραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἐκάστης, τεττάρων οὐσῶν, ἐκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλευεῖν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἔἰς ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεισθαι (Πλουτ. Σόλων ΙΘ').—Ὅταν αἱ φυλαὶ βραδύτερον ἐπὶ Κλεισθένους ἡϋζήθησαν εἰς δέκα, ἐξελέγοντο ἀνὰ πεντήκοντα μέλη ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο κατ' ἔτος.— β) Δημοσθ. Μειδ. 114, Αἰσχίν. Παρατρ. 5).—Τὴν δὲ βουλὴν βουλευέσθαι πολλὰ μὲν περὶ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι, καὶ νεωρείων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν (Ξενοφ. Πολιτ. Ἀθην. Γ'. 2, Αἰσχίν. Παρατρ. 16).

422. α) Αἰσχίν. Τιμάρχ. 111 - 2, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 22, Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, Ἀνδοκίδ. Μυστ. 93.— β) Οὗτος ἦτο ἱκανὸς νὰ μετέλῃ ὡς δικαστὴς εἰς τὰ δικαστήρια, ἴδε ἀνωτέρω θέμα 325.— Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο διὰ φύλλων ἐλαίας.

423. Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 93.

424. α) Πανσαρ. Α. 3.— β) Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 111.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

425. *Προσευχή.* Εισιόντες οἱ βουλευταὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ προσεύχονται.

426. *Ἀρχαιρεσίαι.* Καθ' ἐκάστην Βουλὴν ἀποκληροῦν φυλὴν ἐπὶ τὸ βῆμα, ὅστις προεδρεύσει καὶ καθῆσθαι τοὺς φυλέτας, βοηθοῦντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ.—Ἐκάστη φυλὴ ἐπρυτάνευεν ἐπὶ δέκατον τοῦ ἔτους (α), αἱ μὲν πρῶται ἐσσαρες, ἑξ καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἐκάστη, αἱ δὲ ἑξ, αἱ ὕστεραι, πέντε καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἐκάστη, κατὰ διαδοχὴν τοῦ κλήρου.—Κατὰ σελήνην γὰρ ἄγουσι τὸν ἐνιαυτὸν (β).

427. Ἡ πρυτανεύουσα φυλὴ, κλήρῳ αἵρεθεῖσα, (ἥς τὰ πεντήκοντα μέλη ἐκαλοῦντο Πρυτάνεις) ἐκλήρου τὸν Ἐπιστάτην καὶ δέκα Προέδρους (α), ἡρεῖτο δὲ καὶ ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς (β).

428. Καὶ ἐπειδὰν συναγάγωσιν οἱ πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, οὗτος κληροῖ προέδρους ἐννέα, ἓνα ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης πλην τῆς πρυτανευούσης, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτην ἓνα, καὶ παραδίδωσι τὸ πρόγραμμα αὐτοῖς· οἱ δὲ παραλαμβάνοντες τῆς τ' εὐκοσμίας ἐπιμελοῦνται, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δεῖ χρηματίζειν προτιθέασιν καὶ τὰς χειροτονίας κρίνουσιν καὶ τὰ ἄλλα πάντα διακρίνουσι, καὶ τοῦ [[τ']] ἀφεῖναι κύριοί εἰσιν.

429. Καὶ ἐπιστατῆσαι μὲν οὐκ ἔξεστιν πλέον ἢ ἅπασι ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, προεδρεύειν δ' ἔξεστιν ἅπασι ἐπὶ τῆς πρυτανείας ἐκάστης.

425. Ἀντιφῶντος — Χορευτ. 45.

426. α) Ἀριστοφ. Ἐκκλησι. 396 σχολ. — β) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 43, 2. — Ἡ διάρκεια ὅμως αὕτη ἐποίκιλλε κατὰ λόγον τῶν ἡμερῶν, ἃς περιελάμβανεν ἕκαστον σεληνικὸν ἔτος, ἥτοι τῶν 344 ἢ 355 τοῦ συνήθους τοιούτου, ἢ 384 τοῦ ἐμβολίου.

427. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 43, 3 καὶ 44, 2. — β) Κληροῦσι δὲ καὶ γραμματεῖς τὸν κατὰ πρυτανείαν καλούμενον, ὃς τῶν γραμμάτων ἐστὶ κύριος, καὶ τὰ ψηφίσματα καὶ τὰ γινόμενα φυλάττει, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀντιγράφεται καὶ παρακάθεται τῇ βουλῇ. πρότερον μὲν οὖν οὗτος ἦν χειροτονητός, καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ πιστοτάτους ἐχειροτόνουν.....νῦν δὲ γέγονε κληρωτός. κληροῦσι δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς νόμους ἕτερον ὃς παρακάθεται τῇ βουλῇ, καὶ ἀντιγράφεται καὶ οὗτος πάντας. χειροτονεῖ δὲ καὶ ὁ δῆμος γραμματεῖς τὸν ἀναγνωσόμενον αὐτῷ καὶ τῇ βουλῇ (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54 3, Πολυδ. Η. 98). — Οἱ ὑπογραμματεύοντες, ἀργύριον εἰλήφασιν καὶ πιθανῆς καθ' ἐκάστην πρυτανείαν ἀνελογίζοντο τὰς προσόδους τῷ δήμῳ, ἦσαν δὲ παρὰ τῷ Πρυτανεῖῳ ἀείσιτοι.

428. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44, 2. — Ἀνὰ ἓνα Πρόεδρον ἑξ ἐκάστης φυλῆς, ὅστις ἐκαλεῖτο ἐπιψηφίζων Πρόεδρος. Πιστεύεται, ὅτι περιορισθέντων τῶν καθηκόντων τῶν Πρυτάνεων, ταῦτα περιῆλθον εἰς τοὺς Προέδρους, πιστεύεται ἀκόμη, ὅτι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν, κατὰ νεώτερον νόμον, ἐξελέγετο μία τῶν φυλῶν ὅπως προεδρεύῃ τῶν συνεδριάσεων, καὶ ἐφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τὴν τάξιν.

429. Ὁ Ἐπιστάτης ἐπεῖχε θέσιν Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἐξελέγετο διὰ μίαν ἡμέραν.

430. *Κήρυξ*. Τὸν κήρυκα εὐξασθαι μετ' εὐφημίας πολλῆς, καὶ οὕτως τὸ βουλευέσθαι περὶ τῶν πραγμάτων παραδιδόναι. Τὸν κήρυκα τοῖς θεοῖς εὐχεσθαι, εἴ τις δῶρα λαμβάνων, μετὰ ταῦτα λέγει καὶ γινώσκει περὶ τῶν πραγμάτων, ἐξώλη ποιεῖν αὐτόν τε καὶ γένος καὶ οἰκίαν.

431. *Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Βουλῆς*. Τὴν Βουλὴν κυρίαν εἶναι ζημιοῦν πεντακοσίας. Αὕτη πρότερον μὲν ἦν κυρία, καὶ χρήμασι ζημιῶσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι. Ὑστερον δὲ ὁ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιοῦν, καὶ νόμον ἔθετο, ἂν τινος ἀδικεῖν ἢ βουλὴ καταγνῶ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὃ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι (α).—Ἡ βουλὴ προβουλεύει εἰς τὸν δῆμον· καὶ οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν ἀπροβούλευτον, οὐδ' ὃ τι ἂν μὴ προγράψωσιν οἱ Πρυτάνεις ψηφίσασθαι τῷ δήμῳ. Κατ' αὐτὰ γὰρ ταῦτα ἔνοχός ἐστιν ὁ νικήσας γραφῇ παρανόμων (β).—Τοὺς Πρυτάνεις μὴ ἀναψηφίσαι (γ).

432. *Ὑπηρεσίαι Δήμου ἢ Βουλῆς*. Δοκιμάζει ἡ βουλὴ καὶ τοὺς βουλευτάς, τοὺς τὸν ὕστερον ἐνιαυτὸν βουλευσόντας, καὶ τοὺς ἐννέα ἄρχοντας. Καὶ πρότερον μὲν ἦν ἀποδοκιμάσαι κυρία, νῦν δὲ ταῦτοις ἐφεστίς ἐστιν εἰς τὸ δικαστήριον (α). Κληροῖ δέκα ρήτορας, ὅπως ὑπερασπίζονται τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ ἐν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ (β). Πέντε συνδίκους, ἐκλεγμένους παρὰ τοῦ λαοῦ, ὅπως προστατεύωσι τοὺς ἀρχαίους νόμους, ὅταν ἐπρωτεύετο ἢ κατάργησις ἢ ἡ τροποποίησις αὐτῶν ὑπὸ τῶν Νομοθετῶν ἢ τῶν πολιτῶν (γ), τοὺς περιστιάρχους, οἵτινες ἐξήγνιζον τοὺς χώ-

διὰ κλήρου μεταξὺ τῶν πεντήκοντα πρυτάνεων, καὶ προήδρευε τῆς Βουλῆς, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, ἐὰν συνέπιπτε νὰ συνέλθῃ αὕτη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (Ξενοφ. Ἀπομνημ. Α'. 1, 18, Πλάτων. Γοργ. 474, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44, 2 καὶ 3).

430. *Αἰσχίν. Τιμάρχ. 23, Δεινάρχ. Ἀριστογ. 14.*

431. α) Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ διαχειροτονεῖν ἦν ἡ βουλὴ πότερα δικαστηρίῳ παραδοίη ἢ ζημιώσεις ταῖς πεντακοσίαις, ὅσου ἦν κυρία κατὰ τὸν νόμον (Δημοσθ. Εὐέργ. Μνησιβ. 43). — Οὗτος γὰρ (ἐνν. ὁ νόμος), ὃ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἐπὶ τοῖς κεκριμένοις καὶ ἡγωνισμένοις κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀκρίτοις, ἵνα μὴ διὰ τὸ δεδέσθαι χειρὸν ἀναγκάζονται ἀγωνίζεσθαι ἢ καὶ παντάπασιν ἀπαράσκευοι εἶεν (Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, 145). — β) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 4. — γ) Ἡ βουλὴ δὲν ἠδύνατο νὰ συζητήσῃ ἐκ νέου ἐπὶ θέματος ἀποφασισθέντος (Θουκυδ. δημηγορία Νικίου VII. 14).

432. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55, 2. — β) Σουίδα, λ. ρήτωρ. — Δὲν ἠδύναντο νὰ εἶναι ρήτορες οἱ ἐταιρηκότες. Οὕτε ἠδύναντο νὰ ἀσκήσουν γραφὴν κατὰ τινος (Αἰσχίν. Τιμάρχ. ὑπόθ.). — γ) Ἡ συνήγοροι. Αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογησομένους τὸν δῆμον τοῖς νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ

τους τῶν συνελεύσεων (δ), τοὺς τριάκοντα ἐξ ληξιάρχους, οἵτινες ἐτήρουν κατάλο-
 γον τῶν ἐμφανιζομένων ἢ ἀπουσιαζόντων ἐν ταῖς συνελεύσεσι(ε), τοὺς τριάκοντα
 προβούλους ἢ συγγραφεῖς, οἵτινες ὑποχρεοῦντο διὰ τῶν συγγραφῶν των νὰ συμβά-
 λωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως (στ).

433. Πρὸς δέ, ἡ βουλὴ κληροῦ, τοὺς ἀγορανόμους (α), τοὺς σιτοφύλακας (β),
 τοὺς ἐπιμελητὰς τοῦ ἐμπορίου (γ), τοὺς μετρονόμους (δ), τοὺς γραμματεῖς (ε), τὸν
 συγγραφέα (στ), τοὺς ἱεροποιοὺς (ζ), τοὺς ἐπισκευαστὰς ἱερῶν (η), τοὺς ἀστυνό-

ἐκτομβαιοῦς μηνὸς (Δημοσθ. Τιμοκρ. 23). — δ) Ἐκαλεῖτο οὕτω ὡς προπορευόμενος τῶν
 περιστίων, ἤτοι τῶν καθαρσὶν μέσων (Σουῖδα λ. περιεστίαρχος, Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 128.). —
 ε) Ἐξ καθίσταντο τῶν πολιτῶν ἐγγεγραμμένων ἐν λευκώματι, καὶ τριάκοντα ἀνδρῶν αὐτοῖς
 προσαιρεθέντων τοὺς μὴ ἐκκλησιάζοντας ἐξήταζον καὶ τοὺς μὴ ἐκκλησιάζοντας ἐζημίουν καὶ
 σχοινίον μιλιώσαντες διὰ τῶν τοξοτῶν συνήλαυνον τοὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 (Πολυδ. Η. 104, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 22). — στ) Ψήφισμα Περσόδωρου. Τὸν δῆμον ἐλέσθαι μετὰ
 τῶν προὑπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἴκοσι ἐκ τῶν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη γεγο-
 νότων, οἵτινες ὁμόσαντες ἢ μὴν συγγράψειν ἃ ἂν ἠγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει συγγρά-
 ψουσι περὶ τῆς σωτηρίας· ἐξεῖναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν βουλευμένων γράφειν, ἵν' ἐξ ἀπάντων
 αἰρῶνται τὸ ἄριστον..... τοὺς πατρίους νόμους, ὡς Κλεισθένης ἐβόηκεν ὅτε καθίστη τὴν δημο-
 γρασίαν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 29, 2, Θουκυδ. Η. I καὶ 67). Εἰς τούτους ἀνετίθετο καὶ ἡ
 ἀποστολὴ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν δι' ὑποθέσεις ἐμπιστευτικὰς (Πλάτων. Ἀριστείδ. 21, Ἡροδότ.
 ΣΤ', 7, Ζ'. 172, κ.λπ.).

433. α) Ἀγορανόμοι. Πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστν. τούτοις δὲ ὑπὸ τῶν
 νόμων προστέτακται τῶν ὀνίων ἐπιμελεῖσθαι πάντων, ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα πωλήσεται
 (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50, 2). — Οὗτοι ἐκληροῦντο ἀνὰ εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς (Δημοσθ.
 Τιμοκρ. 112), εἰσέπραττον τὸ ξενικὸν τέλος, ὅπερ κατέβαλλον οἱ ξένοι καὶ οἱ μέτοικοι, ἵνα τοῖς
 ἐπιτρέπηται ἡ ἔκθεσις ἐμπορευμάτων ἐν τῇ ἀγορᾷ (Πλάτων. Νόμοι 917 - 8). — β) Σιτοφύλακες
 Οὗτοι ἦσαν κληρωτοί, πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστν, νῦν δ' εἴκοσι μὲν εἰς ἄστν, πεν-
 τεκαίδεκα δ' εἰς Πειραιέα. οὗτοι δ' ἐπιμελοῦνται πρῶτον μὲν ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὄνιος
 ἔσται δικαίως (Λυσίου — Σιτοπ. 2 καὶ 3), ἔπειθ' ὅπως οἱ τε μυλωθοροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν
 τὰ ἄφλιτα πωλήσουσιν, καὶ οἱ ἀρτοπῶλαι πρὸς τὰς τιμὰς τῶν πυρῶν τοὺς ἄρτους καὶ τὸν σταθμὸν
 ἄγοντας ὅσον ἂν οὗτοι τάξωσιν· ὁ γὰρ νόμος τούτους κελεύει τάττειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.
 51. 3, Δημοσθ. Λεπτίν. 32, Ἀρποκρ. σιτοφύλακες). Καὶ σιτῶνται τρεῖς ἐχειροτονοῦντο οἵτινες
 ἐπεμελοῦντο τὴν ἀγορὰν σίτου εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις (Λυσίου — Σιτοπ. 3). — γ) Ἐμπο-
 ρίου δ' ἐπιμελητὰς δέκα κληροῦσιν· τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τ' ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι
 καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ σιτικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν
 εἰς τὸ ἄστν κομίζειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 51. 4, Δημοσθ. Λάκρ. 51, Θεοκρ. 8, Δεινάρχ.
 Ἀριστ. 10). — δ) Μετρονόμοι. Κληροῦνται (ι), πέντε μὲν εἰς ἄστν, εἰς δὲ εἰς Πειραιέα· καὶ
 οὗτοι τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν ἐπιμελοῦνται πάντων, ὅπως οἱ πωλοῦντες χρήσονται δικαίως
 (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 51. 2), κατ' ἄλλην γνώμην ἦσαν οὗτοι 15 ἐν Πειραιεῖ καὶ 9 ἐν τῇ πόλει
 (Ἀρποκρ. μετρονόμοι). — ε) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 427. — στ) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 427. —

μους (θ), τὸν εἰς Σαλαμῖνα Ἀρχοντα (ι), τὸν ἐν Πειραιεῖ Δῆμαρχον (ια), τοὺς Ἐνδεκα (ιβ), τοὺς εἰσαγωγεῖς δικῶν (ιγ), τοὺς τεσσαράκοντα (ιδ), τοὺς διαιτητὰς (ιε), τοὺς ὁδοποιοὺς (ιστ), τοὺς ἀρρητοποιοὺς (ιζ).

ζ) Ἱεροποιοί, ἦτοι οἱ κληρούμενοι κατ' ἔτος δέκα ἱεροθῦται, οἵτινες ἔθουν θυσίας τὰς πεντετηρίδας, πλὴν τῶν Παναθηναίων (Πολυδ. Η. 107, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 6, Φωτίου, ἱεροποιοί), καὶ ὧν ἐτιμῶντο περισσότερο οἱ ψηφίζόμενοι διὰ τὰς θυσίας πρὸς τὰς σεμνὰς θεάς (Δημοσθ. Μειδ. 115). — η) Ἐπισκευασταὶ ἱερῶν, ἦτοι οἱ προετοιμάζοντες τὰς πομπὰς (Δημοσθ. Τιμοκρ. 186). — θ) Ἀστυνόμοι, ὧν κληροῦνται πέντε ἐν Πειραιεῖ, καὶ πέντε ἐν Ἀθήναις, καὶ τὰς τε αὐλητρίδας καὶ τὰς ψαλτρίδας καὶ τὰς καθαριστρίδας οὗτοι σκοποῦσιν, ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμαῖς μισθωθήσονται, κἂν πλείους τὴν αὐτὴν σπουδάσωσι λαβεῖν οὗτοι διακληροῦσι καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν. καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐντὸς ἰ σταδίων τοῦ τείχους καταβαλεῖ κόπρον ἐπιμελοῦνται· καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὄχετοὺς μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἔχοντας ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν· καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογιγνομένους ἀναιροῦσιν, ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50. 2, Πολιτ. ΣΤ'. 5, Πλάτων. Νομ. ΣΤ'. 7, Δημοσθ. Καλλικλ. προοίμ.). Εἰς τούτους ἦτο ἀνατεθειμένη καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἐτοιμορρόπων οἰκοδομημάτων. — ι) καὶ ια) Σαλαμῖνος Ἀρχὸν Πειραιῶς Δῆμαρχος, κληροῦσι δὲ τούτους, οἱ τὰ τε Διονύσια ποιῶσιν ἑκατέρωθι καὶ χορηγοῖν καθιστάσιν ἐν Σαλαμῖνι δὲ καὶ τὸν ὄνομα τοῦ ἄρχοντος ἀναγράφεται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 8). — ιβ) Ἐνδεκα, ὧν οἱ δέκα κληροῦνται ἐξ ἑκάστης φυλῆς κλήρω, ὁ δὲ εἰς ἡρεῖται ἐπίσης ὡς γραμματεὺς. Καθιστᾷσι δὲ καὶ τοὺς ἔνδεκα κλήρω τοὺς ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσποτηρίῳ, καὶ τοὺς ἀπαγομένους κλέπτας καὶ τοὺς ἀνδραποδιστὰς καὶ τοὺς λωποδύτας, ἂν μὲν [δολοχῶσι], θανάτῳ ζημιώσοντας, ἂν δ' ἀμφισβητῶσιν, εἰσάζοντας εἰς τὸ δικαστήριον, κἂν μὲν ἀποφύγῃσιν, ἀφήσοντας, εἰ δὲ μὴ, τότε θανατώσοντας, καὶ τὰ ἀπογραφόμενα χωρία καὶ οἰκίας εἰσάζοντας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ τὰ δόξαντα δημόσια εἶναι παραδώσοντας τοῖς πωληταῖς, καὶ τὰς ἐνδείξεις εἰσάζοντας· καὶ γὰρ ταύτας εἰσάγουσιν οἱ ἔνδεκα. εἰσάγουσι δὲ τῶν ἐνδείξεων τινὰς καὶ οἱ θεσμοθέται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 52. 1). Ὁ καταδικαζόμενος εἰς θάνατον παρεδίδοτο αὐτοῖς (Ξενοφ. Ἑλλην. Β'. 3, 54), οἵτινες διὰ τοῦ κωνείου, διδομένου μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου προεκάλουν τὸν θάνατον (Πλάτων. Φαίδων 65 - 6). Ἐκαλοῦντο καὶ δημόκοινοι (Ἀρτιφῶν. Φαρμακ. 20), καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν κακούργων (Ἀρτιφῶντος — Ἡρόδ. 17), ἐπέβλεπον δὲ οὗτοι, ἡ διὰ τοῦ ὑπηρέτου των τὰς ἐν δίκαις βασάνους (Δημοσθ. Νικόστρ. 23 ἐπ.), καὶ ἐπὶ συνοπτικῶν δικῶν, οἶαι, ἡ ἀπαγωγή, ἡ ἐφήγησις, ἡ ἐνδείξις, ὧν αἱ ποιναὶ εἶχον καθορισθῇ διὰ νόμου, εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τῶν δικαστηρίων, ἄνευ παρεμβάσεως τούτων, ταῦτόν καὶ ἐπὶ δημεύσεως περιουσιῶν. — ιγ) Εἰσαγωγεῖς δικῶν. Κληροῦσι δὲ καὶ εἰσαγωγέας ἑ ἄνδρας, οἱ τὰς ἐμμήνους εἰσάγουσι δίκας, δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος. εἰσὶ δ' ἐμμηνοὶ προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδῶ, κἂν τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀποστερῇ, κἂν τιν ἐν ἀγορᾷ βουλόμενος ἐργάζεσθαι δανείσῃται παρὰ τινος ἀφορμὴν· ἔτι δ' αἰκείας καὶ ἐρανικαὶ καὶ κοινωνικαὶ καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχικαὶ καὶ τραπεζιτικαί. οὗτοι μὲν οὖν ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες, οἱ δ' ἀποδέχται τοῖς τελώναις καὶ κατὰ τῶν τελωνῶν, τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν ὄντες κύριοι, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες ἐμμηνα (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 52. 2, Πολυδ. Η. 101, Δημοσθ. Πανταίν. 35 ἐπ.). — ιδ) Τεσσαράκον-

Κληροῦσι δὲ καὶ (τοὺς) τετταράκοντα, τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης, πρὸς οὓς τὰς ἄλλας δίκας λαγχάνουσιν· οἱ πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα καὶ κατὰ δῆμους περιόντες ἐδίκαζον, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν τετταράκοντα γεγόνασιν. καὶ τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν ἀποτελεῖς εἰσι δ[ικ]άζειν, τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς διαιτηταῖς παραδιδόασιν. οἱ δὲ παραλαβόντες, ἐὰν μὴ δύνωνται διαλύσαι, γινώσκουσι, καὶ μὲν ἀμφοτέροις ἀρέσκει τὰ γνωσθέντα καὶ ἐμμένωσιν, ἔχει τέλος ἡ δίκη. ἂν δ' ὁ ἕτερος ἐφῇ τῶν ἀντιδίκων εἰς τὸ δικαστήριον, ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους, χωρὶς μὲν τὰς τοῦ διώκοντος χωρὶς δὲ τὰς τοῦ φεύγοντος, καὶ τούτους κατασημηνάμενοι καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ διαιτητοῦ γεγραμμένην ἐν γραμματείῳ προσαρτήσαντες παραδιδόασιν τοῖς δὲ τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν. οἱ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον, τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἓνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς ἓνα καὶ τετρακοσίους. οὐκ ἔξεστι δ' οὔτε νόμοις οὔτε προκλήσεσι οὔτε μαρτυρίαις ἄλλ' ἢ ταῖς παρὰ τοῦ διαιτητοῦ χρῆσθαι ταῖς εἰς τοὺς ἐχίνους ἐμβεβλημέναις ('Αριστοτ. 'Αθην. Πολιτ. 53. 1, Πολυδ. Η. 100, Δημοσθ. Τιμοκρ. 112, 'Αριστοτ. Πολιτ. Δ'. 13. 2, Δημοσθ. Πανταίν. 33). Οὗτοι περιφέροντο εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἀττικῆς, ἐπεῖχον δὲ θέσιν εἰρηνοδικῶν, ἐνήργουν καὶ ὡς εἰσαγωγεῖς καὶ ὡς δικασταί. — Ἰδε καὶ κατωτέρω σημείωσιν. — ιε) Διαιτηταί. Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱς ἂν ἐπιτίθενται ἔτος ἢ τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἐπωνύμων. εἰσὶ γὰρ ἐπωνύμοι δέκα μὲν οἱ τῶν φυλῶν, δύο δὲ καὶ τετταράκοντα οἱ τῶν ἡλικιῶν· οἱ δὲ ἔφηβοι ἐγγραφόμενοι πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς δὲ τ' ἀρχὴν ἐφ' ἧς ἐνεγράφησαν καὶ ὁ ἐπωνύμος ὁ τῷ πρότερω ἔτει θεδικαιηκώς νῦν δ' εἰς στήλην χαλκὴν ἀναγράφονται, καὶ ἴσονται ἡ στήλη πρὸ τοῦ βουλευτηρίου παρὰ τοὺς ἐπωνύμους. τὸν δὲ τελευταῖον τῶν ἐπωνύμων λαβόντες οἱ τετταράκοντα διανέμουσιν αὐτοῖς τὰς διαίτας καὶ ἐπικληροῦσιν ἅς ἐκάστος διαιτήσῃ· καὶ ἀναγκαῖον ἅς ἂν ἕκαστος λάχῃ διαίτας ἐκδικαιτῶν. ὁ γὰρ νόμος, ἂν τις μὴ γένῃαι διαιτητῆς τῆς ἡλικίας αὐτῷ καθηκούσης, ἄτιμον εἶναι κελεύει, πλὴν ἐὰν τύχῃ ἀρχὴν ἀρχῶν τινὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἢ ἀποδημῶν· οὗτοι δ' ἀτελεῖς εἰσὶ μόνοι. ἔστιν δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς τοὺς διαιτητάς, ἐὰν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, καὶν τινος καταγνώσιν, ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· ἔφεσις δ' ἔστι καὶ τούτοις. χρῶνται δὲ τοῖς ἐπωνύμοις καὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ ὅταν ἡλικίαν ἐκπέμπωσι προγράφουσιν ἀπὸ τίνος ἀρχοντος καὶ ἐπωνύμου μέχρι τίνων δεῖ στρατεύεσθαι ('Αριστοτ. 'Αθην. Πολιτ. 53. 4). Ἐκάστη φυλὴ εἶχεν ἴδιον διαιτητὴν (Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 12, Λυσ. Παγκλ. 3), ἐπὶ ἔτος, πιθανώτερον, ἀσκοῦντα τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν (Δημοσθ. Μειδ. 86), ἕκαστος τούτων ὠρχίζετο μόνον ἐφ' ἐκάστης ἀνατιθεμένης αὐτῷ δίκης (Δημοσθ. Καλλιπτ. 30, 'Ισαίου — Δικαιουγ. 32), καὶ ἐπληρώνετο ἀνὰ δραχμὴν (παράστασιν καλουμένην) ὑπὸ τῶν διαδίκων (Δημοσθ. Τιμόθ. 19, Πολυδ. Η. 127), ἦτο ὑπεύθυνος ἐναντι τοῦ ἀδικηθέντος διαδίκου, δυναμένου νὰ καταγγείλῃ αὐτὸν (Δημοσθ. Μειδ. 87). Πάλαι πᾶσα δίκη ἔδει προηγουμένως νὰ ὑποβληθῇ εἰς διαιτητὴν, βραδύτερον ὅμως τοῦτο ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς θελήσεως τῶν διαδίκων (Δημοσθ. 'Ανδροτ. 27, ἴδε καὶ θέμα 294). — Ἰδε εἰς βιβλίον 12 τοῦ παρόντος δικονομικὰς διατάξεις. — ιστ) Ὀδοποιοί. Κληροῦσιν ὁδοποιούς πέντε, οἱς προστέτακται δημοσίους ἐργάτας ἔχουσι τὰς ὁδοὺς ἐπισκευάζειν ('Αριστοτ. 'Αθην. Πολιτ. 54. 1, Αἰσχίν. Κτησιφ. 25). — ιζ) Ἀρρητοποιοί. Ἦτοι, ὁ ἱεροφάντης, ὁ δαδούχος, ὁ ἱεροκέρυξ, ὁ θύτης καὶ οἱ περὶ τὰ μυστηριώδη τῶν πομπῶν ἀπασχολούμενοι ἱερεῖς, οἵτινες διηγτῶντο εἰς τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἐσιτίζοντο εἰς τὸ Πρυτανεῖον (Παυσαν. Α. 27. 4).

434. Κληροῦσι δὲ καὶ ἀθλοθέτας δέκα ἄνδρας, ἓνα τῆς φυλῆς ἐκάστης. οὗτοι δὲ δοκιμασθέντες ἄρχουσι τέτταρα ἔτη, καὶ διοικοῦσι τὴν τε πομπὴν τῶν Παναθηναίων καὶ τῶν ἀγῶνα τῆς μουσικῆς καὶ τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἵπποδρομίαν, καὶ τὸν πέπλον ποιοῦνται, καὶ τοὺς ἀμφορεῖς ποιοῦνται μετὰ τῆς βουλῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς ἀθληταῖς ἀποδιδόασιν.

435. Δοκιμάζει τοὺς ἵππους ἡ βουλὴ διὰ τῶν καταλογέων (α), ἐπιμελεῖται ἡ αὐτὴ τῶν τριήρων καὶ τῶν σκευῶν καὶ τῶν νεωσοίκων (β), ἐξετάζει τὰ δημόσια οἰκοδομήματα (γ), συνεπιμελεῖται μετὰ τοῦ ταμίου τῶν Στρατιωτικῶν τὰ τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων (δ).

436. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιώτῃ τῷ βουλομένῳ εἰσιόντι εἰς τὴν βουλήν, συμβουλεύειν ὅ τι ἂν ἀγαθὸν ἔχῃ περὶ τῶν νόμων.

437. Ἐὰν δέ τις ἰκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧν δικαστήριον ἦ ἡ βουλὴ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐὰν μὲν αὐτὸς ὀφλὼν ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι, ἐνδειξιν εἶναι αὐτοῦ, καθάπερ ἐὰν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζῃται· ἐὰν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὀφληκότος ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι, δημοσία ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία πᾶσα. ἐὰν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τινὲ τὴν ἐπιχειροτονίαν, ἢ αὐτῷ τῷ ὀφληκότῃ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτῖσαι, ἄτιμος ἔστω.

438. Ἡδύνατο ἡ Βουλὴ νὰ προεῖπαι τὰς θυγατέρας διασήμεων Ἀθηναίων (α), καὶ νὰ συντρέχῃ τοὺς οἰκονομικῶς πᾶσχοντας, τοὺς ἀδυνατοὺς (β).

439. Τὴν Βουλήν ποιεῖν τριήρεις καὶνὰς (α).—Ἐὰν ἀξίως ἡ βουλὴ δοκῇ βουλεῦσαι, διδόναι τὸν δῆμον δωρεάν αὐτήν (β).—Τὴν ποιήσασαν τὰς τριήρεις αἰτεῖν τὴν δωρεάν, τὴν μὴ ποιήσασαν μὴ αἰτεῖν (γ).

434. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 60. 1. — Ἐκαλοῦντο καὶ ἀγωνοδίκαι, καὶ ραβδοῦχοι.

435. α) Τοὺς δ' ἱππέας καταλέγουσι μὲν οἱ καταλογεῖς, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ δέκα ἄνδρας μὴ δυνατοὺς εἶναι τοῖς σώμασιν ἱππεύειν ἐξαλείφουσι..... καὶ μὲν τις ἐξομόσῃται μὴ δύνασθαι τῷ σώματι ἱππεύειν ἢ τῇ οὐσίᾳ, τοῦτον ἀφίᾳσιν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 1, Ξενοφ. Ἑλλην. Β. 3. 20, Δημοσθ. Πολυκλ. 6). — β) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 46. 1. — γ) Ἀριστοτ. αὐτόθι. — δ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 3.

436. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 84 - 3.

437. Δημοσθ. Τιμοκρ. 50. — Ἀνάλογος r. 6 II. 1. 18 καὶ r. 131, 244 II. 50. 16.

438. α) Πλουτ. Ἀριστ. XXVII. — β) Δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἀδυνατοὺς ἡ βουλὴ· νόμος γάρ ἐστιν ὃς κελεύει τοὺς ἐντὸς τριῶν μνῶν κεκτημένους καὶ τὸ σῶμα πεπηρωμένους ὥστε μὴ δύνασθαι μηδὲν ἔργον ἐργάζεσθαι, δοκιμάζειν μὲν τὴν βουλήν, διδόναι δὲ δημοσίαν τροφὴν δύο ὀβολοὺς ἐκάστῳ τῆς ἡμέρας. καὶ ταμίης ἐστὶν αὐτοῖς κληρωτὸς (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4, Λυσίου — Ἀδυνατόν, Ὑπερείδ. Λυκόφρ. IX.).

439. α) Ἔθος ἦν τὴν βουλήν τῶν πεντακοσίων λαμβάνουσιν χρήματα ἀπὸ τοῦ δήμου (ἢ τῶν εὐπορωτέρων), καὶνὰς ποιεῖν τριήρεις (Οὐλίαν. ἐπὶ Δημ., Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 46. 1). — β) Δημοσθ. Ἀνδρ. 5. γ) Λιβάνιος, Δημοσθ. Ἀνδρ. ἐπὶ θ. Α.

440. Ἐν ἡ Βουλὴ ἄγῃ τὰ Ἀπατούρια (α) μετὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων κατὰ τὰς φάτριαι, ἐψηφίσθαι τῇ βουλῇ ἀφεῖσθαι τοὺς βουλευτὰς τὰς ἡμέρας, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι βουλαὶ διαφίενται, ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἀφ' ἧς οἱ Προτένθαι (β) ἄγουσι πέντε ἡμέρας.

441. Τὴν βουλὴν τῇ ὑστεραίᾳ τῶν μυστηρίων ἔδραν ποιεῖν ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ.

442. Ταύτην ὑπεύθυνον εἶναι.

443. Σίτησις. Οἱ πρυτανεύοντες συσσιτοῦσιν ἐν τῷ θόλῳ, λαμβάνοντες ἀργύρου παρὰ τῆς πόλεως (α), ὁ Ἐπιστάτης (β), οἱ Ἀρχοντες (γ), οἱ ἀθλοθέται (δ), διάφοροι ὑπάλληλοι, οἷον οἱ ἀρρητοποιοί, οἱ ἱερεῖς, οἱ ὑπογραμματεῖς (ε), οἱ ξένοι Πρέσβεις (στ) καὶ οἱ διὰ πρᾶξιν τινα σιτήσεως ἀξιωθέντες (ζ). Σίτησιν ἐν τῷ Πρυτανεῖῳ ἀντεπρόβαλεν ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιτίμημα, εἰς τὸ παρὰ τοῦ Μελήτου προβληθὲν τίμημα καὶ ἄλλοι τινές.

444. Μισθός. 1) Ὁ δῆμος μισθοφορεῖ τοὺς ἐκκλησιάζοντας ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμὴν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα (ὀβολούς), 2) τὰ δικαστήρια τρεῖς ὀβολούς, 3) ἡ βουλὴ πέντε ὀβολούς, 4) τοῖς δὲ πρυτανεύουσιν εἰς σίτησιν ὀβολὸς προστίθεται [[δέκα προστίθενται]], 5) ὁ Ἀρχὼν εἰς Σάμῳνα δραχμὴν τῆς ἡμέρας, 6) οἱ ἀμφικτύονες εἰς Δῆλον δραχμὴν τῆς ἡμέρας ἐκαστὸς ἐκ Δήλου (λαμβάνουσι), 7) αἱ ἀποστέλλομεναι ἀρχαὶ εἰς Σάμῳν ἢ Σκυῶν ἢ Ἀχίνας ἢ Ἡέρον εἰς σίτησιν ἀργύριον.

445. Ἐπιστάτης. Ἐστὶ δ' ἐπιστάτης τῶν πρυτανέων εἰς ὃ λαχὼν οὗτος δ' ἐπιστατεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔστιν οὔτε πλείων χρόνον οὔτε δις τὸν αὐτὸν

440. α) Ἀπατούρια, ἐορτὴ Ἀθήνησιν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ὧν ἡ πρώτη Δορπία ἐκαλεῖτο, ἡ δευτέρα Ἀνάρρυσις, ἡ τρίτη Κουρεῶτις καὶ ἡ τετάρτη Ἐπίβδα (Ἡσύχιος, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 134, Πλάτων. Τίμαιος 21). Κατὰ τὴν Κουρεῶτιδα εἰσήγοντο εἰς τὴν φρατρίαν τὰ τέκνα τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ ἐγένετο διαδικασία περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν (Ἰσαίου — Κίρωνος 18, Δημοσθ. Εὐβουλ. 54, Μακάρι. 11, 81, Πλάτων. Τίμαιος 21). — β) Σύστημά τι οἱ Προτένθαι εἰσὶ, καθάπερ καὶ οἱ παράσιτοι ὀνομαζόμενοι (Ἡσύχιος).

441. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 111.

442. Αἰσχίν. Κτησιφ. 235, 6 ἐπ.

443. α) Εἰς τὸ Πρυτανεῖον, ἐνθα διετηρεῖτο ὁ ἄσβεστος λύχνος, ἐξ οὗ ἐλάμβανον πῦρ οἱ εἰς ἀποικίας ἀπερχόμενοι (Στράβων. Θ. 416, Πολυβ. Α. 7), ἔθυσον οἱ Πρυτάνεις καὶ συνέτρωνον (Δημοσθ. Παραπρεσβ. 400, Πλουτ. Κίμων 1, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 43. 2, 62. 2). — β) Ἴδε θέμα 445. — γ) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 125. — δ) Ἀθλοθέται δ' ἐν Πρυτανεῖῳ δειπνοῦσι τὸν Ἐκατομβαιῶνα μῆνα, ὅταν ᾗ τὰ Παναθήναια (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. — ε) Ἴδε σημείωσιν ἰζ τοῦ θέματος 433. — στ) Πολυδ. Θ. 40, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 125. — ζ) Καὶ οἱ διὰ πρᾶξιν τινα σιτήσεως ἀξιωθέντες, καὶ εἴ τις ἐκ τιμῆς ἀείσιτος ᾗν (Πολυδ. Θ. 40).

444. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 1.

445. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 1. — β) Ἀριστοτ. αὐτόθι.

γενέσθαι. τηρεῖ δ' οὗτος τάς τε κλεῖς τὰς τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς τὰ χρήματ' ἐστὶν καὶ <τὰ> γράμματα τῇ πόλει, καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα. Ἐπιστατεῖ οὗτος ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ, ἵνα μὴ ἐρασθῇ τυραννίδος (α), καὶ μένειν ἀναγκαῖον ἐν τῷ θόλῳ τοῦτόν ἐστιν καὶ τριττὸν τῶν πρυτάνεων ἣν ἂν οὗτος κελεύῃ (β).

446. *Πρόεδροι*. Οἱ ἐξ ἐκάστης φυλῆς ἐκλεγόμενοι, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἐπιψηφίζοντες.

447. *Πρυτάνεις*. Ἐκαλοῦντο οἱ ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν μὴ πρυτανευουσῶν φυλῶν.

γ'. Ἐννέα ἄρχοντες

448. Ὁ πρῶτος τούτων ἐκαλεῖτο ἐπώνυμος, ὁ δεύτερος βασιλεύς, ὁ τρίτος πολέμαρχος καὶ οἱ ἄλλοι ἐξ θεσμοθέται, παρ' οἷς καὶ γραμματεῖς.

449. *Δοκιμασία τούτων*. Δοκιμάζονται δ' οὗτοι πρῶτον μὲν ἐν τῇ βουλῇ τοῖς φ πλην τοῦ γραμματέως, οὗτος δ' ἐν δικαστηρίῳ μόνον ὥσπερ καὶ ἄλλοι ἄρχοντες (πάντες γὰρ καὶ οἱ κληρωτοὶ καὶ οἱ χειροτονητοὶ δοκιμασθέντες ἄρχουσιν), οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ. καὶ πρότερον μὲν οὐκ ἤρχεν ὄντιν' ἀποδοκιμάσειεν ἡ βουλή, νῦν δὲ ἐρασίς ἐστιν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ τοῦτο κύριόν ἐστι τῆς δοκιμασίας.

450. Ἐπερωτῶσιν δ', ὅταν δοκιμάζωσιν, πρῶτον μὲν τίς σου πατήρ καὶ πόθεν, τῶν δήμων, καὶ τίς πατρὸς πατὴρ, καὶ τίς μητὴρ, καὶ τίς μητρὸς πατήρ καὶ πόθεν τῶν δήμων;» μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ ἐστὶν ἀνὴρ Ἀπόλλων πατρῷος καὶ Ζεὺς ἐρκεῖος,

446. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 1. — Προεδρεύειν δ' ἔξεστιν ἅπαξ ἐπὶ τῆς πρυτανείας ἐκάστης.

447. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 2.

448. Αἱ δὲ κληρωταὶ ἀρχαὶ πρότερον μὲν ἦσαν αἱ μὲν μετ' ἐννέα ἀρχόντων ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης κληρούμεναι, αἱ δ' ἐν Θησείῳ κληρούμεναι διηροῦντο εἰς τοὺς δήμους· ἐπειδὴ δ' ἐπώλουν οἱ δήμοι, καὶ ταύτας ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης κληροῦσι πλην βουλευτῶν καὶ φρουρῶν· τούτους δ' εἰς τοὺς δήμους ἀποδιδόασιν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 1). — Οἱ δὲ καλούμενοι ἐννέα ἄρχοντες τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὃν τρόπον καθίσταντο [εἴρη]ται· [νῦν] δὲ κληροῦσιν θεσμοθέτας μὲν ἐξ καὶ γραμματέα τούτοις, ἔτι δ' ἄρχοντα καὶ βασιλέα καὶ πολέμαρχον κατὰ μέρος ἐξ ἐκάστης φυλῆς (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 1). — Ἐν ἀρχῇ οἱ ἄρχοντες ἐξελέγοντο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μεντιδῶν, ἀπογόνων τοῦ Κόρδου, κατὰ τὸ 684 π.Χ., οὗτοι ἐξελέγοντο ἐκ τῶν Εὐπατριδῶν ἐν γένει, βραδύτερον ὁ Σόλων ἔταξεν ὅπως οὗτοι ἐκλέγονται μετὰ τῶν εὐπορωτέρων. Ἡ διὰ κλήρου ἐκλογή εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους κατὰ τὸ 508 π.Χ., ἐπὶ Ἀριστείδου δὲ ἐξελέγοντο ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων, ἄνευ διαστολῆς τινος (Ἀριστοτ. Πολιτ. Β'. 9, Πλουτ. Ἀριστείδ. 1 καὶ 22, Σόλων. 18, Λυσίου — Ἀδυνάτ. 13).

449. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 2.

450. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 3, Δεινάρχ. Ἀριστογ. 17, Δημοσθ. Εὐβουλ. 70).

καὶ ποῦ ταῦτα τὰ ἱερά ἐστιν, εἴτα ἡρία εἰ ἐστὶν καὶ ποῦ ταῦτα, ἔπειτα γονέας εἰ εὖ ποιεῖ, καὶ τὰ τέλη (εἰ) τελεῖ, καὶ τὰς στρατείας εἰ ἐστράτευται. ταῦτα δ' ἀνερωτήσας, «κάλει», φησιν, «τούτων τοὺς μάρτυρας».

451. Ἐπειδὴν δὲ παράσχηται τοὺς μάρτυρας, ἐπερωτᾷ «τούτου βούλεται τις κατηγορεῖν;», καὶ μὴ ἦ τις κατήγορος, δοὺς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν οὕτω δίδωσι. ἓν μὲν τῇ βουλῇ τὴν ἐπιχειροτονίαν, ἓν δὲ τῷ δικαστηρίῳ τὴν ψῆφον· ἐὰν δὲ μηδεὶς βουληται κατηγορεῖν, εὐθὺς δίδωσι τὴν ψῆφον· καὶ πρότερον μὲν εἰς ἐνέβαλλε τὴν ψῆφον, νῦν δ' ἀνάγκη πάντας ἐστὶ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα, ἂν τις πονηρὸς ὢν ἀπαλλάξῃ τοὺς κατηγόρους, ἐπὶ τοῖς δικασταῖς γένηται τοῦτον ἀποδοκιμάσαι.

452. Δοκιμασθέν(τες) δὲ τοῦτον τὸν τρόπον βαδίζουσι πρὸς τὸν λίθον ἐφ' οὗ τὰ τόμι' ἐστίν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ διαιτηταὶ ὁμόσαντες ἀποφαίνονται τὰς διαίτας καὶ οἱ μάρτυρες ἐξόμνουνται τὰς μαρτυρίας.

453. Ὅρκος. Ἀναβάντες δ' ἐπὶ τοῦτον ὁμνύουσι δικαίως ἄρξαι καὶ κατὰ τοὺς νόμους, καὶ δῶρα μὴ λήψεσθαι τῆς ἀρχῆς ἕνεκα, καὶ τι λάβωσιν ἀνδριάντα ἀναθήσειν χρυσοῦν. ἐντεῦθεν δ' ὁμόσαντες εἰς ἀκρόπολιν βαδίζουσιν καὶ πάλιν ἐκεῖ ταῦτά ὁμνύουσι, καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσέρχονται.

454. Ἀνίκανοι. Ἐάν τις Ἀθηναίων ἐταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν Ἐννέα Ἀρχόντων γενέσθαι (α). Τῷ Ἀρχόντι, ἂν μεθυσθὴν ἢ ἔλθῃ, θάνατος ἢ ἐχμίσ (β). Τὴν τοῦ βασιλέως γυναῖκα ἀστήν εἶναι, καὶ παρθένον γαμεῖν (γ).

455. Πάρεδροι τῶν Ἀρχόντων — Ἐπιλαχόντες. Λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὃ τ' ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος δύο ἕκαστος οὓς ἂν βούληται, καὶ οὗτοι δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεύειν, καὶ εὐθύνας διδόασιν ἐπ' ἅν παρεδρεύσωσιν (α). Ἐκκληροῦντο καὶ ἰσάριθμοι ἐπιλαχόντες.

455α. Προνομίαι Ἀρχόντων. Ἐξηροῦντο τῆς τριηραρχίας καὶ τῶν εἰσφορῶν

451. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 4. Ἡ μὲν τῶν ἐκκλησιῶν κυρία, ἐν ἣ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονοῦσιν, εἴπερ καλῶς ἄρχουσιν, ἢ ἀποχειροτονοῦσι (Πολυδ. Η. 95, Δημοσθ. Θεοκρίν. 27, Ἀρποκρατ. κυρία ἐκκλησία).

452. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 5.

453. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 5, Πολυδ. Η. 86.

454. α) Αἰσχίν. Τιμάρχ. 21. — β) Λισσιν. Λαερτ. Σόλων IX. — Ἴδε καὶ ν. 6 § 6 Π. 49. 16. — γ) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 87.

455. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 1. — β) Ἐάν ὁ πρῶτος λαχὼν ἀποδοκιμασθῇ ἢ τελευτήσῃ, ἀντὶ ἐκείνου γένηται βουλευτῆς ἢ ἄρχων ὁ ἐπιλαχὼν αὐτῷ (Ἀρποκρατ. λεξ. ἐπιλαχὼν, Αἰσχίν. Τιμάρχ. 106).

455α. α) Ἴδε θέμα 379, Δημοσθ. Λεπτίν. 18. — β) Δημοσθ. Μειδίου 32, 33, Πολυδ. Η. 86. — γ) Δεινάρχ. Δημοσθ. 47, κ.λπ., Πλουτ. Σόλων, XIX.

(α), ὁ ὑβρίζων τούτους ἐτιμωρεῖτο ἀτιμία (β), μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς των καθίσταντο ἀρεοπαγῖται (γ).

456. Ἐπώνυμος Ἄρχων. Οὗτος εὐθὺς εἰσελθὼν πρῶτον μὲν κηρύττει, ὅσα τις εἶχεν πρὶν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἀρχήν, ταῦτ' ἔχειν καὶ κρατεῖν μέχρι ἀρχῆς τέλους. ἔπειτα χορηγοὺς τραγωδοῖς καθίστησι τρεῖς ἐξ ἀπάντων Ἀθηναίων τοὺς πλουσιωτάτους· πρότερον δὲ καὶ κωμωδοῖς καθίστη πέντε, νῦν δὲ τούτοις αἱ φυλαὶ φέρουσιν. ἔπειτα παραλαβὼν τοὺς χορηγοὺς τοὺς ἐνηνεγμένους ὑπὸ τῶν φυλῶν εἰς Διονύσια ἀνδράσιν καὶ παισὶν καὶ κωμωδοῖς, καὶ εἰς Θαργήλια ἀνδράσιν καὶ παισὶν, (εἰσὶ δ' οἱ μὲν εἰς Διονύσια κατὰ φυλάς, εἰς Θαργήλια <δὲ> δυοῖν φυλαῖν εἰς· παρέχει δ' ἐν μέρει ἑκατέρᾳ τῶν φυλῶν) τούτοις τὰς ἀντιδόσεις ποιεῖ καὶ τὰς σκήψεις εἰς[άγει, ἐά]ν τις ἢ λελητουργηκέναι φῇ πρότερον ταύτην τὴν λητουργίαν, ἢ ἀτελὴς εἶναι λελητουργηκῶς ἑτέραν λητουργίαν καὶ τῶν χρόνων αὐτῷ τῆς ἀτελείας μὴ ἐξεληλυθότων, ἢ τὰ ἔτη μὴ γεγονέναι· δεῖ γάρ τὸν τοῖς παισὶν χορηγοῦντα ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη γεγονέναι.

457. Καθίστησι δὲ καὶ εἰς ἄλλον χορηγοὺς καὶ ἀρχιθεώ[ρον τ]ῷ τριακοντορίῳ τῷ τοὺς ἡθέους ἄγοντι.

458. Πομπῶν δ' ἐπιμελεῖται τῆς τε τῷ Ἀσκληπιῷ γιγνομένης, ὅταν οἰκουρῶσι μύσται, καὶ τῆς Διονυσίων τῶν μεγάλων μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, οὗς πρότερον μὲν ὁ δῆμος ἐχειροτόνει δέκα ὄντας, καὶ τὰ εἰς τὴν πομπὴν ἀναλώματα παρ' αὐτῶν ἀνήλυσκον, νῦν δ' ἓνα τῆς φυλῆς ἑκάστης κληροῖ καὶ δίδωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἑκατὸν μνᾶς.

459. Ἐπιμελεῖται δὲ καὶ τῆς εἰς Θαργήλια καὶ τῆς τῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι. διοικεῖ δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Διονυσίων οὗτος καὶ τῶν Θαργηλίων. ἑορτῶν μὲν οὖν ἐπιμελεῖται τούτων.

460. Δικαστικὴ δικαιοδοσία Ἐπωνύμου. Γραφαὶ δὲ καὶ δίκαι λαγχάνονται πρὸς αὐτόν, ἅς ἀνακρίνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγει, γονέων κακώσεως (αὗται δ' εἰσὶν ἄζήμιοι τῷ βουλομένῳ διώκειν), ὀρφανῶν κακώσεως (αὗται δ' εἰσὶ κατὰ τῶν

456. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 2. — Οὗτος ἦτο ὁ κυρίως ἄρχων, ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καθωρίζετο τὸ ἔτος, καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου κατεχωρίζοντο αἱ πράξεις εἰς τὰ ἀρχεῖα (Πολυδ. Η. 89).

457. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 3, Δεινάρχ. Δημοσθ. 81.

458. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 4.

459. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 5, Πολυδ. Η. 89.

460. Ὁ Ἐπωνύμος ἔσκει τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ἀνικάνων. Ἴδε θέμα 127. Δημοσθ. Μακάρι. 77. — Περὶ κλήρου ἢ ἐπικλήρου (ἴδε θέμα 142), Δημοσθ. Μακάρι. 7, 16, 54, Πολυδ. Η. 89, Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 18, 22, 24, κ.λπ.

ἐπιτρόπων), ἐπικλήρου κακώσε[ως.... (αὐτ)αι δ' εἰσὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν σπουδαίων), οἴκου ὀρφανικοῦ κακώσεως (εἰσὶ δὲ καὶ [αὐται κατὰ τῶν] ἐπιτρόπων), παρανοίας, ἐάν τις αἰτιᾶται τινα παρανοοῦντα [τὰ ὑπάρχοντα ἀ]πολλύν[αι], εἰς δατῶν αἵρεσιν, ἐάν τις μὴ θέλῃ τὰ κοινὰ [τὰ ὄντα νέμεσθαι], εἰς ἐπιτροπῆς κατάστασιν, εἰς ἐπιτροπῆς διαδικασίαν, [εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν], ἐπίτροπον αὐτὸν ἐγγράφαι, κλήρων καὶ ἐπικλήρων ἐπι[δικασίαι. ἐπιμελεῖται δὲ καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν γυναικῶν ὅσαι ἂν τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρ]ὸς σκήπτωνται κύειν· καὶ κύριός ἐστι τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιβάλλ[λιν ἢ εἰσάγειν εἰς] τὸ δικαστήριον. μισθοὶ δὲ καὶ τοὺς οἴκους τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων, ἕως ἂν τις τετταρ]ακαιδεκέτις γένηται, καὶ τὰ ἀποτιμήματα λαμβάν[ει καὶ τοὺς ἐπιτρόπους], ἐάν μὴ διδῶσι τοῖς παισὶ τὸν σῖτον, οὗτος εἰσπράττει.

461. Ἀρχων Βασιλεὺς. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν μυστηρίων ἐπιμελεῖται [μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, ὧν ὁ δῆμος] χειροτονεῖ, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, ἓνα δ' [ἐξ Εὐμολπιδῶν, ἓνα] δ' ἐκ Κηρ[ύκων]. ἔπειτα Διωνυσίων τῶν ἐπὶ Ληναίῳ ταῦτα δ' ἐστὶ [πομπή τε καὶ ἀγών. τ]ὴν μὲν οὖν πομπὴν καὶ τὴν πέμπουσιν ὁ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἐπιμεληταί, τὸν δὲ ἀγῶνα διατίθεται ὁ βασιλεὺς· τίθησε δὲ καὶ τοὺς τῶν λαμπάδων ἀγῶνας ἅπαντας· ὡς δ' ἔπος εἶπεν καὶ τὰς πατρίους θυσίας διοικεῖ οὗτος πάσης.

462. Δικαστικὴ δικαιοδοσία βασιλέως. Γράφαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας, καὶ τις ἱερωσύνης ἀμφισβητῇ πρὸς τὸν, διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἀπάσας οὗτος. λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόνου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον, καὶ ὁ προαγορεύων εἵργεσθαι τῶν νομίμων οὗτός ἐστιν. εἰσὶ δὲ φόνου δίκαι καὶ τραύματος, ἂν μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ ἢ τρώσῃ, ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, καὶ φαρμάκων, ἐάν ἀποκτείνῃ δούς, καὶ πυρ-

461. Ἀριστοτ. 56. 5. — Ἡ σύζυγος αὐτοῦ ὑπεχρεῖτο, ὅταν ἐκαλεῖτο νὰ προσφέρῃ ὠρισμένης θυσίας, κατὰ τὰ πάτρια τὰ ἄρρητα (Δημοσθ. Νεαίρ. 75).

462. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 57. 2. — Οὗτος γὰρ ἐνδὺς στολήν, μιμούμενος τὰ ἱερὰ ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμυήτοις καὶ εἶπε τῇ φωνῇ τὰ ἀπόρρητα, τῶν δὲ θεῶν, οὓς ἡμεῖς θεοὺς νομίζομεν καὶ θεραπεύοντες καὶ ἀγνεύοντες θύομεν καὶ προσευχόμεθα, τούτους περιέκοψε. καὶ ἐπὶ τούτοις ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς στάντες κατηράσαντο πρὸς ἐσπέραν καὶ φοινικίδας ἀνέσειςαν, κατὰ τὸ νόμιμον τὸ παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον. ὠμολόγησε δὲ οὗτος ποιῆσαι. ἔτι δὲ παρελθὼν τὸν νόμον ὃν ὑμεῖς ἔθεσθε, εἵργεσθαι τῶν ἱερῶν αὐτὸν ὡς ἀλιτήριον ὄντα, ταῦτα πάντα βιασάμενος εἰσελήλυθεν ἡμῶν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔθυσεν ἐπὶ τῶν βωμῶν ὧν οὐκ ἔξῃν αὐτῷ, καὶ ἀπῆντα τοῖς ἱεροῖς περὶ ἃ ἡσέβησεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, ἐχερνίσατο ἐκ τῆς ἱερᾶς χέρνιβος. κ.λπ. (Λυσίου — Ἀρδοκίδου 51, 1, 10, 15, 24, κ.λπ., Δημοσθ. Λάκρ. 48. Ἀρδοτ. 27, Νεαίρ. 74, Πολυδ. II. 90, Ἀποκρατ. λέξ. ἐπιμελητῆς μυστηρ., Πλάτων. — Εὐθύφρ. 2, Θεαίτητ. 44, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1143).

καὶ ἄς· ταῦτα γὰρ ἡ βουλὴ μόνα δικάζει· τῶν δ' ἀκουσίων καὶ βουλευσεως καὶ οἰκέτην ἀποκτείνει τις ἢ μέτοικον ἢ ξένον, οἱ ἐπὶ Παλλαδίῳ· ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μὲν τις ὁμολογῇ, φῆ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας ἢ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος, τούτῳ ἐπὶ Δελφινίῳ δικάζουσιν· ἐὰν δὲ φεύγων φυγὴν ὦν αἰδесίς ἐστιν αἰτίαν ἔχῃ ἀποκτεῖναι ἢ τρῶσαί τινα, τούτῳ δ' ἐν Φρεάτου δικάζουσιν· ὁ δ' ἀπολογεῖται προσορμισάμενος ἐν πλοίῳ· δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες ταῦ[τ' ἐφέται] πλὴν τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνομένων, εἰσάγει δ' ὁ βασιλεὺς, καὶ δικάζουσιν ἐν ἱερ[ῳ] καὶ ὑπαίθριοι, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅταν δικάζῃ περιαιρεῖται τὸν στέφανον. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργεται τῶν ἱερῶν καὶ οὐδ' εἰς τὴν ἀγορὰν ν[όμος] ἐμβαλεῖν αὐτῷ· τότε δ' εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν ἀπολογεῖται. ὅταν δὲ μὴ εἰδῇ τὸν ποιήσαντα, τῷ δράσαντι λαγχάνει. δικάζει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ φυλοβασιλεῖς καὶ τὰς τῶν ἀψύχων καὶ τῶν ἄλλων ζώων.

463. Ἄρχων - Πολέμαρχος. Οὗτος θύει μὲν θυσίας τὴν τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθῃσι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον [[καὶ]] τοῖς τετελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ καὶ Ἀρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐναγίσματα ποιεῖ.

464. Δικαστικὴ ἐξουσία Πολέμαρχου. Δίκαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἴδιαι μόνον, αἱ τε τοῖς μετοίκους καὶ τοῖς ἱστυεῖσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι· καὶ δεῖ τοῦτον λαβόντα καὶ διανείμειν τὰ δίκαι μέρη τῷ λαχόντι ἐκάστη τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι, τοὺς δὲ τὴν φυλὴν δικάζοντας τοῖς διαίτηταῖς ἀποδοῦναι. αὐτὸς δ' εἰσάγει δίκας τὰς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκους, καὶ τὰλλ' ὅσα τοῖς πολίταις ὁ ἄρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκους ὁ πολέμαρχος.

465. Θεσμοθέται. Πρῶτον μὲν τοῦ προγράψαι τὰ δικαστήρια εἰσι κύριοι τίσιν ἡμέραις δεῖ δικάζειν, ἔπειτα τοῦ δοῦναι ταῖς ἀρχαῖς· καθότι γὰρ ἂν οὗτοι δῶσιν, κατὰ τοῦτο χρῶνται.

466. Δικαστικὴ ἐξουσία Θεσμοθετῶν. Ἐτι δὲ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον καὶ τὰς καταχειροτονίας καὶ τὰς προβολὰς ἀπάσας εἰσάγουσιν οὗτοι καὶ γραφὰς παρανόμων καὶ νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι καὶ προεδρικὴν καὶ ἐπι-

463. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 58. 1.

464. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 58. 2. — Πᾶσαι αἱ δίκαι αἵτινες εἰσέγοντο διὰ τοῦ Ἐπωνόμου Ἄρχοντος, εἰσέγοντο διὰ τοῦ Πολεμάρχου, ἐφ' ὅσον ἀφεώρων ξένους ἢ μετοίκους, ἐν αἷς τὴν περὶ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου (Δημοσθ. Λάκρ. 48, Πολυδ. Η. 91, Ἀρποκρατ. λέξ. πολέμαρχος).

465. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 59. 1.

466. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 59. 2. — Διαρρήδην προστέτακται τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἐκάστης πράξεως (Αἰσχίν. Κτησίφ. 38). — Ἐδέχοντο γραφὰς καὶ

τατικήν καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας. εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς ὧν παράστασις
 θεταί, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἄν τις δῶρα δοὺς ἀποφύγῃ τὴν ξενίαν, καὶ συκοφαντίας
 καὶ δώρων καὶ ψευδεγγραφῆς καὶ ψευδοκλητείας καὶ βουλευσεως καὶ ἀγραφίου καὶ
 ποιχείας. εἰσάγουσι δὲ καὶ τὰς δοκιμασίας ταῖς ἀρχαῖς ἀπάσαις καὶ τοὺς ἀπεψηφι-
 μένους ὑπὸ τῶν δημοτῶν, καὶ τὰς καταγνώσεις τὰς ἐκ τῆς βουλῆς. εἰσάγουσι δὲ
 καὶ δίκας ἰδίας, ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικὰς καὶ δούλων, ἄν τις τὸν ἐλεύθερον κακῶς
 ἔγῃ. καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς οὗτοι τὰ δικαστήρια τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια.
 καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις οὗτοι κυροῦσι, καὶ τὰς δίκας τὰς ἀπὸ τῶν συμ-
 βόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰ ψευδομαρτύρια <τὰ> ἐξ Ἀρείου πάγου.

467. *Κλήρωσις δικαστῶν.* Τοὺς δὲ δικαστὰς κληροῦσι πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες,
 δέκατος δὲ ὁ γραμματεὺς ὁ τῶν θεσμοθετῶν, τοὺς τῆς αὐτοῦ φυλῆς ἕκαστος.

δ'. Βουλὴ Ἀρείου Πάγου

468. *Βουλὴ Ἀρείου Πάγου.* Τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλὴν εἶναι ἐκ τῶν κατ'
 ἐνιαυτὸν ἀρχόντων (α), ταύτην εἶναι ἐπίσκοπον πάντων, καὶ φύλακα τῶν νόμων (β).

ἄρχοντας καὶ εἰσάγον αὐτὰς εἰς τὸ κριτικὸν δικαστήριον, εἰσάγουσι τὰς ἀπὸ συμβόλων δίκας, κ.λπ.
 (Δημοσθ. *Τιμοκρ.* 61, *Νεαίρ.* 18, 52). — Ἐὰν παρέλιπον νὰ εἰσαγάγῃσι δίκας κατὰ τῶν ἀρει-
 λετῶν τοῦ δημοσίου, δὲν ἠδύναντο νὰ γίνουν ἀρειοπαγῖται μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, τῆς
 ἐνιαυσίας (ἴδε θέμα 18, *Δημοσθ. Τιμοκρ.* 20 ἐπ.).

467. Ἐκλήρουν τοὺς δικαστὰς (*Πολυδ. Η.* 87, 88), κ.λπ.

468. α) Ἡ Βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου διέφερε τῆς Βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, καὶ πρώτη
 διαφορὰ ἐστὶ τὸ τὴν τῶν πεντακοσίων τὰ δημόσια πράγματα διοικεῖν, τὴν δ' ἐν Ἀρείῳ πάγῳ τὰ
 φρονικὰ μόνον. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ αὕτη δημόσια διώκει, λέγομεν ὅτι, ἥνίκα μεγίστη ἀνάγκη
 ἐγίνετο, τότε μόνον περὶ δημοσίων συνήγετο. δευτέρα διαφορὰ, ὅτι ἡ μὲν τῶν πεντακοσίων
 ἀριθμῷ ὑποπίπτει ὠρισμένῳ, ἡ δὲ ἀορίστῳ. ὡς γὰρ τινες τῶν ῥητόρων λέγουσι, κατ' ἔτος οἱ ἐννέα
 ἄρχοντες αὐτῇ προσετίθεντο· ὡς δέ τινες, ὅτι οἱ ἐξ μόνον θεσμοθέται.... τρίτη διαφορὰ, ὅτι ἡ μὲν
 τῶν πεντακοσίων κατ' ἐνιαυτὸν διεδέχετο, ἡ δὲ τῶν Ἀρειοπαγιδῶν ἦν ἀδιάδοχος· εἰ μὴ γάρ τις
 ἤμαρτε μεγάλως, οὐκ ἐξεβάλλετο (*Δημοσθ. Ἀνδροτ. προσίμ.*). Ταῦτὸν ἐν Ρώμῃ διὰ τοὺς πραιτώ-
 ρας, ν. 2. *Κ. Ι.* 39. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 29 (*Δεινάρχ. Δημοσθ.* 9). Ἄνω βουλὴν, ὀνομά-
 ζουσιν αὐτήν, οἰόμενος Σόλων, ἐπὶ δυοῖ βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύραις ὁρμούσαν, ἤττον ἐν σάλῳ τὴν
 πόλιν ἔσεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν (*Πλουτ. Σόλων 19*, ἴδε καὶ *Ἰσοκρ.*
Ἀρειοπαγ.). Ἐρυμὰ τε χώρας καὶ πόλεως σωτήριον..... κερδῶν ἄθικτον βουλευτήριον....
εὐδόντων ὑπερ ἐγρηγορὸς φρούρημα γῆς (*Αἰσχύλ. Εὐμεριδ.* 701), οὔτινος, οὔδεις πώποτε, οὔτε
 φεύγων ἀλούς, οὔτε διώκων ἡττηθείς, ἐξήλεγξεν ὡς ἀδίκως ἐδικάσθη τὰ κριθέντα (*Δημοσθ.*
Ἀριστοκρ. 66). Ὁ Ἀρειος Πάγος εἶχε μεγίστην ἰσχύν, διότι, τὴν τῶν σωμάτων φυλακὴν ὁ
 δῆμος παρακαταθήκην ἔδωκεν, ὃ τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλάκις ἐγκεχείρικεν.... ὁ φυ-
 λάττει τὰς ἀπορρήτους διαθήκας, ἐν αἷς τὰ τῆς πόλεως σωτήρια κεῖται (*Δεινάρχ. Δημοσθ.* 9).
 Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἰσχύς, ἣν ἔσχεν αὕτη, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Περικλέα διὰ τοῦ Ἐφιάλτου,

469. Μηδένα ποιεῖν κωμωδίας Ἀρεοπαγίτην.

470. Τὴν Βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐγγράφειν πρὸς τοὺς λογιστὰς... λόγον καὶ εὐθύνας διδόναι.

471. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις Βουλῆς Ἀρ. Πάγου. Δικάζειν δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς (α). Ταύτην ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας τῶν παίδων (β). Ἔταξαν ἐπισκοπεῖν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολλάζειν (γ). Ἐπιμελεῖσθαι τὰ περὶ ὑγείας, ἐπιβλέπειν τὰ μέτρα καὶ σταθμά, καὶ τὰς ἱερὰς ἐλαίας (δ). Πρὸς ταύτῃ καθιδρύθησαν οἱ νομοφύλακες, οἳ ἐκώλουν τ' ἀσύμφορα τῇ πόλει πράττειν (ε).

πεῖσαι τὸν δῆμον ψηφίσμασι μειῶσαι τὰς κρίσεις, πλὴν ὀλίγων, αὐτῆς καὶ τὰ πάτρια καὶ περιβόητα νόμιμα καταλῦσαι (Διοδώρ. ΙΑ. 77, Πλουτ. Κίμων. ΙΕ, ΙΓ, Περικλ. 1, 9, Αἰλιανοῦ ΙΑ. 9, Ἀριστοτ. Πολιτ. Β. 9. 3), ἀλλὰ βραδύτερον ἐπὶ Πύκλιδου, μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Τριάκοντα, ἀνέκτησε τὴν προτέραν θέσιν αὐτῆς (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 51 ἐπ., Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 84).

469. Τὴν μὲν κωμωδοποιεῖν οὕτως ἀπεμνηστέοντο, καὶ φορτικόν, ὥστε νόμος ἦν. μηδένα ποιεῖν κωμωδίας Ἀρεοπαγίτην (Πλουτ. Ἀθην. εὐδής).

470. Οὕτω τὴν ἐκείνου ἀνθρώπου καὶ τῶν μεγίστων κυρίων ἀγαθῶν τὴν ὑμετέραν ψήφον. οὐκ ἄρα στεφανωθήσεται ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείῳ πάγου; οὐδὲ γὰρ πάτριον αὐτοῖς ἐστὶν (Αἰσχίν. Κτησιφ. 20 ἐπ.). — Ἐντεῦθεν, ὡς ἐὰν τὴν οὐσίαν καθιεροῦν, οὐδ' ἀνάθημα ἀναθεῖναι, οὐδ' ἐκποίητον γενέσθαι, οὐδὲ διαθέσθαι τὰ ἐκείνου, καὶ ἄλλα πολλά (Αἰσχίν. αὐτόθι).

471. α) Ἐγίνετο δὲ διωμοσία, καὶ μετὰ τὴν διωμοσίαν κρίσις· προοιμιάζεσθαι δὲ οὐκ ἐξῆν, οὐδ' οἰκτιζεσθαι. μετὰ δὲ τὸν πρότερον λόγον ἐξῆν φυγεῖν, πλὴν εἴ τις γονέας εἴη ἀπεκτονῶς. καθ' ἕκαστον δὲ μῆνα τριῶν ἡμερῶν ἐδίκαζον ἐφεξῆς, τετάρτῃ φθίνοντος, τρίτῃ, δευτέρᾳ... ὑπαίθριοι δ' ἐδίκαζον. φόνου δὲ ἐξῆν ἐπεξιέναι μέχρις ἀνεψιῶν, καὶ ἐν τῷ ὅρκῳ ἐπερωτᾶν τίς προσήκων ἐστὶ τῷ τεθνεῶτι· καὶ οἰκέτης ἦ, ἐπισκῆπτειν συγκεχώρηται. τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ ἐν τούτῳ λαγχάνεται περὶ τῶν ἀκουσίων φόνων.....τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ... δικαίως δ' ἔφη τοῦτο δεδρακέναι. τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ δικάζει περὶ τῶν ἀποκτεινάντων, καὶ ὧσιν ἀφανεῖς, δικάζει δὲ καὶ περὶ τῶν ἀψύχων τῶν ἐμπεσόντων καὶ ἀποκτεινάντων.....τὸ ἐν Φρεαττοῖ. ἐν τούτῳ ἐκρίνετο εἴ τις τῶν φευγόντων ἐπὶ ἀκουσίου φόνου αἰτία δευτέραν αἰτίαν ἐκουσίου προσλάβοι, ἦν δ' ἐπὶ θαλάττῃ τὸ δικαστήριον (Πολυδ. Η. 117 - 120). Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 319. — β) Ἀλλ' ἐν ταύταις ταῖς ἀκμαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγγανον ἢ παῖδες ὄντες (Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 37, Διονυσ. Ἀλικαρν. Κ. 2). — γ) Πλουτ. Σόλων 22, Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 38. — δ) Λυσίου — Σηκοῦ 2, Δημοσθ. Νεαίρ. 83 ἐπ. Καὶ χαλεπῶς φερούσης τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς καὶ ζημιούσης τὸν Θεογένην (Ἀρχοντα — Βασιλέα), ὅτι τοιαύτην (μὴ Ἀθηναίαν καὶ μὴ ἀγνήν) ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ταύτην εἶασε ποιῆσαι τὰ ἱερὰ τὰ ἄρρητα ὑπὲρ τῆς πόλεως (Δημοσθ. Νεαίρ. 81). — ε) Πλουτ. Φωκ. 1, Δημοσθ. Στεφάν. — Τῶν δικῶν τούτων οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐνήργουν ὡς ἀνακριταί. Οὔτε κατηγοροῦμεν οὔτε ἀπολογούμεθα. οὐ γὰρ ἡμῖν πάτριόν ἐστιν (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 83). Πρῶτον μὲν διομεῖται κατ' ἐξωλείας αὐτοῦ καὶ γένους καὶ οἰκίας ὃ τινὰ αἰτιώμενος εἰργάσθαι τι

ε'. Στρατιωτική ύπηρεσία

472. Στρατηγοί. Χειροτονοῦσι δὲ καὶ τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχὰς ἀπάσας, στρατηγούς δέκα, πρότερον μὲν ἀφ' (ἐκάστης) τῆς φυλῆς ἓνα, νῦν δ' ἐξ ἀπάντων· καὶ τοὺς διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ, ἓνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας, ὃς ἡγεῖται τῶν ὀπλιτῶν ἂν ἐξίωσι, ἓνα δ' ἐπὶ τὴν χώραν, ὃς φυλάττει, καὶ πόλεμος ἐν τῇ χώρᾳ γίγνηται, πολεμεῖ οὗτος· δύο δ' ἐπὶ τὸν Πειραιέα, τὸν μὲν εἰς τὴν Μουνιχίαν, τὸν δ' εἰς τὴν Ἀκτὴν, οἱ τῆς φυλακῆς ἐπιμελοῦνται [[καὶ]] τῶν ἐν Πειραιεῖ· ἓνα δ' ἐπὶ τὰς συμμορίας, ὃς τοὺς τε τριηράρχους καταλέγει, καὶ τὰς ἀντιδόσεις αὐτοῖς ποιεῖ καὶ τὰς διαδικασίας αὐτοῖς εἰσάγει· τοὺς δ' ἄλλους πρὸς τὰ παρόντα πράγματα ἐκπέμπουσιν.

473. Ἐγκρισις τῶν ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένων. Ἐπιχειροτονία δ' αὐτῶν ἐστὶ κατὰ τὴν πρυτανεῖαν ἐκάστην, εἰ δοκοῦσιν καλῶς ἄρχειν· καὶ τινὰ ἀποχειροτονήσωσιν, κρίνουσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ μὲν ἀλῶ, τιμῶσιν ὃ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ἂν δ' ἀποφύγῃ, πάλιν ἄρχει. κύριοι δὲ εἰσιν ὅταν ἡγῶνται καὶ δῆσαι τὸν ἀτακτοῦντα καὶ (ἐκ)κηρῦξαι καὶ ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν· οὐκ εἰσὶν δὲ ἐπιβάλλειν.

474. Τῶν δὲ στρατηγῶν τὸ νῦν εἶναι τὴν αἵρεσιν ἐξ ἀπάντων ποιεῖσθαι τῶν πεντακισχιλίων, τὴν δὲ βουλὴν ἐπειδὴν καταστῇ ποιήσαν ἐξέτασιν (ἐν) ὅπλοις ἐλέσθαι δέκα ἄνδρας καὶ γραμματεῖς τούτους, τοὺς δ' αἰρεθέντας ἄρχειν τὴν εἰσιόντα ἐνιαυτὸν αὐτοκράτορας, καὶ ἂν τι δέωνται συμβουλεύεσθαι μετὰ τῆς βουλῆς.

475. Τὸν Στρατηγὸν παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι.

476. Τοὺς Στρατηγούς δεινὰ ποιοῦντας καὶ κατὰγοντας τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων εἰσαγγέλλειν.

τοιοῦτον, εἴτ' οὐδὲ τὸν τυχόντα τιν' ὄρκον τοῦτον ποιήσει.....τῷ δὲ ἐπιδεῖν διδόντα δίκην ἐξεστίν, ἣν ἔταξεν ὁ νόμος, τὸν ἄλόντα, πέρα δ' οὐδὲν τούτου (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 67).

472. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 1.

473. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 2.

474. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 31. 2.

475. Καὶ τοὺς μὲν νόμους προλέγειν τῷ ῥήτορι καὶ τῷ στρατηγῷ, (τῷ) τὴν παρὰ τοῦ δήμου πίστιν ἀξιοῦντι λαμβάνειν, παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι, πάσας τὰς δικαίας πίστεις παρακαταθέμενον, οὕτως ἀξιοῦν προεστάναι τοῦ δήμου (Δεινάρχ. Δημοσθ. 71).

476. Εἰ γὰρ δεινὰ ποιεῖ Διοπεΐθης καὶ κατὰγει τὰ πλοῖα, μικρόν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μικρόν πινάκιον ταῦτα πάντα κωλύσαι δύναται· ἂν, καὶ λέγουσιν οἱ νόμοι ταῦτα τοὺς ἀδικούντας εἰσαγγέλλειν (Δημοσθ. Χερσρον. 29, σελ. 97). — Ὁρκος στρατηγῶν. Λίς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβάλλειν. Ἐπεὶ δ' ὁ πεμφθεὶς κήρυξ Ἀνθεμόκριτος, αἰτία τῶν Μεγαρέων ἀποθανεῖν ἔδοξε, γράφει ψήφισμα κατ' αὐτῶν Χαρίνος, ἄσπονδον μὲν εἶναι καὶ ἀκήρυκτον ἔχθραν, ὃς δ' ἂν ἐπιβῇ τῆς Ἀττικῆς Μεγαρέων θανάτῳ ζημιοῦσθαι· τοὺς δὲ στρατηγούς ὅταν

476α. *Κατάστασις. Δικαιώματα—Καθήκοντα.* Ἡ στρατηγία κατεῖχεν ὑπερέχουσιν θέσιν, καὶ ἰδίᾳ ἐν καιρῷ πολέμου (α), βραδύτερον ὅμως κατέστη ἀργυρώνητος διὰ δωροδοκίας, καὶ ἐλάμβανον χώραν πολλὰ καταχρήσεις τῶν στρατηγῶν (β).—*Δικαιώματα.* Διώκουν οὗτοι τὸν στρατόν, συλλέγοντες τὰ στελέχη αὐτοῦ ἀμέσως ἢ διὰ τῶν ταξιαρχῶν των (γ), ἐπεμελοῦντο τὴν εἰσπραξίν τῶν διὰ πόλεμον ἐπιβαλλομένων εἰσφορῶν, καθώριζον κατ' ἔτος τοὺς τριηράρχους (δ), ἐδίκαζον ὡς εἰσαγωγεῖς τὰς ἐκ τούτων προκυπτούσας διαφορὰς τὰς ἀντιδόσεις, καὶ τὰς δίκας ἀστρατείου καὶ ἀναυμαχίου (ε), ἡμπόδιζον, εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου (στ), ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ὑπέκειντο εἰς κατηγορίας καὶ ἀνάκλησιν τῆς ἐξουσίας των (ζ).

477. *Ταξίαρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ ταξίαρχους δέκα, ἓνα τῆς φυλῆς ἐκάστης· οὗτος δ' ἡγεῖται τῶν φυλετῶν καὶ λοχαγοὺς καθίστησιν.

478. *Ἱππάρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ ἱππάρχους δύο ἐξ ἀπάντων· οὗτοι δ' ἡγοῦνται τῶν ἱππέων, διελόμενοι τὰς φυλὰς ἑκάτερος· κύριοι δὲ τῶν αὐτῶν εἰσιν ὧν περ οἱ στρατηγοὶ κατὰ τῶν ὀπλιτῶν. ἐπὶ χειροτονίᾳ δὲ γίγνεται (καὶ) τούτων (α).—Χειροτονοῦσι δὲ καὶ εἰς *Λήμνον Ἱππάρχον*, ὡς ἐπιμαρτυρεῖται τῶν ἱππέων τῶν ἐν Λήμνῳ (β).

479. *Φύλαρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ φυλάρχους (ῥ) ἓνα τῆς φυλῆς, τὸν ἡγεμόνον τῶν ἱππέων ὡς περ οἱ ταξίαρχοι τῶν ὀπλιτῶν.

480. *Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία.* Τῶν Ἀθηναίων μέχρι τεσσαράκοντα ἐτῶν στρατεύεσθαι, ἀρξαμένους ἀπὸ ὀκτωκαιδέκα, καὶ μέχρι μέντοι εἴκοσι, παῖδας ὄντας, περιπολεῖν τὰ περὶ τὴν πόλιν φρούρια, εἰς ὑπερορίους δὲ πολέμους ἀπὸ εἴκοσιν.

ὁμνῶσι τὸν πατρικὸν ὅρκον, ἐπομνύειν ὅτι καὶ δις ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι (Πλουτ. 30. 3.).

476α. α) Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς, ὁ Φωκίων καὶ ἄλλοι, οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ καὶ συγχρόνως πολιτικοί, καὶ ἐνίοτε ρήτορες, (Ἰσοκράτ. *Εἰρήν.* 173), βραδύτερον ὅμως περιορίσθησαν μόνον εἰς τὰ στρατηγικά των καθήκοντα. — β) Ἰσοκράτ. *Εἰρήν.* 168. — γ) *Λυσίου* — Ἀλκιβιάδ. *Β.* 6. — δ) *Δημοσθ.* *Λάκοιτ.* 48, *Βοιωτ. περὶ ὄνομ.* 8, *Ξενοφ.* Ἀθην. *Πολιτ.* 3). — ε) Ἀνδοκίδ. *Μυστήρ.* 35. — στ) *Θουκυδ.* *Β.* 20. — ζ) *Δημοσθ.* *Φιλίππ.* 53, Ἰσοκράτ. *Εἰρήν.* 168, *Δημοσθ.* *Χερσρον.* 97, 12.

477. Ἀριστοτ. Ἀθην. *Πολιτ.* 61. 3.

478. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. *Πολιτ.* 61. 4. — β) Ἀριστοτ. 61, 6.

479. Ἀριστοτ. Ἀθην. *Πολιτ.* 61. 5.

480. Ἐκ παίδων μὲν γὰρ ἀπαλλαγεῖς περίπολος τῆς χώρας ταύτης ἐγενόμην δὴ ἔτη.... πρώτην δ' ἐξελθὼν στρατείαν τὴν ἐν τοῖς μέρεσι καλουμένην... οὕτως ἡγωνισάμην ὥστε ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων ἐπαινεῖσθαι καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐκ διαδοχῆς ἐξόδους τὰς ἐν τοῖς ἐπωνύμοις (πάσας) ἐξῆλθον (*Αἰσχίν.* *Παραπρεσβ.* 167. ἐπ.).

481. Τοὺς νέους μηκέτι ἀβροδιαίτους εἶναι, μηδὲ κομᾶν.

482. Μὴ θεῖναι τὰ ὄπλα ἐνέχυρα.

483. Ἐάν τις ἀδοκίμαστος ἱππεύῃ, ἄτιμον εἶναι.

484. Τοὺς ἱππέας καθιστάναι τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ σώμασι (α).
I τῶν ἱππέων ὄπλισις (β).

485. Στρατείαν μὴ ἐξάγειν πρὸ τῆς τοῦ μηνὸς ἐβδόμης.

486. Ἄρνα προβάλλειν τοὺς πόλεμον αἵρειν βουλομένους.

481. Τότε δὲ καὶ τοῖς νέοις τὰ σκληρότατα τῆς ἀγωγῆς ἐπανιέντες, οὐκ ἐκώλυον καλλωπίζεσθαι περὶ κόμην καὶ κόσμον ὄπλων καὶ ἱματίων, χαίροντες, ὥσπερ ἵπποις γαυριῶσι καὶ φρυαττομένοις πρὸς τοὺς ἀγῶνας. Διὸ κομῶντες εὐθὺς ἐκ τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας μάλιστα περὶ τοὺς κινδύνους ἐθεράπευον τὴν κόμην λιπαράν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην (Πλουτ. Λυκούρ. XXII).

482. Λέγει οὖν ὅτι αὕτη (ἡ πενία) τῇ ἑαυτῆς βίᾳ ἀναγκάζει καὶ τοὺς νόμους παραβαίνειν τοὺς θεσπίσαντας, ὄπλα ἐνέχυρα μὴ τιθέναι (Ἀριστοτ. Πολιτ. I. 1292a). Δέκα ἕκαστος τοῦ μηνὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνει (Δημοσθ. Φαίρ. 48. 28).

483. Ἐπεὶ δὲ ἡ πόλις, χαλεπὸν ἡγησαμένη ταῦτα πάντα τὸν ἱππαρχὸν μόνον ὄντα ἀπεργάζεσθαι, προσαιεῖται μὲν αὐτῷ συνογούς φύλαρχον, προσέταξε δὲ τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι τοῦ ἱππικού (Ξενοφ. Ἱππαρχ. I. 9, Οἰκονομ. Θ. 15). Ἐκαστος ἱππεὺς εἶχεν ἴδιον ὑπηρέτην τὸν ἵπποκόμον (Θουκυδ. Z. 75, 78, Ξενοφ. Ἑλλήν. 2. 4).

484. α) "Ἐν μόνον ἂν τις ἔχοι δεῖξαι τουτοῖσι Φαῖνιππῶν, πεφιλοτιμημένον εἰς ὑμᾶς, ὃ ἄνδρες δικασταί· ἵπποτρόφος ἀγαθός ἐστι καὶ φιλότιμος ἄτε νέος καὶ πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ὢν (Δημοσθ. Φαίρ. 24, Ξενοφ. Οἶκον. B. 6, Λυκούργ. Λεωκρ. 139). — β) Ἰώσηπος Γ'. γ, Πολύβ. 18, 12, κ.λπ.

485. Ἀπείρητο Ἀθήνησιν στρατείαν ἐξάγειν πρὸ τῆς τοῦ μηνὸς ἐβδόμης (Ἡσύχιος).

486. Κηρυχθέντος τοῦ πολέμου ἐπρόβαλλον ἄρνα ἐπὶ τὴν πολέμιαν, ὡς σύμβολον δὲ καθήρουν τὰς στήλας τῆς εἰρήνης (Ἡσύχιος λ. ἄρνα, Δημοσθ. Μεγαλοπολιτῶν 27), τῇ Λακωνικῇ στήλῃ ὑπογράφοντες ὅτι οὐκ ἐνέμειναν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς ὅρκοις (Θουκυδ. E. 56). Ἀρξαμένου τοῦ πολέμου, δὲν μετεχειρίζοντο ἰοβόλα ὄπλα (Ὅμηρον Ὀδ. A. 259), ἐνίοτε δὲ συνωμολογεῖτο νὰ μὴ γίνῃ χρήσις οὐδὲ τηλεβόλων (Πολύβ. II. 3, Στράβων Γ'. α), ἀντηλλάσσοντο σύμβολα (ἐπικηρύκεια), δι' ὧν ἀπὸ κοινοῦ ἀπεφασίζετο νὰ ἀποφεύγωνται αἱ πρὸς ἀλλήλους ἀδικίαι, ἡ παροχὴ ἐκεχειρίας πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν, διότι ἐθεώρουν ὅσιον τὸ νὰ θάπτονται οἱ ἐχθροὶ (Πανσαν. A. 32. 4, Ἡροδότ. Θ. 79), πλὴν προδότου (Πλουτ. ἐν βίῳ Ἀντιφῶντ. ρήτορος), καὶ τυράννου (Πλουτ. ἐν βίῳ Ὀμήρου). — Ἐθεωρεῖτο βέβηλον νὰ γίνῃται σύλησις τοῦ νεκροῦ, πλὴν τῶν ὄπλων (Πλάτων. Πολιτ. E. 469), συμπεριφέροντο πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους ἐπιεικῶς, διότι ἡ ἀντήλλασσον τούτους (Θουκυδ. B. 103, E. 3), ἢ ἀπέδιδαν αὐτοὺς ἐπὶ λύτροις (Ξενοφ. Ἑλλήν. ΣΤ'. 2. 36, Δημοσθ. Νικόστρ. 11, 12, Θουκυδ. A. 69, Ἀριστοτ. Νικομάχ. E. 10, κ.λπ.), ἢ καὶ ἡλευθέρουν (Ξενοφ. Ἑλλήν. A. στ. 14, Πλουτ. Λύσανδρ. Z.) — Τέλος καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐποιοῦντο χρήσιν (Πλουτ. Δημήτρ. 8 κ.λπ.), καὶ τὴν οὐδετερότητα τῶν μὴ ἐμπολέμων ἐσέβοντο (Σαριπόλον τὰ τῶν Ἑθνῶν νόμιμα λη - μβ.).

487. Τὸν Πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν.

488. Ἀπαλλαγὰὶ στρατοῦ. Ἀτέλειαν εἶναι τῆς στρατείας τοῖς τέλους πριαμένοις (α).—Τοὺς τῷ Διονύσῳ χορεύοντας μὴ στρατεύεσθαι (β).

489. Ποινὰ καὶ βραβεῖα στρατοῦ. Πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δ' ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας.

490. Τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λιπόντα τὴν τάξιν ἀπέχεσθαι ἀγορᾶς, μήτε στεφανοῦσθαι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ. Ἐάν δέ τις ταῦτα ποιῇ, εἰσιὼν ὅπη μὴ χρή, δησάντων αὐτὸν οἱ ἑνδεκα, καὶ εἰσαγόντων αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλιαίαν. Κατηγορήτω δὲ ὁ βουλόμενος, οἷς ἔξεστι. Ἐάν δὲ ἄλῳ, τιμάτω ἢ Ἑλιαία, ὃ τι χρή παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτεῖσαι. Ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ.

491. Τὸν τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα ἄτιμον εἶναι.

492. Τοῦ λειποναυτίου καὶ ἀναυμαχίου τὴν ζημίαν εἶναι ἀτιμίαν.

στ'. Οἰκονομικὴ κατάστασις — Οἰκονομ. Ὑπηρεσίαι

493. Εἰσπράξεις. Αἱ εἰσπράξεις τοῦ δήμου Ἀθηναίων προήρχοντο α) ἐκ τῶν φόρων, β) ἐκ τῶν τελῶν, γ) ἐκ τῶν τιμημάτων, δ) ἐκ τῶν εἰσφορῶν, καὶ ε) ἐκ διαφόρων ἄλλων προσόδων.

487. Τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρας ἡγεῖτο ὁ Πολέμαρχος Καλλιμάχος· ὁ γὰρ νόμος εἶχεν οὕτω τοῖσιν Ἀθηναίοισι τὸν Πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν (Ηρόδοτ. Κλειώ).

488. α) Ἐωνημένος τὴν πεντηκοστὴν πρὸς τὸν ἐν εἰρήνῃ, καὶ δέον αὐτὸν καταβάλλειν τὰς καταβολὰς εἰς τὸ βουλευτήριον κατὰ πρυτανείαν, καὶ οὔσης αὐτῷ ἀτελείας ἐκ τῶν νόμων, οὐκ ἐξελθὼν ἐκείνην τὴν στρατείαν (Δημοσθ. Νεαῖα. 27). Ἦτοι, οἱ ἐνοικιασταὶ δημοσίων προσόδων ἐξηροῦντο τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. — β) Ὅσα μὲν οὖν ἦ τοὺς χορευτάς, ἐναντιούμενος ἡμῖν, μὴ ἀφεθῆναι τῆς στρατείας ἠνώχλησε (Δημοσθ. Μειδίου 58, 156, κ.λπ.).

489. Εἷς γε μὴν τὸ εὐπειθεῖς εἶναι τοὺς ἀρχομένους μέγα μὲν καὶ τῷ λόγῳ διδάσκειν ὅσα ἀγαθὰ ἐνὶ ἐν τῷ πειθαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἔργῳ κατὰ τὸν νόμον πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δ' ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας (Ξενοφ. Ἱππαρχ. 1. 24).

490. Ὁ γὰρ Σόλων ὁ παλαιὸς νομοθέτης ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ὥρετο δεῖν ἐνέχεσθαι τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν λειοπότα τὴν τάξιν καὶ τὸν δειλὸν ὁμοίως (Δημοσθ. Τιμοκρ. 103, Αἰσχίν. Κτησιφ. 175).

491. Λυσίθεος Θεόμνηστον εἰσήγγειλλε τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα, οὐκ ἐξὸν αὐτῷ, δημηγορεῖνεἰ τίς σε εἶποι ῥῖψαι τὴν ἀσπίδα...οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι ῥῖψαι καὶ ἀποβεβληκέναι (Λυσίου — Θεομν. Α. 1, 9).

492. Ὡς τοῦ μὴ στρατεύεσθαι, καὶ τοῦ λείπειν τὴν τάξιν, καὶ τοῦ τὰ ὅπλα ἀποβαλεῖν, ζημίαι ἦσαν ὠρισμέναι ἐκ τῶν νόμων, οὕτω καὶ τοῦ μὴ ναυμαχῆσαι. Τοῦτο τὸ ὄφλημα ἀναυμαχίου ἐκαλεῖτο, ὡς ὁ Ἀνδοκίδης· οὕτω δὲ δεῖ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀτίμους εἶναι (Σουῖδα, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 74).

493. Τὰ καθήκοντα τῆς διαχειρίσεως τοῦ δημοσίου πλούτου, ὡς καὶ τῶν κρατικῶν δαπανῶν, εἶχον ἀνατεθῆ εἰς τὴν Βουλὴν, ἥτις, κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἀναθέσει αὐτὴν εἰς τοὺς Κωλακρέτας,

494. **Φόροι.**—Τοὺς φόρους ἀπετέλουν, οἱ τῶν μεταλλείων Λαυρίου (α), τὸ μετοίκιον (β), τὸ ξενικὸν (γ), τὸ ἀνδραποδικὸν (δ), τὸ πορνικὸν (ε), τὸ συμμαχικὸν (στ),

ἡ ἀδύττερον δὲ εἰς ἓνα μόνον Ἄρχοντα (οἷοι ὁ Λυκούργος, Εὐβούλος καὶ ἄλλοι), ὅστις εἶχε τὴν ξενικὴν ἐπίβλεψιν τῶν τε ἐσόδων, τῶν ἐξόδων, καὶ τῶν παρὰ διαφόρων ἀρχῶν τηρουμένων, εἰδικῶν ὡς ἀνεξαρτήτων, ταμείων. Προϋπολογισμὸς δὲν κατετίθετο, οὔτε ἦτο γνωστὴ ἡ ἰσοσκεῖσις τῶν δαπανῶν καὶ ἐξόδων, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ δαπάναι, συνήθως ὑπερέβαινον τὰς εἰσπράξεις καὶ ἐπὶ ἐκτάκτων περιστάσεων ἢ στάσεων, τὸ τυχὸν ἔλλειμμα τὸ συνεπλήρου ἢ Βουλὴ, εἴτε δι' αὐξήσεως τῶν εἰσφορῶν, εἴτε διὰ τῆς, ἀδικαιολογήτου ἐνίοτε, δημεύσεως τῆς περιουσίας τῶν ιδιωτῶν, οὕτω «ὅταν ἡ βουλὴ.... εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσαγγελίας δέχεσθαι, καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ρητόρων, τοῖς πονηρότατα λέγουσι, πείθεσθαι» (Λυσίου — Νικομάχου 22, κατὰ ἐπικρατ. 1, Ἀριστοφ. Ἰππ. 1370). Τὸ σύνολον τῶν ἐτησίων εἰσπράξεων, ἀνῆρχετο, κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοφάνην (Σφήκες 656 ἐπ.) εἰς 2.000 τάλαντα, κατὰ δὲ τὸν Ξενοφῶντα (Κύρου Ἀνάβασ. VII. 1. 17), αἱ εἰσπράξεις τῶν ἐνδήμων φόρων καὶ τῶν τῆς ὑπερορίας ἀνῆρχοντο εἰς 1.000 τάλαντα.

494. α) **Μεταλλείων Λαυρίου.** Αἱ πρόσοδοι τούτων ἐν ἀρχῇ κατετίθεντο μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους αὗται ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν ἀναπλήρην πλοίων (Πλουτ. Θεμιστ. Δ, Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. 22, Ἡροδότ. VII. 144). Αἱ πρόσοδοι τούτων ἐποίκιλλον μεταξὺ τῶν 50 - 100 τάλαντων ἐτησίως, περιορισθέντων ἑκαδύττερον, πάντως ἀπετέλουν χρυσόφορον πόλιν (Δισχύλ. Πέρσαι 327, Ξενοφ. Πόροι 4.) διὰ τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ἐξ ἐμεταλλείων αὐτὰ διὰ μισθωτῶν (Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. IV. 2), ἀπερδόντων τὸ 1)24 τῆς παραγωγῆς καὶ χρησιμοποιούντων μέγαν ἀριθμὸν δούλων πρὸς τοῦτο.

β) **Μετοίκιον.** Οἱ μέτοικοι κατέβαλλον εἰδικὸν φόρον, τὸ μετοίκιον, συνιστάμενον ἐκ δραχμῶν δώδεκα ἐτησίως, ἢ δραχμῶν ἑξ διὰ τὰς χήρας, ἥτις καταβολὴ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα νὰ μετέρχωνται ἐπάγγελμά τι. Αἱ πρόσοδοι τούτων ἀπέδιδον 20 - 50 τάλαντα ἐτησίως, διὰ τοῦτο δὲ ὁ Ξενοφῶν (Πόρων καὶ Προσόδ. 2. 1), χαρακτηρίζων αὐτάς (τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖν εἶναι) συνιστᾷ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ αὐξήσις τῶν μετοίκων. Οἱ μέτοικοι ὑπεχρεοῦντο καὶ εἰς ἐκτάκτους συνεισφοράς (ἴδε σημείωσιν θέματος 60, Πολυδ. Γ. 55).

γ) **Ξενικόν.** Ἐπεβάλλετο φόρος καὶ εἰς τοὺς ξένους, τοὺς θέλοντας ν' ἀσκήσουν ἐπάγγελμά τι.

δ) **Ἀνδραποδικόν.** Περὶ τῆς ὑπάρξεως τούτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις, ὁ δὲ ἐπικαλούμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος φόρος ἀνδραπόδων (Πόρων — Προσόδ. IV. 25), πιθανῶς νὰ ἀφεώρα τὸν φόρον τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν ἐκ τῆς ξένης, τὸν ἐπώνιον, ἢ τὸν τῆς ἐξαγωγῆς τούτων, συγκείμενον ἐξ 1 - 2%, ὅστις ἦτο σημαντικὸς, λόγῳ τῶν εἰς Ἀθήνας διαρκῶς εἰσρεόντων δούλων, ἀνερχομένων ἐν ὅλῳ τῶν ἐν Ἀθήναις διαμενόντων τοιούτων εἰς 200 - 400.000. — Οἱ ἀπελεύθεροι ἐπλήρων τριώβολον (Ἀρποκρατ. λ. μετοίκιον).

ε) **Πορνικόν.** Ἡ ὑπαρξίς τούτου θεωρεῖται ἀναμφισβήτητος, ὁ φόρος δὲ τῶν ἐταιρῶν ἀνῆρχετο εἰς τριώβολον, καὶ ἐπεῖχε θέσιν φόρου ἐπαγγέλματος (Σουῖδα λέξ. διάγραμμα, Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. 50, Πλάτων. Πρωταγόρ. XXXII. Α').

στ) **Συμμαχικόν.** Ὁ φόρος οὗτος κυρίως ἤρξατο μετὰ τοὺς Μηδικούς πολέμους ἐπὶ Θεμιστοκλέους (Θουκυδ. Α. 93) καὶ ὠργανώθη ἐπὶ Ἀριστείδου, ἐπεβλήθη εἰς τοὺς συμμάχους, ὑποχρεωθέντας νὰ συνεισφέρωσιν εἰς Ἀθήνας εἴτε τριήρεις εἴτε χρήματα (Θουκυδ. Α'. 96, 19, Β. 9,

ὁ τῶν κληρουχιῶν (ζ), οἱ τελωνιακοὶ (η), τὰ ἐκ τῶν δημοσίων γαιῶν εἰσπραττόμενα (θ), ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ιδιωτικῶν κτημάτων (ι), οἱ εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους ἐπιβαλλόμενοι (ια).

ΣΤ. 85), καὶ νὰ καταβάλωσι τοῦτον ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Δήλου (Θουκυδ. Α. 96), βραδύτερον δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (Θουκυδ. Α. 57, Ζ. 7, Λιοδώρ. Σικελ. ΙΒ. 38, Πλουτ. Ἀριστείδ. ΚΕ). — Ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἐν ἀρχῇ μὲν εἰσέπραττοντο 460 τάλαντα ἐτησίως (Θουκυδ. Α. 96, Λιοδώρ. Σικελ. ΙΑ. 47), βραδύτερον δὲ ἐπὶ Περικλέους 600 τάλαντα (Θουκυδ. Β. 13), καὶ ἔτι βραδύτερον εἰς 1.000 (Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Ζ. 1. 27), διὰ νὰ φθάσῃ μετ' οὐ πολὺ εἰς 1.200 (Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 175, Ἀνδοκίδ. Εἰρην. Λακεδ. 9), καὶ εἰς 1.300 (Πλουτ. Ἀριστείδ. 24), ἀλλ' ὥς εἰκὸς ὁ φόρος οὗτος κατέστη καταθλιπτικὸς διὰ τοὺς συμμάχους, οὗ ἕνεκα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεκατέστησαν τοῦτον διὰ φορολογίας 5ο)ο ἐπὶ πάντων τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων τῶν συμμάχων (Θουκυδ. Ζ. 28), καὶ ἔτι βραδύτερον, ἐπὶ τῆς δευτέρας ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀντὶ τούτου ἐθεσπίσθη νέος φόρος ὑπὸ τὸ ὄνομα συντάξεων, ὅστις ἦτο μετριώτερος.

ζ) Κληρουχικός. Ἡ κληρουχία εἶναι προῖον τῆς ἀποικίας, διαφέρουσα αὐτῆς, διότι ἡ μὲν ἀποικία ἰδρύετο εἰς ξένας χώρας, ἐνῶ ἡ κληρουχία σκοπὸν εἶχε ἀφ' ἐνός μὲν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν κληρούχων εἰς κατακτηθείσας χώρας, ἐπὶ σκοπῷ τῆς διανομῆς γαιῶν εἰς αὐτοὺς πρὸς καλλιέργειαν, καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν ἀρχίαν τοῦ αὐξανόμενου πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐν τρίτῳ τὴν δημιουργίαν σχέσεως στεντέρας πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, ἰσοδυνάμου πρὸς ἐξάρτησιν (Ἡροδότ. Ε. 77, ΣΤ. 100). — Αἱ κληρουχίαι ἐθνικῶς ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ Περικλέους.

η) Τελωνιακοὶ δασμοί. Ὁ φόρος οὗτος ἀνέχετο μὲν εἰς 2% (πεντηκοστή), ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ παντός εἰσαγομένου ἢ ἐξαγομένου ἐμπορεύματος, ἰδίᾳ τοῦ σίτου (Ἀρποκρατ. λ. πεντηκοστή, Δημοσθ. Νεαίρ. 27), τῶν ἐξ ἐρέας ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν (Δημοσθ. Μειδ. 133), ἔφθανε δὲ τὰ 5% (εἰκοστή) ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων ὑπὸ τῶν ὑπηκόων πόλεων τῶν Ἀθηνῶν (Θουκυδ. Ζ. 28, Ἀριστοφ. Βάτραχ. 348), καὶ ἀνῆλθεν εἰς 10% ἐπὶ τῶν ἐκ Πόντου κομιζομένων. Ὁ φόρος οὗτος εἰσέπραττετο παρὰ τῶν πεντηκοστολόγων (Δημοσθ. Φορμ. 7) ἢ τῶν εἰκοστολόγων (Ἀριστοφ. Βάτρ. 348), συνήθως δὲ ἐμισθοῦτο καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐπὶ τοῦ σίτου εἰς ἰδιώτας, τελώνας καλουμένους, οἵτινες εἶχον εὐρέα δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ βαρεῖας ὑποχρεώσεις. Αἱ πρόσοδοι τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἔδει νὰ εἶναι σημαντικά, ἐντοσοῦτο ὁ Ἀνδοκίδης (Περὶ Μυστηρ. 133) ὑπολογίζει ταύτας ὡς ἀνερχομένας εἰς τριάκοντα τάλαντα ἐτησίως, πιθανῶς ὅμως νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψει αὐτοῦ μόνον τὰς ἐκ σίτου τοιαύτας, διότι οἱ λοιποὶ ξένοι ἐρευνηταὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλλην. δικαίου (ἴδε Ἀ. Ἀνδρεάδου, Ἑλλην. Δημοσίαν Οἰκονομίαν σελ. 255), ὑπολογίζουν ὅτι αἱ ἐν γένει πρόσοδοι τοῦ φόρου τούτου δεόν νὰ ὑπολογισθοῦν ὡς ἀνερχόμεναι εἰς 1.800 - 2.000 τάλαντα ἐτησίως.

θ) Δημοσίων κτημάτων. Ἦτοι οἱ ἐκ τεμενῶν, ἱερῶν, δημοσίων οἰκιῶν καὶ ἄλλων εἰσπραττόμενοι φόροι (Ξενοφ. Προσόδ. 19, Ἀρποκρατ. λέξ. ἀπὸ μισθωμάτων), εἰς ταῦτα καταλεκτέον καὶ τὰ ἐκ τῶν κληρουχιῶν περιερχόμενα εἰς τὸ δημόσιον.

ι) Ἰδιωτικῶν κτημάτων. Ἐπεβλήθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Πεισιστράτου φόρος εἰκοστῆς, ἦτοι 5ο)ο ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἀττικῆς γῆς, ὃν ὁ Πεισίστρατος εἶχε περιορίσῃ εἰς δεκάτην ἀντὶ τῆς εἰκοστῆς (Θουκυδ. ΣΤ'. 51). — Δεκάτης φόρος ἐπίσης ἐπεβάλλετο καὶ ὑπὲρ τῆς συντηρή-

495. Τέλη. Τὰ δικαστικά τέλη, ἤτοι τὰ πρυτανεῖα (α), ἡ παράστασις (β), ἡ παρακαταβολή (γ), ἡ ἐπωβελία (δ) καὶ τὰ ἐκ πλειστηριασμῶν τέλη.

συνὸς ναῶν (Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Ε'. 3. 11), καὶ ἔνεκα ἄλλων λόγων (Ἡροδ. Ζ'. 132, Δημοσθ. Λεπτέρ. 60, Ξενοφ. Ἑλλήν. Α'. 8, 27 καὶ 31).

ια) Φόρος ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων. Οὗτος ἐκαλεῖτο ἐπώριον, τὸ ἐπὶ ὧν διδόμενον, εἴδ' ἂν ἴσως ἡ πέμπτη (Ἀρποκρατ. λ. ἐπωρία). ἐξετείνετο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, «Μεγαρέων οἱ πλεῖστοι ἀπὸ ἐξωμυδοποιίας διατρέφονται (Ξενοφ. Ἀπομνημ. 11. 7). — Πρὸς τούτου εἰσεπράττετο καὶ ὁ φόρος διαπύλιον, ὅστις πιθανῶς ἐπληρῶνετο διὰ τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα, ἀλλὰ μὴ κοιμιζόμενα εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὁ φόρος ἐγκυκλίων, ὅστις ἐπεβάλλετο ἐπὶ παραχωρουμένης μοροπωλίας Εἰδους τινός, λ. γ. ἀλιείας κ.λ.π. (Στράβων. V. 11. 6. καὶ 8, Ἀριστοτ. Οἰκονομ. Β'. β. 111. Ἴδε Ξενοφῶντος Ἀθηναίων Πολιτεία Β. 7). — Ὁ Ἑρμιππος (Ἀθήναιος Α. σελ. 27) ἀκμάσας κατὰ τὸ 428, καθορίζει:

«Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι
ἐξ οὗ γαυκλήρῃ Διόνυσος ἐπ' οἶνοπα πόντον
ὅσσ' ἀγάθ' ἀνθρώποις δεῦρ' ἤγαγε νηὶ μελαίνῃ.
Ἐκ μὲν Κρητῆς κανλὸν καὶ δέρμα βοῶντι,
ἐκ δ' Ἑλλησπόντον σκόμβρους καὶ πάντα τρώχην
ἐκ δ' αὖ Ἰταλίας χόνδρον καὶ πλεῖστα βότρυς
καὶ παρὰ Σιτάλκον φώφραν Λακωνικῶν ποσσίν,
καὶ παρὰ Περσέϊκον πρέσθ' ἰκάνει σῆν' πολλὰς.
Αἱ δὲ Σερᾶκουσαι σῦς καὶ τρώες παρέχουσιν,
καὶ Κερκυραίους ὁ Ποσειδῶν ἐξολεῖται
γαυσὶν ἐπὶ γλαφυραῖς, ὅτιν' δίχα θύραι ἔχουσιν.
Ταῦτα μὲν ἐντεῦθεν. Ἐκ δ' Αἰγύπτου τὰ κοσμηστικά
ἱστία καὶ βύβλους, ἀπὸ δ' αὖ Σερίας λιβαρωτόν.
Ἡ δὲ καλὴ Κρήτη κεπάριττον τοῖσι θεοῖσιν,
ἡ Λιβύη δ' ἐλέφαντα πολὺν παρέχει κατὰ πρᾶσιν,
ἡ Ρόδος ἀσταφίδας τε καὶ ἰσχάδας ἡδυονεῖρους.
Αὐτὰρ ἀπ' Εὐβοίας ἀπίους καὶ ἴφια μῆλα
ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικούρους.
Αἱ Παρᾶσαι δούλους καὶ στιγματίας παρέχουσιν.
Τὰς δὲ Διὸς βαλάνους καὶ ἀμύγδαλα σιγαλόεντα
Παφλαγόνες παρέχουσιν· τὰ γὰρ τ' ἀναθήματα δαιτός·
Φοινίκη καρπὸν φοίνικος καὶ σεμίδαλιν,
Καρχηδὼν δάπιδας καὶ ποικίλα προσκεφάλαια».

Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶχον καταστῆ κέντρον ἐμπορικὸν καὶ ὅτι εἰς αὐτάς κατὰ τὸν Περικλῆ καὶ Ἰσοκράτην «ἐπεσέρχεται διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς πάντα» καὶ ὅτι «ἅ παρὰ τῶν ἄλλων ἐν παρ' ἐκάστων χαλεπὸν ἐστὶ λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' ἡμῖν ῥᾶδιόν ἐστι πορίσασθαι». Ἴδε Ἀνδρεάδου, Δημοσία Οἰκονομία, σελ. 257.

495. α) Πρυτανεῖα. Ταῦτα ὠρισμένα, ὅ τι ἔδει καταβαλεῖν πρὸ τῆς δίκης τὸν διώκοντα καὶ τὸν διωκόμενον· εἰ δὲ μὴ διέγραφον τὴν δίκην οἱ εἰσαγωγεῖς. ὁ δὲ ἡττηθεὶς ἀπεδίδου τὸ παρ' ἈΘΗΝΑΝ

496. *Τιμήματα*.—Τὰ τιμήματα ἀπετελοῦντο ἐκ τῶν χρηματικῶν ποινῶν (τιμημάτων) (α), καὶ ἐκ τῶν δημοπρατίων (β).

497. *Εἰσφοραί*. Αἱ εἰσφοραί ἦσαν ἐκούσiai, οἷα ἡ ἀργυρολογία (α) καὶ αἱ ἐπι-

ἀμφοτέρων δοθέν, ἐλάμβανον δὲ αὐτὸ οἱ δικασταί. καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἑκατὸν δραχμῶν ἄχρι χιλίων δικαζόμενοι τρεῖς δραχμάς κατατίθεντο, οἱ δὲ ἀπὸ χιλίων τριάκοντα. οἱ δὲ οἶονται πρυτανεῖα εἶναι τὸ ἐπιδέκχον τοῦ τιμήματος κατατίθεσθαι δὲ αὐτὸ τοὺς γραφαιμένους ἐπὶ μισθοδοσίᾳ τῶν δικαστῶν (Πολυδ. Η. 38).

β) *Παράστασις*. Δραχμὴ ἦν, ἣν ὁ διώκων παρὰ δικιτητῇ προσεισέφερε (Πολυδ. Η. 38, Ἀρποκρατ. λ. παράστασις). Τοιαύτη καταβάλλετο ὑπὸ τοῦ διώκοντος εἰς τὰς δημοσίας δίκας, τὰς καλουμένας γραφάς, ἦτο δ' αὕτη εὐτελής, διότι τὴν δίκην παρηκολούθει συνήθως καὶ ἄλλη ποινὴ μὴ χρηματικὴ (Αἰσχίν. Κτησιφ.).

γ) *Παρακαταβολή*. Ἦν δ' αὕτη ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 32 καὶ 38). Ἦσκειτο συνήθως ἐπὶ κληρονομικῶν δικῶν, καὶ ἐπὶ δικῶν κατὰ τοῦ δημοσίου. ὅταν ὁ πιστωτὴς ἐζητεῖτο, νὰ λάβῃ τὰ, ἐκ τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου του, ὀφειλόμενα αὐτῷ (Σουίδα λέξ. ἐνεπίσκημα.).

δ) *Ἐπωβελία*. Αὕτη δ' ἦν τὸ ἕκτον τοῦ τιμήματος μέρος (εἰς ὀβολὸς καθ' ἑκάστην δραχμὴν), ὃ ὤφειλεν ὁ μὴ ἐλὼν, προσεφείλῃν ὁ δὲ ἐλθὼν (Πολυδ. Η. 38, Δημοσθ. Ἀφόβου Α. 67, Εὐεργ. Μησιφ. 64).

496. α) Ἦτοι τὰ πρόστιμα, τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν (Δημοσθ. Μειδ. 47, Τιμοκρ. 105, κ.λπ.), καὶ τὰ ὅσα συνήθως ἔφθαναν τὰς 1.000 δραχμάς, ἐνίοτε δὲ ὑπερέβαινον τὸ ποσὸν τοῦτο, οὕτω, ὃ Περικλῆς καταδικάσθη εἰς 50 ταλάντων πρόστιμον (Πλουτ. Περικλ. 35), εἰς τὸ αὐτὸ πρόστιμον ἐπίσης ὁ Δημοσθένης (Πλουτ. Δημοσθ. 27), ὁ Μιλτιάδης, ὁ Κίμων κ.λπ. Μεταξὺ τῶν ποινῶν τούτων περιλαμβάνεται καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καταγινωσκομένη τοιαύτη εἰς τὴν δίκην ἐξούλης, ἥτις ἦσκειτο κατὰ τοῦ ἀνθισταμένου νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν δικαιωθέντα διὰ τῆς δίκης ἐμβατείας τὸ ἐπιδικασθὲν ἀκίνητον, ὅπερ προήρχετο εἴτε ἐκ κληρονομίας ἢ ἐξ ἄλλων αἰτίων (ἴδε Δημοσθ. Ὀρήτορα). Τὸ καταγινωσθὲν πρόστιμον, ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ δημοσίας γραφῆς, ἔδει νὰ καταβληθῇ ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, (Δημοσθ. Νεαίρ. 7), ἄλλως, ἀπράκτου παρελθούσης ταύτης, ἐδιπλασιάζετο τοῦτο (Δημοσθ. Νεαίρ. 7), ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ ἰδιωτικῆς δίκης, ὁ δανειστὴς, ὑπὲρ οὗ ἡ ὑποχρέωσις πληρωμῆς, ἐδικαιοῦτο νὰ κατάρχη (ἐνέχυρα λαβεῖν) κινητὰ τοῦ ὀφειλέτου του (Ἀριστοφ. Νεφέλ. 37, Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιφ. 34, 54), καὶ ἐὰν ταῦτα δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ, νὰ καταβάλῃ ἀκίνητα αὐτοῦ διὰ τῆς ἐμβατείας (Δημοσθ. Ὀρήτορ. Α. ὑπόθ. 1, 2).

β) *Δήμευσις*. Ἀπετέλει αὕτη δημοσιονομικὴν ἀνάγκην, διότι δι' αὐτῆς ἐνεπλουτίζετο τὸ δημόσιον ταμεῖον (ἡ βουλή..... ὅταν εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσαγγελίας δέχεσθαι, καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν, (Λυσίου — Νικομ. 22, Ἀριστοφ. Ἰππ. 1370, Σφήκες 559, κ.λπ.). Τὰ δημευόμενα ἀπεγράφοντο ὑπὸ τῶν δημάρχων ἢ καὶ ἰδιωτῶν (ἀπογραφομένων καλουμένων), ἀνεγινώσκετο δὲ δις ἢ ἀπογραφὴ τούτων εἰς τὸν δῆμον (Πολυδ. Η. 95). — Ἡ δήμευσις ἐπεβάλλετο καὶ κατὰ τῶν θεῶν ἀσεβούντων (Πολυδ. Ι. 97).

497. α) *Ἀργυρολογία*. Ἦτοι τὰ ἐκ λούτρων τῶν πολέμων εἰσπραττόμενα ποσά, ἅτινα

είσοδοις (β), ἡ ἦσαν ἀναγκαστικά, οἷα ἡ εἰσφορά (γ), ἡ χορηγία (δ), ἡ γυμνασιαρχία (ε), ἡ ἐστίασις (στ) καὶ ἡ τριηραρχία (ζ), δι' ἣν εἶχον ὑποχρέωσιν αἱ συμμορίαι (η), καὶ καθ' ἧς ἀντετίθετο ἡ ἀντίδοσις (θ). Αἱ τελευταῖαι ἐκαλοῦντο λειτουργίαι.

ἦσαν συνηθέστατα ἄφθονα (*Ἡροδότ. VI. 132, καὶ VIII. III, Διοδώρ. XI, 62, Πλουτ. Κίμων. III. 9, Ἀριστείδου XX. 4, Θουκυδ. II. 13, Λυσίου — Πολυστρ. 24*).

β) Αἱ ἐπιδόσεις ἦτοί αἱ δωρεαί. Αὗται ἐγένοντο εἴτε εἰς χρήματα εἴτε εἰς εἶδη καὶ δὴ εἰς ἀροχὴν ὅπλων, ἢ σίτου ἢ ἄλλων εἰδῶν. Δὲν εἶχον ἐξαναγκαστικὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ ἐκπρίσματος τοῦ δήμου προσεκαλοῦντο εἰς αὐτοπροαίρετον εἰσφορὰν οἱ πολῖται, οἵτινες μετὰ γενναιοδωρίας ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην (*Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. Α. 2, 11, Πολιτ. Ε. VII, 11, Ἰσοκρ. Ἀεροπαγ. 20, Ἰσαίου — Φιλοκτήμ. 45*).

γ) Εἰσφορά. Αὕτη, κυρίως εἰπεῖν, ἀποτελεῖ φόρον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, καὶ δὴ προοδευτικόν. Εἰσῆχθη αὕτη κατὰ τὸ 428, ὅτε (προσδεόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν καὶ αὐτοὶ εἰσνεγκόντες τότε πρῶτον εἰσφορὰν διακόσια τάλαντα. *Θουκυδ. Γ'. 19*), καὶ διερρυθμίσθη ἐπὶ Ναυσινίκου κατὰ τὸ 378, ὅστις ἀφ' ἐνὸς μὲν καθώρισε τὸν φόρον τοῦτον, ἀφ' ἐτέρου δέ, ἀνέθεσε τὴν εἰσπραξίν του εἰς τὰς συμμορίας (περὶ ὧν ἴδε κατωτέρω τοῦ παρόντος σημείωσιν η). Ἡ εἰσφορά κατεβάλλετο οὐ μόνον παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν μετοίκων, ὡς καὶ τῶν ἀστῶν, τῶν ἐχόντων ἀφανῆ περιουσίαν ἢ τοιαύτην ἀκίνητον, εἰς ἣς ὑπήγοντο (αἱ ἐν χρήμασι καὶ σώμασι καὶ σκεύεσι, τὰ ἐπὶ τραπέζῃ καὶ τὰ ἀνακείμενα. *Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 12, Ἰσαίου Κίμων. 35, κ.λπ.*). Ἡ φορολογητέα περιουσία ὀλιγότροπος τῆς δημοκρατίας ἀνῆρχετο κατὰ τὸν Πλούτωνα (*Β. 62, γ*) εἰς 5.750 τάλαντα, κατὰ δὲ τὸν Δημοσθένη (περὶ συμμοριῶν) εἰς 6.000 τάλαντα, ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης, προοδευτικῶς, ἦτο βῆσις τοῦ εἰσοδήματος ἐκάστης τάξεως, καθωρίζετο τὸ καταβλητέον ποσόν, ὅπερ ἐποικίλλετο κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀπὸ 1 - 10 τοῖς ο)ο (ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος). Ὁ φορολογούμενος, ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι ἀδίκως κατετάχθη εἰς τὸν φορολογικὸν κατάλογον, καὶ ὅτι ἄλλος ἰδιώτης, ὀλιγώτερον φορολογηθεὶς αὐτοῦ, ἦτο πλουσιώτερος τούτου, ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδοσιν (ἴδε κατωτέρω σημείωσιν θ'). Πάντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὑπεχρεοῦντο εἰς τὴν καταβολὴν (*Δημοσθ. Λεπτίν. 18*), ὁ δὲ τυχὸν ἀρνούμενος νὰ πληρώσῃ τὸ βαρὺν αὐτὸν ποσόν, ὑφίστατο τὰς συνεπείας τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας του, χωρὶς νὰ ὑπόκηται ὅμως εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 169, Ἀριστοκρ. 209*). Τὴν φροντίδα τῆς εἰσπράξεως εἶχον οἱ στρατηγοὶ ἐν καιρῷ πολέμου (ἴδε θέματος 476 σημείωσιν). Ἰδε πλείονα εἰς Α. Ἀνδρεάδου, *Δημοσία Οἰκονομία*, σελ. 283 ἐπ.

δ) Ἡ χορηγία. Ἀνῆκεν αὕτη εἰς τὰς ἐγκυκλίους λειτουργίας, εἰς ἣς καταλέγονται ἡ Γυμνασιαρχία, ἡ Λαμπαδαρχία, ἡ Ἀρχιθεωρία καὶ ἡ Ἐστίασις, καὶ εἰς ἣς μετεῖχον μόνον οἱ ἔχοντες πρόσοδον τουλάχιστον τριῶν τάλαντων (*Ἰσαίου — Πύρρου 80, Δημοσθ. Ἀφόβ. 62*). Διὰ τὴν Χορηγίαν, ἐκάστη φυλὴ ἐξέλεγεν ἓνα διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 132*), καὶ ἐκλήρουν ἓνα αὐλητὴν καὶ διδάσκαλον πρὸ πάσης ἐορτῆς ὁ Ἐπώνυμος Ἀρχὼν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τὰ Μεγάλια Διονύσια, ὁ Βασιλεὺς διὰ τὰ Ἀθήνια, καὶ οἱ Ἀθλοθέται διὰ τὰ Παναθήνια, (*Δημοσθ. Μειδ. 13*). Ὁ ἐκλεγείς χορηγὸς ἐξέλεγε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων τοὺς χορευτάς, τοὺς ὁποίους, ἰδίαις δαπάναις, ἐνεκαθίστα εἰς κατάλληλον διδασκαλεῖον (*Ἀντιφῶντος — Χορευτ. 11*), καὶ ἔτρεφε, διαρκούσης τῆς διδασκαλίας (*Ξενοφ. Πολ. Ἀθην. Α'. 13, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1154, Ἀντιφῶντος — Χορευτ. 13 ἐπ., Πολυδ. Θ. 41*). Αἱ δαπάναι τῆς χορηγίας ἦσαν βαρύνταται, ἐκυμαίνοντο μεταξὺ 300 - 5.000 δραχμῶν (*Λυσίου —*

Δωροδοκ. 1 - 4). Ἐπὶ χοροῦ παίδων ὁ χορηγὸς ἔδει νὰ ἔχη ἡλικίαν μείζονα τῶν 40 ἐτῶν (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 11, Ἰσαίου — Φιλοκτ. 60).

ε) Ἡ Γυμνασιαρχία. Οἱ Γυμνασιάρχαι ἐξελέγοντο ὥς καὶ οἱ χορηγοί, ὑποχρέωσις δὲ τούτων ἦτο νὰ ἐπιμελῶνται τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας, νὰ εὐπρεπίζουσιν τὰς παλαιίστρας, νὰ δαπανῶσι διὰ τὴν ἀσκήσιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν, νὰ δαπανῶσιν ἐπίσης διὰ τὴν λαμπαδιδορομίαν, γενομένην δι' ἵπποδρομίας κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, καθ' ἣν ἡττᾶτο ἐκεῖνος οὗτινος ἐσβέσθη ἡ λαμπὰς πρότερον (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 5, 6, Δημοσθ. Μειδ. ὑπόθεσις, Ἀριστοτ. Πολιτικά Ε. 7. 11).

στ) Ἑστίασις. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων σχέσεων, ἐδημιουργήθη ἡ ἐστίασις, ἥτις ἀποτελεῖ λειτουργίαν, τελουμένην διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν εὐπορωτέρων, ὁ παρέχων τὸ φυλετικὸν δεῖπνον ἐκαλεῖτο ἐστιάτωρ (Ἀρποκρατ. λ. ἐστιάτωρ, Δημοσθ. Μειδ. 157, Βοιωτ. ὀνόμ. 7, Ἰσαίου — Πύρρ. 80).

ζ) Τριηραρχία. Ἀφ' ἧς αἱ Ἀθηναί, ἔδωσαν προσοχὴν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ μὲν Βουλὴ ὑπεχρεώθη νὰ παρέχῃ ἓν πλοῖον ἐτησίως, οἱ δὲ στρατηγοί, ἐν καιρῷ πολέμου, ἐπέβαλλον εἰς τοὺς εὐπορωτέρους τῶν Ἀθηναίων νὰ προσφέρουσιν ἀνὰ ἓν πλοῖον ἕκαστος τούτων ἢ τὸν ἐξοπλισμὸν των, καὶ νὰ ἀναλάβωσιν τὴν δαπάνην τοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτου καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου (Δημοσθ. Μειδ. 154, Εὐεργ. Μνησιβ. 29, πρὸς Πάριον 7). Ἡ δαπάνη εἰς ἣν ὑπεβάλλοντο οἱ τριήραρχοι, ἦτο σπουδαία (Ἀνσίον — Ἰσοκράτ. 27, Δισγ. 24), διὰ τοῦτο, ἀπηλλάσσοντο τῆς τριηραρχίας οἱ μὴ ἔχοντες εἰσόδημα ἀνώτερον τῶν 80 μνῶν, ἥτοι κεφάλαιον 10 ταλάντων (Ἰσαίου — Φιλοκτ. 60, Δικαιουργ. 36, 41 ἐπ.), ἐπίσης ἀπηλλάσσοντο οἱ Ἐννέα Ἀρχόντες (Δημοσθ. Μειδ. 27), οἱ πρὸς ἔτους λειτουργήσαντες (Ἰσαίου — Ἀπολλοδ. 38), οἱ ἀνήλικοι (Μισθ. Δισγ. 24), αἱ ἄγαμοι ἐπίκληροι, οἱ ἀδύνατοι, οἱ κληρουχικοὶ καὶ οἱ κοινωνικοὶ (Δημοσθ. Συμμορ. 182, Ἀρποκρατ. 175). Ἡ διαρκεία τῆς τριηραρχίας ἦτο ἐτησία, ἀλλ' ἐκ φιλοτιμίας τινὲς ἐτριηράρχουν ἐπὶ πλείονα χρόνον (Ἰσαίου — Ἀπολλοδ. 38), πάντως ὅμως, οὐδεὶς ἠδύνατο δύο λειτουργίας λειτουργεῖν (Δημοσθ. Ἀπολλοδ. 9). Ἡ ἐκλογή τῶν τριηράρχων βραδύτερον ἀνετέθη εἰς τὰς συμμορίας (ἴδε ἐπομένην σημείωσιν). Διὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῶν παραδιδομένων τριήρων ἐδικάζοντο οἱ τριήραρχοι ἐνώπιον δικαστηρίων, προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ. Οἱ ὥς τριήραρχοι καλούμενοι, ἠδύνατο νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν ἀντίδοσιν (ἴδε κατωτέρω σημείωσιν θ), ἐφ' ὅσον ἐνόμιζαν ὅτι οὐχὶ δικαίως κατετάχθησαν εἰς τὴν τριηραρχίαν. — Τοὺς τριηράρχους καλεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη σὺν ἑκατάδεκα ἐκ τῶν ἐν τοῖς λόχοις συντελειῶν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τεσσαράκοντα ἐπὶ ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρωμένους, (ἥτοι ἀπὸ τὰς συμμορίας ἐξελέγοντο 16 τριήραρχοι, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο ἀπὸ τῆς ἡλικίας 25 ἐτῶν μέχρι τῶν 40 νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰς τριήρεις). Τοὺς τριηράρχους αἰρεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπὸ τῆς οὐσίας κατὰ τίμησιν, ἀπὸ ταλάντων δέκα. Ἐὰν δὲ πλειόνων ἢ οὐσία ἀποτετιμημένη ᾗ χρημάτων κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν ἕως τριῶν πλοίων καὶ ὑπηρετικοῦ ἢ λειτουργία ἔστω. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔστω καὶ οἷς ἐλάττων οὐσία ἐστὶ τῶν δέκα ταλάντων, εἰς συντέλειαν συναγομένοις εἰς τὰ δέκα τάλαντα (Δημοσθ. Στεφ. 106, σελ. 262). — Τοὺς τριηράρχους τοὺς ἐκπλέοντας καὶ τοὺς ἐπιμελητάς τοὺς ἐν συμμορίαις, τοὺς ὀφείλοντας παραλαβεῖν τὰ σκεύη, καθ' ὧν αἱ συμμορίαι συνετάχθησαν καὶ εἰσπράττειν (ἥτοι οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν συμμοριῶν παρελάμβανον τὰ σκεύη, ἢ τὴν ἀξίαν αὐτῶν). Τὸν ὀφείλοντα τὰ σκεύη τῇ πόλει, ἢ ἀποδιδόναι αὐτά, εἰ δὲ μὴ ἐνέχυρα λήψεσθαι. Τοὺς τριηράρχους ὑπευθύνους εἶναι (Αἰσχίν. Κτησιφ. 19). Τοὺς διαδόχους ἀπιέναι ἐπὶ τὰς ναῦς, ὅταν κατασταθῶσιν. Ἐὰν τις μὴ διαδέξηται τὴν ναὺν ἐν τῷ χρόνῳ τῷ εἰρημένῳ, ἐπιτίμια εἶναι.

497α. *Λιάφοροι ἄλλαι πρόσοδοι.* Ἡ πώλησις κρατικῆς περιουσίας (α), τὰ ἐκ

η) *Συμμορίαί.* Τὸ σύστημα τῆς ἐκλογῆς τῶν διαφόρων λειτουργῶν μεταξύ τῶν εὐπόρων, προσέκρουεν ἐνίοτε εἰς τὸν δίκαιον καταλογισμόν τούτων. Οὗ ἕνεκα, ἐπὶ Ναυσινίκου (377), κατεπερώθησαν αἱ συμμορίαί. Κατὰ ταύτην διωρίζοντο 1.200 συντελεῖς, (Δημοσθ. Μειδ. 155) ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πολιτῶν (Ἀρποκρατ. λέξ. συμμορία), ἡλικίας 35 - 40 ἐτῶν, ἀνὰ 120 ἐξ ἐκαστῆς φυλῆς, οἵτινες διηρέθησαν εἰς 20 συμμορίας ἐξ ἐξήκοντα προσώπων ἐκάστης, διατελέσσης ὑπὸ ἐπιμελητὴν (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησιβ. 21). Αἱ ἄνωτέρω 20 συμμορίαί ὑποδιηρέθησαν εἰς συντελεῖας, ἐκάστη τῶν ὁποίων, ἀποτελουμένη ἐκ 16 τῶν πολὺ προσώπων, ὑπεχρεοῦτο νὰ διατηρῇ ἀνὰ μίαν τρίτην (Δημοσθ. Στεφ. 261, Μειδ. 154). Ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῆς καταρτίσεως τῆς τρίτης ἦτο κατεπείγουσα, οἱ μᾶλλον εὐποροὶ, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν συμμοριῶν (Δημοσθ. Πολυκλ. 8) προκατέβαλλον τῇ ἡττον πλουσίᾳ συμμορίᾳ τὴν εἰσφορὰν ἐκάστου, προεισφορὰν καλουμένην (Δημοσθ. Φαίριπ. 3), ἣν καὶ διένειμον ἀκολούθως μεταξύ τῶν ὑποχρέων (Δημοσθ. Μειδ. 155). Οἱ μὴ κεκτημένοι περιουσίαν δέκα ταλάντων, ἥτις ὑπέκειτο εἰς φορολογίαν, ὑπεχρεοῦντο νὰ μετάσχουν εἰς τὰς συντελεῖας, οὕτω διὰ τῆς συνδρομῆς πλειόνων προσώπων, συνεπληροῦτο τὸ ποσὸν τῶν 10 ταλάντων (Δημοσθ. Στεφ. 262). Ἡ φορολογητέα περιουσία, ἐξηλέγχετο ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ κατεγράφετο ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων (τῶν ἐπιγραφέων ἢ διαγραφέων ἢ ἐκλογέων).

θ) *Ἀντιδόσεις.* Πᾶς πολίτης, κατατασσόμενος εἰς λειτουργίαν τινὰ, τριηραρχίαν ἢ χορηγίαν, ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἄλλον, πλουσιώτερον αὐτοῦ, εἴτε ν' ἀναλάβῃ οὗτος τὴν λειτουργίαν, εἴτε νὰ ἀνταλλάξῃ μετ' αὐτοῦ τὴν περιουσίαν τῶν, ὅπως εἴαν ἐγένετο δεξιὰ ἢ ἀνταλλαγῇ, ἢ λειτουργία ἐβάρυνεν αὐτόν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ καθ' οὗ ἡ ἀντιδοσις, εἴχεν ἀντιρρήσεις, ἐπελαμβάνετο τῆς λύσεως τῆς διαφορᾶς συντηρητικῶς ὁ ἀρχαιότερος Ἄρχων, ὅστις ἡρεῦνα τὰς περιουσίας ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ἔτασσε φύλακας τῶν περιουσιῶν τῶν, ἐξήταζε τοὺς περιουσιακοὺς τίτλους καὶ τὰ ὑπάρχοντα βάρη ἐκατέρου τούτων (Δημοσθ. Φαίριπ. 5 ἐπ.). Μεθ' οὗ, βάσει τῶν τηρηθεισῶν διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν σημειώσεων, ἐκάτερος τῶν ἀμφισβητούντων ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν παρεῖχε ἀκριβῆ καταγραφὴν, τῆς περιουσιακῆς καταστάσεώς του, καὶ ἐκάτερος τούτων ὤμνυνεν ὅτι ἦτο ἀκριβὴς ἡ καταγραφὴ, εἰς ἣν ὅμως δὲν περιελαμβάνετο οἷαδήποτε συμμετοχὴ τούτων εἰς τὰ ἐν Λαυρίῳ ἀργυρεῖα (Δημοσθ. Φαίριπ. 18). Κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτην αἱ περιουσίαι ἀμφοτέρων ἐτέλουν ὑπὸ μεσεγγύησιν, μὴ δυνάμεναι ν' ἀπαλλοτριωθῶσι (Δημοσθ. Ἀφόβ. Β' 17, Μειδ. 19 ἐπ.). Ἐὰν παρὰ ταῦτα δὲν ἐπῆρχετο συμφωνία μεταξύ τῶν διαφορομένων, ἡ ὑπόθεσις εἰσήγετο εἰς τὰ δικαστήρια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ αὐτοῦ Ἀρχοντος ("Ἰδε Δημοσθ. Φαίριπ. προοίμ. καὶ 1 ἐπ., Μειδ. 80).—«...καθ' ἕκαστον ἔτος ποιοῦσι τὰς ἀντιδόσεις». Τὸν εἰς λειτουργίαν τινὰ χειροτονούμενον «... ὑπεξελθεῖν ἐκ τοῦ συντάγματος, εἴ τινα ἐαυτοῦ πλουσιώτερον σχολάζοντα ἐπεδείκνυε. Καὶ εἰ μὲν ὁ προβληθεὶς ὡμολόγει πλουσιώτερος εἶναι, εἰς τοὺς τριακοσίους ἀντικαθίστατο· εἰ δὲ ἡρνεῖτο, τὴν οὐσίαν ἀντεδίδοσαν». Παρασημαίνειν τὰ οἰκήματα τοῦ προβληθέντος. «...τοὺς δ' ἀντιδιδόντας ἀλλήλοις, ὅταν ὁμόσαντες ἀποφαίνωσι τὴν οὐσίαν, προσομνύειν τὸν δε τὸν ὄρκον «ἀποφαίνω τὴν οὐσίαν τὴν ἐμυτοῦ ὀρθῶς καὶ δικαίως, πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀργυρεῖσι, ὅσα οἱ νόμοι ἀτελῇ πεποιήκασιν». «...τριῶν ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἂν ὁμόσῃ διδόναι τὴν ἀπόφασιν». «...τῶν ἐν τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἀποφαίνειν» (Δημοσθ. Φαίριπ. ὑπόθ., 4 ἐπ.).

497α. α) *Πώλησις περιουσίας τοῦ Κράτους.* Ἦτοι τῶν ἀναθημάτων καὶ ἄλλων κινητῶν περιουσιακῶν στοιχείων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πώλησιν ἀκινήτων εἰς τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον Πη-

τοῦ πλειστηριασμοῦ τέλη (β), αἱ ἐκ μονοπωλείων εἰσπράξεις (γ) καὶ διάφοροι ἄλλοι (δ).

τορικήν. (Β'. 11, 16) ὑποστηρίζεται «εἰ τι τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἡμελημένων ἐστὶ καὶ μήτε πρόσοδον ποιεῖ μήτε τοῖς θεοῖς ἐξαίρετόν ἐστι· λέγω δ' οἷον τόπους τινὰς δημοσίους ἡμελημένους, ἐξ ὧν τοῖς ιδιώταις ἢ πραθέντων ἢ μισθωθέντων πρόσοδος ἂν τις τῇ πόλει γίγνοιτο· κοινότατος γὰρ ὁ τοιοῦτος πόρος ἐστίν» (Ἀνδρεάδου, *Δημοσία Οἰκονομία* σελ. 138).

β) *Τὰ ἐκ πλειστηριασμῶν τέλη.* Πᾶσαι αἱ ἀγοραπωλησίαι καὶ αἱ ἐκ πλειστηριασμῶν, ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ τέλους ἐπωρίων, δι' ἧς ἄλλως ἐπετυγχάνετο ἡ δημοσιότης τῶν πράξεων τούτων (Στοβαίου, *Ἀνθολόγ. ΜΔ'. 22*).

γ) *Αἱ ἐκ μονοπωλίων εἰσπράξεις.* Τῶν πόλεων ἔναι τὸν πόρον τούτων ποιοῦνται, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων, μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὀνίων ποιοῦσι (Ἀριστοτ. *Πολιτικά Α'. IV. 6*). Ταῦτα ἐπεβάλλοντο ἐπὶ τοῦ σίτου, τοῦ ἐλαίου, τῶν νομισμάτων, τῆς ἀλιείας καὶ ἄλλων πρώτης ἀνάγκης εἰδῶν.

δ) *Ἐκτακτοὶ φορολογίαι.* Αἱ ὑπέρογκοι δαπάναι εἰς ἃς ὑποβάλλεται τὸ Κράτος, ἀναγκαιῶς συντελοῦσιν εἰς τὴν τοῦ ἐγγχωρίου νομίσματος ὑποτίμησιν, ἥτις ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ κοινόν, ἀνεξαρτήτως φύλου καὶ καταστάσεως, σπεύδει νὰ ἐπενδύσῃ τὰς οἰκονομίας του εἰς ὑγιὲς νόμισμα. Αἱ τοιαῦται οἰκονομικαὶ δυσπραγίαι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Πάντες οἱ λαοὶ ἐδοκίμασαν αὐτὰς, ἀναγκασμένους μάλιστα ὑπὸ λιμοῦ, ἀλλὰ κατῴρθωσαν νὰ τὰς παρακάμψουν, ἐφαρμόζοντας διάφορα ἐκτακτὰ οἰκονομικὰ μέτρα, ὧν πλεῖστα ἀπαριθμεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς *Οἰκονομικοῖς* τοῦ (1346 ἐπ.). Βάσεις τῶν μέτρων τούτων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι. — I. *Ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσόδων.* Κύριον μέσον πρὸς αὐξήσιν τῶν προσόδων ἀποτελεῖ ἡ ἀνάπτυξις τῶν πόρων, ἥτις συνετελέσθη διὰ τῶν ἐξῆς μέσων. 1) *Διὰ τῆς διαθέσεως τῶν κτημάτων τοῦ δημοσίου* (Βούλονται δὲ δεηθέντες χρημάτων, τὰ τεμένη τὰ δημόσια ἀπέδοντο, τὰ μὲν κάρπιμα χρόνον τινά, τὰ δὲ ἄκαρπα ἀενάως κ.λπ., Ἀριστοτ. *Οἰκ. 1346, 10*). — 2) *Διὰ τῆς φορολογίας, ἥτις ἐπεβλήθη:* α) ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων (νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, Ἀριστοτ. *Οἰκ. 1352, 25*). — β) *Διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς τιμῆς τῶν ἐγγχωρίων προϊόντων* (Λαμψακηνοί.... ὄντος μεδίμνου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἐξάδραχμον, καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ ὄντα δραχμῶν (τριῶν), τεττάρων καὶ τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ιδιώτης, τὸ δὲ πλεόν ἡ πόλις, καὶ εὐπόρησε χρημάτων, Ἀριστοτ. *Οἰκ. 1347, 30*). — γ) *Διὰ τῆς φορολογίας τῆς περιουσίας τῶν ιδιωτῶν* (ἐξ ἧς ἀπογραφείσης, ἔλαβε τὸ δέκατον ὁ Κύψελος ὁ Κορίνθιος, ἐὰν δέ τις τῶν πολιτῶν δὲν εἶχε περιουσίαν, τὸ σῶμα αὐτοῦ διμναῖον τιμήσασθαι, Ἀριστοτ. αὐτόθι 1346, 5 καὶ 1347, 20). Καταστήσας οὕτω γενικὴν καὶ ὁμοιόμορφον τὴν φορολογίαν, ἀρχὴν, ἣν καθιέρωσεν ὁ Σόλων (ἀτελῇ μηδένα εἶναι), καὶ υἱοθέτησε τὸ Ρωμ. δίκαιον (*Βασιλ. 54, 5, 9 καὶ 15, r. 1, 3 K. 10, 46 κ.λπ.*). — 3) *Διὰ τοῦ καταναγκαστικοῦ δανείου,* ὅπερ ἐπεβλήθη εἰς τὰς πλουσίας τάξεις (Μέμωνων Ρόδιος κυριεύσας Λαμψάκου, δεηθεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν πλῆθος τι ἀργυρίου, Ἀριστοτ. αὐτόθι, 1347, 35 καὶ 1351). — 4) *Δι' ἀκυρώσεως τοῦ νομίσματος ἢ μειώσεως τῆς ἀξίας αὐτοῦ* (Ἀριστοτ. *Οἰκ. 1347, 5*), καὶ ἐκδόσεως ἐτέρου σιδηροῦ (1348, 25), ἢ ἐκ κασσιτέρου (1349, 30), ἢ ἐκ χαλκοῦ ἀντὶ ἀργύρου, (1350, 25), ἢ τέλος διὰ διπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας αὐτοῦ (ἐπικρόψας χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυνάμενὴν δραχμᾶς Ἀριστοτ. *Οἰκ. 1349*).

38.— 5) Καὶ δι' ἄλλων μέσων, οὕτω· α) Διὰ τῆς κηρύξεως ὡς δημοσίων τῶν πρὸς τὰς ὁδοὺς εὐρισκόμενοι θυρῶν, καὶ πωλήσεως αὐτῶν εἰς τοὺς τέως ἰδιοκτητίας ('Ιππίας [ὁ] Ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερώων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμούς καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τῶν ἀνοιγομένων ἔξω ἐπώλησεν· ὠνοῦντο οὖν ὧν ἦν τὰ κτήματα, καὶ συνελέγη χρήματα οὕτω συχνὰ Ἀριστοτ. Οἰκ. 1347. 5).— β) Διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς χρήσεως κοσμημάτων ('Εφέσιοι δεηθέντες χρημάτων νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει, 1349. 15).— γ) Διὰ τῆς ἀποκοπῆς ἐνὸς μισθοῦ (Κλεομένης....παραλλάξας ἓνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀφήρει μισθὸν αἰεὶ μηνός, 1353. 1· ἐν ᾧ οἱ Λακεδαιμόνιοι Σαμίων δεηθέντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι, 1347. 15). — δ) Καθωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἐφεσίων διὰ νόμου τοῦ 84 π. Χ. διάφοροι περιορισμοὶ τῶν ἐνυποθήκων δανείων, λόγῳ τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐν γένει ζημιῶν ἐκ τῶν τότε πολέμων αὐτῶν. — 6) Διὰ τῆς συγκεντρώσεως εἰς μίαν Τράπεζαν πάσης νομισματικῆς ἐνεργείας (οἱ Βυζάντιοι τῶν τε νομισμάτων τὴν καταλλαχὴν ἀπέδοντο μιᾷ τραπεζῇ· ἐτέρῳ δὲ οὐκ ἦν οὐθενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἐτέρῳ οὔτε πρίασθαι παρ' ἐτέρου· αἱ δὲ μὴ, στέρησις ἦν, 1346. 24). Ἀναλόγους, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλων βάσεων, συστάσεις περὶ αὐξήσεως τῶν πόρων, ποιεῖται ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ περὶ Πόρων καὶ Προσόδων μελέτῃ του, ἐνθα, πρῶτος οὗτος, ομιλεῖ περὶ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη εὐδακμύουσης ἐν Ἑλβετία καὶ Ἰταλίᾳ βιομηχανίας τῶν Σέκων. — II. Προστασία τῆς παραγωγῆς. Ἐτερον μέσον δι' οὗ αὐξάνονται οἱ πόροι εἶναι ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς, οὕτω· α) Ἀπηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος ἡ σφαγὴ προβάτου ἐλάσσονος τοῦ ἐνὸς ἔτους (μὴ σφάζειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον ('Ανδροτίων παρ' Ἀθηναίους, ἡ θήλειος Ἐ. Αριστοτ. Οἰκ. 1349. 14). Ἀπηγορεύθη ἐπίσης ἡ θυσία ἢ ἡ σφαγὴ βοῦς (βοῦν ἀρότην μὴ θύειν) καὶ (βοῦς μὴ καταθύεσθαι, νόμοι Σόλωνος), καὶ ἐδόθη ἀμοιβὴ εἰς τοὺς φονεύοντας λύκον (λύκον δὲ τῷ κομίσαντι πέντε δραχμὰς ἔδωκε λυκιδέα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, τὸ μὲν βοῦς εἶναι, τὸ δὲ πρόβατον τιμὴν, Πλουτ. Σόλων 23.25). Ταῦτόν καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ., ν. 1 § 10 Π. 9. 1, ἐν Βασιλ. 60. 2-1.— β) Ἀπηγορεύθη ἡ ἐκκοπὴ ἐλαίας ('Εάν τις ἐλαίαν Ἀθήνησιν ἐξορύττῃ ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ ἑκατὸν δραχμὰς τῆς ἐλαίας ἐκάστης). Ὁ νόμος οὗτος παρελήφθη καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ., ἐπεξετάθη δὲ ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου καὶ εἰς τὰς κυπαρίσσους καὶ πλατάνους (ν. 1, 2 Κ. 11. 78. ἴδε καὶ Π. 47. 7 καὶ 43. 27, ἐν Βασιλ. 60. 2 - 1). — γ) Ἀπηγορεύθη ἡ ἐξαγωγή τῶν διὰ τὴν κατανάλωσιν τῆς χώρας χρησίμων προϊόντων, πλὴν τοῦ ἐν ὑπερπαραγωγῇ ἐλαίου (ἐλαιον μόνον ἐξάγειν, ἄλλα δὲ μὴ· καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων ἀρὰς πρὸς τὸν Ἀρχοντα ποιεῖσθαι, ἢ ἐκτίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸ δημόσιον). Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη τοῦ Σόλωνος, εἰς ἣν περιελήφθησαν τὰ διὰ τὰς ναυπηγήσεις χρήσιμα (ξύλα, πίσσα καὶ κηρός), πιθανῶς δὲ καὶ τὰ σῦκα, ἐγένετο ἵνα μόνοι ἀπολαύοιεν οἱ κατοικοῦντες τὰ γινόμενα (Σχόλ. εἰς Πλούτον τοῦ Ἀριστοφάνους). Παρεμφερῆς διάταξις ὑπῆρξεν εἰς τὸ ρωμ. δικ. (μηδεὶς εἰς τὸ βαρβαρικὸν ἀπαγέτω οἶνον, ἢ ἐλαιον ἢ γάρον (Βασιλ. 19. 1. 83). Κλεομένης Ἀλεξανδρεὺς Αἰγύπτου σατραπεύων, λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. τῶν δὲ ρωμαρχῶν φασκόντων οὐκ ἐδυνήσεσθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν ('Αριστοτ. Οἰκον. 1352. 15). — δ) Ἐπεδιώχθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς καλλιερ- γείας τῆς γῆς ('Ιφικράτης Ἀθηναῖος, Κότυος, συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρή-

498. *Δαπάναι*. Ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐβαρύνετο διὰ τῶν δαπανῶν, τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας, ἤτοι τῶν στρατιωτικῶν (α) καὶ τῶν ὀχυρώσεων (β), προσδὲ τῶν διπλωματικῶν (γ), εἰς ἃς προσθετέον καὶ τὰς εἰς τὸ δέον (δ), τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως (ε), τῶν τῆς ἱερᾶς διοικήσεως (στ), τῶν δημοσίων ἔργων (ζ), τῶν

ματα τρόπον τοιοῦτον. ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἔρχε προτάξει κατασπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίωνων· τούτου δὲ πραχθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλῆθος, Ἀριστοτ. 1351. 18). — ε) Κατεδιώχθη ἡ ἀεργία, καὶ ἐπεβλήθη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἐπὶ Δράκοντος, τῆς ἀτιμίας δὲ ὑπὸ Σόλωνος, καὶ τοῦτο διότι ὡς πολλὰ ἡ σχολὴ ποιεῖ κακά. Καὶ τὸ ρωμ. δικ. ἐπέβαλεν ἐπίσης ποινὰς εἰς τὸν ἄεργον (v. 26 K. 10. 32, καὶ v. 1 K. 11. 26, ἐν Βασιλ. 54. 27. 1).

498. α) *Στρατός*. Αὕτη ἦτο ἡ σημαντικωτέρα δαπάνη, διότι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐπὶ Περικλέους, διετηροῦντο 1.600 τοξόται, 1.200 ἵππεῖς, 500 φρουροὶ νεωρείων, καὶ πρὸς τούτοις ἐν τῇ πόλει φρουροὶ 50 (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XXIV), πλὴν τούτων δὲ καὶ 1.200 Σκῦθαι τοξόται. Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα (ἐν Ἰππάρχῳ α. 15) ἡ δαπάνη μόνη τῶν ἱππέων ἀνήρχετο εἰς 40 τάλαντα. Πλὴν τούτων, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀριστοτέλη (αὐτόθι) ἐπεὶ συνεστήσαντο τὸν πόλεμον ὕστερον, ὁπλῖται μὲν 2.500 καὶ ναῦται 3.000. — Κατὰ ἱκανὸν μέρος ὁ στρατὸς ἦτο ὠνητὸς ἐκμισθοφόρων, οὗ ἕνεκα ἡ συμβολὴ αὐτῶν ἐν τῷ πολέμῳ δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ (Θουκυδ. VII. 13).

β) *Ὀχυρώσεις*. Λόγω τῆς ταπεινότητος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῶν κινδύνων, οὓς διέτρεχεν ἐκ τῆς ξηραῖς (Θουκυδ. I. 143, 9), ἀναγκάσθησαν νὰ κατασκευάσῃν τὰ μακρὰ τεῖχη, καὶ νὰ τὰ ὀχυρώσῃν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰς Ἀθήνας νὰ τὰς καταστήσῃν σχεδὸν νῆσον, καὶ νὰ κατασκευάσῃν πολλὰ οἰκοδομήματα καὶ νεωστούς (Ἰσοκράτ. Ἀεροπαγίτ. 27).

γ) *Διπλωματικά*. Ἦτοι αἱ δαπάναι, αἵτινες ἐγένοντο εἰς ἀποστολὰς πρέσβεων (ἐφοδίου ἢ πορείου) πρὸς ξένας χώρας, αἵτινες ἦσαν συχνόταται καὶ δαπανηρόταται (Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 66, Δημοσθ. Παραπρεσβ. 19. 158).

δ) *Εἰς τὸ δέον*. Ἦτοι αἱ μυστικαὶ δαπάναι, αἵτινες ἐχορηγοῦντο πρὸς ξένα κράτη ἢ πρὸς ἐξαγοράν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, χωρὶς νὰ κατονομάζωνται, οὐδὲ νὰ παρέχωνται ἐξηγήσεις εἰς τὴν Βουλὴν «Περικλέους ἐν τῷ τῆς στρατηγίας ἀπολογισμῷ δέκα τάλαντων ἀνάλωμα γράψαντος ἀνηλωμένων εἰς τὸ δέον ὁ δῆμος ἀπεδέξατο μὴ πολυπραγμονήσας μηδ' ἐλέγξας τὸ ἀπόρρητον» (Πλουτ. Περικλ. 23, Ἀριστοφ. Νεφέλ. 858 - 9).

ε) *Ἐκπαίδευσις*. Ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις ἀπαντᾶται εἰς μικρὰς πολιτείας (Πλουτ. Θεμιστοκλ. X, Διοδώρ. Σικελ. XII. 12), συνιστᾶται δὲ ὡς ὑποχρεωτικὴ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων (Πλάτων. Νόμοι 804.), ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, αἱ δαπάναι δι' αὐτὴν περιορίζοντο εἰς τὴν ἱδρυσιν καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ εἰς τὴν τακτικὴν διδασκαλίαν δραματικῶν ἔργων. Ἡ περαιτέρω ἐκπαίδευσις συνετελεῖτο διὰ τῶν μορφωμένων δούλων καὶ μετοίκων.

στ) *Ἱερὰ διοικήσεις*. Οὐδεμία ἐλληνικὴ πόλις δὲν εἶχε τόσας ἐορτάς, ὅσας εἶχον αἱ Ἀθῆναι (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. III. 2, Πλάτων. Ἀλκιβιάδ. β. XII, Ἀριστοφ. Σφῆκ. 663), ἦσαν δὲ αὗται δαπανηρόταται (Ἰσοκράτ. Ἀεροπαγ. ια), ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀπορροφῶν μέγα μέρος τῶν δημοσίων εἰσπράξεων. Εἰς ταύτας περιλαμβάνονται τὰ Παναθήναια, τὰ Διονύσια κ.λπ., οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ἐν Νεμέᾳ, Δήλῳ κ.λπ., οἱ γυμνικοὶ, οἱ δραματικοὶ καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ὅμως συνέβαλλον εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας.

ζ) *Δημόσια ἔργα*. Τὴν ἑλλειψιν τῶν στοιχειωδῶν δημοσίων ἔργων, ἐν οἷς ὑδραγωγείων

πρὸς ἀνακούφισιν ὠρισμένων τάξεων καὶ τῶν ἀπόρων πολιτῶν, οἷαι, διὰ τὴν εἰσάγκειαν τοῦ σίτου (η), διὰ τὴν διατροφήν ὀρφανῶν (θ), ἢ τῶν ἀδυνάτων (ι), διὰ τὴν σίτησιν (ια), διὰ τὰς κρεονομίας (ιβ), διὰ τὴν προίκισιν θυγατέρων ἐπιφανῶν

(Θουκυδ. II. 48. 2 καὶ III. 87) καὶ ἄλλων, ἀνεπλήρωσεν ὁ Περικλῆς, ὅστις προέβη εἰς τὸν καλλισμὸν τῆς πόλεως, ὅχι διὰ τὴν καλλωπίσιν αὐτὴν ὡς ἀλαζόνα γυναῖκα (Πλουτ. Περικλ. XII), ἀλλὰ διὰ τὴν δώσιν ἐργασίαν εἰς τοὺς πάσχοντας θῆτας τῆς ἐποχῆς του, καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίησε πᾶν ἀντικείμενον πολύτιμον (Πλουτ. Περικλ. XII), καὶ κατώρθωσεν ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὴν συρροὴν πολλῶν ξένων ἐν Ἀθήναις, διὰ τῆς συρροῆς τῶν ὁποίων ἐκέρδιζαν πολλὰ οἱ πολῖται, καὶ ἐκορυφοῦτο ἡ αἰγλή τῆς πόλεως (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. I. 18), ὡς ἐπιγραμμίζει ὁ ποιητὴς Λύσιππος, εἰ μὴ Ἀθήνας τεθέασαι, στέλεχος εἶ· εἰ δὲ τεθέασαι μὴ τεθήρευσαι δ' ὄνος· εἰ δ' εὐαρεστῶν ἀποτρέχεις, κανθήλιος). Ταῦτα δὲ κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἦσαν λιταὶ καὶ μέτριαι (Δημοσθ. Συντάξ. 29).

η) Σιτάγκεια. Ἡ πτωχότης τοῦ Ἀττικοῦ ἐδάφους, ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἀφορμή, ὥστε νὰ καθίσταται ἀναγκαία ἡ ἔξωθεν εἰσαγωγή σίτου (Δημοσθ. Στεφάν. 87, Θουκυδ. Α. 2), δεδομένου ὅτι ἐναντι παραγωγῆς 400.000 μεδίμων, εἰσάγοντο ἐν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἕτεροι 800.000 μέδιμοι (Δημοσθ. Λεπτίν. 31. 2), ἐντεῦθεν, ἀφ' ἑνὸς κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως διὰ συνθηκῶν ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰσαγωγή ξένου σίτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ θεσπισθῶσιν εἰδικοί περιορισμοὶ καὶ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν (διότι εἰς οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ἐπετρέπετο νὰ μεταφέρῃ σῖτον ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἢ νὰ συνάψῃ ναυτοδάνειον εἰς σιτοφόρα πλοῖα κομίζοντα σῖτον ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν), καὶ περὶ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ (διότι ἐκ τοῦ μεταφερομένου σίτου εἰς Πειραιᾶ μόνον τὸ 1)3 διετίθετο εἰς τοῦτον, τὰ δὲ 2)3 ἔδει νὰ ἐδίδοντο εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδένα πολίτην νὰ ἀγοράζῃ πέραν τῶν 50 φορμῶν). Ἀλλὰ πλὴν τῶν μέτρων τούτων, καὶ ὅταν ὑπῆρχον ἐκτακτοὶ περιστάσεις, εἴτε προσεκαλοῦντο οἱ βασιλεῖς σιτοφόρων χωρῶν νὰ προβοῦν εἰς δωρεάς, εἴτε ἀπεφασίζετο ἡ διανομὴ σίτου εἰς τιμὴν ἥσσονα τῆς πραγματικῆς, εἴτε καὶ διενέμετο οὗτος δωρεάν.

θ) Διατροφή τῶν ἐκ πολέμου ὀρφανῶν. (Διογ. Λαέρτ. Α. 54, Διοδ. Σικελιώτ. XX. 84, Αἰσχίν. Κτησιφ. 154, Ἰσοκράτ. Συμμαχ. 29).

ι) Ἀδύνατοι. (Πλουτ. Σόλων 31.—Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν τοῦ 11 θέματος καὶ θέμα 438).

ια) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 443.

ιβ) Κρεονομίαι. Ἦτοι τὰ ἐκ τῶν θυομένων ζώων κρέατα. — Θυσίας δὲ καὶ ἱερὰ καὶ ἐορτάς καὶ τεμένη γνοὺς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστὶν ἐκάστῳ τῶν πενήτων θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξεῦρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἱερεῖα πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. II. 9).

ιγ) Προίκισις θυγατέρων ἐπιφανῶν. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 438.

ιδ) Μισθοί. Κατὰ τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους (XXIV) οἱ μισθοδοτούμενοι ἀνῆρχοντο περίπου εἰς 20.000 (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν λαμβανόντων ἐκκλησιαστικὸν μισθόν). Μολονότι ὁ ἀριθμὸς τῶν μισθοδοτουμένων ἦτο μέγας καὶ δυσανάλογος πρὸς τὴν χώραν, ἐδικαιολογεῖτο ἐν τοσοῦτῳ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἄλλαι πρόσοδοι ἐν Ἀθήναις, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργῶνται δημόσια κτήρια, ἢ ἀνοικοδόμησις τῶν ὁποίων θὰ ἀνεκού-

ἀπόρων ἀνδρῶν (ιγ), διὰ τὰς δαπάνας μισθῶν (ιδ), ἐν αἷς τοῦ βουλευτικοῦ (ιε), τοῦ δικαστικοῦ (ιστ) καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ (ιζ), καὶ τέλος διὰ τὰς δαπάνας τοῦ θεωρικοῦ (ιη).

498α. *Περιορισμὸς τῶν δαπανῶν.* Ἀλλ' οὔτε ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσόδων, οὔτε ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς θὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ δημοσίου ταμείου ἐὰν ἐκ παραλλήλου δὲν περιορισθοῦν αἱ δαπάναι καὶ δὲν καταργηθῶσιν αἱ μὴ ἀπαραίτητοι.

φιζε πολὺν πληθυσμόν, οὔτε ἄλλως ἐδικαιολογεῖτο νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας ὁ πολίτης εἰς τὸ Κράτος δωρεάν, στερούμενος πάσης ἀνέσεως. Καὶ ὁ μὲν Ἀριστοφάνης (*Ἰππῆς* 797 ἐπ. καὶ 1349 ἐπ. καὶ *Σφήκες* 303 - 6), ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ μισθοδοσία ἀποτελεῖ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην, ἐνῶ ὁ Πλάτων (*Γοργίας* 515 ε) διατείνεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῶν μισθῶν κατέστησαν ἀργοί, δειλοί, λάλοι καὶ φυλάργυροι, καὶ πρὸ παντὸς φιλόδικοι (*Ξενοφ. Ἀπομνημον. Γ'. 5. 16, Λουκιανοῦ Ἰκαρομένειππος* 16, *Θουκυδ. Α. 77*).

ιε) *Βουλευτικός.* Ἀντὶ δραχμῆς ὠρίσθη εἰς πέντε ὀβολοὺς ἐκάστῳ (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 2, ἴδε καὶ θέμα 444*).

ιστ) *Δικαστικός.* Οὗτος ἐν ἀρχῇ ἦτο εἰς ὀβολὸν καὶ διώβολον (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 27. 3, Πλουτ. Περικλ. IX*), ἀλλ' ἐπὶ Κλεόνην ἀνέβη εἰς τρεῖς ὀβολοὺς (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 2, ἴδε καὶ θέμα 444*).

ιζ) *Βουλευτικός.* Πρῶτον μὲν Ἀγύρριος ὀβολὸν ἐπόρευεν, μετὰ δὲ οὗτον Ἡρακλείδης ὁ Κλαζομένος ὁ βραδύτερος ἐπικαλούμενος διώβολον, πάλιν δ' Ἀγύρριος τριώβολον (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 41. 3*), βραδύτερον ἀνῆλθε διὰ αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐκκλησίαν εἰς 9 ὀβολοὺς, ἧτοι 1 καὶ 1)2 δραχμὴν, διὰ δὲ τὰς λοιπὰς εἰς 1 δραχμὴν (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 2*).

ιη) *Θεωρικός.* Τὸ θεωρικὸν εἶχε σκοπὸν νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ἀπόρους τὴν ἀξίαν τοῦ εἰσιτηρίου τοῦ θεάτρου Διονύσου. Εἰσῆχθη πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους (*Πλουτ. Περικλ. IX*). Ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς διωβόλου. Βραδύτερον ἐπεξετάθη ἡ παροχὴ του εἰς πάντα τὰ θεάματα καὶ ἐορτάς, καὶ βραδύτερον ἔτι διὰ νὰ ἐμπλουτισθῇ τὸ ταμεῖον τοῦτο, καθιερώθη ἡ ἀρχὴ ὅπως πάντα τὰ περισσεύματα δίδονται διὰ τὸ θεωρικόν, ἐπὶ τῇ προόψει ὅτι τοῦτο μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ διενέμετο μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Κακίζων ὁ Ἀριστοτέλης τὰς προθέσεις ταύτας, δογματίζει «ἔτι δ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπληστον, καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἱκανὸν διωβολία μόνον, ὅταν δὲ τοῦτ' ᾖ πάτριον, αἰεὶ δέονται τοῦ πλείονος εἰς ἄπειρον ἔλθωσι» (*Πολιτ. Β'. 4. 11*), καὶ ἔτι περὶτέρῳ. «Τὰ γὰρ περιϋόντα νέμουσιν (οἱ δημαγωγοί)· λαμβάνουσι δ' ἅμα, καὶ πάλιν δέονται τῶν αὐτῶν· ὁ τετρημένος γὰρ ἐστὶ πίθος ἢ τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις» (*Πολιτ. Ζ. 111. 4*). Βάσει τῶν προθέσεων τούτων ὁ Εὐβούλος ἔθεσε νόμον, καθ' ὃν ἐτιμωρεῖτο πᾶς ὑποβάλλων νόμον δι' οὗ θὰ ἐζητεῖτο ἡ χρησιμοποίησις τῶν θεωρικῶν ὡς στρατιωτικῶν, διὰ τοιαύτην δὲ παράβασιν ἐτιμωρήθη ὁ Ἀπολλόδορος (*Δημοσθ. Νεαίρ. 5 ἐπ., Αἰσχίν. Κτησιφ. 57*). Παρὰ ταῦτα βραδύτερον ὁ Δημοσθένης ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν ταμείου στρατιωτικῶν, εἰς ὃ συνεκεντρώθησαν τὰ περισσεύματα (ἴδε *Δημοσθ. Φιλίππ. Α. 40*), ὕπερ καὶ ἴσχυσε μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους (*Πολ. Ἀθ. 43, 47*).

498α. Ἔτι δὲ καὶ τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἀπάσας, ὅπως εἴ τις περίεργος ἀφαιρεθῇ καὶ εἴ τις μείζων, ἐλάττων γένηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προστιθέντες πλουσιώτεροι γίνον-

499. Ἐκμίσθωσις δημοσίων προσόδων. Τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων τελῶν ἐκμισθοῦντο ὑπὸ πολιτῶν ἢ ἐταιριῶν διὰ τῶν πωλητῶν, ἐνεργούντων ὡς ἀντιπροσώπων τῆς ἐφορίας τῆς Βουλῆς. Οἱ Τελῶναι, ὡς εἴρηται, ἐξήρουντο τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, εἶχον δὲ συνήθως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ των εἰσπράκτορας, ἐκλογεῖς καλουμένους.

500. Τοὺς τὰ τέλη ὠνούμενους, εἰ μὴ καταβάλοιεν τὰ χρήματα ἕως τῆς ἐννάτης ρυτανείας, τὰ διπλᾶ καταβαλεῖν.

501. Τὴν οὐσίαν δημοσίαν εἶναι, ὅς ἂν ἐγγυησάμενός τι τῶν τῆς πόλεως, μὴ ἀποδῶ τὴν ἐγγύην.

502. Ἐπεγγυᾶν δ' ἐπιорκήσαντα τὸν Ἀπόλλω, δεδιότα δὲ δίκης ἕνεκα δρασκάζειν.

503. Ἀποταμίευσις δημοσίου θησαυροῦ. Χίλια τάλαντα κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ καὶ μὴ ἀναλοῦν. Ἦν δέ τις εἶπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα εἰς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηῖτα στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν εἶναι.

504. Θανάτῳ ζημιοῦσθαι, εἴ τις ἐπιχειρῇ μετακινῆσαι τὰ θεωρικά στρατιωτικά.

505. Ὅποτεν πόλεμος ᾗ, τὰ περιόντα χρήματα τῆς διοικήσεως στρατιωτικά εἶναι.

στ'. Οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι

506. Ταμίαι. Οὗτοι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ Λόχου (α), μεταξὺ τῶν πεντακοσιομεδίμων (β), δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπηρετήσουν πέραν τῶν πέντε ἐτῶν (γ). Πλὴν τούτων

ταί, ἀλλὰ καὶ ἀφαιροῦντες τῶν δαπανημάτων (Ἀριστοτ. *Ρητορ. Α. 4*, σελ. 1359β). — *Διατριβὴ Ἰω. Α. Ζέπου ἐν Δικαιοσύνῃ Α'.* (1932) σελ. 79 ἐπ.

499. Ἴδε σημ. η' θέματος 494, θέμα 487 καὶ 507.

500. *Δημοσθ. Τιμοκρ.* 82 ἐπ., κατ' Ἀριστοτ. *Α. ὑπόθ.*

501. Ἐδημεύοντο τὰ κτήματα τοῦ ὀφειλέτου τοῦ δημοσίου, ἐφ' ὅσον δὲν παρεῖχεν ἐγγυητάς.

502. Τούτων τὸ μὲν ἐπιорκήσαντα ὁμόσαντά ἐστι, τὸ δὲ δρασκάζειν, ὃ νῦν ἀποδιδράσκειν ὀνομάζομεν (*Λυσίου — Θεομν. 17*). Λεύκων τις γεωργὸς μέλιτος ἀσκούς εἰς φορμὸν ἐμβαλὼν, ἐκόμιζεν Ἀθήναζε· κριθὰς οὖν τοῖς φορμοῖς ἐμβαλὼν, ὡς ὑπὲρ κριθῶν ὀλίγον εἰσπραχθησόμενον τέλος, τοῦ δὲ ὄνου πεσόντος, οἱ Τελῶναι βοηθῆσαι βουλόμενοι, ἔμαθον ὅτι μέλι ἐστὶ καὶ ἀπηνέγκαντο αὐτὸ ὡς ἀτελώνητον (*Ζηρόβιος*).

503. Ταῦτὸν τῷ θέματι 245.

504. Ταῦτὸν τῷ θέματι 246. — Ὁ νόμος οὗτος τοῦ Εὐβούλου ἐτροποποιήθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 18 τοῦ θέματος 498.

505. Ἴδε ἀνωτέρω σημ. ιη' τοῦ 498 θέματος. — Ἴδε καὶ *Δημοσθ. Νεαίρας 5* ἐπ.

506. α) Ὁ ταμίας ἐστὶν αὐτοῖς (τοῖς βουλευταῖς) κληρωτὸς (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4*). — β) Κελεύει γὰρ κληροῦν τοὺς ταμίας ἐκ πεντακοσιομεδίμων (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4*).

ἐξελέγοντο οἱ Ταμίαι τῶν ἀδυνάτων, οἵτινες ἦσαν κληρωτοὶ (δ), οἱ τῶν Στρατιωτικῶν, οἵτινες ἐχειροτονοῦντο (ε) καὶ εἰσέπραττον τὸ ἀντίτιμον τῶν πωλουμένων μετὰλλων καὶ τελῶν (στ'), καὶ διεχειρίζοντο τὰ τῶν ἄθλων τῶν εἰς τὰ Παναθήναια (ζ), ὁ τῆς Παράλου καὶ νῦν τῆς τοῦ Ἀμμωνος, ὅστις ἐχειροτονεῖτο (η), οἱ δέκα Ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς, οἵτινες ἐκληροῦντο ἀνὰ εἷς ἐκ τῆς φυλῆς ἐκ τῶν πεντακοσιομεδίμων κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον (ἔτι γὰρ ὁ νόμος κύριός ἐστιν), ἄρχειν δ' ὁ λαχὼν καὶ πᾶν πένης ἦ, οὗτοι παραλαμβάνουσι τὸ τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς Νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς. (θ).

507. Ἄλλοι οἰκονομικοὶ λειτουργοί. Δέκα λογισταὶ καὶ εὐθυνοὶ, ἀνὰ εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς βουλῆς (α), καὶ δύο πάρεδροι, παρ' ἐκάστῳ

λιτ. 8). — γ) Οἱ ταμίαι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπηρετήσωσι πέραν τῶν πέντε ἐτῶν. (Ἀριστοφ. Ἰππ. 947). — δ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4. — ε) Ἀρχει δὲ ὁ λαχὼν, καὶ πᾶν πένης ἦ. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 1) — στ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 2. — ζ) Τῆς ποιήσεως τῶν Νικῶν καὶ τῶν ἄθλων (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 3). — η) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 7. — θ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 30. 2 καὶ 4. 4. Εἰς τὸν ἐν Ἀκροπόλει ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἦσαν κατατεθειμένα τὰ τῶν Περσῶν λάφυρα, ἐπιτύμβια ἄγαλματα εἰκόνες (Δημοσθ. Τιμοκρ. 129, κατ' Ἀνδροτίων. 71, Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 1189). Διὰ ἀλήρου ἐπίσης ἐξελέγοντο καὶ οἱ ταμίαι τῶν λοιπῶν θεῶν, οἵτινες ἀρχαῖοι ἠγούμενοι ἐξαιρέσει τῶν τῆς Ἀθηνᾶς (Δημοσθ. Τιμοκρ. 136). Εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐφυλάττοντο καὶ τὰ χρήματα τῆς πόλεως, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς (Θουκυδ. Β. 13). Ἐπίσης μεγάλην δύναμιν εἶχεν ὁ ταμίης τῆς πόλεως (ἐπιστάτης τῆς κοινῆς προσόδου) ὅστις συνήθως ὑπέβαλεν εἰς τὴν βουλὴν προτάσεις περὶ νέων προσόδων. Παρὰ τοῖς ταμίαις ἦσαν συμβοητοὶ οἱ πορισταὶ (Δημοσθ. Φιλίππ. Α. 49, 15). Ἰδιαιτέροι Ταμίαι, ὑπῆρχον διὰ τὰ δημόσια ἔργα, διὰ τὰς ἱεράς τριήρεις (Πολυδ. Η. 116 Δημοσθ. Μειδ. 171), διὰ τὰ στρατιωτικὰ χρήματα (Δημοσθ. Χερσον. 101), οἱ δῆμοι καὶ αἱ φυλαί.

507. α) Εὐθυνοὶ — Πάρεδροι. Κληροῦσι δὲ καὶ εὐθύνους ἕνα τῆς φυλῆς ἐκάστης, καὶ παρέδρους δύο τῶν εὐθύνων (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 3 - 5) καὶ κληροῦσιν οἱ βουλευταὶ λογιστὰς δέκα, τοὺς λογιουμένους ταῖς ἀρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἐκάστην (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 3), καὶ συνηγόρους τούτοις δέκα, πρὸς οὓς ἅπαντας ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχὰς ἄρξαντας λόγον ἀπενεγκεῖν. οὗτοι γὰρ εἰσι μόνοι (οἱ) τοῖς ὑπευθύνους λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες. καὶ μὲν τινὰ κλέπτοντ' ἐξελέγξωσι, κλοπὴν οἱ δικασταὶ καταγιγνώσκουσι καὶ τὸ γνωσθὲν ἀποτίνεται δεκαπλοῦν· ἐὰν δὲ τινὰ δῶρα λαβόντα ἐπιδείξωσιν καὶ καταγνώσιν οἱ δικασταί, δῶρων τιμῶσιν, ἀποτίνεται δὲ καὶ τοῦτο δεκαπλοῦν· ἂν δ' ἀδικεῖν καταγνώσιν, ἀδικίου τιμῶσιν, ἀποτίνεται δὲ τοῦθ' ἀπλοῦν ἐὰν πρὸ τῆς θ' πρυτανείας ἐκτείσῃ τις, εἰ δὲ μή, διπλοῦται. τὸ <δὲ> δεκαπλοῦν οὐ διπλοῦται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 2 καὶ 48. 3). Ἦσαν ὑπεύθυνοι πάντες οἱ ἔχοντες ἀρχήν, ἦτοι οἱ στρατηγοί, οἱ πρέσβεις, οἱ ἄρχοντες μετὰ τῶν παρέδρων των, οἱ διαιτηταί, οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἱέρειαι (Αἰσχ. Κτησιφ. 56), οἱ δημόσιοι γραμματεῖς (Λυσίου — Νικομ. 5), οἱ ἐπιμεληταὶ δημοσίων οἰκοδομῶν, οἱ τριήραρχοι, ἡ βουλὴ τῶν πεντακυσίων, καὶ ἐξ Ἀρείου Πάγου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ δικασταί. Ἐκαστος τῶν ἄνω ὑπευθύνων ὥφειλεν ἐντὸς 30 ἡμερῶν, ἀπὸ τῆς παύσεώς των, νὰ δώσουν λογοδοσίαν (Ἀρποκρατ., Σουῖδα λεξ. λογισταί). Ὁ ἀπολογισμὸς

των εὐθύνων (β), οἱ συνήγοροι σύνδικοι (γ), οἱ πράκτορες (δ), οἱ δέκα πωληταί (ε), οἱ δέκα ἀποδέκται (στ), οἱ ἐπιγραφεῖς (ζ), οἱ ἐλληνοταμίαι (η), οἱ τελῶναι, ἥτοι οἱ νοικιασταὶ τῶν δημοσίων προσόδων (θ) καὶ οἱ ζητηταὶ ἢ μαστῆρες (ι).

Τοῦ ὑπευθύνου παρεδίδετο εἰς τὸν λογιστὴν ἐν ἀρχῇ, ἐὰν οὗτος ἀνεύρισκεν ἀνωμαλίαν, ἢ ἐὰν ἡ ἀνωμαλία ἀρχὴ ὑπέβαλε κατηγορίαν κατὰ τοῦ ὑπευθύνου, ἢ ὑπόθεσις μετεβιβάζετο εἰς τοὺς εὐθύνους, ἐὰν δὲ καὶ οὗτοι ἐβεβαιούντο ὅτι ὑπῆρχεν ἀνωμαλία, διεβίβαζαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκάλει ὁ κήρυξ τὸν βουλούμενον νὰ κατηγορήσῃ (*Λίσχιν. Κτησιφ. 23*). Τὸ δικαστήριον ἐκκληροῦντο ὑπὸ τῶν λογιστῶν, μετεῖχον δ' αὐτοῦ καὶ οἱ εὐθυνοὶ (*Πολυδ. Η. 100*, ἴδε καὶ *Ἀνδροκίδ. Μυστηρ. 37*, καὶ *Λυσίου — Πολυστράτου*). Οἱ λογισταὶ ἐξήταζον καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν ὑπευθύνων, ὅτε ἐὰν δὲν ὑπῆρχε κατηγορία τις ὠνομάζοντο ἀνεύθυνοι (*Πολυδ. Η. 54*, *Δημοσθ. — Περί στεφ. 310*). — β) *Πάρεδροι*. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν. — γ) *Συνήγοροι ἢ σύνδικοι*. Ἴδε σημείωσιν α' τοῦ παρόντος θέματος. Ἐκαλοῦντο καὶ εὐθυνοὶ, καὶ λογισταὶ καὶ συνήγοροι καὶ ἐξετασταὶ (*Ἀριστοτ. Πολιτικά ΣΤ'. 3*), ἐξελέγοντο ἀνὰ δέκα τοιοῦτοι κατ' ἔτος διὰ κλήρου ἢ χειρονίας (*Ἀρποκρατ. λ. συνήγοροι*), ὥφειλον δὲ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐξ ἐπαγγέλματος πᾶσαν καταδίωξιν, ἐὰν τοῖς ὑπεδεικνύετο πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν λογιστῶν, νὰ ἐνεργήσωσι κατάσχεσιν ἢ δήμευσιν τῆς περιουσίας τῶν ὑποκείμενων τοῦ δημοσίου, ἢ νὰ ἐπιληφθῶσι πάσης ἀξιώσεως τρίτου, ἔχοντος ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπὶ τῇ δήμευμένῃ περιουσίᾳ, ἥτοι τοῦ ἀρεπισκήματος (ἴδε *Λυσίου. Μαρτυρίου 7*, τοῦ αὐτοῦ περὶ δημοσίων ἀδικημάτων, τοῦ αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφ. χρημάτων κ.λπ.). — δ) *Πράκτορες*. Ἐκαλοῦντο οἱ δημοσίου ὑπάλληλοι, εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ εἰσπραξίς τῶν ἐπιβολῶν καὶ τῶν τεμενῶν, τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἢ τῶν ἀρχόντων ἐπιβαλλομένων. Οὗτοι, παραλαμβάνοντες τὸ γραμματεῖον, εἰς ὃ ἦσαν ἐγγεγραμμένοι οἱ ὀφειλέται, ἐνέγραφον τοῦτο εἰς σανίδας ἐν τῇ ἀκροπόλει, καὶ ἤσκουν ἐνδείξιν κατὰ παντὸς ἐξαλείφοντος ἐκ τοῦ πίνακος τούτου τὸ ὄνομα τοῦ ὀφειλέτου (*Ἀρποκρατ. λ. ἀγραφίου, Ἀνδροκίδ. Μυστηρ. 11*, *Δημοσθ. Θεοκρίν. 50*). Ἐὰν δὲν κατεβάλλετο ἡ ὀφειλὴ μέχρι τῆς ἐνάτης πρυτανείας, ἢ ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν ἐπὶ γραφῆς ὕβρεως, ἐδιπλασιάζετο αὕτη, καὶ αὐθις ἐνεγράφετο (*Λίσχιν. Τιμάρχου, Δημοσθ. Πανταίν. 22*), ταύτην δὲ ἠκολούθει ἡ κατάσχεσις καὶ ἡ δήμευσις, τουναντίον ἐὰν κατεβάλλετο, παρεδίδετο ὑπὸ τῶν πρακτόρων εἰς τοὺς ἀποδέκτας ἢ εἰς τοὺς ταμίαις τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς θεᾶς, ἐὰν ἡ ἐπιβολὴ ἐγένετο ὑπὲρ αὐτῶν. — ε) *Πωληταί*. Δέκα μὲν εἰσὶ, κληροῦνται δ' εἰς ἓκ τῆς φυλῆς. μισθοῦσι δὲ τὰ μισθώματα πάντα, καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι..... καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλλων ἐναντίον τῆς βουλῆς πωλοῦσιν.....ἀναγράφουσιν δὲ καὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας τ' ἀπογραφέντα καὶ πραθέντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ· καὶ γὰρ ταῦθ' οὗτοι πωλ[οῦσιν. ἐστὶ] δὲ τῶν μὲν οἰκιῶν ἐν πέντε ἔτεσιν ἀνάγκη τὴν τιμὴν ἀποδοῦναι, τῶν δὲ χωρίων ἐν δέκα..... εἰσφέρει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τὰς μισθώσεις τῶν τεμενῶν.... ἐστὶ δὲ καὶ τούτων ἡ μὲν μίσθωσις εἰς ἔτη δέκα.....ὅταν δ' ἡ χρημάτων καταβολή, παραδίδωσι τοῖς ἀποδέκταις..... τὰ δ' ἄλλα ἀπόκειται χωρὶς ἵνα μὴ προεξαλειφθῇ (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 2 - 5, 52. 1*). — Οὗτοι ἐπώλουν τοὺς μὴ καταβαλόντας τὸ μετοίκιον μετοίκους (*Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 57*) ὥς καὶ τοὺς παρεγγράπτους ξένους (*Πολυδ. Η. 90, Ἀρποκρατ. λ. πωληταί*). — Διετήρουν οὗτοι ἀρχεῖον ὑπὲρ ἐκαλεῖτο πωλητήριον. — στ) *Ἀποδέκται*. Εἰσὶ δέκα κεκληρωμένοι κατὰ φυλάς· οὗτοι παραλαμβάνοντες τὰ γραμματεῖα ἀπαλείφουσι τὰ καταβαλλόμενα χρήματα.....καὶ πάλιν ἀποδιδόασιν τὰ γραμμα-

508. Λογοδοσία πάντων τῶν οἰκονομικῶν λειτουργῶν. Ἐγγράφειν ὅτι οὐτ' ἔλαβον οὐδέν τῶν τῆς πόλεως, οὐτ' ἀνήλωσα. Ἀνυπεύθυνον δὲ καὶ ἀζήτητον καὶ ἀνεξέταστον οὐδέν ἐστι τῶν ἐν τῇ πόλει.

τεῖα τῷ δημοσίῳ· καὶ τις ἐλλίπη καταβολήν, ἐνταῦθ' ἐγγέγραπται, καὶ διπλάσιον ἀνάγκη τὸ ἐλλειφθὲν καταβάλλειν ἢ δεδέσθαι κ.λπ. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 1-2). — Ἐκριναν καὶ ἀπεφαίνοντο ἐπὶ ἀμφισβητούμενων ὑποθέσεων, ἢ εἰσῆγον αὐτάς εἰς δικαστήριον (Πολυδ. Η. 97, Ἀριστοτ. Πολιτικά ΣΤ. 8, Δημοσθ. Τιμοκρ. 160 ἐπ. 198 ἐπ.). — Οἱ ἀποδέκται ἐπεῖχον θέσιν εἰσπράκτορος. — ζ) Ἐπιγραφεῖς. Ἐκαλοῦντο οἱ καταγράφοντες τὴν ἀναλογοῦσαν ἐκάστῳ εἰσφορὰν (Ἴδε σημ. γ' καὶ η' τοῦ θέμ. 497. — Πολυδ. Η. 103). — η) Ἑλληνοταμίαι. Καὶ εἶλοντο οἱ πεντακισχίλιοι ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα καὶ ἑλληνοταμίας καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων χρημάτων ἀπάντων εἴκοσιν οἱ διαχειροῦσιν....αἰρεῖσθαι δὲ πάντας τούτους ἐκ προκρίτων, ἐκ τῶν αἰεὶ βουλευόντων πλείους προκρίνοντας (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 30. 2). — Οὗτοι εἰσέπραττον τὰς συνεισφοράς τῶν συμμάχων πόλεων, ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς Δῆλον, καὶ ἐκεῖ ἐφύλαττον ταῦτα (Ξενοφ. Περσικ. 5, Θουκυδ. Α'. 96, Ἀνδοκίδ. Εἰρήν. 38) βραδύτερον δὲ εἰς Ἀθήνας (Πλουτ. Ἀρεστίδ. 25, Λοδώρ. ΙΒ'. 38), καὶ ὕστερον αὖθις εἰς Σάμον. Οὗτοι κατέβαλλον τὰ ἀναγκαῖα χρήματα καὶ τοὺς πολέμους (Πολυδ. Η. 114). Εἰς τούτους ἀνετέθη ὕστερον ἡ εἰσπραξὶς τῶν θεωρικῶν καὶ στρατιωτικῶν. — θ) Τελῶναι. Ἦτοι οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δημοσίων προσόδων, οἵτινες ἐξεμίθουν ταῦτα διὰ δημοπρασίαν ὑπὸ τῶν πωλητῶν, ἐκαλοῦντο καὶ εἰκοστῶντες, πεντηκονταῖοι κ.λπ. κατὰ λόγον τοῦ εἰδους τῶν μισθουμένων. Συνήθως τὸ ἔργον τοῦτο ἤσκειν οἱ μέτοικοι ἢ ἐταιρίαι, παρεῖχον δὲ πάντες ἀποχρῶσας ἐγγυήσεις, καὶ προκατέβαλλον συνήθως τὴν πρώτην δόσιν. Ἦσαν ἀπληλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ὑπεχρεοῦντο δὲ νὰ καταβάλλωσι τὰ τέλη εἰς τὸ βουλευτήριον καθ' ὠρισμένας προθεσμίας, πᾶσα καθυστέρησις τῆς καταβολῆς ἐπήγετο τὸν διπλασιασμόν αὐτῆς, τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας του. Οἱ τελῶναι, ἐφρόντιζον νὰ μὴ εἰσάγωνται λάθρα ἐμπορεύματα, ἐπέβλεπον τὸν λιμένα, τὰς ἀγοράς, ἤσκουν τὴν φάσιν καὶ ἄλλας μηνύσεις κατὰ τῶν ἀποκρυπτόντων ἐμπορεύματα, συνελάμβανον τοὺς ἐνόχους καὶ προσῆγον εἰς τὸν ἄρχοντα, προσελάμβανον ἐνίοτε ὡς ὑπαλλήλους τῶν ἐκλογεῖς, ἦτοι εἰσπράκτορας. Περὶ τούτων ἴδε λεπτομερείας ἐν Δημοσθένει κατὰ Τιμοκράτους. — ι) Ζητηταὶ ἢ μαστήρες. Διωρίζοντο οὗτοι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἵνα ἐξιχνιάσωσι τοὺς δημοσίους ὀφειλέτας καὶ τὰς καταχρήσεις αὐτῶν (Ἀρποκρατ. Σουίδα λ. ζητηταί, Πολυδ. Η. 115.). Ἐλέσθαι ζητητὰς τῶν ὀφειλόντων τῇ πόλει καὶ ἀποπειρωμένων διαλαθεῖν καὶ τούτους μηνύειν (Δημοσθ. Τιμοκρ. ὑπόθ. 696). Καθήκοντα ζητητοῦ ἤσκει ἐνίοτε ὁ Ἄρειος Πάγος καὶ πᾶς Ἄρχων (Δειναρχ. Δημοσθ. 3, 50, 55). Οἱ ζητηταὶ ὀφείλον νὰ παραδώσωσιν εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς πάντας τοὺς ὅπωςδήποτε ἀποκρύπτοντάς τι, ἐβοηθοῦντο δὲ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοὺς δημοσίους συνηγόρους.

508. Ἄλλ' ἐστὶ τις ἄνθρωπος, ὃς οὐτ' εἴληφεν οὐδέν τῶν δημοσίων οὐτ' ἀνήλωκε, προσῆλθε δὲ πρὸς τι τῶν κοινῶν. Καὶ τοῦτον ἀποφέρειν κελεύει λόγον πρὸς τοὺς λογιστάς. Καὶ πῶς ὁ γε μηδὲν λαβὼν μηδ' ἀναλώσας ἀποίσει λόγον τῇ πόλει; αὐτὸς ὑποβάλλει καὶ διδάσκει ὁ νόμος ὃ χρὴ γράφειν· κελεύει γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἐγγράφειν, ὅτι «οὐτ' ἔλαβον οὐδέν τῶν τῆς πόλεως οὐτ' ἀνήλωσα». Ἀνυπεύθυνον δὲ καὶ ἀζήτητον καὶ ἀνεξέταστον οὐδέν ἐστι τῶν ἐν τῇ πόλει (Αἰσχίν. Κτησιφ. 22).

509. *Eὐθῦναι τῶν λογοδοτούντων. Τὸν ὑπεύθυνον, τὴν οὐσίαν μὴ καθιεροῦν, μηδὲ ἀνάθημα ἀναθῆναι, μηδὲ ἐκποίητον γενέσθαι, μηδὲ διαθέσθαι τὰ ἐαυτοῦ.*

510. Ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ ἀποδημεῖν. (α). Μηδὲ στεφανοῦν (β).

511. Τὸν αὐτὸν μὴ ἄρχειν, ὑπεύθυνον ὄντα, ἐτέρας ἀρχῆς (α). Ἐάν τις ὀφείλων ἄρχῃ τῷ δημοσίῳ, θάνατον ζημίαν εἶναι.

512. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὀφείλειν, ἀφ' ἧς ἂν ὀφλῇ, ἐάν τε ἐγγεγραμμένος ᾖ, ἐάν τε μή.

513. Τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ μὴ πολιτεύεσθαι.

514. Τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ ἄτιμον εἶναι

515. Τὰ τρία τῆς οὐσίας μέρη τῷ ἰδιώτῃ, τῷ ἀπογράψαντι γίνεσθαι.

516. Ἀπαλείφειν τοὺς ἐγγεγραμμένους ἀπὸ τοῦ ὀφλήματος, καθ' ὃ τι ἂν ἐκτίνη.

517. Τὸν οὐ δικαίως ἐγγεγραμμένον, ἐξαλείφεσθαι. Τὸν δ' οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότα, ἀντιγράφεσθαι.

509. *Αἰσχίν. Κτησιφ. 21.*

510. α) *Αἰσχίν. Κτησιφ. 21* — β) Πολλοὶ γὰρ παρὰ τῶν ὑπευθύνων, ἐπ' αὐτοφύρῳ κατέ-
πεσαν τῶν δημοσίων κτημάτων ὄντες ἐξελεγχόμενοι, ἀσφραγίσαντες ἐκ τῶν δικαστηρίων, εἰκό-
τως ἡσχύνοντο γὰρ οἶμαι οἱ δικασταί, εἰ φανήσεται ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τυχὸν δὲ καὶ
ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, πρώην μὲν ποτε ἀναγορευομένους ἐν ταῖς ἀγῶσιν, ὅτι στεφανοῦνται ἀρετῆς
ἐνεκα καὶ δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσῷ στεφάνῳ, τοῦ δὲ αὐτοῦ ἀνὴρ μικρὸν ἐπισχὼν ἐξείσιν ἐκ
τοῦ δικαστηρίου κλοπῆς (ἐνεκα τὰς εὐθύνας) ὠφληκῶς ὥστε ἡναγκάζοντο τὴν ψῆφον φέρειν οἱ
δικασταί οὐ περὶ τοῦ παρόντος ἀδικήματος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αἰσχύνης τοῦ δήμου. κατιδὼν δὲ τις
ταῦτα νομοθέτης τίθησιν νόμον καὶ μάλα καλῶς ἔχοντα, τὸν διαρρήδην ἀπαγορεύοντα τοὺς ὑπε-
θύνους μὴ στεφανοῦν (*Αἰσχίν. Κτησιφ. 10* ἐπ. 20).

511. α) *Αἰσχίν. Κτησιφ. 21, 31*. — β) Ταῦτόν τῷ θέματι 251. Ἐάν δὲ ἄλλῳ, ἐνοχος ἔστω
τῷ νόμῳ, ὃς κεῖται, ἐάν τις ὀφείλων ἄρχῃ τῷ δημοσίῳ, θάνατον λέγει· τοῦτο γὰρ ἐστ' ἐπ' ἐκεί-
νῳ τὸ ἐπιτίμιον (*Δημοσθ. Λεπτίνην*).

512. *Δημοσθ. Θεοκριν. 22, κατ' Ἀριστογείτορος.*

513. *Δημοσθ. Ἀριστογ. Β'. 1, κατ' Ἀριστογ. Α. 30, 70.*

514. Οἱ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου ἐκηρύσσοντο ἄτιμοι καὶ ἐδημεύετο ἡ περιουσία των.
(*Αἰσχίν. Τιμάρχον*).

515. Ὁ μηνύων ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου ἐλάμβανε τὸ τρίτον τῶν δημευθέντων κτημάτων
του.

516. Ἐξηλείφετο τὸ χρέος τοῦ ὀφειλέτου, κατὰ τὸ μέρος τῶν παρ' αὐτοῦ καταβληθέντων.
— Εἶχον δ' ἐξουσίαν οἱ ταμίαι καὶ ζημίαν ἀφελεῖν, εἰ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἐπιβληθείη (*Πο-
λυδ. Η. 97*).

517. Ὁ ψευδῶς καταμηνύων τινά, κατεδιώκετο ἐπὶ ψευδεγγραφῇ, καὶ κατεγράφετο τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ ὡς ὀφειλέτου.

518. *Ποιναι τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου. Μὴ ἐκτιθέντος τοῦ ὀφλήματος ἐπὶ τῆς ἐννάτης Πρυτανείας, διπλοῦν ἔσεσθαι τὸ ὀφλημα.*

519. *Ἐνδειξιν εἶναι κατὰ τοῦ ὀφείλοντος καὶ μὴ ἐγγεγραμμένου.*

520. *Ἐάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκτίσας τὸ ὀφλημα τῇ πόλει, ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου.*

521. *Τὸν ἐξελεγχθέντα ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ, λέγειν ἐν τῷ δήμῳ παραδίδοσθαι τοῖς Ἐνδεκα.*

522. *Εἴ τις ὀφείλων, πρὸ τῆς ἐκτίσεως τελευτήσῃ, τοὺς παῖδας ἀποδιδόναι τὸ ὀφλημα, εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτοὺς ἀτίμους εἶναι, ἕως ἂν ἀποδῶσι.*

523. *Τὸν χρησάμενον δημοσίοις χρήμασιν ἐπ' ἐνιαυτὸν ὅλον, διπλάσια ταῦτα δίδοναι, τὸν δὲ ὀφείλοντα ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐνιαυτοῦ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ.*

524. *Τοὺς ἔχοντας τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια χρήματα, καταβάλλειν εἰς τὸ βουλευτήριον, εἰ δὲ μὴ τὴν βουλὴν αὐτοὺς εἰσπράττειν, τοῖς νόμοις χρωμένῃ τοῖς τελωνικοῖς.*

525. *Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, ὅπως καὶ ἐπιτίμους αὐτοὺς εἶναι, μηδὲ περὶ τῶν ὀφειλόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων περὶ ἀφέσεως τοῦ ὀφλήματος ἢ τάξεως, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων Ἀθηναίων τὴν ἄδειαν πρῶτον μὴ ἔλαττον ἐξακισχι-*

518. *Δημοσθ. Ἀριστοκλείτορος. — Οἱ τῷ δήμῳ χρήματα ὀφείλοντες ἐκ καταδίκης καὶ μὴ ἀποδίδοντες μέχρι τῆς ἐννάτης Πρυτανείας, εἴ τὸ βουλευτήριον ἀπεικλείοντο, μὴτ' ἐγγυητὰς καταστήσαι δυνάμενοι τοῦ ὀφλήματος (Σουΐδας).*

519. *Διὰ τῆς ἐνδείξεως κατεδιώκοντο οἱ μετέχοντες εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐνῶ ἦσαν ὀφειλέται τοῦ δημοσίου.*

520. *Ἀγραφίου δίκη: τῶν ἐκ καταδίκης ὀφληκότων τῷ δημοσίῳ γράφουσι τὰ ὀνόματα ἐν σάνισιν οἱ κατὰ καιρὸν περὶ τούτων διοικούντες, προστιθέντες ἀνὰ πόσον ἐστὶ τὸ ὀφλημα ἐὰν οὖν τις ἀναγραφῇ μὲν ὀφληκέναι, δόξῃ δὲ μὴ ἀποδεδωκέναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξηλειμμένον ἢ ἐκ τῆς σανίδος, συγκεχώρηται τῷ βουλομένῳ τῶν ἀστῶν εἰσάγειν κατὰ αὐτοῦ δίκην ἀγραφίου (Σουΐδας, Δημοσθ. Θεοκρί. 51). Ἄλλως ἐν τῷ ρωμ. δικ. ν. 1 ἐπ. Κ. 11. 58.*

521. *Ὁ ὁμιλῶν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, παραδίδοται εἰς τοὺς Ἐνδεκα, ἐὰν εἶναι ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου (Δημοσθ. Θεοκρίν. 51 κ.λπ.).*

522. *Περὶ μὲν τοίνυν τοῦ νόμου, καθ' ὃν ὀφληκότος αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῷ δημοσίῳ χρήματα καὶ οὐκ ἐκτετικότος οὐκ ἔξεστι λέγειν οὐδὲ γράφειν τούτῳ..... κληρονόμον γὰρ σε καθίστησιν ὁ νόμος τῆς ἀτιμίας τῆς τοῦ πατρὸς, ὄντι δ' ἀτίμῳ σοι λέγειν οὐ προσῆκεν οὐδὲ γράφειν (Δημοσθ. Ἀνδροτίων 33).*

523. *Ὁ χρησιμοποιοῦν δημόσια χρήματα, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ὀφείλει νὰ καταβάλῃ τὰ διπλᾶ, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος φυλακίζεται μέχρις ἀποπληρωμῆς.*

524. *Δεσμὸν καὶ διπλασίαν ἡπεῖει ὁ τῶν τελωνικῶν νόμος (Οὐλπιανός).*

525. α) Ταῦτόν τῳ θέματι 77 τοῦ παρόντος. — β) Καὶ εἴ τινα τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστήσαι τοῦ ὀφλήματος, οὕς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἢ μὴν ἐκτίσειν

λίσσον, οἷς ἂν δόξη κρύβδην ψηφίζομενοις· τότε δ' ἐξεῖναι χρηματίζειν καθ' ὃ τι ἂν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. Ἐάν δέ τις ἰκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧφ δικαστήριον ἢ ἢ βουλῇ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐάν μὲν οὗτος ὧφλῶν ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, ἐνδειξιν εἶναι αὐτοῦ, καθάπερ ἐάν τις ὧφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζεται· ἐάν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὧφληκότος ἰκατεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, δημοσία ἔστω αὐτοῦ ἢ οὐσία ἅπασα. ἐάν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τινὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν ἢ αὐτῷ τῷ ὧφληκότῃ, ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτίσαι, ἄτιμος ἔστω (α) καὶ τοὺς ἐγγυτὰς ὑπευθύνους εἶναι (β).

ζ'. Διάφοροι Ὑπηρεσίαι

526. Ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις καταλέγονται, οἱ γυναικονόμοι (α), οἱ σωφρονισταὶ (β), οἱ ἐπίσκοποι - φύλακες, (γ) οἱ ναυφύλακες (δ), οἱ Κρηνοφύλακες (ε), οἱ οἰνόπται (στ), οἱ πυλαγόροι (ζ), οἱ τειχοποιοὶ (η), οἱ ἀπογραφεῖς (θ), οἱ ἀποστολεῖς (ι), καὶ οἱ πρόσβεις (ια).

τὸ ἀργύριον ὃ ὧφλει. τοὺς δὲ προέδρους ἐπιχειροτῶντας ἐπὶ τῇ πόλει, ἵναν τις καθιστάναι βούληται τῷ δὲ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητάς, ἐάν ἀποδιδῶ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ὧφ' ὃ κατέστρεψε τοὺς ἐγγυητάς, ὧφείλῃ τῶν δεσμέων. ἐάν δὲ μὴ καταβάλῃ τὸ ἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τὸν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. περὶ δὲ τῶν ὠνούμενων τὰ τέλη καὶ τῶν ἐγγυωμένων καὶ ἐλαγόντων, καὶ τῶν τὰ μισθώσιμα μισθουμένων καὶ τῶν ἐγγυωμένων, τὰς πράξεις εἶναι τῇ πόλει κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐάν δ' ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας ὧφλῃ, τοῦ ὑστέρου ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἢ δεκάτης πρυτανείας ἐκτίνειν (Δημοσθ. Τιμοκρ. 39 ἐπ.).

526. α) *Γυναικονόμοι* ἢ *γυναικόκοσμοι*. Ἐξελέγοντο οὗτοι ἀριστίνδην ὑπὸ τῶν Τριάκοντα (Πολυδ. Η. 112, Ἀριστοτ. Πολιτικά Δ. 12, ΣΤ'. 5, Πλουτ. Σόλων 21), οἱ ἐζημίουν τὰς ἀκοσμούσας, καὶ τὰς ζημίας αὐτῶν γράφοντες ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμεικῷ (Πολυδ. αὐτόθι, Ἀρποκρατ. λ. χιλίας, Ἡσυχίου λ. πλάτανος), καὶ ἐπέβλεπον μετὰ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν τοὺς εἰς συμπόσια καὶ ἐορτὰς καλουμένους, ὥπως μὴ ὑπερβαίνωσι τοὺς τριάκοντα (Ἀθην. ΣΤ'. 245), καὶ ἐτιμώρουν τὰς ἀμυχαῖς κοπτομένας καὶ θρηνούσας καὶ κωκυούσας ἐν ταφαῖς (Πλουτ. Σόλ. 21). — β) *Σωφρονισταί*. Δέκα ἀνὰ εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι, λαμβάνοντες μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν ὑπὸ τοῦ δήμου ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἵτινες ὧφειλον νὰ ἐπιβλέπωσι τοὺς νέους καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ γυμνάσια, καὶ νὰ διδάσκωσιν αὐτοῖς τὴν σωφροσύνην (Δεινάρχ. Φιλοκλ. 15, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 42. 2 καὶ 3). Ἐκαλοῦντο καὶ *Επιμεληταὶ τῶν ἐφήβων*, παρὰ τούτοις ὑπηρετοῦν καὶ κοσμηταὶ καὶ παιδοτρίβαι, οἵτινες ἐδίδασκον ὀπλομαχεῖν καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν (Ἀριστοτ. αὐτ.). — γ) *Επίσκοποι* — *φύλακες*. Ἦτοι οἱ ἐπιθεωρηταί, ἐκπεμπόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς ὑπηκόους πόλεις, καὶ λαμβάνοντες μισθὸν ὑπ' αὐτῶν (Ἀρποκρατ. λ. ἐπίσκοπος, Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1022, Ἀντιφῶντ. Λαισποδ. καὶ Λινδ. φόρον, ἀποσπλάσμ. VIII καὶ IX). — δ) *Ναυφύλακες*. Οἱ φυλάττοντες τὰ πλοῖα (Ἀριστ. ἀπόσπ. 339). — ε) *Κρηνοφύλακες*. Ἐπιμεληταὶ κρηνῶν, οἵτινες ἐχειροτονοῦντο (Ἀριστοτ.

η'. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῶν ὑπαλλήλων ἐν γένει

527. Αἱ ἀρχαὶ ἦσαν κληρωταὶ ἢ χειροτονηταὶ ἢ αἵρεταί.

528. Τὰς χειροτονητὰς ἀρχὰς ἀπάσας καὶ τοὺς ἐπιστάτας τῶν δημοσίων ἔργων, καὶ πάντας ὅσοι διαχειρίζονται τι τῶν τῆς πόλεως, πλέον ἢ τριάκονθ' ἡμέρας, καὶ ὅσοι λαμβάνουν ἡγεμονίας δικαστηρίων ἄρχειν, δοκιμασθέντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ λόγον καὶ εὐθύνας ἐγγράφειν πρὸς τὸν γραμματέα καὶ τοὺς λογιστάς, καθάπερ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχάς.

529. Ἐνιαυτὸν διαλιπόντα ἕκαστον λειτουργεῖν (α). Ταμιῶν (β).

530. Διπλαῖ ὑπηρεσίαι. Δὺς μὴ ἄρχειν τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, μηδὲ δύο ἀρχὰς ἄρξαι τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ (α). Δὺς οὐκ ἐξεῖναι

Ἀθην. Πολιτ. 43. 1). — στ) Οἰνόπται. Οὗτοι ἀρχὴ τις εὐτελής ἦν ἐν Ἀθήναις, οἱ ἐφεώρων τὰ ἐν τοῖς δεῖπνοις, εἰ κατ' ἴσον πίνουσιν οἱ συνόντες (Ἀθήν. 10. 425). — ζ) Πυλαγόροι. Οὗτοι ἐξελέγοντο ἐτησίως ἐν Ἀθήναις, καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. — η) Τειχοποιοί. Δέκα ἐκλεγόμενοι διὰ χειροτονίας δι' οἱ ἕκαστος ἐκαστῆς φυλῆς. Εἰς τούτους ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐπισκευὴ τῶν δημοσίων κτηρίων καὶ τειχῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν μακρῶν. Καλοῦνται καὶ ἐπιστάται τοῦ μεγίστου τῶν ἔργων, εἶπον ἰδιώτην ταμίαν, ἐλογοδότουν καὶ διὰ τὴν διαχείρισιν καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν καὶ ἀθεοῦντο ὡς παράγοντες ἐν τῇ πολιτείᾳ. — θ) Ὁ δῆμος χειροτονεῖ καὶ τοὺς ἐπιστάτας τῶν δημοσίων ἔργων.... ἐστὶ δὲ ὁ Δημοσθένης τειχοποιός.....οἱ δὲ τῶν ἔργων ἐπιστάται πάντες ἡγεμονίας ἔχοντες δικαστηρίου κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ. 14, 17, 28. 31). — θ) Ἀπογραφεῖς. Οἱ ἀπογραφόντες τὰ ὑπὸ δήμευσιν κτήματα. — ι) Ἀποστολεῖς. Δημόσιοι ὑπάλληλοι δέκα τὸν ἀριθμὸν οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐξελέγχωσι τὰ ὑπὸ τῶν τριηράρχων ἐξοπλιζόμενα πλοῖα, δικαιοῦμενοι νὰ φυλακίζωσι τούτους διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν περὶ ταῦτα (Δημοσθ. Περὶ Στεφάν. 262, Πολυδ. Η. 99). Συνειργάζοντο μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν τῶν νεωρείων (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησιβ. 29). — ια) Πρέσβεις. Ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου (Θουκυδ. Ε'. 45, Αἰσχίν. Κτησιφ. 62, περὶ παραπρεσβ. 62). Οὗτοι ὥφειλον νὰ λογοδοτήσουν καὶ διὰ τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας δαπάνας, καὶ διὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν συντελεσθὲν ἔργον (Δημοσθ. Παραπρεσβ. 267, 342, 406, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 61). — Ἡ τυχὸν πλημμελής διαγωγὴ αὐτῶν περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τῶν ἐκαλεῖτο παραπρεσβεΐα, ἡδύνατο δὲ πᾶς ἰδιώτης νὰ ὑποβάλλῃ μήνυσιν διὰ γραφῆς, ἥτις διεξήγετο ἐπιμελείᾳ τῶν λογιστῶν (Πολυδ. Η. 40, 45). Ἀλλὰ καὶ δι' εἰσαγγελίας ἡδύνατο νὰ καταδιωχθῇ ὁ παραβάτης (Αἰσχίν. Κτησιφ. 79).

527. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 382.

528. Οἱ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας διαχειριζόμενοι, δὲν δύνανται ν' ἀναλάβουν τὴν ὑπηρεσίαν τῶν, ἐὰν δὲν δοκιμασθοῦν, περαίνοντες δ' αὐτὴν λογοδοτοῦσιν ἐνώπιον τῶν λογιστῶν καὶ τοῦ γραμματέως.

529. α) Αἱ δημόσιαι λειτουργίαι δίδονται δι' ἐν ἔτος (Δημοσθ. Λεπτίν. 21). — β) Γνώμη τοῦ δήμου χειροτονεῖσθαι τὸν ταμίαν. Μὴ πλείω πέντε ἐτῶν διέπειν τὸν χειροτονηθέντα ἐπὶ τὰ δημόσια χρήματα (Πλουτ. Λυκούργου).

530. α) Φαῦλον ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν αὐτὸν ἄρχειν, ὅπερ εὐδοκιμεῖ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις· ἐν γὰρ ὑφ' ἐνὸς ἔργον ἀριστ' ἀποτελεῖται καὶ πολιτικώτερον, πλείον

γινέσθαι τὸν αὐτὸν Ἐπιστάτην (β). Ἄν τις ἀστυνομήσῃ δις (γ). Μὴ ἐξεῖναι χειροτονηθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου σύνδικον πλέον ἢ ἅπαζ συνδικῆσαι (δ). Ὑπογραμματεῦσαι οὐκ ἐξεστι δις τὸν αὐτὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ (ε).

531. Ἀπαλλαγὰὶ ὑπηρεσιῶν. Τὰς ἐκ τοῦ δήμου χειροτονίας ἐν τῇ βουλῇ μὴ ἐξομνυσθαι (α). Μὴ δύο λειτουργίας λειτουργεῖν (β).

532. Εἴ τις ἐπιχειροίῃ τυραννεῖν, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

533. Ὃς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινεῖ τεθνάναι, καὶ τὸν ἀποκτείνοντα ὁσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος.

534. Ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λαιδορῇ, ζημιουῖσθαι (α). Ἐάν τις θεσμοθέτῃ ἢ ἄρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν ἢ στεφανηφορίαν, ἢ τινα τιμὴν δῶ, ὑβρίσῃ τις ἢ πατάξῃ, ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαζ (β).

Θ'. Θρησκευτικαὶ διατάξεις

535. Θρησκευτικαὶ διατάξεις. Θυσίαι. Θεοῖς καρποῖς ἀγάλλειν (α). Πρόβατον καὶ δραχμὴν ἀντὶ μεδίμνου. Πρόβατον καὶ δραχμὴν ἢ ἀντὶ μεδίμνου (β). Ταῖς νομηνίαις θύειν (γ). Βοῶς μὴ καταθῆναι (δ).

καὶ μετέχον τῶν ἀρχῶν καὶ δημοτικώτερον (Ἀριστοτ. Πολιτικὴ Β'). — β) Ἰδε ἀνωτέρω θέματα 429 καὶ 445. — γ) Δὲν ἡδύνατο τις ν' ἀστυνομήσῃ δις. Ἀστυνόμοι δέκα· τούτων δὲ ἑ ἄρχουσιν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει (Ἀριστοτ. Πολιτ. 50. 2). — δ) Ἰσαίου — Κατ' Ἐλπαγόρου καὶ Δημοφάν. ἀπόσπ. XI. — ε) Ὑπογραμματεὺς ὁ κατὰ πρυτανείαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῷ [[τὰ]] γράμματα φυλάττειν καὶ ψηφίσματα, καὶ ἕτερος ἐπὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τῆς βουλῆς χειροτονοῦμενος. ὁ δ' ὑπὸ τοῦ δήμου αἵρεθείς [γραμματεὺς], ἀναγινώσκει τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ (Πολυδ. Η. 92, 98, 102).

531. α) Ἐξωμοσία δέ, ὅταν τις ἢ πρεσβευτῆς αἵρεθείς ἢ ἐπ' ἄλλην τινὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἀρρωστεῖν ἢ ἀδυνατεῖν φάσκων ἐξομνύηται αὐτὸς ἢ δι' ἐτέρου (Πολυδ. Η. 55) — Ἄλλως δὲν ἡδύνατο νὰ παραιτηθῇ ὁ χειροτονοῦμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. — β) Δημοσθ. Πολυκλ. 58.

532. Ταῦτὸν θέματι 241.

533. Ταῦτὸν τῷ θέματι 242.

534. α) Ταῦτὸν θέματι 250. — β) Ταῦτὸν θέματι 249.

535. α) Νόμος τοῦ Τριπτολέμου (Πορφύριος). Αἱ θυσίαι ἐν ἀρχῇ ἐγένοντο διὰ φυτῶν, ἐκριζουμένων καὶ καιομένων μετὰ τῶν καρπῶν καὶ τῶν φύλλων των, εἴτα ἐγένοντο δι' ἄρωμάτων καὶ τέλος διὰ ζώων. Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ, ἐμποινίμοις νόμοις πατρίοις ἰδίᾳ, κατὰ δύναμιν σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν πελάνους ἐπαιτίους. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς, ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεσθαι δίκαιον, οὐκ ἀνωμάλως οὐδ' ἀτάκτως οὔτ' ἐθεράπευον οὔτ' ὠργιάζον· οὐδ' ὁπότε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους βοῦς ἔπεμπον, ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἐορτάς, αἷς ἐστίαςίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἤγον, ἐν δὲ τοῖς ἀγιωτάτοις τῶν ἱερῶν ἀπὸ μισθωμάτων ἔθουν· ἄλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν

536. Τοὺς ἐκ θυσίας ἰόντας, φέρειν ἐξ αὐτῆς τῆς θυσίας τοῖς οἰκείοις (α). Τὰ ὑπολειπόμενα τῆς θυσίας τοὺς ἱερέας λαμβάνειν (β).

537. Ναοὶ τὸν ἀλόντα θακεύοντα ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι, καὶ θνήσκειν.

538. Τοῖς δευτεροπότμοις μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν τῶν σεμνῶν θεῶν.

539. Τοὺς ἱκέτας εἶναι ἀσφαλεῖς (α). Ἱερείων τιμαὶ (β).

ι'. Ἑορταὶ - Ἀγῶνες

540. Ἑορταὶ - Ἀγῶνες. Ἀπάντων τῶν Ἀθηναίων ἀγόντων ἱερομηνίαν, μήτ' ἰδίᾳ, μήτε κοινῇ, μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μηδὲ χρηματίζειν, ὅ τι ἂν μὴ περὶ τῆς ἑορτῆς ᾖ.

πατρίων καταλύσουσι μήτ' ἐξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσι (Ἰσοκρ. Ἀρεοπαγίτ. 29 ια', Ἀρποκρατ. λ. ἐπίθετοι ἑορταί, Λυσίου — Ἀνδοκ. 15). — β) Τὸ θυσιαζόμενον πρόβατον δέον νὰ ἔχῃ ἀξίαν μιᾶς δραχμῆς, ὁ δὲ μέδιμνος κοῦφός, ἀκατακτώ. Τὸ θυόμενον εἶναι, ἅγιον, καθαρὸν, ὄσιον, ἀγνόν, εὐαγές, ἄχραντον, μὴ κακόν, ἀρτεμής, μὴ ἔμπηρον ἢ ἡκρωτηριασμένον ἢ διάστροφον (Πολυδ. Α. 33). — γ) Ἦτα τὴν πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐκάστου μηνός, ἀφιερωμένην εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Πῶς δὲ ταῖς νομηνίαις εἰς τὴν ἀγορὰν ἀναβαίνοντες τ' ἀγαθὰ τῇ πόλει διδόναι, καὶ ἑκάστους ἑαυτῶν τοῖς θεοῖς εὐχεσθαι (Ἰσοκράτ. Ἀριστογ. Δ). Καὶ κατὰ χρόνον δὲ τινὰ, ἐκλιπόντων τῶν βοῶν, νομοθετήθη, καὶ διὰ τὴν σπάνιν ἀπέχεσθαι αὐτοὺς τῶν ζώων συνάγειν βουλομένους, καὶ πληθῆσαι τῷ μὲν λαῷ, καὶ πᾶσι (Φιλοχόρ. Θ').

536. α) Οἱ γὰρ ἐκ θυσίας ἰόντες, φέρειν ἐξ αὐτῆς τοῖς οἰκείοις, κατὰ νόμον τινὰ (σχόλ. Ἀριστοφ. Πλουτ.). — β) Νόμος δ' ἦν τὰ ὑπολειπόμενα τῆς θυσίας τοὺς ἱερέας λαμβάνειν· ἃ εἰσὶν, οἷον δέρματα καὶ κωλαῖ (Ἀριστοφ. Σφήκ.).

537. Ταῦτὸν τῷ θέματι 247.

538. Δευτερόποτμος, ὁ ὑπὸ τινων ὑστερόποτμος· οὕτω δὲ ἔλεγον, ὅποτε τινὶ ὡς τεθνεῶτι τὰ νομιζόμενα ἐγένετο, καὶ ὕστερον ἀνεφάνη ζῶν. Ἀπειρῆσθαι τοῖς τοιαύτοις εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν Θεῶν (Ἑριννύων), οἱ πολέμοις, ἢ ὁ φημισθεὶς ἐπὶ ξένης τετελευτηκώς, ἔπειτα ἐπανελθὼν, ἢ ὁ δεύτερον διὰ γυναικείου κόλπου διαδύς (ἐθεωροῦντο ὡς ἐξερχόμενοι ἐκ νέου ἐκ κόλπου γυναικός), ὡς ἔθος ἦν παρ' Ἀθηναίοις (Ἡσύχιος).

539. α) Τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος ἤδη μὲν ἐκ πολλοῦ διετάραττε τὴν πόλιν..... ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες.....καὶ τοὺς μὲν ἐξω κατέλευσαν, οἱ δὲ τοῖς βομοῖς προσφυγόντες ἀπεσφάγησαν (Πλουτ. Σόλων XII). Οἱ ἱκέται, ἐν οἷς καὶ οἱ ξένοι καταφεύγοντες εἰς τὸν βωμὸν τῶν θεῶν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἑλέου, ἦσαν ἀσφαλεῖς. — β) Ἄς γὰρ ἐν τῷ ἐκκαιδεκάτῳ τῶν ἀξόνων ὀρίζει τιμὰς τῶν ἐκκρίτων ἱερείων, εἰκὸς μὲν εἶναι πολλαπλασίας, ἄλλως δὲ κἀκεῖναι πρὸς τὰς νῦν εὐτελεῖς εἶσι (Πλουτ. Σόλων XXIII).

540. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ἀνεστέλλετο πᾶσα ἐνέργεια, καὶ πᾶσα συνέλευσις, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη ἐπρόκειτο νὰ συζητήσῃ περὶ ἀντικειμένου ἀφορῶντος εἰς τὴν ἑορτὴν. Ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας....οὔσης ἐνδεκάτῃ τοῦ ἑκατομβαιῶνος μηνός, δωδεκάτῃ τὸν νόμον εἰσήνεγκεν, εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ, καὶ ταῦτ' ὄντων Κρονίων, καὶ διὰ ταῦτ' ἀφειμένης τῆς βουλῆς, διαπραξάμενος μετὰ

541. Ἐν τῷ τῶν Παναθηναίων ἀγῶνι μὴ ἐξεῖναι τῷ βαπτὸν ἔχοντι ἱμάτιον ὥρεῖν.
542. Καθ' ἐκάστην πενταετηρίδα Ἀθηναίων τὰ τοῦ Ὀμήρου ἔτη ῥαψωδεῖσθαι.
543. Τοὺς μετοίκους ἐν ταῖς πομπαῖς, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν τὰς δὲ θυγατέρας αὐτῶν ὑδρεῖα καὶ σκιάδια.
544. Τὸν ἐξειπόντα τὰ μυστήρια τεθνάναι.
545. Ἐν οἷς τις ἱματίοις μνηθεῖη, εἰς ταῖν θεαῖν ταῦτα ἀνατιθέναι.
546. Μὴ τιθέναι ἱκετηρίαν τοῖς μυστηρίοις.
547. Κατ' ἔτος τελεῖν τὰ Θεσμοφόρια.
548. Τοὺς Πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Πανδίων.

τῶν ὑμῖν ἐπιβουλευόντων καθίζεσθαι νομοθέτας διὰ ψηφίσματος, ἐπὶ τῇ τῶν Παναθηναίων προφάσει (Δημοσθ. Τιμοκρ. 26).

541. Ληφθέντα μὲν γάρ τινα τῶν πολιτῶν ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Παναθηναίων ἄγεσθαι παρὰ τὸν ἀγωνοθέτην, ὅτι βαπτὸν ἔχων ἱμάτιον ἐθεώρει, τοὺς δὲ ἰδόντας ἐλεῆσαι τε καὶ παραιτεῖσθαι καὶ τοῦ κήρυκος ἀνειπόντος, ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἐποιήσαν ἐν ταύτῃ ἐσθῇτι θεώμενος (Λουκιαν. Νιγρίνος 14).

542. Οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες ἀποφασίζοντες εἶναι ποιητὴν (ἐνν. τὸν Ὀμηρον), ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἐκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων, πόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψωδεῖσθαι τὰ ἔπη (Πυκόου. Λεοντ. 102). Ἰπταρχος, δὲ τοῦ Πεισιστράτου, τὰ Ὀμήρου ἔπη πρῶτος ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας (Αἰλιανός).

543. Οἱ μέτοικοι χιτῶνας ἐνεδύοντο χρῶμα ἔχοντες φονικόν, καὶ σκάφας ἔφερον, ὅθεν καὶ Σκαφηφόροι προσηγορεύοντο (Σουῖδας λ. Ἀστοφορεῖν, Αἰλιανός).

544. Διαγόρας ὁ Μήλιος:... τοῦτο οὖν ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐν χαλκῇ στήλῃ ἔγραψαν, τῷ μὲν ἀποκτείναντι τάλαντον λαμβάνειν, τῷ δὲ ἄγοντι δύο. ἐκηρύχθη δὲ τοῦτο διὰ τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ, ἐπεὶ τὰ μυστήρια πᾶσι διηγείτο, κοινοποιῶν αὐτὰ καὶ μικρὰ ποιῶν καὶ τοὺς βουλομένους μυεῖσθαι ἀποτρέπων (Σουῖδα λ. Διαγόρας).

545. Ἔθος γὰρ ἦν ἐν οἷς τις ἱματίοις μνηθεῖη, εἰς θεοῦ τινος ἀνατιθέναι ταῦτα, ὥσπερ δηλοῖ καὶ Μελάνθιος ἐν τῷ περὶ μυστηρίων. Πάτριόν ἐστι ταῖς θεαῖς ἀφιερῶν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύσταις, ἐν αἷς τύχοιεν μνηθέντες. — Ἡ ἐορτὴ τῶν μυστηρίων, τῶν μὲν μικρῶν ἐγένετο πρὸς τιμὴν τῆς Περσεφόνης, τῶν δὲ μεγάλων πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος. Εἰσερχόμενοι, ἐκαθαρίζοντο εἰς τὸ ὕδωρ, ἐνδύόμενοι νέα φορέματα, τὰ δὲ παλαιὰ ἀφιέρωναν εἰς τὰς θεάς.

546. Ἰκετηρία μὲν ἐστίν, ἃν τις ποιῇ δεήσεις, εἰκόνα φέρων ἐν χερσίν, ἢ κλάδον ἢ λαμπάδα, εἴτε καὶ χάρτην ἔγγραφον ἔχοντα τὰς δεήσεις (Ἰω. Χρυσόστομος). Ἀδραστος δ' εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος ἐπὶ τὸν ἐλέου βωμὸν κατέφυγε, καὶ ἱκετηρίαν θεὸς ἡξίου θάπτειν τοὺς νεκροὺς (Ἀπολλόδωρος).

547. Νόμος ἦν Ἀθηναίοις, κατ' ἔτος τελεῖν τὰ Θεσμοφόρια (πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος), καὶ παρθένοι γυναῖκες, καὶ τὸν βίον σεμναί, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τὰς νομικὰς βίβλους καὶ ἱεράς, ὑπὲρ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀντίθεσαν, καὶ ὥσανει λιτανεύουσαι ἐπήρχοτο εἰς Ἐλευσίνα (Σχόλ. εἰς Εἰδυλ. κ'. Θεοκρίτου).

548. Ἐν δὲ ταύτῃ ἐπειδὴν χρηματίσωσιν οἱ πρόεδροι περὶ ὧν διώκεται ὁ ἄρχων, χρηματί-

ἐν δὲ ταύτῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν τὰς γεγενημένας ἕνεκα τῆς πομπῆς ἢ τῶν ἀγώνων, τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις, ὅσαι ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ᾖσιν.

549. Δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτινύναι πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο.

550. Ἀλώοις ἱερεῖα μὴ θύειν.

551. Τῷ Ὀλύμπια νικήσαντι δραχμὰς πεντακοσίας δίδοσθαι.

552. Χοροί. Ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν Ἄρχοντα ἐπικληροῦν τοῖς χοροῖς τοὺς Αὐλητὰς (α). Τὸν Τραγικὸν χορὸν συνιστάναι ἐκ πεντεκαίδεκα (β).

553. Μὴ χορεύειν ξένον ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν.

554. Ξένον οὐκέτι εἰσελθόντα εἰς τὸ θέατρον ἐξεῖναι προσκαλέσασθαι πρὸς τὸν Ἄρχοντα.

ζειν καὶ περὶ ὧν ἂν τις ἡδίκηκώς ᾖ περὶ τὴν ἐορτὴν ἢ παρανενομηκώς (Δημοσθ. Μειδ. 9). Τὰ Πάνδια ἐπανηγυρίζοντο ὑπὲρ τοῦ Διός.

549. Ἐπειδὴν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτινύναι πρὶν ἂν ἀφίκηται τὸ πλοῖον εἰς Δῆλον, καὶ πάλιν δεῦρο· τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίνεται, ὅταν τύχωσιν ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτοῦς (Πλάτων, Φαίδρ. ΔΒ', Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV. 8. 2).

550. Ἄξιον δὲ κάκεινο ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι Ἀρχίαν τὸν ἱεροφάντην γεγόμενον, ἐξελεγχθέντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπεβῆν θύοντα παρὰ τὰ πάτρια τὰς θυσίας, ἐκολάσατε ὑμεῖς, καὶ ἄλλα τε κατηγορήθη αὐτοῦ καὶ ἡ Σύνκλη τῇ ἐταίρᾳ Ἀλώοις ἐπὶ τῆς ἐσχάρας τῆς ἐν τῇ αὐλῇ Ἐλευσίνι προσαγούσῃ ἱερεῖον θύσειεν, αὐ νομίμου ὄντος ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἱερεῖα θύειν, οὐδ' ἐκείνου οὔσης τῆς θυσίας, ἀλλὰ τῆς ἱερείας (Δημοσθ. Νεαίρ. 116).

551. Πλουτ. Σόλων XXIII. 20. Συνέστειλε (Σόλων) καὶ τὰς τιμὰς τῶν ἐν ἀγῶνι ἀθλητῶν. Ὀλυμπιονίκη μὲν τάξας πεντακοσίας δραχμὰς, ἰσθμιονίκη ἑκατὸν καὶ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ἄλλων (Διογ. Λαερτ. Σόλων VIII). Ἴδε ν. 1. Κ. 10. 54 καὶ ν. 10 Π. 50. 12.

552. α) Παρούσης δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἣ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν ὁ νόμος τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητὰς κελεύει... παρελθὼν ὑπεσχόμεν ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντῆς καὶ κληρουμένων πρῶτος αἰρεῖσθαι τὸν αὐλητὴν ἱλαχον (Δημοσθ. Μειδ. 13). Ἡ κλήρωσις ἐγένετο ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἐορτῆς. — β) Τὸ δὲ παλαιὸν ὁ τραγικὸς χορὸς (εἰς ὃν ἐψάλλοντο θλιβερά ἄσματα) πεντήκοντα ἦσαν, ἄχρι τῶν Εὐμενιδῶν Αἰσχύλου· πρὸς δὲ τὸν ὄχλον αὐτῶν τοῦ πλήθους ἐκπτοηθέντος, συνέστειλεν ὁ νόμος εἰς ἐλάττω ἀριθμὸν τὸν χορὸν (Πολυδ. Α. 110).

553. Νόμου γὰρ ὄντος Ἀθήνησι τότε, μὴ χορεύειν ξένον, ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν, ἅπαντας εἰσαγαγὼν ξένους τοὺς χορεύοντας ἑκατὸν ὄντας, ἅμα καὶ ζημίαν ἀνὰ χιλίας ὑπὲρ ἑκάστου, εἰσήνεγκεν εἰς τὸ θέατρον (Πλουτ. Φωκίων XXVIII). — Οὐκ ἐξῆν δὲ ξένον χορεύειν ἐν τῷ Ἀστικῷ χορῷ, ἐν δὲ τῷ Ληναίῳ ἐξῆν, ἐπεὶ καὶ μέτοικοι ἐχορήγουν (σχολ. εἰς Πλοῦτον Ἀριστοφ.).

554. Κελεύοντος δὲ τοῦ νόμου τῶν χορευτῶν ἐξάγειν ὃν ἂν τις βούληται ξένον ἀγωνιζόμενον, οὐκ ἐξὸν ἐπιχειρήσαντα κωλύειν (ἦτοι ἐὰν ἔλαβε μέρος ἤδη δὲν ἡδύνατο νὰ ἐμποδισθῇ, Ἀνδοκιδ. Αλκιβ. 20).

555. Ἄν τις χορηγὸς ἀγωνιζόμενον τὸν ξένον καλέσῃ μὲν πρὸς τὸν Ἄρχοντα, πεντήκοντα δραχμάς, ἐὰν δὲ καθεζεσθαι κελεύσῃ χιλίας ἀποτίνειν.

556. Ἐξεῖναι τοὺς ἀτίμους ἀγωνιζομένους ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός, καὶ ἐξάγειν ἐκ τῆς θυμέλης.

557. Τὰς τραγωδίας τῶν ποιητῶν, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, τὸν δραμματέα τῆς πόλεως παραγινώσκειν, τοῖς ὑποκρινομένοις οὐκ ἐξεῖναι ὑποκρίεσθαι.

558. Τοῦ Ποσειδῶνος ἀγῶνα ποιεῖν ἐν Πειραιεῖ κυκλίων χορῶν οὐκ ἔλαττον τριῶν, δίδοσθαι μὲν τοῖς νικῶσιν οὐκ ἐλάττονος δέκα μνῶν, τοῖς δὲ δευτέροις ὀκτώ, ἐξ δὲ τοῖς τρίτοις κριθεῖσι.

ια'. Διαγωνισμοὶ δράματος, μουσικῆς. Θέατρον

559. Διαγωνισμοὶ δράματος καὶ κωμωδίας. Θέατρον. Τῶν περὶ τῶν κωμωδῶν ἀγῶνα τοῖς χύτροις ἐπιτελεῖν ἐφάμιλλον ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τὸν νικήσαντα εἰς ἄστῳ καταλέγεσθαι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

555. Ἐβούλετο γὰρ ὁ δῆμος μηδένα γίνεσθαι θόρυβον κατὰ τὴν ἑορτήν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ παρὰ νόμῳ τις ἠγωνίζετο, οὐ συνεχώρουν τῷ χορηγῷ αὐτὸν ἐξάγεσθαι, ἀλλὰ τότε μὲν ἀγωνίζεσθαι· μετὰ ταῦτα δὲ κρίνεσθαι προσέταττον.

556. Ἐκέλευε γὰρ νόμος, τοὺς ξένους προσκαλεῖν πρὸς τὸν ἄρχοντα· τοὺς δὲ ἀτίμους ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός, καὶ ἐξάγειν ἐκ τῆς θυμέλης.

557. Τοὺς ἀνωτέρω τρεῖς ποιητάς, ἀπολαμβάνοντας μεγάλης ὑπολήψεως, ἀπηγορεύοντο νὰ ὑποκρίνωνται οἱ ὑποκριταί. — Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίοις εἰκόνες ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τραγωδίας καὶ κωμωδίας ποιητῶν. τραγωδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν, Εὐριπίδης, Σοφοκλῆς. τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ Αἰσχύλου, πολλῶ τε ὕστερον τῆς τελευτῆς δοκῶ ποιηθῆναι, καὶ τῆς γραφῆς, ἣ τὸ ἔργον ἔχει τὸ ἐν Μαραθῶνι (Πανσ. Ἀττικὰ 1. 21. 1).

558. Ἡ ὄρχησις τοῦ κυκλικοῦ χοροῦ ἦτο ἡ λεγομένη διονυσιακὴ πυρρίχη, ἐπιεικესτέρα οὖσα τῆς ἀρχαίας, ἥτοι τῆς πολεμικῆς, εἶχον γὰρ οἱ ὀρχούμενοι θύρσους ἀντὶ δοράτων (Ἀθην. ΙΔ'. 631, Ἀριστοφ. Ὀρν. 123). Εἰς τοὺς κυκλίους χορούς, τρεῖς ἐν ὅλῳ, ὁ πρῶτος νικητὴς ἐλάμβανεν ὡς βραβεῖον δέκα μνᾶς, ὁ δεύτερος χορὸς ὀκτὼ καὶ ὁ τρίτος ἑξ. (Σουῖδα, λ. χορηγός, Ἀθην. ΙΔ. 633, Πολυδ. Δ. 106 ἐπ.).

559. Χύτρα ὠνομάζοντο ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀνθεστηρίων πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Κατ' αὐτὴν ἐγένοντο γυμνάσια τῶν Κωμωδῶν, εἰς ᾧ συμμετεῖχον καὶ οἱ δοῦλοι, οἵτινες, ἐὰν ἠρίστευον, ἀπέκτων τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐξετίθεντο τὰ βρέφη (Ἀριστοφ. Βάτρ. 1188, Θεσμοφ. 512 ἐπ.). Εἰσήνεγκε δὲ καὶ τοὺς νόμους, τὸν περὶ τῶν Κωμωδῶν ἀγῶνα τοῖς χύτροις ἐπιτελεῖν, ἐφάμιλλον ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τὸν νικήσαντα εἰς ἄστῳ καταλέγεσθαι, πρότερον οὐκ ἐξόν, ἀναλαμβάνων τὸν ἀγῶνα ἐκλελοιπότα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

560. Μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν, μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονότα.
 561. Τὸν Ἄρχοντα μὴ φανερώς κωμωδεῖν.
 562. Μὴ κωμωδεῖν ἐξ ὀνόματος.
 563. Εὐκοσμίαν ἔχειν ἐν τοῖς θεάτροις. Τὸν Ἄρχοντα τοῖς ὑπηρέταις ἐξείρειν τὸν μὴ πείθοντα εἰπεῖν, εἰ δ' οὐδ' οὕτω ἐπείσθῃ, ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν.
 564. Ἀλεκτρυόνας ἀγωνίζεσθαι δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ μιᾷς ἡμέρας τοῦ ἔτους.
 565. Μουσική. Τὴν μουσικὴν κατὰ τὰ εἶδη αὐτῆς διαιρεῖσθαι, καὶ οὐκ ἐξιέναι ἄλλω εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος.

560. Οὕτω ἐπέτρεπον ἑμαυτῷ τὸ λέγειν δημοσίᾳ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας. Οὐ γὰρ πρῶτον καθίει τὰ δράματα ὁ ποιητὴς εὐλαβούμενος. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἰππέων ἤρξατο εἰσιέναι. Νόμος δὲ ἦν μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν, μήπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότα, ὡς δὲ τινες τριάκοντα (σχόλ. Ἀριστοφ. *Νεφέλ.* 530).

561. Ὁ κωμωδοποιὸς ἐξετέλει χρέη δημοσίου ἐλεγκτοῦ (*Ἰσοκράτ. Εἰρήν.* 161). Βαβυλωνίοις δράματι πολλοὺς κακῶς εἶπεν. Ἐκωμωδοῦσε γὰρ τὰς τε κληρωτάς καὶ τὰς χειροτονητάς ἀρχάς, καὶ Κλέωνα παρόντων τῶν ἔκτων. Καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς ὁ Κλέων, ἐγράψατο αὐτὸν ἀδικίας εἰς τοὺς πολίτας, ὡς εἰς ἕβριν τοῦ δήμου ταῦτα πεποιηκότα. (σχόλ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 67, καὶ Ὀρεσθ. 1297).

562. Πιθανῶς ἡ ἀπαγορεύσις αὐτῆς νὰ ἐτάθῃ μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους, ὅπως διακωμωδήθῃ εἰς τὰς *Νεφέλας*, ὡς εἰσάγειν καινὰ δραμόνια.

563. Διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως αἱ ἀρχαὶ εἶχον θεατρικὴν ἀστυνομίαν, ἀποτελουμένην ἐκ ραβδοφόρων ἢ ραβδούχων (*Ἀριστοφ. Εἰρήν.* 718). Τὸ θέατρον ἤρχιζε τὴν πρωτὴν ἢ μετὰ τὸ ἄριστον (*Αἰσχίν. Κτησιφ.* 76), διήρκουν δὲ αἱ παραστάσεις 10 - 12 ὥρας, οὐ ἕνεκα οἱ θεαταὶ ἐν τοῖς διαλείμμασι ἐλάμβανον οἶνον καὶ διάφορα ἄλλα (*Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ.* 1. 5, *Ἀθην.* 1Α'. 465, *Ἴδε πλείονα εἰς Αἰσχίν. Κτησιφ.*).

564. Πόθεν δὲ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ νόμος, ἐρῶ. ὅτε Θεμιστοκλῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐξῆγε τὴν πολιτικὴν δύναμιν, ἀλεκτρυόνας ἐθεάσατο μαχομένους· οὐδὲ ἀργῶς αὐτοὺς εἶδεν, ἐπέστησε δὲ τὴν στρατιάν. Τὸ τοίνυν γενόμενον αὐτοῖς σύνθημα τότε ἐς ἀρετὴν ἐβουλήθη διαφυλάττειν καὶ ἐς τὰ ὅμοια ἔργα ὑπόμνησιν (*Λίλιανου, Ποικίλης Ἱστορίας Β'*. 28). Καὶ εἰ θεάσαιο καὶ ὀρτύγων καὶ ἀλεκτρυόνων ἀγῶνας.....μάλιστα ἂν μάθῃς ὡς ὑπὸ νόμῳ αὐτὸ δρῶμεν καὶ προστέτακται πᾶσι τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παρεῖναι καὶ ὁρᾶν τὰ ὄρνεα διαπυκτεύοντα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀπαγορεύσεως (*Λουκιαν. Ἀνάχαρσις ἢ περὶ γυμνασίων* 37, *Πολυδ. Ζ'*. 136, *Πλουτ. Λυκούργ.* 25).

565. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε, ἵνα ἐξαρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου. διηρημένη γὰρ δὴ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἶδη τε ἑαυτῆς ἄττα καὶ σχήματα, καὶ τί εἶναι εἶδος ᾠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο· καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτερον εἶδος, θρήνους δὲ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε· καὶ παίωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοῦνομα ἐκάλουν, ᾠδὴν ὡς τινα ἐτέραν· ἐπέλεγον δὲ κιθαρωδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων καὶ ἄλλων τινῶν οὐκ ἐξῆν ἄλλω εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος· τὸ δὲ κύριον τούτων γινώσκει τε καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι, ζημιοῦν τε αὐτὸν μὴ πειθόμενον οὐ σύριγξ ἦν οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ

566. Σχολεῖα — Γυμνάσια — Γυμνασιάρχος. Οἱ δὲ τῶν παίδων διδάσκαλοι κλειέτωσαν μὲν τὰ διδασκαλεῖα μὴ πρότερον ἡλίου ἀνιόντος, κλειέτωσαν δὲ πρὸ ἡλίου δύνοντος. Καὶ μὴ ἐξέστω τοῖς ὑπὲρ τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν οὓσιν εἰσιέναι τῶν παίδων ἔνδον ὄντων, εἴ μὴ υἱὸς διδασκάλου ἢ ἀδελφός, ἢ θυγατρὸς ἀνὴρ· εἴ τις παρὰ ταῦτ' εἰσῇ, θανάτῳ ζημιούσθω. Καὶ οἱ γυμνασιάρχαι τοῖς Ἑρμαίοις μὴ ἐάτωσαν συγκαθιέναι μηδένα τῶν ἐν ἡλικίᾳ τρόπῳ μηδενί· εἴ δὲ ἐπιτρέπη καὶ μὴ ἐξείργῃ τοῦ γυμνασίου, ἔνοχος ἔστω ὁ γυμνασιάρχης τῷ τῆς ἐλευθέρων ἑθροῶς νόμῳ. Οἱ δὲ χορηγοὶ οἱ καθιστάμενοι ὑπὸ τοῦ δήμου ἔστωσαν τὴν ἡλικίαν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη.

567. Δοῦλον μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοιφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις.

ιβ'. Φιλόσοφοι - Ρήτορες

568. Φιλόσοφοι. Λόγων τέχνης μὴ διδάσκειν.

569. Μηδένα φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι, οὐδὲ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δόξῃ, εἰ δὲ μή, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

570. Ρήτορες. Μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν περὶ τριάκοντα ἔτη γεγονότα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

τὰ νῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδίδοντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παιδείας δεδογμένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἢ νουθέτησις ἐγίγνετο (Πλάτων. Νόμοι Γ', ΑΥ', σελ. 700, ἴδε Β'. ΧΙ, σελ. 669).

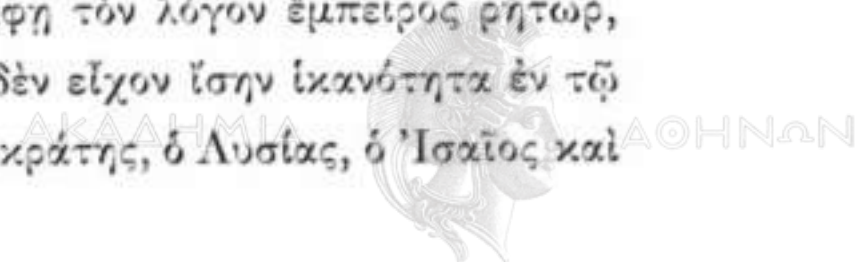
566. Αἰσχίν. Τιμάρχ. 12. Ἑρμαῖα ὠνομάζοντο ἡ ἑορτὴ ἢ πανηγυριζομένη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ ἀπὸ τοῦς νέους τῶν Γυμνασίων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπινον, ἐμέθυσαν, κατ' αὐτὴν δὲν ἦσαν δεκτοὶ οἱ παῖδες, ἀλλὰ μόνος ὁ Γυμνασιάρχης (Διογένης). Γυμνασιάρχαι ὠνομάζοντο οἱ ἐπιφορτισμένοι νὰ προμηθεύουν τὸ ἔλαιον καὶ τὰ λοιπὰ χρήσιμα εἰς τὰς παλαίστρας. Ἰδε Αἰσχίν. Τιμάρχ. 6 ἐπ.

567. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 64. Αἰσχίν. Τιμάρχ. 138.

568. Ὁ Κριτίας, ὅτε τῶν τριάκοντα ὦν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν (καὶ τοῦτο, διότι ἤθελον περιορίσωσι τὴν μόρφωσιν, Ξενοφ. Ἀπομνημον.).

569. Καὶ ὁ νόμος οὗτος εἰσῆχθη ὑπὸ τῶν Τριάκοντα, ἀποτέλεσμα δ' αὐτοῦ ἦτο νὰ ἀναχωρήσωσι τῶν Ἀθηνῶν πάντες οἱ φιλόσοφοι. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα, ὁ νόμος οὗτος κατελύθη. Ἰδε Διογ. Λαέρτ. Ι. σελ. 223.

570. Ἐλάμβανον γὰρ οἱ ρήτορες δραχμὴν, ὅτε συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ ὑπὲρ ἄλλου τινός· ἐκ τούτου δὲ φαίνεται ὅτι μισθοφόρος ἦν ἡ ἀρχή. Κληρωτοὺς δὲ γενομένους δέκα συνηγόρους φησὶ (Ἀριστοτέλης). — Συνήγοροι — ἰδιῶται. Ἐν ἀρχῇ ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς διαδίκους νὰ προσλαμβάνουν συνηγόρον, βραδύτερον ὅμως ἐδέχθησαν νὰ γράφῃ τὸν λόγον ἔμπειρος ρήτωρ, καὶ νὰ ἀπαγγέλῃ ὁ διάδικος, καὶ τοῦτο διότι συνήθως οἱ διάδικοι δὲν εἶχον ἴσῃν ἱκανότητα ἐν τῷ λέγειν. Τοιοῦτοι ρήτορες ὑπῆρξαν ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λυσίας, ὁ Ἰσαῖος καὶ

571. Ἐάν τις λέγῃ ἐν τῷ δήμῳ τὸν πατέρα τύπτων ἢ τὴν μητέρα, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν... «ἢ τὰς στρατείας», φησί, «μὴ ἐστρατευμένος, ὅσαι ἂν αὐτῷ προσταχθῶσιν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκώς»... «ἢ πεπορνευμένος», φησίν, «ἢ ἡταιρηκώς»... «ἢ τὰ πατρῶα», φησί, «κατεδηδοκῶς ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται»... Ἐάν δέ τις παρὰ ταῦτα μὴ μόνον λέγῃ... «δοκιμασίαν μέν», φησίν, «ἐπαγγειλάτω Ἀθηναίων ὁ βουλούμενος, οἷς ἔξεστιν», ὑμᾶς δ' ἤδη κελεύει περὶ τούτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγιγνώσκειν.

572. Τὸν ῥήτορα παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι.

573. Μὴ προοιμιάζεσθαι, μηδὲ οἰκτιρίζεσθαι, μηδ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν.

ιγ'. Συμπόσια

574. Συμπόσια. Τοὺς κεκλημένους μὴ εἶναι ἐπὶ τοῖς τριάκοντα.

575. Πάντας μάγειρους τοὺς ἐν ταῖς συνόδοις διακονοῦντας παρὰ τοῖς γυναικονόμοις ἀπογράφεσθαι.

ἄλλοι, οἵτινες οὕτω ἀπεκόμιζαν ἰκανὰ κέρδη, ὡς ἐκείνοι δὲ κυρίως λογογράφοι καὶ ὄχι συνήγοροι. Ἐπὶ βραδύτερον ἐπετράπη εἰς τὸν διάδικον ὅχι ἀντιπροσωπευθῆναι ὑπὸ σινηγόρου, ἰδίᾳ ὅταν ᾗτο ἀσθενής, ἢ ὅταν εἶχεν ἀνικανότητά τινα, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἔδει πρὸς τοῦτο νὰ λάβῃ ἄδειαν ἀπὸ τοῦ δικαστήριον. Ἐπίσης παρεῖχτο δικαίωμα εἰς τὸν συνήγορον νὰ ἐκπροσωπῇ τὸν διάδικον, ἐάν ᾗτο συγγενής του, ἢ φίλος πρῶς, ἢ ἐάν ᾗτο ἐχθρὸς τοῦ ἀντιδίκου, ἢ ὅταν εἶχε κοινὸν συμφέρον μετὰ τοῦ διαδίκου (ἴδε προοίμιον λόγων Ἰσαίου, περὶ Νικοστράτου, Φιλοκτήμονος, Δημοσθένους—Ἀνδροτίωνος καὶ ἄλλους). Οἱ συνήγοροι οὗτοι ἀπηγορεύετο νὰ λαμβάνουν ἀντιμισθίαν, ἐπὶ ποινῇ μηνύσεως αὐτῶν εἰς τοὺς θεσμοθέτας (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 252 καὶ 299).

571. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 408.— *Αἰσχίν. Τιμάρχ. 28 ἐπ., Λυσίου — Θεομνήστου 1 ἐπ.*

572. Ὁ ῥήτωρ δέον νὰ ἔχῃ νόμιμα τέκνα καὶ ἰδιοκτησίαν. ἵνα δύνῃται νὰ προΐσταται τοῦ δήμου. (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. 134, Παραπρεσβ. 149, 177*).

573. Ὅποτεν γὰρ ἀνελθοῦσα εἰς τὸν Ἀρειον πάγον ἢ βουλή, συγκαθέζεται φόνου, ἢ τραύματος ἐκ προνοίας, ἢ πυρκαϊᾶς δικάσοντες, ἀποδίδονται λόγος ἑκατέρῳ τῶν κρινομένων.....οἱ δὲ ἐς τ' ἂν μὲν περὶ τοῦ πράγματος λέγουσιν ἀνέχεται ἡ βουλή, καθ' ἡσυχίαν ἀκούουσα· ἡ δὲ τις ἢ προοίμιον εἶπη πρὸ τοῦ λόγου, ὡς εὐνουστέρους ἀπεργάσασαιτο αὐτούς, ἢ οἶκτον, ἢ δεινῶσιν ἔξωθεν ἐπάγοι τῷ πράγματι (οἷα πολλὰ ρητόρων παῖδες ἐπὶ τοὺς δικαστὰς μηχανῶνται), παρελθὼν ὁ κήρυξ κατεσιώπησεν εὐθύς, οὐκ ἐὼν ληρεῖν πρὸς τὴν βουλήν, καὶ περιπέττειν τὸ πρᾶγμα ἐν τοῖς λόγοις, ὡς γυμνὰ τὰ γεγεννημένα βλέποιν (*Λουκιαν. Ἀνάχαρς*).

574. Χαιρεφῶν δ' ἔφησεν ὁ παράσιτος εἰς γάμον ἄκλητος εἰσελθὼν. καὶ κατακλιθεὶς ἔσχαιτος, τῶν γυναικονόμων ἀριθμούντων τοὺς κεκλημένους καὶ κελευόντων αὐτὸν ἀποτρέχειν ὡς παρὰ τὸν νόμον ἐπὶ τοῖς τριάκοντα ἐπόντος, ἀριθμεῖτε δὴ, ἔφη, πάλιν, ἀπ' ἐμοῦ ἀρξάμενοι (*Ἀθήναιος 245.46*).

575. Οἱ εἰς τὰ συμπόσια ὑπηρετοῦντες μάγειροι ὀφείλουν νὰ καταγράφωνται εἰς τοὺς Γυναικονόμους (*Ἀθήναιος ΣΤ'. 245, Πλουτ. Σόλων 21, Πολυδ. Η. 112*).

576. Ἐν τοῖς συμποσίοις μὴ πίνειν ἄκρατον.

577. Προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σῖτα ἄκρατον μόνον ὅσον γεύεσθαι, τοῦ ἀγαθοῦ Δαίμονος.

578. Τοὺς Ἀρεοπαγίτας κολάζειν τοὺς ἀσώτους.

ιδ'. Σίτισις, στεφάνωσις

579. Σίτισις — Παράσιτοι — Στεφάνωσις. Τὸν αὐτὸν μὴ παρασιτεῖν πολλάκις. Ἐὰν δὲ ὅ καθήκη μὴ βούληται, κολάζεσθαι.

580. Τοῖς παρασιτουμένοις μᾶζαν παρέχειν, ἄρτον δὲ ταῖς ἐορταῖς προσπαρτιθέναι.

581. Ἐὰν μὲν τινα ὁ δῆμος Ἀθηναίων στεφανοῖ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν στέφανον ἀναγορεύεσθαι· ἐὰν δὲ ἡ βουλή, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ· ἀλλαχόθι δὲ μὴ ἐξεῖναι.

582. Μὴ ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἢ δημοτῶν ἀναγορεύεσθαι στεφανούμενον ἐν τῷ Θεάτρῳ· ἢ ἄτιμον τὸν κήρυκα.

583. Μηδὲ ὑπὸ ἄλλου μηδενοῦ ἀνακηρύττεσθαι στεφανούμενον, ἀπούσης, βουλῆς, δήμου, καὶ φυλετῶν καὶ δημοτῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

576. Ὅμηρον Ὀδ. 1. 203.

577. Καὶ θεσμόν ἔθετο Ἀμφικτύων προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σιτία ἄκρατον μόνον ὅσον γεύεσθαι, δείγμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη κεκραμένον, ὅπόσον ἕκαστος βούλεται· προσεπιλέγειν δὲ τούτῳ, τὸ τοῦ Διὸς σωτῆρος ὄνομα διδαχῆς καὶ μνήμης ἕνεκα τῶν πινόντων, ὅτι οὕτω πίνοντες ἀσφαλῶς σωθήσονται (Ἀθήναιος Β 38 d).

578. Ταῦτὸν τῷ θέματι 126.

579. Ἴδιον δὲ τοῦ Σόλωνος καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν δημοσίῳ σιτήσεως, ὅπερ αὐτὸς παρασιτεῖν κέκληκε· τὸν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἔῃ σιτεῖσθαι πολλάκις· ἐὰν δὲ ὅ καθήκη (ὁ προσκεκλημένος) μὴ βούληται, κολάζει (Πλουτ. Σόλων).

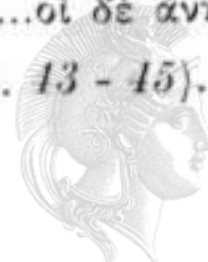
580. Σόλων δὲ τοῖς ἐν πρυτανείῳ σιτουμένοις μᾶζαν παρέχειν κελεύει, ἄρτον δὲ ταῖς ἐορταῖς προσπαρτιθέναι, μιμούμενος τὸν Ὅμηρον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοὺς ἀριστεῖς συνάγων πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα «φύρετο δ' ἄλφιτα», φησὶν (Ἀθήναιος Δ 137 e). — Μᾶζαν ἦτοι κρίθινον ἄρτον.

581. Οὐ γὰρ οἴμαι ὥςθε δεῖν ὁ νομοθέτης τὸν ῥήτορα σεμνύνεσθαι πρὸς τοὺς ἔξωθεν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τιμώμενον ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ μὴ ἐργολαβεῖν ἐν τοῖς κηρύγμασιν... ὅτι ὁ μὲν νομοθέτης κελεύει ἐν τῷ δήμῳ, ἐν Πυκνῇ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνακηρύττειν τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ (Αἰσχίν. Κτησιφ. 33).

582. Τοὺς δὲ ἀνακηρυττομένους ἐν τῷ θεάτρῳ μείζοσι τιμαῖς τιμᾶσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανουμένων. τοῖς μὲν ἀπεδέδεικτο τόπος ἡ ἐκκλησία, ἐν ἣ χρῆν στεφανοῦσθαι...οἱ δὲ ἀνηγορεύοντο ἐναντίον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων (Δημοσθ. περὶ στεφάνου, Αἰσχίν. Κτησιφ. 43 - 45).

583. Αἰσχίν. Κτησιφ. 44.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

584. Μὴ κηρύττεσθαι τὸν ἀλλότριον στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐὰν μὴ ψηφίσῃται ὁ δῆμος· αὐτὸν δὲ τὸν στέφανον ἱερὸν εἶναι τῆς Ἀθηνᾶς.

ιε'. Ἱεροὶ ὑπηρέται - Παράσιτοι

585. Ἱεροὶ ὑπηρέται — Παράσιτοι — Ἱερομνήμονες. Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλεύοντα τῶν τε ἀρχόντων, ὅπως ἂν καθιστῶνται, καὶ τοὺς παρασίτους ἐκ τῶν δήμων αἰρῶνται κατὰ τὰ γεγραμμένα. τοὺς δὲ παρασίτους ἐκ τῆς βουκολίας ἐκλέγειν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἑαυτῶν ἕκαστον ἐκτέα κριθῶν, δαίνυσθαί τε τοὺς ὄντας Ἀθηναίους ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰ πάτρια. τὸν δ' ἐκτέα παρέχειν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῷ Ἀπόλλωνι τοὺς Ἀχαρνέων παρασίτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν κριθῶν.

586. Θύειν τῷ Ἀπόλλωνι τῶν Ἀχαρνέων παρασίτους.

587. Τὰ δὲ ἐπιμήνια θυέτω ὁ Ἱερεὺς μετὰ τῶν παρασίτων. Οἱ δὲ παράσιτοι ἓνα τῶν ἐκ τῶν νόθων καὶ τῶν τούτων παίδων κατὰ τὰ πάτρια. Ὃς δ' ἂν μὴ θέλῃ παρασιτεῖν, εἰσαγέτω καὶ περὶ τούτων εἰς τὸ Δικαστήριον.

588. Καὶ τῷ κήρυκε ἐκ τοῦ γένους τῶν κηρύκων τοῦ τῆς μυστηριώτιδος, τούτους δὲ παρασιτεῖν ἐν τῷ Δηλῷ ἑκατόν.

589. Τοῖν δὲ βριοῖν τοῖν ἱερομνήμονιν ἐξαιρουμένων, τὸ μὲν τρίτον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τὰ δὲ δύο μέρη, τὸ μὲν ἕτερον τῷ ἱερῷ, τὸ δὲ τοῖς παρασίτοις.

590. Εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ νεῷ τοῦ Ἀρχεῖου, καὶ τοῦ παρασιτίου, καὶ τῆς οἰκίας τῆς ἱερᾶς διδόναι τὸ ἀργύριον, ὅποσον ἂν αἱ τῶν ἱερέων ἐπισκευασταὶ μισθώσωσι.

584. *Αἰσχίν. Κτησιφ. 46.* — Τὸν στεφανούμενον ξενικῶ στεφάνῳ τὸν λόγον ποιεῖσθαι εἰς βίον ἀξιοχρεῶν καὶ τρόπον σῶφρονα (*Αἰσχίν. Κτησιφ. 249*).

585. Παράσιτος ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τοῦνομα οὐ μὴν ἐφ' οὗ νῦν, ἀλλ' ἱερᾶς ὑπηρεσίας τοῦνομα, ὁ ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογὴν αἰρούμενος (*Πολυδ. ΣΤ'. 35*).—Οἱ παράσιτοι προήρχοντο ἐξ εὐγενῶν οἰκογενειῶν, ἐξελέγοντο ὡς βοηθοὶ τῶν ἱερέων ἢ ἄλλων ἀρχόντων. Ἦσαν δώδεκα τὸν ἀριθμόν. (*Ἀθήν. ΣΤ'. 235*).

586. Οἱ Ἀχαρνεῖς θεὸν Ἀπόλλωνα τιμῶσι Ἀγριέα (*Πανσ. Ἀττ.*). Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλέα, τὸν αἰεὶ βασιλεύοντα καὶ τοὺς παρασίτους, οὓς ἂν ἐκ τῶν δήμων προαιρῶνται, καὶ τοὺς γέροντας, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς πρωτοπόσεις. Ἡ δ' ἐκ παρθενίας τινὶ γημαμένη, πρωτόποσις ἐκαλεῖτο (*Πολυδ. Γ. 39*).

587. Ἐπιμήνια ὀνομάζοντο αἱ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐκάστου μηνὸς προσφερόμεναι θυσίαι, ἡδύναντο δὲ νὰ ἐκλεγῶσιν ὡς παράσιτοι καὶ οἱ νόθοι (*Πολέμων, Ἀθήναιος ΣΤ'.*).

588. Κήρυξ ὁ μὲν τις τῶν μυστικῶν...ὁ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας, οἱ δὲ κατ' ἀγορὰν τὰ ὄνια ἀποκηρύττοντες (*Πολυδ. Η. 103*).

589. Κατὰ τὰ Παναθήναια αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις ἐθυσίαζον βόας διανεμομένους ὡς ἀνωτέρω.

590. Οἱ παράσιτοι εἶχον ἰδιαίτερον ταμεῖον καὶ ναόν, αἱ δαπάναι δ' αὐτοῦ ἐβάρυνον αὐτὸν (*Πολυδ. ΣΤ'. 35*).

591. Θαλλοφόρους τῇ Ἀθηνᾶ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγεσθαι.

592. Τοὺς ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας ὑπευθύνους εἶναι, οὐ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινῇ τὰ γένη.

593. Μηδένα ἱερωσύνην οὐδενὸς θεῶν κληροῦσθαι, οὐκ ὄντα καθαρὸν τὸ σῶμα. Ὅτι περὶ ἀγνοῦντι θυσία ἔστι τῷ Λεῶ.

594. Ἱερομνήμονες. Τάγμα ἱερέων εἰς τὰς Ἀθήνας.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

595. Οἰκοδομικά — Σχέδιον πόλεως. Συνιστᾶται ὅπως αἱ οἰκίαι οἰκοδομῶνται εἰς ὑψηλοὺς χώρους καὶ σχηματίζωσι μετὰ τῶν παρακειμένων τοιούτων εὐθεΐαν γραμμὴν ἑναντι τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως (α). Ὁικοδομοῦντο εἰς τὸ βάθος τοῦ οἰκοπέδου, ἀφήνουσαι πρὸ αὐτῶν αὐλήν, ἐχωρίζοντο αἱ γειτνιάζουσαι διὰ μεσοτοίχου (β), καὶ ἐλαμβάνοντο μέτρα ὅπως καθίσταται εὐχάριστος καὶ ὑγιεινὴ ἡ ἐν αὐταῖς διαμονή (γ). Ἐν ἀρχῇ ἦσαν μικραὶ καὶ ἐντελεῖς (δ), ἀλλὰ βραδύτερον κατέστησαν πολυτελέστεραι καὶ περισσώτερον ἐξοπλιστικαί (ε). Περιελάμβανον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

591. Ὡς περ καὶ γίνεται καλῶς, οὕτω καὶ μετρίκιον, καὶ ἀνὴρ καὶ πρεσβύτερος τεκμήριον δέ, Θαλλοφόρους δὴ τῇ Ἀθηνᾶ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγονται (Ξενοφ. Συμπόσιον). Οὗτοι κατὰ τὰ Παναθήναια ἔφερον κλάδους ἐλαίας.

592. Καὶ τοὺς Εὐμολπίδας καὶ Κήρυκας (Αἰσχίν. Κτησίφ. 18).

593. Δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα, πρῶτον μὲν, ὁλόκληρον καὶ γνήσιον· ἔπειτα ὥς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων, φόνου δὲ ἀγνόν καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ θεῖα ἀμαρτηνομένων, αὐτόν τε καὶ πατέρα καὶ μητέρα κατὰ ταῦτα βεβιωκότας (Πλάτων. Νόμοι ΣΤ').

594. Ἀπετέλουν τὴν ἀνωτέραν τάξιν.

595. α) Καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκείας τε καὶ καθαριότητος χάριν.....εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐέρκειαν (Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'. σελ. 778 - 9). — β).....διορύσσοντες τοὺς κοινούς τοίχους παρ' ἀλλήλους (Θουκυδ. 2. 3). — γ) Ἀρά γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν, οἷαν χρὴ ἔχειν τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδιατᾶσθαι καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; τούτου δὲ ὁμολογουμένου· οὐκοῦν ἡδὺ μὲν θέρους ψυχρινὴν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινὴν;.....οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀποκλήηται, χθαμαλότερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι (Ξενοφ. Ἀπομνημ. 3. 8).—δ) Τὰς δ' ἰδίᾳς οἰκίας τῶν ἐν δυνάμει γενομένων οὕτω μετρίας καὶ τῷ τῆς πολιτείας ὀνόματι ἀκολούθους ὥστε τὴν Θεμιστοκλέους καὶ τὴν Κίμωνος καὶ τὴν Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' ὑμῶν οἶδεν ὅποια πότ' ἐστίν, ὅρᾳ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν (Δημοσθ. Συντάξεως XIII, 29, Δημοσθ. Ἀριστοκρα. 206 ἐπ.). — ε) Καὶ γάρ τοι τότε μὲν τὰ μὲν τῆς πόλεως ἦν εὖπορα καὶ λαμπρά δημοσίᾳ, ἰδίᾳ δὲ οὐδεὶς ὑπερεῖχε τῶν πολλῶν.....τὰ δὲ τῆς πόλεως οἰκοδομήματα καὶ κατασκευάσματα τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λειλεῖφθαι, προπύλαια ταῦτα,

νον δύο διαμερίσματα τὸν ἀνδρωνίτην καὶ τὸν γυναικωνίτην (στ). *Συνοικία*. Πολλὰ οἰκοδομαὶ περιελάμβανον πλείονα διαμερίσματα, ἀποτελοῦντα πολυκατοικίαν, τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἐκαλοῦντο συνοικίαι (ζ), αἵτινες κεχωρισμένως ἐξεμισθοῦντο πρὸς διαφόρους ξένους καὶ ἰδίᾳ πρὸς μετοίκους, μὴ δυναμένους νὰ ἔχουν ἰδίαν ἀκίνητον περιουσίαν (η). Αἱ οἰκοδομαὶ ἦσαν συνήθως μονόροφοι, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως εἶχον δύο ὀρόφους, πιθανῶς δὲ καὶ πλείονας. Ὁ ἄνω ὀροφος ἐκαλεῖτο μετέωρον (θ) ἢ ὑπερῶον (ι), διετίθετο δὲ ἢ ὡς ξενῶν ἢ ὡς γυναικωνίτης (ια). Δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν αἱ συνοικίαι αὗται ἠδύναντο νὰ ἀνήκουν εἰς περισσοτέρους καὶ νὰ ἀποτελοῦν ὀροφοκτησίαν (ιβ). Πλὴν τούτων καθωρίσθη ἡ μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν ἀπόστασις (ιγ), περιορισμοὶ διὰ τὴν κατασκευὴν μανδροτοίχου (ιδ) ἢ τάφρου ἢ βόθρου (ιε), ἡ δένδρων (ιστ), ἡ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν μιλισσῶνων (ιζ). Ἡ ἐπιμέλεια τῆς τηρήσεως τῶν περιορισμῶν τούτων ὡς ἐπίσης ἡ εὐθυγράμμισις, ἡ καθαριότης καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῶν ὁχετῶν, ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὴν φροντίδα τῶν ἀστυνόμων (ιη).

νεώσοικον, σταδί, Πειραιεύς, τὰλλα οἷς κατασκευασμένην ὁρᾷτε τὴν πόλιν· νῦν δ' ἰδίᾳ μὲν ἐκάστῳ τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων τοιαύτη περιουσία ἔστιν ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν πολλῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας τὰς ἰδίᾳς κατασκευάζουσιν οἰκίας κ.λπ. (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 206, Ὀλυνθιακ. Γ. 35). — στ) Τὰ διαμερίσματα ταῦτα κατὰ μὲν τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους εὐρίσκοντο εἰς χωριστὸν ὀροφον (τῆς γυναικὸς ἐν τῷ ὑπερῶῳ), κατὰ δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον (Ἀριστοφ. Ἐκκλησιαζ. 961, Θεσμοφορ. 482, Ἀρσίου Ἐρατοσθ. φόν. IB'. 13 καὶ Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησ. 55, Ξενοφ. Οἰκ. Θ'. 5, κ.λπ.). — ζ) Ὅπου μὲν γὰρ πολλοὶ μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν διελόμενοι ἔχουσι, συνοικίαν καλοῦμεν, ὅπου δὲ εἰς ἐνοικεῖ, οἰκίαν (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 124). — η) Εἰς τούτους ἀπηγορεύετο ἡ ἐγκτησις ἰδιοκτησίας, οὗ ἕνεκα ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μισθώνωσι οἰκίας πολιτῶν Ἀθηναίων (Δημοσθ. Φορμ. 6, Ξενοφ. Προσόδ. Β. 2, κ.λπ.). — θ) Ἰδε διατριβὴν Ἰω. Δ. Ζέπου ἐν Δικαιοσύρῃ Α'. (1923) σελ. 97. — ι) Ὑπερῶν τι ἦν τῆς ἡμετέρας οἰκίας, ὃ εἶχε Φιλόνεως ὁπότ' ἐν ἅστει διατρίβοι (Ἀντιφῶντ. Φαρμακ. 14). — ια) Ἰδε ἀνωτέρω σημείωσιν στ'. — Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησ. 56). — ιβ) Ἰδε Ἰω. Δ. Ζέπου μελέτην ἐν Δικαιοσύρῃ Α'. (1923) σελ. 97). — ιγ) Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 164. — ιδ) Ἰδε θέμα 163. — ιε) Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 162. — ιστ) Ἰδε θέμα 165. — ιζ) Ἰδε θέμα 167. — ιη) Οἱ ἀστυνόμοι καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν, καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν, καὶ ὁχετοὺς μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἔχοντας ποιεῖν, καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν. κ.λπ. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50). Τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι καὶ προσαναγκάζοντας τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας, καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρότητος τ' ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται. καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τούτους ἐπιμελεῖσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὀπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη (Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'. 779 c).

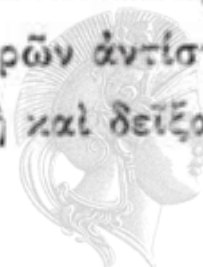
596. *Τουρισμός.* Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν περὶ πόρων καὶ προσόδων μελέτην του, ἐκθειάζων ἐν ἀρχῇ τὸ κλίμα καὶ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀττικῆς, ὡς δροσεράν, καρποφόρον καὶ ἀμφιθάλαττον, συνιστᾷ εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Πειραιεῖς νὰ ἐπω-
 ληθῶσι τῶν ἐξαιρετικῶν τούτων προνομίων, προκαλοῦντες τὴν συρροὴν ξένων.
 Πρὸς τοῦτο ὑποδεικνύει νὰ κατασκευάσουν εἰς τε τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ πολυτελεῖς ἀγοραίας οἰκίας καὶ πωλητήρια, ἔχων τὴν γνώμην ὅτι ὅσῳ γε μὴν πλείους
 σοικίζοντό τε καὶ ἀφικνοῖντο, δηλονότι τοσούτῳ ἂν πλεῖον καὶ εἰσάγοιτο καὶ ἐξά-
 ροιτο καὶ ἐκπέμποιτο καὶ πωλοῖτο καὶ μισθοφοροῖτο καὶ τελεσφοροῖη (α). Ἀλ-
 λά καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ ἰδανικῇ πολιτείᾳ του, δογματίζει ὅτι δέον νὰ εἶναι οἱ ξένοι
 εὐπρόσδεκτοι ἀναλόγως πρὸς τε τὴν ἀξίαν ἐκάστου ἐπισκέπτου καὶ πρὸς τὸν σκο-
 πόν, ὃν ἐπιδιώκει οὗτος. Διὰ τοῦτο δὲ κατατάσσει τοὺς ξένους ἐπισκέπτας εἰς
 τέσσαρας κατηγορίας, ἧτοι, α) τοὺς ἐρχομένους κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον (καθά-
 περ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι) δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς (πετόμενοι χρημα-
 τισμοῦ χάριν), β) τοὺς ἐρχομένους διὰ νὰ θαυμάσωσι τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως καὶ
 νὰ ἀκροασθῶσι μουσικὰ ἔργα, γ) τοὺς διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν ταξειδεύοντας καὶ
 δ) ἐκείνους, οἵτινες περιοδεύουσιν εἰς διαφόρους χώρας διὰ νὰ μελετήσωσι καὶ νὰ
 διδάξωσι διάφορα θέματα. Ὅριζει δι' ἐκάστην τῶν τούτων ἴδιον μέσον ὑποδοχῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

596. α) Πρῶτον διηγέσομαι τὴν φύσιν τῆς Ἀττικῆς, ἡκοῦν τὸ μὲν τὰς ὥρας ἐνθάδε πρῶ-
 τάτας εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα μαρτυρεῖ· ἃ γοῦν σπυρίδα οὐδὲ βλαστάνειν δύναται· ἂν ἐνθάδε
 καρποφορεῖ. ὥσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστὶ. καὶ μὴν
 ὅσαπερ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα προαιάτατα μὲν ἄρχε-
 ται, ὀψιαίτατα δὲ λήγει.....καὶ μὴν οὐ περίρρυτός γε οὕσα ὅμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις
 προσάγεται τε ὧν δεῖται καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται· ἀμφιθάλαττος γάρ ἐστι.....εἰ δὲ πρὸς
 τοῖς αὐτοφυέσιν ἀγαθοῖς πρῶτον μὲν τῶν μετοίκων ἐπιμέλεια ἂν γένοιτο· αὕτη γάρ ἡ πρόσσδος
 τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ἐπεὶπερ αὐτοὺς τρέφοντες καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς πόλεις,
 οὐ λαμβάνουσι μισθόν, ἀλλὰ μετοίκιον προσφέρουσι.....ἐπειδὴ καὶ πολλὰ οἰκιῶν ἔρημά ἐστιν
 ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ οἰκόπεδα, εἰ ἡ πόλις διδοίη οἰκοδομησαμένοις ἐγκεκτῆσθαι (οἱ μέτοικοι)
 οἳ ἂν αἰτούμενοι ἄξιοι δοκῶσιν εἶναι.....εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀγοραίοις οἰκήσεις τε καὶ πωλητήρια
 κατασκευασθεῖη καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν τῷ ἄστει, ἅμα τ' ἂν κόσμος εἴη τῇ πόλει καὶ πολλὰ ἂν
 ἀπὸ τούτων πρόσσοδοι γίγνοιτο, κ.λπ. (Ξενοφ. περὶ πόρων καὶ προσόδων I, 2). — β) Τέτταρες
 δ' εἰσὶ ξένοι.....ὁ μὲν δὴ πρῶτός τε καὶ διὰ τέλους αἰεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν ταῖς φοιτή-
 σεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς
 οἷον πετόμενοι χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι ἔτους ὥρα πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις.....
 ὁ δὲ δεύτερος, ὁμῆμασιν ὄντως θεωρὸς ὅσα τε μουσῶν ὡσὶν ἔχεται θεωρήματα.....τρίτον δὲ
 ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν κατὰ τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφικνόμενον.....τέταρτος
 δέ, ἂν ποτέ τις ἀφίκηται, σπάνιος μὲν, ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστρο-
 φος.....ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς ἢ καὶ δεῖξαι τι

597. *Κοινωνική πρόνοια.* Εἴρηται ἀνωτέρω (α) ὅτι οἱ ἀδύνατοι (ἤτοι οἱ στερούμενοι πόρων) Ἀθηναῖοι ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς Πολιτείας, παρεχούσης εἰς αὐτοὺς οἰκονομικὰ βοηθήματα, παρεμφερῆς προστασία παρείχετο καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἐπλεονέκτουν καὶ αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν (β).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κατὰ ταῦτά ἄλλη πόλει.....τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαι τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένους ἐξ ἄλλης χώρας (Πλάτων. *Νόμοι* IB'. VI, σελ. 952 ἐπ.).

597. α) Ὡς θέματα 11, 438, 498. — β) Ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὐτῷ οἰκοδομεῖται παλαίστρας πολλάς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὐδαίμονες (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. V. 10). Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία.....ὅτι ἐῷσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτοὶ καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐπίσης (Ξενοφ. *Πόροι* — *Πρόσοδοι* 1. 2, Δημοσθ. *Φιλίππου* Γ'. 3).

Ἀποταμίευσις. Δημοσίου θησαυροῦ 503, 245.
 Ἀποτυμπανισμός 233.
 Ἀπόφασις. Ἰσοψηφία 360, αἰτιολογικὸν 363, κύρος 364.
 Ἀποχειροτονία Νόμων 402, Ἀρχόντων 419, Στρατηγοῦ 473.
 Ἀπωμοσία 376.
 Ἀργία. Βουλῆς 440, ἄεργοι 13.
 Ἀργυρολογία 497.
 Ἀρειος Πάγος. Ἀεροπαγῖται οἱ τέως Ἀρχόντες 455α, Δικαστήριον 319, κολάζει ἀσώτους 126, 578. Ἴδε Βουλὴ.
 Ἀρρητοποιοὶ 433, σίτησις 443.
 Ἀρχαί. Ἐκλογαί, χειροτονηταὶ κλπ. κύριοις 381-3. Μισθοὶ 444 ἐξύβρισις 249, 250, ἐὰν τις ὀφείλων ἄρχῃ 251.
 Ἀρχιθεωρὸς 457.
 Ἀρχόντες Ἑννέα 448, δοκιμασία 449 - 452, ὄρκος 453, ἀνίκαντοι 310, 454, προνόμια 455α, πάρεδροι 455, συζύγ. Βασιλ. 454, σίτησις 443.
 Ἀσέβεια 247, 462, ἀπορρήτων 291, γραφῇ 247.
 Ἀσκληπιεῖον 458.
 Ἀστράτευμα 274α, 489.
 Ἀστυνόμοι 433, 595.
 Ἀσώτοι. Κολάζονται 126, 578.
 Ἀτιμία. Ἀτιμοί, τίνες 75 - 6, ἐὰν ζητοῦν γὰ γίνουσι ἐπίτιμοι 71, 525, ὁ καταδικαζόμενος τὰ πάτρια 144, ποινὴ ἀτιμίας 233, οἱ αὐτομολοῦντες 240, ὁ ὑβρίζων ἄρχοντα 248, ὁ προξενῶν βλάβην εἰς τὸν δῆμον 252, συζύγου μοιχαλίδος 303, οὐ μαρτυροῦν 346, οὐ μετέχουσιν ἐκκλησία 391, ὁ τρεῖς λωκῶς ἐν γραφῇ 418, ὁ ἀστράτευτος, ὁ λιπεστάκτης 489 - 491, οἱ ὀφείλονται τοῦ Δημοσίου 514, 522, 525.
 Αὐληταὶ 552.
 Αὐτόφωρα ἀδικήματα 228, κλοπῆς 282 - 4.
 Αὐτόχειρος ποινὴ 276.
 Ἀφανὴς περιουσία 497.
 Ἀφesis 194.
 Ἀχαριστία 314.
 Ἀψυχα. Εὐθόνη 225.

Βαλαντιστόμος 282.
 Βάραθρον. Ποινὴ 233.
 Βάσανος δούλου 346.
 Βία 277.

Βιασμός 305 - 7.
 Βλάβη ὑπὸ δούλου 187, ὑπὸ ἐλευθέρου 188, ὑπὸ ζώου 189, ἐκουσία - ἀκουσία 224, ἴση ζημία 224.
 Βασιλεὺς Ἀρχων 374, 461, δικαστικὴ δικαιοδοσία 462.
 Βοὸς θυσία 197, 589.
 Βουλὴ. Πεντακοσίων 421, ἐκκληροῦντο, ἐπανεξελέγοντο 421, ἐδοκιμάζοντο, προσόντα 422, ἐκφυλλοφορηθεῖς 422, ὄρκος 423, κανονισμός 424, προσευχή 425, ἀρχαιρεσίαι 426, ἡ πρυτανεύουσα φυλὴ ἐκλήρου ἐπιστάτην, προέδρους, γραμματέα, ἀντιγραφέα 427 - 8, κήρυκος εὐχαὶ 430, δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις βουλῆς 431, ὑπηρεσίαι δήμου - βουλῆς 432-7, ἰκεσία πρὸς αὐτὴν 437, ἐπροίκιζε θυγατέρες ἐπιφανῶν 438, συνέτρεχεν ἀδυνάτους 438, ἐφρόντιζε τὴν κατασκευὴν τριήρων καὶ ἐστεφανοῦτο διὰ τοῦτο 439, ἐσχόλαζε κατὰ τὰς ἐορτάς 440, συνεδρίαζεν ἅπασι εἰς Ἐλευσίνα 441, ἐλογοδότει 442, ἐσιτίζοντο οἱ πρυτανεύοντες καὶ ἄλλοι 443, ἐμισθοδοτοῦντο 444, 498, οἱ ἰσώτα ἐδύναντο νὰ ἐμισθωθῶσιν εἰς βουλὴν καὶ συμβουλευσῶσιν 436.
 Βουλὴ Ἀρείου Πάγου. Καταρτίζεται ὑπὸ παλαιῶν ἀρχόντων, κατὰ τί διαφέρει βουλῆς πεντακοσίων 468, 500, λογοδοτεῖ 470, δικαιοδοσία 471.
 Βρόχος. Ποινὴ 233.
 Γάμος. Σκοπὸς 82, μονογαμία 83, ἀμφοῖν Ἀθηναίων 83, 85, κωλύματα 84, ἐκδοσις ξένη 86, τοῦ βασιλέως 87, 454, διὰ βίας 88, δούλων 89, ἐγγυητός, τίς ἐγγυᾶται 91, ἐπικλήρου 90, ὑποχρεώσεις τῆς συζύγου 92 - 94.
 Γαμηλία 82.
 Γειτονικά κτήματα 158 - 167.
 Γεννῆται 385.
 Γεραιαί. Ὀρκος 87.
 Γεώμοροι 385.
 Γονεῖς. Κάκωσις 274α, 460, ποινὰ 274α.
 Γραφαί. Διάκρισις γραφῶν καὶ δικῶν 321 - 375. Τίνες εἰσήγοντο εἰς Ἡλιαίαν 374. Γραφὴ Ἀγραφίου 184, 321, 520, ἀλογίου 321, ἀναυμαχίου 491, ἀποστασίου 70, 71, ἀπροστασίου 55, 62, ἀσε-

AKADEMIA

IOANNINON

βείας 247, 322, ἀστρατείου 489, ἐξαί-
ρέσεως δούλου 322, ἐπιτροπῆς 322
ἐταιρήσεως 309, ἱεροσυλίας 247, κακώ-
σεως 274α, 321. 322, λειποναυτίου
354, 491, λιποταξίου 489, ξενίας 53, 54,
παρνόμων 22, 72, 414 - 419, 431,
σίτου 216, ψευδοκλητείας 330.
Γραμματεὺς βουλῆς 427, 433.
Γυμνάσια 567.
Γυμνασιαρχία. Εἰσφορά 497.
Γυμναστικῆς ἀγῶν 434.
Γυναικες. Περιορισμοὶ 43 - 45, 46, δὲν δια-
τίθενται 135, πῶς συμβάλλονται 177,
κἀκωσις 275α, ἐξύβρισις 289, βιασμός
305 - 7, αἱ ὁμολογοῦσαι κυεῖν 460.
Γυναικονόμοι ἢ γυναικόκοσμοι 43, 526.
Δακτυλογλύφος 205.
Δάνειον. Ἐπὶ σώμασι 6, 182, περιορισμοὶ
214.
Δαπάναι. Δήμου 498, προϋπολογισμός, ἰσο-
λογισμός 492, δικαστικά 495, ἱερᾶς
διοικήσεως 498, δαπανῶν περιορισμοὶ
498α.
Δατητῶν αἵρεσις (δαινομή) 160.
Δεδικασμένον 865. Ἐπὶ κληροῦ καὶ ἐπικλή-
ρου 98.
Δελφίνιον δικαστήριον 319.
Δένδρων ἀπόστασις 164 - 6.
Δεσμά. Ποινὴ 233.
Δευτερόποτμος (νομιζόμενος νεκρὸς) 538.
Δῆλος 457. Ἀναστολὴ ποινῆς 549.
Δῆμευσις—Δημιόπρατα 496, ὀφειλετῶν Δη-
μοσίου 501, δῆμευσις 233, 496, προ-
δότης 238, 243.
Δημιουργοὶ 385.
Δῆμος (Ἐκκλησία). Δωρεαὶ 180, ἐπαγγελία
εἰς δ. 181, ἐὰν δὲν πληρωθῇ ἡ ὀφειλὴ
184, ἐγγύησις ὑπὲρ αὐτοῦ 186, ὀφειλαὶ
ἐκ δημοσίων προσόδων 186. Ἴδε ἐκ-
κλησία.
Δημόσια ἔργα 498.
Δημόσιος θησαυρὸς 503.
Δημόσιοι ὀφειλέται. Εὐθύναι, ποιναὶ 509 -
523.
Δημόσιοι πρόσοδοι. Μίσθωσις 499, εὐθύνῃ
μισθωτῶν 186, 500.
Διαγωνισμοί. Δράματος, κωμωδίας 557, 559.
Διαδικασία. Δικαστηρίων, κλήσις 330, προ-
ανάκρισις 331, ὄρκος διαδίκων 332,

εἰσαγωγὴ δίκης 333, μὴ ἐμφάνισις 334,
ἀπολογία 335, ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι 318,
329, ὁ διάδικος ὀφείλει ἀπαντᾶν 336,
ἐνστάσεις 337 - 340, 365. Διαδικασία
ποιν. δικαστηρίων. Ἄγῶν τιμητὸς,
ἀτίμητος, γραφαί, δίκαι 321 - 2.
Διάδικοι. Ὅφειλουν ἀπαντᾶν 336, ὑπερασπί-
ζουν τὰ δίκαια μόνοι των 335, 570.
Διαζύγιον. Ἀποτελέσματα 102 - 3, 106 - 7,
τύχη τῆς προικὸς θανάτῳ 104, ἐπικλή-
ρου 105, τόκοι ἐπιστρεφομένης προι-
κὸς 192. Ἴδε ἀπόλειψις, ἀπόπεμψις.
Διαμαρτυρία 142. Μὴ εἰσαγωγίμον τὴν δίκην
342.
Διανομή. Ἴδε δατητῶν αἵρεσιν.
Διατροφή. Ὀρφανῶν 460, γονέων 116, πότε
δὲν ὑποχρεοῦνται 118 - 119.
Διαθήκη. Σύνταξις, περιεχόμενον 135γ' ἐπ.
Διαχείρισις ἀλλοτρίων 191.
Διαπύλιος φόρος 494.
Δικαιτῆται 100 - 8, δημόσιοι 374, 433, με-
ταλλοκότοις εἰς ἕτερον δικαστήριον 359,
ἐπικλήρου ἀπόφασις 344. Δύναμις 178,
ἰδιωτικὰ δημόσιοι δαιτ., ἀποζημιώ-
σις συνυποταχτικόν 178.
Διδασκαλία. Τέχνων 120, 566.
Δικασταί 371 - 2.
Δικαστήριον. Πολιτικά, Ἡλιαία, Ἀρχῶν Βα-
σιλεὺς, Εὐώνυμος, Πολέμαρχος, Θεσμο-
θέται, οἱ Ἐνδεκα, οἱ Ναυτοδίκαι, οἱ
Δημόσιοι δαιτηταί, οἱ Τεσσαράκοντα,
οἱ Εἰσαγωγεῖς, τὸ Ὠδεῖον 374. Ποι-
νικά 471. Ἀρειὸς Πάγος, Ἐφέται,
Παλλάδιον, Δελφίνιον, Φρεαττύος, Ἡ-
λιαίης, Ἀρχῶν - Βασιλεὺς 319, 374.
Δικασταὶ 323. Μισθὸς 444, κλήρωσις 467, ἀ-
ριθμὸς 326, μισθὸς 498. ὄρκος 327.
Δίκη. Διαφέρει γραφῆς 375, μὴ οὖσα 376,
καρποῦ, οὐσίας 373, ἰδιωτικά 322,
ἀνάδικοι πότε 357, ἐμπορικά 369, ἔμ-
μηνοι 370, μεταλλικά 199, παραγραφὴ
δικῶν 200. Οὐδεὶς ἀνήκουστος 318,
329, ἄσκησις 320, ἐνδίκῃ μέσα 321,
εἰσαγωγὴ 333, ἀπαράδεκτος διὰ συμ-
βάσεις ἐκτὸς Ἀθηνῶν ἢ ἀπηγορευμέ-
νας 201. Δίκαι 375. Ὀρκος, εὐθυ-
δικία, εἰσαγωγίμος, κυρία, ἀναβολή,
διαγραφὴ 334, 344, ἐνστάσεις 337 ἐπ.,
τίνες εἰσήγοντο εἰς Ἡλιαίαν 374 - 5.

Δικαστικά έξοδα. πρυτανεία. παρακαταβολή, έπωβελία, παράστασις, ένεπίσκημμα 341.

Δικαιοδοσία δικαστική. Δήμου, 409 - 420, Βουλής Πεντακοσίων 431, Βουλής 'Αρείου Πάγου 471, 'Επωνόμου 460, Βασιλέως 462.

Διονύσια 548, 456, 458 - 9, 461.

Διωμοσία 376.

Διπλωματικά δαπάναι 498.

Δοκιμασία. 'Ενδικον μέσον 321. Βουλευτών 422, 432, 'Αρχόντων 432, 449 - 452, 'Ιερέων 593.

Διχοστασία λαού 15.

Δούλοι. 'Ανικανότητες αὐτῶν 64, προστασία 65, 275, τελούν ὑπὸ κύριον 66, ἀπελευθέρωσις 67 - 8, ὑποχρεώσεις ἀπελευθέρου 69, ἀποστασίου γραφή 70, ζημίαι δούλου 187, ἐξύβρισις 289, οὐ γυμνάζονται 567, ἀνδραποδικὸς φόρος 494.

Δράκοντος. Ποινικοὶ νόμοι 223.

Δωρεά 179. Δήμου εἶναι κυρία 180, εἰς Βουλὴν 439.

Δωροδοκία 298 - 9.

'Εγγραφα. Στοιχεῖα 174 - 6.

'Εγγύησις. Γάμου 82, 91 'Υπὲρ Δήμου 186, 525. Διάρκεια 185.

'Εγκύκλιοι φόροι 494, 497.

'Εθνος 385.

Εἰσαγγελία. 'Ενδικον μέσον 321, 407, 409. Δήμου 411 - 13, 408, 466.

Εἰσαγωγεῖς. 374. 433.

Εἰσφορά 497.

Εἰσπράξεις. Τοῦ Δήμου, ἴδε 498α.

'Εκχειρία 492.

'Εκκλησία. Μετέχουν πάντες οἱ Δῆμοι, τόπος συνεδριάσεως 390. Πρόσκλησις, τίνες ἐκαλοῦντο, οἱ μὴ προσερχόμενοι, τίνες εἴργοντο 391, σύγκλητοι ἔκτακτοι 393, τακτικά, ἀντικείμενον 395 - 8, ἀγορεύσεις 399, πρεσβύτεροι 399, 400 συζήτησις 400, ἀπροβούλευτον μηδὲν 401, ἔγκρισις (ἐπιχειροτονία) 402, εἰσαγωγή νέου νόμου, διόρθωσις παλαιοῦ 403 - 4, περιορισμοὶ 405 - 8, δικαστικὴ δικαιοδοσία ἐκκλησίας 409, προβολή 410, εἰσαγγελία 411 - 13, γραφή παρανόμων 414 - 19, ὀστρακισμὸς 420, συνεδρίασις εἰς 'Ελευσίνα 548.

'Εκκλησιαστικῶν 392, 444, 498, οἰκόσιτοι 392.

'Εκμαρτυρία 353.

'Εκπαιδεύσεως δαπάναι 498.

'Εκλογαὶ ἀρχῶν. Κληρωταί, χειροτονηταί, αἵρεται κύριοι 381 - 3.

'Εκτέλεισις. 'Αποφάσεως 373, ἀναστολή 235, 371 - 2, ἐπιστροφῆς πλοίου ἐκ Δήλου 549, ἐνέχυρα λαβεῖν, ἐμβατεία, ἐξούλης, δίκαι καρποῦ, οὐσίας 373, συντηρητικὴ προσωπικὴ κράτησις 373.

'Εκφυλλοφορηθεῖς 324, 422.

'Ελαίαις ἐκρίζωσις 168, ἀπόστασις 165.

'Ελαίου πώλησις 210.

'Ελληνοταμίαι 507.

'Ελευσίνα. Συνεδρίασις Βουλῆς 441, 548.

'Εμβατείας 373, 142, 496.

'Εμμηνοὶ δίκαι 370, 374, 433.

'Εμπορικὰ δίκαι 369.

'Εμπόρων ὑποχρεώσεις 203 - 7, ἐμπορία ἐλαίου, σύκων, πίσσης 208 - 10, σίτου 211 - 16, προστασία, ἀμοιβαὶ 218 - 19, ἐπιμελεῖται ἐμπορίου 433, φόρος ἐμπόρων 494.

'Εμφανῶν κατήστας 460.

'Ενδείξις. Κατὰ ὀφειλέτου τοῦ δήμου 184, κατὰ συκοφάντου 215, ἐνδικον μέσον 321 - 2, 419.

'Ενεπισκήψασθαι 376.

'Ενέχυρον 373.

'Ενῆλιξ 40.

'Ενδίκαι μέσα 321, ἔφεσις 358, ἀναδικία 357, διάφορα 376, συντηρητικῆς προσωποκρατήσεως 373.

'Ενδεκα. Δικαστ. ἐξουσία 374, 433.

'Εννέα 'Αρχοντες. 'Ιδε 'Αρχοντες.

'Ενστάσεις. 'Αφέσεως 194, δεδικασμένου 365, ἀπαραδέκτου 337, ἐξοφλήσεως 338, ἀναρμοδιότητος 339, μὴ νομίμου 334.

'Εξορία 233, ἀπόκρυψις ἐξορίστου 253.

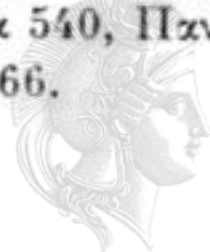
'Εξοστρακισμὸς 233, 420, 416, 142, 496.

'Εξούλης δίκη 322, 373, 169.

'Εξύβρισις. 'Αρχοντος ἢ θεσμοθέτου 249, 250, 534, ἰδιώτου 287 - 291, γυναικὸς παιδός, δούλου 289, ναοῦ 537.

'Εξωμοσία 376.

'Εορταί. 'Αγῶνες. Κατ' αὐτὰς ἀπαγορεύεται πᾶσα ἀδικία 540, Παναθήναια 541, ἐπ., 'Ερμοῦ 566.

Ἐπαγγελία 181, πρὸς δῆμον, ἐὰν ἐξαπατήσῃ 254, 255.
 Ἐπίβδα 440.
 Ἐπιγραφεῖς 507.
 Ἐπίδοσις. Εἰσφορὰ 497.
 Ἐπικληρος. Ὑποχρέωσις γάμου συγγενεῖ 90, διαδικασία πότε 95, 141 - 2, ἀνικανότης συζύγου 96 - 7, ἀμφισβήτησις ἐπὶ δεδικασμένου 98, θήσεως 100, ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τούτων 127, κάκωσις 275α, 460.
 Ἐπιμελητής. Ἐμπορίου 433, μυστηρίων 461.
 Ἐπιτορκία 502.
 Ἐπισκευασταὶ ἱερῶν 433.
 Ἐπίσκοπος. Φύλαξ 526.
 Ἐπικηρύκεια 492.
 Ἐπιστάτης. Ἐκκληροῦτο 427, ἤρχε μίαν ἡμέραν 429, ἐσιτίζετο ἐν Πρυτανείῳ 443, δικαιώματα, ὑποχρεώσεις 445.
 Ἐπιτροπεία. Εἶδη αὐτῆς 121, δὲν ἠδύνατο ὁ ἐπ. συνοικεῖν τῇ μητρὶ 121, ἀνίκανος ὁ κληρονομῶν τῶν ὀρφανῶν 122, μισθοῦ οἰκίας 123, ἡ ἀγωγή κατ' αὐτοῦ παραγράφεται πανταεὶς 124, ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τῶν ὀρφανῶν 127, κάκωσις 275α, 460, ἐπιτροπὸς κληροῦ καὶ ἐπικλήρου 460, ἐπιτροπῆς κατὰστάσις, διαδικασία 460.
 Ἐπιχειροτονία. (Ἐγκρισις) νόμων 402.
 Ἐπωβελία. Δικαστικὸν τέλος 495.
 Ἐπώνιον. Φόρος 494.
 Ἐπώνυμοι ἀνδριάντες 19.
 Ἐπώνυμος Ἄρχων 374. Δικαιώματα 456 - 59, δικαστικὴ δικαιοδοσία 460.
 Ἐργασία. Ἀφαίρεσις 199, ὄνειδισμός 219.
 Ἐρημοδικία 334, 343. Ἐπανάληψις συζητήσεως 344.
 Ἐρημος οἶκος. Ἐπιμελεῖται ὁ Ἄρχων 127.
 Ἐστίασις. Εἰσφορὰ 497.
 Ἐταῖραι 47, 48, 304.
 Ἐταίρησις 308 - 310. Περιορισμοὶ 310.
 Ἔτος σεληνιακὸν 81, 426.
 Εὐθυδικία 142.
 Εὐθύνη. Ἐνδικον μέσον 321, 365.
 Εὐθυνοὶ 507.
 Εὐπατρίδαι 385, 386.
 Εὐποροὶ 379, 387.
 Ἐφηβοί. Ἐνηλικιότης 40, ὄρκος 41.
 Ἐφέται 319.
 Ἐφεςις 358, 376.

Ἐφήγησις. Ἐνδικον μέσον 321, 322.
 Ζευγῖται 385.
 Ζημία. Ποινὰ 233.
 Ζητηταὶ 507.
 Ζῶον, βλάβαι 189, κυνὸς 226, προστασία 195 - 8.
 Ἡλικία. Δικαστήριον 319. Τὸ μέγιστον τῶν δικαστηρίων, τίνας ὑποθέσεις ἐξεδίκαζεν 374. Ὁρκος Ἡλιαστῶν 328.
 Ἡλικία. Ἴδε πρόσωπον, πατρικὴ ἐξουσία, ἔφηβος, ἐνηλιξ, ἐπικληρος.
 Ἡμέρα 368.
 Θαλλοφόροι 591.
 Θανατικὴ ποινὴ 233, 237, 239, 240 - 6, 247 - 8, 251, 254, 255, 256, 257, 259, 272, 278, 281 - 4, 308, 310, 503, 537, 544, 549.
 Θανατία 456, 459.
 Θέστρον. Περιορισμοὶ 561 - 4, ἀστυνομία 562.
 Θεσιμότης 374, δικαστικὴ δικαιοδοσία 460 - 6.
 Θεραποεῖα 545.
 Θεωρικὰ χεῖματα. Μετατροπὴ 246, 504, δαπάναι 498.
 Θῆται 385, 388.
 Θρησκεία. Ἴδε ἀσέβεια. Θρησκευτικαὶ διατάξεις 535 ἐπ.
 Θυγατροῦς 129.
 Θυσίαι. Νεκρῶν 155-6, βοῶς 197, 535, θεοῖς, 535, Ἀλώεις 550, Ἀπόλλωνος 586, προβάτου, μεδίμνου 535, νομηνίαις θύειν 535, μερὶς οἰκείους 536, ἱερεῦσι 589.
 Ἰδιοκτησία 157, περιορισμοὶ 158 - 167, ἀποτίμησις 172.
 Ἱερὰ διοικήσεις. Δαπάναι 498, διαχειρίσεις, ὀφείλεται 524.
 Ἱερεῖον. Θυσίαι, τιμὰ 39, δευτερόποτμος 538, ἱκέτης ἀσφαλῆς ἐν αὐτῷ 539, ἐν μυστηρίοις 546, ἱματίων. 545.
 Ἱερομνήμονες 594.
 Ἱεροποιοὶ 433.
 Ἱεροὶ ὑπηρεταί. Ἱερεῖς 587, 589, 592, προσόντα 593, λογοδοσία 592, σίτησις 443, ἀμφισβήτησις ἱερωσύνης 462.
 Ἱεροσυλία 247.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἰκεσία. Ξένων 59, δούλου 77, ὀφειλέτου δήμου 437, 525, ἐν ναῷ 539.

Ἰππάδες 385.

Ἰππάρχου ἐκλογή 407, 478.

Ἰπποδρομιῶν ἀγῶν 434.

Ἰχθυοπῶλαι 203, 204.

Κάκωσις 117 - 9, 275α, τέκνων, συζύγων, ἐπικλήρων, χηρῶν, ὀρφανῶν, ποιναὶ 275α.

Καδδίσκος. Ἐκλογῆς 360 - 1, 382 - 3, διπλῇ ψηφοφορία 384.

Καλλιεργεῖας προαγωγή 498α.

Κεκρυμμένα ἐλαττώματα 190.

Καρποῦ δίκη 383.

Καταλογεῖς 435.

Καταλύσεις 51.

Κήρυξ 361, βουλῆς 430, 432, εὐχαὶ 430, ἐν γένει 588.

Κληρονομία. Ἐν τῷ γένει τεθνεῶτος 128, πατὴρ ἐξ ἀδιαθέτου 129, νόθων 130, συνδρομῇ γνησίας καὶ νόθου 131, οἱ κληρονόμοι ἰσόμοιροι 132 - 3, ἐὰν συντρέχουν θετοὶ καὶ γνήσιοι 134, ἐν δὲ ἀδιαθέτῳ ὁ γνήσιος ἐν βούλῃ 135, 179, δὲν διατίθενται γυναῖκες, κληρονόμοι, νομικὰ πρόσωπα 135, ἐὰν γὰρ ἡ γάμηρ ἐπροικίσθῃ ἢ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς 136, ἀνίκανοι διαθέσθαι παράφρονες καὶ λοιποὶ 137, πότε κληρονομοῦν οἱ θετοὶ ὅταν συντρέχουν γνήσιοι 138, οἱ θετοὶ πότε διαθέτουν 139, ἀποκήρυξις 139α, ἐξαίρετον 140, ἀγωγή κλήρου 141, ἀμφισβήτησις, διαδικασία 142, παραγραφή ἀγωγῆς 143, ὑποχρεώσεις κληρονόμων 135γ, κλήρου διαδικασία 95, 141 - 2, ἀμφισβήτησις ἐπιδεδικασμένου 98.

Κληρουχιῶν φόρος 494.

Κληρωταὶ ἀρχαὶ 382 - 4.

Κλῆσις. Διαδίκου 330.

Κλοπὴ 278 - 284, ἐπιστροφή κλαπέντος 285, κλεπταποδόχος 286, σύκων 279, κόπρου 280, ἱερῶν 238.

Κοινωνικὴ πρόνοια 597.

Κοσμημάτων. Ἀπαγόρευσις χρήσεως 498α.

Κοπρολόγος 433.

Κουρεῶτις 440.

Κρεονομία. Δαπάναι 498.

Κρημνός. Ποινὴ 233.

Κρηνοφύλακες 526.

Κύρβεις 28.

Κυριότητος ἀμφισβήτησις 169.

Κυλώνειον ἄγος 539.

Κωλακρέται 492.

Κώνειον. Ποινὴ 233.

Λαϊκὴ ἀγωγή 16, 54, 56, 71, 73, 86, 117, 213, 214 - 6, 274α, 289, 316, 321.

Ληξίρχος 432.

Λιπομαρτύριον 354.

Λογισταὶ 507.

Λογοδοσία. Βουλῆς 442, οἰκονομικῶν λειτουργῶν 508, στρατηγῶν, περιορισμοὶ - εὐθύναι 509 - 517.

Λοιδωρία, ἴδε ἐξύβρισις.

Λοχαγοὶ 477.

Λυκοκτόνου ἀμοιβή 196.

Μανδρότοιχος 163.

Μαρτυρία. Ψευδομαρτυρία 311, δὲν μαρτυροῦν οἱ ἄτιμοι 346, οὔτε οἱ ξένοι εἰς κρίσεως ἀπροστασίῳ 347, οὔδεις μαρτυροῖ ὑπὲρ ἐκείνου 348, οἱ συγγενεῖς 449, ἡ μαρτυρία ἐγγράφως 350, ὅρκισις 351, ἀντικείμενον 352, ἐκμαρτυρία 353, λιπομαρτύριον 354, ἄρνησις μαρτυρεῖν 355, ψευδομαρτυρία 356.

Μαστῆρες 507.

Μελισσοτροφείων ἀπόστασις 167.

Μετάλλα. Προστασία 199, φόρος 494.

Μεταλλικαὶ δίκαι 199.

Μετέωρον 595.

Μετοικοί. Τίνες 60, εἶχον προστατήν 61, ἀπροστασίῳ δίκη κατὰ τῶν μὴ ἐχόντων τοιοῦτον 62, δὲν κατατάσσονται διὰ πόλεμον 63, δὲν δύνανται νὰ δανείζουν διὰ σίτον μὴ μεταφερόμενον εἰς Ἀθήνας 214, ὑπόκεινται εἰς τὸν Πολέμαρχον 60, μετέχουν εἰς τὰ Παναθηναῖα 543, πληρώνουν φόρον μετοικίου 494.

Μέτρα καὶ σταθμὰ 79.

Μετρονόμοι 433.

Μήνυσις. Τίς μηνύει 315, 317, 260.

Μισθοί. Τίνες μισθοδοτοῦνται 444. Δαπάναι 498.

Μίσθωσις. Οἴκου ὀρφανοῦ 123.

Μνημόσυνα (νομιζόμενα) 155 - 6.

Μνησιχαεῖν 4.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Μοιχεία. Ποινὰ 300 - 1, περιορισμοὶ μοιχαλίδος 302, δὲν δύναται ὁ σύζυγος νὰ συνοικήσῃ αὐτῇ 303, τίνες δὲν ὑπόκεινται εἰς μοιχείαν 304.

Μονοπώλιον 497α.

Μουσικῆς ἀγῶν 434, 565.

Μυροπῶλαι 207.

Μυστήρια. Ἐπιμέλεια 461, ἀνακοινώσεις τούτων 544.

Ναοί. Ἐξύβρισις 538, ἐπισκευαὶ 590.

Ναυτοδίκα 374.

Ναυφύλακες 526.

Νεκροί. Δίκα 2, 114, ταφή, τάφος 145, 146, 148, περιορισμοὶ 148, θυμάτων πολέμου 8, 9, 10, αὐτοκτονούντων 147, διατυπώσεις πένθιμοι 150 - 2, θυσία 153, μνημόσυνα 155, 156, 309, ὁ προδότης δὲν θάπτεται 238, ἐξύβρισις νεκροῦ, 2, 114, 287, τάφος ἐταιρήσαντος πατρὸς 309, δευτερόποτμος (νομιζόμενος νεκρὸς) 538.

Νεώσοικοι 435.

Νόμοι. Τίνες 108, στεφύονται ἀρχιτείας 109, Νομὸν πρόσωπον 78, διατίθενται 135.

Νόμισμα 80, διαφθορά 312, μείωσις ἀξίας 498α. Δεκάβοιον, ἐκατόμβοιον 333α.

Νομιζόμενα 155 - 6, 309.

Νομοθέται 21.

Νόμος. Πῶς τίθεται 2, 17, ἐπιχειροτονία 18, 402, διόρθωσις 19, 404, μεταβολή 20, ὁ τιθεὶς τὸν νέον 21, μὴ ἐπιτήδειος 22, οὐ προσωπικὸς 22α, ἐὰν δὲν προτείνεται ἄλλος 23, ἐὰν γίνηται ἐπίκλησις ἀνυπάρχτου 24, ἐὰν τις ἐπιφέρῃ σύγχυσιν ἢ μεταποίησιν 23α, 244, μὴ ὀπισθενέργεια 25, ἐρμηνεία 288, 300, ἄγραφοι 26, ἀναπλήρωσις ἐλλείποντος 27, ποῦ κατεγράφοντο 28, ἐπιτήρησις νόμων 29, ἰσχὺς νόμων Σόλωνος 30, εἰσαγωγή νέου 403 - 4, 414 - 418, χρῆσθαι ἀρχαίοις 404, μὴ ἐξεῖναι ἐπ' ἀνδρὶ θεῖναι 406.

Νομοφύλακες 415, 471.

Νουμηνία. Θύειν 535.

Ξενία 51, ξενῶν, πανδοχεῖα, καταλύσεις, προξενεῖα, ὑποχρέωσις ξενίζειν 51.

Ξένοι. Διαμονή 40, δὲν δύνανται νὰ ἐργάζωνται 50, 206, δεόν νὰ μὴ ἀδικῶνται 51,

δεόν νὰ καθοδηγῶνται οἱ παραπλανηθέντες 52, ξενίας γραφή 53, 54, δὲν μαρτυροῦν εἰς γραφὴν ἀπροστασίου 55, 347, ἐὰν ξένος συνοική ἀστῇ 56, ἐὰν ξένη 57, δὲν μυοῦνται 58, δεκτοὶ εἰς ἱεράς συναθροίσεις 59, οὐ μετέχουν ἐκκλησίᾳ 391, ξενικὸς φόρος 494.

Ξύλον. Ποινὴ 233.

Ὀδοποιοὶ 433.

Οἰκογενειακά. Ἐρημον ἐπιμελεῖται ὁ ἄρχων 127.

Οἰκοδομαὶ δημοσίου 435, 498, ἰδιωτικαὶ 595.

Οἰκοδομῶν ἀγροτικῶν ἀπόστασις 164.

Οἰκονομικὴ κατάστασις. Ὑπηρεσίαι. εἰσπράξεις 493, ἐπ., δαπάναι 498 ἐπ.

Οἰκονομικῶν λειτουργῶν λογοδοσία 508.

Οἰκόσιτοι ἐκκλησιαστικοὶ 382.

Οἰνόπται 526.

Ὀπισθενέργειαι 385.

Ὀπίσθενος 37. Ἰδε πρόσωπον.

Ὀρχησις 313.

Ὀρχισ. Ἐρασῶν 87, ἐφήβων 41, δικαστῶν 327, δικαστῶν 328, δικαδίκων 332, 376, ματῦρων 351, δικαστῶν 366, δικαστῶν 376, βουλευτῶν 243, 423. Ἐννέα Ἀρχόντων 453, στρατηγῶν 476.

Ὀροὶ συνθήκης 171.

Ὀρφανῶν. Κάκωσις 275α, 460, ἐπιμέλεια 460, δαπάναι δήμου 498.

Ὀρχησις. Πυρρίχη 558.

Ὀστρακισμός. Ἰδε ἐξοστρακισμός.

Οὐδετερότης. 492.

Οὐσίας δίκη 169, 373.

Ὀφειλέται δημοσίου 77. ἐὰν ὀφειλέτης ἄρχῃ 251, περιορισμοί, εὐθύναι 509 - 517, ποινὰ 518 - 523, ἱκεσία 525.

Ὀφθαλμοῦ ἐξόρυξις, ποινὴ 273.

Ὀχυρώσεων δαπάναι 498.

Παλλάδιον Δικαστήριον 319.

Παναθήναια. Ἐορτασμός 434, 435, 506, 540 - 543.

Πανδοχεῖα 51.

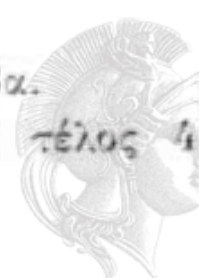
Παραγραφή. Κατὰ ἐπιτρόπου 124, ἀγωγῆς κλήρου 143, δικῶν 200, ἀδικημάτων 229, (ἐνστάσις) 376.

Παραγωγῆς προστασία 498α.

Παρακαταβολή. Δικαστικὸν τέλος 495.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

Πάραλος. Ταμίας 506.
 Παράνοια 460, 125.
 Παράσιτοι 585 - 589.
 Παράστασις. Δικαστικὸν τέλος 495.
 Παραστατική ἀγωγή. Ἴδε ἐμφανῶν κατὰ-
 στασις.
 Παρατιλμός. Ποινὴ 233.
 Παρέγγραπτος 507.
 Πάρεδροι. Λογιστῶν 507.
 Πατρική ἐξουσία. Ὑποχρεώσεις τέκνων
 ὑπολήψεως πατρὸς 114, ὁ πατήρ δίδει
 καὶ ἐξαλείφει ὄνομα 114α, ὑποχρεώ-
 σεις τιμᾶν τὸν πατέρα, ἄλλως οὐ δύνα-
 νται τὰ τέκνα ἄρχειν 115, ὁ μὴ τρέφων
 ἢ τύπτων γονεῖς 116, κάκωσις γονέων
 117, πότε δὲν ὑποχρεοῦται εἰς διατρο-
 φὴν 118, 119, 309, ὑποχρεώσεις πα-
 τρὸς διδασκαλίας κολυμβητικῆς 120.
 Κάκωσις 275α, 460.
 Πεντακοσιομέδιμνοι 385
 Πειραιῶς Δήμαρχος 433.
 Πέπλος Ἀθηνᾶς 434.
 Περιστίαρχοι 432.
 Πλοίαρχοι. Ὑποχρεώσεις 220, ἀτυχήσεις 221.
 Ποδολάκη. Ποινὴ 233.
 Πόθεν ἔσχε 14.
 Ποινάι. Δράκοντος 223, οὐδεὶς ἀνήκουστος
 318, ποινῆς καθορισμός 362, ποινάι διά-
 φοροι 233, ὀφειλετῶν δημοσίου 518 -
 523, ποινικὰ δικαστήρια 319.
 Πολέμαρχος 374, 463, δικαιοδοσία 463 - 4.
 Πόλεμος. Θύματα 8, 9, 10, κήρυξις, ἐπακό-
 λουθα 492, δαπάναι 505.
 Πολιτεύματα. Μεταβολαί 389.
 Πολίτης. Ἐταιριζομένου στερήσεις, τίς 377,
 τὰ ἴσα εἶναι 378, οὐδεὶς ἀτελὴς 379,
 380.
 Πολιτογράφησις 72
 Πορνικὸς φόρος 494.
 Πράκτορες 507.
 Πρεσβύτεροι. Ὑπανίστασθαι 3, ἀγορεύει ἐν
 ἐκκλησίᾳ 399, 400.
 Πρέσβεις. Ἀντιποίησις ἀξιώματος 248, ξέ-
 νων σίτησις 443, 526.
 Πρόβατον. Σφαγὴ 198.
 Πρόβουλοι 432.
 Προαγωγεία 308 - 310.
 Προανάκρισις. Ἐν δίκῃ 331.
 Προβολή. Ἐνδίκον μέσεν 321, δήμου 410.
 Πρόδικος ὄρκος 332.

Προδότης 236 - 239.
 Πρόεδροι. Βουλῆς 427, 446.
 Προῖξ. Ἀντικείμενον 99, εἰς τίνα δίδεται πα-
 θούσης τῆς γυναικὸς 101, ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ
 σύζυγος 104, τῆς ἐπικλήρου 105, προί-
 κισις ὑπὸ δημοσίου 438, 498, τόκοι 182.
 Πρόξενος 51.
 Προσευχή. Βουλῆς 430, ἐκκλησίας 394.
 Πρόσκλησις 376.
 Πρόσωπα 36, ὄνομα, ἀφαίρεσις αὐτοῦ 37, 115,
 ταυτότης 38, φρατρία 38 - 9, θυσίαι
 39, ἐνηλικίωσις 40, ὄρκος ἐφήβων 41,
 πολιτογράφησις 71, 72, ἔλεγχος 74,
 ψευδὴς ἐγγραφή 73.
 Πρόστιμον. Ποινὴ 233, 496.
 Προσωποκράτησις συντηρητικὴ 373.
 Προωμοσία 376.
 Πυλαγόρας 526.
 Πυρρίχη. Χορὸς 558.
 Πυρρυνεῖον. Τέλος δικαστικὸν 319.
 Πυρρύνει. Βουλῆς 427, 431, 446, 447.
 Πυρρυνεύουσα φυλὴ 427.
 Πυρρύνει. Περιουσίας τοῦ Κράτους 494, 497α.
 Πύλησις. Ἀδελφῶν, θυγατέρων.
 Πύλησις 507.
 Ραφανίδωσις. Ποινὴ 233.
 Ῥήτορες. Ἐταιριζόμενοι 310, περιορισμοὶ
 570 - 573, Βουλῆς πρὸς ὑπεράσπισιν
 432. Ἴδε συνήγοροι.
 Σαλαμῖνος. Ἀρχων. 453, μισθὸς 444.
 Σεισάχθεια 5.
 Σεληνιακὸν ἔτος 81, 426.
 Σιταρκείας προστασία 211 - 217, δαπάναι
 498, σιτοφύλακες 433.
 Σίτησις. Τίνες 443, 218, 579, 580, δαπάναι
 498.
 Σκηνώματα 51.
 Σύζυγοι. Κάκωσις 275α, μοιχεία 300 - 1,
 περιορισμοὶ 302 - 3.
 Συγγενεῖς. Μαρτυρία 349. Τίνες 129.
 Συγγραφεῖς 432.
 Συκοφαντία 295 - 7, 406, ἐμπορίου 215,
 ἀπόδειξις ἀληθείας 292.
 Σύκων. Κλοπὴ 279, ἐξαγωγή, 297.
 Συμβάσεις. Στοιχεῖα 173, ἀθέμιτοι 174,
 ἀλλοδαπῆς 201, δὲν ἐπροστατεύοντο
 αἱ ἀλλοδαπαὶ καὶ αἱ ἀπηγορευμέναι 201.
 Συμβιβασμός 494.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

Συμβολα. Πότε κύρια 175, ἀπὸ συμβόλων δίκαι 376.
 Συμμάχων φόροι 494.
 Συμμορία. Μετοχή στρατηγοῦ 472. Ἐν γένει 497.
 Συμπόσια 574 - 7.
 Συνήγοροι 335, 432, ἐὰν λάβῃ χρήματα 299, 507, ἐὰν ἐταιρίζηται 310, περιορισμοὶ 408. Ἴδε σύνδικος καὶ ρήτορες
 Σύνδικοι. Βουλῆς πρὸς προστασίαν ἀρχαίων νόμων 432, λογιστῶν 507.
 Συνοικία 595.
 Συντηρητικὴ προσωπικὴ κράτησις 373.
 Συντελεῖς 497.
 Συνυποσχετικὸν διαιτησίας 178.
 Στίγματα. Ποινὴ 233.
 Στραγάλη. Ποινὴ 233.
 Στρατηγός. Ἐκλογή 407, χειροτονοῦνται 472, 474, ἐπιχειροτονία αὐτῶν 473, προσόντα 474 - 5, δικαιώματα, ὑποχρεώσεις 476 - 476α.
 Στρατιωτικὰ δαπάναι 498, ταμίαι 506.
 Στεφάνωσις 581 - 584.
 Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. Προσόντα, ὑποχρεώσεις, ἀντίκτοι 480 - 486, ἀπαλλαγὰί 487, ποιναί, βραβεῖα 488, ἀστρατεύων κλπ. 489 - 491.
 Σταθμά 79.
 Σχέδιον πόλεως 595.
 Σχολεῖα 120, 566.
 Σωφρονισταί 526.
 Ταμίαι. Τίνες, προσόντα, διάρκεια ὑπηρεσίας 506.
 Τάξεις. Προσώπων διαίρεσις 385.
 Ταξίαρχοι 477.
 Τάφος. Ἴδε νεκροί.
 Τάφρος 160, 162
 Τειχοποιοὶ 526.
 Τέλη 495.
 Τελῶναι 494, 507.
 Τελωνιακοὶ φόροι 494.
 Τεσσαράκοντα 374, 433.
 Τέχναι διπλαῖ 12, 530, ἀφαίρεσις 199.
 Τέκνων ὑποχρεώσεις 114 - 117, ἐξαίρεσις 118 - 9, διδασκαλία, κολυμβητικὴ 120.
 Τιμήματα 496.
 Τιμητὸς ἀγών. Ἴδε Ἀγών.
 Τόκος 192 - 3.
 Τοιχορύχος. Ποινὴ 283.

Τουρισμός 596.
 Τράπεζαι. Συγκέντρωσις νομισματικῆς συναλλαγῆς 498α.
 Τραῦμα. Ἐκ προνοίας 272 - 273.
 Τριακάδες 385.
 Τριακονταέριος 457.
 Τριηραρχία. Εἰσφορά 497.
 Τριήρεις 435, 438.
 Τριττός 385.
 Τροχός. Ποινὴ 233.
 Τύμβου περιορισμοὶ 161 - 2, χρήσις 170.
 Τυραννία 241 - 3, 532, 533.
 Ὑβρις. Ἴδε ἐξύβρισις.
 Ὑπαλλήλων δικαιώματα - ὑποχρεώσεις 527 - 530, 534, ἀπαλλαγὰί ὑπηρεσιῶν 531.
 Ὑδρευσις 158 - 160.
 Ὑιοθεσία. Τίς δύναται νὰ υἱοθετήσῃ 110 - 111, ὁ υἱοθετηθεὶς πότε δύναται νὰ ἀπανέσθῃ εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ οἰκογένειας 112, πότε κληρονομοῦν οἱ θετοὶ υἱοὶ 113, κληρονομία θετοῦ, ὅταν συντρέχει καὶ γνήσιος 134, πότε κληρονομία ἀπὸ τεκνομένων γνησίων 138, πότε διαθετοῦν 139.
 Ὑπερημερία. Ἀποτέλεσμα 183.
 Ὑπερών 595.
 Ὑπέρβολαι διπλαῖ 530.
 Ὑποτακτατεῖς. Σίτησις 443.
 Ὑποθήκη 171, περιορισμοὶ 172.
 Ὑπωμοσία 22, 376, νόμου 417.
 Φάσις 212 - 216, 295 - 297, 317, ἐνδικον μέσον 321.
 Φήμη. Διαφέρει συκοφαντίας 406.
 Φιλόσοφοι 568 - 569.
 Φόνος. Ἐκ προνοίας 256 - 257, ἀνθρωποκτόνου 258, τίς μηνύει φονέα 260, τίς συλλαμβάνει τὸν φονέα 259, ἀνδροληψία 261, ποιναί φονέως 257, 263, 264, 265, ἄμυνα 262, ἀκούσιος φόνος 266, σύλληψις ἀκούσιου φονέως 267, ὁ ἀκούσιος φονεὺς ἐξορίζεται 268, πότε καὶ πῶς ἐπιστρέφει οὗτος ἐξ ἐξορίας 269, αἵδεσις 270, ἐὰν ὁ ἀκούσιος φονεὺς διαπράξῃ καὶ ἐκούσιον πῶς δικάζεται 271, κάθαρσις φονέως 269.
 Φόροι. Διάφοροι 498α, 494, δημοσίων γαιῶν 494, ιδιωτικῶν κτημάτων, ἐμπόρων, βιομηχάνων, ἐγκύκλιοι, διαπύλιος 494, 497.

Φρατρία 385. Εἰσαγωγή τέκνου 38, 39.
 Φρέαρ 158, 159, 160, 163.
 Φρεαττύος. Δικαστήριον 319.
 Φυγή. Ποινή 233. Ἴδε καὶ ἐξορία.
 Φύλαρχος 479.
 Φύλακες. Ἐπίσκοποι. 526.
 Φυλή 381, ἐξ αὐτῆς οἱ βουλευταὶ 426 - 428, 456, πόσαι 385.
 Φυλοβασιλεῖς 462.

 Χαμαιτυπεῖα 48, 304.
 Χειροτονηταί. Ἐκλογαὶ ἀρχόντων 382 - 384.
 Χῆραι. Ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τὰς φασκούσας κύειν 127, κάκωσις 275α.
 Χηρωσταὶ 129.
 Χορηγία. Εἰσφορὰ 497.

Χορηγὸς 457, τραγωδοῖς, κωμωδοῖς 456.
 Χορός. Τραγικὸς 552, περιορισμοὶ 553 - 556.
 Λύληται 552.
 Χρῆσις 170.
 Χρόνος 81, 426.
 Χῦτρα. Ἄγων 559.

 Ψευδὴς καταμήνυσις 292 - 293.
 Ψευδομαρτυρία 311, 356, ἀποτέλεσμα 357
 Ψήφισμα. Δύναμις 31, ἐπέτειον 32, ἀπροβούλευτον 33, 401, ψευδὲς 34, ἀφάρεσις πινακίου 35.
 Ψηφοφορία. Ἀποφάσεως, καδδίσκοι 360 - 361, διπλοψηφία 384, ἐν ἐκκλησίᾳ 406.

 Ὠδεῖον. Δικαστήριον 374.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΙ ΝΟΜΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΖΟΜΕΝΗΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΝ (1821 - 1830)

ΥΠΟ
ΑΝΔΡ. Θ. ΔΡΑΚΑΚΗ

Κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας οἱ διωγμοὶ τῶν Τούρκων, εἰς διάφορα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ πολεμικὰ γεγονότα, αἱ συνθῆκαι ἐν γένει διαβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι λόγοι ἐπέφερον μεγάλας καὶ συχνὰς μετακινήσεις μαζῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀποτέλεσμα τῶν πληθυσμιακῶν αὐτῶν μετακινήσεων ὑπῆρξεν ὁ οἰκισμὸς ἐπὶ μιᾷ μικρᾷ νησίδος τῆς Ἀιγαίου, τῆς Σύρου, μιᾷ νέας πόλεως, μετὰ ταῦτα ὀνομασθείσης «Ἑρμουπόλεως», ἣ ὅποια τάχιστα συνεκέντρωσε τὸ ἐμπόριον ὁλοκλήρου τοῦ ἐν Ἐπαναστάσει χωρίου, ἐξελίχθη δὲ ἀκολούθως εἰς σημαντικώτατον κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας τῆς Ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, κατὰ τὴν ἐποχὴν 1830 - 1880.

Ἡ ἱστορία καὶ αἱ συνθῆκαι τοῦ οἰκισμοῦ τῆς νέας αὐτῆς πόλεως εἶναι ἄγνωστοι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐλπίζομεν δὲ συντόμως ὑπὸ ἀνάδοχῇ ἢ δυνατότητος νὰ δημοσιεύσωμεν πολύτιμα στοιχεῖα ἀφορῶντα αὐτήν. Κατὰ τὴν μελέτην τῶν ἀφορώντων τὰ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως ἀπηντήσαμεν καὶ πρωτοτύπους νομικοὺς θεσμοὺς ἢ ρυθμίσεις νομικῶν σχέσεων, ἀποτέλεσμα τῶν ἰδιομόρφων συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἐτέλουν οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὴν εὐλίμενον παραλίαν τῆς Σύρου, πρόσφυγες, ἐξ ὧν τινὰς καταχωρίζομεν κατωτέρω.

Εἶναι οὐχ ἥττον ἐπάναγκες νὰ σημειώσωμεν ἐκ προοιμίου, ὅτι εἰς τὸν νέον αὐτὸν οἰκισμὸν συνεκεντρώθησαν Ἕλληνες ἀπὸ πάσης γωνιᾶς τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾷς Ἀσίας, μὲ διάφορον βαθμὸν πολιτισμοῦ, διαφόρους νοοτροπίας, ποικιλίαν ἀντιλήψεων καὶ ἐθίμων. Καὶ ναὶ μὲν σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεβλήθη τὸ Χιακὸν στοιχεῖον, ὡς τὸ οἰκονομικῶς εὐρωστότερον, πλὴν ὅμως ἀπὸ ἀπόψεως ἐθίμων καὶ τρόπου ζωῆς οὐδεμίαν ἀρχικῶς τοῦτο ἥσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν προσφύγων, ἀφ' ἑνὸς διότι οἱ Χῖοι περιορίζοντο εἰς κλειστὴν μεταξὺ τῶν ἀναστροφῆν, ἀποφεύγοντες τὰς μετὰ τῶν λοιπῶν προσφύγων ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἀριθμητικῶς δὲν ἐκάλυπτον οὔτε τὸ τρίτον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ νέου οἰκισμοῦ.

Οὕτως εἰς τὴν νέαν αὐτὴν πόλιν μὲ τὴν μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν μὲ τὸν

σφύζοντα ἀπὸ ζωὴν λιμένα, ὅπου, ὡς σημειοῖ ὁ Lauvergne¹, διακόσια πλοῖα ἡμερησίως εὐρίσκοντο καθημερινῶς, οὐδὲν δίκαιον οὔτε θετὸν ὑπῆρχε οὔτε ἐθιμικῶς παραδεκτόν. Ἄλλωστε ὁ πληθυσμὸς τοῦ οἰκισμοῦ τούτου, εἰς τὴν ἡρωϊκὴν του περίοδον, περιελάμβανε πλῆθος ξένων ἐμπόρων καὶ τυχοδιωκτῶν πάσης φύσεως². Ὁ κοσμοπολιτικὸς χαρακτήρ τοῦ νέου οἰκισμοῦ, ἡ πανσπερμία τῶν κατοίκων του, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς ἀστυνομεύσεως καὶ ἡ ἔλλειψις δικαίου καὶ δικαστηρίων ἐδημιούργησαν τὸ κατάλληλον κλίμα διὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν ὅχι μόνον ἐπιχειρήσεις ἀλλὰ καὶ ἔκνομοι καὶ ἐγκληματικαὶ τοιαῦται. Ἡ κιβδηλεία, τὸ δουλεμπόριον, ἡ ἐμπορία τῶν πειρατικῶς ἀρπαγέντων πραγμάτων, ἦσαν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐπιχειρήσεις τῶν, εἰς τὸν νέον οἰκισμόν, ἀπαντωμένων³.

Παραλλήλως ὅμως καλοὶ καὶ προοδευτικοὶ Ἕλληνες, ἐν μέσῳ τῶν πάσης ἐθνικότητος ξένων, ἔθετον τὰς βάσεις τῆς δημιουργίας τῆς νέας ἐλευθέρας Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἡ οὕτως ἐγεννηθεῖσα πόλις, ἐγένετο τὸ λίκνον καὶ ἡ τροφός.

Ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν ἰδιοτύπων συμβάσεων καὶ θεσμῶν ἐπελέξαμεν πρὸς ἐμφάνισιν τινάς, αἱ ὁποῖαι δίδουν εἰκόνα καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἀντιθέτων τάσεων. Τῆς τάσεως τοῦ ἀνόμου πλουτισμοῦ καὶ τῆς ἐντήμου προοδευτικότητος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

1. Αἱ Πρώται Ἐστῆαι

ΑΘΗΝΩΝ

Εἰς τὴν Σύρον, ὡς ἄλλωστε καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ γεωργικοῦ κλήρου, καὶ αἱ βουνόδαι καὶ χέρσοι ἐκτάσεις, ἀπετέλουν ἀτομικὰς ἰδιοκτησίας τῶν κατοίκων, χρησιμοποιοῦμεναι κυρίως πρὸς βόσκησιν αἰγῶν. Μάλιστα, πολλάκις, αὗται περιετειχίζοντο διὰ ξηρολιθιάς. Αἱ ἰδιοκτησίαι αὗται ἀνήγοντο, συχνά, εἰς τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, ὅποτε οἱ Φράγκοι Δοῦκες, εἰς ἐνδειξιν εὐμενείας πρὸς τινὰ ἐντόπιον ὑπήκοον των, παρεῖχον εἰς αὐτὸν ἐμπράγματα δικαιώματα ἐπιφανείας ἐπὶ μεγάλων χέρσων ἐκτάσεων, τὰ λεγόμενα «μαντροκαθίσματα»⁴. Ὅταν λοιπόν, κατ' Ἰούνιον 1821, ἤρχισαν καταφθάνοντες καὶ εἰς

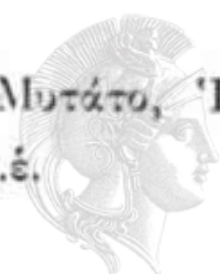
1. Souvenirs de la Grèce pendant la compagnie de 1825 — Paris chez Avril de Castel — 1826, σελ. 151.

2. Ὁ Lauvergne σημειοῖ: «Attirés par l'appât du gain des negociants avides vinrent se fixer sur le litoral du port». Βλψ. καὶ G. Waddington, A visit to Greece in 1823 and 1824, London 1825, σελ. 33 κ.έ.

3. Βλψ. Fontanier, Voyages en Orient, entrepris par ordre du Gouvernement Français de l'année 1821 à l'année 1829, Paris 1829, σελ. 167.

Ἐπίσης βλψ. καὶ Gerard de Nerval, Voyages en Orient, 9ème édition, Paris 1882 (Introduction LXXIV).

4. Π. Ζερλέντη, Μαντροκάθισμα, Βουδόμαντρες, Θεμωνιά, Μυτάτο, Ἑρμούπολις 1923. Α. Δρακάκη, Ἡ Σύρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Β', σελ. 177 κ.έ.

τῶν Σῦρον οἱ ἐξαθλιωμένοι πρόσφυγες κυρίως ἀπὸ τὰς Κυδωνίας καὶ τὰ Μοσχονησία—(διότι οἱ πλεῖστοι τῶν Σμυρναίων ἔφυγον ἐκ Σμύρνης πρὸ τῶν σφαγῶν), μὴ εὐρίσκοντες χῶρον διὰ νὰ παραμείνουν εἰς τὴν μικρὰν κωμόπολιν τῆς Σύρας, ἣτις εἶχεν ἤδη ὑπερπληρωθῇ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκ Σμύρνης πρόσφυγας, ἠναγκάσθησαν ἐν τῶν πραγμάτων νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὰς περὶ τὸν λιμένα χέρσους ἐκτάσεις, τοῦ ἡδὴ ἄρξαμένη ἐμποροναυτικῆς κίνησις, τοὺς ἐζησφάλιζε, τουλάχιστον, τὰς ἀποστάσεις ἐργασίας.

Βεβαίως οὐδεὶς ἔλαβε πρόνοιάν τινα διὰ τοὺς ἐξαθλιωμένους αὐτοὺς πρόσφυγας, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε μὲ τὰ ἴδια μέσα, ἥτινα ἡδύνατο ἕκαστος νὰ διαθέσῃ, νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν. Ἦρχισαν λοιπὸν οὗτοι νὰ κατασκευάζουν, μὲ ἄχρηστα ὕλικά, πρόχειρα στέγαστρα, χρησιμοποιοῦντες τενεκέδες, κλάδους δένδρων, τσουβάλια, καὶ πέτρες, μὲ τὰ ὅποια ἐδημιουργοῦν πρωτογόνους καλύβας διὰ νὰ προφυλαχθοῦν στοιχειωδῶς ἀπὸ τὰ ἡλιακὰ καύματα, δεδομένου ὅτι ἤδη εἶχεν ἐπέλθει τὸ θέρος.

Οἱ ἐντόπιοι Συριοὶ δὲν ἀνησύχησαν οὐτε ἀνέστησαν, τότε, κατὰ τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν. Ἀσφαλῶς διότι ἡ μορφή τῶν ἀνθρώπων αὐταὶ εἶχον προσλάβει παρουσίαζον ἐκδηλὸν τὴν εἰκόνα τῆς προσωρινότητος καὶ συνεπῶς ἐπίστευον ὅτι μετὰ τὰ πρώτα φθινοπωρινὰ ὀίγγα αὐταὶ αἱ ἐκατοντάδες τῶν δυστυχῶν προσφύγων θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Σῦρον καὶ νὰ καταφύγουν κάπου ἄλλου⁵.

Ὅταν, κατὰ Μάϊον 1822, ἤρχισαν καταπλέοντες καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας πρόσφυγες ἀπὸ τὴν καταστραφεῖσαν Χίον, εὗραν ἤδη ἐγκατεστημένους εἰς τὴν παραλιμένιον περιοχὴν τοὺς ἐκ Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησίων πρόσφυγας, εἰς τὰ πρόχειρα αὐτὰ στέγαστρά των. Οἱ Χῖοι ὅμως πρόσφυγες ἦσαν πολλοὶ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἐλθόντας ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰωνίας καὶ ὥς ἐκ τούτου κατέλαβον ἀμέσως σημαντικὰς παρακτίους ἐκτάσεις τῶν ἐντοπίων. Τοῦτο παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν Σῦρον, οἱ ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου καταφυγόντες, δὲν ὑπερέβαινον τὰς 1.000 ψυχάς. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν Χίων προσφύγων κατέφυγεν εἰς τὴν Τήνον, σημαντικὸς ἀριθμὸς εἰς τὴν Μύκονον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας, ἰδίᾳ Ἀνδρον καὶ Κέα. Τότε ἤρχισαν αἱ προστριβαὶ μεταξὺ ἐντοπίων καὶ προσφύγων. Περὶ τῶν προστριβῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐν γένει στάσεως τοῦ ἐντοπίου στοιχείου τῆς νήσου μας, ἐναντι τῶν προσφύγων ἐκ Χίου, πολλὰ θὰ ἡδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ, διότι πολλὰ σχετικῶς ἔχουν γραφεῖ, χρήζοντα λεπτομεροῦς ἐλέγχου. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον τῆς παρούσης μικρᾶς διατριβῆς. Παρὰ

5. Καθ' ὅλον τὸ 1821 δὲν ἀναφέρονται περιστατικὰ προστριβῶν ἐντοπίων καὶ προσφύγων. Ταῦτα ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ 1822.

τάς προστριβάς αὐτάς μεταξὺ Χίων καὶ ἐντοπίων, ἐν τέλει οἱ ἐντόπιοι ἠνέχθησαν τὴν κατάληψιν τῶν ἐδαφῶν των καὶ ἀπὸ τοὺς νέους πρόσφυγας, μὴ δυνάμενοι ἄλλωστε νὰ τοὺς ἀποβάλουν βιαίως, ἐλπίζοντες βασίμως, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἀναστάτωσης δὲν ἐπρόκειτο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν, ἀφοῦ μάλιστα τὰ κατασκευαζόμενα ἐνδικοιτήματα καὶ τῶν νέων προσφύγων δὲν ἦσαν καλύτερα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα τῶν προηγηθέντων. Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, πλὴν ὀρισμένων Χιακῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Σῦρον πρὸ τῶν σφαγῶν, οἱ εἰς Σῦρον ἀποβιβασθέντες πρόσφυγες, ἅμα τῇ καταστροφῇ, ἦσαν πάμπτωχοι, ἐξαθλιωμένοι καὶ στερούμενοι τῶν πάντων. Οἱ πλέον εὐποροὶ καὶ οἱ δυνηθέντες κάτι νὰ διασώσουν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά των (κοσμήματα, χρήματα, πολύτιμα ἀντικείμενα), ἔφευγον διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἢ διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ δι' αὐτῆς κατέφευγον εἰς τὰς Ἀγγλοκρατουμένας Ἰονίους νήσους, ἢ ἂν δὲν τὸ κατώρθωνον, κατέφευγον εἰς Τήνον, ἣτις εἶχεν ὀρισθῇ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν ὡς κέντρον συγκεντρώσεως ἐθελοντῶν, καὶ ἐκεῖ ὑπῆρχεν πάντοτε σημαντικὴ στρατιωτικὴ δύναμις, ὀργανωμένη, κατὰ τὰς τότε ἀντιλήψεις, νὰ προστατεύσῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου ἀπὸ ἐνδεχόμενον Τουρκικῆς ἐπιδρομῆς. Ἡ ἀθλιότης τῶν στεγάστρων τῶν προηγηθέντων αὐτῶν ἀπετέλεσε καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς μὴ συνεχίσεως τῶν ἐρίδων μεταξὺ ἐντοπίων. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῶν ὅτι τὰ χθλῆ αὐτὰ κατεβίδια θὰ ἐδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς στέγη καὶ διὰ τὸν χειμῶνα; Ἡλπίζον λοιπὸν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις θὰ ἐλάμβανε κάποιαν πρόνοιαν διὰ τοὺς δυστυχεῖς Χίους πρόσφυγας καὶ θὰ τοὺς ἐξησφάλιζε στέγην κάπου ἄλλου.

Ὅσον ὅμως παρήρχετο ὁ καιρὸς, οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὰς παρχλιμενίους ἐκτάσεις πρόσφυγες ὄχι μόνον δὲν ἔφευγον, ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ ἐβελτίωνον τὰς καλύβας των καὶ τὰς καθίστουν ἱκανὰς διὰ νὰ τοὺς προφυλάξουν καὶ ἀπὸ τὰ χειμερινὰ ψύχη. Ἡ μεγάλη ποικιλία εὐκαιριῶν ἐργασίας, ἡ ὁποία παρουσιάζετο εἰς τὸν λιμένα, ὀφειλομένη προσθέτως καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἐντοπίων νὰ ἀπασχοληθοῦν μὲ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας τοῦ λιμένος, λόγῳ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν των, ἐπέτρεπε εἰς τοὺς πρόσφυγας νὰ ἐξοικονομοῦν ὀλίγα χρήματα, τὰ ὁποῖα νὰ διαθέτουν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν στεγάστρων των.

Τότε πλέον οἱ ἐντόπιοι ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν.

Τὰ καταληφθέντα ἐδάφη ἦσαν, βεβαίως, γεωργικῶς ἄχρηστα. Πλὴν ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι τὸ αἶσθημα τῆς ιδιοκτησίας, καὶ δὴ τῆς ιδιοκτησίας τῆς γῆς, εἶναι βαθύτατα ἐρριζωμένον εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν Κυκλαδιτῶν, αἱ βουνώδεις καὶ χέρσοι αὐταὶ ἐκτάσεις εἶχον ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀποκτοῦν ἀξίαν, ὡς οἰκόπεδα, καὶ οὐδεὶς βεβαίως ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεχθῇ τὴν κατάληψιν τῆς ιδιοκτησίας τοῦ καὶ τὴν ἀποστέρησιν ταύτης, ἄνευ ἀποζημιώσεως. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἀρχίσουν ἐρίδες καὶ ἀντεγκλή-

εις μεταξὺ ἐντοπίων καὶ προσφύγων, αἵτινες ἐδημιούργησαν ταχέως χάσμα εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο στοιχείων.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, καίτοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὴν ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν Σῦρον, εἶχεν ἡ Κοινότης τῆς Σύρας, ἣτις διέθετε καὶ Κοινοτικὴν Ἀστυνομίαν ἑνός⁶, δὲν ἐπεχειρήθη παρὰ τῶν Συριανῶν ἡ βιαία ἀποβολὴ προσφύγων ἀπὸ καταληφθέντα ἐδάφη. Ἐνδεχομένως διότι τοιοῦτον τί θὰ ἀντεμετώπιζε τὴν βιαίαν ἀντίδρασιν τῶν ἐξωθουμένων, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολλοί. Μετὰ πολλάς, ὀξείας καὶ συχνὰ ταραχώδεις ἀντεγκλήσεις, εὗρέθη τέλος μία μέση λύσις διὰ νὰ συμβιβασθοῦν τὰ διεστῶτα.

Καθιερώθη ὁ τύπος τῆς τετραετοῦς μισθώσεως τῶν καταλαμβανομένων ἐδαφῶν μετὰ τὴν συμφωνίαν ὅπως δι' ἕκαστον στέγαστρον καταβάλλεται μηνιαῖον μίσθωμα ἡμίσεως γροσίου (60 παράδων) καὶ ὅπως τὸ στέγαστρον, ὅτιδήποτε καὶ ἂν ᾖτο (καλύβη, οἰκίσκος, σκηνὴ κ.λ.π.) παραμένει μετὰ τὴν λήξιν τῆς τετραετίας εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποζημιώσεως τοῦ μισθωτοῦ. Μάλιστα ἐπεβλήθη τόσον ἡ συμφωνία αὕτη, ὥστε καὶ ἂν δὲν εἶχε γίνῃ συμφωνία μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐθεωρεῖτο σιωπηρῶς ὅτι ἔχουσιν οἱ προεκτεθέντες ὅροι.

Βεβαίως ἡ τοιαύτη σύμβασις εἶναι σύμβασις μισθώσεως πράγματος ὑπὸ δύο ἁπλοῦς ἰδιωτικαῖς. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὸν παρὸν ὅρον τῆς παραμονῆς εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τοῦ ἐδάφους, ἄνευ ἀποζημιώσεως τοῦ μισθωτοῦ, παντὸς ἐν γένει κατασκευάσματος δημιουργουμένου ἐπὶ τοῦ μισθοῦ καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὸ ὅτι τὸ μίσθωμα εἰς χρῆμα ᾗτο γενικὸν καὶ οἶνει ἐθιμακρῶς ἐπιβεβλημένον, ἀνήρχετο δὲ εἰς 60 παράδες μηνιαίως, ἀνεξαρτήτως θέσεως τοῦ οἰκοπέδου. Ὡς πρὸς τὴν καταλαμβανομένην ὅμως ἔκτασιν αὕτη ᾗτο ἡ συνήθως ἀπαιτούμενη διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς μονοδοματίου καλύβης. Ἐὰν ᾗτο μεγαλυτέρα κατεβάλλετο ηὐξημένον μίσθωμα.

Ἡ συνηθεστέρα μορφή στεγάστρου ὡς ἐξετέθη ᾗτο ἡ λεγομένη «καλύβη». Αὕτη ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ δὲν κατασκευάζετο ἀπὸ πρόχειρα καὶ ἄχρηστα ὑλικά ἀλλὰ ἀπὸ λίθους. Ὡς προκύπτει, ἀπὸ τὴν δημοσιευομένην ἐν παραρτήματι, ἀπὸ 16-2 1825 ἀναφορὰν ἐνὸς πρόσφυγος πρὸς τὴν Διοίκησιν⁷, αἱ καλύβαι ἦσαν πλέον λιθόκτιστοι καὶ ἐστεγασμένοι, ὁμοίου δὲ τύπου πρὸς τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κατασκευαζομένας. Ἀπὸ ἀναφορὰν ἀνέκδοτον (τὴν ὁποίαν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν καιρῷ), προκύπτει ὅτι ἐν ἔτῃ 1825 εἶχον κατασκευασθῇ 1700 τοιαῦται καλύβαι, εἰς ἃς ἐστεγάζετο τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, δοθέντος ὅτι αἱ κανονικαὶ οἰκίαι ἦσαν τότε ἐλάχιστοι. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Γ.Α. Ναύτης εἰς ἐπιστολὴν τοῦ δημο-

6. Βλψ. Α. Δρακάκη, ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Α', σελ. 232.

7. Ἀρθμ. ἐγγρ. 3.

σιευθεῖσαν ἐν ἔτει 1847⁸, ὁ οἰκισμός, ὁ ὁποῖος εἶχε δημιουργηθῇ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρας ἦτο «προσωρινός, διὰ τοῦτο δὲν κατεσκεύαζον οἰκίας, εἰμὴ καθ' ὅσον ἦτο ἄφρευκτος οἰκημάτων ἀνάγκη καὶ ἐπομένως ἐγίνοντο ὀλιγοδάπανοι, μικραὶ καὶ πενιχραί. Γενικὴ ἦτο ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Ἑρμούπολις ἔμελλε νὰ ἐρημωθῇ, ἅμα μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας τῆς Ἑλλάδος». Ἀλλὰ καὶ ὁ Παν. Ζωντανός, ὅστις πρῶτος ἡσχολήθη μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως (ἀτυχῶς λίαν στοιχειωδῶς) γράφει⁹ σχετικῶς τὰ ἐξῆς :

«Πολλὰ ὑπέφερον κατ' ἀρχὰς οἱ κάτοικοι τῆς νέας ταύτης πόλεως ἀπὸ τοὺς Συρίους, οἵτινες δὲν τοὺς ἄφηνον νὰ κτίσωσιν οἰκίας ἐπὶ τῶν γηπέδων των, εἰμὴ ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ παραχωρῶσι τὰς οἰκοδομὰς μετὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη. Πολλοὶ ἐβιάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν συμφωνίαν, ἐξ οὗ καὶ ἔμειναν ἔπειτα κύριοι πολλοὶ Σύριοι τῶν ιδιοκτησιῶν των. Ἄλλοι τὴν ἀπεποιήθησαν καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἡμέρας. Τὰ κατ' ἀρχὰς οἰκήματά των καὶ αἱ ἀποθήκαι των ἦσαν ἀπλᾶ καλύβαι καὶ παράγκαι, ὡς εἶναι φυσικὸν εἰς ὅλας τὰς ἀρτισυστάτους ἀποικίας καὶ διότι δὲν εἶχον πώποτε σκοπὸν νὰ μένουν πάνποτε εἰς τὴν νέαν Ἑρμούπολιν, ἀλλ' ἐπερίμεναν, ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὴν ἀπελευθερώσιν ἄλλης τινὸς ἐμπορικῆς πόλεως διὰ νὰ κατοικήσουν διὰ πάντα, μὴ ὅντες συνθησμένοι νὰ κατοικοῦν εἰς μικρὰς νήσους, στερουμένους καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνεπάρκτου ὕδατος» Αἱ συνθήκαι διαβιάσεως τῶν κατοίκων εἰς τὰς καλύβας αὐτὰς ἦσαν ὀγκωστικαί, ὁ δὲ ὅλος οἰκισμὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαζωγραφίζεται ἀπὸ τοὺς χρόνους ἐπισκέπτας μετὰ τὰ μελανώτερα χρώματα.

Ἡ κατάληψις τῶν ιδιοκτησιῶν τῶν ἐντοπίων ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας καὶ ἡ καταβολὴ μισθώματος 60 παράδων μηνιαίως, ἀπετέλει λίαν προνομιακὴν μεταχείρισιν ἔστω καὶ ἂν τὰ στέγαστρα παρέμενον εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου μισθώσεως (τετραετίας), τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς προμνησθείσης ἀναφορᾶς, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὅτι ἓνας Ὑδραῖος εἶχε καταλάβει ἑκτασιν γῆς εἰς τὴν Σύραν καὶ εἶχε οἰκοδομήσει ὀγδόντα (80) καλύβας!!, τὰς ὁποίας ἐνοικίαζε, εἰσπράττων, ἀσφαλῶς, μεγάλα μισθώματα, ἡξίου δὲ καὶ αὐτός, ὁ ἐπιχειρηματίας, νὰ πληρώνῃ δι' ἐκάστην καλύβην 60 παράδες, ὅπως καὶ οἱ πένητες πρόσφυγες.

Τραγὴ ἀπόδειξις τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν εἶχεν τότε τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1825 σύμβασις, διὰ τῆς ὁποίας συμφωνεῖται ἡ πώλησις ἐνὸς ἐργαστηρίου ξυλίνου, εἰς τὴν παραλίαν, ἀντὶ

8. Ἐπιστολὴ Γ. Α. Ν α ὕ τ η, περὶ Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως. Ἐν Ἑρμουπόλει ἐκ τῆς τυπογραφίας Γεωργίου Πολυμέρη 1847.

9. Ἱστορικὴ περίληψις τῆς νήσου Σύρου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ Ἑρμουπόλεως, συνταχθεῖσα ὑπὸ Π. Ζωντανοῦ καὶ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Γ. Μελισταγοῦς. Ἐν Ἑρμουπόλει 1842, σελ. 18.

διακοσίων (200) ταλήρων κολωνάτων Ισπανίας¹⁰. Τὸ ποσὸν αὐτὸ δὲν ἐκάλυπτε τόσον τὴν ἀξίαν τοῦ κατασκευάσματος, ὅσον τὴν ἀξίαν τοῦ δικαιώματος κατοχῆς τοῦ οἰκοπέδου.

Βεβαίως ἡ συμφωνία καθ' ἣν τὸ οἰοδήποτε κατασκεύασμα, τὸ ὁποῖον ὁ μισθωτὴς θὰ ἐτοποθέτει ἢ θὰ ὠκοδόμει ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου, θὰ παρέμενεν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τούτου, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως, ἀπετέλει, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Ζωντανός, τροχοπέδην εἰς τὴν δημιουργίαν μεγάλων καὶ καλῶν οἰκοδομῶν. Διότι οὐδεὶς ἦτο διετεθειμένος νὰ κτίσῃ μεγάλην οἰκίαν, δαπανῶν πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ τὴν εὖρῃ μετὰ τετραετίαν ὁ κύριος τοῦ οἰκοπέδου, ἐτοίμην, δωρεάν. Καὶ ὅταν ἀκόμη συνεφωνεῖτο μεταξὺ κυρίου οἰκοπέδου καὶ μισθωτοῦ ἢ οἰκοδόμησις μεγάλης οἰκίας ἢ συμφωνία παρεβιάζετο ἀπὸ τὸν μισθωτὴν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 7 - 1 - 1826 ἀναφορὰ τοῦ Ἀντωνίου Σαλάχα, πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν¹¹. Εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ αὐτοῦ ὁ Σαλάχας διαμαρτύρεται, διότι κατὰ τὸ 1824 παρεχώρησε ἓνα οἰκοπέδον τοῦ κείμενον πλησίον εἰς τὴν «φραγκόκλησιαν» τῆς Εὐαγγελιστρίας εἰς ἓνα Σπετσιώτην, ὀνόματι Κοσμᾶν Γκίνην, μετὰ τὴν συμφωνίαν νὰ κατασκευάσῃ ἓνα κτίριον «καὶ νὰ τὸ ἐξουσιάσῃ διὰ τέσσαρους χρόνους, μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν τῶν τεσσάρων χρόνων, νὰ εἶναι ἰδικόν μου τὸ κτίριον καὶ ὁ τόπος». Ὁ πῶνρθε ὁμοῦς Σπετσιώτης, ἀντὶ νὰ οἰκοδομήσῃ «κτίριον» ἀξιόλογον ὡς γράφει ὁ Σαλάχας, κατασκεύασε «τρία κατώγια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει 110 γρόσια ἑκάστην μῆνα» καὶ ὅχι μόνον ἤρνεϊτο νὰ κατασκευάσῃ τὸ κτίριον, ἀλλὰ, «ρίπτει κατ' ἐμοῦ ὕβρεις, φροβερισμοὺς καὶ ἄλλα πολλά».

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἡ λήξις τοῦ χρόνου τῶν συμφωνηθεῖσων μισθώσεων, ἥτις συνέπιπτε διὰ τὰς πλείστας τούτων ἐντὸς τοῦ 1827, οὐδένα μισθωτὴν εὗρε διατεθειμένον νὰ σεβασθῇ τὰ συμφωνηθέντα. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν στέγην τοῦ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ νέαν, ὡς εἶχε συμφωνήσῃ, οὔτε δὲ καὶ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ νέον μίσθωμα, ὡς μισθωτὴς τοῦ τε οἰκοπέδου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ στεγάστρου (καλύβης, οἰκίσκου ἢ παράγκας) ἢ κυριότης πλέον τοῦ ὁποίου εἶχε, κατὰ τὴν συμφωνίαν περιέλθει εἰς τὸν κύριον τοῦ οἰκοπέδου. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἀρχίσουν νέαι προστριβαὶ μεταξὺ ἐντοπίων ἰδιοκτητῶν καὶ προσφύγων. Εἰς τοὺς κώδικας Σκαρλ. Μαξίμου¹² ἔχουν καταχωρισθῇ πλείσται τοιαῦται διαμαρτυρίαι. Οὕτως εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1208)

10. Ἀριθμ. Ἐγγρ. 4

11. Ἀριθμ. Ἐγγρ. 5 Οἱ ἀδελφοὶ Ἀντώνιος καὶ Φραγκῖσκος Σαλάχας ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι ἰδιοκτῆται τῶν παραλιακῶν ἐκτάσεων, εἰς ἃς ὠκοδομήθη ἡ Ἑρμούπολις.

12. ΓΑΚ. Ἀριθμ. Κωδ. 183 - 189

26 - 4 - 1828 διαμαρτυρίαν τοῦ Χίου Κ.Ν. Γλυπιπῆ, οὗτος ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἰκοπέδου του Γεώργιος Βουτσῖνος τοῦ Ζαχαρία «ζητεῖ νὰ ὠφεληθῇ διπλάσιως ἀπὸ ὅτι τὸν ὠφέλησαν ἢ πρὸ τεσσάρων χρόνων βιαία συμφωνία μας. Ἦναγκασμένοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος μας Χίου καὶ εὐρεθέντες κατὰ περίστασιν ἄστεγοι εἰς ταύτην τὴν νῆσον, ἐβιάσθημεν νὰ κάμωμεν ὁποίας συμφωνίας ἤθελεν τότε, διὰ νὰ κτίσωμεν εἰς τὸ καταφύγιόν μας, εἰς τὴν νῆσον ταύτην, οὔτε τοιοῦτον δικαίωμα, ὡς Ἑλληνας ἐδυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν». Οἱ ἐντόπιοι πάλιν ἀπῆντον ὅτι ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τοὺς εἶχον παραχωρήσει σχεδὸν δωρεὰν τὰ οἰκόπεδά των, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν προσφύγων εἶχεν καταστεῖ καλυτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν των (τῶν ἐντοπίων) καὶ ὅτι δίκαιον ἦτο πλέον νὰ ὠφεληθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰς ἰδιοκτησίας των. Αἱ προστριβαὶ αὗται ἔφθανον πολλάκις εἰς τὰ ἄκρα καὶ νέον κῦμα ὀξύτητος εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο στοιχείων, ἐντοπίων καὶ προσφύγων εἶχεν ἐκσπάσει ἐν Σύρῳ.

Πρὸς ρύθμισιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἐξέδωκε ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας ὠρίζεν ὅτι οἱ κύριοι τοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὧν εἶχον ὠκοδομηθῇ, ὑπὸ τὰς ἐντεθείσας συνθήκας, οἰασδήποτε μορφῆς κτίσματα ἢ κατασκευασθῇ ἄλλης μορφῆς ἀτέλιστα, διατήρουν τὴν ψιλὴν κυριότητα τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ οἱ κτίται, πρὸ τινος μισθοῦ, ἀπέρχονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ ἐμπράγματον δικαίωμα τῆς ἐπιφανείας. Ὡρισθ. συγχρόνως, ὅπως τετραμελὴς ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο ἐντοπίους καὶ δύο παροίκους, διοριζομένους ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, θὰ προσδιώριζε τὸν ἐτήσιον κανόνα, τὸν ὅποσον οἱ ἐπιφανειοῦχοι θὰ ἐπλήρωνον εἰς τοὺς ψιλοὺς κυρίους. Ἡ τετραμελὴς αὕτη Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη φιλοτίμως καὶ ἐπέτυχε, διὰ τῶν ἀποφάσεών της, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ὀξείας ταύτας ἀντεγκλήσεις, καθορίσασα λογικὰ ποσὰ διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν προσφύγων καταβληθησομένους κανόνας, οὕτως ὥστε πάντες νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι¹³. Ἐκτοτε πλέον ἤρχισεν ἡ ραγδαία πρόοδος τῆς Ἑρμουπόλεως. Αἱ μεγάλαι οἰκοδομαὶ διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην καὶ ὁ ἄθλιος συνοικισμὸς τῶν καλυβῶν καὶ τῶν παραγκῶν ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται εἰς πόλιν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἤρχισεν τὴν ζωὴν της ἡ νέα πόλις. Τίποτε δὲν ἐβοήθησε διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της. Οὐδεὶς ἐπίστευε εἰς τὸ μέλλον της. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἀνάδοχος της, ὁ πολὺς Λουκάς Ράλλης, ἀφοῦ ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐπίλυσιν πλείστων ζητημάτων τοῦ νέου οἰκισμοῦ, ἐν ἔτει 1833 ἐγκατέλειψε τὴν Ἑρμούπολιν διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸν ἔρημον τότε Πειραιᾶ καὶ νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος Δήμαρχός του. Καὶ ὅμως παρὰ τὰς ἀντιξοότητας, τὰ ἐμπόδια, τὰς φυσικὰς ἐλλεί-

13. Δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι τοιαύτην ἀπόφασιν (ἀρθμ. ἐγγρ. 14).

ψήφισ, ἐξ ὧν σημαντικωτέρα ἢ ἑλλειψίς ὕδατος, ὁ οἰκισμὸς αὐτός τῶν καλυβῶν ἐγένεν τὰ πρῶτα μία μεγάλη πόλις, ἥτις ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον πεντηκονταετίαν ἐμεσουράνησε εἰς τὴν κονίστραν τῆς δημιουργίας τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τὸ ἐστήριξε. Τὸ ἐδάδαζε καὶ τὸ ἐνίσχυσε. Καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν συνοικισμὸν τῶν καλυβῶν ἐτράφη τὸ ἀντιονιζόμενον ἔθνος κατὰ τὴν ἐπταετίαν τῶν ἐπικῶν ἀγώνων του καὶ ἐστηρίχθη τὸ ἀντιονιζόμενον θάρρος τῶν Διοικούντων εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως.

2. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ

Ὁ λιμὴν τῆς Σύρας ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐνεφάνισε ζωηρὰν καὶ ἔντονον κίνησιν. Οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ὅλως ἀπροσδόκητον ἀνάπτυξιν τοῦ, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀσημάντου αὐτοῦ Κυκλαδικοῦ λιμένος, ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης. Γεγονὸς πάντως εἶναι, ὅτι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Σύραν πολλοὶ ἀλλοδαποὶ ἔμποροι, κυρίως φραγκολεβαντῖνοι, οἵτινες ὁσφρανθέντες ἀμέσως τὸ προσιονιζόμενον μέλλον τοῦ ὠραίου φυσικοῦ λιμένος τῆς νήσου μας, ἐν ὧσιν τῶν δημιουργηθεισῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ἤρξαν ἐμπορευόμενοι ἐκεῖ, πολὺ πρὶν ἢ Ἕλληνες ἔμποροι ἀποφασίσαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν λιμένα αὐτὸν ὡς ἐκκεντρὸν τῶν ἐμπορικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1821-1823) Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ δὲν εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Σύρον, ἡ ὁποία δὲν εἶχε μετὰσχί τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐρρύθμιζε δὲ τὰ τῆς νήσου ἢ Κοινότης τῆς Σύρας, δηλαδή ἡ Κοινότης τῶν ἐντοπίων Καθολικῶν κατοίκων τῆς Βεβαίως, ὡς ἤδη ἀλλαχοῦ ἐξεθέσαμεν¹⁴, ἡ λαμπρὰ ὀργάνωσις τῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς τὴν νῆσον μας, εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ σημείου ὥστε καὶ Κοινοτικὴ Ἀστυνομία νὰ ὑπάρχῃ καὶ λιμενοφυλακὴ, πλὴν ὅμως, τόσον ἡ μία ὅσον καὶ ἡ ἄλλη, ἦσαν μὲν ἐπαρκεῖς διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας ἐνὸς λιμένος μὲ μικρὰν ναυτιλιακὴν κίνησιν ἀνεπαρκεῖς ὅμως διὰ τὰς ἀνάγκας ἐνὸς λιμένος μὲ τὴν ραγδαίως αὐξάνουσαν κίνησιν, οἷος κατέστη ὁ λιμὴν οὗτος, ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1821. Οὕτως ἦτο ἐπόμενο νὰ ἐπικρατήσῃ ταχέως μία συνεχῶς αὐξανόμενη ἀσυδοσία εἰς τὸν λιμένα αὐτόν, δοθέντος μάλιστα ὅτι ἡ Κοινότης δὲν ἠθέλησε, ἐκμεταλλευομένη τὴν νέαν κατάστασιν, νὰ ἀντλήσῃ πόρους ἐξ αὐτοῦ, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς. Ἀλλοδαποὶ καὶ ἡμεδαποὶ εἰσῆγον καὶ ἐξῆγον πάσης φύσεως ἐμπορεύματα χωρὶς νὰ πληρώνουν οὐδέναν δασμόν. Πάσης φύσεως πλοῖα ἠγκυροβόλουν εἰς τὸν λιμένα ἀνελέγκτως καὶ ἀδαπάνως. Αἱ συναλλαγαὶ διεξήγοντο ἐλευθέρως. Καὶ οἱ ἐρχόμενοι καὶ ἀπερχόμενοι ἔμποροι εἰς οὐδεμίαν ὑπεβάλλοντο διατύπωσιν. Πάντα ταῦτα συνετέλεσαν βεβαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς

14. Βλψ. Α. Δρακάκη, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 232.

κινήσεως τοῦ λιμένος, ἀπετέλεσαν ὅμως καὶ τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀνέλεγκτον αὐτὸν λιμένα νὰ καταφεύγουν πρὸς πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων των ὅχι μόνον οἱ ἐντίμως ἐμπορευόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνόμως, ἰδίᾳ δὲ οἱ πάσης φύσεως καὶ ἐθνικότητος κουρσάροι καὶ πειραταί, οἵτινες ἐλυμαίνοντο τὸ Αἰγαῖον, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ ἐκεῖ νὰ διενεργεῖται συστηματικῶς τὸ ἀπηγορευμένον ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου, ἐμπόριον αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων.

Πρώτη ἀπόδειξις τῆς εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας μεταφορᾶς καὶ πωλήσεως τῶν αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων, περιλαμβάνεται, εἰς τὸν ἀποκείμενον εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Δήμου Ἄνω Σύρου, ἀπολογισμὸν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Κοινότητος Γεωργ. Στεφάνου τοῦ ἔτους 1822. Ἐν αὐτῷ καταχωρίζεται ὑπ' αὐξ. ἀρθμ. 144 Κονδύλιον ἀναφέρον «Ἐδωσα γιὰ νὰ ξαγοράσω τὰ Τουρκάκια γρ. 350». Προδήλως ἡ ἐξαγορά τῶν Τουρκοπαίδων, θὰ ἐγένετο ἀπὸ πωλοῦντας ταῦτα εἰς τὸν λιμένα, ἄγνωστον πῶς καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας αἰχμαλωτισθέντων.

Σαφεστέρα καὶ κατηγορηματικότερα τὸν ἀσχετικῶς, ἡ βεβαίωσις τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητοῦ G. Waddington, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον μας, μεσοῦντος τοῦ 1823, ἀναφέρει ὅτι διεπίστωσεν ἐκεῖ καὶ τὰ ἑξῆς:

«Κάθε συνταγματικὸς Ἕλλην θὰ πᾶς εἰς τὴν εἰς τὴν πώλησιν τῶν αἰχμαλώτων εἰς τὸν ἀπηγορευμένον ἀπὸ τὸν πλῆθον τῆς Ἐπιδαύρου». Καθημερινῶς διαβαίνω πρὸ μιᾶς καλύβης, κατειλημμένης ἀπὸ τέσσαρας ἢ πέντε Τούρκους σκλάβους, τόσον ἐκδήλως ἐκτεθειμένους πρὸς πώλησιν, ὥστε αἱ τιμαὶ ἐνὸς ἐκάστου μοὶ ἀνεκοινώθησαν»¹⁵.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρας ἔλαβε τοιαύτην ἑκτασιν, ὥστε νὰ θεωρεῖται πλέον ὡς ἡ ἐπίσημος ἀγορά τοῦ εἴδους. Ὅπου συνελαμβάνοντο αἰχμαλῶτοι Τούρκοι ἢ Ἀραβες, στρατιῶται ἢ μὴ, μετεφέροντο εἰς τὴν Σύρον ὅπου εὐκόλως ἐπωλοῦντο. Ὅταν ἐγκατεστάθησαν, κατὰ Σεπτέμβριον 1823, αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὸν λιμένα εὖρον πλέον δημιουργημένην τὴν ὡς ἄνω ἐκτεθεῖσαν κατάστασιν. Φαίνεται ὅτι ἡ λῆψις ἀμέσως μέτρων, πατάξεως τοῦ ἀνόμου ἐμπορίου, δὲν ἦτο δυνατή. Ἀλλωστε τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἐπὶ πολὺ, ἡμφεσβητοῦντο ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ἡ ἐξουσία τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν ἦτο μᾶλλον σκιώδης, περιοριζομένη πάντως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένος καὶ μόνον. Παρὰ ταῦτα, ὅταν πλέον ὀριστικοποιήθη ἡ ἐγκατάστασις Ἐπαρχου καὶ Πολιτάρχου εἰς τὸν παράλιον οἰκισμόν, τὸ Βουλευτικὸν διὰ τοῦ ὑπ' ἀρθμ. 633)¹⁴ Ἰανουαρίου 1824 ψηφίσματός του, δημοσιευομένου ἐν παραρτήματι, ἠναγκά-

15. Ἐνθ' ἀν., σελ. 33 κ.έ.

να ζητήσει από τὸ Ἐκτελεστικὸν τὴν ἄμεσον λήψιν μέτρων. Ἴδου ἀπόσπασμα τοῦ ἐγγράφου¹⁶.

«Ἐπειδὴ ἐναντίον τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου¹⁷, πολλοὶ ἔφερον τὸ πρᾶγμα εἰς ἀηδὴ κατάχρησιν, ἀσυστόλωςπραγματευόμενοι τοὺς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ εὕρισκόμενους αἰχμαλώτους Τούρκους καὶ κομίζοντές τους εἰς τὴν νῆσον Σύρον τοὺς ἐμπορεύονται . . . »

ἤρθε δὲ ἀπὸ τὸ Ἐκτελεστικὸν τὴν ἄμεσον λήψιν μέτρων πρὸς καταστολὴν τῶν καταχρήσεων αὐτῶν. Τὸ ἐκτελεστικὸν ὅμως ἢ δὲν ἤθελεν ἢ δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ κατασταλτικὰ μέτρα. Πράγματι ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων ἦτο ἀπὸ κάποιας πλευρᾶς ἐξυπηρετικὴ τῶν ἐλληνικῶν συμφερόντων καὶ μάλιστα τῶν δυστυχῶν πληθυσμῶν, οἵτινες εἶχον ὑποστῆ τούς Τουρκικοὺς διωγμούς. Ὡς γνωστὸν εἰς κάθε περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Τουρκικὴ μανία ἐξέσπα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, χιλιάδες ἀθώων ἐσύροντο εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι. Οἱ οἰκεῖοι των βεβαίως προσεπάθουν νὰ τοὺς ἐξαγοράσουν, συνήθως ὅμως τὰ ἀξιούμενα λύτρα ἦσαν ὑπέρογκα καὶ καθίστατο ἀδύνατον ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαίων χρημάτων. Τότε κατέφευγον εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἀνταλλαγῆς. Ἠγόραζον ἓνα Τοῦρκον αἰχμάλωτον καὶ ἤξιουν ἀπὸ τὸν ἐνδιεφερόμενον διὰ τὴν παράδοσίν του, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ προσώπου, τὸ ὅποιον ἐτέλει ἐν δουλείᾳ. Τὸ σύστημα αὐτὸ εἶχεν ἐπιτύχει τόσον πολὺ, ὥστε εἰς τὴν Σύρον, τότε, ὑπῆρχον εἰδικὰ γραφεῖα, τὰ ὅποια ἀνελάμβανον τὴν τακτοποίησιν ταιουτῆς μορφῆς ἀνταλλαγῶν. Βεβαίως, ὅπως εἰς κάθε ἀνάλογον περίπτωσιν, ἐνεφιλοχόησαν καὶ καταχρήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη τὸ Ἐκτελεστικὸν εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ἀπαγορεύσῃ τὸ ἐμπόριον τῶν αἰχμαλώτων Τούρκων, εἶναι λίαν ἀμφίβολον ἂν τοῦτο θὰ ἐπετυγχάνετο εὐκόλως εἰς τὴν Σύρον. Μὲ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ ἡσχολεῖτο σημαντικὸς ἀριθμὸς ξένων, οἵτινες ἦσαν τελείως ἀσύνδοτοι εἰς τὸν λιμένα μας, λίαν δὲ δυσχερῶς θὰ ἠδύνατο ἡ τοπικὴ ἀστυνομία νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ συλλάβῃ τοὺς παραβιάζοντας τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως ξένους. Ἐχομεν δεδομένον ὅτι ξένοι φονεῖς προέβαλλον τὴν ἀλλοδαπὴν ὑπηκοότητά των καὶ ἐπετύγχανον νὰ μὴν ὑποβληθοῦν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Ἀρχάς, παραδιδόμενοι εἰς τοὺς ἀρμοδίους Προξένους των. Τοῦτο δὲ διότι ἡ Σύρος, κατὰ τὰς ἀπόψεις των, ἐξηκολούθει νὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διομολογήσεις, αἵτινες ἴσχυον εἰς τὰς Τουρκοκρατούμενας περιοχάς, ὡς μὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως (ὡς ἐλέχθη ἡ νῆσος Σύρος δὲν εἶχε μετὰσχῃ τῆς Ἑλ. Ἐπανάστασεως).

16. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 1.

17. Ὁργανικὸς Νόμος ἐκαλεῖτο τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου.

Γεγονός είναι πάντως ότι είτε ήθελημένως είτε άθελήτως τὸ Ἐκτελεστικὸν δὲν ἠμπόδιζε τὸ αἰχμαλωτεμπόριον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθησε ἀναπτυσσόμενον καὶ ὀργανούμενον μάλιστα, ὁλονὲν καὶ περισσότερον.

Ἀπὸ τὴν ἐν παραρτήματι δημοσιευομένην ἀπὸ 27) Σεπτεμβρίου 1824 ἀναφορὰν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Πολεμικῶν πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν¹⁸, προκύπτουν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά.

Ἔνας Ἕλληὴν στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν «Πολεμικῶν», ὡς γραμματοφόρος, ἐληστεύθη ἀπὸ ἕτερον στρατιώτην, ὀνόματι Κουτσοπέταλον, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ληστείαν «τοῦ ἤρπασε δύο πιστόλια καὶ μίαν πολλὰ νέαν ἀράπισσαν». Ὁ ἀρπάσας τὴν ἀράπισσαν τὴν ἐφυγάδευσεν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὅπου τὴν παρέδωσε εἰς χεῖρας τοῦ Ἀναστασίου Παπασταθοπούλου, «ὅστις», ὡς ἀναφέρει τὸ ἔγγραφον, «ἀπελθὼν εἰς Σύραν, ἀπεμπολήσατο ἀντὶ 150 γροσίων». Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν Α. Παπαγεωργίου, εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη, ἀπὸ τὸν γραμματοφόρον του, τὰ διατρέξαντα, διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ Παπασταθοπούλου, ὅστις ἀνακρινόμενος ὡμολόγησε τὴν εἰς Σύραν πώλησιν τῆς εὐηδοῦς αἰχμαλώτου, ἀποκαλύψας ἅμα, ὅτι ὁ ληστεύσας τὸν Γραμματοφόρον τοῦ Ὑπουργοῦ Κουτσοπέταλος, ὁμοῦ μὲ τοὺς Λουκᾶν Μπουγιουκλῆν καὶ Τριαντάφυλλον Μπουγιουκλῆν, ἅπαντας στρατιώτας, πελοῦντας ὑπὸ τῆς διαταγῆς τοῦ φεωρούμενου Φωτισμοῦ, εἶναι «ἀνθρωπέμποροι καὶ καταπατήται τῶν Ἑρῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων». Οὗτοι εἶχον συμπήξει συμμορίαν, ἥτις μετέφερε εἰς τὴν Σύραν Τούρκους ἢ Ἀραβας αἰχμαλώτους καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐπώλει πολλὰ ἀποκομίζουσα κέρδη. Ἀξιοῖ δὲ τὸ Ὑπουργεῖον τὴν λῆψιν αὐστηρῶν μέτρων ἐναντίον των. Δὲν γνωρίζομεν ἂν τὸ Ἐκτελεστικὸν ἔδωκε ἢ ὄχι συνέχειαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Πολὺ ὅμως ἀμφιβάλλομεν, διότι, ὀλίγους μῆνας μετὰ ταῦτα, βλέπομεν αὐτοὺς τούτους τοὺς Προκρίτους τῆς Ὑδρας νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπαρχον τῆς Σύρας Ἐλευθέριον Δρίτζαν, τὴν παρέμβασίν του, διὰ τὴν ἀγορὰν εἰς τὴν Σύραν ἐκεῖ μεταφερθέντων πρὸς πώλησιν Τούρκων. Τὸ ἔγγραφον τῶν Προκρίτων τῆς Ὑδρας εἶναι τῆς 25ης Ἀπριλίου 1825, ἀναφέρει δὲ τὰ ἐξῆς¹⁹.

«Σᾶς εἶναι γνωστὸν ἴσως, ὅτι οἱ περὶ τὸ Νεόκαστρον ἐχθροὶ ἐζώγρισαν δύο σημαντικοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Διοικήσεώς μας, δηλ. τὸν ἰδικόν μας Ἐλευθέριον Ραφαήλ καὶ τὸν Κ.Π. Ζαφειρόπουλον. Πληροφορούμενοι δὲ ὅτι αὐτόθι εὐρίσκεται κάποιος Ρήγας Πελοποννήσιος, παραγυιὸς τοῦ Ντεληγιάννη, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγορασμένους διὰ ἐμπορίαν δύο ἀξιωματικοὺς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἓνα Μπούμπασην καὶ ἓνα

18. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 2.

19. Ἀρχ. Ὑδρ., τόμ. ΙΑ', σελ. 181.

...λλον, τοὺς ὁποίους ἔπιασε τὸ καράβι τοῦ ἰδικοῦ μας καπετὰν Ζάκα, σᾶς φανερώ-
νομεν διὰ τῆς παρούσης μας, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ καλέσῃ τὸ αὐτοῦ Ἐπαρχεῖον, τὸν
εἰρημένον Ρήγαν καὶ νὰ μεταχειρισθῇ πάντα τρόπον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πώλησιν
τῆ ἀπομακρυσμὸν τῶν ἄνω ἀξιοματικῶν Τούρκων, ἕως οὗ νὰπραγματευθῇ ἡ μὲ
τοὺς αὐτοὺς ἀλλαγὴ τῶν ἡμετέρων καὶ νὰ τελειώσῃ»

Δυστυχῶς τὸ ἔγγραφον τῶν Προκρίτων τῆς Ὑδρας ἔφθασεν ἀργὰ εἰς τὸ
Ἐπαρχεῖον τῆς Σύρας. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι τὴν 28ην - 4 - 1825, ὁ Γραμματεὺς
τοῦ Ἐπαρχείου Ἀντώνιος Πάνου, ἐπίσης Ὑδραῖος, ἀπαντᾷ εἰς τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον,
ἀναφέρων ὅτι τοὺς Τούρκους ὁ παραγυιὸς τοῦ Ντεληγιάννη, τοὺς εἶχε πωλήσει εἰς
ἓνα δουλέμπορον Ἰταλόν, ὀνόματι Antonio Giulanchi ὅστις «εὕρίσκετο μὲ τοὺς
σκλάβους του ἀκόμα εἰς τὴν Σύραν», ἐδέχετο δὲ νὰ τοὺς πωλήσῃ εἰς τοὺς Προ-
κρίτους τῆς Ὑδρας, ἂν συμφώνουν εἰς τὴν τιμὴν²⁰.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ ἐμπόριον τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων,
ἀλλὰ καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἀνταλλαγὴ Ἑλλήνων αἰχμαλώτων ἢ σκλάβων, εἶχε πλέον ἐπι-
σήμεως ἀναγνωρισθῇ, διεξήγετο δὲ ἐν Σύρῃ ὑπὸ τᾶς ἐπιοχίας τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.
Μετὰ τίνας μῆνας καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ Κυβερνησις ἢ Ἰσχυρική, διὰ τοῦ Ὑπουργείου
Ἑσωτερικῶν, κατέφευγε εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Σύρας διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἀνταλ-
λαγὴν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων με ἀγορασθέντας Τούρκους. Ὡντως διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ.
3228)16 Μαρτίου 1826 ἐγγράφου τοῦ τὸ μνησθέν Ὑπουργείου ἔγραφεν εἰς τὸν
Ἐπαρχον Σύρας νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ Βασιλ.
Δημητρακοπούλου εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐπιδιωκομένης παρ' αὐτοῦ ἀνταλ-
λαγῆς²¹. Οὗτος ἠγόρασε μίαν Ὁθωμανίδα τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σύραν
μὲ ἓναν Σελαϊδὴν Σελαϊδόπουλον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνταλλαγὴν
ταύτης μὲ οἰκείους του, σκλαβωθέντας καὶ πωληθέντας προηγουμένως, παρὰ τῶν
Τούρκων.

Ὅταν, φθίνοντος τοῦ 1826, ἐγκατεστάθῃ εἰς τὸν παραλιμένιον οἰκισμὸν, ὅστις
δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀνομασθῇ Ἑρμούπολις, ὁ πρῶτος Συμβολαιογράφος, ὀνόματι Σκαρ-
λάτος Μάξιμος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημόσιος Μνήμων» ἢ «Δημόσιος Ὑπογραφεύς»,
εὗρέθη ἀμέσως πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ μεθοδεύσῃ ἓνα τύπον συμβάσεως διὰ νὰ καλύψῃ
μὲ κάποιαν νομιμοφάνειαν, τὰς ἀγοραπωλησίας αὐτὰς τῶν Τούρκων, αἱ ὁποῖαι δὲν
ἔπαυον νὰ εἶναι παράνομοι. Ἡ πρώτη σχετικὴ σύμβασις, ἣτις συνετάγῃ παρ' αὐτοῦ,
καὶ τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι²², φέρει τὸν τίτλον «Ἀνταλλαγὴ ἀτό-

20. Ἀρχ. Ὑδρ., τόμ. ΙΑ', σελ. 200.

21. ΓΑΚ. Ὑπ. Ἑσωτ. Φ. 89.

22. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 7.

μων». Ἐν αὐτῇ συμβαλλόμενοι εἶναι ἓνας Πελοποννήσιος, ὀνόματι Ἀθανάσιος Νεοχωριτόπουλος (ὡς φαίνεται οἱ Πελοποννήσιοι συστηματικῶς ἡσυχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων) καὶ ἓνας Χῖος, ὁ Ἰωάννης Τράκας. Ὁ δυστυχὴς Τράκας, θῦμα καὶ αὐτὸς τῶν πρό τινων ἐτῶν σφαγῶν καὶ ἐξανδροποδισμῶν, οἵτινες ἔλαβον χώραν εἰς τὴν Χίον, εἶχε χάσει κατ' αὐτοὺς μίαν θυγατέρα καὶ δύο υἱούς. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὰ ἀπωλεσθέντα τέκνα τοῦ ἀνεκάλυψε τέλος εἰς Σμύρνην καὶ ἐπιδιώκων τὴν ἀπελευθέρωσίν των, κατέφυγεν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν καθιερωμένην μέθοδον τῆς ἀνταλλαγῆς. Ὁ Νεοχωριτόπουλος λοιπὸν παρουσιάζεται, ἀπὸ τὸν δημόσιον μνήμονα, ὅτι δωρίζει εἰς τὸν Τράκαν «μίαν νεάνίδα Τούρκαν, ὀνομαζομένην Σακκιερέ», τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν σήμερον παραδίδει εἰς χεῖρας τοῦ γέροντος, ρηθέντος Τράκα, νὰ κρατῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, λέγει δὲ περαιτέρω ὁ μνήμων, ὅτι ἡ δωρεὰ αὕτη γίνεται «ἐπὶ σκοπῷ καὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὅτι διὰ δύο παιδιὰ καὶ μίαν θυγατέρα ὅπου εὐρίσκονται εἰς Σμύρνην εἰς χεῖρας Τούρκικα, αἰχμάλωτοι, νὰ ἤθελε κάμει ἀνταλλαγὴν αὐτοὺς μὲ τὴν ρηφθεῖσαν αἰχμάλωτον». Τὸ πιθανώτερον βεβαίως εἶναι ὅτι ὁ Νεοχωριτόπουλος δὲν ἔκαμε δωρεάν τὴν πολύτιμον Τούρκισσαν (ἀναβιβάζεται ἡ ἀξία της εἰς 10.000 γρόσια) εἰς τὸν ἀτυχὲς Χῖον. Ὁ Μνήμων ὅμως, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν σκόπελον τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς Σανταρχίας τῆς Ἐπιδαύρου, ἐφεῦρε τὴν μορφήν αὐτῇ τῆς συμβάσεως, ἐνῶ, ὡς φαίνεται, ἡ ἀνταλλαγή δὲν ἦτο εἰσέτι οὔτε βεβαίως οὔτε καὶ δεδομένη, ἀλλὰ καθαρῶς ὑποθετική.

Ὀλίγον, ὅμως, μετὰ ταῦτα, λόγῳ πρᾶσσεται, τῆς κρατούσης συνηθείας εἰς τὴν ἀρτιγέννητον Ἑρμούπολιν, τῆς ἀναφανδῶς ἐμπορίας τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων, καὶ ὁ Δημόσιος Μνήμων ἀπέβαλλε τοὺς ἐνδοιασμούς του καὶ συντάσσει τὴν 12ην Ἀπριλίου 1827 μίαν ἄλλην σύμβασιν πωλήσεως Τούρκων αἰχμαλώτων, ἡ ὁποία πλεον ἦτο καθαρὰ ἀγοραπωλησία. Τὴν σύμβασιν αὐτὴν τὴν ὀνομάζει «Μετάδοσις αἰχμαλώτων». Ὡς ἐκτίθεται ἐν αὐτῇ (τὴν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι)²³ μία γολέττα πλοιαρχευομένη ἀπὸ τὸν Δημήτριον Λάμπρον συνέλαβε εἰς τὸ στενὸν Χίου - Τσεσμέ ἕξ Τούρκους, ἐπιβαίνοντας πλοιαρίου, τοὺς ὁποίους βεβαίως καὶ ἡχμαλώτισε. Τοὺς ἕξ αὐτοὺς αἰχμαλώτους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἦσαν Βουρλιῶτες καὶ οἱ ἕτεροι τέσσαρες Τσεσμελῆδες, τοὺς ἔφερε, τὸ πλήρωμα τῆς γολέττας, εἰς τὴν Σῦρον καὶ τοὺς ἐπώλησεν, κατ' ἐντολὴν τοῦ Πλοιάρχου, εἰς τὸν Καπετὰν Κωνσταντῆν Ὁρλάνδον, ἀντὶ τιμήματος 4350 γροσίων. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν σύμβασιν ὅτι οἱ πωλοῦντες ὠλαβόντες τὰ χρήματα παρὰ τοῦ Καπετὰν Κωνσταντῆ Ὁρλάνδου παραχωροῦσι τοὺς ἕξ αἰχμαλώτους αὐτοὺς Τούρκους πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς λάβει εἰς τὴν ἐξουσίαν του καὶ νὰ τοὺς διευθύνῃ ὅπου αὐτὸς θέλει καὶ βούλεται ἀνεμποδίστως καὶ ἀνενοχλή-

23. Ἀριθμ. Ἐγγρ. 8

ως τόσον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες καὶ συντρόφους του²⁴.

Καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς συμβάσεως αὐτῆς γίνεται προσπάθεια νὰ ἐμφανισθῇ ὅτι σκοπὸς τῆς μεταβιβάσεως τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἦτο οὗτοι νὰ γίνουν σκλάβοι Ἑλλάδι, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ἀνταλλαγὴν μὲ Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Αὐτὸ καὶ ἡ σύμβασις τιτλοφορεῖται «μετάδοσις», ἡ δὲ παραχώρησις τῶν αἰχμαλώτων πρὸς τὸν ἀγοραστήν ἐμφανίζεται ὡς ἀποβλέπουσα εἰς τὸ νὰ τοὺς «διευθύνει», τοῦ αὐτοῦ θέλει, προδήλως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀνταλλαγῆς.

Εἶναι οὐχ ἥττον ἀληθὲς ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο πάντοτε πρὸς ἀνταλλαγὴν, ἀλλὰ παρέμενον εἰς χεῖρας Ἑλληνικὰς ὡς δοῦλοι. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένου μαρτυρικοῦ²⁵. Ὡς ἐκτίθεται ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸ ἔτος 1821, ὁ Δημήτριος Ἀγγελάκης ἠγόρασε μίαν νεάνίδα ἀράπισσαν, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιεῖ «ὡς δούλαν», αὕτη ὅμως κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1827 ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀγγελάκη «κλευθεῖσα, καὶ μανθάνομεν ὅτι εὐρίσκεται εἰς Νάξον», ὡς βεβαιοῦν εἴκοσι μάρτυρες, τοὺς ὁποίους ἐξήγαγεν ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος, ὁ Ἀγγελάκης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ παλαιὸς πολιτάρχης τῆς Σύρας, Ἀνδρέας Κοσμάς. Οἱ ἐξεταζόμενοι μάρτυρες περὶ τὴν ἀνταλλαγὴν καὶ βεβαιοῦν ὅτι μέπειδ' αὐτῆς καὶ αὐτὴ ἡ ἀράπινα ἀναλογεῖ εἰς τὸν παλαιόν Ἀγγελάκη, ὡς κτῆμα του, πρὶν ἂν εὐρίσκειτο νὰ παρῇ καὶ νὰ τοῦ αὐτοῦ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀντίρρησην, ἐπειδὴ τὴν γνωρίζομεν ἄνθρωπον ἰδικῶν τοῦ. Μὲ ἄλλους λόγους θεωροῦν τὴν δυστυχῆ αὐτὴν ἀραπίνα, ὡς πρᾶγμα τῆς ἀπελευθέρσεως τοῦ Ἀγγελάκη.

Παρὰ ταῦτα, παραμένει, ὡς κανὼν, τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Τούρκοι καὶ Ἀραβες αἰχμάλωτοι ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν μὲ Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπει καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτό, τὸ ὁποῖον διεξήγετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Σύραν, λόγῳ τῆς κοσμοπολιτικῆς κινήσεως τῆς ἀγορᾶς τῆς, καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἐτέλει, νὰ μὴ κριθῇ αὐστηρῶς. Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ ποίας συνθήκας διεξῆγε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα του καὶ εἰς ποίαν οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν εἶχον περιέλθει οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοί, ἡ πώλησις τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων ἀπετέλει πρᾶξιν ἐπιβαλλομένην ἐκ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ἀνάγκης ὑφ' ἃς τοῦτο ἐτέλει. Χιλιάδες Ἑλλήνων εἶχον σφαγεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δεκάδες χιλιάδων εἶχον ἐξανδραποδισθῇ. Θὰ ἦτο παράλογον νὰ ἀξιοῦμεν ἀπὸ τοὺς δεινοπαθοῦντας Ἕλληνας νὰ σεβασθοῦν τοὺς κανόνας τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἢ ἐνὸς

24. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας πλοίαρχος καὶ πλήρωμα ἐμερίζοντο τὰ κέρδη τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πλοίου, ἀποτελοῦντος μίαν ἐταιρείαν. Τοῦτο ἐξηκολούθησε ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶ Ἐπαναστάσεως.

25. Ἀρθρ. Ἐγγρ. 9.

Συντάγματος θεωρητικῶς ὀρθοῦ, ἀλλὰ τόσον μακρὰν τῆς τότε Ἑλληνικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς πλείστας οἰκογενείας, αἵτινες οὕτως κατώρθωσαν νὰ ἀνεύρουν τοὺς προσφιλεῖς των, συγχρόνως δὲ ἐβοήθησεν οἰκονομικῶς τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δραματικῶν συνθηκῶν τῆς τότε ἐποχῆς. Γεγονὸς εἶναι πάντως, ὅτι ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν παραρτήματι ἐγγράφων, καταφαίνεται ὅτι οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι Τούρκοι, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, δὲν παρεδίδοντο εἰς τὴν Διοίκησιν, οὔτε καὶ ἔξω εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ἀλλ' ἕκαστος συλλαμβάνων αἰχμάλωτον Τούρκον, τὸν ἐθεώρει κτῆμα του καὶ ἐφρόντιζε νὰ τὸν πωλήσῃ εἰς τὴν καλυτέραν τιμὴν. Ἴσως τοῦτο νὰ μὴν ᾔτο ἡ χειροτέρα τύχη διὰ τὸν συλλαμβανόμενον. Δυστυχῶς τὸ ἀναγνωρισθὲν, σιωπηρῶς, δικαίωμα τοῦτο τῶν αἰχμαλωτιζόντων Τούρκους, ἡ Μωαμεθανοὺς Ἀραβας, καὶ ἡ ἄσκησις δικαιωμάτων κυρίου ὑπὸ Ἑλλήνων ἐν Ἑλλάδι εἰς βάρος Τούρκων ἢ Ἀράβων, ἦτοι ἡ πλήρης περιφρόνησις τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου, ἐφθασεν εἰς τοιαύτην κατάρχην, ὥστε Ἕλληνες νὰ ἀγοράζουν Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς κρατοῦν ὡς δούλους ἐν Ἑλλάδι, ἀρνούμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν των. Προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν θλίψιν ἡ ἀκόλουθος ἀναφορά, τὴν ὁποίαν ὁλόκληρον καταχωρίζομεν ἐν τῷ κειμένῳ λόγῳ τοῦ ἄκρως ἐνδιαφέροντος περιεχομένου τῆς καὶ τῆς συντομίας τῆς²⁶.

28 Μαρτίου 1827 Κορφοῦς

Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν

Μαθὼν ὅτι γυνή τις, ὀνόματι Μαρούλα, θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Δημητράκη Τζουμπράκη, ἐξ Ἀκαρνανίας καὶ σύζυγος τοῦ Γιαννάκη Λογοθέτη, πεσοῦσα αἰχμάλωτος εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ πολυθρυλλήτου Μεσολογγίου, καὶ ἐξαγορασθεῖσα, ἕως ἀπὸ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον (ὡς ἡ ἰδία ἐγραψεν ἔκτοτε εἰς τὴν μητέρα της εἰς Καστελόριζον) παρὰ τινος Γερασίμου Καλλιγᾶ, εὐρίσκεται ἤδη εἰς Πρεστὸν, βιαστικῶς παρὰ τοῦ ἰδίου κρατουμένη. Τὸ κάνω πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν γνωστὸν ἐκ μέρους τῆς δυστυχοῦς, ἐξ ἐπίτηδες ἐδῶ ἐλθούσης, μητρὸς της, ἥτις ταπεινῶς ἱκετεύουσα ἐπικαλεῖται διὰ μέσου μου, δυνάμει τῶν Ἑλληνικῶν Νόμων, τὴν ἀπελευθέρωσιν της. Τίποτες δικαιότερον, ἂν αὐτὴ, ἢ οἱ συγγενεῖς της, ἐν ἄκρᾳ σήμερον πενία διάγοντες, εἶχον τὰ μέσα τοῦ νὰ πληρώσουν πρὸς τὸν κύρ Καλλιγᾶν τὰ ἑκατὸν τάλλαρα καὶ ὄχι τὰς 3)χιλ. γρόσια, ὅπου, ὡς πληροφορήθην, ζητεῖ, ὅπου ἔδωκε διὰ τὴν ἐξαγοράν της. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ διὰ τὴν ἐνδειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι τους κατὰ τῶρα εὐρίσκονται δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὸ κάμνουν, εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον τὸ νὰ κρατῇται Ἑλληνίς, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοιαύτην αἰτίαν ὡς αἰχμάλωτος; Εὐελ-

26. ΓΑΚ Διοικ. Ἐπιτρ. Φ. 214.

καὶ βέβαιος, ὅτι ἡ σεβαστὴ Διοίκησις θέλει πράξει τὰ δέοντα πρὸς κατάργησιν τῆς ἀπανθρώπου αὐτῆς πράξεως, βάνουσα εἰς παντελῇ ἐλευθερίαν τὴν κρατούμενην παρανόμως, ἐνθαρρύνει τὴν ὑπέργηρον δυστυχῇ Μητέρα της νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κόρινθον, ὅπου θέλει ἐντὸς ὀλίγου φθάσει καὶ ἡ θυγατέρα της. Ἐν τοσούτῳ ἀναμένων τὴν περὶ τούτου σεβαστὴν ἀπόκρισίν της. Τῆς διαμαρτυροῦμαι μὲ τὸ προσῆκον σέβας
λ.π.

Ταπεινὸς δοῦλος

Κωνσταντῆς Κωνσταντῆς»

Εὐτυχῶς ὅταν ἦλθεν ὁ Καποδίστριας κατεδίωξε, μετὰ ζήλου, τὰς καταχρήσεις αὐτὰς καὶ λίαν συντόμως ἡ Ἑλλάς ἀπηλλάγη τῆς θλιβερᾶς πληγῆς τῆς δουλείας.

3. ΚΙΒΔΗΛΕΙΑ

Ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐτῶν μία ἀπὸ τὰς μάστιγας, ἃς εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, ἦτο ἡ παραχάραξις τῶν κυκλοφορούντων, τότε, εἰς τὴν ἐν Ἐπαναστάσει περιούχῃ νομισμάτων, καὶ δὴ τῶν Τουρκικῶν. Ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο γνωστὸς ὁ ἀρμένιος πρὸς νομισματοποιίας, κατοικῶν εἰς τὰ Ἰαῖρα, τὸν ὁποῖον ἀνεζήτησεν ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὸ ὑπὸ ἰδρῦσιν Ἑλληνικὸν νομισματοκοπεῖον²⁷. Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις πρὸς πάταξιν τοῦ κακοῦ, ἐν τῇ γενέσει του, ἐξέδωκε τὴν 20ην Ἀπριλίου 1822, τὴν ὑπ' ἀριθμ. 998 Γενικὴν Διάταξιν διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύθη « . . . εἰς πάσης τάξεως ἄνθρωπον νὰ κόπτῃ ὅποιουδήποτε εἶδους νόμισμα» συγχρόνως δὲ ὠρίζεν ὅτι « . . . ὅστις ἀντιβῇ εἰς τὴν παροῦσαν διαταγὴν κρίνεται ὡς κλέπτης τῶν ἀναφαιρέτων δικαιωμάτων τῆς Διοικήσεως»²⁸. Αἱ ἀπαγορευτικαὶ ὁμοῦς αὗται διατάξεις, φαίνεται, οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπέφερον, δοθέντος ὅτι πολλάκις ἐπὶ κεφαλῇς τῶν κιβδηλοποιῶν ἦσαν ἰσχυροὶ παράγοντες τῆς Ἐπαναστάσεως, φανταζόμενοι, ἴσως, ὅτι διὰ τῆς κιβδηλοποιίας δὲν διέπραττον σοβαρὸν τι ἀδίκημα. Ἀναφέρεται χαρακτηριστικῶς ὅτι ὁ πολὺς Γιατράκος εἶχεν ἰδρύσει νομισματοκοπεῖον εἰς τὴν Λακωνίαν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκόπτοντο κιβδηλοὶ μαχμουτιέδες, τοὺς ὁποίους βιαίως ὑπεχρέου τοὺς Ἕλληνας ἀγρότας νὰ δέχωνται εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀρπαζομένων, παρ' αὐτοῦ, γεωργικῶν προϊόντων των²⁹. Κατόπιν τούτου ἐξεδόθη νεωτέρα

27. Γ. Δημακοπούλου, Προσπάθειαι νομισματοποιίας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, Ἀθῆναι 1963, σελ. 20

28. Ἀρχεῖα Ἑλλ. Παλιγγενεσίας, τόμ. Α', σελ. 325

29. Γ. Δημακοπούλου, ἔνθ' ἄν., σελ. 31

διαταγή τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἡ ὑπ' ἀριθμ. 343)9 - 5 - 1823³⁰ διὰ τῆς ὁποίας ἐνετέλλοντο αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ νὰ λάβουν «τὰ πλέον δραστήρια μέτρα εἰς ἀνακάλυψιν τῶν κιβδηλοποιῶν καὶ παραχαρακτῶν, οἵτινες εὐρισκόμενοι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἠχρήστευσαν τὰ νομίσματα». Εἰς τὰς πρώτας αὐτὰς ἐκδηλώσεις τῆς πρὸς κιβδηλείαν τάσεως τῶν κακοπραγμόνων Ἑλλήνων, δὲν μνημονεύεται οὐδαμοῦ ἡ Σύρος. Δυστυχῶς φαίνεται ὅτι ἡ ἐμπορικὴ ἀνθησις τῆς οἰκισομένης πόλεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐκεῖ διενεργουμένων συναλλαγῶν, εἴλκυσε πολλοὺς τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κιβδηλοποιῶν, οἵτινες τὴν μετέτρεψαν εἰς τὸ κέντρον τῶν δραστηριοτήτων των.

Ὅταν τὸν Αὐγούστον τοῦ 1826 ἔφθασεν εἰς τὴν Σύρον ἡ δευτέρα Διευθυντικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εὗρε τὴν κιβδηλείαν ξένων νομισμάτων εἰς τοιαύτην ἀνθησιν, ὥστε εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1826 ἐγγραφὸν τῆς πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς³¹.

«Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη γνωρίσασα πόσον βλάπτει τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους ἡ ἐμπορία τῶν νόθων νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξεχύθησαν εἰς ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν, κατήργησεν τὰ ἐν Σύρῃ καὶ κατὰ τὰς νήσους νομισματοκοπεῖα, διατάξασα ἐντόνως τοὺς ἑκτελεστικοὺς ἀποστέλλωσι, συλλαμβάνοντες τοὺς παραχαράκτας, διὰ νὰ ἀποστέλλωσι εἰς τὸ ἐγκληματικὸν Κριτήριον»
 «Ἡ διατύπωσις τῆς ὡς ἄνω παραγράφου, ἀπὸ τῆς ἐντύψεως, ὅτι τὰ ἐν Σύρῃ καὶ κατὰ τὰς νήσους νομισματοκοπεῖα, ἐκτελοῦνται σχεδὸν ἐπισήμως καὶ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν ἀρχῶν. Δυστυχῶς, ὅπως ἀναβάνει συνήθως μετὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, πολλάκις δὲ καὶ αὐτῆς τῆς κεντρικῆς Διοικήσεως, αἱ ἀποφάσεις ἐξεδίδοντο μὲν, πλὴν δὲν ἐφηρμόζοντο. Τοῦτο δύναται νὰ συμπεράνη κανεὶς καὶ ἐν προκειμένῳ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὅταν ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1827, ἐπεσκέφθη τὴν Σύρον ὁ Fontanier, εὗρε τὴν κιβδηλείαν τῶν ξένων νομισμάτων εἰς τοιαύτην ἀνθησιν, ὥστε νὰ γράφῃ³²:

«Εἰς τὴν Σύρον οὐδεὶς ἐντρέπεται νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι πειρατής, κλέπτης, κιβδηλοποιός. Οἱ κουρσάροι εἰσέρχονται εἰς τὸν λιμένα χωρὶς κανένα φόβον. Οἱ κακοῦργοι φθάνουν χωρὶς νὰ κρύπτονται πλέον, καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ἐνώπιον ὅλου τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους τῶν συναλλασσομένων, κάμνουν ἄνευ φόβου κιβδηλοποιίαν, χρησιμοποιοῦντες τὰ κίβδηλα νομίσματα, εἰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, εὐθὺς ὡς τοῦτο καθίσταται δυνατὸν»

Προδήλως τὸ ἀναφερόμενον, «ὅτι κάμνουν κίβδηλα νομίσματα εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγο-

30. ΓΑΚ. Ἐκτελεστικὸν Φ. 2.

31. Γ.Α.Κ. Διοικ. Ἐπιτρ. Φ. 213.

32. Ἐνθ' ἀν., σελ. 167.

αῶς» ἔχει τὴν ἐννοίαν ὅτι τὰ ἐργαστήρια τῆς κιβδηλείας, εὐρίσκοντο εἰς κεντρικὰ καταστήματα τῆς ἀγορᾶς καὶ ὅτι ταῦτα ἐλειτούργουν δημοσίως, ἄνευ διώξεως τιμῶς καὶ ἄνευ φόβου.

Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Fontanier, τῆς καταστάσεως τοῦ λιμένος τῆς Σύρας, εἶναι βεβαίως ὑπερβολικὴ, πάντως ὅμως ὅχι καὶ ἀνακριβὴς ἐν τῷ συνόλῳ τῆς. Ἡ ἐπιδείνωσις δὲ τῆς καταστάσεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου ταύτης ὠφείλετο τὰ μέγιστα εἰς τὸ ὅτι εἶχον συγκεντρωθῇ ἐκεῖ τυχοδιῶνται πάσης ἐθνικότητος καὶ πάσης φυλῆς, μηδὲ τῶν Ἑβραίων ἐξαιρουμένων, οἵτινες, τυχοδιῶνται προβάλλοντες τὸ ἰδιόρρυθμον καθεστὼς τῆς νήσου, ἡ ὁποία καὶ ὑπέκειτο καὶ δὲν ὑπέκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος³³ ἡρνοῦντο πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν δικαιοδοσίαν τῶν τοπικῶν Ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν, μυρία προβάλλοντες ἐμπόδια εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἄσκησιν πάσης ἐν γένει δικαιοδοσίας τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν³⁴.

Ὁρθότατα ὁ Gerard de Derval παρατηρεῖ³⁵ ὅτι αἱ ἄθλια αὐταὶ πράξεις ἀπρέπει νὰ καταλογισθοῦν εἰς αὐτὸ τὸ στίφος τῶν ξένων, χωρὶς ὄνομα, χωρὶς θρησκείαν καὶ χωρὶς πατρίδα, τὸ ὁποῖον ἀκόμη καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κινεῖται εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας, τὸ σταυροδρόμι αὐτὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ὡς γνωστὸν δὲ ὁ Nerval ἐπισκέφθη τὴν Σύρον τὸ ἔτος 1850, ὅταν πλεονεῖν τῆς ἀποκαταστάθῃ τοῦ κράτος τοῦ νόμου καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ἐξουσίας παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

Ἡ κιβδηλεία τῶν νομισμάτων, ἀσκουμένη κατὰ τρόπον τόσον ἐμφανῆ καὶ τόσον ἀσύδοτον, παρέσυρεν, φαίνεται, πλείστους ἐμπορευομένους, εἰς τὴν διάπραξιν ἀναλόγου ἀδικοπραξίας, τῆς νοθεύσεως τῶν πολυτίμων μετάλλων (χρυσοῦ καὶ ἀργύρου). Περίπτωσιν τοιαύτης νοθείας ἀφορᾷ ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1827 «Διαμαρτυρία» τοῦ Ἀναστασίου Μπόνῃ κατὰ τοῦ Πελοποννησίου Μιχαὴλ Ζαχαροπούλου (ἀριθ. ἐγγρ. 6).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν καταθέσεως τῆς ρηθείσης διαμαρτυρίας εἰς τὴν Σύρον, πλὴν τοῦ μετὰ ταῦτα κληθέντος Ἐμποροδικείου, ὅπερ ἤρχισε λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1826, οὐδὲν Δικαστήριον ὑπῆρχεν. Τὰ μὲν ποινικὰ ἀδικήματα ἐξεδικάζοντο ἀπὸ τὸ ἐν Ναυπλίῳ «Ἐγκληματικὸν Δικαστήριον», αἱ δὲ πολιτικαὶ διαφοραὶ ἀπὸ τὸν Ἐπαρχον, καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τούτου, ἀπὸ τὴν Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Αἰγαίου. Οἱ πολῖται, ὡς ἐκ τούτου, πρὸς διαφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων των καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἀμέσου ἀντιθέσεως των πρὸς, εἰς βάρος των, συντελεσθεῖσαν ἀδικίαν,

33. Βλψ. I. Βιςβίτζη, Ἡ πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλλ. Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941, σελ. 436

34. ΓΑΚ Ἑπ. Ἑσ. Φ. 77 ἐγγρ. 526) 1825

35. Gerard de Nerval, ἐνθ' ἄνωτ. (Introduction σελ. LXXIV)

κατέθετον τὰς λεγόμενας «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ», αἵτινες, δύναται τις νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι ἐπεῖχον θέσιν πολιτικῆς ἀγωγῆς. Ὁ θεσμὸς αὐτὸς τῆς διαμαρτυρίας - ἀγωγῆς ἴσχυεν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Σύραν, καλούμενος «ΠΡΟΤΕΣΤΟ»³⁶ ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας Κυκλάδας³⁷.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς διαμαρτυρίας αὐτῆς, ἓνας Συριανὸς ἔμπορος ἠγόρασεν ἀπὸ ἑνα Πελοποννήσιον, τὸν Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλον, 165 δράμια ἀσήμι, πρὸς 20 παράδες τὸ δράμι καὶ τοῦ ἔδωκε ἀντὶ χρημάτων καπνόν. Ἀκολουθῶς ὁ ἀποκτήσας τὸ ἀσήμι ἔμπορος, ὀνόματι Ἀναστάσιος Μπόννης, τὸ ἐπώλησεν εἰς ἄλλον τὸν Περάκην Τζικιρλιάραν, ὅστις ὅμως πρὶν τὸ παραλάβει τὸ ἐδοκίμασε καί, ὡς ἀναφέρει ἡ διαμαρτυρία, ἔλειωσε 25 δράμια καὶ «ἐξ αὐτοῦ ἐβγῆκε καθαρὸ ἀσήμι μόνον δράμι μισό». Προσθέτει δὲ ἡ διαμαρτυρία ὅτι «τὸ ὅλον εἶναι ψευδὲς καὶ κίβδηλον καὶ ὁ πωλητὴς Μ. Ζαχαρόπουλος μὲ δόλον, ἀπάτην καὶ ψεῦδος ἐπώλησε τὸ ρηθὲν τίποτε διὰ ἀσήμι». Τῆς διαμαρτυρίας ἠκολούθει κατακεχωρημένη κατάρθεσις τοῦ χρυσοχόου Παντελῆ Δελχαιέτου, βεβαιοῦντος ὅτι ὁ Ζαχαρόπουλος τοῦ ἔφερε εἰς τὸ χρυσοχοεῖον του χρυσόν, ἀρσενικόν καὶ ὀλίγον ἀσήμι διὰ νὰ τὰ χωνεύσῃ καὶ νὰ φαίνεται ὡς ἀσήμι, ὅπως καὶ ἔκλει κατασκευασθέντων τεσσάρων βόλων, τοὺς ὁποίους μετὰ ταῦτα ὁ Ζ. ἐπώλησε εἰς τὸν Μπόννην. Ἡ θρασυτεία τῆς πράξεως καὶ ἡ ἀφέλεια τοῦ ἀγοράσαντος καταδεικνύει πόσον ἡ κρατοῦσα εἰς τὴν Σύραν, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀσυνδοσία ἔθαλπε τὰς πλῆθος φάσεις ἀνόμους συναλλαγάς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεδίδοντο χωρὶς φόβον διώξεως, περαστικοὶ καὶ ἐπήλυδες, ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι καὶ ὅλος ὁ ἔσμος τῶν τυχοδιωκτῶν οἱ ὅποιοι, δυστυχῶς, εἶχον εὖρει τὸ κατάλληλον κλῆμα εἰς τὴν, σχεδόν, ἀδέσποτον αὐτὴν νῆσον διὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ ἰκμάσουν. Οἱ περισσότεροι τῶν οὕτως συναλλασσομένων ἦσαν οἱ μὴ μονίμως κατοικοῦντες εἰς τὴν πόλιν, διότι διὰ τοὺς μονίμως οἰκοῦντας, πλὴν τῆς δυνατότητος ἐπιβολῆς κυρώσεων, διὰ τοῦ ἤδη τότε λειτουργοῦντος Ἐμπορικοῦ Δικαστηρίου, ὑπῆρχεν καὶ ὁ κοινωνικὸς ἔλεγχος, ἡ συναλλακτικὴ πίστις καὶ ἡ ἀξιοπιστία, παράγοντες, οἱ ὅποιοι μεγάλως ἐβάρυνον καὶ τότε, ὅπως καὶ πάντοτε, εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἐμπέδωσιν παντὸς συναλλασσομένου.

Καὶ ὁ πωλήσας εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Διαμαρτυρικοῦ Ζαχαρόπουλος φαίνεται ὅτι ἦτο ἀπὸ τοὺς περαστικοὺς ἐμπόρους, διότι κατὰ τὸν χρόνον καταθέσεως τοῦ διαμαρτυρικοῦ, οὗτος ἀπουσίαζεν ἐκ Σύρας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Μπόννης προβαίνει εἰς σύστασιν παρακαταθήκης τοῦ πωληθέντος κιβδήλου ἀσημιοῦ (ντεποζιτάροντος αὐτὸ

36. Ἀ. Δρακάκη, Ἡ Σύρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Β', Ἡ Δικαιοσύνη καὶ τὸ Δίκαιον Ἐπετηρὶς Κυκλαδικῶν Μελετῶν 1967, σελ. 94.

37. Γ. Πετροπούλου, Νομικὰ ἐγγραφα τῆς Σίφνου, Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 160

που ανήκει) καὶ ἀξιοῖ παρ' αὐτοῦ, τοῦ πωλητοῦ, ἀποζημίωσιν «διὰ κεφάλαιον, ὅκους καὶ ἔξοδα καὶ λοιπὰ συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα». Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ὅρος «συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα», ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷται συχνὰ εἰς τὰς ἐμπορικὰς διαμαρτυρίας, τοιαύτης μορφῆς, θὰ ἔχη τὴν ἔννοιαν τοῦ «πάσης ἐν γένει ζημίας» καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν δὲν δύναται.

Τὸ διαμαρτυρικὸν ὑπογράφεται ἀπὸ δύο μάρτυρας, ὡς ἅπασαι ἐν γένει αἱ ὑπὸ τοῦ μνήμονος Μαξίμου συντασσόμεναι πράξεις, τοῦ διαμαρτυρομένου δὲ Λ. Μπόνῃ, προδήλως ἀγνοοῦντος γραφὴν, τίθεται παρ' αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

4. ΣΥΝΤΡΟΦΟΧΑΡΤΙΟΝ ΒΥΡΣΟΔΕΨΩΝ

Ἡ πρώτη βιομηχανία ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη εἰς τὴν νέαν Ἑρμούπολιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν κράτος, ἦτο ἡ βυρσοδεψία. Τὰ δέρματα τῶν σφαζομένων ζώων διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξήγοντο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πωλούμενα ἀντὶ πινακίου φακῆς καὶ μετὰ πολλὰς δυσκολίας. Φυσικὰ ἡ ἐξαγωγή των ἐγίνετο ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Σύρας. Προδήλως ὡς ἐκ τούτου ἦτο ὁ πειρασμὸς ἀντὶ νὰ ἀποστέλλωνται τὰ ἀκατέργαστα δέρματα καὶ νὰ ὠφελοῦνται ἄλλοι, ἀπὸ τοῦ εὐθηνὸν κόσμου των, ἡ κατεργασία των νὰ ἐνεργῇ ἐπιτοσίως, οὕτως ὥστε νὰ ἐπωφελοῦνται οἱ ἐντόπιοι τῆς εὐτελοῦς τιμῆς τῆς πρώτης ὕλης.

Ἀπετέλεσεν ὡς ἐκ τούτου εὐχάριστον ἐκτελεσθῆναι ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένου «συντροφοχαρτίου» (ἐπὶ τοῦ ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον) τῆς 9 Μαΐου 1829 διὰ τοῦ ὁποίου συνιστᾷται ἡ πρώτη, ἀσφαλῶς, ἐταιρεία ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν δερμάτων³⁸.

Ἡ διὰ τοῦ συμφωνητικοῦ τούτου συνιστωμένη ἐταιρεία δὲν ἔχει τὴν μορφήν ἐμπορικῆς ἐταιρείας, ἀλλ' ἀστικῆς τοιαύτης, προσεγγίζουσα μᾶλλον πρὸς τὸν μετέπειτα ἀναφανέντα θεσμόν τῆς ἀφανοῦς ἐταιρείας. Βεβαίως οὔτε ἰδίᾳ νομικὴ προσωπικότης προβλέπεται διὰ τὴν συνιστωμένην ἐταιρείαν, οὔτε ἐκπρόσωπος καὶ διαχειριστὴς αὐτῆς. Δύο καλοὶ τεχνῖται, βυρσοδέψαι, καταθέτουν ὁ καθ' εἰς των ἐν ποσὸν χρημάτων καὶ ἀποφασίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀγοράζουσιν ζωοδέρματα, τὰ ὁποῖα νὰ ἐπεξεργάζωνται μόνοι των καὶ νὰ τὰ πωλοῦν. Πρόκειται δηλονότι περὶ συστάσεως μιᾶς μικρᾶς βιοτεχνίας. Πόσον ὁμως ἐνδιαφέρουν παρουσιάζει εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ τὸ πρωτοποριακὸν αὐτὸ συμφωνητικόν!

Ἐν πρώτοις ἡ χρονικὴ διάρκεια τῆς συμφωνίας προβλέπεται συντομωτάτη. Μόλις ἑξ μηνῶν. Αἱ γενικώτεραι συνθῆκαι ἦσαν ἀκόμη τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν

38. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 10.

Ἐρμούπολιν τόσον ρευσταὶ καὶ ἀκαθόριστοι, ὥστε μακροχρόνιος συνεργασία δὲν ἦτο δυνατή. Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Καποδίστρια. Συνωμοσίαι ἐξυφαίνοντο. Ἡ παλαιὰ ἡγεσία τῶν τοπικῶν παραγόντων δὲν ἠνείχετο τὸν παραγκωνισμόν, τὸν ὁποῖον τῆς ἐπέβαλλεν ὁ Κυβερνήτης, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς ἡγηθέντας τῆς Ἐπαναστάσεως ἐθεώρουν ἑαυτοὺς περιφρονηθέντας καὶ δυσνησησέ-
 τουν. Συγχρόνως ἡ δυσμενὴς διάθεσις τοῦ Καποδίστρια ἐναντι τῶν ἐμπόρων τῆς Σύρας καὶ ἡ πλήρης παρ' αὐτοῦ ἄγνοια τῶν ἀναγκῶν τῆς νέας πόλεως ὠδήγουν πολλοὺς εἰς τὴν σκέψιν ὅτι δὲν θὰ ἦτο μακρόβιος ὁ νέος αὐτὸς οἰκισμός. Οὐδεὶς λοιπὸν ἀπεφάσιζε οὔτε σοβαρὰς ἐγκαταστάσεις νὰ κάμῃ, οὔτε καὶ μακροχρόνιον συνεργασίαν νὰ συμφωνήσῃ. Οἱ δύο λοιπὸν αὐτοὶ βυρσοδέψαι, ἀμφοτέρω Χῆοι, οἱ Αὐγερινὸς Θεωνᾶ καὶ Γεώργιος Χατζηιωάννου Καλουτᾶς, δὲν εἶχον ἄδικον συμφωνήσαντες ὡς χρόνον συνεργασίας των τοὺς ἑξ μῆνας, προσθέσαντες ἄλλωστε «παρεκτὸς μόνον ἂν θέλουν νὰ τὴν ἐξακολουθήσουν». Τὰ κατατεθέντα κεφάλαια δὲν ἦσαν ἀσήμαντα διὰ τὴν ἐποχὴν. Ἐκαστος τῶν ἐταίρων κατέθεσεν ἀπὸ 1350 γρόσια, ἦτοι φοίνικας Ἑλληνικοὺς 540 ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου συμποσούμενου εἰς φοίνικας 1080 καὶ τὸ ἐξ ἡμισείας ιδιόκτητον καπνιστῶν των καὶ τοὺς κόπους των». Οἱ φοίνικες, τὸ νόμισμα τοῦ Καποδίστρια, δὲν ἦσαν πολὺς χρόνος καθ' ὃν εἶχον ἀρχίσει νὰ κυκλοφορῶν³⁹, ὡς γνωστὸν δὲ ἕκαστος φοῖνις ἦτο νόμισμα ἀργυρῶν ζυγίζον ἐν δράμιον καὶ 3/8 τοῦ δραμίου. Ἐξ φοίνικας ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓν, ἀπὸ τὰ τότε ἐν μεγίστῃ κυκλοφορίᾳ εἰς τὴν Σύρον, ἰσχυρὸν δίστηλα. Ἐκτὸς ὅμως τῶν μετρητῶν εἰσέφερον εἰς τὴν ἐταιρείαν τὴν χρῆσιν τοῦ μαγαζείου των, λίαν πολυτίμου διὰ τὴν ἐποχὴν, καὶ κυρίως τοὺς κόπους των. Εἶναι ἀνάγκη νὰ σταματήσωμεν εἰς τὸ τελευταῖον αὐτό. Διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον κεφάλαιον τῆς ἐταιρείας, συγχρόνως ὅμως μᾶς δίδει καὶ μίαν ἰδέαν ὑπὸ ποίας συνθήκας εἰργάζοντο τότε οἱ πρόγονοί μας, διὰ νὰ δημιουργήσουν τὰς βάσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς των ἐπιβιώσεως. Λέγει λοιπὸν τὸ συντροφοχάρτιον «καὶ τοὺς κόπους των διὰ νὰ δουλεύσουν, ὁμοῦ καὶ οἱ δύο, πιστῶς, τιμίως καὶ θεαρέστως. . . καταβάλλοντες ἕκαστος τὰ δυνατὰ του, διὰ τὸ ὄφελός των». Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ τρόπου προσφορᾶς τῆς ἐργασίας ἐκάστου τῶν συνεταίρων εἶναι συνάρτησις ἐνὸς ἄλλου ὅρου, ἀναφερομένου εἰς τὴν διανομὴν τῶν κερδῶν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐταιρείας ἕκαστος τῶν συνεταίρων δὲν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ ἀπὸ τὰ κέρδη του παρὰ μόνον τὴν «ζωοτροφὴν του», μετὰ δὲ τὴν λῆξιν τοῦ ἑξαμήνου «ὅτι κέρδη ἤθελεν τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, νὰ τὰ διαμοιράζωνται ἐξ ἡμισείας». Συγκινεῖ ἡ λιτότης τῶν συμφωνουμένων ἀναλήψεων διαρκού-

39. Ἡ κοπὴ τῶν φοινίκων ὡς νομίσματος τοῦ νέου κράτους ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἀργίου τὴν 29 - 7 - 1828

της τῆς εταιρείας. Ἐστὼ καὶ ἂν τὰ κέρδη ᾗσαν μεγάλα, οἱ ἐταῖροι δὲν θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἀναλάβουν παρὰ μόνον τὰ ἐξοδα τῆς διατροφῆς των. Οὐδὲν πλεόν. Ἐντυπωσιάζει ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι οὐδόλως προσδιορίζουν τί ποσὸν θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀναλαμβάνη ἕκαστος δι' ἐξοδὰς του, ἀλλ' ἀναγνωρίζεται εἰς ἀμφοτέρους τὸ δικαίωμα τὰ χρήματα ἕκαστος ἐχρειάζετο διὰ τὴν συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ τὰ ἀναλαμβάνη ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου ἔστω καὶ ἂν τοῦ ἐνὸς ᾗσαν σημαντικῶς μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ τοῦ ἄλλου. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς οὐρκοκρατίας ἀναπτυχθείσης ἀντιλήψεως τῆς συντροφικότητος. Οἱ δύο ἐταῖροι ἀπέτελουν οἶονεὶ μίαν οἰκογένειαν. Τὰ ἐξοδα συντηρήσεως ἐθεωροῦντο δαπάναι τῆς ἰδίας τῆς εταιρείας καὶ συνεπῶς δὲν ἐσήμαινε ἂν ὁ εἷς εἶχεν ἀναλάβει περισσότερα καὶ ὁ ἄλλος ὀλιγώτερα. Τὰ κέρδη καὶ πάλιν θὰ τὰ ἐμερίζοντο ἐξ ἡμισείας. Αὕτῃ ἡ ἐνότης μεταξὺ τῶν συνεταίρων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπόλυτος περιορισμὸς τῶν ἀναλήψεων ἀπετέλεσαν τοὺς κυρίους συντελεστὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ πρώτη ἐλληνικὴ βιομηχανία καὶ χάρις εἰς αὐτούς, ἐστάθη, ἐζήσε καὶ ἀνεπτύχθη. Οἱ συνεταῖροι δὲν ἀπέβλεπον πῶς ὁ εἷς νὰ γελάσῃ τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἐργασθῇ ὡς ἰσχυρότερος ἢ νὰ ἀποσύρῃ περισσότερα. Καὶ οἱ δύο ἔβαζαν τὰ δυνατὰ των, ὅπως ἔβλεπον καὶ τὸ συμφωνητικόν, ἐργαζόμενοι ἐντατικῶς καὶ ἀπεριορίστως, διὰ νὰ ὀρθοποδέσῃ ἡ ἐπιχείρησις. Νὰ συγκεντρωθοῦν περισσότερα κέρδη. Νὰ αὐξηθῇ τὸ κεφάλαιον καὶ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἐργοσιμότης. Μὲ τὴν καλὴν πίστιν (πιστῶς, τιμιῶς καὶ θεαρέστως). Μὲ τὴν ἐργατικότητά των. Μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην. Ἐξεκίνησαν εἰς τὴν ἐξόριστον των οἱ δύο αὐτοὶ ἐπαγγελματίαι καὶ ἐπροχώρησαν. Ἐμποιεῖ ἀκόμη ἐντύπωσιν ἡ διαπνέουσα τὸ ἐταιρικὸν εὐσέβεια. Οἱ ἐταῖροι θὰ ἔπρεπε νὰ συνεργάζωνται καὶ «θεαρέστως». Τὰ κέρδη τῆς εταιρείας δὲν ἐζηρτῶντο μόνον ἀπὸ τὴν φιλεργίαν των καὶ τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. . . . Ὅτι κέρδη ᾗθελεν τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, θὰ ἐμερίζοντο κατὰ τὴν λύσιν τῆς εταιρείας. Διότι μόνον ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὴ καὶ κέρδη νὰ ἀποδώσῃ καὶ πρόοδον νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ εὐτυχίαν νὰ δημιουργήσῃ. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὰ ἐξησφάλισε. Ὁ υἱὸς τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο αὐτῶν συνεταίρων, ὁ Παναγιώτης Γεωργίου Καλουτᾶς ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα ἔτη, τὸ 1842, ἱδρυε εἰς τὴν Σύρον τὸ μεγαλύτερον βυρσοδεφεῖον τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τὸ ἀσήμαντον ἐργαστήριον τοῦ πατρὸς του ἔφθασε νὰ κατασκευάσῃ ἕνα τεράστιον ἐργοστάσιον τοῦ ὁποίου «οἱ λῆμπες», δηλαδὴ αἱ δεξαμεναὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐτοποθετοῦντο πρὸς ἐπεξεργασίαν τὰ ζωοδέρματα, ᾗσαν περιεκτικότητος 150.000 δερμάτων. Ἐκεῖ εἰργάζοντο 300 καὶ πλεόν ἐργάται, ὁ δὲ κύκλος τῶν ἐργασιῶν του ὑπερέβαινε ἐτησίως τὰ 3.000.000 δρχ. τῆς τότε ἐποχῆς. Κάθε χρόνον περὶ τὰς 50.000 βοῦδοδέρματα ἐπεξεργάζοντο εἰς τὸ τεράστιον συγκρότημα τοῦ βυρσοδεφεῖου αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐτροφοδότουν καὶ τὴν ἐντοπίαν ἀγοράν, ἀλλὰ καὶ ἐξήγοντο εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κόν. Καὶ τὸ ἐργαστάσιον αὐτὸ ἦτο προϊόν τοῦ μόχθου, τῆς προσπάθειας, ἀλλὰ καὶ τῆς θείας εὐλογίας, τὴν ὁποίαν οἱ φιλότιμοι Χῆοι τοῦ δημοσιευομένου συντροφo-
χαρτίου, ἐπεκαλοῦντο ὡς βασικὴν προυπόθεσιν τῆς προόδου των.

5. ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟΝ ΑΡΡΩΣΤΟΥ

Εἰς τὴν Σῦρον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκισμού τῆς νέας πόλεως, συνεκεντρώθη-
σαν πλεῖστοι ἐπιστήμονες ἰατροί, οἵτινες πολυτίμους παρέσχον ὑπηρεσίας, καθ' ὅλην
τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅχι μόνον εἰς τοὺς καταφυγόντας εἰς τὴν νῆσον
μας πρόσφυγας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πολεμιστάς, λόγῳ τοῦ λειτουργοῦντος ἀπὸ τοῦ
ἔτους 1823 αὐτόθι νοσοκομείου⁴⁰. Ἐκ τῶν ἰατρῶν αὐτῶν ἀναφέρομεν, τοὺς κάτωθι.
Τὸν ἐκ Κυδωνιῶν Παναγιώτην Ζωντανόν. Οὗτος ἀφοῦ ἐτερμάτισε, εἰς τὴν περίφημον
ἐλληνικὴν σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του, μετέβη εἰς τὴν Πίζαν
τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν Ἱατρικὴν. Λαβὼν τὸ δίπλωμά του ἐπανῆλθεν
εἰς Κυδωνίαν, ὅπου ἤσκησε τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1821 καταστρο-
φῆς τῆς πατρίδος του, ὅτε κατέφυγεν εἰς τὴν Ὑδραν. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τῶν
μέσων τοῦ 1823 ἀσχῶν τὸ λειτούργημα τῆς αὐτοῦ. Ἀτυχῶς, ἀρχομένου τοῦ ἔτους
1824, εἰς πᾶσι τοῦ αὐτοῦ κατεγλυόμενος ἀσθενῶς, ἐπέθανε, οἱ δὲ οἰζῶνι του ἐθεσώμεσαν
τὸν Ζωντανόν, ὡς ὑπαίτιον καὶ ὑπεύθυνον τοῦ θανάτου του. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ τὸν
διώκουν καὶ νὰ τὸν ἀπειλοῦν, καταστράφηται ἀφόρητον τὴν διαβίωσίν του εἰς τὴν
Ὑδραν. Ἠναγκάσθη λοιπὸν ὁ Ζωντανὸς νὰ φύγῃ ἐξ Ὑδρας καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ
εἰς Σῦρον ὅπου καὶ ἐπὶ τινα ἔτη ἤσκησε τὴν ἱατρικὴν. Φαίνεται ὅμως ὅτι οὔτε ἐν
Σύρῳ ηὐδοκίμησεν ὡς ἱατρός, διότι ἐπὶ Ὀθωνος διωρίσθη Εἰρηνοδίκης, παραμείνας
Εἰρηνοδίκης μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἄλλος ἱατρός, Σμυρναῖος αὐτός, ἦτο ὁ Μιχαὴλ Γεωργίου Ναύτης, πάππος
τοῦ διακεκριμένου Συριανοῦ δικηγόρου, καὶ ὁμωνύμου τοι, Μιχαὴλ Γ. Ναύτη.
Ὁ ἱατρός Ναύτης, πρὸ τῶν σφαγῶν τῆς Σμύρνης, ἀρχομένου τοῦ 1821, κατέφυγεν
εἰς τὴν Τήνον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1823. Τότε ἐνεφανίσθη ἐπιδη-
μία πανόλους εἰς τὴν Τήνον, ἥτις ἠνάγκασε πολλὰς ἑκατοντάδας προσφύγων νὰ
φύγουν ἐκ Τήνου καὶ νὰ καταφύγουν εἰς Σῦρον. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ οἰκογένεια
τοῦ ἱατροῦ Ναύτη. Ὁ Ναύτης ἦτο χειρουργός, ἤσκησε δὲ εὐδοκίμως τὴν ἱατρικὴν
εἰς τὴν νέαν πόλιν, μέχρι τοῦ θανάτου του.

40. Ἐσφαλμένως ἐγράφη προσφάτως ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Ἐρμουπόλεως, κ. Σ. Βαφίαν, πα-
ρασυρομένου ἀπὸ τὸν Τιμολ. Ἀμπελᾶν, ὅτι τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Ἐρμουπόλεως ἰδρύθη τὸ 1826.
Ἀλλὰ περὶ τοῦ Νοσοκομείου θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀλλοχρῶ εὐρύτερον.

Ἀρίστης φήμης ἔχαιρεν καὶ ὁ ἐκ Γενούης ὁρμηθεὶς καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν ἐκκλιζομένην πόλιν κατὰ τὸ 1823, παθολόγος Ἰωσήφ Bottaro. Ὁ Bottaro ἤγάγησε τὴν Σύρον καὶ ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὴν νῆσον. Ἀρχικῶς ἐκ Γενούης μετέβη εἰς Ἰδραν, ὅπου διετέλεσεν ἰατρός τῶν Ἀφῶν Γεωργίου καὶ Λαζάρου Κουντουριώτη. Ἀκολούθως μετόκησεν εἰς Μύκονον ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐκεῖθεν κατέληξεν εἰς τὴν Σύρον.

Ἡ οἰκογένεια Bottaro παρέμεινεν ἐπὶ σχεδὸν 100 ἔτη εἰς τὴν νῆσον μας.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν (1822 - 1824) κατέφυγον καὶ ἡσκησαν τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν Σύρον καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἰατροί. Ὁ Δημήτριος Ταφρᾶς ἐκ Κων/πόλεως, ὁ Ἰωάννης Βοῦρος, Χῖος, ὁ Ἰωάννης Πρασακάκης, Χῖος, ὁ Ἀλέξανδρος - Καῖσαρ Οἰκονομίδης, ἐκ Μυστρᾶ, ἴσως δὲ καὶ τινες ἄλλοι, οὓς τινος τὸ ὄνομα μᾶς διέφυγε.

Παρὰ τὴν ὑπαρξίν ὅμως τόσων ἰατρῶν, γεγονὸς ὅπερ ὠδήγει πλείστους ἀσθενεῖς νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν Σύρον, δι' ἰατρικὴν περίθαλψιν, ἢ νὰ μετακαλοῦν ἐκ Σύρου ἰατροὺς εἰς ἄλλας ἐλληνικὰς περιοχάς, εἰς περιπτώσεις ἀνάγκης, ἢ ἀμάθεια καὶ αἱ προλήψεις, ὠδήγουν πολλάκις ἀσθενεῖς εἰς κομπογιαννίτας οἱ ὅποιοι τοὺς ὑπέσχοντο πλήρη καὶ σύντομον ἴασιν, μετὰ τῶν ἀπαρασκευάσματα. Μεταξὺ τῶν κομπογιαννιτῶν αὐτῶν τὴν πρωτοκαθεδρὶν εἶχεν ἡ κουρεῖς, οἷτινες παραλλήλως πρὸς τὴν κοπὴν τῶν τριῶν τῶν κεφαλῶν τῶν Συναγῶν, ἐφρόνιζον νὰ κόψουν καὶ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς, πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἀνάγκη τῶν κουρέων, ὡς ψευδοῖατρῶν, ὠφείλετο εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τῆς ἐπιμέλειας ἔχαιρον τότε αἱ ἀφαιμάξεις, ὡς θεραπευτικὸν μέσον. Αἱ ἀφαιμάξεις αὗται ἐγίνοντο συνήθως μετὰ «κοφτὲς βεντούζες», τὰς ὁποίας ἐνήργουν οἱ κουρεῖς μετὰ τὰ ξυράφια τῶν ἢ μετὰ βδέλλες, τὰς ὁποίας διέθετον, κατ' ἀποκλειστικότητα, τὰ κουρεῖα, ἐκθέτοντα ταύτας, εἰς τὰς προθήκας τῶν κουρείων τῶν, ἐντὸς ὑαλίνων δοχείων.

Ἐνδιαφέρον, ὡς ἐκ τούτου, παρουσιάζει συμφωνητικὸν συνταχθὲν ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σύρας, Σ. Μαξίμου τὴν 12ην Αὐγούστου 1829, μεταξὺ ἐνὸς Ἑρμουπολίτου, τοῦ Ἀντωνίου Χατζηγεωργίου Σακελλαρίου καὶ τοῦ Μαστροστάθη Δημητρίου, Χίου «Μπαρμπέρη - ἱατροῦ». Τὸ συμφωνητικὸν τοῦτο, ὅπερ δημοσιεύομεν ὁλόκληρον ἐν παραρτήματι⁴¹, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ἀφρόνων ἀσθενῶν, οἷτινες ἐνεπιστεύοντο τὴν ζωὴν τῶν εἰς τοὺς «Μπαρμπέρηδες ἱατροὺς». Ὁ ἐν προκειμένῳ ἀσθενής, πάσχων «ἀπὸ πάθος χρονικόν», ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μνησθέντος μπαρμπέρη εἰς τὴν οἰκίαν του, ὑποσχεθέντος νὰ τὸν θεραπεύσῃ «ὅσον γρηγορώτερα δυνηθῇ ἐντελῶς». Συνεφώνησαν λοιπὸν ὁ Σακελλαρίου νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν μπαρμπέρη - ἱατρὸν 1000 γρόσια, ποσὸν δηλαδὴ

41. Ἀρθρ. Ἐγγρ. 11.

τεράστιον διὰ τὴν ἐποχὴν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι τὸ ποσὸν θὰ κατεβάλλετο ἀφ' οὗ τὸν θεραπεύσει καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ «νὰ ἀναμείνη χρόνον ἕναν, τρώγοντας καὶ πίνοντας ὅσον θέλει τῷ εἶναι ἀρεστὸν» καὶ μόνον τότε, ἐὰν ὁ πάσχων παρέμενε «καλῶς ἔχων» θὰ κατεβάλλοντο τὰ 1000 γρόσια. Ἐν ἀντιθέτως δὲν ἤθελεν ἰατρευθῆ «νὰ μὴν πληρώνῃ εἰς αὐτὸν τίποτε».

Ἐν τῷ συμφωνητικῷ περιορίζετο εἰς αὐτά, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ὁ μπαρμπέρης ἔπαιζε μὲ τὴν τύχην καὶ τὴν αὐθυποβολήν, ὁ δόλος τοῦ ὅμως ἀποκαλύπτεται μὲ τὴν περαιτέρω συμφωνίαν. Διότι ἀκολούθως συμφωνοῦν καὶ ὁ ἀτυχὴς ἄρρωστος καταβάλλει ἀμέσως εἰς τὸν ἄθλιον κομπογιαννίτην γρόσια 600, τὰ ὅποια θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται ὁ λαβὼν ἀτόκως, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ τόκοι ἦσαν ὑψηλότεροι τῶν σημερινῶν, καὶ ἐὰν μὲν ἐθεραπεύετο ὁ ἀσθενὴς θὰ τὰ συνεψήφιζε εἰς τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβήν, ἂν δὲ δὲν ἐθεραπεύετο θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις, ὅτι τὰ 600 γρόσια δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδοθοῦν ποτέ. Τοῦτο διότι δὲν εἶχε συμφωνηθῇ διάρκεια θεραπείας, δὲν εἶχε συμφωνηθῇ χρόνος διαπιστώσεως τῆς ἀποτυχίας τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου καὶ ἂν ὁ ἀσθενὴς ἀπέθνησκε, ὁ κομπογιαννίτης ἀσφαλῶς θὰ ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ νοσηλευόμενος παρ' αὐτοῦ ἀπέθανεν ἐξ ἄλλης αἰτίας. Ταῦτα δὲ συνέβαινον εἰς τὴν πολιτισμένην Ἑρμούπολιν, μὲ τοσούτους διακρίτους ἰατροὺς, μὲ Νησοκόμειον ἄριστον (τὸ κακύτερον τῆς Ἑλλάδος) καὶ μὲ κοινωνίαν ἐξελιγμένην. Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ τί θὰ συνέβαιναν εἰς τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς περιοχάς. Ἡ ἀσυδοσία τῶν κομπογιαννιτῶν ἦτο ἀπόλυτος τότε. Νομοθετικὴ πρόνοια ἀπαγορεύσεως τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος, παρὰ μὴ ἱατρῶν, δὲν ὑπῆρχεν καὶ οἱ κομπογιαννῖται ἔφθانون νὰ συνάπτουν τοιαύτης μορφῆς συμφωνητικά, οἷον τὸ σχολιαζόμενον, καὶ μάλιστα διὰ δημοσίων ἐγγράφων . . .

6. ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας, κυρίως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων του, ἐβασίσθη εἰς τὴν σύμπραξιν πλείονων προσώπων, δρώντων ἐταιρικῶς. Τοῦτο ἦτο συνέπεια τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν κεφαλαίων καὶ τῆς ἀδυναμίας ἐξευρέσεως διὰ δανεισμοῦ. Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι οἱ τόκοι τῶν συνήθων δανείων ἀνῆρχοντο εἰς 1,5 ο)ο μηνιαίως τῶν δὲ θαλασσοδανείων ὑπερέβαινον τὸ 5ο)ο μηνιαίως. Πρὸ τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ ἡ πρὸς ἐμπορίαν τάσις ἦτο διάχυτος μεταξὺ τῶν κατοίκων, συνεφώνουν πλείονες καὶ διέθετεν εἰς ἕκαστος αὐτῶν, ὅτι κεφάλαιον ἠδύνατο, τὸ δὲ συγκεντρούμενον ποσὸν παρέδιδον εἰς ἕνα ἔμπορον, εἰδήμονα τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, ὅστις ἀνελάμβανε νὰ μεταβῇ εἰς λιμένα τινὰ τοῦ

ἐξωτερικοῦ, κυρίως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Ὁδησσὸν ἢ λιμένα τινὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Σμύρνην, Βηρυττὸν κ.λ.) καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐμπορεύματα κατὰ τὴν κρίσιν του. Τὰ ἀγοραζόμενα μετέφερεν ἀκολούθως εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας καὶ τὰ ἐπώλει. Ἐκ τοῦ τιμήματος ἀφηρεῖτο πρῶτον τὸ διατεθὲν κεφάλαιον, ἀκολούθως δὲ τὸ κέρδος ἐμερίζετο εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ τὸ μὲν ἐν μέρος ἐλάμβανε ὁ μεταβάς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἔμπορος, διὰ τὸν εἰσφερόμενον κόπον του (συνήθως οὗτος δὲν διέθετε κεφάλαιον, ἀλλὰ καὶ ὅταν διέθετε ἐλάμβανε τὸ ἥμισυ τῶν κερδῶν διὰ τὸν κόπον του καὶ ἀνάλογον μερίδιον διὰ τὸ μέρος τοῦ κεφαλαίου τὸ ὅποιον εἰσέφερε). Αἱ ἐταιρεῖαι αὗται δὲν εἶχον διάρκειαν περιοριζόμεναι εἰς μίαν καὶ μόνην ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἀκολούθως δὲ διελύοντο.

Ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐταιρικῆς συμπράξεως ἐπεστηρίζετο κατὰ βάσιν εἰς τὴν καλὴν πίστιν καὶ δὴ εἰς τὴν πρὸς τὸν συνεταῖρον ἔμπορον, ὅστις θὰ μετέβαινεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐμπιστοσύνην, διότι βεβαίως οὗτος, ἐὰν ἦτο κακῆς πίστεως, θὰ ἠδύνατο, λαμβάνων τὰ ἐταιρικὰ κεφάλαια καὶ μεταβαίνων εἰς ἕτερον τόπον, νὰ δολιευθῇ τοὺς συνεταίρους του, ἐμφανίζων, ὡς τίμημα ἀγορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων, ποσὸν πολὺ μεγαλύτερον τοῦ πραγματικοῦ. Τὸ γεγονός ἐκείναι ἦτο εὐρέως διαδεδομένη ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐμπορικῆς συνεργασίας, ὥς καὶ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι αἱ καταχρήσεις ἐκ μέρους τῶν ἐμπόρων δὲν θὰ ἦσαν ὅτε συχνὰς, τότε μεγάλας. Ἀλλ' ὅπως λόγῳ τῆς τεραστίας κινήσεως τοῦ λιμένος τῆς Σύρας αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων, εἰς τοὺς ὁμόρους λιμένας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐπύκνυντο ἀμέσως γνωσταί, οὕτως ὥστε τὰ περιθώρια καταδολιεύσεως νὰ εἶναι λίαν περιορισμένα.

Χάρις εἰς τὴν πρωτότυπον αὐτὴν μορφήν τῆς ἐταιρικῆς συνεργασίας, ἀνεπτύχθη ταχέως ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τοῦ λιμένος τούτου καὶ ἐπετεύχθη ἡ δημιουργία ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν μὲ μεγάλα κεφάλαια καὶ εὐρύτατον κύκλον συναλλαγῶν.

Μία τοιαύτη ἐταιρικὴ συνεργασία περιέχεται εἰς τὸ ἐν παραρτήματι δημοσιευόμενον, ἀπὸ 16 - 8 - 1829 «Συντροφοχάρτιον»⁴². Ἐνας μικροκεφαλαιοῦχος, ὁ Νικόλαος Μπαρινόπουλος, καὶ ἓνας ἔμπορος, ὁ Παναγιώτης Τσιγκαρόπουλος, συμφωνοῦν καὶ συνιστοῦν μίαν ἐταιρείαν. Ὁ πρῶτος διαθέτει τὸ πενιχρὸν κεφάλαιον, 100 ταλ. λήρων σπαθάτων, ὁ δεύτερος τὸν κόπον του καὶ οὐδὲν ἄλλο. Καὶ μὲ μόνον τὰ ἀσήμαντα αὐτὰ μέσα, ξεκινοῦν διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐμπορικῆς πράξεως μὲ τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ δεύτερος τῶν συμβαλλομένων, μὲ τὸ μικρὸν αὐτὸ κεφάλαιον θὰ μετέβαινε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν «καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖθεν πραγματείας, ὁποίας ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν φωτίσει» καὶ ἐπιστρέφων ἀκολούθως εἰς τὴν Σύραν «ἐὰν ἤθελεν κερδίσῃ τὸ κέρδος

42. Ἀριθ. Ἐγγρ. 12.

αὐτὸ νὰ τὸ μοιράζουν ἐξ ἡμισείας καὶ ἐὰν ἤθελον ζημιώσῃ νὰ πληρώνῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμιον τῆς ζημίας». Τὸ κεφάλαιον, τὸ διατιθέμενον, συμφωνεῖται νὰ ἐπιστρέφεται, προεχόντως, παρὰ τοῦ λαμβάνοντος ἐμπορίου «σῶον καὶ ἐνελλειπές». Προθεσμία διενεργείας τοῦ ταξειδίου, μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς, τίθεται τρίμηνος, ἐντὸς τοῦ χρόνου αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ὁ ἔμπορος νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, νὰ ἀγοράσῃ τὸ ἐμπόρευμα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Κυρώσεις ὅμως διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς τασσομένης προθεσμίας δὲν προβλέπονται. Ἀντιθέτως προβλέπονται κυρώσεις διὰ τὴν τυχὸν μὴ ἐπιστροφὴν πλήρως τοῦ παραδιδομένου κεφαλαίου. Ὅντως συνομολογοῦνται, σχετικῶς τὰ ἐξῆς: «διαφορετικὰ (δηλαδή εἰς περίπτωσιν μὴ ἐπιστροφῆς τοῦ κεφαλαίου ὁλοκλήρου) δίδει εἰς τελείαν ὑποθήκην πρὸς τὸν Νικολ. Ἰωαν. Μπαρινόπουλον τὰ ὑποστατικά, εὐρισκόμενα εἰς τὸ χωρίον Βερδίτζα, κείμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας. Χωράφια, ἀμπέλια, ὀσπίτιον καὶ νερόν, ἵνα εἰς κάθε μὴ καλὸν φέρσιμον τοῦ Παναγ. Τζιγκαρόπουλου, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ρηθέντων 100 ταλλήρων, νὰ ἡμπορῇ νὰ πιάνωνται τὰ ρηθέντα κτήματά του, νὰ τὰ πωλῇ ἐν Δημοπρασίᾳ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του, κεφάλαιον καὶ τόκους, μέχρι λεπτοῦ καὶ ὀβολοῦ».

Ἡ οὕτως συνιστωμένη ὑπόθεσις ἐμφανίζεται ὡς γενικὴ ὑπόθεσις, ὁλοκλήρου τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ Τζιγκαρόπουλου, ἀφοῦ δὲν ἀνησφαλίσθη νὰ ἀναφερθῇ καὶ τὸ «νερό», ὀρθῶς χαρακτηριζόμενον ὡς ἀκίνητον. Ὁ θεσμὸς τῆς Γενικῆς ὑποθήκης, ἥτοι τῆς παροχῆς, εἰς σύμβασιν δανείου, τοῦ δικαιώματος τῆς ὑποθηκεύσεως ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου⁴³. Ἡ παροχὴ τοῦ δικαιώματος τῆς Γενικῆς ὑποθήκης παρεῖχεν εἰς τὸν δανειστὴν τὸ δικαίωμα εἰς περίπτωσιν ἀθετήσεως ἐκ μέρους τοῦ ὀφειλέτου τῶν ὑποχρεώσεών του, νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ ἀκυρώσῃ οἰανδήποτε πώλησιν ἀκινήτου τοῦ ὀφειλέτου του, συντελεσθεῖσαν μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς Γενικῆς ὑποθήκης. Ὁ θεσμὸς τῆς Γενικῆς ὑποθήκης εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι κατ' ἐπίδρασιν τοῦ Φραγκικῦ Δικαίου, φαίνεται δέ, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄγνωστος καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ὅπου ἐπίσης ἡ Φραγκοκρατία διήρκεσεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Τοῦτο δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἐν προκειμένῳ συμβαλλόμενοι ἦσαν, προφανῶς, Πελοποννήσιοι καὶ τὰ ἀκίνητα εὐρίσκοντο ἐν Πελοποννήσῳ.

Εἰς τὴν ἐρευνωμένην σύμβασιν δὲν ἀναφέρεται τὸ ποσὸν τοῦ τόκου, τὸν ὁποῖον θὰ ἦτο ὑπόχρεως νὰ καταβάλῃ ὁ ἔμπορος, εἰς περίπτωσιν μὴ ἐπιστροφῆς τοῦ παρα-

43. Βλψ. σχετικῶς Γ. Πετροπούλου Νομικὰ ἐγγράφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν. σελ. 87, Ἀ. Δρακάκη, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Β', σελ. 188, Νικ. Ἀρμακόλλας, Οἰκονομικὰ τῆς Τήνου 1715 - 1822, Ἀθῆναι 1922, σελ. 43, Ἰ. Βισβίτζη, Δικαστικαὶ ἀποφάσεις Μυκόνου τοῦ 17ου αἰῶνος, σελ. 91.

δομένου κεφαλαίου. Φαίνεται ότι ίσχυε τότε ἐν Σύρῳ, κατ' ἔθιμον, ὠρισμένον ποσοστὸν τόκου εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, ὑποχρεωτικὸν καὶ ἐν περιπτώσει τῆς ρητῆς συνομολογήσεως τούτου.

Ἡ σύμβασις αὕτη εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν κρατουσῶν τότε, εἰς τὴν ἐμπορικὴν πρωτεύουσιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Σύραν, συνθηκῶν, κατὰ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ τῆς εὐρύτητος μὲ τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἀντεμετώπιζον τὴν διενέργειαν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Μόνον δὲ χάρις εἰς τὰς ἀντιλήψεις αὐτάς, ἡδυνήθη νὰ ἀνδρωθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ, σὺν τῷ χρόνῳ, νὰ ἐξωσθοῦν οἱ ξένοι ἔμποροι καὶ νὰ παραμείνῃ τὸ ἐμπόριον, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

7. ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΥΙΟΘΕΣΙΑΙ

Μία πόλις γεννηθεῖσα ἀπὸ τὴν συμφορὰν καὶ συντεθεῖσα ἀπὸ τραγωδίας καὶ δράματα ἦτο φυσικὸν νὰ ἐμφανίζῃ εὐρυτέρους ὀρίζοντας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν ἔχει δύο ἀτυχίας, τὴν ἀτεκνίαν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν πενίαν, ἀφ' ἑτέρου.

Πράγματι ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ ἀτεκνία ἀποτελεῖ ἀτύχημα ἢ ἐκδήλωση τῆς θείας ὀργῆς. «Ἐπειδὴ οὐκ ἐτύχημέν χουεῖς, ἐξ ὁσφύος ἡμεῶν, οὐδὲ παίδων ἡξιώθημεν, ὀνομασθῆναι πατέρες, τρόποις οἷς οἶδεν, ὅ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομῶν Θεός», ὅπως ἀνέφερον ἡ, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, τελουμένη ἱεροτελεστία τῆς υἱοθεσίας. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἀτεκνία ἐθεωρεῖτο συμφορὰ καὶ οἱ ἄτεκνοι ἐκαλοῦντο περιφρονητικῶς «ἀκληρεῖτες».

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου ἡ υἱοθεσία συνετελεῖτο δι' ἱεροτελεστίας. Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς⁴⁴:

«Γνήσιοι παῖδες λογίζονται, ὡς τῆς ἐξ υἱοθεσίας συγγενείας ἀπὸ Θεοῦ καὶ διὰ θείων εὐχῶν συνισταμένης», ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας ἡ υἱοθεσία εἰς πλεῖστας Ἑλληνικὰς περιοχὰς συνετελεῖτο διὰ θρησκευτικῆς τελετῆς, πρῶτον ἄλλωστε φυσικόν, δοθέντος ὅτι ἡ υἱοθεσία ὡς θεσμὸς ἀμέσως συναπτόμενος πρὸς τὴν συγκρότησιν τῆς οἰκογενείας, ἠκολούθει τὸν αὐτὸν τρόπον ρυθμίσεως, ὡς ὁ γάμος, ἡ βάπτισις, ἡ μνηστεία, τὸ διαζύγιον κ.λ.π.⁴⁵.

Ἡ δι' ἀπλῆς συμβάσεως συντέλεσις τῆς υἱοθεσίας εἴτε μεταξὺ ἐνηλίκου υἱοθετουμένου καὶ υἱοθετούντων, εἴτε μεταξὺ τῶν γονέων ἢ τοῦ Ἐπιτρόπου ἀνηλίκου

44. Κ. Σάθλα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, VI, σελ. 605, 628 κ.έ.

45. Ράλλη - Πολὺ, Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, Π 1852, σελ. 429.

υίοθετουμένου καὶ τῶν υίοθετούντων, δὲν ἦτο συνήθης, εἰς δὲ τὰς Κυκλάδας μᾶλλον ἄγνωστος. Εἰς τὴν Σῦρον τουλάχιστον δὲν ἀπηντήσαμεν οὐδὲ μίαν σύμβασιν υίοθεσίας, καίτοι ἐμελετήσαμεν τοὺς κώδικας τῆς Κοινοτικῆς Καντζελαρίας, μακροτάτης περιόδου. Ἀλλ' οὔτε καὶ ἄλλως συντελεσθεῖσα υίοθεσία ἀναφέρεται, γεγονὸς ὅπερ εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῇ ἀπὸ δύο τινά. Πρῶτον ἀπὸ τὴν πολυτεκνίαν τῶν Συριανῶν καὶ δεύτερον ἀπὸ τὴν δυσμένειαν τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ θεσμοῦ⁴⁶.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν συναντῶνται υίοθεσίαι διὰ συμβάσεως, συνεχιζομένης μᾶλλον τῆς ἐπὶ Τουρκοκρατίας τακτικῆς τῆς δι' ἱεροτελεστίας καθιερώσεως τῆς υίοθεσίας⁴⁷.

Εἰς τὴν οἰκίζομένην ὅμως Ἐρμούπολιν, ὅπου ἑκατοντάδες γονέων εἶχον χάσει τὰ τέκνα των, κατὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς σφαγὰς, παραλλήλως δὲ εἶχον ἀπομείνει ἑκατοντάδες ὀρφανῶν, ἅτινα εἶχον στερηθῇ εἴτε ἀμφοτέρων εἴτε τοῦ ἑνὸς τῶν γονέων των, αἱ υίοθεσίαι εὗρισκον ἔδαφος εὐρυτάτης ἐφαρμογῆς.

Μίαν εἰκόνα τῆς δημιουργηθείσης ἀπὸ τῶν διωγμῶν καὶ τὰς σφαγὰς καταστάσεως εἰς τὴν οἰκίζομένην Ἐρμούπολιν μὴς δὶναι πῖναξ τῶν ἐν πενίᾳ καὶ δυστυχίᾳ τελούντων ἐν Σύρῳ Χίων προσφύγων⁴⁸. Ἡ συντάξις τοῦ πίνακος τούτου ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἱστορίαν.

Μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1823 ἐπισκέφθη τὴν νῆσον μας ὁ Ἀγγλος εὐπατρίδης George Wadington. Οὗτος συνεκινήθη μὲν ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ τὰς συνθήκας διαβιώσεως ἑκατοντάδων προσφύγων, οἵτινες ἔζων τότε εἰς τὴν Σῦρον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας. Ἀπεφάσισε λοιπὸν, ἐπιστρέφων εἰς Ἀγγλίαν, νὰ κάμῃ ἓνα ἔρανον, μεταξὺ τῶν πλουσίων Ἀγγλῶν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν δυστυχίᾳ τελούντων προσφύγων. Πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις τότε διαμένοντα πρόξενον τῆς Αὐστρίας Gropius, μὲ τὸν ὅποιον συνεδέετο, ὅστις ἔγραψεν ἐπιστολάς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους Ὀρθόδοξους Ἐπισκόπους τῶν Κυκλάδων, ζητῶν κατάλογον τῶν ἐν δυστυχίᾳ τελούντων προσφύγων. Εἰς τὴν Σῦρον, ἐπειδὴ αὕτη δὲν εἶχεν Ὀρθόδοξον Ἐπίσκοπον, ἔγραψεν εἰς τὸν Προξενικὸν Πράκτορα τῆς Ἀγγλίας Ἀντώνιον Σ. Βιτάλην, ὅστις πάλιν ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν μοναδικὸν τότε ἐν Σύρῳ Ὀρθόδοξον Ἱερέα, Νικόλαον Κουντούρη, ἐφη-

46. Γ. Ροϊλοῦ, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον ὑπ' ἀριθρ. 1568 - 1588 Α.Κ., τόμ. Γ', σελ. 4, σημ. 3 καὶ 4.

47. Ἰ. α. Β. σ. β. ἱ. ζ. η, Ἡ Πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλλ. Ἐπανάστασιν, Ἀθήναι 1941 σελ. 297 καὶ 322.

48. ΓΑΚ, Ἀρχεῖον Gropius, ἀριθμ. 12.

μέριον τοῦ Παναρχαίου Ὁρθόδοξου Ναῖσκου τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐν Ἀνω Σύρῳ (ὁ ἐν Ἑρμουπόλει I.N. τῆς Μεταμορφώσεως δὲν εἶχεν ἀκόμη θεμελιωθῇ). Ὁ καλὸς Ὁρθόδοξος ἱερεὺς, ὅστις φαίνεται ὅτι κατέβαλλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν δυστυχούντων προσφύγων⁴⁹ μετὰ πολλὴν εὐσυνειδησίαν συνέταξε τοὺς καταλόγους τῶν ἐν πενίᾳ προσφύγων. Ἐκ τοῦ πίνακος τῶν ἐν πενίᾳ Χίων προσφύγων ὅστις ἀποτελεῖ μίαν κραυγὴν ἀπογνώσεως ἑκατοντάδων ἀνθρώπων, προκύπτει, ὅτι μεταξὺ τῶν 338 πενήτων Χίων προσφύγων, ὑπῆρχον 114 ὀρφανὰ παιδιά, εἴτε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων εἴτε ἐκ μόνου τοῦ πατρός, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωμεν τὰ ὀρφανὰ ἐκ μητρὸς ἢ τὰ σκλαβωμένα.

Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀπορίας ἄξιον διατὶ αἱ υἰοθεσίαι ἤνθησαν μεγάλως τότε ἐν Σύρῳ. Αἱ υἰοθεσίαι ἀποτελοῦν μέσον παρηγορίας, ἰδίᾳ ἀφ' ἧς, παρερχομένων τῶν ἐτῶν, αἱ τυχὸν ὑπάρχουσαι ἐλπίδες ἀνευρέσεως ἀπωλεσθέντων τέκνων ἢ γονέων, εἶχον πλέον ἀρχίσει νὰ ἐκλείπουν. Αἱ ἰδιαίτεραι αὐταὶ συνθῆκαι, συνδυαζόμεναι μετὰ τὴν ἔλλειψιν ἀνεγνωρισμένου δικαίου, ρυθμίζοντες τὰς σχέσεις τῶν προσφύγων, ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς δι' ἀπλῆς συμβάσεως συντελέσεως τῆς υἰοθεσίας. Πράγματι εἰς τὸν οἰκισμὸν αὐτῶν τῶν γειτονικῶν χωριῶν, παρερχομένων ἀπὸ δεκάδων ἐλληνικῶν πόλεων ἢ περιοχῶν, ποῖον δίκαιον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ρυθμίξῃ τὰς μεταξὺ τῶν σχέσεις; Τὸ τοπικὸν ἐθιμικὸν δίκαιον τῆς Σύρου ἦτο τελείως ξένον πρὸς τὴν περὶ δικαίου ἀντίληψιν τῶν προσφύγων, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκογενειακοῦ καὶ Κληρονομικοῦ δικαίου, λόγῳ τῆς εὐκαταμορφίας του⁵⁰. Ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου τῆς περιοχῆς ἐξ ἧς προήρχετο ὁ πρόσφυξ δὲν ἦτο νοητὴ, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν τοιαύτη ποικιλία καὶ τοιοῦτος κυκεὼν πόλεων καὶ περιοχῶν ἐξ ὧν προήρχοντο οἱ πρόσφυγες. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶχεν ἐπιβάλλει τὰς διατάξεις τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὡς ὑποχρεωτικὸν δίκαιον πρὸς ρύθμισιν τῶν σχέσεων τῶν πολιτῶν, τοῦ ὑπὸ συγκρότησιν Κράτους. Ἄλλωστε οὔτε δικασταί, οὔτε δικαστήρια ὑπῆρχον. Ἀλλαχοῦ τὸ δίκαιον ἀπένεμον οἱ τοπικοὶ Δημογέροντες. Εἰς τὴν Σύρον ὁμοῦς δὲν ἀπαντᾷται οὐδὲ μία περίπτωσις πρόσφυγες νὰ δεχθοῦν καὶ ὑποβληθοῦν

49. Εἰς τὸ ἀπὸ 4 - 5 - 1824 ἔγγραφόν του ὁ ἐν Σύρῳ ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας Α. Βιτάλη, ἀποστέλλων τοὺς πίνακας τῶν ἐνδεῶν προσφύγων εἰς τὸν Gropius τοῦ γράφει, ὅτι ὁ ἱερεὺς Κουντούρης «ἄριστα γνωρίζει ὅλους τοὺς πτωχοὺς Ἕλληνας, οἵτινες κατέφυγον εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον». Ἐκ τῶν ἀποστελλομένων καταλόγων προκύπτει ὅτι ἐνδεεῖς καὶ δυστυχοῦντες πρόσφυγες ἦσαν 338 ἐκ Χίου, 365 Κυδωνιεῖς, 2 Μοσχονήσιοι, 15 Κρήτες, 10 Θεσσαλονικεῖς καὶ 11 ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

50. Περὶ τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῆς Σύρας καὶ τοῦ τρόπου ἀπονομῆς του βλ. Α. Δρακάκη ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Β'.

εἰς τὴν κρίσιν τῶν Δημογερόντων τῆς Καθολικῆς Κοινότητος τῆς Ἀνω Σύρας. Ἀπέμενεν ἡ κρίσις τοῦ Ἐπαρχοῦ ὡς μόνῃς λύσεως, εἰς περιπτώσεις ἀδιεξόδου. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐλαχίστην ἐκτίμησιν ἔτρεφον εἰς τὰς δικανικὰς ἱκανότητας τοῦ Ἐπαρχοῦ, οἱ κάτοικοι τοῦ νέου οἰκισμοῦ, τουλάχιστον τοῦ Ἐπαρχοῦ Ἐλευθ. Δρίτζα, διότι εἰς διασωθὲν ἔγγραφον ἀποκαλεῖται «ἀδικοκρίτης». Ὡς ἐκ τούτου καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις υἱοθεσίας, οὔτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐσκέφθησαν νὰ ἀποταθοῦν, ἢ ἐκπροσώπησις τῆς ὁποίας ἐξηκολούθει νὰ εἶναι στοιχειώδης⁵¹ οὔτε εἰς τὴν μόνην τοπικὴν ἀρχήν, τὸν Ἐπαρχον. Καὶ ἤρκεσθησαν εἰς τὴν δι' ἀπλῆς ἰδιωτικῆς συμβάσεως συντέλεσιν τῆς υἱοθεσίας.

Ὅταν ἐγκατεστάθῃ εἰς τὴν Ἐρμούπολιν, περὶ τὸ τέλος 1826, ὁ πρῶτος Συμβολαιογράφος, τότε αἱ υἱοθεσίαι ἤρχισαν συντασσόμεναι διὰ δημοσίου (συμ)κοῦ ἔγγραφου. Μίαν τοιαύτην υἱοθεσίαν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι⁵², συνταχθεῖσαν τὴν 26ην Φεβρουαρίου 1830. Ἐξ αὐτῆς προκύπτει ὅτι τὴν υἱοθεσίαν ἐνεργεῖ μία ὑπανδρευμένη γυνή, ἄνευ τῆς συμπράξεως ἢ συναίνεσεως τοῦ συζύγου της. Ἀφ' ἑτέρου, διὰ τὴν υἱοθετουμένην, τριετὴ κορονοία παρίσταται μόνῃ ἢ μητρί της, ἣτις ἦτο ἐπίσης ἔγγαμος, αὐτὴ δὲ ἡ μήτηρ παρέχει εἰς υἱοθεσίαν τὴν θυγατέρα της, χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρεται ὅτι ὁ πατὴρ τῆς υἱοθετουμένης εἴτε ἀπουσιάζει, εἴτε εἶναι αἰχμάλωτος, εἴτε ἔστω ἀνέκτος νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνημόνης. Ὅτι ἀσφαλῶς μία τῶν περιπτώσεων αὐτῶν θὰ συνέτρεχε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφιβάλη τις, διότι δὲν ἦτο δυνατόν ὁ Δημοσιὸς Ἀνθύμας, ὅστις δὲν φαίνεται νὰ ἦτο τελείως ἄμοιρος νομικῶν γνώσεων, νὰ ἐδέχετο ἢ μήτηρ ἄνευ συμπράξεως τοῦ πατρὸς νὰ διαθέτῃ μόνῃ τὸ τέκνον της πρὸς υἱοθεσίαν. Ἄν ἦτο χήρα, βεβαίως, ὡς νόμιμος ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου, θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἢ παρ' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἐνέργεια τῆς υἱοθεσίας. Δὲν ἀναφέρεται ὅμως ὡς χήρα. Ἀναφέρεται ἀπλῶς ὅτι αὕτη ἐκέκτητο τρία τέκνα, ἐξ ὧν δίδει τὸ τριετὲς της θυγάτριον, ὀνόματι Σταυρούλα, πρὸς υἱοθεσίαν. Ἡ τελείως ὑποτυπώδης διατύπωσις τῆς περὶ υἱοθεσίας συμβάσεως καὶ ἡ παράλειψις τῆς μνείας οὐσιωδествάτων προϋποθέσεων, κατὰ τὰς περὶ υἱοθεσίας διατάξεις τοῦ Βυζαντινορωμαϊκοῦ δικαίου, καταδεικνύει ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Ἐρμούπολιν, διὰ τὴν συντέλεσιν τῆς υἱοθεσίας οὐδεμία ἄλλη προϋπόθεσις ἀπαιτεῖτο, παρὰ μόνον ἢ σύμπτωσις τῶν βουλήσεων τοῦ υἱοθετοῦντος καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ υἱο-

51. Εἰς τὸν νέον οἰκισμόν μόλις ἀπὸ τοῦ 1824 ἤρχισεν οἰκοδομούμενος Ναός. Μέχρι τοῦ ἔτους 1825 μοναδικὸς ἱερεὺς ἦτο ὁ παλαιὸς ἐντόπιος Ὁρθόδοξος ἱερεὺς Νικολ. Κουντούρης. Ἀπὸ τοῦ 1825 ἐγκατεστάθῃ ἐν Σύρῳ ὁ Ἐπίσκοπος Μυρίνης Σοφρώνιος καὶ οἱ ἱερομόναχοι Ἀθανάσιος καὶ Ἰωακείμ. Ὁ Ἐπίσκοπος Μυρίνης ἔκτοτε ὠρίσθη τοποτηρητὴς τοῦ Ἐπισκόπου Ἀνδρου, εἰς ὃν ὑπῆγετο ἐκκλησιαστικῶς ἡ Σύρος, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

52. Ἀριθμ. Ἐγγρ. 12

θετουμένου. Ούτως δὲν ἀναφέρεται ἡ ἡλικία τῆς υἱοθετούσης, ἂν αὕτη εἶχεν ἄλλα τέκνα ἢ ὄχι, ποία ἡ οἰκονομική της κατάστασις, διατὶ δὲν συνέπραττε καὶ ὁ πατήρ τῆς υἱοθετουμένης, ποία ἡ οἰκονομική τούτου κατάστασις κ.λπ. Ἐνῶ ὅμως τόσον ἀτελής παρουσιάζεται ἡ περὶ υἱοθεσίας σύμβασις ὡς πρὸς τὴν συρροὴν τῶν βασικῶν προϋποθέσεων αἵτινες, κατὰ τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον, ἴσχυον ἐπὶ υἱοθεσίας, ἀντιθέτως μετὰ περισσῆς προσοχῆς διατυποῦται ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὀριστικότητος τῆς υἱοθεσίας καὶ ἡ παραίτησις τῆς μητρὸς ἀπὸ παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τοῦ τέκνου της. Ὅριζει ἡ σύμβασις ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ τέκνου ὑπόσχεται «ποτὲ νὰ μὴν ἤθελε τὸ ζητήσῃ ὀπίσω ἢ ἀνακαλέσῃ ἐπὶ οὐδεμίᾳ προφάσει». Ἐπίσης καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῆς υἱοθετούσης ἐπαρκῶς προσδιορίζονται, συνοψιζόμεναι εἰς τὰ ἀκόλουθα:

«Δέχεται αὐτὸ καὶ υἱοθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον της, διὰ νὰ τὸ ἀναθρέψῃ μὲ χρηστὰ καὶ Χριστιανικὰ ἥθη καὶ νὰ τὸ περιθάλπῃ ὡς ἀληθινὴν μήτηρ, χωρὶς ποτὲ νὰ βουληθῇ νὰ τὸ ἀποδιώξῃ ἢ νὰ τὸ ἀποβάλῃ ἀπὸ κοντὰ της, ὡς ξένον, ἀλλ' ὑπόσχεται νὰ τὸ ὑποφέρῃ, ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρὸν, διὰ πάντῃ, καὶ διὰ πάντα, θυγατέρα της ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν».

Εἰς τὴν ἐρευνωμένην σύμβασιν βεβαίως δὲν ἀντὶθέτῃ τὰ στοιχεῖα τῆς προσλήψεως παρὰ τῆς Μαρίας συζ. Σπύρου Μωροῦ (ἀδελφὴ τῆς Ἀννης συζ. Ἀναστασίου Ρωμανιάτου ὡς ψυχοπαιδῆς, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ, εἰς ἀγνώστου ἐν Ἑρμού πόλει, θεσμοῦ τοῦ ψυχοπαιδιοῦ. Καὶ τοῦτο εὐμῶς δίδει ὁ Δημόσιος μνῆμων χαρακτηρίζει ρητῶς τὴν σύμβασιν ὡς «ἐγγράφον υἱοθεσίας», ἀλλὰ καὶ διότι κατηγορηματικῶς ἀναφέρεται ἐν τῇ συμβάσει ὅτι «ἡ Μαρία δέχεται αὐτὸ καὶ υἱοθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον της διὰ νὰ τὸ ἀναθρέψῃ μὲ χρηστὰ καὶ χριστιανικὰ ἥθη». Ἀντιθέτως εἰς τὸν θεσμόν τοῦ ψυχοπαιδιοῦ δὲν ἐδημιουργεῖτο σχέσις συγγενικὴ μεταξὺ τοῦ προσλαμβάνοντος τὸ ψυχοπαίδι καὶ τούτου, οὔτε δὲ καὶ δικαίωμα κληρονομικὸν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ προσλαβόντος. Ὁ θεσμός τοῦ ψυχοπαιδιοῦ ἔφερε τὸν χαρακτῆρα πράξεως ἀγαθοεργοῦ καὶ δὲν ἐδημιούργει ἀγώγιμον δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ προσληφθέντος παιδίου κατὰ τοῦ προσλαβόντος, ἐν περιπτώσει ἀποπομπῆς του⁵³. Ἀντιθέτως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συμφωνεῖται σαφῶς ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ δεσμοῦ μεταξὺ υἱοθετούσης καὶ υἱοθετουμένης δὲν θὰ ἦτο παραδεκτὴ, διότι ἡ μὲν μήτηρ τῆς υἱο-

53. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ψυχοπαιδιοῦ βλψ. Ἀ. Χρυστοφίλοπου, Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων, σελ. 86 - 88, Π. Ζέπου, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1953, τόμ. Β', σελ. 391 καὶ Ἀνέκδοτα Τουρκικὰ ἐγγράφα ἐκ τῶν Ἀρχείων Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης ἐν Α.Ι.Δ. τόμ. 14 (1944), σελ. 64 σημ. 2, Γ. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμ. Δικαίου ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸ ἴσχυον Ἀστικὸν Δίκαιον § 134 σελ. 1147 κ.έ. Ἱ. Κίσκηρα, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον τῆς Ἰδρας, Ἀθῆναι 1961, σελ. 37 κ.έ. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 15)1955 ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου Μυτιλήνης ἐν Ἐφημερίδι Ἑλλήνων Νομικῶν, τόμ. 23, σελ. 99.

θετουμένης «παραδίδει καὶ ἀφιερώνει τελείᾳ ἀφιερώσει καὶ ἀμετανοήτῳ πρὸς τὴν δευτέραν τὸ ρηθὲν κορασίδιόν της» ἢ δὲ υἱοθετοῦσα «ὕπόσχεται νὰ τὸ ὑποφέρῃ ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρόν, διὰ παντός καὶ διὰ πάντα ὡς θυγατέρα της ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν». Διὰ τῶν συμφωνιῶν τούτων καθιεροῦται τὸ ἐπὶ υἱοθεσίας ἰσχύων, κατὰ τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον, τὸ ἰσχύον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας⁵⁴, ἀκατάλυτον τοῦ ἐκ τῆς υἱοθεσίας δεσμοῦ υἱοθετοῦντος καὶ υἱοθετουμένου.

Ἡ εὐχέρεια τῆς ἐνεργείας καὶ ἡ μὴ τήρησις τῶν προῖσχυουσῶν διατυπώσεων τῆς υἱοθεσίας ἐξοικονόμει τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων. Πολλάκις μάλιστα οὐδὲ καὶ ἐγγραφὸς συμφωνία ἐγίνετο, ἀλλὰ τὰ μέρη ἤρκοῦντο εἰς τὴν προφορικὴν συμφωνίαν, ἰδίᾳ πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Δημοσίου Μνήμονος, ὅτε ἡ σύνταξις τοῦ ἐγγράφου δὲν ἦτο πολὺ εὐχερὲς, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως τῶν προσώπων, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν μίαν κάπως ἰδιότυπον σύμβασιν, οἷα ἡ τῆς υἱοθεσίας. Βεβαίως πολλαὶ τοιαῦται υἱοθεσίαι δὲν ἠὲδοκίμουν. Τοῦτο ὅμως ἀπετέλεσε τὴν ἐξαίρεσιν. Τὸν κανόνα ἀπετέλεσε τὸ ἀντίθετον. Ἐρρίχθη πολλάκις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἡ φήμη, ὅτι διακεκριμένοι Ἑρμοποῖται, πάλαι ποτὶς δράσαντες κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης πεντηκονταετίας ἀπὸ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς πόλεως, δὲν ἦσαν γνήσια τέκνα τῶν γονέων των, ἀλλὰ θετά. Καὶ ὅμως κατ' ἐλπίδα διέφερον ἀπὸ τῶν γνήσιων. Καὶ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ θετοῦ πατρὸς των ἐτήρησαν καὶ φιλοστόργως ἐπολιτεύθησαν ἔναντι τῶν γονέων των. Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν οἱ τύποι, ἐκεῖνοι, οἵτινες διασφαλίζουν τὴν ἐπιτυχῇ ἀπόδοσιν ἐνὸς θεσμοῦ. Τὸ προέχον καὶ εἰς τὴν σύμβασιν τῆς υἱοθεσίας, ὡς ἄλλωστε καὶ εἰς πᾶσαν σύμβασιν, εἶναι ἡ καλὴ πίστις τῶν συμβαλλομένων καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή τῶν υἱοθετουμένων παρὰ τῶν υἱοθετούντων.

8. ΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΙΑΣ

Μία ἀπὸ τὰς πλέον πρωτοτύπους συμβάσεις, τὰς ὁποίας συνηντήσαμεν εἰς τοὺς κώδικας τοῦ πρώτου δημοσίου μνήμονος τῆς οἰκισομένης Ἑρμοπόλεως, Σκαρλάτου Μαξίμου, εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 21 Μαρτίου 1830 καὶ ὑπ' ἀριθμ. 4603, ἥτις φέρει ὡς τίτλον τὰς λέξεις «Δεσμὸς φιλίας» (ἀριθμ. 13). Ἐν αὐτῇ ἱστορεῖται ὅτι οἱ δύο συμβαλλόμενοι ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς εἶναι Γάλλος καὶ ὁ ἄλλος Ἰθακήσιος, «θέλοντες νὰ συνδέσωσι στενώτερον τὴν φιλίαν τους» καὶ προδήλως νὰ δώσουν οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὸν φιλικὸν δεσμόν των «ὕπόσχονται

54. M a u r e r, 'Ο Ἑλληνικὸς λαὸς (μετάφρασις Ε. Καραστάθη), τόμ. Β', Ἀθήναι 1943, σελ. 205, Π. Κ α λ λ ι γ ᾱ, Περὶ Ἑθίμων, Εὐρετήριον τῆς Ἑλληνικῆς Νομολογίας, τόμ. Γ', σελ. 297.

καὶ κοινωνοῦν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερόν τους τὸ τέταρτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ, εἴτε χρήματα ἔχει, εἴτε κτήματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἐδῶ, ἄλλοῦ εἴτε εἰς τὴν πατρίδα τους, κοινωνεῖ τὸ 1)4 αὐτοῦ ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον», καὶ δὴ οὐ μόνον διὰ τὴν ἤδη κεκτημένην περιουσίαν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν τοιαύτην. Ἡ στενὴ, ἀδελφικὴ φιλία, ἡ συνδέουσα δύο πρόσωπα, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐδημιούργη-
 εν ἐν Ἑλλάδι τὸν θεσμόν τῆς ἀδελφοποιίας⁵⁵. Ὁ θεσμός αὐτός διαρκέσας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικοὺς χρόνους μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐξέλιπεν ἤδη ἐντελῶς. Βεβαίως ὁ θεμὸς τῆς ἀδελφοποιίας δὲν ἐδημιούργει οὐδὲν περιουσιακὸν δικαίωμα μεταξὺ τῶν ἀδελφοποιτῶν, καίτοι φαίνεται ὅτι ἐδημιούργει ἐν εἶδος συγ-
 γενικοῦ δεσμοῦ μεταξὺ τῶν συγγενῶν τοῦ ἐνὸς πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου⁵⁶. Ἡ ἀδελφοποιία δὲν φαίνεται ποτὲ συνιστωμένη δι' ἐγγράφου συμβάσεως, ἀλλὰ εἴτε δι' ἀπλοῦ ὅρκου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου⁵⁷, εἴτε διὰ μιᾶς τελετῆς κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ὑπὸ ἀδελφοποίησιν ἔκοπτον τὰς φλέβας των καὶ ἀφοῦ ἐγένετο κοινωνία τοῦ αἵμα-
 τὸς των, ἄφηνον κατόπιν τὸ αἷμα των νὰ ρεῦσῃ ἐντὸς ποτηρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν καὶ οἶνος, τὸ περιεχόμενον δὲ τοῦ ποτηρίου τοῦτου ἀκαλούθως τὸ ἔπινον. Μάλιστα, κατὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν πολλάκις ἐκαλεῖτο ἱερὸν, ὅπως ἀνεγίνωσκε καὶ εὐχάς. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, λόγῳ τῆς συνεχέως ἀντιθέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀδελφοποιίας⁵⁸, ἔρχισαν οὕτως νὰ υποχωρῇ διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως σὺν τῷ χρόνῳ. Κατὰ τὴν περίοδον ὅμως τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ τὰ πρῶτα μετελευθερωτικὰ ἔτη, ὁ θεσμός εὗρίσκετο εἰς μεγάλην ἀκμὴν, λόγῳ τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως ἰσχυρῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν μαχομένων, ἰσοδυνάμων πρὸς τὸν ἀδελφικόν, καὶ ἴσως ἰσχυροτέρων καὶ αὐτοῦ, πρὸς ἀντιμετώπισιν κοινῶν κινδύνων.

55. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀδελφοποιίας βλψ. Κ. Μ. Ράλλης, Περὶ ἀδελφοποιίας κατὰ τὸ Κανονικὸν δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1906. Α. Χριστοφίλου, ἐνθ' ἄνωπ., Ἀθῆναι 1946, σελ. 93, Α. Γεωργοπαπαδάκου, Ἡ ἀδελφοποιία εἰς τὴν Μάνην, ἐν Λαογραφίᾳ, τόμ. 15, σελ. 31 κ.έ. Δ. Λουκοπούλου, Ποιμενικὰ τῆς Ρούμελης, Ἀθῆναι 1930, σελ. 210, Γ. Μιχαηλίδης - Νουάρου, Περὶ τῆς ἀδελφοποιίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, Τόμος Κ. Ἀρμενοπούλου, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι Παν. Θεσσαλονίκης, τόμ. ΣΤ' (1952), σελ. 279 κ.έ.

56. Κατὰ τὸν Στιλπ. Κυριακίδην (Ἑλληνικὴ Λαογραφία, Μέρος Α' Μνημεῖα τοῦ Λόγου, Ἀθῆναι 1923, σελ. 128 κ.έ.) ἐθεωρεῖτο «ἀμαρτία νὰ πάρῃ ἀδελφοποιτὸς τὴν ἀδελφοποιτὴν τοῦ γυναιῖκα», ὑπῆρχεν δὲ καὶ ὁρολογία εἰς τὴν Ρούμελιν ἀναφερομένη εἰς τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀδελφοποιηθέντων.

57. Δ. Λουκοπούλου ἐνθ' ἄν., σελ. 210

58. Κ. Ἀμάντου, Ἐπιτίμιον κατὰ τῆς ἀδελφοποιίας, ἐν Ἐπετηρίδι Βυζαντ. Σπουδῶν, τόμ. Δ', σελ. 80 κ.έ.

Εἰς τὰς Κυκλάδας ὁ θεσμὸς τῆς ἀδελφοποιίας ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος, διότι δὲν ἀναφέρεται ὡς ἐφαρμοσθεὶς παρὰ μόνον εἰς τὰ Ἀρβανιτοχώρια τῆς Ἀνδρου καὶ ἐκεῖ ὡς Ἀλβανικὸν καὶ οὐχὶ ὡς Ἑλληνικὸν ἔθιμον⁵⁹.

Ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἄκρως συντηρητικὴν Σύρον ὁ θεσμὸς ἦτο τελείως ἄγνωστος. Βεβαίως οἱ ἐμφανιζόμενοι θεσμοί, αἱ συνήθειαι καὶ τὰ δημιουργούμενα εἰς τὴν οἰκισομένην νέαν πόλιν, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρου, ἔθιμα, οὐδεμίαν ἀπολύτως συνάφειαν ἔχουν πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἐντοπίων κατοίκων τῆς νήσου, οἵτινες, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ οἰκισμοῦ, δὲν διετήρουν ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τοὺς προσφυγόντας εἰς τὴν νῆσον των καὶ συνεπῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπηρεάσουν καὶ τὰς σχέσεις των, ἀλλ' οὔτε γενικώτερον πρὸς τὸν θεσμόν τῆς ἀδελφοποιίας ἔχει σχέσιν τινὰ ἡ μνησθεῖσα σύμβασις, τὴν ὁποίαν ὁ Δημόσιος Μνήμων ἐβάπτισε μὲ τὸν τίτλον «Δεσμὸς φιλίας». Ἡ ἀδελφοποιία ἦτο δημιούργημα ἀγνῶν αἰσθημάτων ἐνῶ ἡ ἐρευνωμένη σύμβασις ὑποθάλλει τὸ οἰκονομικὸν συμφέρον. Εἰς τὴν Ἑρμούπολιν ὅμως τοῦ 1830 «τὴν μεγάλοπολιν τῆς Ἑρμουπόλεως», ὡς ὑπερχάρωνος τὴν ὀνόμαζον οἱ εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἀντιπρόσωποί της⁶⁰, τὴν πολυπληθεστάτην πόλιν τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, μὲ τὰς 30.000 τῶν κατοίκων της, τὴν ἐμπορίαν καὶ αἱ συναλλαγαί, ἡ ἀκμάζουσα ἐμπορικὴ ναυτιλία καὶ ὁ κοσμοπολιτικὸς χαρακτὴρ τῆς φυτικῆς ἦτο νὰ τροποποιήσουν καὶ ἀπαμβλύνουν ἀντιλήψεις καὶ θεσμούς, ὅν ἄλλοτε ἰσχυρῶς εἶχοντο οἱ Ἕλληνες τῆς ἐλευθερωθείσης, ἀλλὰ καὶ τῆς προσηλυτιστικῆς ὀδοδούλου περιοχῆς. Ὁ Fontanier ἀναφέρει σχετικῶς τὰ ἑξῆς⁶¹.

«Τὸ μίγμα αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι κατέφυγον ἐκεῖ ἀπὸ πάσης γωνίας τῆς γῆς, ὀργανοῦται, ἀπὸ κοινοῦ καὶ βαδίζει πρὸς τὸν πολιτισμόν. Κάθε ἀποικία χάνει ἀσυναίσθητως τὰς ἰδιαιτέρας προλήψεις της. Αἱ γυναῖκες τῶν Ὑδραίων δὲν ἐσκέπτοντο πλέον ὅτι ἓνας πέπλος τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ νὰ ἐξέλθουν, οἱ ἄνδρες δὲν ἐπέμενον εἰς τὸ νὰ φέρουν τὴν ἐθνικὴν των ἐνδυμασίαν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλάμβανον τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα. Ἀλλ' ἐξ ἐτέρας πλευρᾶς ἡ ἀνηθικότης, διεδέχετο τὰς ἀρετὰς τὰς ὁποίας εἶχον ἄλλοτε. Προσετίθεντο τὰ πάθη τῆς Εὐρώπης εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐκέκτηντο ἐξ ἀνατροφῆς. Ἡ θρησκεία ἔχανε καθημερινῶς τὴν κυριαρχίαν της ἐπὶ τῶν πνευμάτων».

59. Δ. Π α σ χ ἄ λ η, Κυκλαδικὰ θέσμια μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων, ἐν Ἀρχ. Ἰδ. Δικ., τόμ. 608 (1929) σ. 230 κ.έ. Τὸ ὅτι τὸ ἐν Ἀνδρῶ ἔθιμον τῆς ἀδελφοποιίας δὲν ἦτο ἐντόπιον ἀλλὰ καθαρῶς Ἀλβανικὸν καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀδελφοποιοὶ ἐκαλοῦντο ἀλβανιστὶ «βλάμηδες, καρδάσηδες, μπάτηδες».

60. Μ ἄ μ ο υ κ α, Ἐὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. ΙΑ' σελ. 213.

61. Fontanier, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 167.

Τὸ οἰκονομικὸν κέρδος οἰστρογλάτει τὸ πνεῦμα τῶν κατοίκων καὶ ἐνεφανίζοντο πολλοὶ φύσεως συνδυασμοὶ καὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐπίτευξίν του. Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν ἄπορον πῶς καὶ ἓνας δεσμὸς φιλίας, δεσμὸς δηλονότι κατ' ἐξοχὴν ἀνιδιαιτελῆς καὶ ὑπεράνω συμφέροντος, προσλαμβάνει τὴν μορφήν συμβάσεως ἄκρως ἰδωτελοῦς, ὅπως ἡ τῆς μεταβιβάσεως παρὰ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο φίλων εἰς τὸν ἕτερον τοῦ 1)4 τῆς ἐνεστώσης καὶ μελλούσης περιουσίας του.

Ὁ Δημόσιος Μνήμων δὲν χαρακτηρίζει τὴν σύμβασιν ὡς δωρεάν, πλὴν ὡς ταχύτη δέον ὅπως θεωρηθῇ. Ἡ δωρεὰ ὀλοκλήρου περιουσίας ἢ ποσοστοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν Δίκαιον ἦτο ἐγκυρος, τόσον ὡς πρὸς τὴν ὑφισταμένην ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν περιουσίαν. Μάλιστα δὲν προσαπητεῖτο περιγραφή τῶν στοιχείων τῆς δωρουμένης περιουσίας διὰ τὸ κῦρος αὐτῆς (Πανδ. 33 πρ. 18.1 καὶ 94,95,115 Π. (45. 1)⁶². Ὁ συντάκτης ὅμως τῆς ἐν ὄψει συμβάσεως δὲν φαίνεται νὰ ἠθέλησε ἐμπράγματον ἰσχύον εἰς τὰ συνωμολογούμενα, οὕτως ὥστε ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς, αὐτοδικαίως, ὁ εἰς νὰ καθίσταται συγκύριος τῶν ἀποτελούντων τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου περιουσιακῶν στοιχείων. Ἐν τῇ σκέψει αὐτῇ ὁδηγεῖ ἡ φράσις τοῦ ἐγγράφου καθ' ἣν οἱ δύο συμβαλλόμενοι ὑπόσχονται καὶ κοινωνοῦν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἕτερόν τους, τὸ τέταρτον ἀπὸ τῆς μετέωρης περιουσίας αὐτοῦ». Δὲν μεταβιβάζουν δηλονότι ἀμέσως ἀλλ' ὑπόσχονται ἀνὰ μετέωρον. Συνεπὲς τούτου ἔστι ἐνοχικὴν καὶ οὐκ ἐμπράγματον σύμβασιν. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου («κοινωνοῦν»), δηλαδή ἡ δημιουργία κοινωνίας μεταξύ των, ἐν τῇ τῶν στοιχείων τῆς περιουσίας αὐτῶν, φαίνεται μᾶλλον νὰ ἔχη τὴν ἐννοίαν ὅτι ἡ εἰς τῆς συμβάσεως ὑποχρέωσις ἀνάγεται εἰς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς περιουσίας ἑνὸς ἐκάστου τὰ ὑπάρχοντα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως καὶ ὅχι ὅτι ἡ κοινωνία δημιουργεῖται διὰ τῆς συμβάσεως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ρήματος «ὑπόσχονται» θὰ ἦτο περιττή. Καίτοι βεβαίως πλήρης ἀκριβολογία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητῇται εἰς τὰς συμβάσεις τοῦ Μνήμονος Μαξίμου, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αὗται ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα βήματα εἰς τὰς συναλλαγὰς τοῦ δημιουργουμένου κράτους, ἐν τούτοις τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς συμβάσεως καὶ ἡ διατύπωσίς του, καθ' ἡμᾶς τουλάχιστον, ὁδηγεῖ εἰς τὴν παραδοχὴν ταύτης ὡς ἐνοχικῆς καὶ οὐχὶ ὡς ἐμπράγματον.

62. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Βυζαντινορωμαϊκοῦ Δικαίου τὰ δικαστήρια ἔχουν ἀποφανθῇ ὅτι καὶ μετὰ τὸν νόμον περὶ μεταγραφῶν ἡ δωρεὰ μελλούσης περιουσίας εἶναι ἐγκυρος ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀναφέρονται λεπτομερῶς τὰ στοιχεῖα τῶν εἰς τὴν δωρουμένην περιουσίαν ὑπαρχόντων ἀκινήτων (Ἄρ. Πάγ. 114/1924 — Θεμ. ΑΕ' σελ. 532 — Ἐφετ. Πατρ. 62/1936, ΕΕΝ. Δ', σελ. 142).

Διὰ τῶν προεκτεθέντων, φρονοῦμεν, ὅτι δίδεται μία εἰκὼν τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἧς ἤρξατο δημιουργουμένη ἡ νέα κοινωνία, εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀγνοηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι λόγῳ τῆς μεγάλης ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς τῆς κινήσεως τοῦ πλήθους τῶν ἐγκατασταθέντων ξένων καὶ Ἑλλήνων ἐξ ἐσπερίας, τῆς ραγδαίας ἀναπτύξεως τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς τεραστίας ἐπιδράσεως τῶν ξένων θεσμῶν, ἡ νέα πόλις πολὺ ταχέως ὑπεσκέλισε ὅλους τοὺς ἄλλους οἰκισμοὺς τῆς ἐλευθερωθείσης περιοχῆς, καταστᾶσα ἡ μόνη, οὐσιαστικῶς, πόλις, τοῦ νέου Κράτους. Καὶ ἔφθασε, μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ὁθωνος, νὰ συζητῇται σοβαρῶς ὁ ὁρισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως, ὡς πρωτεύουσας τοῦ νέου Βασιλείου. Τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνετάγησαν αἱ δημοσιευόμεναι πράξεις δὲν ὑπῆρχεν ἔτι οὔτε νομικὴ ὁρολογία, οὔτε νομικὴ ἐπιστήμη. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅθεν αὐτῆς ἐμφανίζουσιν ἐνδιαφέρον τὰ ἀκολούθως δημοσιευόμενα ἔγγραφα, λόγῳ τῆς πρωτοτύπου διατυπώσεώς των. Τὰ πλεῖστα τούτων προέρχονται ἀπὸ τοὺς σωζομένους, εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Κώδικας τοῦ Σκαρ. Μαξίμου, ἐνὸς τῶν πρώτων Συμβολαιογράφων τῆς Ἐπαναστατικῆς περιόδου, οἵτινες μέχρι σήμερον παρ' ἐνδυνάτους ἐμελετήθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου λογιζόμεθα εὐτυχεῖς διότι πρῶτον φέρωμεν εἰς φῶς ἐνδιαφέροντα νομικὰ ἔγγραφα προερχόμενα ἐξ αὐτῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*

1

(ΓΑ Κ. Έκτελ. Φ.3)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀπόφαισις τοῦ Βουλευτικοῦ δι' ἧς ἐντέλλεται τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀσυστόλως διενεργουμένην ἐν Σύρῳ ἐμπορίαν Τούρκων αἰχμαλώτων

Περίοδος Β'
Ἀριθμ. 633

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Βουλευτικὸν Σώμα

Πρὸς τὸ Στρατιωτικὸν Ἐκτελεστικὸν Σώμα

Ἐπειδὴ ἐναντίον τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου πολλοὶ ἐγέρουν τὸ πρᾶγμα εἰς ἀηδὴ κατάχρησιν ἀσυστόλως πραγματευόμενοι τοὺς ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ εὐρισκομένους αἰχμαλώτους Τούρκους καὶ κομίζοντές τους εἰς γῆσαν Σύρῳ, καὶ ἄλλας, τοὺς ἐμπορεύονται, ἐνέκρινε τὸ Βουλευτικὸν καὶ καθυποβάλλει τοῦτο εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Σ. Ἐκτελεστικοῦ, ὅτι νὰ δοθῇ διαταγὴ πρὸς ὅλους τοὺς Ἐπάρχους νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πώλησιν τῶν Τούρκων καὶ ὅσους εὐρίσκουσι χωρὶς ἄδειαν τῆς Διοικήσεως καὶ διαβατήριον, νὰ τοὺς πέμπωσι ὀπίσω.

Τῇ ΙΔ' Ἰανουαρίου 1824
Ἐν Κρανιδίῳ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Ὁ Βρεσθένης Θεοδόρητος
Ὁ Α' Γραμματεὺς
Α. Σκανδαλίδης

* Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα καταχωρίζονται κατὰ χρονολογικὴν σειράν.

2

(ΓΑΚ. Ἐκτελ. Φ. 25)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἑλληνας στρατιῶται συνέλαβον μίαν ἀράπισσαν τὴν ὁποίαν παρέδωσαν εἰς δουλεμπόρους Ἑλληνας, οἵτινες τὴν μετέφερον εἰς Σύραν, ὅπου καὶ τὴν ἐπώλησαν ἀντὶ 150 γροσίων. Ζητεῖται δὲ νὰ ληφθοῦν μέτρα ἐναντίον των.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικὸν

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν πολεμικῶν

Κάποιος Γιάννης Κουζοπέταλος, στρατιώτης, πολιορκούμενος εἰς Ναύπλιον, ἐγύμνωσεν ἕτερον στρατιώτην Γεώργιον, ὅστις δουλεύει τὸ ἤδη Ὑπουργεῖον ὡς γραμματοφόρος, καὶ τοῦ ἤρπασε δύο πιστόλια καὶ μίαν πολλὰ νέαν ἀράπισσαν.

Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο κατ' αἴτησιν τοῦ ἀδικηθέντος ἔστειλεν προῶτον ἐπιταγὴν εἰς τοὺς Προκρίτους τῆς Νέας Ἐπιδαύρου νὰ ἐξαποστείλουν τὴν ἀράπισσαν ὅπου εὐρίσκετο, ἀλλ' ὁ ἀρπάσας αὐτὴν ἐπιδόνασεν εἰς Σαλαμίνα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀναστάσιου Παπασταθόπουλου, ὅστις καὶ ἀπελθὼν εἰς Σύραν ἀπεμποποίησεν αὐτὴν διὰ δεκάτην πενήντα γροσίων.

Ἡδὴ ἐσχάτως ἐξαποστείλαν τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐκτελεστικὴν δύναμιν εἰς Σαλαμίνα διὰ τινος κακούργου, ἐπαύριον νὰ φέρουν καὶ τὴν ρηθεῖσαν ἀράπισσαν, ἣ τὸν ἔχοντα αὐτήν, τῆς ὁποίας μὴ εὐρεθείσης, ἤχθη ἐνταῦθα ὁ πωλήσας αὐτήν Ἀναστάσιος Παπασταθόπουλος. Οὗτος παρορησιασθεὶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὁμολόγησεν ὅτι ὁ ρηθεὶς Γιάννης Κουζοπέταλος, Λουκᾶς Μπουγιουκλῆς καὶ Τριαντάφυλλος Μπουγιουκλῆς, στρατιῶται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἤδη τοῦ Καπετὰν Μήτρου τῆς Τριανταφύλλενας, εὐρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ φρουράρχου Φωτομάρα, παρέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀράπισσαν, νὰ τὴν πωλήσῃ εἰς Σύραν, ὅστις καὶ τὴν ἐπώλησεν ὡς εἴρηται.

Ἐκ τῆς αὐτοστιγμειᾶ μαρτυρίας αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοὶ εἶναι ἀνθρωπέμποροι καὶ καταπατηταὶ τῶν Ἱερῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων.

Ἡδὴ καὶ οἱ τέσσαρες εὐρίσκονται ἐνταῦθα καὶ ἐὰν τὸ Σεβ. Ἐκτελεστικὸν Σῶμα εὐδοκίῃ νὰ συγκροτηθῇ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης Ἐπιτροπή, ἥς διατάξει τὸ ἀνάλογον Ὑπουργεῖον νὰ τὴν ἐνεργήσῃ.

Ταῦτα καθυποβάλλει ὑπ' ὄψιν τοῦ Σεβ. Ἐκτελεστικοῦ Σώματος εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν χρεῶν του.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπ/βρίου 1824

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν

Ἀ. Παπαγεωργίου

3

(ΓΑΚ. Έκτελ. Φ. 60)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Διαμαρτυρία ενός πρόσφυγος εγκατασταθέντος εις τὴν παραλίαν τῆς Σύρου, διότι εἷς ἐντόπιος καθολικός, κύριος τοῦ οἰκοπέδου ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατεσκεύασε ὀγδόντα καλύβας θέλει νὰ τοῦ πάρῃ τὸ οἰκόπεδον μὲ τὰς καλύβας, μὴ δεχόμενος τὴν καταβολὴν ἐνοικίου διὰ τὸ οἰκόπεδόν του, ὡς οἱ λοιποὶ ἰδιοκτῆται

Σεβαστὴ Διοίκησις,

Ἐπὶ χέρσον μηδέποτε κεκαλλιεργημένης τοῦ λιμένος τῆς Σύρας, ἔκτισα πρότερον μὲν τέσσαρας καλύβας, ἐνῶ δὲ ἔκτιζον ἐφάνη Λατῖνος τις καὶ εἶπεν ὅτι ὁ τόπος εἶναι ἰδικός του. Τὸν εἶπα ὅτι ἄς οἰκοδομήσω ἐγὼ καὶ ἂν εἶναι ὁ τόπος ἰδικός σου, μετὰ τινος χρόνου, σοὶ παραχωρῶ τὸν τόπον μὲ τὴν οἰκοδομήν. Μετὰ ταῦτα δὲ καθὼς ἔκτιζον οἱ λοιποὶ, ἔκτισα καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλας, ὥστε συμποσοῦνται ἤδη αἱ καλύβαι εἰς 80 (σημειωτέον δὲ ἐνταῦθα, ὅτι καλύβαι μὲν εἶναι, πλὴν λιθόκτιστοι καὶ στεγασμέναι ὡς συνηθίζεται καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ). Καὶ τώρα ὁ Λατῖνος, λέγων ὅτι εἶναι ὁ τόπος ἰδικός του, θέλει νὰ τὰς κερύσῃ καὶ νὰ ἀποδιώξῃ ἐμὲ ὀλοτελῶς, ὅστις ἐξόδευσα ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας γρόσια. Τὸν λέγω καθὼς πληρώνει ὁ κόσμος, νὰ σὲ πληρώσω καὶ ἐγὼ πρὸς 60 παράδες τὴν Καλύβην, ἐνῶ μάλιστα ὁ τόπος εἶναι Ἑθνικός, διότι τόπος κτερουμένος, μὴ φημιμένοι, κατὰξῆρος, πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε Ἑθνικός.

Ἐπειδὴ λοιπὸν θέλει νὰ μὲ ἀδικῇ καὶ θέλει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν μισέλληνα γνώμην του, παρακαλῶ τὴν εὐθυδικίαν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, ἕως νὰ σκεφθῇ περὶ ἐκείνου τοῦ λιμένος, νὰ ἐπιτάξῃ ὅπου ἀνήκει, νὰ μοὶ δοθῇ διαταγὴ ἔντονος, ὥστε νὰ τὸν πληρῶνω πρὸς 60 παράδες τὴν Καλύβην, καθὼς πληρῶνουν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ οἰκοδομοῦντες καὶ οἰκοδομήσαντες, πρὸς τοὺς λεγομένους κυρίους τῶν τόπων, Συριανούς.

Μένω δὲ ἐν τούτοις μ' ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας

Τῇ 16 Φεβρουαρίου 1825. Ἐν Ναυπλίῳ

Ὁ Πατριώτης

Ἀντώνης Σερφιώτης

Διὰ χειρὸς τοῦ γραφέως

4

(ΓΑΚ. Ἀρχεῖον Βλαχ. Φ. 292)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Σύμβασις ἀγοραπωλησίας δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, ἐργαστηρίου εἰς τὸν παράλιον συνοικισμόν.

Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου γράμματος μερικοῦ μὲν, ἀλλὰ δύνανται καὶ ἰσχὺν ἔχοντος ὡς νὰ εἶναι γινόμενον καὶ ἐπὶ Καγγελαρίας, δηλὸν γίνεται ὅτι ὁ Γρηγόριος

Διαμαντῆς, κύριος καὶ ἰδιοκτῆτης τοῦ ξυλίνου ἐργαστηρίου ὑπ' ἀριθ. 204 πωλεῖ αὐτοπροαιρέτως καὶ οἰκειοθελῶς τὸ αὐτὸ ἐργαστήριον, μὲ ὅλα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ δικαιώματα, εἰς τοὺς ἀδελφοὺς κυρίους Γεώργιον καὶ Χριστόδουλον Σαμόνη, διὰ τὰληρα Ἰσπνίας Κολωνάτα διακόσια Νο 200, τὸ ὁποῖον ἐργαστήριον ὁ πωλητὴς θέλει παραδώσει τῶν ἀγοραστῶν τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ τοῦ τρέχοντος μηνός, ὁμολογῶν ἐν τῷ παρόντι ὅτι ἔλαβε παρὰ τῶν ἀγοραστῶν τὴν ἄνω ρηθεῖσαν, συμφωνηθεῖσαν, ποσότητα κολωνάτων 200, σῶα καὶ ἀνελλειπῶς, καὶ μένει ἐξωφλημένος καὶ πληρωμένος μέχρι λεπτοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ μένει ἀπαλλοτριωμένος καὶ ἀμέτοχος ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἐργαστήριον καὶ τὸ αὐτὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ ἐξῆς, μένει εἰς τὴν κυριότητα καὶ διακατοχὴν τῶν αὐτῶν ἀγοραστῶν νὰ τὸ κάνουν ὡς θέλουν καὶ βούλονται, ὡς ἀγορὰ καὶ ἰδιοκτησία των. Τὸ μηνιαῖον τοῦ Ἐπαρχείου μένει εἰς βάρος τῶν αὐτῶν ἀγοραστῶν. Εἰς ἔνδειξιν ὅν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἄνω εἰρημένων γίνεται τὸ παρὸν πωλητήριο γράμμα ὑπογραφόμενον παρὰ τοῦ Πωλητοῦ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων μαρτύρων, ἵνα ἔχῃ τὸ κύρος ἐν παντὶ καιρῷ τόπῳ καὶ Κιρτηρίῳ.

Ἐν Σύρῃ τῇ 11 Ἀπριλίου 1825

Γρηγόριος Διαμαντῆς, βεβαιῶν

Πέτρος Ἀσκατζῆς ὁ γράφας μαστυρῶ

Ἰωάννης Περίδης, μαστυρῶ

Προστίθεται τὸ νόμιμον χαρτόσημον τῆς Κοσμοῦ ἐκ δοχ. τριῶν

Ἐν Ἐρμουπόλει τῇ 14 Ὀβριίου 1840

Ὁ Ταμ. Σύρου

(Τ.Σ.) ὑπογραφή δυσανάγνωστος

5

(ΓΑΚ. Ὑπ. Ἐσωτερ. Φ. 85)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀναφορὰ τοῦ Ἀντων. Σαλάχα, διαμαρτυρομένου διὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν ἀναληφθεισῶν, παρὰ τὸν Σπετσιώτη Κοσμᾶ Γκίνη, ὑποχρεώσεων, ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκοδόμησιν οἰκίας ἐπὶ οἰκοπέδου του, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρας.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν

Προστρέχω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ ἔξοχον τοῦτο Ὑπουργεῖον διὰ νὰ ἀποδείξω τὸ ἀποδεδειγμένον μου δίκαιον.

Κατὰ τὸ 1824 κατὰ τὸν Νοεμβρίον μῆνα, ἐσυμφώνησα μὲ τὸν καπετὰν Κοσμᾶ Γκίνη διὰ νὰ μοῦ κτίσῃ ἓνα τόπον πλησίον τῆς φραγκοκλησιᾶς Εὐαγγελίστρας καὶ νὰ τὸν ἐξουσιάζῃ διὰ τέσσαρους χρόνους, καθὼς διαλαμβάνουσι τὰ συμφωνητικά μας

γράμματα, μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν τῶν τεσσάρων χρόνων, νὰ εἶναι ἐδικόν μου τὸ κτίριον καὶ ὁ τόπος. Πλὴν ὁ ἄνω κ. Κοσμᾶς Γκίνης, χωρὶς νὰ τελιώσῃ τὸ κτίριον, ἔκαμε μόνον τρία κατώγεια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει ἀνὰ μῆνα γρ. 110¹, χωρὶς νὰ θέλῃ διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν ὅσον τόπον μὲ γέλασμα, ἔξω τῆς συμφωνίας, περιετείχε. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ κ. Κοσμᾶς ἀποφασίζει νὰ ρίπτῃ κατ' ἐμοῦ ὕβρεις, φοβερισμοὺς καὶ ἄλλα πολλά. Μ' ἐκατεστάθη ἄπρακτον τὸ νὰ παρουσιασθῶ πρὸς τὸν κύριον ἑπιστάτην Μυκόνου καὶ Σύρας καὶ νὰ εἶπω τὰ δίκαιά μου, φαίνεται διότι εἶναι Σπετιώτης.

Παρακαλῶ λοιπὸν τὸ Σεβαστὸν τοῦτο Ὑπουργεῖον νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ μοὶ ἀπελευθερωθῇ ὁ τόπος μου διὰ νὰ τὸν δώσω εἰς ἄλλους, οἵτινες καὶ τὸν ζητοῦν μὲ ὠφέλειάν μου, καθότι ὁ κ. Κοσμᾶς ἔχει ἀπόφασιν οὔτε νὰ οἰκοδομήσῃ οὔτε ἐμὲ νὰ γνωρίσῃ.

Μένω δὲ μ' ὅλον τὸ σέβας ταπεινοδουλικῶς ὑποσημειούμενος

Ἐν Σύρᾳ τῇ 7 Ἰανουαρίου 1826

Antonio Salachas

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
 (ΓΔΚ- Χειρόγραφος Κωδ. Σαλάχ. Μνήμων - Ἰαν. 180)

ΑΘΗΝΩΝ
 ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Διαμαρτυρία τοῦ ἐμπόρου Ἀναστ. Μπόνης κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Ζαχαροπούλου διότι τοῦ ἐπώλησεν πέντε τετάρτα μετάλλου ὡς ἄργυρον, ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ εὐτελεῶν μετάλλων μὲ ἐλαχίστην προσότητα ἀργύρου.

Διαμαρτυρικὸν

Παρασταθεὶς σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ Δημοσίου Ὑπογραφέως τῆς νήσου Σύρας ὁ Ἀναστάσιος Μπόνης ἐφάνέρωσεν καὶ ἐδηλοποίησεν ὅτι ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλον τέσσερα κομμάτια ἀσήμι καὶ ζύγια του 160/400, πρὸς εἴκοσι παραδες τὸ δράμι καὶ τῷ ἔδωκε καπνόν, πρὸς 95 παραδες τὴν Κ., ἀντὶς διὰ χρήματα, ὡς ἐσυμφώνησαν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀσήμι θέλων νὰ πωλήσῃ πρὸς τὸν κ. Περάκη Τζιγκιρλάραν καὶ ἐπιχειρήσας οὗτος διὰ τῆς ἀναλύσεως νὰ τὸ δοκιμάσῃ ἔλοιωσαν δράμια 25 καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐβγῆκε καθαρὸ ἀσήμι μόνον δράμι μισό. Ὡστε τὸ ὅλον εἶναι ψευδὲς καὶ κίβδηλον καὶ ὁ πωλητὴς Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλος μὲ δόλον' ἀπάτην καὶ ψεῦδος ἐπώλησε πρὸς τὸν Α. Μπόνην τὸ ρηθὲν τίποτε διὰ ἀσήμι. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ

1. Τὸ εἰσπραττόμενον ἐνοίκιον ἀπὸ τὰ τρία κατώγεια εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς μεγάλης ἀξίας τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον τὰ ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ τῶν τεραστίων κερδῶν τὰ ὁποῖα ἀπεκόμισαν οἱ ἐκ τῶν ἐντοπίων συριανῶν ἔχοντες ἰδιοκτησίαις εἰς τὴν παραλίαν, ὅπως οἱ Ἄφοι Σαλάχα.

ἀφίρει διὰ λ/σμόν του, δεσοζιτάραντος αὐτὸ ὅπου ἀνίκει καὶ διαμαρτυρόμενος ἐναντίον αὐτοῦ ἐπισήμως διὰ κεφάλαιον, τόκους, ἔξοδα κ.τ.λ.π., συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα, φυλαττόμενος εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ζαχαροπούλου αὐτοῦ (διότι τώρα ἐλείπει) νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὰ ἀνήκοντα δικαιοσύνης Κριτήρια, καὶ ἰδιοχείρως ὑπογράφει ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῶν πράξεων ἡμῶν. Ἐπικυροῦται παρ' ἡμῶν ἡ διαμαρτυρία του ἵνα ἔχῃ τὸ κῦρος αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ Κριτηρίῳ.

Ἐν Σύρα τῇ 31 Ἰανουαρίου 1827

Εὐστράτιος Ἀργέντης - μαρτυρῶ
Βλαδιμ. Μπόνης, μαρτυρῶ

Διὰ τὸν Ἀναστασ. Μπόνην τίθεται τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ

(Ἀκολουθεῖ «Μαρτυρικόν» τοῦ χρυσοχόου Παντελῆ Δελημπεροπούλου, βεβαιοῦντος ὅτι ὁ Μ. Ζαχαρόπουλος τοῦ ἔφερε εἰς τὸ χρυσοχοεῖον του χαλκόν, ἀρσενικόν καὶ ἄλλα μέταλλα διὰ νὰ τὰ χωνεύσῃ καὶ νὰ φαίνωνται ὡς ἀσῆμι, ὑποσχεθεὶς ἀδράν ἀμοιβήν. Ὅπερ καὶ ἐγένετο κατασκευασθέντων τεσσάρων βόλων).

(ΓΑΚ - Χειρόγραφον κατὰ Περικλῆ Μαζίμου ἀρθμ. 180)

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ
Ἀγοραπωλησίαι Τουρκικῶν αἰχμαλώτων, καλυπτομένη ὡς δῶρον δωρεᾶ. Ὁ ἀγοραστής Ἰωάννης Τράκας τὴν ἀγοράζει διὰ νὰ τὴν ἀνταλλάξῃ μὲ τοὺς δύο υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα του, τοὺς ὁποίους ἐκράτουν αἰχμαλώτους οἱ Τούρκοι εἰς Σμύρνην, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου (ὁ ἀγοραστής εἶναι Χῖος)

Ἀρθμ. 160

Ἀνταλλαγή ἀτόμων

Παρησιασθέντες σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ Δημοσίου ὑπογράφως τῆς νήσου Σύρας ὁ κ. Ἀθανάσιος Νεοχωριτόπουλος καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Τράκας, Χῖος, ἐφανέρωσεν καὶ ἐδηλοποίησεν ὁ πρῶτος ὅτι διὰ τὰς πολλὰς χάριτας καὶ ἐκδουλεύσεις ὅπου χρεωστεῖ πρὸς τὸν δεύτερον, θέλων νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς αὐτὰς καὶ νὰ προσφέρῃ πρὸς τὸν κ. Ἰ. Τράκαν ἓν δῶρον ἀξίζων εἴτε ἐκτιμώμενον ἕως δέκα χιλιάδες γρόσια¹, ἀπεφάσισεν νὰ προσφέρῃ πρὸς αὐτὸν μίαν νεάνίδα Τούρκαν, ὅπου κρατεῖ αἰχμάλωτον τοῦ πολέμου, ἐπὶ σκοπῷ καὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὅτι διὰ μίαν θυγατέρα καὶ δύο παιδιὰ ὅπου εὐρίσκονται εἰς Σμύρνην, εἰς χέρια Τουρκικὰ αἰχμάλωτοι, νὰ ἤθελε κάμει ἀνταλλαγὴν αὐτοὺς μὲ τὴν ρηθεῖσαν αἰχμάλωτον, ὀνομαζομένην Σακκιερέ, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν σήμερον παραδίδει εἰς χεῖρας τοῦ γέροντος, ρηθέντος

1. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀνταποδοτικῆς δωρεᾶς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀξίας τῆς αἰχμαλώτου οὐδὲν λόγον θὰ εἶχε.

τάρακα, διὰ νὰ κρατῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν του² ἕως ὅτου νὰ γίνη ἡ ρηθεῖσα ἀνταλλαγή.
Καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων
μαρτύρων. Ἀμφότερα τὰ μέρη ὑπογράφοντα.

Ἐν Σύρῳ τῇ 2 Μαρτίου 1827

Γλαδύμηρος Μπάος - Μαρτυρῶ

Ἀθανάσιος Νεοχωρίτης - Βεβαιῶ

Ἡμῆτριος Μαρρηδάκης - Μαρτυρῶ

Ἰωάννης Τράκας, βάζει τὸ σημεῖον τοῦ
Σταυροῦ. †

Καὶ ἐπικυροῦντες τὰ γεγραμμένα ὑποφαινόμεθα.

Ὁ Δημόσιος Ὑπογραφεὺς τῆς νήσου Σύρας - Σκαρλάτος Μάξιμος

8

(ΓΑΚ. Χειρόγραφος Κώδ. Σκαρλ. Μάξιμου - Α. 9 μ. 180)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀγοραπωλησία ἑξ Τούρκων αἰχμαλώτων ἀντὶ ποσοῦ 4350 γροσίων

Μετάδοσις αἰχμαλώτων

Παρορησιασθέντες σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖν τοῦ Δημοσίου Ὑπογρα-
φέως τῆς νήσου Σύρας οἱ κάτωθεν τέσσαρες καὶ συντροφοὶ τῆς γολέτας τῆς διοι-
κουμένης παρὰ τοῦ καπετὰν Δημητρίου Λάμπρου, ἦσαν ὁ μπάρομπα Νικόλας Σαγκρί-
μης, ὁ Σπῦρος Μπαργινὸς ὁ Χριστόδουλος Βρακίτζης καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ντανομπᾶς,
ἐφάνερωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἀπεσταλμένοι οὗτοι καὶ διωρισμένοι ἀπὸ τὸν ρη-
θέντα Καπετάνιον ἐσυμφώνησαν μὲ τὸν καπετὰν Κωσταντῆν Ὁρλάνδον ὅτι νὰ πα-
ραδώσουν εἰς αὐτὸν ἑξή Τούρκους, ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους ὅπου ἔπιασαν εἰς τὴν θάλασ-
σαν, μεταξὺ Χίου καὶ Τσεσμέ. Οἱ τέσσαρες ἑξ αὐτῶν Τσεσμελίδες καὶ οἱ δύο Βουρ-
λιῶτες, ἐσυμφώνησαν νὰ τοὺς παραχωρήσουν πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ λάβουν παρ' αὐτοῦ
διὰ λίτρα αὐτῶν γροσία τέσσερις χιλιάδες τριακόσια πενήντα (4350).

Τὰ ὅποια χρήματα λαβόντες παρὰ τοῦ καπετὰν Κωνσ. Ὁρλάνδου, παραχωροῦσι
τοὺς ἑξ αἰχμαλώτους αὐτοὺς Τούρκους πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς λάβῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
του καὶ νὰ τοὺς διευθύνῃ ὅπου αὐτὸς θέλει καὶ βούλεται, ἀνεμποδίστως καὶ ἀνενοχλή-
τως, τόσον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς καὶ συντρόφους του.

2. Μεταβιβάζεται δηλονότι ἡ κυριότης τῆς αἰχμαλώτου, κατὰ παράβασιν τῶν διατάξεων τοῦ
Συντάγματος τῆς Ἐπιδάουρου.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω ὑπογράφονται ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῶν πράξεων.

Ἐν Σύρῳ τῇ 12 Ἀπριλίου 1827

Βλαδίμηρος Μπάος - μαρτυρῶ

(Οἱ πωλοῦντες καὶ ὁ ἀγοράζων ἀγράμματοι

Νικόλαος Μπαλῆς - μαρτυρῶ

θέτουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ)

Καὶ ἐπικυροῦντες τὰ γεγραμμένα ὑποφαινόμεθα

Ὁ Δημόσιος ὑπογραφεὺς τῆς νήσου Σύρας

Σκαρλάτος Μάξιμος

9

(ΓΑΚ. Κώδικες Σκαρλάτου Μαξίμου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Μαρτυρικὸν διακεκριμένων Ἑρμουπολιτῶν βεβαιούντων ὅτι μία ἀρπαγεῖσα ἀράπισσα ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς τὸν Ἑρμουπολίτην Δημήτριον Ἀγγελάκη

ΜΑΡΤΥΡΙΚΟΝ

Διὰ τοῦ παρόντος μαρτυρικοῦ γνησίου δηλοποιούμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι γνωρίζομεν μίαν Ἀραπίνα, ὅς ἐστι δεκατέσσαρσέτην, ὀνομαζομένην ΖΑΡΑ, ὅτι αὐτὴν τὴν ἔχει ἀποκτημένην πρὸ ἐξ ἡμετέρων ὁ κύριος Δημητράκης Ἀγγελάκης καὶ εὗρσκετο εἰς τὸ ὀσπίτιόν του, δουλεύουσα τὴν φαρμέλιαν του, τὴν ὁποίαν ἤδη ἔχασε κλευθεῖσαν καὶ μανθάνομεν ὅτι εὗρίζεται εἰς τὴν Νάξον. Ὅθεν καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ Ἀραπίνα ἀναλογεῖ πρὸς τὸν ρηθέντα Κύριον Δημήτριον Ἀγγελάκη, ὡς κτῆμα του, πρέπει ὅπου καὶ ἂν εὗρίζεται νὰ παρῇ καὶ νὰ τοῦ δοθῇ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀντίρρησην, ἐπειδὴ τὴν γνωρίζομεν ἄνθρωπον ἐδικόν του, ὅπου καὶ περὶ τούτου, ἐν βάρει συνειδήσεως ἡμῶν, μαρτυροῦντες ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Σύρῳ τῇ 5 Ἰουλίου 1827

Μιχαλάκης Ζωγράφος, μαρτυρῶ

Ἐμμανουήλ Χ' Ἀδὰμ μαρτυρῶ

Δημήτριος Ρίζος, ὁμοίως

Ἀνδρέας Κοσμᾶ, μαρτυρῶ

Μανουήλ Μαθιουδάκης,

ὁμοίως

Γρηγόριος Δαντανέλλης,

»

Ἀποστόλης Χ' Ἀργυρὸς

»

Ἰω. Ἀ, Παρασκευᾶς

»

Μ. Ἀθανασίου

»

Κωνσταντῆς Μοναρχίδης

»

Φραντζῆς Γεωργίου

»

Νικόλαος Φραγκούλης

»

Παρασκευᾶς Χ'' Ἀνδρέου	μάστιγες
Γεω. Μαυροδόγλου	ὁμοίως
Πέτρος Ραπτόπουλος	»
Μιχαήλ Τζόγα	»
Πέτρος Περόγλου	»

Ἀριθμ. 585. Κατ' αἰτησιν τοῦ παρησιάσαντος ἡμῖν τὸ παρὸν καὶ ἀρωτήσαντες, ἐμολόγησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ἡμᾶς ὅτι αἱ ὑπογραφαὶ αὗται ἐδικαί των, ἰδιοχείρως των ὑπογραφθέντες, δι' ὃ βεβαιοῦντες αὐτάς καὶ διὰ τῆς σφραγίδος ἡμῶν ἐπικυροῦντες, ὑποφαινόμεθα.

Ἐν Σύρῃ τῇ 5 Ἰουλίου 1827
Ὁ Δημόσιος Ὑπόγρα. τῆς Ν.Σ.
(Τ.Σ.) Σ. Μάξιμος

10

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Στάσις Μάξιμος)

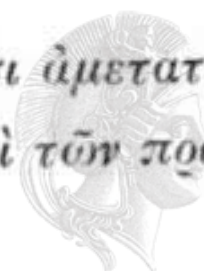
Ἀριθμ. 4830

Συντροφοχάσιον Βυρσοδέψων

Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσφώνου Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας, σήμερον παρησιασθέντες οἱ κύριοι Ἀγγελάς Θεωνᾶ καὶ Γεώργιος Χατζῆ Ἰωάννου Καλουντᾶς, ἀμφότεροι Χῖοι, ἐφάνέρωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἐσυμφώνησαν καὶ συστείνουσι ἐν τῷ μεταξὺ των μίαν συντροφιὰν τῆς τέχνης τοῦ βυρσοδέψου μὲ συνθήκην ὅτι νὰ διαρκέσῃ μίνας ἑξ ἀπὸ σήμερον, καταθέτοντες διὰ κεφάλαια τῆς αὐτῆς συντροφίας ἕκαστος αὐτῶν ἀπὸ γρόσια 1350 ἥτοι φοίνικας ἑλληνικοὺς 540, τοῦ ὅλου κεφαλαίου συμποσυνόμενου εἰς φοίνικας 1080 καὶ τὸ ἐξ ἡμισείας ἰδιόκτητον μαγαζεῖον καὶ τοὺς κόπους των, διὰ νὰ δουλεύσουν ὁμοῦ καὶ οἱ δύο' πιστῶς, τιμίως καὶ θεαρέστως εἰς τὸ ρηθὲν μαγαζεῖον των, καταβάλλοντες ἕκαστος τὰ δυνατὰ του, διὰ τὸ ὄφελός των, οἷτινες συμπληρουμένων τῶν ἑξ μηνῶν, τῆς ἄνωθεν προσθεσμίας, θέλουν θεωρεῖ τὴν συμφωνίαν τοῦ λογαριασμοῦ, ξεπέσοντας τὰ ἔξοδά των (ζωοτροφὴν των κ.λ.), ὅτι κέρδη ἤθελε τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, νὰ τὰ διαμοιράζονται ἐξ ἡμισείας καὶ ἂν ἤθελε ἐπακολουθήσῃ ζημία (ὃ μὴ γένοιτο) νὰ πληρώσῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμισυ καὶ οὕτω νὰ διαλύσουν ταύτην τὴν συντροφιὰν των, διὰ τὸ τέλειον τέλος της, παρεκτὸς μόνον ἂν θέλουν νὰ τὴν ἐξακολουθοῦν.

Καὶ πάντα ταῦτα συμφωνήσαντες καὶ ὑποσχόμενοι ἵνα διαφυλάξωσι ἀμετατρέπτως καὶ ἀπαράλκτως. Καὶ εἰς ἐνδειξιν ἀμφότεροι ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσ-

υπογεγραμμένων μαρτύρων υπογράφοντες, αντιγράφου τοῦ συντροφοχαρτίου διδομένου ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν παρ' ἡμῶν.

Ἐν Σύρῳ τῇ 9 Μαΐου 1829

Ζωρζῆς Παροῦσος μάρτυρας

Λύγερινὸς Θεωνᾶς

Στυλιανὸς Περδικίδης - μάρτυρας

Γ. Καλουτᾶς

11

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκαρλάτου Μάξιμου)

Ἄρθ. 3693

Συμφωνητικὸν Ἄρρώστου

Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας σήμερον παρησιασθέντες ὁ Κύριος Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου Σακελλαρίου καὶ ὁ Μαστροστάθης Δημητρίου, Χῖος, Μπαρμπέρης - Ἰατρός, ἐφανέρωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν, ὅτι ὁ πρῶτος ἀσθενὴς ὢν ἀπὸ πύθας χρόνιόν καὶ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν ὁ δεύτερος, ὁ ρηθεὶς Μπαρμπέρης - Ἰατρός, ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν ἐπάνω του ὅτι νὰ τὸν ἐπιχειρηθῇ καὶ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ ὅσον ἀσθενέστερον ἤθελεν ὀνηθῇ, ἐντελὴς, μὲ μισθαποδοσίαν ὅτι ὁ κύριος Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου νὰ πληρώσῃ πρὸς αὐτὸν γρόσια χίλια, Ἄρθ. 1000, μὲ συμφωνίαν ὅπως τὴν αὐτήν, ἂν ὁ ἰατρός τὸν ἰατρεύσῃ νὰ ἀναμείνῃ χρόνον ἕναν, τρώγοντας καὶ πίνοντας ὁ πάσχων, ὅτι θέλει τῷ εἶναι ἀρεστόν, συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ρηθέντος ἔτους καὶ ὁ πάσχων εὔρεθῇ καλῶς ἰατρευμένος, ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν ρηθέντα ἰατρὸν - μπαρμπέρην, τὴν ρηθεῖσαν ποσότητα τῶν γροσίων χιλίων, διὰ τοὺς κόπους του καὶ ἰατρικά του, εἰδὲ καὶ δὲν ἤθελε ἰατρευθῇ, νὰ μὴ πληρώνῃ εἰς αὐτὸν τίποτε. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ἔδωσε ἀπὸ τῶρα δανεικὰ γρόσια ἑξακόσια, ἀριθμ. 600, χωρὶς κανένα τόκον, πρὸς τὸν ρηθέντα ἰατρὸν καὶ ἐὰν ἰατρευθῇ, εἰς τὸν ἄνω ρηθέντα καιρὸν νὰ τῷ πληρώσῃ καὶ τὰ λοιπὰ γρόσια τετρακόσια, ἐὰν ὅμως δὲν ἰατρευθῇ τότε νὰ τῷ ἐπιστρέψῃ τὰ δανεικὰ αὐτὰ ὁ ρηθεὶς ἰατρός, ἀπροφασίστως. Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἀμφοτέρω ἐμπροσθεν ἡμῶν υπογράφονται.

Ἀντιγράφου διδομένου τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ, ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν, ἐνσφραγιστον, παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Ἐν Σύρῳ τῇ 12 Αὐγούστου 1829

Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου Σακελλαρίου
Μαστροστάθης Δημητρίου, Χῖος βεβαιοῖ διὰ τοῦ σταυροῦ

Ὁ Π. Δημ. Μνημ. τῆς Ν. Σύρ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Σ. Μάξιμος

12

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκαρλάτου Μάξιμου)

Αριθμ. 3690

Συντροφοχάρτιον

Παρά τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας, σήμερον παρησιάσθησαν οἱ κύριοι Νικόλαος Ἰωάννου Μπαρινόπουλος καὶ Παναγιώτης Τσιγκαρόπουλος, ἐφάνερωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἐσυμφώνησαν νὰ κάμουν μίαν συντροφίτζαν προσωρινήν, καταθέτοντες ὁ πρῶτος κεφάλαια χρηματικὰ τάλληρα σπαθάτα ἑκατὸν (No 100) καὶ ὁ δεύτερος καταβάλλον τοὺς κόπους του, διὰ νὰ ταξειδεύσῃ ἀπὸ ἐδῶ, μὲ τὰ ρηθέντα κεφάλαια, δι' Ἀλεξάνδρειαν καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖθεν πραγματείας, ὁποίας ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν φωτίσει, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐδῶ, ὅπου πωλούμεναι αἱ πραγματεῖαι, ἤθελε φέρει, ἐὰν ἤθελον κερδίσῃ τὸ κέρδος αὐτὸ νὰ τὸ μοιράζωσιν ἐξ ἡμισίας καὶ ἐὰν ἐξ ἐναντίας ἤθελον ζημιώσῃ νὰ πληρώνῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμισυ τῆς ζημίας¹. Περιορίζεται δὲ ὁ πρῶτος Παναγ. Τσιγκαρόπουλος εἰς τοιῶν μηνῶν διάστημα νὰ κάμῃ τὸ ταξίδιον αὐτὸ εἰς τὴν Αἴγυπτον, πηγεμοῦ καὶ ἐρχομοῦ, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ διατρέψῃ περισσώτερον καιρὸν, ἀλλ' ἐπιστρέφοντας αἱ πωλούμεναι πραγματεῖαι, ὡς εἴρηται, ὁ κ. Μπαρινόπουλος νὰ λαμβάνῃ τὰ ρηθέντα Κεφάλαια του, σπῶα καὶ ἀτελλεῖα, ἐπιστρέφοντας αὐτὰ ὁ Τσιγκαρόπουλος πρὸς αὐτόν, ἐντίμως. Ἐὰν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ διαφοροτικῶς, δίδει εἰς τελείαν ὑποθήκην, τὰ ὑποστατικά, εὐρισκόμενα εἰς τὸ χωρίον Βερούτι, καὶ κείμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας, χωράφια, ἀμπέλια, ὀσπίτιον καὶ νερόν, ἵνα εἰς κάθε μὴ καλὸν φέρσιμον τοῦ Τσιγκαρόπουλου, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ρηθέντων 100 ταλλήρων, νὰ ἡμπορῇ νὰ πιάνωνται, ἀπὸ τὰ ρηθέντα κτήματά του, νὰ τὰ πωλῇ ἐν Δημοπρασίᾳ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του, κεφάλαιον καὶ τόκους, μέχρι λεπτοῦ καὶ ὀβολοῦ.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ὡς κατωτέρω ὑπογράφονται, ἀντιγράφου διδομένου αὐτοῖς, τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ, ἐνσφράγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον,

(ὑπογραφαὶ μαρτύρων)

(οἱ συμβαλλόμενοι θέτουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ)

Ἐν Σύρᾳ τῇ 16 Αὐγούστου 1829

Ὁ Π. Δημοσ. Μνήμων Σύρας
Σκαρλ. Μάξιμος

1. Οὐδεμίαν μνείαν γίνεται διὰ τὰς δαπάνας τοῦ ταξιδίου. Φαίνεται ὅτι ἐκρίθη αὐτονόητον ὅτι θὰ ἀφηροῦντο ἀπὸ τὰ κέρδη καταβαλλόμενα εἰς τὸν ἔμπορον, ἢ θὰ ἐπεβάρυνον κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν κεφαλαιοδότην, ἐν περιπτώσει ζημίας.

13

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκαρλάτου Μαξίμου)

Ἀριθμ. 4500

Ἐγγραφον νίοθεσίας

Παρά τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ Π. Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας σήμερον παρησιάσθησαν ἐξ ἑνὸς μέρους ἡ κυρία Ἄννα θυγάτηρ Δημητρίου Τρικαλιώτη καὶ σύζυγος Ἀναστασίου Ρουμελιώτη, ἔχουσα τρία τέκνα ἐξ ὧν τὸ ἐν τριετὲς κοράσιον, ὀνομαζόμενον Σταυροῦλα καὶ ἐξ ἄλλου ἡ κυρία Μαρία θυγάτηρ Παπαδημητρίου καὶ σύζυγος Σπύρου Μώρου, ἐφάνερωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι οἰκειοθελῶς καὶ αὐτοπροαιρέτως συμφώνησαν καὶ ἡ μὲν πρώτη παραδίδει καὶ ἀφιερώνει τελεία ἀφιέρωση καὶ ἀμετανοήτῳ πρὸς τὴν δευτέραν, τὸ ρηθὲν κοράσιόν της διὰ νὰ τὸ νίοθετήσῃ, ὑποσχόμενη ὅτι ποτὲ νὰ μὴν ἤθελε τὸ ζητήσῃ ὀπίσω ἢ ἀνακαλέσῃ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει. Ἡ δὲ ρηθεῖσα Μαρία, ὑπόσχεται ὅτι δέχεται αὐτὸ καὶ νίοθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον της διὰ νὰ τὸ ἀναθρένῃ καὶ χριστιανικὰ ἡθῇ καὶ νὰ τὸ περιθάλῃ ὡς ἀληθινὴ μήτηρ, χωρὶς ποτὲ νὰ βούληθῃ νὰ τὸ ἀποδιώξῃ ἢ νὰ τὸ ἀποβάλῃ ἀπὸ κοντά της, ὡς ξένον, ἀλλ' ὑπόσχεται νὰ τὸ ἐποφύρῃ, ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρὸν, διὰ παντός καὶ διὰ πάντα, ὡς θυγατέρα της ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν.

Εἰς ἐνδειξὴν δὲ ἀμφότεραι ἐμπροσθέν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω ὑπογράφονται καὶ ἀπὲργραφον τοῦ παρόντος δίδεται αὐταῖς ἐνσφράγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Βλαδίμηρος Μπέης - Μαρτυρῶ

Εὐστράτιος Ἀργέντης, ὁμοίως

Ἐν Σύρᾳ τῇ 28 Φεβρουαρίου 1830

Ἄννα θυγάτηρ Δημητρίου Τρικαλιώτη Βεβαιοῖ διὰ τοῦ σημείου †

Μαρία θυγάτηρ Παπαδημητρίου θέτει ἰδιοχείρως τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ †

Ἐπικυροῦμεν τὰ γεγραμμένα ὑπογραφόμενοι

Ὁ Π. Δ. Μνήμων Ν.Σ.

Σ. Μάξιμος

14

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκαρλάτου Μαξίμου)

Ἀριθμ. 4603

Λεσμὸς φιλίας

Παρά τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας σήμερον παρησιάσθησαν οἱ κήριοι Λοῖζος Κάμπος, Γάλλος ὑπὸ κήρυκα καὶ

Ἀντώνιος Καραβίας, Ἰθακήσιος, θέλοντες νὰ συνδέσουν στενότερον τὴν φιλίαν τους ὑπόσχονται καὶ κοινωνοῦν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερόν τους τὸ τέταρτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ, εἴτε χρήματα ἔχει, εἴτε κτήματα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἐδῶ, ἄλλοῦ εἴτε εἰς τὴν πατρίδα τους, κοινωνεῖ τὸ $1/4$ αὐτοῦ, εἷς πρὸς τὸν ἕτερον, μὲ ἀπόφασίν τους, στερεὰν καὶ ἀμετάθετον. Ὡσαύτως κοινωνοῦσι καὶ ὑπόσχονται ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον τους, ὅσα ἀποκτήματα ἤθελον κάμει εἷς τὸ μέλλον, ἤγουν εἴτε χρήματα, εἴτε κτήματα, εἴτε ἀκίνητα κτήματα, δουλεύοντες ἕκαστος κατὰ τὸ δυνατόν τους, εἷς ὅποιον-δήποτε ἤθελεν εἰσθαι ἐπιχείρημα νὰ κοινωνοῦσι τὸ τέταρτον μέρος αὐτοῦ, ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, ἀμεταθέτως καὶ ἀπροφασίστως. Καὶ ταῦτα συνυποσχόμενοι, ἔμπροσθεν ἡμῶν τοῦ Δημοσίου Μνήμονος καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω, ὑπογράφονται.

Ἀντίγραφον δίδομεν τοῦ παρόντος συνυποσχετικοῦ, ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐνσφράγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Ἐν Σύρῃ 21 Μαρτίου 1830

Luigi Campus

Ἀντώνιος Καραβίας

Βλαδίμηρος Μπέης, μαρτυρῶ

Ἰωάννης Ἀργέντης, ὁμολογῶ

Τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν τῶν κυρίων Luigi Campus καὶ Ἀντώνιο Καραβία, βεβαιοῦντες ὅτι ἰδιοχείρως αὐτῶν ὁ μὲν Γαλλιστὶ ὡς Ἑλληνιστὶ ὑπεγράφησαν καὶ τῶν μαρτύρων Βλαδιμήρου Μπέη καὶ Ἰωάννη Ἀργέντη, επικυροῦμεν καὶ ὑποφαίνομαι

Ὁ Προσωρινὸς Δημόσιος Μνήμων νήσου Σύρας

Σκαρλ. Μάξιμος

15

(Ἀρχεῖον Συγγραφέως)

Ἀριθμ. 66

Η ΤΕΤΡΑΜΕΛΗΣ ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν παροίκων τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῶν αὐτόχθόνων Συριανῶν περὶ οἰκοδομῶν διαφορᾶς.

Δηλοποιεῖ ὅτι ἡ γῆ κειμένη κατὰ τὴν πρώτην κλάσιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὠκοδομήθη τὸ ὀσπίτιον ὑπ' ἀριθ. 660 παρὰ τοῦ κυρίου Σταμάτη Δαμαλᾶ γειτνιαζόν ἐκ δεξιῶν τὸ ὀσπίτιον τοῦ κυρίου Α. Λουτράρη ἐκ δὲ ἀριστερῶν τὸ ὀσπίτιον τοῦ κυρίου Γ. Κουκούλα ἀπεδείχθη κατὰ τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Κυρ. Γεωργίου Κουκούλα παρησιασθέντα ἔγγραφα καταχωρισθείσης ὑπ' ἀριθ. 28 τοῦ πρωτοκόλου τῶν εἰσερχομένων τῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι εἶναι νόμιμος καὶ ἀδιαφιλο-

νείκητος ιδιοκτησία του καὶ ὅτι καταμετροῦν τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὀσπιτίου αὐτοῦ μετὰ τῆς περιοχῆς του παρὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Νικολάου Σμυρναίου εἶναι τετραγωνικοὺς τεκτονικοὺς πήχεις ἑπτακόσιας τεσσαράκοντα δύο καὶ μισὴ ἀρ. «742 1/2».

Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τῆς ἀπὸ 7 Δεκεμ. 1829 ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἐπικυρωθείσης καὶ παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεως ἀποκαθίσταται ιδιοκτίτης ὁ κύριος Σταμάτης Λαμαλᾶς τῆς οἰκοδομῆς, καὶ θέλει πληρῶνει κατ' ἔτος ἀπὸ σήμερον ἑνιαύσιον ἐνοίκιον τῆς γῆς πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Κουκούλαν ιδιοκτίτην αὐτῆς Φοίν. πεντήκοντα δύο ἀριθμ. «52» κατὰ τὴν διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπικυρωθεῖσαν συμφωνίαν των νεμόμενος μὲ τὴν πληρωμὴν αὐτὴν ὅλα τὰ δικαιώματα ἀχώριστα τῆς κυρίως λεγομένης ιδιοκτησίας ὡς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν του.

Ἡ πληρωμὴ τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐνοικίου θέλει πληρῶνεται πρὸς τὸν ιδιοκτίτην τοῦ ἐδάφους κατὰ ἔτος προπληρωτέα φας πεντήκοντα δύο. Ἀριθ. φας «52» Εἰς ἔνδειξιν ἐκδίδονται παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς δύο ὅμοια, ἓν εἰς ἕκαστον τῶν μερῶν.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρας τῇ 12 Ἰουλίου 1830

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Ι. Ραϊσσός

Κ. Κάλυος

Ν. Ἐμμανουήλ

Ἐπικουροῦται τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν τῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Σύρα τῇ 12 Ἰουλίου 1830

Ὁ Διοικητὴς Σύρας καὶ Μυκόνου

Ι. Ἀμβροσιάδης

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ*

Αγγελάκης Δημητράκης, 9, 214
 Αθανασίου Μ. 9, 214
 Αίγυπτος 12, 217
 Ἀλεξάνδρα 12, 217
 Ἀμβροσιάδης Ἰ. (Διοικητὴς Σύρας καὶ Μυκόνου) 15, 220
 Ἀργέντης Εὐστράτιος 6, 212, 13, 218, 14, 219
 Ἀργυρὸς (Χατζῆ) Ἀποστόλης 9, 214
 Ἀρκαδία 12, 217
 Ἀσκατζίης Πέτρος 4, 210 :

Βερδίτζα 12, 217
 Βουρλιώτες 8, 213
 Βρακίτζης Χριστόδουλος 8, 213
 Βρεσθένης Θεοδώρητος 1, 207
 Γεωργίου Φραντζῆς 9, 214
 Γκίνης Κοσμάς 5, 210

Δαμαλᾶς Σταμάτης 15, 219
 Δαντανέλλης Γρηγορ. 9, 214
 Δελημπερόπουλος Π. 6, 212
 Δημητρίου Θανάσης 11, 216
 Διαμαντῆς Γρηγόριος 4, 209

Ἐμμανουήλ Ν. 15, 220
 Ἐπίδauρος (Νέα) 2, 208
 Ἐρμούπολις 4, 210
 Εὐαγγελίστρια (Καθολικὸς Ναός) 5, 216

Ζάρα 9, 214
 Ζαχαρόπουλος Μιχαήλ 6, 211
 Ζωγράφος Μιχαλάκης 9, 214

Θεωνᾶς Λύγερινὸς 10, 215
 Κάζηρας Κ. 15, 220
 Καλυτᾶς (Χατζῆ) Γεώργιος 10, 215
 Κάμπος Λοῖζος 14, 218

Καραβίας Ἀντώνιος 14, 219
 Κοσμάς Ἀνδρέας 9, 214
 Κουζοπέταλος Γιάννης 2, 208
 Κουκούλας Γεώργιος 15, 219
 Κρανίδιον 1, 207

Λάμπρου Δημήτριος 8, 213
 Λουτράρης Α. 15, 219

Μαθιουδάκης Μανουήλ 9, 214
 Μαρδάκης Δημήτριος 7, 213
 Μαυροῦς Ζαχαράτος, Δημόσιος Μνήμων 7, 213, 8, 214, 9, 215, 11, 216, 12, 217, 13, 218, 14, 219

Μαυροῦς Ἰων. 9, 215
 Μιχαήλ (Καπετάν) τῆς Τριαντάφυλλου 2, 208

Μπώνης Ἀναστάσιος 6, 211
 Νικάνης Βλαδίμηρος 6, 212, 7, 213, 8, 214
 Νικάνης Βλαδίμηρος 13, 218, 14, 219
 Μπουγιουλῆς Λουκᾶς 2, 268
 Μπουγιουλῆς Τριαντάφυλλος 2, 268
 Μυκόνου καὶ Σύρας Ἐπαρχος 5, 211

Νάζος 8, 214
 Ναύπλιον 3, 209
 Ντανομποῦς Ἀναστάσιος 8, 213
 Νεοχωριτόπουλος Ἀθανάσιος 7, 212

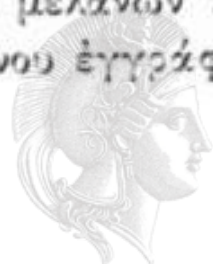
Ὁρλάνδος Κωνσταντῆς 8, 213

Παπαγεωργίου Ἀ. (Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν) 2, 208

Παπαδημητρίου Μαρία, σύζυγος Σπ. Μώρου 13, 218

Παπασταθόπουλος Ἀναστάσιος 2, 208
 Παρασκειᾶς Ἰω. τοῦ Ἀ. 9, 214
 Παροῦσος Ζωρζῆς 10, 216

* Ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰ ἐν τῷ Παράρτηματι δημοσιευόμενα ἔγγραφα. Οἱ διὰ μελανῶν παχέων στοιχείων ἀριθμοὶ ἐμφαίνουν τὸν ἀριθμὸν τοῦ εἰς τὸ Παράρτημα δημοσιευομένου ἐγγράφου, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς λευκοὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς σελίδος.

Περδικίδης Στυλιανός 10, 216
Περίδης Ἰωάννης 4, 210
Περόγλου Πέτρος 9, 215

Ραπτόπουλος Πέτρος 9, 215
Ρίζος Δημήτριος 9, 214
Ροῦσσοις Γεώργιος 15, 220

Σαγκρίμης Νικόλαος 8, 213
Σακελλάριος Χατζῆ) Ἀντώνιος 11, 216
Σακκιερὲ 7, 212

Σαλαμὶς 2, 208

Σαλάχας Ἀντώνιος 5, 211

Σαμώνης Γεώργιος 4, 210

Σαμώνης Χριστόδουλος 4, 210

Σερφιώτης Ἀντώνης 3, 209

Σκανδαλίδης Ἀ. 1, 207

Σμυρναῖος Νικόλαος (Ἀρχιτέκτων) 15, 320

Σμύρνη 7, 212

Σταυρούλα 13, 218

Σύρα 1, 207 2, 208, 3, 209, 4, 210, 5, 211,
6, 212, 7, 212, 8, 214, 9, 214, 10, 215,
11, 216, 12, 217, 13, 218, 14, 219

Τζιγκλάρας Περράκης 6, 211

Τζόγα Μιχαήλ 9, 215

Τούρκα 7, 212

Τοῦρκος 8, 213

Τράκας Ἰωάννης 7, 212

Τρικαλιώτη Ἄννα 13, 218

Τσεσμελῆδες 8, 213

Τσεσμέις 8, 213

Τσιγκάρηπουλος Παναγιώτης 12, 217

Φραγκούλης Νικόλαος 9, 214

Φωτομάρας (Φρούραρχος) 2, 208

Χατζηαδάμ Ἐμμανουήλ 9, 214

Χατζηανδρέου Παρασκευᾶς 9, 213

Χῖος 7, 212, 8, 213

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

<ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ;> ΑΝΕΚΔΟΤΗ «ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ» ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΩΝ*

ΥΠΟ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ

1. ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το έργο του Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου πού ἔχει περιέλθει σέ μάς, ἀφοῦ χάρη στή μοναδική, στή φιλολογική καί στή νομική ἱστορία, «τύχη» τῆς Ἑξαβίβλου ὑπερεκτιμήθηκε ἐπὶ αἰῶνες καί ἀφοῦ, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἐρευνῶν στὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο τῆς ἱστορικῆς σχολῆς, ἀντιμετωπίσθηκε κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα καί στίς ἀρχές τοῦ παρόντος μὲ μία συχνὰ βάνανση περιφρόνηση (ἢ, ἐνίοτε, μὲ μία συγκαταβατική «συμπάθεια»), ἄρχισε στίς ἡμέρες μας νὰ ἐρίσκη τὴν ἀκριβῆ τοῦ ἀποτίμησης· πρυσινά, οἱ κρίσεις ἀφορῶν κυρίως στήν Ἑξαβίβλο, τὸ μόνον ἀπό τὰ ἔργα πού ἀποδίδονται στὸν Ἀρμενόπουλο πού μελετήθηκε ἐπιστημονικὰ καί ἐγίνε εὐρύτερα γνωστό. Ὅπως γνωρίζουμε, ἡ συγγραφικὴ παραγωγή τοῦ Ἀρμενοπούλου περιλαμβάνει μία σειρά ἀσημάντων μᾶλλον ἐργασιῶν πού ἀνήκουν σέ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς, μὲ τοὺς ὁποίους, λίγο ἢ πολὺ, ἀσχολεῖται κάθε βυζαντινὸς λόγιος τῆς ἐποχῆς του: ἐργασίες γραμματικές (τὰ δύο ἀνέκδοτα *Λεξικά κατὰ στοιχεῖον*), ρητορικές (*ὁ Λόγος εἰς τὴν προεόρτιον ἐορτὴν τοῦ μεγάλου Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου ...*), θεολογικές (ἡ χαμένη «πραγματεία» του γιὰ τὸ ἡσυχαστικὸ ζήτημα, τῆς ὁποίας γνωρίζουμε τὸ περιεχόμενον ἀπὸ τὸν ἀντιρρητικὸ «λόγον» τοῦ Γρηγορίου Ἀκινδύνου πρὸς τὸν μοναχὸ Ἱερόθεο)· σ' αὐτὰ τὰ ξεχασμένα κείμενα προστίθενται οἱ νομικὲς ἐργασίες τοῦ Ἀρμενοπούλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριαρχεῖ ἡ Ἑξάβιβλος, τὸ ἔργο πού διαφύλαξε καί διασώζει σήμερα τὴν μνήμη του· τὴν Ἑξάβιβλο συνοδεύει στὰ χειρόγραφα μία «κανονικὴ» μᾶλλον σειρά «ἐπιμέτρων» πού ἀναφέρονται σέ θέματα νομικά, κανονικά, θεολογικά, ἱστορικά καί ἐθιμοτυπικά καί πού, σύμφωνα μὲ ὅλες τὶς ὑπάρχουσες μαρτυρίες καί ἐνδείξεις, ἔχουν συγκεντρωθῇ στὸ corpus αὐτὸ

* Πρόδρομος δημοσίευση ἀπὸ τὴν κριτικὴ ἔκδοση τῶν «ἐλασσόνων ἔργων» τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου πού ἐτοιμάζω. Ἐκφράζω καί ἀπ' ἐδῶ τὶς εὐχαριστίες μου πρὸς τὴν διεύθυνση τῆς Österreichische Nationalbibliothek, Wien.

πραγματικά από τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο¹. Ἡδὴ σήμερα γνωρίζουμε μὲ βεβαιότητα ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ κάποια προοιμιακὰ κείμενα καὶ ἴσως ὠρισμένα ἀμφίβολα σχόλια, οὔτε μία οὐσιαστικὰ φράση σὲ ὅλο τὸ corpus τῆς Ἐξαβίβλου δὲν ἔχει συνταχθῇ πρωτότυπα ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο· εἰδικώτερα στὰ ἐλάσσονα, σύντομα κείμενα (τὰ ὅποια κατὰ μακρὰ παράδοση, ποὺ ἀποκρυσταλλώνεται στὸν πίνακα ἐργασιῶν τοῦ Ἀρμενοπούλου ποὺ δημοσιεύει ὁ Fabricius² καὶ ἀρκετὰ ἀβασάνιστα συνεχίζεται ὡς τὶς ἡμέρες μας³, προσγράφονται στὸν Ἀρμενόπουλο), ἡ μόνη στὴν πραγματικότητα συμβολή του εἶναι ἡ πιθανὴ πρωτοβουλία ἐντάξεώς τους στὸ corpus τῆς Ἐξαβίβλου : ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτά, τὸ ἐρανισμένο ἀπὸ παλαιότερες πηγές *Περὶ ὧν οἱ κατὰ καιροὺς αἰρετικοὶ ἐδόξασαν ἡ Περὶ αἱρέσεων* (στὸ ὅποιο συνάπτεται ἓνα σύντομώτατο κείμενο *Περὶ πίστεως ὀρθοδόξου*) καὶ τὸ *Θέσπισμα* τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βρίσκονται ἤδη αὐτούσια στὸν Βλαστάρη⁴, οἱ «τρεῖς συνοδικοὶ τόμοι» εἶναι ἀπλὲς σύντομες περιλήψεις τριῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἀποφάσεων ποὺ ἐντάχθηκαν στὰ «ἐπίμετρα» γιὰ σαφεῖς πολιτικούς λόγους, τὰ ἐθιμοτυπικὰ κείμενα⁵ εἶναι οὐσιαστικὰ ἀπλοὶ κατάλογοι, γνωστὰ ἀπὸ ἄλλες πηγές. Ἀλλὰ τὴν κυρία ἔκταση τοῦ corpus κατέχουν οἱ τρεῖς μεζονομικὲς ἐκδόσεις τοῦ Ἀρμενοπούλου : ἡ ἴδια

1. Γιὰ τὸ θέμα τῶν ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ ἰδιαίτερα τῶν κειμένων βλ. Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, *Πρόχειρον Νόμιον ἡ Ἐξαβίβλου*, ἐκδόσεις Κ. Γ. Πίτσας, Ἀθήνα 1971, σ. μὴ' - ν' καὶ κζ' σημ. 48, ὅπου καὶ ἀναφέρεται. Στὴν ἴδια ἐκδόση βλ. ἀνάλυση τῶν κυριωτέρων ἀρμενοπουλικῶν ζητημάτων καὶ σχετικῆς βιβλιογραφία. Πρβλ. τοῦ ἴδιου ἐκδότη, «Γρηγορίου Ἀκινδόνου, Ἀνέκδοτη πραγματεία περὶ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου», *Επετηρὶς Κέντρου Ἑρεῦνης Ἱστορίας Ἑλληνικοῦ Δικαίου*, 10' (1972), 111 κέ.

2. *Bibliotheca graeca*, X, 275 κέ. (ἐκδ. Harless, XI, 260 κέ.).

3. Αἱ μ. Χέρτσουγ, *Πραγματεία περὶ τοῦ Προχείρου ἡ τῆς Ἐξαβίβλου...*, Μόναχο 1837· D. E. Maurocordato, *Harménopule et son manuel de droit civil*, [Παρίσι] 1846· J. A. B. Mortreuil, *Histoire du droit byzantin*, III, Παρίσι 1846, 495 κέ.· Σπ. Σακελλαριάδης, *Περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ νομοφύλακος καὶ κριτοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου*, Ἀθήνα 1916 (καὶ στὸ *Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου*, 1B' (1945), 191 - 212)· Ν. Ι. Πανταζόπουλος, «Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος...», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, Θεσσαλονίκη 1952, 477 κέ.

4. Ράλλης — Ποτλῆς, ζ', 66 καὶ 260 κέ.

5. Τὰ ὁφίγια τοῦ παλατίου, Τὰ ὁφίγια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Ἡ γεγρυῖα ὑποτύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὅπως ἔχουσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριαρχῇ Κωνσταντινουπόλεως, Ἐκθεσις τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος ὅπως εἶναι ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (μεταγενέστερη ἴσως προσθήκη στὸ corpus, γιὰ ἀντικατάσταση, συμπλήρωση ἢ ἐνημέρωση τοῦ προηγουμένου κειμένου), *Περὶ τῶν φερόντων τὰ χρυσοκόκκινα σκιαδία*.

ἡ *Ἐξάβιβλος*, ἡ *Ἐπιτομή Κανόνων*, οἱ *Νόμοι Γεωργικοί*: ὁ ἐραnistικὸς ἀποκλειστικὰ κρατήρας τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν καὶ ρητὰ δηλοῦται καὶ ἔχει πλέον ἀπολύτως ἐντοπιθῇ: δὲν ὑπάρχει στὴν *Ἐξάβιβλο* καὶ τὴν *Ἐπιτομή* φράση ποὺ δὲν ἔχει ληφθῇ ἀπὸ προγενέστερες νομικὲς πηγές, ἐνῶ οἱ *Γεωργικοί Νόμοι* εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου εἰλημμένοι ἀπὸ τὸν *Νόμον Γεωργικόν*, τὸ γνωστὸ ἰδιωτικὸ, κατὰ τὴν κρατήσασα ἀποψη, κείμενο, ποὺ θεωρήθηκε παλαιότερα τμήμα τῆς νομοθεσίας τῶν *Ἰσαύρων*.

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ προβάλλει τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο ποὺ διακρίνει τὸ νομικὸ ἔργο τοῦ *Ἀρμενοπούλου* στὸ χῶρο τοῦ δικαίου, καί, πέρα ἀπὸ τὴν λαμπρὴ τύχη τῆς *Ἐξάβιβλου*, ὀρίζει ἀποφασιστικὰ τὸ μέτρο τῆς ἀξιολογήσεώς του. Πρόκειται γιὰ τὴν συγκρότηση καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ὕλης, ποὺ συγκεντρώνεται κατ' ἐκλογὴν καὶ κατ' ἐπιτομήν, μὲ κάποια κριτικὴ διάθεση, μὲ σκοπὸ νὰ κωδικοποιηθῇ κατὰ τρόπο προσιτὸ καὶ τοῖς πολλοῖς τὸ δίκαιο: οἱ διατάξεις περιέχονται στὴν ἀπλούστερη, κατὰ κανόνα, μορφή τους, ἀπαλλαγμένη συνήθως ἀπὸ τὴ θεωρητικὴ ἐπένδυση καὶ τὴν περιπτωσιολογία, ὥστε τὸ σύνολο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κριτικὴ εὐστοχία ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐπιλογῆς, νὰ θυμίζει στὴν τὴν σύγχρονους κώδικες⁶. ἀλλὰ κυρίως τοὺς σύγχρονους κώδικες προσεγγίζεται ἡ κατὰ τὴν τοῦ περιεχομένου κατ' ὕλην, ποὺ φαίνεται νὰ ἀποτελῇ μία νὰ ἀποτελῇ στὴν ἱστορία τοῦ δικαίου καὶ εἶναι ὅτι κυρίως πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε στὸν *Ἀρμενόπουλο*: οἱ τρεῖς συλλογές ἀκόλουθοῦν ἓνα συγγενὲς καθορισμένο διάγραμμα, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει ἓνα ποινικὸν κείμενο καὶ μία σειρά τίτλων μὲ συστηματικὴ θεματικὴ κατὰ τὴν (βιβλία καὶ τίτλοι στὴν *Ἐξάβιβλο*, «τμήματα» καὶ «ἀνατομίες» στὴν *Ἐπιτομή*, τίτλοι στοὺς *Γεωργικοὺς Νόμους*). Ἡ ἐπιτυχία, πέρα ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε κριτικὴ ποὺ μπορεῖ νὰ ἀσκηθῇ - καὶ νὰ εἶναι αὐστηρὴ - στὰ ἐπὶ μέρους, εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ σημερινοῦ παρατηρητῆ, ἂν ληφθῇ μάλιστα ὑπ' ὄψη ἡ ἀντιστοιχία σχεδὸν τῆς διαιρέσεως τῆς *Ἐξάβιβλου* πρὸς τὴ σύγχρονη πενταμερῆ διαίρεση τοῦ ἀστικοῦ δικαίου (μὲ τὴν προσθήκην καὶ τοῦ ποινικοῦ ἔκτου βιβλίου) καὶ σημειωθῇ ὅτι ἢ κατ' ὕλην κωδικοποίησιν τῶν ἱερῶν κανόνων ποὺ ἀποπειρᾶται ὁ *Ἀρμενόπουλος* στὴν *Ἐπιτομή* εἶναι αἶτημα ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη ἱκανοποιηθῇ στίς ἡμέρες μας⁷.

6. Βλ. Γ. Σ. Μαριδάκης, «Ὁ *Ἀρμενόπουλος* καὶ ἡ τεχνικὴ τοῦ δικαίου», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 89 κέ.: Κ. Γ. Πιτσάκης, ἐνθ' ἀν., μ' - με' καὶ νά' - νγ'.

7. Στὸς *Νόμους Γεωργικοὺς*, τῶν ὁποίων ἡ ἐνότης τοῦ περιεχομένου ἦταν βέβαια δεδομένη, ἡ συμβολὴ τοῦ *Ἀρμενοπούλου* συνίσταται στὸν διαχωρισμὸ καὶ τὴν κατὰ τὴν τοῦ κειμένου σὲ τίτλους, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν *Ἐξάβιβλο* (βλ. F. r. D ö l g e r, «Harmenopulos und der Nomos Georgikos», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 151 κέ.: J. K a r a y a n n o p u l o s, «Entstehung und Bedeutung des Nomos Georgikos», *Byzantinische Zeitschrift*, LI (1958), 357 κέ.: V. A. G e o r g e s c o, «Contribution à l' étude de la réception du Νόμος Γεωργικός dans

Ἡ σύντομη ἀνεπίγραφη «πραγματεία» γιὰ τὶς νηστεῖες ποὺ ἐκδίδεται ἐδῶ βρίσκεται ἐντεταγμένη ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν βασικῶν νομικῶν ἐργασιῶν, ποὺ ἀναμφισβήτητα ὀφείλουν τὴν συγκρότησή τους στὸν Ἀρμενόπουλο, σ' ἓνα Βιενναῖο κώδικα. Πρόκειται γιὰ τὸν κώδικα *Vindobonensis juridicus graecus* 6⁸, χαρτῶο τοῦ α' ἡμ. τοῦ 15ου αἰῶνα, ff 217, ποὺ περιέχει (ff 2^v - 199^v) τὴν Ἑξάβιβλο καὶ τὰ «ἐπίμετρά» της : 2^v - 136^v ἢ Ἑξάβιβλος· 136^v - 140^r *Νόμοι Γεωργικοί*· 140^v ἢ ἐκδιδομένη ἐδῶ «πραγματεία»· 141^r - 182^r *Ἐπιτομὴ Κανόνων*, καὶ οἱ λοιπές «θεολογικὲς» ἐργασίες τοῦ corpus· 194^v - 195^v *Θεσπισμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*· 196^r *Τὰ ὀφφίκια* 196^v - 199^v *Ἡ γεγονυῖα ὑποτύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ* Ἡ ἐξέχουσα, καὶ ἰδιότυπη, αὐτὴ θέση τῆς πραγματείας στὸν κώδικα καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀποδόθηκε στὸν Ἀρμενόπουλο ὁμόφωνα, ἀπὸ ὅλους τοὺς καταλόγους τῶν ἔργων του ἀπὸ τὸν 17ο αἰῶνα ὡς τὶς ἡμέρες μας, καθιστοῦν ἴσως ἐνδιαφέρουσα τὴν δημοσίευσή τοῦ ἀνεκδότου, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἀνεξετάστου αὐτοῦ κειμένου, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῶν πενιχρῶν, ἄλλωστε, ἀρμενοπουλικῶν ἐργογραφικῶν μας γνώσεων. ⁸ *Ἡ ἀξιόλογη ληφθῇ ὑπ' ὄψης ἡ ποιότητά τοῦ κώδικα ποὺ μᾶς τὸ παραδίδει.*

Πράγματι, ἡ θέση τοῦ κώδικα στὴν ἀρμενοπουλικὴ χειρόγραφη παράδοση εἶναι ἰδιαίτερα ἀξιόλογη. Τὸ κείμενο τῆς Ἑξάβιβλου εἰσάγει ὁ Πάπας ὁ Πάπας ὁ Πάπας τῆς Ἑξάβιβλου, ποὺ προηγείται ἐδῶ τῆς «Προθεσμίας»· ὁρίσμενες ἄλλες ἰδιότυπιες στὴ σύνταξη καὶ στὴ μορφή τοῦ πίνακα αὐτοῦ (τοῦ ὁποῦ κατέχω φωτοαντίγραφο) καθιστοῦν πιθανὸ ὅτι ἡ παράδοση τοῦ κειμένου τῆς Ἑξάβιβλου ποὺ περιέχει ὁ κώδικας — τοῦ ὁποῦ καμμία ἀντιβολὴ δὲν εἶχε γίνῃ πρὸς τὸ κείμενο ποὺ διαθέτουμε — εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ παρουσιάζεται ηὐξημένο περαιτέρω, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψης ἡ ἐνδειξη γιὰ ἐξαιρετικὴ προέλευση τοῦ κειμένου, τὴν ὁποία παρέχει ἡ λεγομένη «σημείωση τοῦ Φιλοθέου» ποὺ περιέχεται στὸν κώδικα : πρόκειται γιὰ τὴν περίφημη βιβλιογραφικὴ σημείωση (ff 195^v in fin., μετὰ τὸ τέλος τοῦ *Θεσπίσματος*), ἡ ὁποία προσδιορίζει χρονολογικὰ τὴ σύνταξη (ἢ τὴν ὁλοκλήρωση) τῆς Ἑξάβιβλου καὶ τοῦ corpus της στὸ 1345 καὶ παρέσχε στὸν Lambeck (Petrus Lambecius, 1628 - 1680) τὴ δυνατότητα νὰ τοποθετήσῃ πρῶτος ὀριστικὰ τὴν ἀκμὴ

les principautés danubiennes», *Bužartić*, Α' (1969), 681 κέ.· Πίτσακης μῆ' - ν' καὶ κη' - κθ' σημ., ἀρ. 6, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία).

8. Στὸν πρόσφατο κατάλογο τῶν H. Hunger - O. Kresten, *Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek*, II, Βιέννη 1969· *juridicus gr.* 11 στὸν Daniel de Nessel, *Catalogus sive Recensio specialis omnium codicum mss. graecorum* . . . , Βιέννη 1690, II, 15 - 18 (83, XI, 8).

τοῦ Ἀρμενοπούλου στὸν 14ο αἰῶνα⁹, ἐνῶ, ὅπως εἶναι γνωστό, ὡς τότε ἐθεωρεῖτο ὁμόφωνα ὡς συγγραφεὺς τοῦ 11ου αἰῶνα. Ἐξ ἄλλου, μία ἀκόμη ἰδιοτυπία τοῦ κώδικα συνίσταται στὴν παρουσία στὴν κεφαλὴ τοῦ καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς Ἐξαβίβλου, στίς τρεῖς πρῶτες σελίδες (ff 1^r - 2^r), ἀποσπασμάτων ἀπὸ τῆς *Ροπὲς* μὲ τὴν ἐπιγραφή: *Ἐκ τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν ἰνστιτούτων περὶ ἀγωγῶν*, ἡ ὁποία παρέσυρε τὸν B. de Montfaucon νὰ νομίσῃ ὅτι πρόκειται γιὰ ἔργο τοῦ Ἀρμενοπούλου, «παρ-εκβολές» ἀπὸ τῆς *Εἰσηγήσεως*: «ex imperatoris Justiniani libro IV Institutionum excerpta quaedam a Constantino Harmenopulo»¹⁰. Τέλος, παράδοξη εἶναι ἡ ἐνταξὴ στὸν κώδικα τοῦ *Θεσπίσματος* τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅχι στὴ λεγομένη «ἀπόδοσις τοῦ Ἀρμενοπούλου» (Harmenopulos-Version: Heimbach, 820), ποὺ στὴν πραγματικότητα ἀπαντᾷ ἤδη, ὅπως ἐλέγχθη ἀνωτέρω, στὸν Βλαστάρη, ἀλλὰ στὴν ἀπόδοσις τοῦ Βαλσαμῶνος (Balsamon-Version)¹¹. Προφανῶς ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος ἢ τοῦ προτύπου τοῦ, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἀρκετὰ πληρέστερη

9. *Commentarii de augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensi*, Βιέννη 1665 - 1680, VI 39 (ἐκδόσις Kollar, 1766 - 1782, VI, 87 - 89). Ἡ ἀπόδοσις τῆς σημειώσεως στὸν πατριάρχη Φιλόθεο Κόκκινο εἶναι ἐντελῶς ἀδικαιολόγητη καὶ ἐνῶς ἀρκετὰ δεκτὴ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (N. I. Παυταζόπουλος, *Θέμα Ἀρμενοπούλου*, 482 κέ). Γιὰ τὸ θέμα βλ. A. I. Karayiannis, III, 361 σκμ. ε καὶ B. I. Karayiannis, 2^a κέ. Τὸ κείμενο τῆς σημειώσεως συνήθως δημοσιεύεται μὲ κάποιες ἐλάχιστονες γραμματικές «επεμβάσεις» στὴ διατύπωσή του· τὸ ἐκδίδω κατωτέρω σὲ πιστὴ ἀντιγραφή ἀπὸ τὸν κώδικα.

¹Τὸ παρὸν βιβλίον τοῦτο ὅλον, τῶν τε θείων καὶ βασιλικῶν νόμων, καὶ τῶν | ² ἱερῶν καὶ θείων κανόνων, συνετέθη πολλῶ πόνῳ καὶ οὕτως ὁργανόθη [sic] παρὰ τοῦ | ³ πανσεβάστου νομοφύλακος τοῦ εὐαγοῦς βασιλικοῦ [sic] σεκρέτου καὶ κριτοῦ τῆς θεο- | ⁴ -σώστου πόλεως θεσσαλονίκης κῦρ κωνσταντίνου τοῦ ἀρμενοπούλου, ἐπὶ τῆς βασι- | ⁵ -λείας τῆς εὐσεβεστάτου [sic] καὶ φιλοχρίστου δεσποίνης ἡμῶν καὶ αὐτοκρατορίσεως | ⁶ κυρᾶς ἁγνῆς τῆς παλαιολογίνης, καὶ τοῦ ἐρασμιωτάτου ταύτης υἱοῦ, τοῦ εὐσε- | ⁷ -βεστάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως ἡμῶν καὶ αὐτοκράτορος ῥωμαίων κῦρ ἰωάν | ⁸ τοῦ παλαιολόγου, ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ζϞ · ωϞ · ργϞ', ἡ'ος ιγ'ης : +++

10. *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nova*, Παρίσι 1793, I, 552. Ἀντίθετα σωστά περιγράφει ὡς ἀνώνυμο τὸ κείμενο ὁ L a m b e c k, ἐνθ' ἄνωτ. Σήμερα βέβαια ποὺ ἔχει διαπιστωθῇ ἡ προέλευσις τῶν ἀποσπασμάτων, δὲν τίθεται θέμα πατρότητος τοῦ Ἀρμενοπούλου (βλ. Χέρτσος, 31 κέ· Πιτσάκης, 2^ο σημ., ἀρ. 12· περίεργα, μόνον ὁ καθηγητὴς N. I. Παυταζόπουλος, 527 καὶ σημ. 154, φαίνεται νὰ συζητῇ ἀκόμη τὴν ἀπόδοσις στὸν Ἀρμενόπουλο). Θὰ μπορούσε νὰ ὑποτεθῇ ἴσως ὅτι στὸν Ἀρμενόπουλο ἀνήκει μόνον ἡ πρωτοβουλία τῆς παραθέσεως τῶν ἀποσπασμάτων· καὶ ἡ ἀπουσία τους ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα γνωστὰ χειρόγραφα καὶ ἡ θέση τους πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐξαβίβλο — κεφαλὴ συνήθως τοῦ corpus — καθιστοῦν ἀπίθανη καὶ τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ καὶ πιθανώτερη τὴν ὑπόθεσις ὅτι ἀπλῶς ὁ κάτοχος ἢ ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικα θέλησε νὰ θέσῃ στὴν κεφαλὴ ἑνὸς κυρίως νομικοῦ χειρογράφου μερικὲς βασικὲς ἀρχὲς τῶν Ἰνστιτούτων.

11. Βλ. γιὰ τὸ θέμα Πιτσάκης, 2^ο σημ., ἀρ. 4.

αὕτῃ ἀπόδοση, ἀντικατέστησε δι' αὐτῆς τὴν ἀπόδοση «τοῦ Ἀρμενοπούλου», τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ παρουσία στὴ θέση αὕτῃ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλῆς.

Ἡ ἀνεπίγραφη «πραγματεία», ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, περιέχεται μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἑξαβίβλου στὸ f140^v τοῦ κώδικα. Ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν Lambeck, ἐνθ' ἄν., VI, 37 (ἐκδ. Kollar, VI, 83 - 98), ὁ ὁποῖος τὴν ἀπέδωσε μὲ βεβαιότητα στὸν Ἀρμενόπουλο· τὸν ἀκολούθησε ὁ Fabricius, *Bibliotheca graeca*, X, 278 (ἐκδ. Harless, XI, 267), ποὺ περιλαμβάνει τὴν πραγματεία πρώτη μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου («Dissertatio de jejunii quadragesimalis aliorumque nonnullorum solennium jejuniorum origine ac ratione»). Τὴν ἀπόδοση δέχθηκαν ὁ Mortreuil¹², ὁ Χέρτσον¹³, ὁ Maurocordato¹⁴ καὶ οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς μέχρι τοῦ Ν. Ι. Πανταζοπούλου¹⁵. Φυσικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἑξαβίβλου στὸν κώδικα, δὲν ὑπάρχει ἄλλο θετικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἀπόδοση αὕτῃ : ἔτσι, πρόσφατα μόνον, σημειώθηκε μία τάση τῶν συγγραφέων νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν, ἀρκούμενοι νὰ θεωροῦν τὴν πραγματεία ὡς ἀνώνυμη¹⁶. Ὡς κύριο ἐπιχείρημα γιὰ τὴν αὐθεντικότητος τοῦ κειμένου ἐμφανίζεται ἡ παρουσία τῆς πραγματείας, μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων», ἀποκλειστικὰ — ἀπὸ ὅ,τι τοῦλάχιστον ἔχει γίνῃ μέχρι σήμερα γνωστὸ — στὸν κώδικα αὐτό, ἐνῶ τὸ περιεχόμενον τοῦ corpus τῆς Ἑξαβίβλου, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις ἀποδίδεται στὸν Ἀρμενόπουλο, παρουσιάζεται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σταθερὸ καὶ «κανονικὸ» στὰ χειρόγραφα : ἔτσι εἶναι πιθανὸν ὅτι πρόκειται γιὰ ἀπλὴ «σημείωση» τοῦ κατόχου ἢ τοῦ γραφέα τοῦ κώδικα στὴν κεφαλὴ τῆς *Ἐπιτομῆς Κανόνων*, — ἀντίστοιχη ἄλλωστε μὲ τὴν παρουσία τῶν ἀποσπασμάτων τῶν *Ροπῶν* στὴν κεφαλὴ τῆς Ἑξαβίβλου.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., 498 : «... les ouvrages dont Harménopule est positivement l'auteur : on peut y joindre le Traité du Carême».

13. Ἐνθ' ἄνωτ., 28 : «ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον ἐν σύγγραμμα περὶ ἀρχῆς καὶ τρόπου τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ ἄλλων τινῶν νηστειῶν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἐπιγραφὴν». Πρόκειται προφανῶς γιὰ μετάφραση τῆς διατυπώσεως τοῦ Fabricius.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., 7 : «... un traité sur le carême et les autres jeûnes». Τὸ ἴδιο βέβαια καὶ ὁ Σπ. Σακελλαριάδης, 20, ποὺ ἀντλεῖ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν Χέρτσον.

15. Ἐνθ' ἄνωτ., 507 : «Δὲν παρουσιάζουν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἔρευνάν μας αἱ ἐξῆς, καθαρῶς θρησκευτικοῦ περιεχομένου, πραγματεῖαι τοῦ Ἀρμενοπούλου : 1. Ἡ ἀνεπίγραφος μελέτη περὶ τῆς "τεσσαρακοστῆς καὶ ἄλλων νηστειῶν", ἀποδιδόμενη εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον».

16. Ἐτσι ὁ H. Hunger, ἐνθ' ἄν. : «f 140^v Anonym. Kapitel über die Fastenzeiten (ohne Titel Cod.)» καὶ ὁ Κ. Γ. Πιτσάκης, 20^ο σημ., ἀρ. 12, μθ' καὶ νη' ἀρ. 39 : «ἀπαρεμβάλλεται συμπτωματικὰ [...] «ἡ ἀνώνυμη πραγματεία γιὰ τὴ νηστείαν».

Παρά ταῦτα, ἡ κρίσις αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὀριστική : α') Μία πρώτη ἐνδειξὴ αὐθεντικότητος παρέχει ἀκριβῶς ἡ ἴδια ἡ ποιότης τοῦ κώδικα, ἀρκετὰ ἀρχαίου, μὲ πλήρεις τὸ corpus τῶν «ἐπιμέτρων» καὶ πιθανώτατα συνδεομένου (τοῦ ἴδιου ἢ τοῦ προτύπου του) μὲ τὸν ἄμεσο κύκλο τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὅπως μαρτυρεῖ κυρίως ἡ λεγομένη «σημείωση τοῦ Φιλοθέου». Φυσικά, στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκονται οἱ γνώσεις μας γιὰ τὴν ποιότητα τῶν χειρογράφων τῶν ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ τὴν προέλευσή τους, εἶναι ἀδύνατη ἡ περαιτέρω ἐνταξὴ τοῦ κώδικα στὴν παράδοση τοῦ ἀρμενοπουλικοῦ κειμένου καὶ ἡ πλήρης φιλολογικὴ ἀξιολόγησή του. β') Περαιτέρω ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς «πραγματείας» στὸν Ἀρμενόπουλο παρέχει ἡ παρουσία τῆς στὸν στενότερο κύκλο τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἐξαβίβλου, ποὺ ἀναπόσπαστα συνδέονται μαζί της στὰ χειρόγραφα : βρίσκεται μεταξύ τῶν *Νόμων Γεωργικῶν* καὶ τῆς *Ἐπιτομῆς Κανόνων*, τῶν δύο σημαντικωτέρων καὶ ἐκτενεστέρων «ἐπιμέτρων», νομικῶν ἔργων «ἀδελφῶν», ὅπως εἶδαμε, τῆς Ἐξαβίβλου καὶ ἀναμφίβολα διαμορφωμένων ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο μὲ τὴν τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποίησε σ' αὐτήν. γ') Λόγω τῆς θέσεως αὐτῆς ἡ «πραγματεία» καλύπτεται ἀπὸ τὴν βιβλιογραφικὴ καὶ χρονολογικὴ «σημείωση τοῦ Φιλοθέου» ποὺ κατέχεται στὸ f195^v, μετὰ τὴν *Ἐπιτομὴν* καὶ τὸ *Θέσπισμα*, καὶ ἀποδίδει σχετ. τὴν διττὴν ἐργασία ποὺ προηγεῖται στὸν Ἀρμενόπουλο : τὸ παλαιὸν βιβλίον τοῦτον ὅλον. Εἰς ἔργον οἱ ἐνδείξουσιν αὐτὴν, μαζί μὲ τὴν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας σχεδὸν ἀμόρφον — ἀν καὶ προφανῶς ἀβασάνιστη καὶ χωρὶς γνώση τοῦ κειμένου — γνώμη τῶν συγγραφέων, φαίνεται νὰ «νομιμοποιοῦν» τὴν προσωρινὴν τοῦλάχιστον διατήρησιν τῆς «πραγματείας» μεταξύ τῶν ἔργων τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου¹⁸.

17. Ἀλλὰ ἡ σημείωση φαίνεται νὰ «καλύπτει» καὶ τὰ, ἀσφαλῶς ξένα πρὸς τὰ «ἐπίμετρα», κείμενα τῶν ff 182^v - 194^v, στοιχεῖο ποὺ μειώνει ὅπωςδήποτε τὴν ἀξία τοῦ ἐπιχειρήματος.

18. Ἡ «πραγματεία» ἦταν μέχρι σήμερα μία ἀπὸ τίς λίγες ἐργασίες, ἀπὸ τίς ἀποδοθεῖσες στὸν Ἀρμενόπουλο, ποὺ ἔμεναν ἀνέκδοτες. Ἦδη σήμερα, ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ corpus τῆς Ἐξαβίβλου, δὲν ἔχουν δημοσιευθῇ, σὰν τέτοια, τὰ ἐθιμοτυπικὰ κείμενα (βλ. ἄνωτ., σημ. 5), ποὺ ὅμως στὴν πραγματικότητά εἶναι (ἢ τοῦλάχιστον σὲ παρεμφερῇ μορφή) ἀρκετὰ γνωστὰ ἀπὸ ἄλλου (στὴν κατηγορίᾳ αὐτὴ βέβαια ἀνήκουν κατὰ μείζονα λόγο καὶ τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς *Ροπές* ποὺ ἀπέδωσε στὸν Ἀρμενόπουλο ὁ Montfaucon, βλ. ἄνωτ. σημ. 10)· μένει ἀνέκδοτη ὅμως μία «μειζων» αὐθεντικὴ ἐργασία τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἡ λεξικογραφικὴ, ποὺ περιλαμβάνει στὴν πραγματικότητά δύο *Λεξικά* κατὰ στοιχεῖον, ἓνα περιέχον τὰ κοινῶς γραφόμενα ῥήματα, ἐν ᾧ δείκνται τίνα μὲν ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἀμετάβατα, τίνα δὲ μεταβατικά, καὶ τούτων τίτι συντάσσεται ἕκαστον καὶ τί δηλοῖ καὶ ἓνα περιέχον τὰ πολυώνυμα [= συνώνυμα] τῶν ῥημάτων (Πιτσάκης, κ' σημ., ἀρ. 8).

Όπωςδήποτε, από την σύντομη ανάπτυξη που προηγήθηκε έχει καταστή προφανές ότι, σε αντίθεση προς τους παλαιότερους συγγραφείς που έννοούσαν βέβαια αληθινή πατρότητα του Ἀρμενοπούλου, όταν γίνεται σήμερα λόγος για την αυθεντικότητα ενός από τα επίμετρα της Ἐξαβίβλου, πρόκειται, σε κάθε περίπτωση, για την απόδοση στον Ἀρμενόπουλο της πρωτοβουλίας ἐντάξεώς του στο corpus καὶ ἴσως, ἐνίοτε, καὶ κάποιας διαμορφώσεως τῆς παρούσης φραστικῆς μορφῆς, — ἐνῶ ἀντίθετα (καὶ τοῦτο δὲν ἔχει τονισθῇ πάντοτε ὅσο ἐπιβάλλεται) ἡ ἰδιοτυπία τῆς ἀρμενοπουλικῆς παραδόσεως καὶ ὁ τρόπος συγκροτήσεως τοῦ corpus δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τεθῇ θέμα προσωπικῆς συντάξεως τῶν κειμένων ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο.

Στὴν προκειμένη περίπτωση δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνιχνεύσω τὴν πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει ληφθῇ τὸ φραστικὸ τῶν «ἱστορικῆς» φύσεως τριῶν πρώτων «κεφαλαίων» τῆς πραγματείας: πιθανῶς, δεδομένου ὅτι τὸ θέμα εἶναι οἰκειότατο στὴ βυζαντινὴ γραμματεία¹⁹, ἔχει συνταχθῇ — ἴσως ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο, ἂν σ' αὐτὸν πράγματι ὀφείλεται ἡ σύνθεση καὶ ἡ ἐνταξὴ στὰ «ἐπίμετρα» τοῦ κειμένου — κατ' ἐραρισμὸ ἀπὸ διάφορες πηγές, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ἡ σύγκρισις καὶ παρατηρεῖται στὸ <γ> «κεφάλαιο» μεταξὺ τῶν νηστειῶν τῆς Κοιμήσεως καὶ τῶν Χριστουγέννων, ποὺ προφανῶς προέρχεται ἀπὸ κακὴ σύνθεση ἢ κατανόηση τῶν κειμένων. Ἀντίθετα, ὑπῆρξε μᾶλλον εὐχερὲς νὰ ἐντοπισθῇ ὅτι τὰ «κεφάλαια» <δ> καὶ <ε> ἔχουν προφανῶς ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα²⁰, τοῦ ὁποίου ἔχει διατηρηθῇ πλῆρως τὸ φραστικὸ· ἰδιαίτερα χαρακτηρι-

19. Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, πατριάρχου Ἀντιοχείας, *Περὶ τῶν ἁγίων τριῶν τεσσαρακοστῶν, πόθεν παρελάβομεν φυλάττειν αὐτάς καὶ ὅτι οἱ ταύτας παραβαίνοντες παρανομοῦσιν* (ἡ ἐργασία εἶναι νόθος: ἀναφέρει τὴν Ζ' οἰκουμενικὴ σύνοδο, ἐνῶ ὁ Ἀναστάσιος πατριάρχευσε κατὰ τὰ ἔτη 559 - 570 καὶ 593 - 599). Ἀναστασίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, *Περὶ τῆς νηστείας τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου καὶ ὅτι χορὴ ταύτην φυλάττειν ὡς ἐνθεσμον* (Migne, P.G., CXXVII, 520 - 532· ὁ Ἀναστάσιος φέρεται ὡς συγγραφεὺς καὶ ἄλλων ἐργασιῶν γιὰ τὶς νηστείες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μιᾶς πραγματείας γιὰ τὶς ἑπτὰ ἐβδομάδες τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς· πιστεύω ὅτι θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς συγγραφεὺς καὶ τῆς συγγενοῦς ἐργασίας ποὺ ἀποδόθηκε ἐσφαλμένα στὸν ὁμώνυμό του πατριάρχη Ἀντιοχείας, δεδομένου ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Καισαρείας ἤκμασε μετὰ τὴν Ζ' οἰκουμενικὴ σύνοδο, κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα). τοῦ ἁγίου Νίκωνος ἐκ τοῦ *παιδέκτου*, ὁμιλία νζ'. Οἱ τρεῖς συγγραφές στοὺς Ρ α λ λ η - Π ο τ λ η, Δ', 580 - 591 (ἀπὸ τὸν Jean-Baptiste Cotelier [1629 - 1686], *Ecclesiae Graecae Monumenta*, III, 425 - 444). Ἐπίσης: Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, *Ἐπιστολὴ χάριν τῶν ὀφειλουσῶν τελείσθαι νηστειῶν ἐκάστον ἔτους πεμφθεῖσα πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς* (Ρ α λ λ η ς - Π ο τ λ η ς, Δ', 565 - 579· εἶναι προφανῶς ἡ ἐπιστολὴ γραφικὴ ποὺ ἀναφέρεται στὸ κείμενο, <ε>)). Ὅπωςδήποτε ἡ «πραγματεία» δὲν ἔχει ἀντλήσει ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτά.

20. Ὁ Ἀρμενόπουλος γνωρίζει τὸ ἔργο τοῦ Βαλσαμῶνος, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν Ἐξαβίβλο (βλ. Π ι τ σ α κ η ς, λζ' σημ. 24): στὴν § Δ, 7, 17 μνημονεύει, μὲ βάση προφανῶς τὴν

σική είναι ή διατήρηση τοῦ πρώτου ἐνικοῦ προσώπου (*Ἐγὼ δὲ ἀσπίως σκοπή-
σας [...]* λέγω...) καὶ αὐτουσίας τῆς παραπομπῆς σὲ ἄλλο κείμενο τοῦ Βαλσα-
μῶνος, πάντοτε χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ τὸ πρῶτο πρόσωπο (...πλατύτερον ἐλεπτο-
γήσαμεν ἐν ἐπιστολῇ γραφικῇ, ἣν διὰ τὸ πολύστοιχον εἶναι οὐ κατεστρώσαμεν
ταῦθα). Ἐξ ἄλλου, ἡ διάφορη προέλευση τῶν δύο «ἐνοτήτων» τοῦ κειμένου (<α'> -
<δ'> καὶ <δ'> - <ε'>) προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν ἀνακολουθία πὺ ἐμφανίζεται στὶς πλη-
ροφορίες πὺ παρέχουν: στὴν πρώτη ἐνότητα ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων φαίνεται
νὰ ἔχη ὑποκαταστήσει τὴν νηστεία τῆς Κοιμήσεως, ἐνῶ στὴ δεύτερη (τοῦ Βαλσα-
μῶνος) ὁρθὰ γίνεται λόγος γιὰ τὰς δύο ταύτας νηστείας κατὰ τὶς ὁποῖες ὀφείλομεν
νηστεύειν. Γενικὰ εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ συνένωση τῶν δύο «ἐνοτήτων» ἔχει συντε-
λεσθῇ μηχανικά, χωρὶς καμμία οὐσιαστικὰ προσπάθεια ἐνοποιήσεως τοῦ κειμένου, —
μὲ μόννη ἐξαίρεση, ὅπως θὰ δοῦμε, τὴ συγχώνευση τῆς νηστείας τῆς Μεταμορφώσεως
στὴν νηστεία τῆς Κοιμήσεως.

Τὰ σχετικὰ κείμενα τοῦ Βαλσαμῶνος ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦτο σκοπήσας ὅθεν καὶ ὅπου παρεδόθησαν αἱ δύο αὗται
νηστεῖαι, ἤγουν ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἡ τῆς Γεννήσεως τοῦ
Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πρὸς τῆς ἐορτῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων
τελουμένη νηστεία καὶ ἡ πρὸς τῆς Μεταμορφώσεως νηστεία²¹, καὶ εἰ ἐξ ἀνάγκης
ὀφείλομεν κατὰ ταύτας νηστεύειν καὶ ἐπὶ πόσας ἡμέρας, λέγω τὴν μὲν νηστείαν τῶν
τοιούτων τεσσάρων ἐορτῶν ἀπαραίτητον εἶναι, τὴν δὲ ποσότητα τῶν ἡμερῶν ταύτης
μὴ εἶναι εἰς πάσας ἰσάριθμον, ὅ περ εἰς τὴν μεγάλην ἐστὶ τεσσαρακοστήν, ἀλλὰ πρὸ
μὲν ἐπὶ ἡμερῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων ἐορτῶν πάντες οἱ πιστοί, λαϊκοὶ δηλονότι
καὶ μοναχοί, ἀναγκάζονται νηστεύειν κατὰ τὸ ἀπαραίτητον, καὶ οἱ μὴ οὕτω ποιούν-
τες ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀλλοιωθήσονται· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν
κτητορικῶν τυπικῶν συνωθούμενοι μοναχοὶ νηστεύειν ἐπὶ πλέον [...] καὶ ἄκοντες
ἀναγκασθήσονται τοῖς κτητορικοῖς αὐτῶν τυπικοῖς ἀκολουθεῖν, ὅτι τοῦτο κανονικὸν
καὶ σωτηριῶδές ἐστιν· ὥς περ καὶ οἱ λαϊκοὶ οὕτως ἔκοντὶ νηστεύοντες εὐχαριστίας

μαρτυρία του, τὴν χαμένη νεαρὰ 78 τοῦ Μανουῆλ Α' Κομνηνοῦ· στὴν ἴδια παράγραφο ἔχουμε
προφανῶς καὶ μία παραδρομὴ τοῦ Ἀρμενοπούλου πὺ ὀφείλεται σὲ κακὴ κατανόηση σχολίου
τοῦ Βαλσαμῶνος στὸν Νομοκανόνα εἰς ιδ' τίτλους (βλ. Πι τ σ ά κ η ς in loco, σ. 235 σημ.
1 καὶ 2, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῆς νεαρᾶς τοῦ Μανουῆλ 18 ἀπὸ ἀβλεψία).

21. Ὁ Βαλσαμῶν διασπᾷ τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου σὲ δύο ἐπταήμερα, ἀναφερό-
μενα τὸ ἓνα στὴ Μεταμόρφωση (6 Αὐγούστου) καὶ τὸ ἄλλο στὴν Κοίμηση (15 Αὐγούστου). Ὅπως
θὰ δοῦμε, ὁ Ἀρμενόπουλος(;) ἐπεμβαίνει, στὸ σημεῖο αὐτό, στὸ κείμενο πὺ παραλαμβάνει ἀπὸ
τὸν Βαλσαμῶνα καί, σύμφωνα μὲ τὴν κρατοῦσα καὶ σήμερα θέση, ἀναφέρει ὁλόκληρὴ τὴν περίοδο
τῆς νηστείας στὴ Θεοτόκο (<δ'>).

ἀξιωθήσονται. Ἐπεὶ δὲ τὰς αἰτίας τούτων πάντων γραφικοῖς θείοις δόγμασι καὶ διδάγμασιν εὐδοκοῦντος Θεοῦ κατησφαλισάμεθα καὶ δι' ἐπιστολῆς παρεστησάμεθα γραφείσης²² πρὸς τὸν ἐν τῷ Βουνῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου ἐγκλειόμενον τιμιώτατον μοναχὸν κυρὸν Θεοδόσιον τὸν Σαρπειώπην, ἀνάγνωθι καὶ ταύτην· ἐνταῦθα γὰρ ὡς πολύστιχος οὐ κατεστρώθη· ἡ αὐτὴ δὲ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπαράλλάκτως καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῷ θρόνῳ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς²³. (Ἑρμηνεῖα Βαλσαμῶνος ἐπὶ τοῦ γ' κανόνος (ἀποκρίσεως) τοῦ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως· Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 420).

2. Ἡμεῖς δὲ σκοπήσαντες τὰ περὶ τούτου, ἀπολογούμεθα· ἐξ ἀνάγκης προηγοῦνται νηστεῖαι πρὸ τῶν τεσσάρων τούτων ἑορτῶν, ἥγουν πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς ἁγίας Θεοτόκου, πλὴν ἑπταήμεροι· μία γὰρ τεσσαρακονθήμερος νηστεία ἐστίν, ἡ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Πάσχα. Εἰ δέ τις καὶ πλεόν τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ νηστεύει, ἢ ἐκοντὶ ἢ ἀπὸ κτητορικοῦ τυπικοῦ συνωθούμενος, οὐ καταισχνθήσεται. Ὅπως δὲ καὶ διατὶ πρὸ ἐκάστης τούτων τῶν τεσσάρων ἑορτῶν ἑπταήμερον νηστεία ἐξ ἀνάγκης νηστεύειν δεῖται, ἐδηλώθη ἐν τῷ γεγονότι παρ' ἡμῶν πατρὶ τούτῳ συνοδικῷ τόμῳ²⁴. (Ἀποκρίσις νεῦ Βαλσαμῶνος· Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 488).

Τὸ κείμενο τῆς «πραγματείας» παραδίδεται στὸν κώδικα μὲ ἀρκετὴ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἀπόψεως γραφῆς, ἀλλὰ ὄχι χωρὶς γραμματικά καὶ ὀρθογραφικά λάθη, — ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ ἄλλα κείμενα ποὺ ἔχουν γραφῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο γραφέα. Προφανῶς στὴν παράδοση τοῦ κειμένου ἔχει μεσολαβήσει καθ' ὑπαγόρευση γραφὴ, ποὺ «δικαιολογεῖ»

22. Προφανῶς ἀπὸ παρεξήγησης ἢ κακῆς ἀνάγνωστος αὐτῆς τῆς φράσεως: δι' ἐπιστολῆς γραφείσης, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν προηγούμενη: γραφικοῖς θείοις δόγμασι, ὁ συντάκτης τῆς «πραγματείας» δημιούργησε in fin. (ζε') τὴν ἀρκετὰ ἀδόκιμη καὶ χωρὶς σαφῆ ἔννοια φράση: ἐν ἐπιστολῇ γραφικῇ.

23. Πρόκειται προφανῶς γιὰ τὴν Ἐπιστολὴν [...] πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς τοῦ Βαλσαμῶνος (Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 565 - 579)· βλ. ἀνωτ. σημ. 19.

24. Πιθανῶς θὰ πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι καὶ ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν Ἐπιστολὴν [...] πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς, λόγῳ τῆς ἀντιστοιχίας τῶν κειμένων· κυριολεκτικὰ «συνοδικὸ τόμος», γεγονότα παρ' ἡμῶν (=ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα) γιὰ τὸ θέμα αὐτό, δὲν γνωρίζω. Ἴσως ὁμοῦς ἐδῶ ὑπονοεῖται τὸ τὸ προηγούμενο κείμενο τοῦ Βαλσαμῶνος, ποὺ εἶναι «ἐπίσημη» ἑρμηνεῖα πάνω σὲ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ «ἀπόκριση» (ἀποκρίσεις γινόμεναι παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας συνόδου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Νικολάου [...] ἐφ' αἷς καὶ ἑρμηνεῖαι ἐξεφωρήθησαν παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶν), ὥστε νὰ δικαιολογῆται, κατὰ κάποιον τρόπο, ἡ διατύπωση «ἐν τῷ γεγονότι παρ' ἡμῶν συνοδικῷ τόμῳ».

ἐν μέρει τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα καὶ ἐξηγεῖ λάθη κατὰ τὴν ἀκρόαση τῶν λέξεων : μίαν ἀντὶ μνείαν (<γ'>). Ἀντίθετα τὰ συντακτικὰ σφάλματα θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι βαρύνουν τὸν συντάκτη τῆς πραγματείας. Στὴν ἐκδοση διατηρεῖται ἡ διαίρεση τοῦ κειμένου σὲ παραγράφους ποὺ παρέχει τὸ χειρόγραφο· ὁ διαχωρισμός, ἐξ ἄλλου, σὲ «κεφάλαια» (στὰ ὁποῖα προσέθεσα ἀρίθμηση) ἀκολουθεῖ ἐπίσης τὴν διαίρεση τοῦ κειμένου στὸ χειρόγραφο, ἡ ὁποία σημειώνεται ἀφ' ἐνὸς μὲ τὶς παραγράφους ἢ τὰ ἠϋξημένα διαστήματα μεταξὺ τῶν περιόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴ χρήση μεγαλυτέρων καὶ περισσότερο ἐπιμελημένων ἀρχικῶν κεφαλαίων γραμμάτων.

2. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ἀντικείμενο τῆς «πραγματείας» εἶναι ἡ ἱστορικὴ καταγωγὴ καὶ ἡ διάρκεια τηρήσεως τῶν μεγάλων νηστειῶν τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας : ἀναφέρονται μόνον διαρκεῖς νηστεῖες, ἐνῶ δὲν γίνεται λόγος γιὰ τὰ νηστεῖες ποὺ τηροῦνται σὲ μεμονωμένες ἡμέρες, ὅπως ἡ νηστεία τῆς ἀποστολῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου (29 Αὐγούστου), τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου), ἡ πρὸ τῶν Θεοφανείων (6 Ἰανουαρίου), ἡ κατὰ τὴν Ἑσπέρην καὶ τὴν Παρασκευὴ τῆς ἐβδομάδος. Ἡ ἐπιτομή εἶναι ἀντιστοιχίαν πρὸς ἄλλες ὁμοειδῆς συγγράμματα, πρὸς ὅποια εἶδαμε περιληφθῇ καὶ σὲ νομοκανονικὰς συλλογὰς (βλ. ἀνωτ. σημ. 19), τὸ περιεχόμενό της ὅμως δὲν παρουσιάζει (στὸ πρῶτο βιβλίον τμήμα του, ποὺ δὲν ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα) κοινὰ σημεῖα μὲ καμμία ἀπὸ αὐτὲς καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχη ἐπηρεασθῇ ἀπὸ ὅσες τοῦλάχιστον ἔχω ὑπ' ὄψην μου. Οἱ νηστεῖες ποὺ μνημονεύονται στὴν πραγματεία εἶναι :

α'. — Ἡ μεγάλη τεσσαρακοστή. Ὁ ὑπομνηματισμὸς τῆς μεγαλύτερης, ἐπισημότερης καὶ ἀρχαιότερης νηστείας εἶναι καὶ ὁ συντομώτερος, προφανῶς γιὰτὶ θεωροῦνται ἀρκετὰ γνωστὰ καὶ οἰκεῖα τὰ σχετικὰ στοιχεῖα. Ἡ πρώτη φράση (ὡς τοῦ χρόνου ὅλου ἀποδεκάτωσιν), καὶ ἀπὸ τὴν παλαιοδιαθηκικὴ τῆς διατύπωση καὶ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴ δεύτερη (Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς...), ἀναφέρεται προφανῶς στὶς νηστεῖες 40 ἡμερῶν ποὺ ἀναφέρονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπως τοῦ Μωϋσέως ('Εξοδος, λδ', 28) καὶ τοῦ Ἡλίου (Γ' Βασιλειῶν, ιθ', 8)· ἀκολουθῶς ἀναφέρεται βέβαια ἡ νηστεία τοῦ Ἰησοῦ στὴν ἔρημο (Ματθαῖος, δ', 2· Μάρκος, α', 13· Λουκᾶς, δ', 2) καὶ ἡ καθιέρωση τῆς νηστείας τῆς τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ ἡ σύνδεσή της μὲ τὴν περίοδο πρὸ τῶν Παθῶν²⁵.

25. Πρὸς βλ. κανόνες ε' Νικαίας Α', μθ'-νβ' Λαοδικείας, ξθ' Ἀποστολικόν, κθ', νβ', νε' νς' καὶ πθ' Πενθέκτης.

β'. — Ἡ νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς προελεύσεως τῆς νηστείας, ἐνῶ βασίζεται σὲ ἀκριβέστατο καὶ εὐδιάκριτο ἱστορικό πυρῆνα, ἔχει ἀστοχήσει στὴ σύνθεση. Ἡ καταγωγή τῆς νηστείας βρίσκεται, πράγματι, στὴν ἑπταήμερη νηστεία ποὺ ἀκολουθοῦσε τὴν ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς (διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον ἡμέρας ἐνήστευσαν ἐπτά), ἤδη ἀπὸ τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» (4ος αἰ.: ἔτσι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος)· ἐπίσης εἶναι ἀκριβὲς ὅτι, μετὰ τὴν καθιέρωση κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 Ἰουνίου), ἡ νηστεία παρετάθη μέχρι τῆς ἑορτῆς αὐτῆς²⁶. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι μαρτυρεῖται ἑπταήμερη νηστεία τῶν ἀποστόλων μετὰ τὴν Πεντηκοστή (πρόκειται προφανῶς γιὰ δικαιολογημένη παρεξήγηση ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς νηστείας στὶς «Ἀποστολικὲς Διαταγές»)· ἐπίσης δὲν εἶναι, φυσικά, ἀκριβὲς ὅτι ἡ 29ῃ Ἰουνίου εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀφοῦ βέβαια οὔτε συγχρόνως, οὔτε ὅλοι οἱ ἀπόστολοι ἐμαρτύρησαν²⁷· πρόκειται, στὴν πραγματικότητα, γιὰ τὴ μνήμη τοῦ μαρτυρίου μόνον τῶν «κορυφαίων» Πέτρου καὶ Παύλου, γιὰ τοὺς ὁποίους ὑπῆρχαν πράγματι ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις ὅτι ἐθανατώθηκαν σύγχρονως· ἀντίθετα ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὴν ἐπομένη (30 Ἰουνίου) εἶναι ἐπέκταση τῆς προηγουμένης ἑορτῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ποὺ «ἀκολουθεῖ τὴν μνήμην τῶν κορυφαίων». Εἰς ἄλλου το κείμενο δὲν διακρίνεται ὅτι, μετὰ τὴν ἐπέκταση τῆς νηστείας, ἡ ἐναρξὴ τῆς δὲν τοποθετεῖται πλέον στὴν Πεντηκοστή, ὅπως φαίνεται νὰ ἀναφέρῃ ἡ πραγματεία, ἀλλὰ ἔχει μεταφερθῇ στὴν ἐπομένη τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πάντων²⁸. Ἀκριβὲς εἶναι, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ διάρκεια τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀπο-

26. Πρβλ. κανόνες Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως κ' (ιβ' Πηδάλ.), ζ' ἐκ τῶν 9 (κθ' ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συντάξεων).

27. Ἡ φράση ἕστερον δὲ καὶ αὐτῶν τῶ μαρτυρίῳ τελειωθέντων κατὰ τὴν κθ' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς πρέπει νὰ μὴ ἀναφέρεται μόνο στοὺς δύο «κορυφαίους», ἀφοῦ ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ Παῦλος, δὲν μετεῖχε τοῦ σώματος τῶν ἀποστόλων κατὰ τὴν Πεντηκοστή, ὥστε νὰ ἰσχύῃ γι' αὐτὸν ἡ ἀμέσως προηγούμενη φράση: ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον ἡμέρας ἐνήστευσαν ἐπτά. Ἐκτὸς ἂν δεχθοῦμε ὅτι τὸ ἐνήστευσαν πρέπει νὰ διορθωθῇ σὲ ἐνήστευον, ὁπότε θὰ ἀναφέρεται ὑποτιθεμένη συνεχῇ πρακτικῇ κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους (βάσει τῆς μαρτυρίας τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν»), στὴν ὁποία θὰ μπορούσε νὰ μετέχῃ καὶ ὁ Παῦλος· ἡ φράση ἐπαναλαμβάνεται στὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου (ὅπου οἱ ἡμέρες ἐκτείνονται σὲ ἐννέα)· ἀλλὰ ἐκεῖ ὁ χρόνος τοῦ ρήματος δὲν εἶναι εὐδιάκριτος στὸ γφ: ὥς περὶ δὴ καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐνήστευον (ἤ: ἐνήστευσαν).—Ἀλλὰ ἡ ἀποψη ποὺ ἐκτίθεται ἐδῶ δὲν εἶναι κατηγορηματικὴ· συνήθως δὲν δίδεται τόσο σχολαστικὴ προσοχὴ σ' αὐτὰς τὰς διακρίσεις: στὸν βυζαντινὸ ἁγιογραφικὸ τύπο τῆς Πεντηκοστῆς συχνὰ εἰκονίζεται σὲ κεντρικὴ θέσῃ ὁ Παῦλος (ὅπως καὶ στὸν τύπο τῶν 12 ἀποστόλων).

28. Φαίνεται νὰ διορθώνεται στὸ τέλος τοῦ κειμένου (ζδ'): νηστεύειν μετὰ τὴν τῶν ἁγίων πάντων ἑορτήν. Ἡ φράση δὲν ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ προφανῶς ἀνήκει στὸν συντάκτη τῆς «πραγματείας».

τόλων, σὲ ἀντίθεση πρὸς ὅλες τὶς ἄλλες νηστεῖες, κυμαίνεται ὡς ἂν φέροι ἡ τοῦ ὁκλίου φορὰ, ἥτοι τοῦ πάσχα²⁹.

γ'. — Παράδοξη εἶναι ἡ σύγχυση ποὺ παρατηρεῖται στὸ τρίτο «κεφάλαιο» μεταξὺ τῶν νηστειῶν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὴν ὁποία ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων κατάγεται δῆθεν ἀπὸ μία 40ήμερη νηστεία τῆς Κοιμήσεως, ποὺ μετετέθη ἀργότερα στὰ Χριστούγεννα³⁰. Ἐξ ἄλλου τὸ κείμενο αἰνείται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων μέχρι μιᾶς ἐποχῆς δὲν ἐτελεῖτο χωριστά, ἀλλὰ ἐνσωματωμένη ἐν τῇ κοιμήσει τῆς θεοτόκου(!). Ἡ παρεξήγηση εἶναι πλήρης : ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων εἶναι, βέβαια, πολὺ ἀρχαιότερη τῆς Κοιμήσεως· ἐτελεῖτο ἀρχικὰ συνενωμένη, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων (Ἐπιφάνεια, 6 Ἰανουαρίου), μέχρι τοῦ 4ου αἰώνα, ὁπότε ἄρχισε νὰ ἐορτάζεται στὶς 25 Δεκεμβρίου — πρῶτα στὴ Δύση· ἡ ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως εἶναι ἀρκετὰ μεταγενέστερη. Καὶ οἱ δύο νηστεῖες ἀναφέρονται, γιὰ πρώτη φορὰ, στὸν «τόμο τῆς Ἐνώσεως» (Νεαρά 1 Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου, ἔτ. 920)³¹, ἴσως δὲ αὐτὴ ἡ κοινὴ μνεῖα συνετέλεσε, κατὰ κάποιον δυσδιάκριτο τρόπο, στὴ σύγχυση τοῦ συντάκτη³².

29. Ἡ διακύμανση ἀπὸ τῆς διάρκειας τῆς νηστείας γίνεταί μεταξὺ τῶν 42 ἡμερῶν (ὅταν τὸ Πάσχα ἐορτάζεται στὶς 22 Μαρτίου) καὶ τῶν 55 ἡμερῶν (ὅταν ἀναφέρεται τὸ κείμενο). Ἡ δὲ σήμερα, μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἢ μακρότερη διάρκεια τῆς νηστείας εἶναι 30 ἡμερῶν (Πάσχα 4 Ἀπριλίου), εἶναι δὲ δυνατὸ νὰ ἀπαιτῆται νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅταν ἡ ἐορτὴ τῶν ἁγίων Πάντων συμπέσῃ μετὰ τῆς 27ης Ἰουνίου (Πάσχα 5 - 8 Μαΐου).

30. Ἡ παρατήρηση τοῦ κειμένου ὅτι, ὅπωςδήποτε, πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ὡς καὶ τῆς ἁγίας θεοτόκου μνεῖα οὕσα ἀναφέρεται προφανῶς στὴν ἰδιαίτερη θέση ποὺ κατέχει στὸν λειτουργικὸ, ὕμνογραφικὸ καὶ ἁγιογραφικὸ κύκλο τῆς Γεννήσεως ἢ Παναγία· ἄλλωστε τῆς ἔχει εἰδικὰ ἀφιερωθῇ καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων : ἡ «Σύναξις τῆς Θεοτόκου» (26 Δεκεμβρίου).

31. Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων, ἀλλ' ὡς νήστιμος τοῦ ἁγίου Φιλίππου (ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐνάρξεώς της· πρβλ. στὸ κείμενο μετὰ τὴν ιδ' τοῦ νοεμβρίου <δ'>· ἡ φράση δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα) ἀναφέρεται ἤδη στοὺς κανόνες τοῦ Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως (806 - 815, † 829;) : κ' (10' Πηδάλ.), ζ' ἐκ τῶν 9 (κθ' τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συντάξεων).

32. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι τὴν σύγχυση προκάλεσε ἡ ἐνέτεινε ἡ «ἀπόκρισις» γ' τοῦ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως (εἰ χορὴ τὴν ἐν τῷ Αὐγουστῷ νηστείαν ἐπιτελεῖν), τὴν ὁποία εἶχε βέβαια ὑπ' ὄψιν ὁ συντάκτης τῆς «πραγματείας», ἀφοῦ ἐρμηνεῖα τῆς ἀποτελεῖ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Βαλσαμῶνος (βλ. ἄνωτ., ἀρ. 1) ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχει ληφθῇ ἡ δεύτερη «ἐνότης» : Ἡν ἡ νηστεία πρότερον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μετετέθη δὲ διὰ τὸ μὴ περιπίπτειν ταῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γινομέναις ἐθνικαῖς νηστεαῖς· πλήν καὶ ἔτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ταύτην τὴν νηστείαν νηστεύουσιν (τὸ γεγονὸς τῆς μεταθέσεως εἶναι στὴν πραγματικότητά «ἄδηλον»· ἔτσι ὁ Βαλσαμῶν, Γ' ἀλλ. τ. σ. - Π ο τ λ ῆ ς, Δ' 420· πρβλ. καὶ Πηδάλιον, σημ. 1 in loco). Ἡ μνεῖα, περαιτέρω, τοῦ τόμου τῆς ἐνώσεως» συσχέτισε τὶς δύο νηστεῖες στὴν σκέψιν τοῦ συντάκτη τῆς «πραγματείας»· καὶ δὲ-

Ἐξ ἄλλου ἡ διατύπωση τοῦ «κεφαλαίου» ἀφ' ἧν νὰ νοηθῇ ὅτι μετὰ τὴν δῆθεν «μετάθεση» τῆς νηστείας ἀπὸ τὴν Κοίμησιν στὰ Χριστούγεννα καταργήθηκε ἡ νηστεία τῆς Κοιμήσεως· φυσικὰ καὶ οἱ δύο νηστεῖες, ποὺ ἄλλωστε ποτὲ δὲν ἔχουν στὴν πραγματικότητα ταυτισθῇ ἢ συσχετισθῇ, διατηροῦνται: ἡ νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου ἀπὸ τὴν 1ῃ ὡς τὴν 14ῃ Αὐγούστου καὶ ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ τὴν 15ῃ Νοεμβρίου ὡς τὴν 24ῃ Δεκεμβρίου³³.

Ὅπως εἶδαμε, ἡ συνέχεια τῆς «πραγματείας» ἔχει ληφθῇ σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸν Βαλασμῶνα, μὲ ὠρισμένες μόνον φραστικὲς μεταβολές. Ἡ μόνη ἀξιόλογη ἐπέμβαση ποὺ γίνεται στὸ κείμενο τοῦ Βαλασμῶνος εἶναι ἡ συγχώνευση τῶν δύο «ἐπταήμερων» νηστειῶν τοῦ Αὐγούστου (τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Κοιμήσεως), σὲ μία νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου, ποὺ ἀναφέρεται πλέον ἀποκλειστικὰ στὴν Κοίμησιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

μιούργησε τὴν σύγχυση. — Ἡ περίπτωση εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ἂν πράγματι ἡ σύνταξη πρέπει νὰ ἀποδοθῇ στὸν Ἀρμενόπουλο, γιὰτὶ φαίνεται νὰ παρέχῃ ἓν παράδειγμα τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται καὶ χρησιμοποιεῖ τὰ κείμενα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀντλεῖ, καὶ νὰ ἐρμηνεύῃ ὠρισμένες ἀντίστοιχες «συγχύσεις» ἢ παρεξηγήσεις ποὺ παρτηροῦνται στὴν Ἐξάβιβλο καὶ σὲ ἄλλες ἐργασίες του.

33. Τὸ θέμα, ὅπως εἶδαμε, ἀποσαφηνίζεται στὸ εἰλημμένο ἀπὸ τὸν Βαλασμῶνα (δ') «κεφάλαιο», ὅπου καὶ διαχωρισμὸς τῶν δύο τούτων νηστειῶν γίνεται καὶ σαφῶς δηλοῦται ὅτι καὶ οἱ δύο νηστεῖες πρέπει νὰ τηροῦνται (φυσικὰ μὲ τὴν ιδιότυπη ἐκδοχὴ τοῦ Βαλασμῶνος ποὺ τίς θέλει ἀπλῶς ἐπταήμερες· χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ὁ Βαλασμῶν δεχόμενος ἐπταήμερες νηστεῖες πρὸ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Κοιμήσεως διατηρεῖ οὐσιαστικὰ πλήρη τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου· ὁ συντάκτης ὅμως τῆς «πραγματείας» σωστὰ συνενώνοντας τίς δύο νηστεῖες σὲ μία, ἀλλὰ διατηρῶντας συγχρόνως τὸ ἐπταήμερο τοῦ Βαλασμῶνος, φαίνεται νὰ περιορίζῃ καὶ τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου σὲ νηστεία ἐπτὰ ἡμερῶν).

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

[cod. Vindobonensis jur. gr. 6, f140^v]

⟨α'⟩ Ἰστέον ὅτι τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν νηστεύομεν ὥς τοῦ χρόνου ὅλον ἀποδεκάτωσιν. Οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστός ἡμῶν καὶ θεός, μετὰ τὸ βάπτισμα, ἡμέρας ἐνήστευσε τεσσαράκοντα. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμᾶς ἔδει τὸν δεσπότην ἡμῶν μιμεῖσθαι, ὥς δυνατόν, καὶ τὴν νηστείαν ἐκπληροῦν τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐπιτήδειος¹ οὗτος ὁ καιρὸς τῶν ἄλλων ἔδοξε τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ ἡμῶν, διὰ τε τὰ σεβάσματα τοῦ δεσπότης ἡμῶν πάθη καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἁγίαν τριήμερον ἀνάστασιν. Καὶ ὠρίσθη οὕτως καὶ ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ νηστεύειν ἡμᾶς.

⟨β'⟩ Ἡ δὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τοῦτον ὠρίσθη τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον ἡμέρας ἐτήστευσαν ἑπτὰ, εἰς τύπον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς τοιαύτης δοθείσης νηστείας, ἑπτὰ καὶ αὐτῶν τῷ μαρτυρίῳ παραδοθέντων κατὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ἰουλίου μηνὸς μεταλαμβάνειν δὲ καὶ τῆς νηστείας, ὠρίσθη κρατεῖσθαι ταύτην ἀρχὴ τῆς μηνίης αὐτῆς. Αὐτὸς δὲ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ὠρίσθη, ὥς [καὶ] ἐπὶ ταῖς ἄλλαις, ἀλλ' ὥς ἡ φύσις τοῦ κύκλου φορὰ, ἥτοι τοῦ πάσχα. Πολλάκις γὰρ καὶ εἰς ἐννέα καὶ μόνας πληροῦται ἡμέρας, ὥς περὶ δὴ καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐνήστευον².

⟨γ'⟩ Ἡ δὲ τῶν χριστουγέννων, τοῦτον ὠρίσθη τὸν τρόπον. Μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, ἐτυπώθη παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς τιμὴν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ἡμέρας νηστεύειν μ', ἀπ' αὐτῆς ἀρχομένων³ τῆς Γ' τοῦ ἰουλίου μηνὸς καὶ μέχρι τῆς τοῦ ἀυγούστου ιε' ληγουσῶν⁴. Διὸ καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, οὐκ ἦν ἡ τῶν χριστουγέννων ἑορτὴ ὥς ἦν φανεῖσα ἢ παραδοθεῖσα ἑορτάζεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ κοιμήσει τῆς θεοτόκου, καὶ τοὺς ἐν ἐπιτιμίῳ λαχόντας καὶ ὀφείλοντας ἐν διαστίξεσι ὁρηταῖς μεταλαμβάνειν. Ἐπεὶ δὲ ἦν προτυπωθεῖσα ἡ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, κατ' αὐτὸ δὲ ἐτελεῖτο καὶ ἡ τῆς κοιμήσεως, διὰ τούτους, κατ' ἐμέ, ὀλιγώρως ἔχοντας καὶ μὴ δυναμένους κατ' αὐτὸ ἔλκειν, λοιπὸν δὲ καὶ τῆς τῶν χριστουγέννων ἑορτῆς ἀναδειχθείσης, ὥς σεβασμιωτέρας κρείττης παρὰ τῶν πατέρων τῆς τοιαύτης ἑορτῆς, ἄλλως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ σωτηρίῳ ἑορτῇ καὶ τὴν τῆς ἁγίας θεοτόκου μνηρίαν⁵ οὔσαν⁶, μετετέθη ἡ τεσσαρακοστὴ τῆς αὐτῆς ἁγίας κοιμήσεως ἀπὸ τῆς ιδ' τοῦ νοεμβρίου

¹ἐπιτήδειος cod ²vel ἐνήστευσαν ³sic constructio, in gen. pro acc. ἀρχομέρας καὶ ληγουσας

⁴ληγόντων cod ⁵correxī: μίαρ cod ⁶sic constructio, in acc. absoluto pro gen. absoluto

ου μηνός καὶ πληρουμένη τῇ κε' τοῦ δεκεμβρίου. <δ'> Ἐγὼ δὲ ἀρτίως σκοπήσας⁷, ὅπως καὶ ὅθεν καὶ διὰ τί παρεδόθησαν αἱ δύο αὗται νηστεῖαι, ἤγουν τῆς κοιμήσεως τῆς θεοτόκου καὶ τῶν γενεθλίων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πρὸ τῆς ἐορτῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εἰ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλομεν ταύτας νηστεύειν καὶ ἐπὶ πόσας ἡμέρας⁸, λέγω τὴν μὲν νηστείαν τὴν πρὸ τῶν ῥηθειςῶν ἐορτῶν ἀπαραιτήτον εἶναι, τὴν δὲ ποσότητα τῶν ἡμερῶν τούτων μὴ εἶναι πολλήν⁹, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἀλλὰ πρὸ ἐπτὰ ἡμερῶν ἐφ' ἐκάστη τῶν ῥηθειςῶν ἐορτῶν ἀναγκάζονται πάντες οἱ πιστοί, οἷας ἂν ὧσι καταστάσεως νηστεύειν κατὰ τὸ ἀπαραίτητον. Οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιῶντες τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων οὐκ ἀξιωθήσονται. Οἱ δὲ ἀπὸ κτητορικῶν¹⁰ τυπικῶν συνωθούμενοι μοναχοί, νηστεύειν μετὰ τὴν τῶν ἁγίων πάντων ἐορτὴν ἢ μετὰ τὴν ιδ' τοῦ νοεμβρίου, ἀκολουθήσουσιν ἄκοντες τοῖς τῶν κτητορικῶν τυπικῶν διατάγμασι. Ἀλλὰ καὶ λαϊκοὶ δι' εὐλάβειαν, εἰ αἰροῦνται νηστεύειν, εὐλογηθήσονται. <ε'> Τὰ δὲ περὶ τῶν τοιούτων νηστειῶν τοῦ ὅλου χρόνου πλατύτερον ἐλεπτολογήσαμεν ἐν ἐπιστολῇ γραφικῇ¹¹, ἣν διὰ τὸ πολύστοιχον¹² εἶναι οὐ κατεστρώσαμεν ἐντάφια.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

⁷σκοπίσας cod ⁸sic etiam Balsamon: πόσαις ἡμέραις cod ⁹vel πολλάς ¹⁰κτητορικῶν cod; sed cf infra τοῖς τῶν κτητορικῶν τυπικῶν διατάγμασι ¹¹γραφικῇ cod ¹²sic cod; πολέστιχος apud Balsamonem

Ecloga

EINE UNBEKANNTE ECLOGA - HANDSCHRIFT

VON
DIETER SIMON

Durch die freundschaftliche Vermittlung von Sp. Troianos (Athen) erhielt das Frankfurter Institut für Rechtsgeschichte vom Athener Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ἑρευνῶν einen Mikrofilm des Codex 548 aus dem Kloster Johannes des Theologen von Patmos. Auf den Codex wurden wir durch Γκίνη, Κείμενα βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ δικαίου εἰς χειρογράφους ἐν Ἑλλάδι κώδικας, Athen 1963 (p. 43) aufmerksam, dessen Notiz allerdings nicht erkennen läßt, daß die Handschrift, welche ins 16. Jahrhundert gehört, die Ecloga enthält. Eine brauchbare Beschreibung des Manuskripts scheint nicht zu existieren, da andernfalls die Angabe von Ginis (Νεαραὶ Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος) der regelmäßig die Katalognotizen abgeschrieben hat, nicht zu erklären wäre.

Bevor ich auf den Ecloga - Text näher eingehe, gebe ich eine grobe Beschreibung der Handschrift, welche nur die für den Rechtshistoriker relevanten Partien eingehender erläutert. Das Manuskript besteht aus 173 paginierten folia. Die Paginierung ist oben zu einem erheblichen Teil durch Wurmfraß zerstört und später in der rechten Randmitte nachgetragen. Sie läuft zunächst von 1 - 100 und beginnt dann erneut mit 1 - 73.

Der Codex enthält auf foll. 1r - 3v drei Inhaltsverzeichnisse. Das erste bezeichnet 22 Stücke einer theologischen Erotapokrisis (Titel: Πίναξ τῆς παρούσης βίβλου ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι, fol. 1r - 2r; Titel der ersten Erotapokrisis: πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τῷ θεῷ τοῦ χριστιανοῦ ὅπως εἰσακουσθῇ); das zweite (fol. 2r, v.) bringt die 30 Titel einer Sammlung von Γνώμαι ψυχοφελεῖς τῶν ἁγίων πατέρων; das dritte enthält unter der Überschrift πίναξ εἰς τὸν νόμον τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος die 18 Titel der Ecloga. Mit Ausnahme der Titel 1 bis 3

1. Der von Ginis zitierte Katalog von Sakkelion, Πατριαρχὴ Βιβλιοθήκη, Athen 1890, ist uns leider noch unzugänglich.

(dazu unten II) entsprechen diese Titel den von Zachariae in seiner Ausgabe gedruckten (Zepos II 11 ff.).

Durchgezählt sind nur die Titel α' - ι' (fol. 3r). Auf die unbezifferten Titel ια' - ιη' (fol. 3v) folgen die unten genauer beschriebenen sechs Titel der νόμοι γεωργικοί, anschließend wird für fol. 34 (= 134) eine Regierungsliste byzantischer Kaiser (Βασιλεῖς καὶ περὶ χρόνου τίνες ἐστάθησαν καὶ πόσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ καθείς) angekündigt, für fol. 36 (= 136) ein Traktat des Methodios von Patara. Das abschließende τέλος könnte bedeuten, daß die folia nach diesem Traktat (145 ff.) zur Zeit der Herstellung dieses πίναξ noch leer waren (vgl. unten bei foll. 54r - 58r).

Foll. 4r - 6v: unbeschrieben

Foll. 7r - 88v: Die erwähnten 22 Erotapokriseis. Der Wortlaut beginnt mitten im Text; nach dem πίναξ müßte fol. 7 die zweite Erotapokrisis (Τὸν μὴ ἔξω κόσμου γένόμενον οὐ δύναται νοῆσαι περὶ θεοῦ πῶς ἐννοεῖται) anfangen. Allerdings sind die Seitenzahlen des πίναξ und die tatsächlichen Textanfänge jeweils um vier Seiten verschoben. Aber auch fol. 11 beginnt nicht mit der zweiten Erotapokrisis, vielmehr fängt die dritte «Frage» auf fol. 13r (πίναξ: fol. 9) an. Alle weiteren Erotapokriseis finden sich dann vier Seiten später als der πίναξ anzeigt. Wie diese Verschiebung und der Textverlust bei gleichzeitiger Leere der foll. 4r - 6v zu erklären sind, könnte nur eine Inspektion der Handschrift ergeben. Desinit: τέλος τῶν εἰκοσιδύο ἐρωτοαποκρίσεων.

Foll. 88v - 95r: Die angezeigten γνῶμαι ψυχοφελεῖς in 30 Titeln.

Foll. 95r - 100v: Rechnungen, Notizen und Federproben, zum Teil (fol. 98v, 99r) unbeschrieben.

Foll. 1r - 25v: Ecloga unter dem Titel: Νόμος βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος. Vgl. unten II.

Foll. 25v - 34r: Die νόμοι γεωργικοί. Am oberen Rand von 25v von junger Hand die Überschrift: Νόμοι γεωργικοί κατ' ἐκλογὴν τοῦ τῆς θείας λήξεως Ἰουστινιανοῦ. Die Sammlung ist in 6 Titel eingeteilt (ebenso der πίναξ, fol. 3v).

(α') Περὶ νόμου γεωργικοῦ

(β') Περὶ ὅρου ἢ ἀγροῦ διὰ χωρίων μαχομένων

(γ') Περὶ γεωργῶν δικαίων τε ἀδίκων

(δ') Περὶ ἀγελαρίων καὶ τῆς αὐτῶν ἐκφορᾶς

(ε') Περὶ δένδρων

(ς') Περὶ ὀπωροφυλάκων

Der 1. Titel enthält 6 Kapitel, die inhaltlich und in der Reihenfolge mit der

Ausgabe Ashburner (Zepos II 65 ff.) übereinstimmen (§§ 1 - 6). Der zweite Titel enthält die §§ 7,8 dieser Ausgabe. Der dritte Titel bringt in 13 Kapiteln die §§ 9, 11 - 22 von Ashburner; die Reihenfolge ist auch hier — bis auf die Einordnung von § 13 Ashburner vor § 11 — identisch. Der Titel *Περὶ ἀγελαρίων* enthält fünf Fragmente, welche Ashburner als § 23, §§ 27 - 30 druckt. Der Titel *Περὶ δένδρων* enthält 2 Kapitel (= §§ 31, 32 Ashburner). Der sechste und letzte Titel enthält 5 durchgezählte Kapitel. Die nach Kapitel 15 und 20 in diesem Text eingeschobenen Titel *Περὶ μαγγάνων* bzw. *Περὶ θερισμοῦ* unterbrechen die Zählung nicht. Kapitel 1 - 15 entsprechen §§ 33 - 51 der Ausgabe Ashburner — die abweichende Kapitelsumme ergibt sich dadurch, daß unsere Handschrift §§ 34/35, 41/42, 46/47, 50/51 als Kapitel 2, 8, 12, 15 zusammenfaßt. Kapitel 16 - 20 entsprechen §§ 52 - 57 bei Ashburner (Kapitel 18 = §§ 54/55). Die §§ 58 und 59 Ashburner fehlen. Nach dem Zwischentitel *Περὶ θερισμοῦ* folgen noch 35 Kapitel (21 - 55). Davon entsprechen die Kapitel 21 - 45 den §§ 60 - 85 (Kapitel 40 = §§ 79/80) von Ashburner. Die Kapitel 46 - 48 sind die im Titel 4 (*Περὶ ἀγελαρίων*) fehlenden §§ 24 - 26 Ashburner. Kapitel 49 - 55 sind in der Ausgabe Ashburner nicht enthalten. Sie sind zum Teil in der von Heimbach gedruckten Fassung (Harmenopoulos, Leipzig 1851, p. 828 ff.) der *νομοὶ γεωργικοὶ* vorhanden (49 = II 6; 50 = V 3; 51 = I 17; 52 = X 2; 53 = X 10), zum Teil unpubliziert (Kapp. 54, 55).

Demnach muß diese Handschrift trotz ihrer Jugend als relativ guter und jedenfalls beachtenswerter Textzeuge für die ältere Fassung der «Bauerngesetze» gelten.

Foll. 34r - 35v: Die Liste der Regierungsjahre byzantinischer Kaiser. Incipit: <Τι>βέριος, ὁ καὶ Ἀψίμαρος, ἔτη ζ' - desinit: εἰς τὸ νῦν τρέχειν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ αφίζ' (= 1517 p. C.).

Vgl. dazu unten bei foll. 54r - 58v.

Fol. 36r: Rechnungen

Fol. 36v: leer. Da fol. 36 versehentlich erneut als fol. 35 gezählt ist und dieser Fehler im folgenden nicht korrigiert wird, hat die Handschrift ein Blatt mehr als ihre Paginierung (100 + 73) ausweist.

Foll. 36r - 45r: Bischof Methodios von Patara *περὶ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν*. Incipit: Ἑβδοματικῶ χρόνῳ τῆς μεσοῦσης χιλιάδος. Desinit: ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Foll. 48r - 54r: τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ κατανύξεως. Incipit: κατανύγηθι, ψυχὴ μου, κατανύγηθι.

Foll. 54r - 58v: Χρονογραφία ἐν συντόμῳ, dem Patriarchen Nikephoros von

Konstantinopel zugeschrieben. Incipit: Ἀδάμ πρῶτος ἄνθρωπος γενόμενος desinit: Ἰουστινιανὸς β'-ος ἐβασίλευσεν ἔτη ι', Λεόντιος ἔτη γ', τι-〈βέριος〉. Nach Τι- ist die letzte Zeile von Blatt 58v zu Ende, 59r enthält nur einige Kritzeleien. Danach ist klar, daß fol. 34r, wo der Text mit -βέριος beginnt, die Fortsetzung dieser Chronik enthält. An eine Blattversetzung ist nicht zu denken, da fol. 34r an fol. 33v unmittelbar anschließt und zunächst einen Teil von Kap. 54 und dann Kapitel 55 des oben beschriebenen 6. Titels der νόμοι γεωργικοὶ enthält, wonach der Text mit einer dicken Zierleiste abgeschlossen ist. Man muß annehmen, daß zunächst foll. 34r ff. unbeschrieben geblieben sind und der Schreiber dann das Ende der Chronik auf die vorderen leeren Seiten schrieb. Unklar bleibt bei dieser Hypothese, warum der Verfasser des πίναξ der für foll. 34 ff. die Chronik und für foll. 36 ff. die Abhandlung des Methodios anzeigt, die weiteren Stücke nicht erwähnt, sondern seine πίναξ mit τέλος beendet.

Foll. 59r - 60r: Federproben und Notizen.

Foll. 60v - 62r: leer.

Foll. 62v - 73r: Eine neugriechisch-volkssprachliche Lehrschrift über Masten und Takelage von Segelschiffen. Die Abhandlung enthält eine große Menge seltener oder gänzlich unbekannter Wörter und verdiente schon deshalb die Aufmerksamkeit eines Spezialisten. Textprobe (fol. 63r):

Ἐὰν θέλεις νὰ κόψης μὴν μαστράν, θέλει καζούδαν τὸ ἥμισυ τῆς ἀντένας καὶ στέκει εἰς τὸ θέλημα τοῦ οἰκοκυροῦ ὡς θέλει νὰ τὴν κάμη—ἢ κολονάδαν ἢ μπητάδα ἢ πρεζεντάδα, ὅπως θέλει, νὰ ἐξοδιάσῃ. Τὸ κόψιμον τοῦ τρινκέτου θέλει καζούδαν ὅσον τὴν ἥμισυ ἀντέναν τοῦ τρινκέτου καὶ περισσότερον ... κ.τ.λ.

II

Soweit der Codex 548. Die in ihm enthaltene Ecloga bedarf noch einiger zusätzlicher Bemerkungen. Der Text des Gesetzbuches stellt insofern eine literaturgeschichtliche Rarität dar, als der Anfangsteil, genauer Titel 1 und 2.1 - 7, in neugriechischer Übersetzung angeboten werden. Die Existenz derartiger Übersetzungen der — angeblich schon jahrhundertlang ungültigen — Ecloga war der rechtshistorischen Forschung bisher unbekannt. Vermutlich handelt es sich aber auch um ein singuläres Stück, das zudem und bedauerlicherweise nicht fertiggestellt wurde. Der neugriechische, recht schön geschriebene Text beginnt auf fol. 1r und endet fol. 3r, nach dem Abschluß von Kapitel 7 des zweiten Titels der Ecloga. Auf fol. 3v setzt eine andere Hand den Text mit Titel 2.8 fort. Dieser und der

gesamte weitere Text bis einschließlich Titel 18 enthält das Gesetz im tradierten Wortlaut. Wie es zu diesem Sachverhalt gekommen ist, läßt sich nur vermutungsweise angeben. Ich möchte annehmen, daß der Schreiber des neugriechischen Texts gleichzeitig auch der Übersetzer gewesen ist, der aus irgendwelchen Gründen in seiner Arbeit unterbrochen wurde. Danach hat ein anderer den Text nach der vorhandenen Vorlage komplettiert, ohne sich um die Arbeit seines Vorgängers zu kümmern. Natürlich lassen sich auch einige andere Erklärungsmöglichkeiten (etwa, daß von 2 Schreibern aus 2 verschiedenen Vorlagen abgeschrieben wurde) denken. Der Verfasser des πίναξ hat den Text jedenfalls schon in der heutigen Form vor Augen gehabt und den πίναξ im Nachhinein verfaßt. So erklärt sich einmal, daß er die beiden ersten Titel der Ecloga in neugriechischer Fassung liefert, während die 16 restlichen Titel der traditionellen Form folgen, zum anderen, daß er nach Titel 2 einen Titel 3 mit der Überschrift αἰτία λύσεως γάμου einschiebt, eine Überschrift, welche er als (unbezifferten!) Zwischentitel auf fol. 4v, zwischen Ecloga 2.11 und 2.12, gefunden hat. Als er dann auf fol. 6r zu dem echten τίτλος γ' kam (περὶ τῆς καταγραφείσης προικοῦ κ.τ.λ.), schrieb er diesen ebenso wie die folgenden Titel korrekt ab, mit dem Ergebnis, daß sein πίναξ materiell insgesamt 19 Titel, darunter zweimal einen Titel γ', enthält.

Die Übersetzung schließt sich im allgemeinen eng an den Text an und ist nicht ohne Eleganz. Der Übersetzer war zweifellos ein relativ gebildeter Mann, der seine nicht völlig simple Vorlage einwandfrei verstand und sie in eine neue Sprachform zu bringen wußte. An einigen Stellen (vgl. ῥεφουδάρω in 1.1 und 1.2; γοβέρνον in 2.6 und 2.7) macht sich westlicher Einfluß bemerkbar. Als Provenienz des Textes dürfte wohl das südägäische Inselgebiet in Betracht kommen (vgl. ἀφεντεία in 2.5 [u.a. Chios] s. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Bd.3, Athen 1942, S. 324 s.v. ἀφεντιά; δούδουσι in 1.2 [Kreta] s. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Bd.2 S.456 s.v. ἀποδίνω, G. Pangalos, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Κρήτης, Bd.1, Athen 1955, S.146; κάθα in 1.3 [Kreta] s. G. Chatzidakis, Μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά, Bd.1, Athen 1905, S.236, G. Pangalos aaO. Bd.5 S.394; τως in 1.1, 2.1 - 2, 2.5 und 2.7 [Rhodos, Kos, Tinos, Chios] s. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Bd.3 S.302 s.v. αὐτός; φόρισι in 1.3 [Kreta] s. A. Xiruchakis, Ὁ κρητικὸς πόλεμος, Triest 1908, S. 259₆, 338₂₂, 508₁₈, 555₃, Φωσκόλου Φορτουνᾶτος, ed. St. Xanthudidis, Athen 1922, S. 263)¹. Verschiedentlich hat man

1. Die Hinweise auf die Sprachformen und ihre Herkunft hat Herr Kollege Troianos beigesteuert, dem ich zugleich für eine kritische Überprüfung meiner Abschrift zu danken habe.

den Eindruck, daß der Verfasser auch um inhaltliche Anpassungen bemüht war. Folgende Stellen kommen in Betracht:

1.1: In Zeile 10 wurde der Hinweis auf das Hypobolon weggelassen. Dieser hatte allerdings auch im Ecloga - Urtext nur erläuternden Charakter.— Die Regelung der Verlöbnisauflösung ist sachlich verändert. Die Ecloga unterscheidet zwischen Erfüllungsverweigerung durch den Bräutigam (Folge: Verlust der Arrha) und durch die Brauteltern (Folge: Rückerstattung der Arrha in doppelter Höhe). In der Übersetzung ist die Differenzierung zu der Anweisung geschrumpft, daß der Arrhageber bei Erfüllungsverweigerung die Arrha verliert und eine gleichgroße Buße zu zahlen hat. Die Regel scheint sich nur auf den Bräutigam zu beziehen. Da in 1.2 die Unterscheidung zwischen Weigerung des Bräutigams und Weigerung der Brauteltern aufrechterhalten wird, könnte auch eine fehlerhafte Kontamination des Übersetzers vorliegen.

2.2: Die im Ecloga - Text angeführten Fälle geistlicher Verwandtschaft sind weggelassen.

2.3: Der ganze zweite Teil der Stelle ist ausgelassen. Er enthielt die Angaben, daß die ποσότης ἐν ἐπαυξήσει προικοῦ ἀπογαρμίσῃ (später wieder: Hypobolon) und der κόσμος ἐξ ὑπαιδίας in den Ehevertrag aufzunehmen sind und eine Reihe von Formvorschriften für diesen Vertrag. Daß diese Bestimmungen dem Übersetzer unverständlich waren, wird man nicht annehmen können.

Insgesamt ist der vorhandene Übersetzungstext leider zu gering, um ein Urteil über die Frage: Versehen oder Absicht? zu erlauben. Deshalb kann auch über den Zweck, den der Übersetzer mit seiner Arbeit angestrebt haben könnte, insbesondere ob er praktische Ziele im Auge hatte, nichts gesagt werden.

Im folgenden ediere ich die sprach- und rechtsgeschichtlich bemerkenswerte Übersetzung. Die Handschrift hat auf eine Kapitelzählung verzichtet; diese und die Trennung der einzelnen Abschnitte erfolgte in Anlehnung an Zachariae. Rechtschreibung und Akzentsetzung des Originals sollten möglichst erhalten bleiben; die vereinzelt Abweichungen wurden angemerkt. Auf den traditionellen Teil der Ecloga, welcher außer einigen kritischen Randbemerkungen eines späteren Benutzers des Texts nichts Bemerkenswertes enthält, werde ich an anderer Stelle zurückkommen (bei einer systematisch-kritischen Beschreibung der Ecloga - Handschriften im Rahmen eines am Institut durchgeführten Forschungsprojekts).

III

Νόμος βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος.

Τίτλος α'. Περὶ τοῦ πῶς βεβαιώνεται ἡ μνηστεία καὶ πῶς λύεται ἡ αὐτή.

1. Βεβαιώνεται καὶ ἐμπορεῖ νὰ στέκη ἡ μνηστεία τῶν χριστιανῶν εἰς ἐκείνους, ὅπου θέλουν ἦσται εἰς τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἤγουν ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ χρόνους
5 καὶ ἀπάνω· καὶ τοῦτο ἀρέσοντας καὶ ἐκείνων ὅπου μνηστεύονται, ἤγουν τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, καὶ θέλοντας ὁμοφώνως καὶ οἱ γονεῖς τῶς καὶ οἱ συγγενεῖς τῶς, ἀνίσως ἀληθινὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου κάμνουσι τὴν συναλλαγὴν ἤγουν τὴν σύμβασιν, νὰ συναλλάσσουσι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ νὰ μὴν εἶναι τινὰς τρόπος, ὅπου ἐμποδίζουσιν οἱ αὐτοὶ νόμοι, ἤγουν ἢ μὲ
10 ἀρράβωνα ἢ μὲ γράμμα, νὰ γίνεταί ἡ αὐτὴ μνηστεία.
Εἰ δὲ καὶ φανῇ ἐκείνου ὅπου δίδει ἀρράβωνα νὰ ρεφουδάρῃ τὸν γάμον, νὰ χάνῃ τὸν αὐτὸν ἀρράβωνα ὅπου ἔδωκε, καὶ ἄλλον τόσον.
2. Εἰ δὲ μὲ γράμμα συμφωνήσῃ τινὰς καὶ ὕστερον τοῦ φανῇ καὶ ρεφουδάρῃ, νὰ εἶναι κρατημένος νὰ ἀπηλογᾶται τῇ κόρῃ κατὰ τὸ γράμμα του. Εἰ δὲ πάλιν
15 καὶ οἱ γονεῖς ἢ οἱ ἐπίτροποι τῆς κόρης ὁρκισθῶσι νὰ ρεφουδάρουσι χωρὶς καμμίαν αἰτίαν νόμιμον, νὰ εἶναι κρατημένοι νὰ δώδουσι τοῦ μνηστῆρος, ἤγουν τοῦ ὁρμαστοῦ τόσον, ὅσον αὐτὸς ὡμολόγησεν νὰ δώσῃ, ὁπόταν δὲν ἤθελε φυλάξῃ τὴν σύμβασιν· δίδοντάς του ἀκόμη καὶ πρὶ ἐγγραφόν του ὁμολογίαν.
3. Εἰ δὲ καὶ τινὰς ὁρμασθῇ καμμίαν κόρη, καὶ φόρισι ἢ μισῶντάς τὴν
20 ἢ διὰ κάθα ἄλλον τρόπον ὅπου τοῦ φαίνεται, βάνει καιρὸν καὶ τέρμιν εἰς τὸ μέσον νὰ κάμῃ τὸν γάμον, νὰ εἶναι κρατημένη ἡ κόρη μόνον ἕως δύο χρόνους νὰ τὸν ἀναμένῃ· καὶ περάσσοντας ὁ αὐτὸς καιρὸς οἱ ἐδικοὶ τῆς κόρης νὰ τοῦ εἰποῦσι μέσα εἰς μάρτυρας νὰ κάμῃ τὸν γάμον· καὶ ἀνίσως καὶ καταδεχθῇ—καλῶς· εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσῃ, ἔχει ἄδειαν ἡ κόρη νὰ ὁρμα-
25 σθῇ ὅτινα θέλει, κρατίζοντας καὶ τὰ ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ὁρμαστόν.
4. Ἀνίσως καὶ εἶναι παιδίᾳ ὀρφανὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶχασιν γονεῖς, εἴτε παλληκάριν ἢ κορασίδα, καὶ ἀπὸ συμβουλὴν τινῶν ἀνθρώπων ἐκάμασιν ἀλλήλως τῶς μνηστείαν καὶ ὕστερον ἐμετανοήσασιν, νὰ ἔχουσιν ἄδειαν ὥστε νὰ σώ-

16. καμμία ist im Codex durchgängig καμία geschrieben.

18. ἀκόμη ist im Codex durchgängig ἀκόμι geschrieben.

22. ἀναμένει Cod.

25. κρατίζοντας Cod.

25. ὁρμασθὸν Cod.

26. παλικάριν Cod.

- 1 σουσιν εἰς τοὺς δεκαπέντε χρόνους νὰ λύσουσι τὴν αὐτὴν μνηστείαν χωρὶς καμμίαν ζημίαν, ἐπειδὴ καὶ ἦσαν ὀρφανὰ καὶ δὲν ἐκατέχασιν τὸ ὄφελός τως. Ἀνίσως καὶ ἔλθωσιν εἰς ἡλικίαν, ἐπειδὴ καὶ τότε ἔχουσι γνῶσιν, εἴ τι κάμουσι, δὲν ἔχουσι πλέον ἄδειαν νὰ χαλάσουσιν.
- 5 *Τίτλος β'.* Ἀπάνω εἰς τοὺς γάμους ὅπου συγχωροῦνται καὶ ὅπου κωλύονται.
1. Ἐμπορεῖ νὰ γίνεταί ὁ γάμος τῶν χριστιανῶν ἢ μὲ ἐγγραφὸν συμφωνίαν ἢ μὲ ἄγραφον, ἀνάμεσα εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα, ὅποτεν ὁ ἄνδρας εἶναι εἰς τὴν ἡλικίαν δεκαπέντε χρόνων καὶ ἡ γυναῖκα δεκατριῶν, θέλοντας καὶ οἱ δύο, καὶ μὲ τὸ θέλημα ἀκόμη τῶν γονέων τως.
2. Ἐμποδίζεται ἀληθινὰ ὁ γάμος εἰς ὅλους ἐκείνους, ὅπου ἐγένησαν συγγενεῖς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Καὶ ὅσοι γνωρίζονται πρὸς ἀλλήλους συγγενεῖς ἐξ αἵματος, ἡγουν γονεῖς πρὸς τέκνα, ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφάς καὶ τὰ τέκνα τως, οἱ λεγόμενοι ἐξάδελφοι πρῶτοι, καὶ τὰ παιδιά ὅπου γεννοῦνται ἀπ' αὐτοὺς μόνον, ἡγουν οἱ δευτέρου ἐξάδελφοι. Καὶ ἀκόμη οἱ συγγενεῖς
- 15 ὅπου γνωρίζονται ἀπὸ δευτέρου καὶ ἡγουν πατριὸς πρὸς προγονήν, πενθερὸς πρὸς νύμφην, προγονὸς πρὸς ἀδελφάν, ἀδελφὸς πρὸς νύμφην, ἡγουν γυναῖκα ἀδελφοῦ. Ὁμοίως πατὴρ καὶ μητὴρ πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, ὅσοι ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφάς· εἰς ὅλα ταῦτα τὰ προσώπα καὶ μὴδὲ μνηστεια νὰ ἐμπορῇ νὰ γνωρίζεται.
3. Ἐγγραφὸς γάμος γίνεταί, ὅποτεν γένῃ μὲ προικοσύμφωνον βεβαιωμένον ἀπὸ τρεῖς ἀξιοπίστους μάρτυρας κατὰ τοὺς νόμους ὅπου ἐδώκαμεν εὐσεβῶς τώρα πρὸ ὀλίγου καιροῦ. Εἰς τὸ ὅποιον προικοσύμφωνον νὰ ὁμολογῇ ὁ ἄνδρας, πὼς θέλει φυλάξῃ τὸ προικεῖον σωστὸν καὶ ἀνελλιπές, δὲν χαλῶντας τίποτες ἀπ' αὐτό.
4. Καὶ ἀνίσως καὶ λάχῃ νὰ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκα πρωτύτερα παρὰ τὸν ἄνδρα χωρὶς παιδιά, νὰ ἐμπορῇ ὁ ἄνδρας νὰ ἔχῃ εἰς κέρδος τοῦ ἀπὸ ὅλον τὸ προικεῖον τὸ τέταρτον μέρος· καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ παγένῃ εἰς τοὺς κληρονόμους ὅπου ἡ αὐτὴ γυναῖκα ἤθελεν γράψῃ εἰς τὴν ὑστέραν τῆς διαθήκην· ἢ ἀνίσως καὶ δὲν ἔκαμε διαθήκην, νὰ παγένῃ εἰς τοὺς πλησιεστέρους τῆς ἐδικοῦς
- 30 καὶ κληρονόμους.

15. πατριὸς Cod.

22. τόρα Cod.

23. ἀνελλιπές Cod.

25. πρωτήτερα Cod.

27. ὑπόλειπον Cod.

- 1 Εἰ δὲ πάλιν καὶ ἤθελεν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας πρὶν παρὰ τὴν γυναῖκα χωρὶς
 παιδία, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὴ πέρνοντας ὅλον τῆς τὸ προικεῖον, νὰ ἐμπο-
 ρῇ ἀκόμῃ νὰ πέρνῃ ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα ὅπου ἠθέλασιν ἀπομείνῃ τοῦ
 ἀνδρός τὸ τέταρτον μέρος εἰς κέρδος τῆς· καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ παγένη εἰς
 5 ἐκείνους ὅπου ὁ αὐτὸς ἄνδρας ἠθέλησεν εἰς τὴν διαθήκην του· ἢ ἀνίσως καὶ ἀπέ-
 θανε χωρὶς διαθήκην, εἰς τοὺς σιμοτέρους τοῦ κληρονόμους.
5. Ἐνίσως πάλιν καὶ ἔχουσι παιδία καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας πρὶν τῆς γυναι-
 κός του, ἢ γυναῖκα νὰ ἔχῃ ὅλον τῆς τὸ προικεῖον καὶ ἀκόμῃ ὅλον τὸ πρᾶ-
 γμα τοῦ ἀνδρός τῆς· καὶ αὐτὴ νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν φροντίδα καὶ ἔννοιαν τοῦ
 10 σπιτίου· μετὰ τοῦτο ἀληθινὰ νὰ γυρέψῃ ἀπὸ τὴν ἀφεντεῖαν νὰ γένη ἀναγρα-
 φὴ εἰς ὅλα τὰ πράγματα αὐτὰ τοῦ ἀνδρός, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, γράφοντας
 εἰς τὴν αὐτὴν ἀναγραφὴν καὶ τὰ πράγματα τοῦ προικείου τῆς· καὶ ἀνίσως
 καὶ εἶχε καὶ ἐξωπροίκια καὶ εἶναι κρατημένη νὰ τὰ δείξῃ με ἀληθινήν σύ-
 στασιν πῶς τὰ ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός τῆς καὶ φαίνονται μετὰ τὸν
 15 θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς· καὶ νὰ μὴν ἐμπορεῖται τὰ παιδία νὰ τῆς ἐναντιωθοῦ-
 σιν, ἢ νὰ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτὴν τὰ πράγματα τὸ πατρικὸν τως, ἀλλὰ μάλιστα
 νὰ δείχνουσι πρὸς αὐτὴν ὡς μητέρα τως πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπακοὴν κατὰ
 τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μέρους ἢ αὐτὴ νὰ παιδεύῃ καὶ νὰ
 διδάσκῃ αὐτὰ καθὼς πρέπει τῶν γονέων, καὶ νὰ τὰ ὑπανδρεύῃ, δίδοντάς
 20 τως προικεῖον καθὼς αὐτὴ θέλει, θελήσῃ· εἰ δὲ καὶ λάχῃ νὰ μεταπανδρευθῇ
 αὐτὴ, τότε τὰ παιδία νὰ ἔχουσιν ἄδειαν νὰ τὴν ἀφίνουσι, καὶ νὰ πέρνουσι
 ὅλα τως τὰ πράγματα τὰ πατρικὰ σωστά, δίδοντας μόνον τῆς αὐτῆς μητρός
 τως τὸ προικεῖον ὅπου ἔδωκε τοῦ πατέρα τως καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν.
6. Εἰ δὲ πάλιν καὶ ἔχοντας παιδία ἀποθάνῃ ἢ γυναῖκα πρὸ τοῦ ἀνδρός τῆς,
 25 τότε ὁ ἄνδρας νὰ ἔχῃ ὅλον τὸ προικεῖον ὁμάδι με τὰ ἐξωπροίκια τῆς γυναι-
 κός, ἔστοντας καὶ τὰ παιδία νὰ εἶναι ὑπεξούσια, καὶ αὐτὸν νὰ ἔχῃ ὅλην
 τὴν φροντίδα καὶ τὸ γοβέρνον τοῦ σπιτίου, δὲν ἐμπορῶντας τὰ παιδία νὰ
 τοῦ ἐναντιωθοῦσιν, ἢ νὰ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτὸν τὸ μητρικὸν τως πρᾶγμα,
 ἀλλὰ μάλιστα νὰ δείχνουσι πρὸς αὐτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπακοὴν καθὼς
 30 ἀρμόζει τῶν γονέων με ἔργον καὶ με λόγον κατὰ τὸ γεγραμμένον· «τίμα
 τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐχὴ παρ' αὐτῶν· εὐχὴ

3. πέρνει Cod.

18. παιδεύει Cod.

20. θελήσῃ Cod.

27. ὑμπορῶντας Cod.

- 1 γὰρ πατὴρ στήριζεν οἶκον τέκνων, κατὰ δὲ μητὴρ ἐκρίζοι θεμέλια·»
 δι' αὐτῶν γὰρ ἐγεννήθησαν καὶ οὐκ ἀνταποδώσουσιν αὐτοῖς, καθὼς καὶ
 αὐτοὶ ἐκείνοις. Ταῦτα βεβαιώνοντας καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγεν· «τὰ
 τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. Καὶ οἱ γονεῖς
 5 μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νο-
 θεσίᾳ κυρίου». Εἰ δὲ πάλιν καὶ τύχη καὶ θέλει ὁ ἄνδρας νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον
 γάμον, ἔστοντας καὶ τὰ παιδία νὰ εἶναι ἀνήλικα, τὰ πράγματα τὰ μητρικά
 τως νὰ τὰ κρατῇ ὁ αὐτὸς τως πατέρας σῶα καὶ ἀνελλιπῇ, δὲν ἐξοδιάζοντας
 ἀπ' αὐτὰ τίποτας· εἰ δὲ καὶ εἶναι αὐτὰ νομίμου ἡλικίας καὶ θέλουσι τὰ πρά-
 10 γματὰ τως τὰ μητρικά, τότε χωρὶς καμμίαν διάσκεψιν νὰ τῶς δίδονται τὰ
 αὐτὰ πράγματα.
7. Εἰ δὲ καὶ θελήσῃ ἀπὸ τοῦ ἀνδρόγυνου ἢ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα χωρὶς νὰ ἔλθῃ
 εἰς δεύτερον γάμον νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὰ παιδία του, ἔστοντας καὶ νὰ εἶναι
 ἀκόμη ἀνήλικα, νὰ μὴν ἔχῃ ἄδειαν νὰ κάμῃ τοῦτο, μὰ νὰ ἔχῃ τὴν φροντί-
 15 δα τως καὶ τὸ γοβέρνον καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος· ὅτι χήρα ἔχουσα τέκνα
 ἢ ἔγγονα μανθανέτω πρῶτον τὴν ἑαυτοῦ οἶκον εὐσεβεῖν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν
 ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
 Εἰ δὲ καὶ τὰ παιδία εἶναι νομίμου ἡλικίας, καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτὰ νὰ κυβερ-
 νοῦνται καὶ νὰ φροντίζουσι περὶ τῶν πραγμάτων τως, καὶ θελήσῃ κανεὶς
 20 ἀπὸ τοῦς γονεῖς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπ' αὐτὰ, νὰ ἔχῃ ἄδειαν νὰ κάμῃ αὐτὸ κρα-
 τῶντας καὶ τὰ πράγματά του καὶ πέρνωντας καὶ αὐτὸς ἓνα μερτικὸν ἀπὸ τὰ
 πράγματα τὰ πατερικά ἢ τὰ μητρικά κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδίων.

2. οὐκ : Zachariae hat καὶ τί ἀνταποδώσουσιν... κ.τ.λ. und verweist auf Sirach 3. 9 - 11.
 Dort (3. 8 und 9, Rahlfs) steht nur der vorhergehende Text.

21. πέρνωντας Cod.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΞΑΒΙΒΛΟΥ

Υ Π Ο
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ

Ἡ κριτικὴ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου εἶναι ἓνα αἶτημα, ἀπὸ τὴν ικανοποίηση τοῦ ὁποίου ἡ φιλολογία τῶν βυζαντινῶν νομικῶν συλλογῶν φαίνεται ὅτι βρίσκεται ἀκόμη ἀρκετὰ μακριά¹. Φυσικὰ ἡ κυριώτερη δυσχέρεια προκύπτει ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς παραδόσεως τῆς Ἑξαβίβλου : κείμενο ὄχι «φιλολογικόν», ἀλλὰ βασικὰ καὶ οὐσιαστικὰ χρηστικόν, ἀπέκλειε, ἀπὸ τὴν φύση του, τὸν «σεβασμὸν» στὴν ἀρχικὴ του μορφή : εἶναι φανερό, καὶ εὐεξήγητο, ὅτι οἱ κτήτορες καὶ οἱ γραφεῖς τῶν χειρογράφων ὄχι μόνον δὲν ἀποφεύγουν, ἀλλὰ ἐπιδιώκουν νὰ «ἐμπληρτίσουν» ἢ νὰ «ἐνημερώσουν» τὴν συλλογὴ μὲ διατάξεις, σλόγια ἢ ἐρμηνείες ποὺ θὰ τὴν καθιστούσαν εὐχρηστότερη, πληρέστερη ἢ περισσότερο προσαρμοσμένη στὴν συγκεκριμένη δικανικὴ χρῆσιν, γιὰ τὴν ὁποία τὴν προώριζε ὁ κάτοχος· αὐτὸ σπάνια ἐπιδιώκεται συστηματικὰ, ὅπου εἶναι βέβαια εὐκρινέστερο, ἐνῶ συχνὰ γίνεται «ἐπ' εὐκαιρίᾳ», σὲ ὠρισμένα, μεμονωμένα, ἐκάστοτε σημεῖα τοῦ κειμένου, ὥστε ἡ διαπίστωσή του νὰ μὴ εἶναι πάντοτε ἀπαλλαγμένη ἀπὸ δυσχέρειες. Ἡ ἐκπληκτικὴ ἐπιβίωση τῆς Ἑξαβίβλου, μὲ ἀδιάκοπη πάντοτε χρηστικότητά ἐπὶ αἰῶνες, καὶ ἡ διάδοσή της, μὲ διαφορετικὸ χαρακτῆρα, ἐξ ἴσου στὴ Δύση καὶ στὴν Ἀνατολὴ εἶναι προφανές ὅτι ἐπιβαρύνουν ἰδιαίτερα τὸ σημεῖο αὐτό. Ὁ τρόπος καταρτίσεως τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου προσθέτει μία ἀκόμη ἰδιοτυπία στὸ πρόβλημα : κείμενο ἀποκλειστικὰ ἐρανιστικόν, ἔχει παραλάβει ὅλες τοῦ τις διατάξεις ἀπὸ παλαιότερες νομικὲς συλλογὰς καὶ ἐργασίες, ὅλες γνωστὲς καὶ ἤδη δημοσιευμένες, ὠρισμένες μάλιστα σὲ ἐξαιρετικὲς ἐκδόσεις, ποὺ μποροῦν ἴσως νὰ θεωρηθοῦν «ὀριστικὲς»². ἔτσι

1. Βλ. γιὰ τὸ θέμα : Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, *Πρόχειρον Νόμων ἢ Ἑξάβιβλος*, ἐπιμέλεια Κ. Γ. Πιτσακῆ, Ἀθήνα 1971, σ. 90¹ κέ.

2. Ὡς πρὸς τίς ὑπόλοιπες, ποὺ δυστυχῶς εἶναι καὶ οἱ περισσότερες (καὶ ἀντιμετωπίζουν συνήθως προβλήματα ἀντίστοιχα ἢ ἀνάλογα πρὸς τῆς Ἑξαβίβλου), τὸ πρόβλημα τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὸ αἶτημα τῆς ἐκδόσεως (ἢ ἐπανεκδόσεως) τῶν πηγῶν τοῦ *Jus Graecoromanum*.

ή κριτική εργασία στην 'Εξάβιβλο δέν μπορεί — και δέν θά πρέπει — νά ἔχη σάν ἀντικείμενο τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τῆς διατάξεως, πού κατὰ κανόνα εἶναι γνωστή καί «δεδομένη», ἀλλά τῆς μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποία ἡ διάταξη περιελήφθη στὴν ἀρχική συλλογὴ τοῦ 'Αρμενοπούλου³. Αὐτὸ συνήθως εἶναι ἰδιαίτερα δυσχερές, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψη τὸ γεγονός ὅτι ἡ 'Εξάβιβλος, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μακραίωνος παραδόσεώς της, ὑπέστη ὅχι μόνον τὶς προσθῆκες καὶ τὶς «ἐνημερωτικὲς» ἐπεμβάσεις πού εἶδαμε, ἀλλὰ συχνὰ καὶ μία, ἐνίοτε δυσδιάκριτη, εργασία «καθάρσεως» ἢ «ἀναπαλαιώσεως» τοῦ κειμένου, μὲ συμπληρώσεις, ἀφαιρέσεις ἢ φραστικὲς τροποποιήσεις μὲ βάση τὶς πρωτότυπες ἢ ἀπλῶς παλαιότερες πηγές, τὶς ὁποῖες εἶχε ὑπ' ὄψη του ὁ κάτοχος καὶ οἱ ὁποῖες, μάλιστα, μπορεί νά μὴ εἶναι πάντοτε οἱ ἴδιες ἀπὸ τὶς ὁποῖες πραγματικὰ εἶχε ἀντλήσει ὁ 'Αρμενόπουλος, — διαδικασία πού εἶναι φανερό ὅτι ἀποτελεῖ μία ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνη «παγίδα» γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ κειμένου τῆς 'Εξάβιβλου.

Τὸ πρόβλημα καθιστᾷ ὀξύτερο τὸ πλῆθος τῶν χειρογράφων τῆς 'Εξάβιβλου : στοὺς 71⁴ (σήμερα 72) γνωστοὺς κώδικες, πού περιέχουν τὴν εργασία τοῦ 'Αρμενοπούλου, πρέπει νά προστεθοῦν οἱ λανθάνοντες κώδικες πού ἔχουν ἤδη χρησιμοποιηθῇ στὶς τρεῖς πρώτες ἐκδόσεις τῆς 'Εξάβιβλου (Suallemberg 1540, Godefroy 1587, Reitz 1780) καὶ ὠρισμένα τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἀταύτιστους κώδικες, τοὺς ὁποῖους χρησιμοποίησαν οἱ ρωμαῖστὲς ὑποσηματιστὲς τῆς καὶ τῶν ὁποίων διασώζει γραφὲς ἡ ἐκδοσὴ Reitz. Ἀπὸ τὸ ὀγκῶδες αὐτὸ καὶ ποικίλης προελεύσεως, παλαιότητος καὶ ποιότητος ὕλικο ἔχουν χρησιμοποιηθῇ: δύο μόνον (ἀταύτιστοι) κώδικες στὶς δύο πρώτες ἐκδόσεις (Suallemberg, Lectius στὸν Godefroy), δύο κώδικες στὴν τρίτη (Meermaniani στὸν Reitz, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ ἓνας λανθάνει σήμερα) καὶ δύο μόνον κώδικες στὴν μοναδικὴ ὑποτυπωδῶς κριτικὴ ἐκδοσὴ πού διαθέτουμε (Heimbach 1851): οἱ ἐκδόσεις ἔγιναν οὐσιαστικὰ χωρὶς καμμία ἐπιλογὴ τῶν χειρογράφων, ἀπλῶς ἀπὸ τοὺς κώδικες πού συνέβη νά ἔχουν στὴν διάθεσή τους οἱ ἐκδότες, — καὶ ἂν ὁ Heimbach εὐτύχησε νά χρησιμοποίησῃ τὸν ἐξάίρετο, ἀλλὰ μεταγενέστερο, Haenelianus καὶ τὸν ἀρχαῖο, ἀλλὰ φρικτὰ καταστραμμένο (γιὰ τὴν ἀνάγνωσθ τῆς πρώτης γραφῆς, ὅπου τὸ ΙΗ' βιβλίον τῶν Βασιλικῶν) ἀπὸ τὶς χημικὲς οὐσίες τοῦ Zachariä, Constantinopolitanus, ὥστόσο μένουν ἐντελῶς ἄγνωστοι καὶ ἀχρησιμοποίητοι οἱ δύο παλαιότεροι κώδικες, ὁ Ottobonianus gr. 440 (1345) καὶ ὁ Parisinus gr. 1360 (1351), καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες τοῦ 14ου αἰώνα.

3. Ἀντίστοιχη εργασία καὶ στὶς ἄλλες βυζαντινὲς νομικὲς συλλογὲς θά ἐπέτρεπε τελικὰ τὴν συγκριτικὴν ἐξέταση τῶν πηγῶν τοῦ Jus Graecoromanum καὶ θά προσέφερε ἴσως ἀξιόλογα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου καὶ τὶς ἐπιδράσεις πού δέχθηκαν.

4. Πιτσάκης, ἐνθ' ἂν., νγ' κέ. (ἀριθ. 1 - 71)

Ὑπὸ τίς συνθήκες αὐτὲς εἶναι προφανὲς ὅτι εἶναι σήμερα ἀδύνατη ἡ κατάταξη τῶν κωδίκων σὲ οἰκογένειες καὶ ὁ σχηματισμὸς στέμματος (πολὺ περισσότερο μία κριτική ἐκδοση), ποὺ ὅπωςδὴποτε προϋποθέτουν μία ἐξ αὐτοψίας περιγραφὴ ὅλων τῶν κωδίκων ποὺ διαθέτουμε — ἡ ὁποία θὰ μᾶς παρέχῃ καὶ τὴ διαίρεση, τοῦλάχιστον σὲ τίτλους, τοῦ κειμένου τῶν χειρογράφων — καὶ μία δι' ἀντιβολῆς ἐξέταση τοῦ κειμένου τῶν κυριωτέρων τοῦλάχιστον ἀπὸ αὐτούς⁵. Μέχρι τότε, τὸ κείμενο τῆς Ἑξαβίβλου ποὺ διαθέτουμε καὶ ποὺ βασίζεται στὴν ἐκδοση Heimbach δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ θεωρηθῇ ὀριστικό. Ὅπωςδὴποτε, οἱ μόνες ἀπόπειρες κριτικῶν διορθώσεων στὸ κείμενο τοῦ Heimbach ποὺ γνωρίζω εἶναι οἱ ἐξῆς :

1. Θ.Ν. Φλογαίτης, στίς χρηστικὲς ἐκδόσεις του τῆς Ἑξαβίβλου (Οἱ δικαστικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1888 σ. 924 σημ. 2, 1904 σ. 785 σημ. 1). Στὴ διάταξη ζ, 10, 3 ἐπὶ φιλία τοῦ δοκεῖν [ἧ : τὸ/τῷ δοκεῖν] ἀνθρώπων (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 39, οη', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ τὸ χωρίο) : «Φρονοῦμεν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἔφερον : ἐπ' ὠφελείᾳ τῷ δοκεῖν ἀνθρώπων» (ἔστιν πράγματι στὴν ἀπώτερη πηγὴ τῆς διατάξεως Ἑκλογὴ 17, μδ' : τὸ δοκεῖν ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· ἀλλὰ πρβλ. ζ, 10, 7 : Φίλτρα δὲ εἰσι τὰ φιλίας καὶ ἀντίπα· ἀντιπὸ ἀπὸ μΣύνοψιν, Φ, ιδ').

2. Δ.Σ. Γκίνης, «Διορθώσεις εἰς τὴν Ἑξαβίβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου...», *ΕΕΒΣ*, 1Δ' (1938), 306 (μετὰ τὸν Χουμακίανον τοῦ Μανουὴλ Μαλαξῆος).

3. Ἀν. Χριστοφιλόπουλος, «Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰς πηγὰς τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου», *ΕΕΒΣ*, 1ζ' (1940), 145. Στὸ πρῶτον Α, 13, 20 (βλ. κατωτέρω, σ. 260 καὶ σημ. 20).

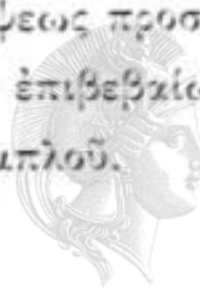
4. Π.Ι. Ζέπος, «Ἡ παράδοσις δι' ἐγγράφου ἐν τῷ βυζαντινῷ καὶ μεταβυζαντινῷ δικαίῳ», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, Θεσσαλονίκη 1952, 199 κέ. Στὴ σ. 220 σημ. 62 σιωπηρὴ ἀποκατάστασις τοῦ Γ, 3, 3 : προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου ἀντὶ προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου (βλ. κατωτέρω, σ. 259).

5. Γ.Σ. Μαριδάκης, «Μία δίκη εἰς τὴν Χίον μεταξὺ Γενουάτου καὶ Ἑνετοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1454», *Χαριστήριον εἰς Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον*, Γ', Ἀθῆναι 1964, 34 κέ. Στὴ σ. 43 σημ. 19 σιωπηρὴ διόρθωσις στὸ σχόλιο Α, 2, 1 : ὁ δὲ ἀντέτεινε ἀντὶ ὁ δὲ ἀνέτεινε.

6. Κ.Γ. Πιτσάκης, στὴν ἐκδόσιν του τῆς Ἑξαβίβλου (1971)· βλ. αὐτόθι σ. πα' - πβ', καὶ κατωτέρω, στὴ συνέχεια αὐτοῦ τοῦ δημοσιεύματος.

Ἐξ ἄλλου, σημαντικὴ συμβολὴ στὴ βελτίωσιν τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου —

5. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἤδη ἐξ ἀρχῆς μετ' ὠδήγησε στὴν ἐγκατάλειψιν κάθε σκέψεως προσδόσεως κριτικῆς μορφῆς στὴν ἐκδόσιν μου τῆς Ἑξαβίβλου (βλ. Πιτσάκης, π' - πγ')· ἐπιβεβαίωσις ἀκριβῶς τοῦ συμπεράσματος αὐτοῦ παρέχει ἡ ἀντιβολὴ τοῦ κώδικος τῆς μόνῃς Ὁμπλοῦ.

ἀλλὰ μόνον σὲ σχέση με ἓνα συγκεκριμένο καὶ «αὐτόνομο» τμήμα του — παρέχει ἡ ἀντιβολὴ ἀπὸ τὸν J. Nicole τῶν «Ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου, ποὺ ἔχουν ἐνταχθῇ ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο στὸ δεύτερο βιβλίο τῆς Ἐξαβίβλου (B, 4, [12] - 51 ἢ 53 καὶ 75 - 88), πρὸς τὸ κείμενό τους ποὺ παραδίδεται στὸν κώδικα Genavensis 23 [G] (f 380^r κέ.), ὡς ἐπίμετρο τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου. Ἡ ἀντιβολὴ αὕτη (χωρὶς περαιτέρω εὐρύτερες κριτικὲς παρατηρήσεις), ποὺ δημοσιεύεται ὡς παράρτημα στὴν editio princeps τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου ἀπὸ τὸν Nicole⁶, καθὼς ἀποτελεῖ ἀντιβολὴ τοῦ γνωστοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Heimbach πρὸς χειρόγραφο ποὺ δὲν ἀνήκει στὴν Ἐξάβιβλο, ἀλλ' ἀπλῶς ἀντλεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀπὸ κοινὴ πηγὴ με αὐτήν, δὲν μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀνεπιφύλακτα γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ κειμένου τοῦ Ἀρμενοπούλου, πρὶν συνδυασθῇ καὶ με στοιχεῖα ποὺ θὰ παρείχε ἡ ἀνεξέταστη ὡς τώρα εὐρεῖα χειρόγραφη παράδοση τῆς Ἐξαβίβλου, δεδομένων μάλιστα τῶν προβλημάτων ποὺ γεννᾷ ἡ περίεργη συλλογὴ τῶν «ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ⁷, τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, δὲν διαθέτουμε ἄλλη χειρόγραφη παρουσία, ἀφοῦ ὑπὸ τὴν πλήρη τῆς μορφή ἔχει διασωθῇ ἀποκλειστικὰ στὸν Genavensis καὶ στὴν Ἐξάβιβλο⁸.

Ἡδὲ ὅμως κατέχουμε τὴν πλήρη ἀντιβολὴ πρὸς τὸ σημερινὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ἐνὸς νέου κώδικα, ὁ ὁποῖος καθίσταται ἔτσι τὸ πρῶτο χειρόγραφο τῆς ἐργασίας τοῦ Ἀρμενοπούλου ποὺ δημοσιεύεται μετὰ τὴν ἐκδοση Heimbach καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους κώδικες τῆς Ἐξαβίβλου τῶν ὁποίων γνωρίζουμε τίς γραφές⁹ : πρόκειται γιὰ ἓνα κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ, ποὺ δὲν περιλαμβανόταν στὰ μέχρι

6. Jules Nicole, *Λέοντος τοῦ Σοφοῦ: Τὸ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον — Le livre du préfet*, Genève 1893 (φωτομηχανικὴ ἀνατύπωση: London [= Variorum Reprints B1] 1970), 67 κέ.: «Collation des extraits de Julien d'Ascalon transcrits dans le Genevensis»· πρβλ. αὐτόθι, 10 σημ. 1.

7. Γιὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ βλ. C. Ferrini, «Gli estratti di Giuliano Ascalonita», *Opere*, I (1929), 445· Α. Χριστοφιλόπουλος, *Τὸ ἐπαρχικὸν βιβλίον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ αἱ συντεχνίαι ἐν Βυζαντίῳ*, Ἀθῆναι 1935, 29 κέ· Δ. Σ. Γκίνη, «Τὸ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον καὶ ὁ νόμος Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου», *ΕΕΒΣ*, II' (1937), 183 κέ· Πιτσάκης, λη' - λθ'.

8. Συντομώτερο κείμενο τῶν «ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀπὸ τὸν κώδικα 25 τοῦ μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Κωνσταντινούπολη, ἐξέδωσε ὁ Δ.Σ. Γκίνη, ἐνθ' ἀνωτέρω.

9. Ἀγαμέμνων Τσελίκας, «Ἀντιβολὴ τοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου πρὸς νέο σύμμικτο κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ», *Ὁ Ἐραριστής*, Η' (1970), 281 κέ. (καὶ σὲ ἀνάτυπο).

σήμερα γνωστά χειρόγραφα τῆς Ἑξαβίβλου¹⁰. Ὁ κώδικας (ἢ τὸ πρότυπό του) θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ χρονολογικὰ στὶς ἀρχές τοῦ 15ου αἰώνα (περὶ τὸ 1430, κατὰ τὸν ἐκδότη τοῦ Ἀγ. Τσελίκου) καὶ νὰ προέρχεται ἀπὸ γραφέα ἢ κτήτορα συνδεόμενο, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, μὲ τὴν δικαστηριακὴ πρακτικὴ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἢ μὲ τὰ ἀρχεῖα τῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διασώζει πέντε πράξεις μὲ χρονίες ζω4' [=1382], ζω40' [=1391], ζζλγ' [=1395] καὶ ζζλδ' [=1396, terminus post quem γιὰ τὴ χρονολόγησιν τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου στὸν κώδικα]. Τὸ κείμενον τῆς Ἑξαβίβλου (σσ. 1 - 224 τοῦ κώδικα), ἀποτελεῖ προσεκτικὸ ἀντίγραφο ἀπὸ καλὸ πρότυπο, ποὺ ἀνήκει στὴ λεγομένη οἰκογένεια τῶν κωδίκων Constantinopolitanus [C], Haenelianus [H] καὶ Palatinus Salmasii [S], οἱ ὁποῖοι, μὲ βάση τις ὡς τώρα γνώσεις μας, φαίνεται ὅτι παρέχουν τὴν καλλίτερη παράδοσιν τοῦ κειμένου¹¹ καὶ συνδέονται πιθανώτατα μὲ τὸν ἀρχαιότερον σωζόμενο κώδικα Ottobonianus 440 τοῦ 1345 [O]. Ὁ κώδικας, καίτοι ἐμφανίζεται ὡς νεώτερος ἄλλων, συγχρόνων τοῦ Ἀρμενοπούλου, πρὸς τοὺς ὁποῖους δὲν ἔχει γίνει ὡς τώρα ἀντιβολὴ τοῦ κειμένου, καὶ ἀνήκει σὲ γνωστὴ οἰκογένεια χειρογράφων. Ὡστόσο ὁμως ἰδιάζουσα σημασία στὴν παράδοσιν τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι συνδέεται μὲ τὸν χώρον τῆς Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ἐξ ἄλλου (ἐκ συγκρίσεως μὲ τοὺς ἄλλους γνωστοὺς κώδικας τῆς οἰκογενείας τῆς) εἶναι παλαιότερος καὶ, παρὰ τὰ ἀρχεῖά τινά λαθῇ, προσεγγικτώτερα γραμμένος ἀπὸ τὸν κώδικα H, καὶ ἀεὶς ἀλείπει μόνον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς τελευταίας παραγράφου Παρ., 4, 2^ο ἐπεὶ χάσματος ἐνὸς τετραδίου), ἐνῶ τὸ κείμενον τοῦ παλαιοτάτου C εἶναι καταστραμμένον ἔτσι ὅτι ἡ κριτικὴ του ἐξέτασις δὲν εἶναι καθόλου ἄσκοπη καί, πάντως, δὲν αἰτιολογεῖται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸ τυχαῖο γεγονός ὅτι ἀπλῶς αὐτοῦ τοῦ κώδικα συμβαίνει νὰ διαθέτουμε σήμερον τις γραφές, ἐφ' ὅσον τελικὰ ἐμφανίζεται ὡς ὁ καλλίτερος ἐκδεδομένος κώδικας τῆς πιθανῶς ἀρχαιότερης καὶ στενότερας συνδεδεμένης πρὸς τὸ πρωτότυπο οἰκογενείας.

Ἐξ ἄλλου, ὁ κώδικας περιέχει πολλὰ κοινὰ γραφὰ μὲ τὸν κώδικα Genavensis [G] τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου, ποὺ παραδίδει σὲ ἐπίμετρο, ὅπως εἶδαμε, τὰ «ἐπαρχικά» τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου, μερικὰ ἀπὸ τις ὁποῖες φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώνη, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὠρισμένες ἀπὸ αὐτὰς ἀνευρίσκονται καὶ στὸν H.

10. Δὲν περιλαμβάνεται στὸν κατάλογον χφφ τῆς μονῆς ποὺ δημοσίευσεν ὁ Α. Πολίτης, *Πελοποννησιακά*, Α' (1956), 251 - 252, οὔτε στὸν Δ. Σ. Γκίνη, *Κείμενα τοῦ βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ δικαίου εἰς χειρογράφους ἐν Ἑλλάδι κώδικας*, Ἀθῆναι 1963 (ὅπου ἡ μονή, βάσει τοῦ καταλόγου τοῦ Πολίτη, περιλαμβάνεται στὸν «πῖνακα βιβλιοθηκῶν ἄνευ νομικῶν κειμένων», σ. 47)—καὶ φυσικὰ δὲν ἀναφέρεται οὔτε στοὺς παλαιότερους καταλόγους τῶν χφφ τῆς Ἑξαβίβλου.

11. Πιτσάκης, ἐνθ' ἄνωτ., π'.

Ὅπως δὴποτε ὁ κώδικας περιέχει πολλὰ ἀπὸ τὰ «ἐλαττώματα» τῆς οἰκογενείας του, ποὺ ὅμως στὴν πραγματικότητα μπορεῖ νὰ εἶναι ἐλαττώματα τῆς ἴδιας τῆς πρωτότυπης συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὀφειλόμενα σὲ ἀτέλειες τῶν πηγῶν ἀπὸ ὅπου ἀντλήσει¹². ἂν ἑτέρου ὅμως βαρύνει καὶ αὐτὸν ἡ ὑπόψια ὅτι στὸ πρότυπο τῆς

12. Π.χ. ἡ σύγχυση μεταξὺ τῶν λέξεων ποὺ παρατηρεῖται σὲ ὠρισμένα χωρία (Γ, 9, 5 : διπλοῦν - ἀπλοῦν), ἡ ἀτυχὴς παρεμβολὴ ἢ παράλειψη ἀρνητικῶν μορίων ποὺ ἀλλοιώνει τὸ νόημα ὠρισμένων διατάξεων (Γ, 8, 9 : <οὐ> συλλογίζεται Γ, 8, 11 : [μὴ] δυναμέρος· βλ. γιὰ τὰ χωρία Πιτσάκης, οἱ 79 καὶ 206 σημ. 1) καὶ κάποια σύγχυση στοὺς ἀριθμούς (Α, 6, 36 : εἴκοσι πέντε ἀντὶ εἴκοσι ἢ κ'· πρβλ. Α, 6, 30). Ἐπίσης Β, 4, 16 *θεορίδων ὄντων* (ἔτσι καὶ Η, G)· ἡ διόρθωσις οὐσῶν ὀφείλεται στὸν Reitz (ἀπὸ ὅπου τὴν παρέλαβε ὁ Heimbach)· Β, 4, 19 *ἄμρας ἀντὶ ἄμας* (ὁμόφωνα τὰ γνωστὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου στὴν ἐσφαλμένη γραφὴ μὲ διπλὸ μ, ὅχι ὅμως ὁ G)· ἡ διόρθωσις ὀφείλεται στοὺς Saumaise καὶ Reitz (ἀπὸ ὅπου τὴν παρέλαβε ὁ Heimbach). Ἐξ ἄλλου ὁ κώδικας περιέχει, ἐφ' ὅσον τὰ στοιχεῖα ποὺ παρέχει ὁ ἐκδότης του εἶναι ἀκριβῆ, καὶ ἀρκετὰ ἀπὸ τίς ἐσφαλμένες γραφὰς τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach, τίς ὁποῖες ἔχω ἀποκαταστήσει στὴν ἐκδόσή μου (καίτοι στὴ δεύτερη ἐκδόσεώς μου μᾶλλον τυπογραφικὸ λάθος στὸν Heimbach καὶ παράλειψη τοῦ Τσελίκα Β, 4, 11 ἀποκαλείται (ὁ κώδικας καὶ οἱ Η, S: ἀποκλείεται), ἀποκαθιστῶ : κατακλείονται [H: ἀποκλείονται] [οἱ ἄλλοι, οἱ πρώην συγκύριοι, ὅχι ὁ νεμρθεὶς μόνος ἐπὶ τριακονταετίαι], 39 καὶ 40 στὴν λ. (ἔτσι καὶ Σύνοψις Δ, IV, 55 ἀπὸ Βασιλικὰ Ν, IV, 3)· Γ, 8, 43 *προσθέτω (συγκρίνεται) καὶ κούρενόμενοι*... (ἡ λέξις *κουρενόμενοι* ἔχει ἐκπέσει, προφανῶς λόγῳ τοῦ ὁμοιοτελεστοῦ τῶν λέξεων ποὺ τὴν περιβάλλουν διαπραττόμενοι καὶ κούρενόμενοι· πρόκειται γιὰ ἐσφαλμένη ποινικὴ διατύπωση στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα· ἔτσι καὶ οἱ ἐκδόσεις Godefroy καὶ Reitz καὶ ἡ μετάφρασις Reitz στὴν ἐκδόσιν Heimbach τῆς Ἐξαβίβλου καὶ Ἐπαρχικὸν XXII, 4 ἀπὸ ὅπου προέρχεται αὐτόθι in fin. τὸ Ἐπαρχικὸν ἔχει *εἰσχομιζέσθωσαν*, «bonis mulctantor», «subiront la confiscation» κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Nicole, ἀντὶ τοῦ *ἐξοριζέσθωσαν* τῆς Ἐξαβίβλου)· Δ, 5, 2 *Οἱ δὲ ὑποδιάκοροι καὶ <διάκοροι καὶ> πρεσβύτεροι* (οἱ λέξεις *διάκοροι καὶ* ἔχουν ἐκπέσει λόγῳ τοῦ ὁμοίου ἀκριβῶς τῶν λέξεων ποὺ προηγοῦνται: ὑπο-διάκοροι καί, ἐνῶ εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ κώλυμα γάμου ποὺ ἰσχύει γιὰ τοὺς ὑποδιακόνους ἰσχύει, κατὰ μείζονα λόγον, καὶ γιὰ τοὺς διακόνους· ἔτσι καὶ Πρόχειρος 5, β', ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ διάταξις).—Τέλος, ὁ κώδικας φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν γενικὴ ἀπουσία ἀπὸ τὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου ὠρισμένων φράσεων ποὺ ἀπαντοῦν στίς πηγές τῆς καὶ ἔχουν ἐκπέσει ἐδῶ, κυρίως λόγῳ τοῦ ὁμοιοτελεστοῦ· ἡ γενικὴ αὕτη ἀπουσία (στὰ γνωστὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου) μαρτυρεῖ πιθανώτατα ὅτι πρόκειται γιὰ ἰδιομορφία τῆς ἴδιας τῆς ἀρχικῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου (ἢ τῶν κειμένων ποὺ εἶχε ὑπ' ὄψιν του)· ἔτσι π.χ. : ζ, 5, 3 ὅπου μεταξὺ τῶν φράσεων τὸν δὲ ἐν πόλεσιν οὐκ ἔξεστι φορεῦειν καὶ εἰ μὴ ἀκόντιον ἐπιφέρεται ἐξέπεσε ἡ φράσις : εἰ μὴ ἐὰν ἄλλως διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον ὁ φορεύσας οὐκ ἠδύνατο· τὸν δὲ ἡμερινὸν οὐκ ἔξεστι φορεῦειν (Σύνοψις K, XIX, 20)· ζ, 4, 2 ὅπου μεταξὺ τῶν φράσεων ἡ δύο ἀδελφοὶ εἰς μητέρα καὶ θυγατέρα ἢ καὶ θεῖος εἰς τὴν γενομένην (γεγενημένην S, Πρόχειρος) τοῦ ἀνεψιοῦ γυναῖκα παραλείπεται ἡ φράσις : ἀνεψιὸς εἰς τὴν γεγενημένην τοῦ θεῖου γυναῖκα εἴτε (Πρόχειρος, 39, οβ'· πρβλ. Σύνοψις A, XXXII, 2 καὶ μΣύνοψις A, νε'). Ἡ ὑπόδειξις τῶν δύο αὐτῶν χωρίων ὀφείλεται στὸν B. S i n o g o w i t z (βιβλιοκρισία του γιὰ τὴν ἐκδόσιν Πιτσάκη τῆς Ἐξαβίβλου, *Byzantinische Zeitschrift*, LXVI, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025).

οικογενείας υπῆρξε κάποια παραβολή τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου πρὸς τὶς πηγές τῆς καὶ κάποια σχετική «κάθαρση»¹³. Τέλος ὁ κώδικας περιέχει ὠρισμένα νέα σχόλια στὴν Ἑξάβιβλο, τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν Ἀγ. Τσελίκια — καθὼς καὶ οἱ προαναφερθεῖσες δικαστικές πράξεις τῆς Θεσσαλονίκης¹⁴.

[1973], 424 - 427, ὅπου καὶ πολλές ἄλλες εὐστοχες παρατηρήσεις). Ἀλλὰ στὴ δεύτερη περίπτωση δὲν ὑπάρχει σφάλμα τοῦ κειμένου : πρόκειται γιὰ εὐστοχη κάθαρση τῆς διατάξεως, ἀπὸ φράση ποὺ παρενεβλήθη καὶ ἐπαναλαμβάνει περίπτωση ποὺ ἤδη ἔχει ἀναφερθῇ προηγουμένως (ἢ ἀνεπιὼς εἰς τὴν τοῦ θείου γυναῖκα)· ἄλλωστε ἡ φράση ἀπουσιάζει καὶ ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐκδεδομένα χφ τοῦ Προχειρίου (Bodlejanus 264 Roe 18 ἔτους 1349).

13. Βλ. γιὰ τὸ ζήτημα : Πιτσάκης 80' καὶ σημ. 79. Σὲ ὅσα ἀναφέρονται ἐκεῖ μπορεῖ νὰ προστεθῇ ἤδη καὶ ἡ περίπτωση τῆς διατάξεως Γ, 3, 32, ὅπου ὁ νέος κώδικας ἔχει : ἐπὶ τῆς πράσεως ἀντὶ καὶ τῆς πράσεως (ἔτσι καὶ Η καὶ ἡ ἐκδοση Löwenklau [Leunclavius] τῆς Συνόψεως, ἀλλ' ὄχι ἡ ἐκδοση Zachariä, Α, VII, 2· στὴν πρώτη περίπτωση ἡ διατύπωση εἶναι : «ἡ τῆς ἀγορασίας πίστις οὐδεμία ἐστὶν ἐπὶ [τῆς περιπτώσεως] τῆς πράσεως χωρὶς ποσότητος»· στὴν δεύτερη : «ἡ τῆς ἀγορασίας καὶ τῆς πράσεως πίστις οὐδεμία ἐστὶν χωρὶς ποσότητος»). Οἱ ἐκεῖ ἐκτιθέμενες ἀπόψεις (διπλῇ δυνατότητος ἀπαντήσεως στὸ ἐρώτημα ποῦ εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ ποιά ἡ «διωρθωμένη», ἀπὸ καὶ εἰς ὅτι ἄλλες ἀπαντοῦν σὲ χφ τῆς πηγῆς ἀπὸ ὅπου ἀντλήθηκε ἡ διάταξη) θὰ μπορούσαν νὰ ἐκχωρηθῇ καὶ ἐδῶ, καθὼς καὶ στὶς ἄλλες ἀνάλογες περιπτώσεις. Στὴν ἴδια διάταξη, λοιπὸν καὶ ἐν τῷ νέῳ κώδικι 4 καὶ 7 (πρώτης) τὸν ἔχει προστεθῇ ἀπὸ τὸν Heimbach (ἀπὸ τὴν Συνόψιν).

14. Τὸ πρόβλημα τῶν σχολίων στὸν Ἀρμενόπουλο εἶναι καὶ ιδιότυπο καὶ οὐσιαστικὰ ἀνεκκαθάριστο. Πρόκειται γιὰ ἓνα ὀγκῶδες ὑλικό, ποικίλης προελεύσεως, ἀρχαιότητος, σημασίας καὶ μορφῆς, κυμαινόμενο ὡς πρὸς τὴ συγκρότησή του στοὺς διαφόρους κώδικες (βλ. Πιτσάκης, με' - μζ' καὶ πα'). Εἶναι φανερό ὅτι τὸ κριτικὸ πρόβλημα στὰ σχόλια εἶναι ὀξύτερο καὶ δυσχερέστερο ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχο τοῦ κυρίως κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου : βεβαίως ὑπάρχουν ἐλάχιστα σχόλια ἀσφαλτοῦς «αὐθεντικότητος», ὑπὸ τὴν ἐννοια ὅτι ἡ ἐνταξή τους στὴν Ἑξάβιβλο μπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ μὲ βεβαιότητα στὸν Ἀρμενόπουλο (χωρὶς βέβαια νὰ τίθεται καὶ θέμα πατρότητος τοῦ Ἀρμενοπούλου στὰ σχόλια αὐτά), ἐνίοτε δὲ ἐμφανίζεται ἀσταθής ἡ θέση καὶ ἡ φύση τους ὡς σχολίων ἢ ὡς ἐνσωματωμένων στὸ κυρίως κείμενο διατάξεων ἢ ἐρμηνειῶν (ἡ διάκριση αὐτὴ εἶναι, στὴν περίπτωση τῶν «αὐθεντικῶν» σχολίων, οὐσιαστικὰ ἀδιάφορη· βλ. Δ. Σ. Γκινης, «Ὁ Νέος Ἀρμενόπουλος τοῦ Κ. Χρυσοκεφάλου», *ΕΕΒΣ*, ΛΓ' [1964], 192 καὶ Πιτσάκης, πα' σημ. 86), — ὅπως ἀσφαλῶς ὑπάρχουν καὶ πολυάριθμα σχόλια ὁποσδήποτε ἐμβόλιμα καὶ μεταγενέστερα· μεταξύ ὅμως τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ὑπάρχει πλῆθος σχολίων, γνωστῆς ἢ ἀγνωστῆς προελεύσεως, τῶν ὁποίων ἡ παλαιότης καὶ ἡ «αὐθεντικότης» εἶναι δυσδιάγνωστη καὶ δημιουργεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια ἀρμενοπουλικά φιλολογικὰ προβλήματα, στὴ λύση τοῦ ὁποίου προσπέλαση θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ μόνον ἡ ἐντόπιση τῆς προελεύσεως ὅλων τῶν σχολίων καὶ ἡ μελέτη, κατὰταξὴ καὶ ἀξιολόγησις τῶν χφ τῆς Ἑξαβίβλου. Τὸ ζήτημα ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη σημασία δεδομένου ὅτι σχόλια, τῶν ὁποίων ἡ ἐνταξὴ στὴν Ἑξάβιβλο θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθῇ μὲ ἀσφάλεια στὸν Ἀρμενόπουλο καὶ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἐντοπιζόταν προέλευσις ἀπὸ προγενέστερες πηγές, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἔχουν συνταχθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο καὶ νὰ ἀποτελοῦν ἔτσι τὰ μόνυ πρωτότυπα κείμενά του ποὺ περιέχονται

Με τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων γιὰ τὸν κώδικα καὶ ὅσων ἤδη σημειώθηκαν γιὰ τὴν παροῦσα θέσιν τοῦ κριτικοῦ προβλήματος τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου, γίνεται κατωτέρω προσπάθεια κριτικῆς ἐξετάσεως τῶν γραφῶν τοῦ νέου κώδικος, καθ' ὃ μέτρον βελτιώνουν τὸ κείμενον ποὺ διαθέτουμε ἀπὸ τὸν Heimbach, μὲ τίς μέχρι σήμερα διορθώσεις ἢ βελτιώσεις· συγχρόνως λαμβάνεται βέβαια ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενον τῶν κυρίων πηγῶν ἀπὸ ὅπου ἐγνωσμένα καὶ (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) δεδωλωμένα ἀντλήσει ὁ Ἀρμενόπουλος¹⁵, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προσδίδεται ἀποφασιστικὴ

στὴν Ἑξαβίβλο (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προοιμιακὰ κείμενα *Κριτῶν Προκατάστασις* καὶ *Προθεωρία*) καὶ γενικώτερα τὰ μόνον γνωστὰ νομικὰ τοῦ κειμένου. Τὴν προσεχῆ δημοσίευσιν εἰδικῆς μελέτης τοῦ γιὰ τὰ σχόλια τῆς Ἑξαβίβλου ἀνήγγειλε πρόσφατα ὁ Ν. Π. Μάτσης («Τὰ σχόλια εἰς τὴν Ἑξαβίβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου...», *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher*, XXI (1971), 169 κέ.), ὁ ὁποῖος ἤδη ἐντοπίζει τὴν παρουσίαν 69 τοῦλάχιστον σχολίων στὴν ἀνέκδοτον *Ecloga librorum I — X Basilicorum* (1142)· φυσικὰ, ἡ ἀνακάλυψις αὕτη δὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὰ σχόλια τῆς Ἑξαβίβλου ἔχουν ἀναγκαστικὰ ἀντληθῇ ἀπὸ τὴν *Ecloga*, — δεδομένου ὅτι εἶναι δυνατόν καὶ αὕτη καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀρμενοπούλου (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) νὰ ἔχουν ἀντλήσει ἀπὸ τρίτη κοινὴ, λανθάνουσα σήμερα, πηγὴ — καί, πολὺ περισσότερο, δὲν ἐπηρεάζει καθόλου τὸ πρόβλημα τῆς «αὐθεντικότητος» τῶν σχολίων αὐτῶν· ὁ ἴδιος ἀναγγέλλει ἐντοπίζει (αὐτ., 170 σημ. 1) τὴν προέλευσιν τοῦ σχολίου Δ, 1, 2 ἀπὸ σχόλιον τῆς Θεωρίας στὰ Βασιλικά καὶ τὴν παρουσία τῶν σχολίων Ζ, 6, 3 καὶ Δ, 15, 14 στὸ κείμενον τῆς *Επιτομῆς Κατάροι* τοῦ Ἀρμενοπούλου, χωρὶς, ὁρθὰ, ἐξ αὐτοῦ νὰ δέχεται ὡς βέβαιον καὶ τὴν αὐτὴν πηγήν τῆς παρουσίας τους καὶ στὴν Ἑξαβίβλο. —Βλ. καὶ γιὰ τὸ θέμα τῶν σχολίων στὴν Ἑξαβίβλο, καθὼς καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν προέλευσιν διατάξεων τῆς, χρήσιμες ὑποδείξεις τοῦ Β. Sinogowitz, ἐνθ' ἀνωτ.: σὲ σχέσιν, εἰδικώτερα, μὲ τὸ θέμα ποὺ ἐθίγη στὴ σημείωσιν αὕτη, ἀνατρέπει τίς ὑποθέσεις, κατὰ τίς ὁποῖες θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἀποδοθοῦν στὸν Ἀρμενόπουλον ὠρισμένες ἀτυχεῖς «μεταφραστικαί» ἀπόπειρες ποὺ ἀπαντοῦν στὴν Ἑξαβίβλο καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶχε ἐντοπισθῇ ἡ προέλευσις: Β, 1, 15 (στὸν νέο κώδικα Β, 1, 43) σχολ. «κῆρυκος» (Πιτσάκης, μζ' σημ. 56, πρβλ. 101 σημ. 2· τὸ δεύτερον τμήμα τοῦ σχολίου, ὅπου κυρίως ἡ «μετάφρασις», δὲν περιέχεται στὴν μΣύνοψιν Δ, κζ' ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ τὸ πρῶτον μέρος· ἤδη ἐντοπίζεται ἡ προέλευσίς του ἀπὸ τὴν μΣύνοψιν Κ, ς')· Ζ, 14, 4 «μοιρήτα» (ἡ «ἐρμηνευτικὴ» αὕτη παράγραφος εἶχε ἀποδοθῇ στὸν Ἀρμενόπουλον ἀπὸ τὸν R. S. Lopez, «Harmenopoulos and the downfall of the bezant», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 122 : «the mistranslation of Harmenopoulos» [Πιτσάκης, 363 σημ. 1], δὲν ὑπῆρχε δὲ παραπομπή, γιὰ τὴν προέλευσίν της, στὴν ἐκδοσιν Heimbach, οὔτε περιλαμβανόταν στὸν πίνακα τῶν χωρίων τῆς Ἑξαβίβλου ποὺ ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν μΣύνοψιν, ποὺ συνοδεύει τὴν ἐκδοσιν τῆς μΣυνόψεως τοῦ Zachariā [Ζέπου, *JGR*, VI, 563]· ἤδη ἐντοπίζεται ἡ προέλευσις τῆς ἀπὸ τὴν συλλογὴ αὕτη, II, ς').

15. Πρόχειρος Νόμος (ἐκδ. Zachariā von Lingenthal), Ζέπου, *JGR*, II, 107 κέ.: [σημειώνεται σύντομα ἐδῶ : Πρόχειρος].

Μεγάλη Σύνοψις (ἐκδ. Zachariā), Ζέπου V [Σύνοψις].

Μικρὰ Σύνοψις (ἐκδ. Zachariā), Ζέπου VI, 319 κέ. [μΣύνοψις].

Ἐπαναγωγὴ (ἐκδ. Zachariā), Ζέπου II, 229 κέ. [Ἐπαναγωγὴ].

εργασία στην ένδειξη αυτή καθ' εαυτήν, — υπό το πνεῦμα τῶν απόψεων πού ἐξέθεσα ἤδη ἀνωτέρω καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς πιθανότητος ὅτι ὁ Ἀρμενόπουλος γνώρισε τὶς πηγές αὐτές σὲ διάφορη ἐνίοτε φραστική μορφή, ἀπὸ αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἑποῖα μᾶς ἔχουν περιέλθει. Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ὁ νέος κώδικας παρέχει (ἢ ἐνισχύει) τὴν ἐξῆς βελτιωμένες γραφές σὲ σχέση μὲ τὸ κείμενο Heimbach - Πιτσάκης :

Α, 1, 2 δυοδεκάδελτον ἀντὶ δωδεκάδελτον (ἔτσι καὶ Ο¹⁶, Η· ἀλλ' ὄχι μΣύνοψις β', ἀπὸ ὅπου προέρχεται, οὔτε ἡ ἀπώτερη πηγή : Ἀτταλειώτης, προοίμιον).

Α, 1, 9 γεννώμενα ἀντὶ γενόμενα : εἶναι προτιμητέα ἡ συγκεκριμένη καὶ εἰδικὰ ἀρμόζουσα στὴ φράση χρῆση τοῦ "γεννῶμαι" (τὸ τὰς μητέρας στέργειν τὰ γεννώμενα ἐξ αὐτῶν), ἀπὸ τὴν ἀόριστη καὶ γενικὴ χρῆση τοῦ "γίγνομαι" (ἔτσι καὶ μΣύνοψις Ν, ι', ἀπὸ ὅπου προέρχεται· ὁ Heimbach παραθέτει καὶ γραφὴν γεννόμενα [καὶ παρὰ Reitz] προφανῶς ἐσφαλμένη). Ὁ Η ἔχει τὴν γραφὴν τοῦ Heimbach.

Α, 1, 11 συμφέρειν ἀντὶ συμφέρον (ἔτσι καὶ μΣύνοψις Ν, ιβ', ἀπὸ ὅπου προέρχεται, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες, ἀλλ' ὄχι ὁ Η).

Α, 10, 14 συγχωρῶν ἀντὶ συμφωνῶν· ἡ γραφὴ ἀνταποκρίνεται περισσότερο στὸ περιεχόμενο τῆς διατάξεως (ἀναφέρεται συγκεκριμένα καὶ μὲ τὴν κρατοῦσα ὁρολογία τῆς ἐποχῆς στὴν εἰδικὴ νομικὴ μορφή τῆς δικαιοπραξίας περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται, τὴν συγχωροῦν χρέους [πρβλ. Ε, 5, 24] ἢ συγχωροῦν συμφωνοῦν [πρβλ. Ε, 9, 25]· ἡ ἄλλη γραφή, χωρὶς νὰ εἶναι καθ' εαυτὴν ἁτοπή, ἀφήνει ἀπλῶς νὰ ἐννοηθῇ τὸ εἶδος τοῦ «συμφώνου» καὶ ἀναφέρεται ἀόριστα στὴν γενικὴ φύση τῆς δικαιοπραξίας)· ἐπὶ πλέον προσαρμόζεται εὐσεύς στὴν χαρακτηριστικὴ δομὴ τῆς διατάξεως, μὲ τὴν φραστικὴ ἀντιστοιχία πού δημιουργεῖται : ὁ διαλυσάμενος [...]

Ἐπαρχικὸν Βιβλίον (ἔκδ. J. Nicole βλ. ἀνωτέρω), Ζέπου II, 369 κέ. [Ἐπαρχικόν].

Πεῖρα (ἔκδ. Zachariä), Ζέπου IV, 1 κέ. [Πεῖρα].

Ἀντίθετα, σύμφωνα μὲ τὶς κριτικὲς θέσεις πού ἐξετέθησαν ἤδη, ἀποφεύγεται ἡ μνεία πηγῶν πού φαίνεται ὅτι δὲν ἐγνώρισε ἢ δὲν χρησιμοποίησε ἅμεσα ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅπως ἡ Ἐκλογή (τῆς ὁποίας διατάξεις παρέλαβε ἀπὸ τὸν Πρόχειρο ἢ τὶς Συνόψεις), ὁ Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης (τὸν ὁποῖο γνώρισε μόνον μέσῳ τῆς Μικρᾶς Συνόψεως) καὶ τὰ Βασιλικά (βλ. Πιτσάκης, λγ' - λε', λθ'). Παραπομπὴ σ' αὐτὲς γίνεται μόνον ἐνδεικτικὰ καὶ σὲ μεμονωμένες περιπτώσεις.

16. Ἡ χρῆση τοῦ ἀρχαιότερου σωζομένου κώδικα τῆς Ἐξαβίβλου Ottobonianus gr. 440 τοῦ 1345 στὴν ἐργασία αὐτὴ εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικὴ, δεδομένου ὅτι οἱ γραφές τοῦ κώδικα δὲν ἔχουν δημοσιευθῇ, καὶ τείνει μόνον νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐκτεθεῖσα ἀνωτέρω ἁποψή μου ὅτι στὴν οἰκογένειά του ἀνήκουν ὁ Haenelianus τοῦ Heimbach καὶ ὁ κώδικας τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ. Χρησιμοποιῶ φωτογραφικὰ ἀντίγραφα μόνον τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς Ἐξαβίβλου (ff 1r καὶ 205v), τὰ ὁποῖα κατέχω καὶ τὰ ὁποῖα δημοσιεύθηκαν στὴν ἐκδόσή μου τῆς Ἐξαβίβλου (πίνακες 1 καὶ 2 μεταξὺ τῶν σσ. μθ' - μθ'')· εἰδικώτερα ὅμως, στὴν παροῦσα ἐργασία, τὸ τέλος τῆς Ἐξαβίβλου μένει ἄχρηστο, ἀφοῦ στὸν κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ ἔχει ἐκπέσει.

διαλύεται· ὁ δὲ συγχωρῶν [...] συγχωρεῖ. Ἔτσι καὶ ὁ Η, ἀλλ' ὄχι ἡ Σύνοψις Δ, XXVII, 1, ἀπὸ ὅπου προέρχεται, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνει διάταξη τῶν Βασιλικῶν ΙΑ', 2, 1 : Διάλυσίς ἐστὶν ἀμφιβαλλομένου πράγματος τομὴ· σύμφωνον δὲ ὁμολογουμένου χρέους συγχώρησις· ὁ μὲν γὰρ διαλυόμενος [...] ὁ δὲ συμφωνῶν [...] φιλοτίμως συγχωρεῖ· ἡ ἐπέμβαση ἐδῶ στὸ κείμενο τῆς πρωτοτύπου πηγῆς ἀποσαφηνίζει εὐστοχα τὸ περιεχόμενο τῆς διατάξεως (πρβλ. σχόλιο στὰ Βασιλικά in loco: «Τί γάρ, οὐκ εἰσι καὶ ἕτερα σύμφωνα [...] πῶς οὖν ἐνταῦθα γενικῶς εἶρηκε σύμφωνον; [...] Ἐνταῦθα τῷ νομοθέτῃ περὶ συμφώνου συγχωρητικοῦ ὁ λόγος...»).

Α, 17, 8 γαμικῆς ὁμιλίας ἀντὶ γαμικῆς ἡλικίας : ἔτσι καὶ στὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς 25 τοῦ Λέοντος καὶ στὴν *Ecloga Novellarum Leonis*, ἀρ. 16, ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ ἀποκλειστικὰ ὁ Ἀρμενόπουλος (βλ. Mortreuil, II, 307 κέ· Heimbach, xix· Πιτσάκης, λε' καὶ σημ. 18)· ἔτσι ἔχει περιληφθῇ ἡ φράση καὶ στὰ σχόλια ποὺ περιέχει ὁ Laurentianus LXXX, 16 στὰ περιθώρια τῆς μΣυνόψεως [Υ, σχόλ. ζ'], ἐπιβεβαιουμένης ἔτσι τῆς παρουσίας της ὑπ' αὐτὴ τὴν μορφή στὴν Ἐξαβίβλο, δεδομένου ὅτι τὰ σχόλια αὐτὰ κατὰ τὴν κρατούσα ἀπόψη ἔχουν ληφθῇ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Ἀρμενοπούλου¹⁷. Ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach, καίτοι δὲν ἐμφανίζεται ὡς λογικὰ ἄτοπη, δὲν βραβεύει ἔρρισμα στὴν γνωστὴ παράδοση τῆς νεαρᾶς· φυσικὰ πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ «κλισητικὸς» καθάρσεως, στὴν σικογένεια στὴν ὁποία ἀνήκει ὁ νέος κώδικας, τυχόν ἰδιοτύπων γραφῶν τῆς Ἐξαβίβλου βάσει τῶν πρωτοτύπων κειμένων. Ἀντίθετα, στὴν ἴδια διάταξη, τὸ κείμενο Heimbach ἐμφανίζει ἀποκαταστήματα (ἀπὸ τὸν Reitz, βάσει τῆς νεαρᾶς) τὴν γραφὴ ἰδιογνωμονοῦσαν τῆς πρωτοτύπου πηγῆς, ἡ ὁποία ὁμῶς εἶχε μεταφερθῇ ὡς ὁμογνωμονοῦσαν στὴν *Ecloga Novellarum*, καὶ ἐπομένως ἔχει ἔτσι περιληφθῇ καὶ σὲ ὅλη τὴν γνωστὴ παράδοση τῆς Ἐξαβίβλου (ἔτσι καὶ ὁ Η, ὁ νέος κώδικας καὶ τὸ σχόλιο Υ, ζ' τῆς μΣυνόψεως, ἐνθ' ἄνωτέρω).

Β, 4, 47 Τὸ χάσμα μιᾶς λέξεως ποὺ ἔχει ἐπισημανθῇ : τοῖς κτίσουσι [...] τίκτουσιν (βλ. Heimbach, in loco· Πιτσάκης, 128 σημ. 2 αὐτόθι: «Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ἐκπέσει μία λέξη ποὺ πρέπει νὰ σημαίνει δυσχέρειες, ἐνοχλήσεις») συμπληρώνεται μὲ τὴν λέξη ἀμφιβολίας (συγχρόνως τὸ κτίσουσι ἐμφανίζεται ὑπὸ βελτιωμένη μορφή, σὲ ἐνεστώτα μὲ τὴν προσθήκη πλέον καὶ τοῦ εὐφωνικοῦ ν : τοῖς κτίζουσιν ἀμφιβολίας τίκτουσιν)· ἴσως ἡ ἔκπτωση τῆς λέξεως στὴν μέχρι τώρα γνωστὴ

17. Ἡ ἀντίθετη ἀπόψη τοῦ Heimbach, xviii, xx, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐξαβίβλος ἀντλήσε ἀπὸ τὰ σχόλια τῆς μΣυνόψεως, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ πράγματα καὶ εἶναι ὁπωσδήποτε ἐσφαλμένη. Βλ. σχετικὰ Zachariā, στὸ Ζέπου, *JGR*, VI, 325 καὶ 328 σημ. καὶ Πιτσάκης, πδ' σημ. 5 καὶ λς' σημ. 19 [στὴν τελευταία αὐτὴ σημείωση πρέπει νὰ διορθωθῇ ἡ παραπομπὴ στὸ *JGR* : ζ' ἀντὶ Δ' καὶ νὰ διαγραφῇ ἡ ἀπὸ ἀβλεψία παρεμβληθεῖσα παραπομπὴ στὴν *Delineatio*].

παράδοση προέκυψε από σφάλμα αντιγραφής λόγω του όμοιοτελεύτου των λέξεων που τὴν περιβάλλουν : κτίσουσιν - τίκτουσιν· ἡ διατήρησή της στὸν νέο κώδικα, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν H, ἀποτελεῖ ἐνδειξη ὅτι ὁ κώδικας τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ ἀντιπροσωπεύει προγενέστερο στάδιο στὴν παράδοση τοῦ κειμένου μέσα στὴν οἰκογένειά του¹⁸. Ὁτόθι διορθώνεται : τέλειον μὴ ἐχούση λιμένα ἀντὶ τελείον... (τέλειον καὶ οἱ G).

B, 4, 83 μὴ ἐάσθω ἐκεῖ ἢ ἐκ τῆς ὁρύξεως γῆ ἀντὶ μὴ ἐᾶσθαι ἐκεῖ τὴν ἐκτὸς ὁρύξεως γῆν (ἔτσι καὶ ὁ G). Προφανῶς ὀρθότερη γραφή (ἐκ τῆς ὁρύξεως ἀντὶ ἐκτὸς ὁρύξεως). Ἀντίθετα, ἡ ἀλλαγὴ τῆς συντάξεως σὲ ρηματικὴ (προστακτικὴ) ἀντὶ τῆς ἀπαρεμφατικῆς, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνακόλουθη καὶ ἀναγκαστικὰ ἀπορριπτέα, δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀπαρεμφατικὴ διατύπωση τῆς ἐπομένης ἐπιταγῆς τῆς διατάξεως : μὴ ἐξεῖναι τῷ γείτονι.—Στὴν ἴδια διάταξη : καὶ τῷ ὀρύττοντι παραχωρηθείη (ἔτσι καὶ ὁ G), προφανῶς ὀρθὴ γραφή, ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου : καὶ τῷ ὀρύγματι παραχωρηθείη. Τὴν διόρθωση εἶχε προτείνει ἤδη ὁ Saumaise.

B, 4, 137 ἐντὸς δὲ τοῦ εἰρημένου ὁρίσματος ἀντὶ ἐντὸς δὲ τοῦ ὠρισμένου ὁρίσματος : τὸ εἰρημένον εἶναι ὅπωςδῆποτε παρεστῶτα ἢ τὸ γενικώτερο καὶ ἀσαφές ὠρισμένον καὶ ἀναφέρεται συγκεκριμένα πρὸς ἀντικείμενα ἀναφερθέντα (ἔτσι καὶ στὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς V τοῦ Laurentianus καὶ στὴν *Enchiridion Notularum* 4, 37 (36), ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος· ἔτσι ἔχει παρληφθῇ καὶ στὴν περίληψη τῆς νεαρᾶς στὰ σχόλια τοῦ Laurentianus LXX, 16 στὴν περίληψη [K, σχόλ. ιε'], ποὺ ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν Ἐξάβιβλο καὶ ἔτσι ἐπιβεβαιώνουν τὴν γραφὴ τοῦ νέου κώδικα [βλ. ἀνωτέρω καὶ σημ. 14]· ὅχι ὅμως ὁ H). Προφανῶς ἡ γραφὴ ὠρισμένου προέρχεται ἀπὸ σφάλμα γραφῆς ὀφειλόμενο καὶ στὴν ὁμοιότητα τῶν λέξεων καὶ κυρίως στὸ ὁρίσματος ποὺ ἀκολουθεῖ ἀμέσως, ὅπως ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ τοῦ H μὲ ο, προφανῶς ἀπὸ τὸ ὁρίσματος : ὠρισμένον.

Γ, 3, 3 προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου ἀντὶ προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου (ἔτσι καὶ H, καὶ Πρόχειρος 14, α', ἀπὸ ὅπου προέρχεται) : ἐπιβεβαιώνεται ἡ σιωπηρὴ διόρθωση τοῦ καθηγητῆ Π.Ι. Ζέπου¹⁹. Ἡ

18. Δὲν ὑπάρχει χάσμα καὶ στὸ κείμενο τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰουλιανοῦ ποὺ συνοδεύει τὸ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον στὸν G, ὅπου ἡ διατύπωση εἶναι : ἀμφιβολίας τοῖς κτίσουσι τίκτουσιν (Nicole, 75)· ἀλλὰ δὲν εἶχε γίνει ὡς τώρα γνωστὸ χφ τῆς Ἐξάβιβλου ὅπου τὸ χάσμα νὰ εἶναι συμπληρωμένο (χωρὶς βέβαια αὐτὸ νὰ ἀποκλείεται νὰ συμβαίνει σὲ γνωστά, ἀλλὰ ἀνεξέταστα μέχρι σήμερα, χφφ). Ἡ συμπλήρωση ἀπὸ τὸν G εἶχε περάσει οὐσιαστικὰ ἀπαρατήρητη καὶ ἀχρησιμοποίητη, ἀφ' ἐνὸς γιατί δὲν ἐπρόκειτο γιὰ χφ τῆς Ἐξάβιβλου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξ αἰτίας ἴσως τῆς «ἐκτὸς σειρᾶς» θέσεως τῆς διατάξεως τῆς § 47 στὸν κώδικα τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου (ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν § 88).

19. Βλ. ἀνωτέρω σελ. 251 ἀριθ. 4 (Π. Ζέπος, *Τόμος Ἀρμενόπουλου*, 220 σημ. 62).

δυσχέρεια αποδοχής της γραφής προ-ταχθείσης ωφείλετο προφανώς στην λ. υπογραφής, πού φαινόταν να δημιουργή κάποια αντίφαση, ώστε να προτιμηθῇ ἡ γραφή προσ-ταχθείσης ως ὀρθότερη· ἤδη ὅμως γνωρίζουμε ὅτι τὸ ρ. προτάσσω ἀδιάφορα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν λ. υπογραφή στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα (εἴτε διότι ἡ λ. υπογραφή προσέλαβε καὶ τὴν σημασία τῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος στὴν ἀρχὴ τοῦ «συμβολαίου», εἴτε διότι τὸ ρ. προτάσσω κατήντησε νὰ σημαίνει «ἀναγράφω τὸ ὄνομά μου» [γενικά, χωρὶς διάκριση θέσεως στὸ «συμβόλαιον»] καί, τελικά, «θέτω υπογραφή», «ὠπογράφω»)· πρβλ. σχόλιο Α, 13, 20 II καὶ μετ' αὐτὴν προτάσσοντος ἢ δι' υπογραφῆς ἢ διὰ σιγ(γ)νογραφίας ἐν τῷ γε νομίμῳ ταβελλιωνικῷ συμβολαίῳ²⁰. — Ὅπωςδήποτε, στὴν συγκεκριμένη διάταξη πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, τὸ ρ. προτάσσω μπορεῖ νὰ ἔχῃ διάφορη, κυριολεκτική, ἔννοια (πρὸ τάσσω), σχετικὴ ὅχι μὲ τὴν θέση τῆς υπογραφῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν υπογραφή τοῦ συμβολαίου ἀπὸ τὰ μέρη πρὸ τῆς συμβολαιογραφικῆς «κόμπλας» πού μνημονεύεται στὸ κείμενο (προταχθείσης υπογραφῆς τοῦ συμβολαίου = ὅχι· τεθείσης υπογραφῆς εἰς τὸ συμβόλαιον, ἀλλὰ· ὑπογραφέντος τοῦ συμβολαίου πρὶν ἢ καὶ κόμπλα παρακολουθήσῃ)· πρβλ. καὶ Σύνοψις Α, III, 2 (b) : εἰ μὴ καὶ κομπίλας παρακολουθήσουσι, ἡγησαμένης τῆς υπογραφῆς.

Γ, 3, 20 καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀντὶ καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἔργων· προφανῶς νοηματικὰ ὀρθότερη γραφή (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 14, [1] ἀπὸ ὅπου προέρχεται [καὶ σχετικὴ σημείωση τοῦ Cujas στὴν Ἑξάβιβλου παρὰ Heimz], ἀλλ' ὅχι ὁ H)· ὁμοίως στὴν συνέχεια : ἐκ τοῦ πεκουλίου ἀντὶ καὶ ἐκ τοῦ πεκουλίου (Πρόχειρος : τῶν ἐκ τοῦ πεκουλίου)²¹.

Γ, 3, 33 οὐκ ἀληθῶς ἀντὶ οὐ καλῶς. Ἔτσι καὶ ὁ H : προφανῶς ὀρθότερη, καὶ νοηματικὰ, γραφή («εἰκονικὴ πρᾶσις» = ἡ οὐκ ἀληθῶς, ὅχι ἡ οὐ καλῶς, γινομένη). Ἡ ἐσφαλμένη γραφή ἔχει προκύψει προφανῶς σὲ τμῆμα τῆς χειρόγραφης παραδόσεως τῆς Ἑξάβιβλου ἀπὸ ἀντιγραφικὸ λάθος, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν λέξεων : οὐκ ἀληθῶς > οὐκαλ[ηθ]ῶς > οὐ καλῶς.

Γ, 3, 110 ἀπροσδιορίστως ἀντὶ ἀδιορίστως. Ἴσως καλλίτερη γραφή, νοηματικὰ. Ἡ ὑπόλοιπη χειρόγραφη παράδοση τοῦ Ἀρμενοπούλου πού γνωρίζουμε διατηρεῖ

20. Βλ. σχετικὰ Α. Χρυστοφίλοπουλος, ἐνθ' ἄνωτ. ἀριθ. 3 (ΕΕΒΣ, ΙΣ' [1940], 145 κέ.)· ὁ Heimbach ἔχει καὶ στὸ σχόλιο αὐτὸ διορθώσει κακῶς προστάσσοντος καὶ σιγγραφίας (βλ. Πιτσάκης, γλωσσάριο, σσ. 417 καὶ 418 στὶς λλ.).

21. Ἴσως, δεδομένου ὅτι ἡ ὑπόλοιπη γνωστὴ χειρόγραφη παράδοση (καὶ ὁ συγγενὴς τοῦ κώδικα τῆς Ὀμπλοῦ H), ἐμφανίζεται ὁμόφωνη στὴν «ἐσφαλμένη» γραφή ἔχουμε ἐδῶ «κάθαρση» τοῦ κειμένου στὸν κώδικα ἢ στὸ πρότυπό του μὲ βάση τὴν πρῶτότυπη πηγὴ.

ὁ ἀπροσδιοριστὸς ἡ Πείρα 50, α', ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ παράγραφος, ἔχει : ἀπροσδιοριστὸς.

Δ, 8, 1 Πενταχῶς ἀντὶ Πανταχῶς : ἀσφαλῶς προτιμητέα ἡ «σημαντική» ἐπίρρηση τοῦ ἐπιρρήματος πενταχῶς²², ποὺ ἀναφέρεται σαφῶς στὴν πενταμερῆ διάκριση τῆς «συγγενείας» ποὺ ἀκολουθεῖ (ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐκ τριγενείας, ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἐξ νόθεσις), ἀπὸ τὸ «ἀσήμαντο» ἐδῶ καί, πάντως, ἀδιάφορο γενικῶς ἐπίρρημα πανταχῶς, ποὺ προφανῶς ὀφείλεται σὲ τυπογραφικὸ σφάλμα στὸν Heimbach, ὁ ὁποῖος καὶ δὲν σημειώνει δεύτερη γραφὴ (πρβλ. τὴ μετάφρασή του : Quintuplici modo). Ἡ φράση ἐλλεῖπει στὸν Reitz.

Δ, 10, 2 ἀδιατίμητα ἀντὶ ἀτίμητα. Ὁ Heimbach δὲν σημειώνει δεύτερη γραφὴ.

Δ, 10, 38 προτιμᾶται ἡ προῖξ τῶν προτέρων δανειστῶν ἀντὶ προτιμᾶται προῖξ τῶν προγενεστέρων δανειστῶν : ἔτσι καὶ στὴν § Γ, 5, 58 ὅπου ἡ διάταξη ἐπαναλαμβάνεται ἡ παρουσία τῆς διατάξεως ὑπὸ τὴν μορφή αὐτὴ καὶ στὴν § Δ, 10, 38 ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ σχόλιο αὐτόθι, ποὺ περιέχει ἑναρθρὴ τὴν ἀρχὴ τῆς παραγράφου : Εἰς τὸν περὶ δικαίου προικὸς τίτλον· Τὰ ὅσα ταῦτα κεφάλαια, τό· Οὐκ ὀφείλει προσκυροῦσθαι [Δ, 10, 37], καὶ τὸ καὶ ἐν ταῖς ὑποθήκαις προτιμᾶται ἡ προῖξ... Τὶς γραφὲς τοῦ κώδικα τῆς μονῆς· Οὐπλοῦς ἔχει καὶ στὰ δύο χωρία καὶ ὁ Η. Δ, 10, 41 ἐξ ἐαυτῶν ἀντὶ ἐξ αὐτῶν : ἐμφανὲς ὁ αὐτοπαθὲς χαρακτήρας τῆς ἀντωνυμίας (Πατὴρ καὶ μήτηρ προικίζοντες παῖδά ὅσα ἐξ ἐαυτῶν δώσουσιν...), καὶ μάλιστα σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν συνέχεια τοῦ κειμένου (ὅσα δὲ τυχὸν δώσουσι μὴ ἀφ' ἐαυτῶν...). Προφανῶς, ὅπου στὰ χειρόγραφα ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ αὐτῶν, θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ αὐτῶν.

Δ, 15, 16 καὶ ληγαταρίους ἀντὶ καὶ ληγάτους. Ἔτσι καὶ Πρόχειρος 11, κ'· λεγαταρίους ὁ Η. Ἡ γραφὴ τοῦ Heimbach ὀφείλεται σὲ «διόρθωση» τοῦ Reitz· πρβλ. ὅμοια ἐπέμβαση τοῦ Reitz στὴν § Ζ, 14, 13 (κατωτέρω, σ. 268).

Ε, 8, 76 μὴ μνημονευθεῖς ἀντὶ ἀμνημονευθεῖς : ὅπωςδήποτε ἀνύπαρκτο καὶ ἀντίθετο πρὸς τοὺς ἐτυμολογικοὺς κανόνες τὸ ρ. ἀ-μνημονεύω, -ομαι (ὑπάρχει κανονικὰ σχηματισμένο δόκιμο ρ. ἀμνημονέω-ω)²³. ὁ Η ἔχει, ἀπὸ σφάλμα τοῦ γραφέα, μνημονευθεῖς.

Ε, 9, 26 παρακατέχεται ἀντὶ κατέχεται : εὐστοχώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ οἱ

22. Ἀπαντᾷ ἤδη σὲ δόκιμους μεταγενέστερους συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας γραμματείας (Θέων ὁ Σμυρναῖος, 23 Η· Σέξτος Ἐμπειρικός, πρὸς Μαθηματικούς, I, 122) καὶ στὸν Εὐστάθιο Θεσσαλονίκης, 32, 40.

23. Πιστεύω ὅτι ἡ μορφή τῆς μετοχῆς στὸ μέχρι τώρα γνωστὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου προέρχεται ἀπὸ ἀντιγραφικὸ σφάλμα ποὺ ἔχει παρεμβληθῇ στὴ χειρόγραφη παράδοσή της ἢ στὴν πηγὴ ἀπὸ ὅπου ἀντλήσε ὁ Ἀρμενόπουλος· κατὰ τὴν γνώμη μου, ἡ ἀρχικὴ μορφή ἦταν προφανῶς

περισσότεροι γνωστοὶ κώδικες τῆς Ἑξαβίβλου καὶ ἡ Σύνοψις Φ, I, 12, ἀπὸ ὅπου προέρχεται· ἀλλὰ ὄχι ὁ Η, οὔτε ἡ Σύνοψις τοῦ Löwenklau, σ. 375 πού, κατὰ τὴν παραπομπή τοῦ Heimbach, ἔχει ἐπίσης κατέχεται, ἐνῶ ὁ Zachariä δὲν σημειώνει δεύτερη γραφή στὸ κριτικὸ τοῦ ὑπόμνημα).

Παράρτημα, 1, 6 κατὰ βαθμὸν [...] προτιμῶνται ἀντὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν [...] προτιμῶνται : προφανῶς ὀρθότερη διατύπωση (ἔτσι καὶ Η καὶ Σύνοψις Α, LXVI, 47, ἀπὸ ὅπου προέρχεται).

Ἐπίσης ὁ νέος κώδικας παρέχει βελτιωμένες γραφές (μὲ τὴν ἐπιφυλαξή, πάντοτε, τῆς ὑποψίας ὅτι ἐνίοτε οἱ γραφές αὐτὲς εἶναι ἴσως προϊόν «διορθωτικῆς» ἐπεμβάσεως στὸ κείμενο τοῦ Ἀρμενοπούλου), σὲ ἐλάχιστος σημασίας φραστικὰ ζητήματα, ἀναφερόμενα ἰδίως :

— Στὴ χρήση τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων· εὐστοχώτερες φαίνονται :

Α, 1, 30 χαρίζηται ἀντὶ χαρίσεται (ἔτσι καὶ Σύνοψις Β, IV, 1).

Α, 18, 2 κωλύη ἀντὶ κωλύση (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 34, α').

Β, 4, 117 ὅταν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φείματος ἐπιθήσῃ ἀντὶ ὅτε [...] ἐπιθήσῃ (ἔτσι καὶ Σύνοψις Δ, XL, (a)· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη δομὴ τῆς διατάξεως : ὅταν γὰρ ἔχη τις...).

Β, 10, 43 εἰ μὲν εὐφροῇ ἀντὶ εὐφροῇ (ἔτσι καὶ Η· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη διατύπωση τοῦ κειμένου : εἰ μὲν καταβλήθῃ, εἰ μὲν καταλείθῃ).

Γ, 3, 3 εἰ μὲν ἀγοραστής εἴη ἀντὶ εἴη (ἔτσι καὶ Η καὶ Σύνοψις Α, III, 2 (b), ἀλλ' ὄχι Πρόχειρος 14, α', ἀπὸ ὅπου ὁμοίως εἴη ληφθῇ ἐμφανῶς ἡ διάταξη).

Γ, 3, 88 in fin. παράσχη ἀντὶ παράσχοι (ἔτσι καὶ Σύνοψις Α, III, 17· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη δομὴ τῆς διατάξεως : μόνον εἰ μὲν τὸ τίμημα προσφέρει [...] ἢ ἀνδράποδον ὑπὲρ τούτου παράσχη).

Γ, 8, 17 εἰσαγάγη ἀντὶ εἰσαγάγοι (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 17, ε', καὶ Σύνοψις Μ, XIII, 5· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη σύνταξη : καὶ σχῆ, εἶτα [...] εἰσαγάγη πῦρ καὶ καύση).

Δ, 15, 11 εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξεται βίον ἀντί... ἐπιλέξεται... (ἔτσι καὶ Σύνοψις Γ, IV, 10).

Παράρτημα, 4, 15 δικάζει ἀντὶ δικάσει (ἔτσι καὶ Η καὶ Ἐπαναγωγή 11, ιδ').

— Στὴν ἑναρθη ἢ ἀναρθη καὶ στὴν ἐμπρόθετη ἢ μὴ διατύπωση· εὐστοχώτερες :

ἡ συχνότατα ἀπαντῶσα στὶς βυζαντινὲς κληρονομικὲς διατάξεις (π.χ. Σύνοψις Δ, XVII, 1 καὶ 4, XXIII, 11· μ.Σύνοψις Δ, μγ') : ἀμνημόρευτος ἐαθεῖς > ἀμνημονευ[τος ἐα]θεῖς > ἀμνημονευθεῖς : ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ (ἢ τοῦ προτύπου του) κατέβαλε προσπάθεια «διορθώσεως», ἡ ὁποία βελτίωσε τὴν γραμματικὴ μορφή τῆς διατάξεως, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχικὴ διατύπωση.

Προθεωρία, 24 τοῖς παλαιοῖς ἀντὶ παλαιοῖς (ἔτσι καὶ S), δοκιμώτερη διατύπωση. A, 6, 17 ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀντὶ τῷ δικαστηρίῳ, ἐμφανῶς ὀρθότερη διατύπωση. Γ, 8, 12 Ἀμέλεια ἀντὶ Ἡ ἀμέλεια (ἔτσι καὶ H, Σύνοψις M, XIII, 15·

HJ Heimbach).

Γ, 8, 13 ἀβλαβὲς ἔχειν πῦρ ἀντί... τὸ πῦρ, ἐμφανῶς ὀρθότερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H, Πρόχειρος 17, α' καὶ Σύνοψις M, XIII, 2· ὀβελίζει καὶ ὁ Heimbach).

Δ, 10, 24 νικᾷ τὸν δανειστήν ἀντὶ νικᾷ δανειστήν, δοκιμώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H καὶ Πειῖρα 25, ε').

Ζ, 4, 4 ἡγουν κτηνοβάται ἀντὶ ἡγουν οἱ κτηνοβάται (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 39, οδ' [ἀπὸ τὴν Ἐκλογὴ 17, λθ', ἀπὸ ὅπου ἡ διάταξη ἔχει προέλθει καὶ μεταφυτευθῇ στὶς μεταγενέστερες πηγές], μΣύνοψις A, νζ' [ἀπὸ τὸν Ἀτταλειώτη 35, ρλζ'], Σύνοψις K, XXVII, 1 [ἀπὸ τὰ Βασιλικά Ξ', 37, 85] : ἡ ὁμοφωνία τῶν πηγῶν τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὴν, ἀδιάφορη πάντως, ἀναρθρὴ διατύπωση εἶναι ἀπόλυτη) : τὸ ἄρθρο λείπει καὶ ἀπὸ τὸν H· ὀβελίζει καὶ ὁ Heimbach.

Παρ, 1, 4 ἐν τῇ βασιλίδι ἀντὶ ἐν βασιλίδι, προφανῶς ὀρθότερη διατύπωση (ἡ διαμόρφωση τῆς παραγράφου αὐτῆς, ποὺ προέρχεται ἀπὸ συγχώνευση καὶ σύμπτυξη τῶν σχετικῶν διατάξεων τῶν πηγῶν²⁴, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἴσως στὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο, ἀπὸ ὃν δὲν φαίνεται γὰρ ἀπαντᾶ ἄλλοι²⁵).

Παρ, 4, 21 πάσης καταδίκης ἀντὶ πάσης τῆς καταδίκης, δοκιμώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H καὶ Ἐπαναγωγὴ 8, ς')²⁶.

— Στὸν ἀριθμὸ :

A, 6, 42 μαρτυρίαν ἀντὶ μαρτυρίας (ἔτσι καὶ H καὶ Σύνοψις M, VI, 12· βλ. καὶ A, 13, 7, ὅπου ἡ διάταξη ἐπαναλαμβάνεται μὲ τὴν γραφὴ μαρτυρίαν).

B, 4, 75 τοξικῶν (ὁ κώδικας : τοξικῶς) καὶ θυρίδων ἀντὶ τοξικῆς καὶ θυρίδων (τοξικῶν καὶ ὁ G). Σὲ πληθυντικὸ ἀναγράφεται ἡ λ. καὶ στὸ ὑπόλοιπο κείμενο (ἡ τὰς θυρίδας ἢ τὰς τοξικάς· πρβλ. τὸν πληθυντικὸ καὶ θυρίδων) καὶ στὴν ἐπιγραφή : κρουνηὼν καὶ θυρίδων καὶ τοξικῶν.

24. Ἐπαναγωγὴ τίτλ. 5, Σύνοψις A, LXVI, 36 - 37 [ἀπὸ Βασιλικά Ζ', 6, 1 - 16]· προφανῶς ἡ διαμόρφωση ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο τῆς ἐνιαίας παραγράφου Παρ, 1, 4 βασίζεται στὶς δύο αὐτὲς γειτνιαζούσες διατάξεις τῆς Συνόψεως. Οἱ διατάξεις περὶ τοῦ «κοιαισίτωρος» ἔχουν τὴν ἀπώτερη καταγωγὴ τους στὴν νεαρὰ 80 τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἔτους 539)· ἡ ταύτισή του μὲ τὸν «κοιαισίτωρα» — ἐσφαλμένη βέβαια κατ' ἀρχὴν θεωρητικά, ἀλλ' ἀποδίδουσα πιθανῶς πραγματικὴ ἐξέλιξη —, ὑποκρυπτομένη ἤδη στὶς πηγές (ὁ τίτλος 5 τῆς Ἐπαναγωγῆς ὁμιλεῖ «περὶ τοῦ κοιαισίτωρος»), γίνεται ρητὰ μόνον ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο, στὴν παρούσα παράγραφο. Βλ. καὶ ἐπομένη σημείωση.

25. Βλ. τὴν εἰδικὴ μελέτη Γ. Γ. Κόλια, «Μέτρα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐναντίον τῆς ἀστυφιλίας καὶ ὁ θεσμὸς τοῦ κοιαισίτωρος», Τόμος Ἀρμενοπούλου, 39 κέ. καὶ Πιτσάκης, 367 σημ. 1.

26. Βλ. ἄλλη μία περίπτωση βελτιώσεως ὡς πρὸς τὸ ἑναρθρο, ἀνωτέρω, § Δ, 10, 38.

Παρ, 4, 7 μοναχοῦ ἀντὶ μοναχῶν, γραφὴ σύμφωνη μὲ τὴν οἰκονομία ὅλης τῆς διατάξεως : πρεσβυτέρου καὶ διακόνου καὶ ὑποδιακόνου καὶ ἀναγνώστου καὶ ψάλτου καὶ μοναχοῦ (ἔτσι καὶ Ἐπαναγωγὴ 8, α')²⁷.

— Στὴν σειρὰ τῶν λέξεων· εὐστοχώτερες :

Α, 1, 2 ἦσαν γὰρ καὶ τινα ἀντὶ ἦσαν γὰρ τινα καὶ (ἔτσι καὶ Ο, Η καὶ μΣύνοψις Ν, β').

Α, 17, 10 ὑπεξούσιον αὐτὸν ἀντὶ αὐτὸν ὑπεξούσιον (ἔτσι ὁ Πρόχειρος 26, ζ'· ἀδιάφορη ἢ ἀλλαγὴ).

Γ, 2, 3 τὰ ἐν τῇ δωρεᾷ πάκτα, εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως γεγονότα, μὴ πληρώσῃ ἀντί... μὴ γεγονότα πληρώσῃ : προφανῶς ὀρθότερη διατύπωση· ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach προϋποθέτει διάφορη σύνταξη, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ρ. στὴν παρενθετική πρόταση εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως παραλείπεται ὡς ἐννοούμενο, τὸ δὲ γεγονότα συνάπτεται στὸ ρ. πληρώσῃ ὡς προληπτικὸ κατηγορούμενο : μὴ πληρώσῃ γεγονότα («τὰ ἐν τῇ δωρεᾷ πάκτα») = «μὴ ἐκπληρώσῃ τοὺς ἐν τῇ δωρεᾷ τρόπους, ὥς τε νὰ ἔχουν ἐκτελεσθῇ οὗτοι» (ὅπωςδὴποτε ἐξεζητημένη σύνταξη, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁμαλώτατη καὶ ἀπλήρως σύνταξη τοῦ νέου κώδικα, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ καὶ τὸν Πρόχειρο 13, γ').

Δ, 9, 14 ἐπὶ τοῖς ἰδίους παῖδας ἀντὶ καὶ ἰδίους τοὺς παῖδας (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 6, γ' — ὅχι ὁμοῦς ὁ Η· ὁ Reitz ἔχει ἐπὶ τούτους τοὺς παῖδας, γραφὴ ποὺ ἐπιβεβαιώνει ἴσως τὴν γραφὴ τοῦ κώδικα τῆς μὲν ὁμοῦς ὁμοῦς ὁμοῦς : ὁ γραφεὺς μετέτρεψε πιθανῶς τὸ ἐπὶ τοὺς σὲ ἐπὶ τούτους).

Ζ, 3, 7 τοιοῦτον δὲ καὶ ἀφορίζει ἀντὶ τοιοῦτον ἀφορίζει καὶ : ὀρθότερη διατύπωση, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἀναγραφὴ καὶ ἄλλης προβλεπομένης ποινῆς καὶ ὅχι ἄλλης πηγῆς περὶ τῆς ἰδίας ποινῆς.

— Στὴν χρησιμοποιουμένη μορφή τῶν λέξεων :

Β, 5, 8 τῶν μιτάτων ἀντὶ τῶν μετάτων. Ἔτσι, καὶ ὁ Η : πρόκειται γιὰ τὴν κρατοῦσα στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα μορφή ἀναγραφῆς τῆς λέξεως (ἔτσι μΣύνοψις Μ, ρ', ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ διάταξη, καὶ Σύνοψις Μ, XII, 1 - 5).

Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὴν § Δ, 11, 1, ὅπου γίνεται ἀπὸ τὸν γραφέα τοῦ κώδικα καὶ τοῦ Η (ἢ τοῦ προτύπου τους) ὀρθογραφικὴ «διόρθωση» τῆς λ. ἀπολλυούση στὸ (τυπικὰ ὀρθὸ) ἀπολυούση, ἡ ὁποία ὁμοῦς διασπᾷ μία μακρὰ παράδοση ἀναγραφῆς τῆς μὲ διπλὸ λ στίς βυζαντινὲς νομικὲς συλλογές (ἔτσι καὶ στὸ σχόλιο Α, 13, 20 Ι καὶ Σύνοψις Π, XXIX, 47· ὅχι ὁμοῦς στὸν Πρόχειρο 9, α' — ἀλλὰ δὲν γνωρίζουμε ἀν

27. Στὴν διάταξη τῆς Ἐπαναγωγῆς, ὅπως περιέχεται στὸ JGR, πρέπει ἴσως νὰ διορθωθῇ τὸ δύναμιν τελετικὴν στὸ δοκιμώτερο δύναμιν τελεστικὴν (ἔτσι ἢ Ἐξάβιβλος).

πρόκειται για σιωπηρή «διόρθωση» τοῦ ἐκδότῃ τοῦ Προχείρου ἢ γιὰ χειρόγραφο στὸ ὁποῖο ἔχει γίνει ἀντίστοιχη «διόρθωση» μὲ αὐτὴν τοῦ Η καὶ τοῦ κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ· στὴν ἀντίθετη περίπτωση πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἡ γραφὴ μὲ δύο λ ἐπεκράτησε μεταγενέστερα)· ἡ γραφὴ ἀπολλυούση ὅπωςδῆποτε δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ εἶναι ἐπηρεασμένη, κατὰ παρετυμολόγησιν, ἀπὸ τὸ ἀπόλλυμι (πρβλ. Σύνοψις Π, XXIX, 47 (k) : *Tῇ μὴ ἀπολλυούση* = «*Tῇ μὴ ἀσώτῳ*»)²⁸.

Ἀντίθετα καὶ ὁ νέος κώδικας στὴ διάταξιν τῆς § Α, 17, 11 διατηρεῖ τὴν (ἐσφαλμένη ἐτυμολογικὰ) γραφὴν ἐπαρχαιότης, γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπάρχου, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐπαρχότης ποὺ περιέχει ὁ Πρόχειρος 26, η', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ ἡ διάταξις. Ἐπιβεβαιώνεται ἔτσι ὅτι τὰ χειρόγραφα τῆς Ἐξαβίβλου ἐμφανίζονται ὁμόφωνα στὴν γραφὴν ἐπαρχαιότης, ἡ ὁποία εἶναι σχηματισμένη ἐσφαλμένα, ἀλλὰ ἠθελημένα προφανῶς, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀρχαιότης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶναι φανερά ἐπηρεασμένη — καὶ δικαιώνεται, νομίζω, ἡ διατήρησις τῆς γραφῆς αὐτῆς στὴν ἐκδοσὴ μου τῆς Ἐξαβίβλου, παρὰ τὴν ἐτυμολογικὴ ἀστοχίαν τῆς καὶ τὴν διάφορον μορφήν της στὴν πηγὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου²⁹.

Τὸ κείμενον, ἐξ ἄλλου, τοῦ νέου κώδικα ἐνισχύει ἡ ἐπιβεβαιώσις τῶν ἀκόλουθων διορθώσεων ἢ ἀποκαταστάσεων τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ στὸ κείμενον τοῦ Heimbach: Α, 1, 35 (συνήθεια ἢ)· ἔτσι καὶ Σύνοψις Ν, VI, 29, ἀπὸ ὅπου προέρχεται Α, 2, 4 νδ' ἀντὶ δ' (διόρθωσις στὴ σ. 427). Εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῆς νεαρᾶς 108 τοῦ Λέοντος στὴν *Ecloga Novellarum* (ἔτσι καὶ C, H, S· βλ. Πιτσάκης, λε' - λς' σημ. 18) : 54 ἢ 55.

Α, 10, 11 πρόστιμον ἀντὶ ἢ πρόστιμον. Πιθανῶς ἀπλὸ τυπογραφικὸ σφάλμα στὸν Heimbach.

Α, 12, 32 ἐκποιήσηται τι ἀντὶ ἐκποιήσας τι. ἔτσι καὶ H, S.

Α, 13, 16 ἀπαιτῆσαι ἀντὶ ἀπατῆσαι. ἔτσι προφανῶς καὶ ὁ H στὸν ὁποῖο ὁ Heimbach εἶχε ἀναγνώσει ἀπαντῆσαι· ἀλλ' ὅχι ὁ Πρόχειρος 9, ιη', ἀπὸ ὅπου προέρχεται.

28. Στὸν Πρόχειρον ἡ διάταξις τῆς § Α, 11, 1 ἀρχίζει ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν λλ. *Συνεστῶτος τοῦ γάμου...*, ὅπως καὶ στὸν Ἀρμενόπουλον (στὸ κείμενον Heimbach καὶ στὸν νέο κώδικα)· ἀντίθετα στὴν Σύνοψιν προτάσσεται ὁ σύνδεσμος *Καὶ* (τὸ ἴδιον καὶ στὸ σχόλιον στὴν Ἐξαβίβλου Α, 13, 20 I... *κεῖται ἐν τῷ περὶ ἐκδικήσεως προικὸς τίτλῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ· Καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου τῇ μὴ ἀπολλυούσῃ γυναικί*).

29. Ἡ Ἐξαβίβλος χρησιμοποιοῖ τὴν διαζευκτικὴν (ἢ...ἢ) διατύπωσιν τῆς διατάξεως, ὅπως ὑπάρχει καὶ στὴν Σύνοψιν Υ, IV, 6 (ὅπου ὅμως ἡ φραστικὴ μορφή εἶναι διάφορη)· ἀντίθετα ὁ Πρόχειρος φαίνεται νὰ χρησιμοποιοῖ, μὲ κάποια διακύμανσιν στὰ χφφ, μία παρατακτικὴ ἀναγραφὴ : ...ἢ/ἢ...καὶ ἢ....

B, 4, 50 *ὡς ἂν αὐτὸς βουλευθείη ἀντὶ ὡσάν αὐτὸς βουλευθείη* (ὁ νέος κώδικας ἔχει ἀπλῶς *ὡς αὐτὸς βουλευθείη*· *ὡς ἂν αὐτὸς βουλευθείη* ὁ G).

B, 4, 78 *τριῶν καὶ τρίτου ἀντὶ τριῶν καὶ τρίτον*. "Ετσι καὶ H, G.

B, 4, 79 *ἐγχόρηγον ἀντὶ ἐγχώρηγον*. "Ετσι καὶ H, G. Στὴν ἴδια διάταξη ἡ γραφὴ καὶ τοῦ νέου κώδικα εἶναι *χρηστήρια* ἀντὶ *χριστήρια* (ἔτσι καὶ H, G καὶ ὁ Godefruy· τὸ ἴδιο καὶ στὴν § B, 4, 82 στοὺς H [*χρηστήρια*] καὶ G, ὅχι ὁμῶς στὸν κώδικα τῆς 'Ομπλοῦ). Τεῖνω νὰ δεχθῶ τὴν γραφὴ *χρηστήρια* ὡς ὀρθότερη : ἡ λ. σημαίνει τὴν ὀπὴ ἢ τὸν σωλῆνα γιὰ τὴν συγκέντρωση καὶ τὴν ἀποβολὴ τῶν ὑδάτων («νεροχύτης» σὲ σημείωση τοῦ H)· εἶναι πιθανώτερο νὰ συνδυασθῇ μὲ τὸ ρ. "χρῶμαι" (καὶ κλασσικὴ λ. *χρηστήριον* = χρηστικὸ οἰκιακὸ σκεῦος), παρὰ μὲ τὸ *χριστήριον* (ἀπὸ τὸ "χρίω" = ὕλη ἢ δοχεῖο γιὰ κρίση), μὲ τὸ ὁποῖο συνδέθηκε, προφανῶς ἀπὸ παρετυμολόγηση, λόγῳ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ «χρηστηρίου» γιὰ διοχέτευση ὑγρῶν. "Ετσι καὶ ὁ Saumaise.

Γ, 3, 56 *παρακατάσχηται ἀντὶ προκατάσχηται*. "Ετσι καὶ C («quod praefero» Heimbach), ἀλλ' ὅχι ἡ Πεῖρα 24, 5· ἀπὸ ὅπου προέρχεται : *προκατάσχη*.

Γ, 5, 88 *χρεώστη ἀντὶ χρήστη* (στὴν 90). "Ετσι καὶ Πεῖρα 58, α' καὶ H (ἐμφανὲς ὁμῶς σφάλμα στὴν παράδοση τοῦ χωρίου : *οὔτε τῷ χρεώστη οὔτε τῷ ὀφειλέτῃ*· προφανῶς πρέπει νὰ διορθωθῇ : *οὔτε τῷ χρεώστη οὔτε τῷ δανιστῇ*). — Ὁ νέος κώδικας δὲν προσφέρει, στὴν ἴδια παράγραφο, βελτίωση οὔτε στὸ ἄλλο χωρίο ποὺ νοσεῖ : καὶ *δαπανῶνται ἀπαιτουμένῳ ἅπερ νῦν ἔχει* (Heimbach), τὸ ὁποῖο προσπάθησα νὰ διορθώσω μὲ τὴν προσθήκη ἄρθρου : καὶ *δαπανῶνται* <τῷ> *ἀπαιτουμένῳ ἅπερ νῦν ἔχει* (Πιτσάκης, σ. 194)· ὁ H ἔχει στὸ σημεῖο αὐτὸ δοτικὴ ἀπόλυτο : καὶ *δαπανῶντι ἀπαιτουμένῳ*... Ἡ κατάσταση τοῦ χωρίου προῆλθε ἀπὸ ἐσφαλμένη ἀντιγραφὴ ἀπὸ τὴν Πεῖρα, ἐνθ' ἂν : *καταδαπανῶντος καὶ ἀποκτωμένου*, κατὰ τὴν ὁποία τὸ *καταδαπανῶντος* διεσπάσθη σὲ καὶ *δαπανῶνται/δαπανῶντι* καὶ τὸ *ἀποκτωμένου* μετεβλήθη σὲ *ἀπαιτουμένῳ* (ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο ἢ τὸ χειρόγραφο τῆς Πείρας ποὺ εἶχε ὑπ' ὄψην του ἢ τοὺς γραφεῖς τῆς Ἐξαβίβλου). Πιστεύω ὅτι ἡ ἀνωμαλία προέκυψε ἀπὸ ἐπιθυμία γραφέως νὰ «διορθώσῃ» τὸ *ἀποκτωμένου*, στὸ ὁποῖο προφανῶς προσέδωσε τὴν σημασίαν «ἀποκτῶντος», ὁπότε ἐρχόταν σὲ σαφεῖ ἀντίφασιν μὲ τὸ *καταδαπανῶντος*, πρὸς τὸ ὁποῖο συνήπτετο· στὴν πραγματικότητά τὸ *ἀποκτῶμαι* ὀρθὰ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀπο-κτῶμαι» = ἀπόλλυμι, χάνω, μὲ τὴν ὁποία ἀπαντᾷ συχνὰ στίς βυζαντινὲς νομικὲς πηγές (πρβλ. Ἐξαβίβλος Γ, 5, 47 καὶ B, 1, 3 σχόλ.· Πιτσάκης, γλωσσάριο, 390 στὴν λ.).

Δ, 5, 4 *προλήψει ἀντὶ προσλήψει*. "Ετσι καὶ Πρόχειρος 5, δ'.

Δ, 7, 34 *in fin. τούτων ἀντὶ τοῦτον*. Γενικὴ χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ H, ἀλλὰ σὲ ἐνικό : *τούτου*.

Δ, 8, 6 σχόλ. *υίοθετηθέντα* ἀντὶ *υίοθετήσαντα*.

Δ, 9, 32 σημ. 1 *ἀστιλίτευτος* ἀντὶ *ἀστιλίτευτος* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος στὸν Heimbach).

Δ, 15, 14 στίχ. 7 *ἢ δι' αὐτοῦ* ἀντὶ *ἢ δι' αὐτοῦ*. Προφανῆς ἡ αὐτοπαθὴς χρῆσις : Πρόχειρος 11, ιδ' καὶ Σύνοψις Γ, IV, 1 : *ἢ δι' ἑαυτοῦ*.

Δ, 15, 14 σχόλ. *πεπορνευκότα* ἀντὶ *πεπορνευκότα* <τ>³⁰.

E, 4, 3 τὸν *μοναστήν* (βίον) ἀντὶ τὴν *μοναστήν*. Ἔτσι ὁ H καὶ : νεαρά 5 τοῦ Λέοντος *Ecloga Novellarum* 2 (1)· μΣύνοψις Δ, σχόλ. κε' (ἀπὸ τὴν Ἑξάβιβλο, στὸν Laurentianus LXXX, 16). Αὐτόθι ἐπίσης : *διχῇ* ἀντὶ *διπλῇ*· ἔτσι καὶ οἱ ἀνωτέρω πηγές, ἀλλ' ὅχι ὁ H. Στὴν ἴδια διάταξη ὁ νέος κώδικας ἔχει νέμεσθαι ἀντὶ τέμνεσθαι, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ κείμενο τῆς νεαράς· νέμεσθαι καὶ τὸ σχόλιο τῆς μΣυνόψεως καὶ ὁ S· ἴσως ἡ γραφὴ τοῦ Heimbach, ὁ ὁποῖος δὲν παραθέτει τὴν γραφὴ τοῦ H, βασίζεται σὲ ἀποκατάσταση τοῦ Reitz ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς νεαράς).

E, 5, 9 οὐ *δεῖ* ἀντὶ *δεῖ*. Ἔτσι καὶ H καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες· τὸ οὐ εἶχε ὀβελίσει ὁ Heimbach βασιζόμενος στὸ κείμενο τῆς Συνόψεως Δ, XVIII, 3 [ἔτσι καὶ Βασιλικά ΛΘ', 2, 3], τὸ ἐπανεφερα δὲ στὴν ἔκδοσή μου (Περὶ τῆς 291 σημ. 1 in loco). Πιστεύω ὅτι ἔχουμε ἐδῶ, λόγῳ τῆς ὁμοφωνίας τῶν κώδικων, ἀξιοπαρατήρητη ἐπέμβασις τοῦ Λαζαρινούτου στὴν περίεργη, στὴν κατηρηματολογικὴ γενικότητὴ τῆς διατάξεως τοῦ χωρίου τῶν Βασιλικῶν ποὺ φαίνεται λογικὰ ἀπαραδέκτῃ : *Τοὺς κυφορομένους δεῖ [...] ἀποκλήρους ποιεῖν*.

E, 12, 22 σχόλ. *ἱερωμένον* ἀντὶ *ἱερώμενον* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

E, 12, 32 *ἐπιτροπευθεῖς* ἀντὶ *ἐπιτροπειθεῖς* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

Ζ, 1, 5 οὐ *μὴν* ἀντὶ οὐ *μέν*. Ἔτσι Σύνοψις Z, I, 4.

Ζ, 4, 1 *μητροιὰν* ἀντὶ *μετροιὰν*. Πρόχειρος 39, ξθ' [ἀπὸ Ἑκλογὴ 17, λγ']· Σύνοψις A, XXXII, 1· μΣύνοψις A, νδ' (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

Ζ, 6, 3 σχόλ. *ἐκουσίον* ἀντὶ *ἀκουσίον*. Ἔτσι καὶ ὁ κανὼν (ἡ Μεγάλου Βασιλείου) : ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ *ἐκουσίῳ*³¹.

30. Στὴν ἐργασία τοῦ Ἀ γ. Τ σ ε λ ί κ α, ἐνθ' ἀν., 295 σημειώνεται in loco, ἀπὸ τυπογραφικὴ προφανῶς ἀβλεψία, ἀριθμὸς παραγράφου 15 ἀντὶ σχολίου εἰς § 14, ἐνῶ ἀκολούθως ὀρθὰ σημειώνεται γιὰ τὴν § 15 «Ἡ παράγραφος αὕτη δὲν ὑπάρχει». Ἔχω καὶ τὴν προφορικὴ ἐπιβεβαίωση τῆς διορθώσεως ἀπὸ τὸν συγγραφέα, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὶς ἀκόλουθες διορθώσεις : σ. 291 Γ, 5 § 91, 3, 4, 6 ἀντὶ § 92, 3, 4, 6· σ. 293 Δ, 5, 3 Ἡ *συγγένεια* : Συγγένεια νὰ μεταφερθῇ εἰς Δ, 7, 1 καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ τεθῇ Ἡ *κατὰ γνώμην* : Κατὰ γνώμην· σ. 294 Δ, 10 § 25 ἀντὶ 26. Ἐπιθυμῶ καὶ ἀπ' ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν συγγραφέα γιὰ τὶς ἐξηγήσεις του καὶ τὴ συμβολὴ του στὴν ἐργασία αὕτη.

31. Ὁ Ἀ γ. Τ σ ε λ ί κ α ς, στὸ ἴδιο σχόλιο, δὲν παρέχει πληροφορίαν γιὰ τὴν γραφὴ *κόνα* ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Σ, 14, 10 χαλάσαντες ἀντὶ χαλάζοντες, "Ἐτσι καὶ ἡ μΣύνοψις Φ, ς"³² (ἡ Σύνοψις στὴ συγγενῇ διάταξιν Φ, ΙΧ, 1 ἔχει : κλάσαντες). Ομοίως αὐτ.: ἢ [μὲν] ἄλλως.

Σ, 14, 13 λεγατάριος ἀντὶ ληγάτος (διόρθωση στὴ σ. 427, πρβλ. καὶ γλωσσάριο, σ. 407, στὴ λ.). Τὰ χειρόγραφα τῆς Ἐξαβίβλου εἶναι ὁμόφωνα στὴ σωστὴ γραφή· ἡ «διόρθωση» ληγάτος εἰσήχθη κακῶς ἀπὸ τὸν Reitz καὶ ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Heimbach (τὴν γραφὴν λεγατάριος ἐπεβεβαίωσε τὸ Ἐπαρχικὸν ΧΧ, 3)³³.

Ἐπίσης ὁ νέος κώδικας φαίνεται νὰ ἐνισχύῃ τὴν γνησιότητα τῶν ἀκολουθῶν χωρίων, τὴν ὁποία εἶχα δεχθῇ στὴν ἐκδόσή μου, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν Heimbach : Α,1,36 Α,3,35 Α,6,43 Β,2,7 Β,3,1 καὶ 4 Β,4,135 in fin. (προσθήκη στὸ περιθώριο) Β,11,7 καὶ 8 Γ,3,110 - 111 - 112 Γ,3,113 in fin. (προσθήκη στὸ περιθώριο) Γ,5,84 Γ,7,25 (προσθήκη στὸ περιθώριο) Δ,7,8 Δ,7,17 - 18 - 19 (στὴν § Δ,8,9) Δ,8,10 Δ,9,7 Δ,10,6 Δ,10,41 - 44 - 45 Δ,11,18 in fin. (στὴν § Δ,11,13) Δ,15,7 (προσθήκη στὸ περιθώριο) Ε,4,4 Ε,8,95 Ε,9,12 καὶ 18 Ε,11,22 Ε,12,1 - 2 - 4 - 5 - 13 (ἡ ἐξ αἰτήσεως [...], καὶ ἀνήθου παραπομπὴ στὸ περιθώριο) - 14 - 27 Σ,2,17 Σ,3,7 (προσθήκη στὸ περιθώριο) Σ,6,6 Παράρτημα, 3, 36 καὶ 43. Ἀντίθετα δὲν περιέχει τὰ ἀλλόθωρα ὀβελιζόμενα καὶ ἀπὸ τὸν Heimbach χωρία, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχα ὀβελισθῇ στὴν ἐκδόσή μου καὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἤδη νὰ δεχθῶ τὸ ἐμβόλιμο³⁴ : Α,1,22 Α,1,23 in fin. γινόμενον (ἔτσι καὶ Η καὶ Σύνοψις Ν, VI, 5· ἀλλὰ ἡ λ. φαίνεται ὅτι ὑπάρχει ἤδη στὸν C) Α,4,2-15-16-17 Α,9,18 in fin. Β,10,11 Δ,9,3-18-35 Δ,10,33 Δ,15,14 [τὴν κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐπιβουλήν], [καὶ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς], [τῆς περιττενούσης...

ἀντὶ κύνα (προφανῶς ἀπὸ τυπογραφικὸ λάθος τῆς ἐκδόσεως Heimbach· ἔχω ἀποκαταστήσει στὴν ἐκδόσή μου), ἡ ὁποία δημιουργεῖ δυσχέρεια στὴν ἀνάγνωσις τῆς φράσεως, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὑπάρχει ἀντίστοιχο τυπογραφικὸ λάθος, κατὰ σύμπτωση, καὶ στὴν λατινικὴ μετάφρασις τοῦ Reitz ποὺ παρατίθεται : *cari* ἀντὶ *cani*.

32. Στὴν ἴδια διάταξιν ἡ μΣύνοψις ἔχει : κατὰ τῶν φυλάκων ἀντὶ κατὰ τῶν φυλακῶν, ὅπως ὁ Heimbach (καὶ ὁ νέος κώδικας).

33. Στὴν ἴδια διάταξιν τὸ Ἐπαρχικὸν ἔχει : ὡς ἂν τυπτόμενοι καὶ κουρενόμενοι, ἀντὶ τῶν ἀδικαιολογήτων συντακτικῶν γενικῶν ἀπολύτων τυπτομένων καὶ κουρευομένων τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach (καὶ τοῦ νέου κώδικα). — Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ νέος κώδικας, στὴν ἄλλη εἰλημμένη ἀπὸ τὸ Ἐπαρχικὸν XVIII, 2 διάταξιν Β, 5, 8, ἔχει τὴν γραφὴν τοῦ Heimbach : ὡς ἂν ἀπερικόπως τὸν ἄρτον ἐργάζονται ἀντὶ ὡς ἂν ἀπερικόπως τὸν ἄρτον ἐργάζονται (βλ. διόρθωση Πιτσάκης, 427) τοῦ Ἐπαρχικοῦ.

34. Μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ποὺ ἔχω ἤδη διατυπώσῃ γιὰ μία μεταγενέστερη «κάθαρσις» τοῦ κειμένου τοῦ Ἀρμενοπούλου ἀπὸ ἐρμηνευτικὰ κλπ. στοιχεῖα, ποὺ ἴσως ὁ ἴδιος εἶχε περεμβάλει, ἡ ὁποία πιθανῶς μεσολάβησε στὴν παράδοσις τοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου μὲ σκοπὸ νὰ ἐπανέλθῃ τοῦτο στὴν ἀρχικὴ μορφή τῶν πηγῶν του.

ωρεᾶς] (λείπουν στὸν Η καὶ στὸν Πρόχειρο 11, ιγ' κέ., Σύνοψιν Γ, IV, 1) Δ, 15, 15 ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὴν Σύνοψιν Γ, IV, 6· λείπει στὸν Η καὶ στοὺς δύο Meermaniani τοῦ Reitz, ἀλλ' ὑπάρχει στὸν regius Soaresii) Δ, 15, 16 [ἡγουν ὑπόσπονδοι], [ἡγουν ἐν δημοτελεῖ καταστήματι] (λείπουν στὸν Η καὶ στὸν Πρόχειρο 11, ιθ') Δ, 4, 5 Ζ, 2, 27. Ἐπίσης δὲν περιέχει στὴν § Γ, 3, 107 τὴ φράση (ὁμάδος μιᾶς εἰσιν εἰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου), τὴν ὁποία ὁμοῦς δὲν ἔχει ὀβελίσσει ὁ Heimbach καὶ ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει οὔτε στὸν Η καὶ εἶχε ὀβελισθῆ ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ἤδη ἀπὸ τὸν Cujas (δὲν ὑπάρχει βέβαια στὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς 2 τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Λακα- πηνοῦ, ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ παράγραφος· ἀλλὰ ὑπάρχει στὸ περιθώριο τῆς ἐκ- δόσεως Löwenklau). Τέλος στὴν § Α, 1, 13 ἡ προστιθεμένη ἀπὸ τοὺς ἐκδότες φράση <καὶ τοῦ ἴσου> στὸν κλασσικὸ ὅρισμό τοῦ δικαίου (κνόμου) φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε στὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου· πιθανώτατα δὲν ὑπάρχει σὲ κανένα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῆς καὶ ἐλλεῖπει ἐπίσης ἀπὸ τὴν μΣύνοψιν Ν, με', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῆ ἡ παράγραφος³⁵.

35. Στὴ σημείωση αὐτὴ συγκεντρώνω γραφές τῶν νεῶν κώδικων (στὸν 4ο τίτλο τοῦ Β' βιβλίου), ποὺ συμπίπτουν μὲ τὶς γραφές τῶν «ἐπαρχικῶν» τῶν Γενναίων στὸν Genavensis [G] καὶ ἐνισχύονται καὶ ἀπὸ γραφές ἄλλων χειρογράφων τῆς Ἐξαβίβλου ποὺ ἔχουν γινῆ γινωστέα. Ἀπὸ τὶς γραφές αὐτῆς τῆς κατηγορίας παρατίθενται ἐδῶ μόνον ὅσες δὲν εἶναι ἐμφανῶς ἐσφαλμένες, ἀλλ' ὅπωςδήποτε δὲν παρέχουν καὶ προφανῆ βελτίωση τοῦ κείμενου τῆς Ἐξαβίβλου ποὺ διαθέ- τουμε, ὥστε νὰ περιληφθοῦν στὸ κύριο σῶμα αὐτῶν τῶν κριτικῶν παρατηρήσεων :

— Διαφορὲς στὴ σειρά τῶν λέξεων :

- B, 4, 13 ἰδιωτικὸν κτίζειν βαλαρεῖον ἀντὶ κτίζειν ἰδιωτικὸν βαλαρεῖον (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 15 γίνεσθαι φούρων ἀντὶ φούρων γίνεσθαι (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 18 ἐστὶν οἶκος ἀντὶ οἶκός ἐστιν (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 20 τὰς εἰρημένας βλάβας τοῖς ἐνοικοῦσι ἀντὶ τοῖς ἐνοικοῦσι τὰς εἰρημένας βλάβας (ἔτσι καὶ G, ὅπου ἐρῳμένας ἀντὶ εἰρημένας, ὅχι ὀρθά).
 B, 4, 21 τοῖς ἐνοικοῦσι πολλὴν παρέχει δυσωδίαν ἀντὶ πολλὴν δυσωδίαν τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχει (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 22 δεῖ τούτους στάδια τρία ἀντὶ στάδια τούτοις δεῖ τρία (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 28 στέγης οὔσης ἀντὶ οὔσης στέγης (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 29 τηρικαῦτα χορὴ ἀντὶ χορὴ τηρικαῦτα (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 47 τῇ πόλει ἢ κώμῃ ἀντὶ τῇ κώμῃ ἢ πόλει (G : τῇ πόλει ἢ τῇ κώμῃ). Ἀλλὰ ἡ σειρά τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach εἶναι ὁμοία μὲ τὴν σειρά ποὺ καὶ προηγουμένως ἀπαντᾷ στὴ διάταξη : οὐκ ἂν οἰκία ἢ κώμῃ ἢ πόλιν ἐκτίζετο (ὅπου ὁμοῦς πρόκειται γιὰ λογικὴ προ- οδευτικὴ σειρά).
 B, 4, 78 ἡ λίμνην βουλόμενον ἐκ γένου κατασκευάσαι ἀντὶ βουλόμενον ἡ λίμνην κατασκευάσαι ἐκ γένου (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 82 ἐπίπεδον ὑπόνομον ἀντὶ ὑπόνομον ἐπίπεδον (ἔτσι καὶ H, G).

B, 4, 86 ὠθεῖ τοὺς τοίχους ἀντὶ τοὺς τοίχους ὠθεῖ· ἐπιὸρίπτειν ἑτέρας βουλομένοις θέσεις ἀντὶ ἐπιὸρίπτειν βουλομένοις ἑτέραν θέσιν (ἔτσι καὶ G).

— Διαφορὲς στὴν ἑναρθρῇ ἢ ἀναρθρῇ διατύπωση :

B, 4, 14 τῷ (γρ. τὸ;) τηρικαῦτα ἀντὶ τηρικαῦτα (ἔτσι καὶ G). Καὶ B, 4, 15 τῷ τηρικαῦτα ἀντὶ τὸ τηρικαῦτα (ὁ G τηρικαῦτα ἀπλῶς). Ἡ δοτικὴ μᾶλλον ἀπορριπτέα ἐδῶ.

B, 4, 47 θάλασσα ἀντὶ ἡ θάλασσα (ἔτσι καὶ G).

— Γενικώτερες διαφορὲς στὸ κείμενο :

B, 4, 15 δέκα καὶ δύο ἀντὶ δεκαδύο (ἔτσι καὶ H, G).

B, 4, 19 πολὺς γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ πυρὸς τούτων κίνδυνος ἀντὶ πολὺς γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ πυρὸς πέλων κίνδυνος (ἔτσι καὶ H, G). Καὶ οἱ δύο διατυπώσεις μπορεῖ ἐξ ἴσου νὰ εὐσταθήσουν.

B, 4, 33 ἀνοιξαι ἀντὶ ὑπανοῖξαι (ἔτσι καὶ G).

B, 4, 42 τῆς δὲ τρίτης ἀντὶ τῆς δὲ τρίτης θέσεως (ἔτσι καὶ H, G).

B, 4, 43 ἐπὶ μὲν τῇ προβολῇ ἀντὶ ἐν μὲν τῇ προβολῇ (ἔτσι καὶ H, G). Αὐτόθι : ἡ τῆς εἰρημένης στοᾶς στέγη ἀντὶ τὰ τῆς εἰρημένης στοᾶς στέγη (ἔτσι καὶ G)· καὶ οἱ δύο λλ. "στέγος" καὶ "στέγη" εἶναι δόκιμες. Ἀντίθετα, στὴν τοιαύτη διατάξιν τοῦ κειμένου (ἀντὶ τοῦτο) ὑποκείμενα, ποὺ ἔχουν καὶ οἱ τρεῖς κώδικες, εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένα.

B, 4, 88 ἀγὰρ ἔστω τὰ δηλούμενα ἀντὶ ὅσα ἔστω τὰ δηλούμενα (ἔτσι H, G). Καὶ οἱ δύο συντάξεις εὐσταθοῦν καὶ ἑναρμονίζονται πρὸς τὰ συγγραζόμενα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

KENTRON TOY KENH
ISTORIAΣ EΛΛΗΝIKHΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος τοῦτο ἐπεβλήθη τὸν
Αὐγούστου 1974 εἰς τὰ τυπογραφεῖα Μ. & Ν.
Ἀθανασοπούλου Ρήγα Παλαιῶνα 3 Ἀθῆναι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Δέφωλ γράβειτο
Π.Σ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

